

Holy Bible

Aionian Edition®

Ts‘əxna miz
Tsakhur Azerbaijani Bible

AionianBible.org
The world's first Holy Bible untranslation
100% free to copy and print
also known as "The Purple Bible"

Holy Bible Aionian Edition ®

Ts'əxna miz
Tsakhur Azerbaijani Bible

CC Attribution ShareAlike 4.0, 2018-2024

Source text: eBible.org

Source version: 7/30/2024

Source copyright: CC Attribution ShareAlike 4.0

Institute for Bible Translation, 2022

Formatted by Speedata Publisher 4.19.18 (Pro) on 8/4/2024

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

<https://AionianBible.org>

Published by Nainoia Inc

<https://Nainoia-Inc.signedon.net>

We pray for a modern public domain translation in every language

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Ts'əxna miz at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation!* What is an *un-translation?* Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aīdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aīdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is *eternal*! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to *eternal* life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Take the time to understand these eleven words. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read online at AionianBible.org, with Android, and TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal... and purple is the color of royalty!

History

Ts'əxna miz at AionianBible.org/History

- 04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
- 12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
- 06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
- 01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
- 06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
- 12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
- 01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
- 01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
- 07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
- 07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
- 02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
- 03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
- 10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
- 11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
- 03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
- 10/28/19 - Aionian Bible nursed as J. and J. pray.
- 10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
- 02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
- 05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
- 08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
- 12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
- 03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
- 11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
- 12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
- 01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
- 01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
- 02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEPBible.
- 02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
- 12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
- 02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
- 05/01/24 - 370 translations now available in 162 languages.
- 07/28/24 - 375 translations now available in 163 languages.

Table of Contents

OLD TESTAMENT

Ts'etta ixhaynbı	11
Qiğeepç'iy	36
Rut	55
1 Şamuelin	58
2-Şamuelin	85
Daniyal	108
Yunus	117
Malakiya	119

NEW TESTAMENT

Matta	125
Yəhyə	153
Yaaq'ub	175

APPENDIX

Reader's Guide

Glossary

Maps

Destiny

Illustrations, Doré

OLD TESTAMENT

Mang'vee Eden baňne şargılqa g'oramişa'an malaaikariy harine suralqa iliyk'aran ts'ayikan
g'ilinc giyxhe i'mrene yivelqa ææna yæq avqecenva.
Ts'etta ixhaynbı 3:24

Ts'etta ixhaynbi

1 Ts'etta Allahee xəybıyyıç ç'iye itxhın. **2** Ç'iye aq'vabidena q'əradniy vod. K'orane xhyanbışın oodun cığa miç'axdaniy vod. Allahın Rı'h xhyanbışıl ooadniy alcaxxva. **3** Allahee uvhuyn: «Hasre işiğ ixhecen». İşiğ ixhayn. **4** Allahık'le g'acuyn, işiğ yugda vod. Qiyğa Mang'vee işiğ miç'axiyvalike cura'uhn. **5** Allahee işığıs «yiğimyığ», miç'axiyvalis «xəm» dobı huvu. Xəm quvxha, miç'eediy qıxha; in ts'ettiyen yiğ ixha. **6** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xhyanbışde yi'q'nee arka vuxhecen, xhyanbı sana-sançıke cure'ecen». **7** Həməxüdud ixhayn. Allahee arka haa'ana, arkayn, cık avuduniy oodun xhyanbı sana-sançıke cura'anbi. **8** Allahee mane arkays «xəv» do huvu. Xəm quvxha, miç'eediy qıxha; in q'öd'esin yiğ ixha. **9** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xəək avudun xhyanbı sacigeeqa salecen, qeqquyn cığa g'acecen». Həməxüdud ixhayn. **10** Allahee qeqquyne cigayk'le «ç'iye», xhyan sadıyne cigayk'lemeə «deryahbıva» dobı huvu. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod. **11** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre ç'iyeyn aq'va xhinak qıxhecen: toxumbınan ok'bı-alafbı, curayn-curayn meyvabı eyxhen yivar aleyle'ecen, toxumbıd meyvabışde ad ixhecen». Həməxüdud ixhayn. **12** Ç'iyeyn aq'vayn alabı aleyli'inbi: toxumbınan ok'bı-alafbı, curayn-curayn meyvabı eyxhen yivarad alyadıynbi, toxumbıd meyvabışde ad ixha. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod. **13** Xəm quvxha, miç'eediy qıxha; in xhebid'esin yiğ ixha. **14** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xəəne arkee xəm yiğike cura'an işiğbi ixhecen. Mançın fəsilbı, yiğbi, senbi hagvecen. **15** Hasre manbı xəə'əd işiğbi ixha, ç'iyeylqa gyatk'vecen». Həməxüdud ixhayn. **16** Allahee q'ölle xədin işarti ha'u: yiğimyiğ vuk'lek ikkeecenva xədin işarti, xəm vuk'lek ikkeecenva k'iniy işarti. Mang'vee xənebid ha'uynbi. **17** Allahee manbı xəənə arkeqa gitk'iniynbi, ç'iyeylqa işiğ gehecenva, **18** yiğiy xəm vuk'lek ikkeecenva, işiğike miç'axvalla curee'ecenva. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod. **19** Xəm quvxha, miç'eediy qıxha; in yoq'ud'esin yiğ ixha. **20** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre xhyanbı nafas ileşsene karbişikva gyats'ece, ç'iyeyl oo xəə xətta şit'yar aledxvecen». **21** Allahee xhyanee eyxhen ç'ak'in karbı, harne curaylin baluğar, gırğın hadağvan nafas helen karbı, mançika sacigee harne curaylin gırğın xılıbışkan şit'yar itxhın. Allahık'le g'acuyn, inəxüd

yugda vod. **22** Allahee mançıs xayir-düə huvu eyhen: «G'adı xət qetxhe, deryahbışedın xhyanbı gyats'e'e; şit'yarid ç'iyeyne aq'val geed qetxhecen». **23** Xəm quvxha, miç'eediy qıxha; in xhod'esin yiğ ixha. **24** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Hasre ç'iyeyne aq'vayn harne curaylin nafas helen karbı: çavra-vəq'ə, hadağvan həyvanar, çolun həyvanar iyxhnecen». Həməxüdud ixhayn. **25** Allahee curayn-curayn çolun həyvanar, çavra-vəq'ə, ç'iyeyl hadağvan, gırğın nafas helen həyvanar itxhınınbı. Allahık'le g'acuyn, inəxüd yugda vod. **26** Qiyğa Allahee uvhuyn: «Yişde k'op'yelyna, Şak akarana insan ixhanas. Hasre mang'vee deryahbışeene baluğaaSı, xəəne şit'yaası, çavra-vəq'əys, gırğine ç'iyeyne aq'vays, ç'iyeyl hadağvane gırğınçıs xəbvalla he'eцен». **27** Allahee insan Cune k'op'yeyl irxhin, Allahnə k'op'yeyl irxhin, Adamiyiy zəfiya ipxhin. **28** Allahee manbışıs xayir-düə huvu, uvhuyn: «Vuxooxu geeb qepxhe, ç'iyeyn aq'va gyats'e'e, mana vuşda vob. Deryahbışeene baluğaaSı, xəəne şit'yaası, ç'iyeyl hadağvane gırğın nafas helençis xəbvalla he'e». **29** Allahee uvhuyn: «Haane, çiyeyn aq'val toxum hoolen ok'bıd-alafbıd, gırğine yivaasın meyvabı şos helenbı, oxhnecenva. **30** Gırğine ç'iyeylne həyvanaası, gırğine xəəne şit'yaası, gırğine hadağvançis - nençeyiy i'mren nafas vod, gırğınçiscad - Zi oxhnecenva xhinakin ok'bı helenbı». Həməxüdud ixhayn. **31** Allahık'le g'ecen, itxhının gırğın kar geed yugda vod. Xəm quvxha, miç'eediy qıxha; in yixhıd'esin yiğ ixha.

2 İnəxüd, xəybışınıy ç'iyeyn, maane gırğine karan itxhınıy ç'əvexhen. **2** Allahee yighid'esde yiğılqameen işbi ç'əvə'ənbı, yighid'esde yiğil, hi'iyne işbişiker curxha manzıl haa'a. **3** Allahee yighid'esde yiğis xayir-düə huvu, man yiğ mansa yiğbışık'ə curuiyn, mane yiğil gırğın ha'an işbi ç'əvəyü manzıl haa'a. **4** Xəybıyyıç ç'iye itxhiniyle qiyğıyna hekaye: Rəbb Allahee xəybıyyıç ç'iye itxhiniyle qiyğa, **5** ç'iyeyn aq'val ok'bıyyı yivar ələə deşdiy. Rəbb Allahee gyoğiy g'ixdevuva, sayid ç'iyeey ezasda insan deşva, mançılalla məxüd ixha. **6** Xhyanid ç'iyeñeniy əlqəən. Mane xhyaniked ç'iyesin xhyannıy eyxhen. **7** Manke Rəbb Allahee ç'iyeyne nyuq'vneke insan hi'ı, mang'une quşeeqa i'mrene nafasna uf üvxhü. Həməxürur insan üç'ür qıxha. **8** Qiyğa Rəbb Allahee şargılne Edenil sa bağ ezu, irxhınna insanır maqa gixhxhi. **9** Maa'ad Rəbb Allahee ç'iyeyl uftanda g'ecen, ittin oxhanas eyxhen meyvabınan xəttə curayn-curayn yivar aleyli'i. Mang'vee q'öble menne yivaasık idyakarana yiv

oozu: sa yivene meyvabışe 'mī'r hoole, mansançined meyvabışe yuguniy pisin ats'axhya'asin ats'al hele. **10** Bağış xhyan helena sa damaniy Eedenençe gyobatsts'e, mançeb mana yoq'ne cigeeqaniy bit'alooxhe. **11** Mançine sançin do Pişon vod. Mana bikirne Xavila ölkayne hiqiy-allançeniy gyobatsts'e. Maa'ad g'izil qığəə. **12** İne ölkayn g'izil yugun vod. İnyaa'ad yugun evanan gatraniy giranna eke oniksib vooxhena. **13** Q'öb'esde damayn do Gixonodun. Manab bikirne Kuş ölkayne hiqiy-allançeniy gyobatsts'e. **14** Xhebid'esde damayn do Dəclə (Tigr) vodun. Mana Aşşur ölkayne şargile gyobatsts'e. Yoq'ub'esda damab Fəratobna (Yefrat). **15** Rabb Allahee insan Edenne bağeeqa giyxhena, man ezu, çıqar ilekkecenva. **16** Rabb Allahee insanis əmi'r hav'u uvhuyn: «Bağeene gırqıne yivaasın meyvabı ikkanang'a oxhanas əxə. **17** Saccu yuguniy pisin ats'axha'ane yivena meyva umooxhan, mana opxhunne yiğil qık'asda». **18** Rabb Allahee meed eyhen: «İnsan sayrena ixhay yugda deşod, Zi mang'usda cus sik'ına sa kumaggıy ixhanasda». **19** Rabb Allahee gırqın çolun həyvanarid, xəən şit'yardı nyuq'neke ha'a. Qiyğa Allahee manbi insanne k'anyaqa adaylenbi, g'aces, mang'vee nəxdun dobıyyı mançıs heles. İnsanee nene həyvanis nen doyi gixhxhi, məxüdud axvan. **20** İnsanee gırqıne çavra-vəq'əys, çolane həyvanaaşıs, xəəne şit'yaaSıs do hele, saccu cus sik'ına kumag ha'asda iveek deş. **21** Mane gahil Rabb Allahee insan k'orane nik'eeqa g'ixe. Mana nik'eenang'a Rabb Allahee mang'une miglene t'eleyna sa alyapt'i, çin cigad çurunuka gyats'i. **22** Rabb Allahee insanike alyapt'ıne miglene t'eleyle xeħunaşše irxhin. Yicir insanne k'anyaqa qarı. **23** İnsanee uvhuyn: «İlekke, inə yeqqees ixhavud! İna bark'v yizde bark'una vob, Çurud yizde çurununod. Do «xhunaşše» ixhes, Mana adamiyke alyart'uva». **24** Mançıl-alla adamee dekkiy yed g'alyabaççe, xhunaşşeyka eyxhe. Adamiyı xhunaşše sa vooxhe. **25** Adamiy cuna xhunaşše - q'öyursana ts'elebniy vob, manbışis mançile naş qexhe deşdiy.

3 Rabb Allahee itxhinne çolune həyvanaaşına, gırqıncıle hiyləgarna xoçeniy vob. Xoçeyn zəiyfayk'le uvhuyn: - Hək'edane, Allahee şok'le bağeene yivaasına nənçinacab meyva umooxhan uvhu? **2** Zəiyfee xoçeyk'le eyhen: - Bağeene yivaasın meyvabı oxhanas əxə. **3** Saccu bağne yi'q'neene yivene meyvabışe hək'ee Allahee uvhu: «Mançike umoyxhan, mançik sumoot'a, deşxhee, hapt'asınbı!»

Ts'etta ixhayınbı

4 Xoçeyn zəiyfayk'le uvhuyn: - Deeş, nəxübcab hapt'as deş. **5** Allahik'le ats'an, mane yivena meyva opxhuning'a vuşun ats'al geed qixhes, yuguniy pisin ats'axhxha Allah xhinne qepxhes. **6** Zəiyfayk'le g'ecen, mane yiven meyvabı oxhanasıd karaə vod, ulesqadid yugda vod qőö, ats'al ikkanəng'usud ikkanəhdid. Mançıl-allab məng'ee mana meyva qopxu opxhanna. Qiyğab k'ane ulyorzulyne adamiys meyva hoole, mang'veeyib ooxhanna. **7** Mane gahil q'öng'ussana ats'al qadayle, ts'eleb vuxhay ats'axhen. Məxüd ixha manbışe incilyne t'eleyle cos tanalanqanbı ha'u. **8** Manbışık'le yiğine serinne gahil bağee iykaran Rabb Allahın niq' g'iyxhe. Manbı heepxi bağeene yivaasına yi'q'nee dyuguleebaxhe. **9** Rabb Allahee Aadamilqa onu'u, qiyghanan: - Ğu nyaane? **10** Mang'vee eyhen: - Bağeead yiğin niq' g'ayxhi, ts'eler ixhal-allı qərq'i'n dyugulxhana. **11** Rabb Allahee eyhen: - Şavaane ts'eler ixhay vas ats'axha'u? Vas oxhanas q'adağa hav'uyne yivena meyvane opxhun deşxhee? **12** Aadamee eyhen: - Zaka saciguee yixheccenva, Ğu hiyyuyn xhunaşše mane yivene meyvayke zas huvu, zinab opxhunna. **13** Rabb Allahee zəiyfayk'le eyhen: - Ğu hi'iyn hucoon? Zəiyfee eyhen: - Xoçeyn zi yəqqi'le qığeyhi, zinab opxhunna. **14** Rabb Allahee xoçeyk'le uvhuyn: - Ğu in ha'uyl-allı, gırqıne çavra-vəq'əyne, çolane həyvanaaşına yi'q'nee lənat g'azanmişa:a: 'mī'rvolle vuxhnel habğı nyaq'v oxhanas. **15** Zi yiğniyyi zəiyfayne əreeqa, vuşde kulyfatbışde əreeqa duşmaniyvalla abçes. Şeng'une kulyfatın yiğne vuk'les i'xħas, günab mang'une mi'q'les üvxħas. **16** Qiyğa Rabb Allahee zaiyfayk'le eyhen: - Vas vuxhnenang'a geeb xəppa əziyyat hevles, uşaxar k'ovaka vuxas. Adamee valqa k'iri qyaqqı vas ikkiykanas, Meeb mang'veecab xəbvalla vas haa'as. **17** Qiyğa Rabb Allahee Aadamık'leme uvhuyn: - Ğu xhunaşşel k'iri alixhxhi umooxhan uvhuna meyva opxhun. Həşdeb val-allı nyaq'v la'natlımiş vuxha. 'mī'rvolle zəhməтика ġu vasin g'ik nyuq'vnel ha'as. **18** Mançin vas zazaayıy ġi'c'iy aleylya'as, günad, ġu ezuyne c'iyel hucooyiy alyadı man oxhanas. **19** Ligayne şinika hi'lyn g'ik oxhanas nyuq'vneqa sak'alsmee, Mançike alyart'uva. Ğu nyaq'v vorna, nyuq'vnelqar sak'alsada. **20** Aadamee xhunaşşeyn do Həva (i'mi'r) giyxhe. Mana c'iyeylne aq'val vuxhaynbişa gırqıng'una yed yeeħħe. **21** Manke Rabb Allahee Aadamilqayıy xhunaşşelqaq'g'ekvayke tanalınbı hi'i, aly'a'anbı. **22** Qiyğa Rabb Allahee uvhuyn: «Haane,

insanık'le yuguniy pisin hucoo ixhay ats'axha, yişda sa xhinne qexhe. Hasre 'mrene yivena meyva qopxu umooxhancen, hammaşıysır imaxvaacen!» **23** Vuc alyart'yne nyuq'vnel işlemışxhecenva, Rabb Allahee insan Edenne bağeençe g'e'eşsena. **24** Mang'vee Eden bağıne şargılqa g'oramişa'an malaaiakari harine suralqa iliyk'aran ts'ayikan g'ilimc giyxhe i'mrene yivelqa aəna yəq avqecenva.

4 Adam xhunaşse Həvayka g'alirxhu, mana vuxhne ayxu Gabil uxu. Həvee eyhen: «Rəbbike zi insan pay xhinne alyart'u». **2** Qiyğa məng'ee Gabilna çoc Habil uxooxa. Habil vəq'əbəi uxhiyxhanna eyxhe, Gabilir ç'iye ezana. **3** Sabara vaxt ilgevç'ule qiyğa Gabilee Rəbbis ç'iyeyl alyadiynçike nugbar adayle. **4** Habileyid ts'etta syurunee ixhayne nekkə yugne vəq'əbişike adayle. Rəbbee Habilir, Habile adıynbid q'abil ha'anbi. **5** Gabilir, Gabilee adıynbid Rəbbee q'abil ha'a deş. Mançil-alla Gabil it'umra qəllamışxha aq'va gyavaxana'a. **6** Rəbbee Gabilik'le uvhuyn: - Nya'a qəllamışxha? Nya'a aq'va gyavaxani? **7** Nya'a yugna iş haa'axhee, Zi q'abil hidyaa'aye? Yugna iş hidyaa'axhee, binahın akkayne ögee gugu hav'u ğu gozet ha'a. Mançin xuruş valqa vod, ğu mançis xəbvalla haa'as vukkan. **8** Qiyğa Gabilee Habilik'le eyhen: - Qora çoleeqa vüqqəs. Maa'ad Gabilee cöculqə xil g'ot'ul, mana gek'ana. **9** Qiyğa Rəbbee Gabilike qidghin hi'iyn: - Çoc Habil nyaane? Mang'vee eyhen: - Ats'a deş, nya'a zi çocuna g'aravulyne vor? **10** Rəbbee eyhen: - Ğu hi'iyn hucoon?! Çocune eban ç'iyençe Zalqa ona'a. **11** Mane nyuq'vnen yiğne xileke k'yapk'inna çocuna eb höögəs ghal aaqı. Mançil-allab ğu ine nyuq'vnel bed-düə alyabat'a. **12** G'iyeniye şaqqa ğu nimee yugda ç'iye ezeeyid, mançin vas iкkanəxüdin kar heles deş. Ğu ciga deşda g'e'eşsuna xhinne ixhes. **13** Gabilee Rəbbik'le eyhen: - Yizda cazaat ts'its'a'asınçileb hexxaba vob. **14** Haane, Ğu zi g'iyna ç'iyeyne aq'valer g'e'eşsena. Valer dyügulyxha, zi ciga deşda ixhes. Şavneyiy ögiylqa qığęc'u, mang'veyir zi gik'asda. **15** Rəbbee mang'uk'le eyhen: - De'əş. Şavaye Gabil g'ik'u, mang'uke yighille g'atna ql qığaaħas. Rəbbee Gabililqa işara giyxhe, mana qizaxing've gimeek'acenva. **16** Gabil Rəbbike ark'in Eden bağıne şargıl - Nod eyhene cigayl axva giyğal.

5 Adamne nasilin taarix inəxüd vod. Allahee insan iyxhanang'a mana Cuk akarara irxhin. **2** Mang'vee adamiyiy zəiyfa ipxhin. Manbışis xayir-düə huvu.

İpxhinne yiğil manbışis «insan» do gixhxhi. **3** Aadamin vəşse xhebts'al sen g'adiyng'a, cuk akarana, cune k'op'yeylna sa dix ixha. Doyud Set giyxhe. **4** Aadam, Set ixhayle qiyğa molyud vəşse senna axu. Mang'uka mebin dixbiyyi yışba vuxha. **5** Aadam yüç'tid vəşse xhebts'al senna axu q'ik'u.

6 İnsanar ç'iyeyne aq'val geeb qebaxheeng'a manbışis yışba vuxooxa, **2** manbışde yişbişda micagiyvalla malaaikaşik'le g'oocena. Cone yik'es yikkanna nenayiy məng'i'ke xhunaşse hee'e. **3** Rəbbee eyhen: - Yizin Rı'h insanee hammaşıys deş vod. Manbıb hammaşıysınbı deş vob. Manbışis huvuna i'm'r vəşse g'ane senile hexxaba vuxhes deş. **4** Malaaikaşa insanaaşin yışba haa'anee gahılıb, mançile qiygiyne dövurbışılıb məxbin ç'ak'in insanar ç'iyeyne aq'valqa vuxooxa vuxha. Manbı avaliyne dövrun kuşdukurar quvaats'an insanar vuxha. **5** Rəbbik'le g'ecen, ç'iyeyne aq'valyne insanaaşine ək'ele, fikree pisvalla hav'uy vob. **6** Mana paşmanaxhena. Mang'un yik'gyoyxhan ç'iyeyne aq'valqa insanar ipxhinva. **7** Rəbbee eyhen: - İpxhinin insanar ç'iyeyne aq'vayle havaakal ha'asınbı. Man insanaaşika sacigee həyvanaşined, ç'iyeyl hadnadıqçined, sit'yaşined vuk'lelqa qalya'asın. Manbı ipxhinva paşmanxhana. **8** Saccu sa Nüh Rəbbine ulen aqqaqqa. **9** Nühun taarix inəxüd vod: Nüh qorkuna, məttin yik'nana cune nasilee insan ixha. Mana Allahne yəqqi'lniy vor. **10** Nühuka xhebiyre dix eyxhe: Sam, Ham, Yafəs. **11** Allahne ulele dyunye g'e'exhan, pisvalin gyayts'e. **12** Gırgın insanar qopkune yəqqi'le qığebç'iyinbi. Allahik'le g'ecen dyunye, badalxha vod. **13** Allahee Nühük'le uvhuyn: - Yizde ək'ele gırgınçın q'omid hitxhir. Dyunye manbışde pisvalika gyats'i. Mançil-allab Zi manbı ç'iyeyne aq'vayka sa cigeə havaakal haa'as. **14** Vas goferne yiveke sa gami he'e. Ad goozeer hi'i, adğançed g'adğançed yivena mızla qabğvee. **15** Gami haynəxüd he'e: mançina xiliyvalla xhebid vəş xilekkum, aq'valla xhots'al xilekkum, axtivallab xhebts'al xilekkum vuxhecen. **16** Gamiyne ooğançə sa xilekkum avud g'uly he'e. Miglekəd akka gixhxhe. Gamiyka avubna, yi'q'nekna, oona mərtaba vuxhecen. **17** Zi ç'iyeyn aq'va q'ifrimika qadiyne xhineka alyat'asın. Xəək avudun nafas alyat'an gırgın kar hakkal ha'asın. Ç'iyeyne aq'valin gırgın kar qik'asın. **18** Zi mugaavile saccu vaka ha'a: ğu dixbişika, xhunaşeyka, sossaaşika sacigee gameeqa ilqęc'e. **19** Vaka üç'üddə axvecenva, gırgına həyvanaaşike nafas helenimeene karbişike

q'öbleña, vughulyna-xhuvulyna, gameeqa alet'e. 20 Q'öbleña gırğine shit'yaasıke, həyvanaaşike, c'iyeyl hadağvançike vasqa qales, üç'üdda axvecenva. 21 Vasqa oxhanas eyxhençike vasınıd, çisimid se'e. 22 Nühee gırğın kar Allahee uvhuyn xhinne ha'a.

7 Rəbbəe Nühuk'le uvhuyn: – Xizanika sacigee gameeqa ilqeç'e. Yizde ögee, vale qorkuna ine nasile deşor. 2 Dyunyeyne aq'vayle cins g'its'maq'vancenva məttine həyvanaaşına yighthile q'öbleña, xhalynə həyvanaaşına vughulyna, xhuvulyna alept'e. Harinə xəane shit'enab yighthile q'öbleña alept'e. 4 Yighne yiğile c'iyeyne aq'valqa yoqts'al yiğnayıy yoqts'al xəmna gyoğiy gyoğ'a. İtxhının nafasnan gırğın kar c'iyeyne aq'vayle həkkal ha'asın. 5 Rəbbəe Nühulqa nəxtübiy əmr hav'u, mang'vee gırğın kar həməxdid hi'iyn. 6 C'iyeyn aq'va q'ifrimika qadiyne xhinən alyat'uyng'a, Nühuka yixhid vəş sen ixha. 7 Nüh, cuna xhunaşşe, dixbi, sossar sacigee xhyanike g'attivxhanasdeme gameeqa ilqebaç'enbi. 8 Allahee Nühulk'le uvhuyn xhinne, məttin, xhalin həyvanar, shit'yar, gırğın c'iyeyl hadağvanbı q'öble-q'öbleña, vughulnayıy xhuvulyna, Nühuka gameeqa ilqedəç'enbi. 10 C'iyə yighne yiğile q'ifrimika qadiyne xhinən alyat'an. 11 Nühune i'mrene yixhid vəş'esde sene, q'öb'esde vuzanee yits'yiğhid'esde yiğil məxdun q'ifrimikan gyoğiy gyrooğa giygal, ittehesu, xəən g'uleppi aaqı. Gırğined k'oralybışençə xhyan i'xi'yəxə giygal. 12 Yoqts'al yiğna, yoqts'al xəmna gyoğiy gyoğu. 13 Mane yiğil Nühuka sacigee cuna xhunaşşe, dixbi Sam, Ham, Yafəs, con yedar gameeqa ilqebeç'ynbi. 14 Manbişika sacigee gırğın həyvanar: çavra-vəq'a, çolun həyvanar, shit'yar, gırğın ileedaxvanbı, c'iyeyl hadağvanbı, gameeqa ilqedəç'enbi. 15 Gırğın nafas iləşenbi q'öbleña Nühuka gameeqa ilqeç'u. 16 Allahee Nühuk'le uvhuyn xhinne, gırğına həyvanaaşına vughulnayıy xhuvulyna qabı. Manbişiqad qihna Rəbbəe gamiyn akka qa'an. 17 Q'ifrim gibgılıy yoqts'al yiğ ixhamee, xhyan geed qıxha gami c'iyeyle haly'etçyun. 18 Xhyan geed ooqa ilqeç'e, gamid xhinene aq'val i'giykar giygal. 19 Geed qıxhayne xhyanın, nekke axtın suvabid çıx avud g'alya'a. 20 Xhyan yits'i xholle xilekkumna suvabışile axtı qexhe. 21 C'iyeyne aq'valin gırğın kar: 22 shit'yar, çavra-vəq'a, çolun həyvanar, hadağvanbı, insanar, nafas iləşen gırğın qeek'an. 23 Rəbbəe c'iyeyne aq'valin nafas iləşen gırğın kar həkkal ha'an: insanaaşile otçu, çavra-vəq'a, hadağvanbı, xəəne

şit'yaasılkamee nafas iləşen gırğın kar gek'an. Saccu Nühiy gameebinbi üç'tibba axva. 24 Xhyan c'iyeyne aq'val vəşə xhots'al yiğna geed qıxhayle qiyğa,

8 Allahee Nühur, Nühuka gameedin gırğın çolun həyvanar, çavra-vəq'a yik'el qalya'an. Allahee c'iyeyne aq'valqa ablyav'uyne mitsika xhyanbı k'il qedaxhe giygal. 2 Allahee k'oralybıyyı xəən g'uleppi ut'uma'anbı, gyoğiy ulyoyzaran. 3 Xhyan c'iyene aq'vayle ts'its'exhe giygal. Vəşə xhots'alyne yiğile xhyan k'il qexhe. 4 Yighib'esde vuzane yits'i yighthid'esde yiğil gami Araratne suvabışıl ulyoyzaran. 5 Yits'id'esde vuzalqame xhyan k'il qexhe. Yits'id'esde vuzane ts'ettiyne yiğil suvabışın vuk'ulybı g'ece giygal. 6 Nühee yoqts'alyne yiğile vuce hi'iyn gamiyn g'uly aaqı, 7 qən g'avku. Xhyan qeqqvasme qən ulyooxa, hapk'in qavayle vuxha. 8 Xhyan c'iyene aq'vayle ts'its'xhay ats'axhesidimee, ine yəqqə Nühee q'nerke g'uxoole. 9 Q'nerkeyk'le givxasın ciga iveke deş, c'iyə xhyanın aaqı eyxhe. Mana Nühusqa gameeqa siviyk'al. Xil hotku Nühee q'nerke avqu, gameeqa abaççe. 10 Yighille yiğ ilqeç'yle qiyğa, mang'vee q'nerke sayib g'ookana. 11 Exhalqana q'nerke mang'usqa sapk'iling'a, mançə k'uxhee xhinakna zeytunna t'ele avqu vooxhe. Manke Nühuk'le ats'axhen, xhyan c'iyeyne aq'vayle ts'its'xha vod. 12 Yighille yiğ ilqeç'yle qiyğa, mang'vee sayib q'nerke g'ookana, mane yəqqee mana mang'usqa siviyk'al deş. 13 Ts'eppiyne vuzane ts'ettiyne yiğil Nühune i'mrene yixhid vəşə ts'ettiyne sene c'iyeylin xhyan qeqqvan. Nühee gamiyn oodun ciga qottuling'a, c'iyə qeqqu g'ece. 14 Q'öb'esde vuzane g'ayi yighthid'esde yiğis c'iyə bikirda qeqqvan. 15 Allahee Nühuk'le uvhuyn: 16 – Ğu yiğne xhunaşseyka, dixbışika, sossaaşika sacigee gameençe qıgeç'e. 17 Vaka sacigeedin gırğın nafas iləşenbi, shit'yar, həyvanar, c'iyel hadağvanbı g'aqa qıge'e. Hasre c'iyeyne aq'valqa ayikkəcen, g'adi geed qetxhecen. 18 Nüh cune xhunaşseyka, dixbışika, sossaaşika sacigee gameençe qıgeç'ena. 19 Gırğın həyvanara, hadağvanbı, shit'yar, c'iyene aq'valin nafas iləşen gırğın kar çıka sacigeedinçika gameençe qıgeç'e. 20 Nühee Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga aly'a'a. Mançıl mang'vee gırğına məttine həyvanaaşike, shit'yaasıke, gyrooxhan ha'an q'urbanbı aly'a'a. 21 Mançın yugun eva Rəbbis i'xi'me, Mang'vee cune yik'ee inəxtüd uvhu: - K'ılıybanançile otçu insanaaşın fikribi yugunbı eyxhe deş. Manbişil-allá sayid c'iyə lənatlımişa'as deş. Həşde hi'iyn xhinne, gırğın nafas

ileşenbi hakkal ha'as deş. 22 Dyunye ixhaylette, Ezuy-qiyışlı, gümələ-mik'alı, Gi'l-q'i'dim, xəm-yığ Ç'əvxhes deş.

9 Allahee Nühusiy Nühune dixbisiş xayir-düə huvu, manbışık'le uvhuyn: – Vuxoxu geeb qepxha ç'iyen aq'va gyatsts'e'e. 2 Ç'iyeylin gırğın həyvanar, xəədin şit'yar, hadağvanbı, deryahbışedın baluğar şole qəq'ənasınbı, manbı vuşde xileqa quvu. 3 Nafas ileşen gırğınbı şos oxhanas ixhecen. Nəxüdiy Zı şos şenke ç'iyel alyadiyn oxhanas huvu, həşded manbı hele. 4 Saccu mançin çuru ebaka umoyxhan, mançe ri'h vodun. 5 Şavaayıy vuşda eb k'yavhu, şu 1'mreke hav'u, mana həyvan vuxheeyib, insan ixheyir Zı hi'sab qeqqasın. 6 Şavaayıy insanna eb k'yav'u, Mang'unab eb insanne xileke k'yavaak'anas. Allahee insan Cune k'op'yel irxhınıl-allı. 7 G'abi geeb qepxhe. Ç'iyene aq'valqa aavke, hexxepxhe. 8 Qiyğa Allahee Nühuk'leyiy cune dixbışık'le uvhuyn: 9 – Şokab, şole qihniyne vuşde nəsiləkab, gameençe qıgeç'uyne gırğine nafas ileşençika, şit'yaşa, çavravəq'əyka, çolune həyvanaşaika Zı mugaavile haa'a. 11 Zı şoka həynəxbına mugaavile haa'a: sayid inçile qiyğa q'ifrimika qadiyne xhyanın ç'iyeyne aq'vayka sacigee nafas ileşenbi hakkal ha'as deş. 12 Allahee uvhuyn: – Yızda şokana, şoka ixhayne gırğine nafas helençika hav'uyne hammaşıyste mugaavileyyna işara ina vuxhes: 13 xəybışeeqa qyuvxhuna Yızda xənevur. 14 Zı xəybışeeqa buludbı qalyauyng'a, bulidika sacigee xənevur g'avales, 15 manke Zı şokayıy, gırğine nafas helençika hav'une mugaavileyyna fikr ooxhanas. Sayid nafas ileşenbi hakkal ha'asin q'ifrimika xhyan qales deş. 16 Misayıy xənevur qıgevc'ı, Zı mançıqa ilyakki ç'iyene aq'val nafas helene gırğınçika hav'una hammaşıysda mugaavile yik'el qavalyaa's. 17 Allahee Nühuk'le meed eyhen: – Yızın ç'iyeyne aq'val gırğine nafas helençika hav'uyne mugaavileyyna işara haane. 18 Nüh cune dixbışika Samika, Yafəsika, Hamika gameençe qıgeç'una (Kana'an Hamna dixniy vor). 19 Mana xhebirsana Nühün dixbiniy vob. Ç'iyeyne aq'valqa ipxhının gırğın insanar manbışike g'abı.

11 Bikirne dyunyel sa miziy sa yüse vuxha. 2 İnsanar şargılqa qöng'ə Şinarne olkee manbışık'le q'adaal g'acu, maayib avxuynbı. 3 Sana-sang'uk'le: «Qudoora karpiç hi'i yugda qecesva» uvhu. Manbışe g'ayeyne cigeer karpiç, battaqne cigeeyid g'ir alyat'u. 4 Qiyğad «Şas sa şahariy q'om xəybışeeqa hiviyxharna gulle

alyav'u do qığahas, deşxhee mançeb ehevkasınbıva» uvhu. 5 İnsanaaşə alyav'unə şahariy gulle g'avces Rəbb avqa geç'e. 6 Rəbbe uvhuyun: «Haane, manbışın gırğınbı sa milletinbı sa mizelenbı vob. Mançıl-allad manbışe inəxübna iş haa'a gibgil. Həşde manbışde yik'es hucooyiy ikkan ha'as əxə. 7 Qudoora geepç'i manbışın mizyar alikka'as. Sang'vee uvhuyun mansanbışık'le mats'axhecen». 8 İnəxüb Rəbbe manbı ç'iyeyne aq'valqa ehevka'anbı, şahar alyav'uyid ulyoyzaran. 9 Rəbbe insanaaşın mizyar alikki'ilalla mane cigayk'le Baabil (alikkı'iy) eyhe. Ç'iyeyne aq'vayne yoq'ne suralqab manče ehevka'a. 10 Nühune duxayn Samın nəsilin taarix inəxüd vod: q'ifrimika qadiyne xhinele q'ölle senna qiyğa, Samıka vəş sennang'a mang'una dix Arpakşad yedike eyxhe. 11 Arpakşad ixhale qiyğa, Sam xhod vəş senna axva. Mang'us mebin xəppa dixbiiy yişba vuxha. 27 Terahike g'abiynbışın taarix inəxüd vod: Terah İbramna, Naxorna, Haranna dek ixha. Haranika Lut donana sa dix ixha. 28 Haran, vuc ixhayne ölkee - Xaldeyyaşına Ur şaharee qık'uyng'a, mang'una dek üc'ürraniy vor. 29 İbrameyid Naxoreyid davatbı hi'l. İbramne xhunaşeyn do Saray, Naxorned xhunaşeyn do Milka ixha (Milkiy İskə Haranın yişba vuxha). 30 Sarays usaxar vooxhe deşdiy. 31 Terahee dix İbram, Haranna dix eyxhena neva Lut, İbramna xhunaşə yeexhena sos Saray cuka alyabat'a. Kana'anne ölkeeqa vüqqəva, manbı sanab Xaldeyyaşına Ur şahareençe avayk'ananbı. Manbı Xaraneqa qabı, maayib aaxvanbı. 32 Q'öd vəşsə xholle sennang'a Xaranee Terah qek'ana.

12 Rəbbe İbramik'le eyhen: – Yiğna olka, dekkin xav, vas k'anebimbı g'alepcə, Zı vak'le eyhesde ölkeeqa hoora. 2 Vas xayir-düə hevles, vake xədin millet g'ales, do axtı qa'as, yiğne doyuka xayir-düə hevles. 3 Zı vas xayir-düə huvuynbışis, xayir-düə, bed-düə hav'uynbışis, bed-düə g'axuvles. Ç'iyeyne aq'valyne gırğine milletbışe valek'ena xayir-düə alyap'tas. 4 İbram, Rəbbe eyhəxür, yəqqı'l gexha. Lutur mang'uka sacigee ayk'an. Xaraneençe qıgeç'uyng'a İbramiqa yights'ale xholle senniy vod. 5 İbramee Xaranee hi'iny gırğın kar, xhunaşə Saray, çoçuna dix Lut, curı rukarar alyaptı Kana'anne ölkeeqa yəqqı'l gexha. Manbı Kana'anne ölkeeqa hiviyxharanbı. 6 İbram maa'ar More eyhene mi'qəsqə, Şekem eyhene cigeene hiviyxhar. Manke maa'ad Kana'anaaşın milletniy eyxhen. 7 Rəbb İbramisqa

dyagu uvhuyn: – Zi ina ölka yiğne nasılış hevles. İbramee cus dyaguyne Rəbbis, maa'ad q'urbanbi alyaa'an ciga alya'a. 8 Mançer Bet-Eline şargilyne suvabınane cigeeqa ayk'an. Ma'ab mang'vee çadır giviyxa. Çadırne garbil Bet-El, şargilib Ğay eyhena sahar vooxhe. İbramee maa'ad Rəbbis q'urbanbi gyaat'an ciga ali'i i'bəədat ha'a. 9 İbram kirra-kirra mançer ayk'anna canubulqa, Negevne sahrayne suralqa. 10 İne ölkəe it'umun misvalybı xət qetxhava İbram sık'ınna gahis Misirilqa ayk'ann. 11 Misireeqa hiviyxharang'a mang'vee cune xhunaşse Sarayk'le eyhen: – Ğu geer uftanra yixhay zak'le ats'an. 12 Misirbişə ġu g'aycu eyhesin: «İng'una xhunaşsevur». Manke manbişə zi gik'u ġu üç'ürra g'alerçes. 13 Hucoone ixhes ġu manbişik'le eyhe, ġu yizda yiç vor, yiğnemee zak sidyoot'a, üç'ürra g'alyaraççe. 14 İbram Misirqa hirxhilmee, misiribisik'le mang'unaxhunaşse geer uftanra yixhay g'ecen. 15 Zaiyfa g'aycuyne Misirme paççahne, fironne insanaşə məng'ine micagiyvalina gaf fironus haa'a. Manar qiykekkan fironne sareeqa. 16 Firon mang'inimee İbramikar yugra ixha. Mang'uqa čavra-vəq'ə, əməler, devabı, nukar adamer, nukar yedor vooxhe. 17 İbramne xhunaşse Saraynimee Rəbbree fironneyiy fironne xaabınıbilqa xəttə ik'arbı alyaa'a. 18 Fironee İbram qort'ul eyhen: – İn hucoon ġu zak hi'iy?! Nya'a Saray yiğna xhunaşse yixhay ittevhü? 19 Nişil-allane «yizda yiçuva» uvhu, məng'ika davatbı ha'as hassir? Alert'e yiğna xhunaşşer, hooral! 20 Fironee İbramiy cuna xhunaşse, cone vardatika sacigee ölkənçe yəqqi'l hee'eva əmr haa'a.

15 Sabara gahile İbramis dyaguyne Rəbbree inəxdun cuvab eyhe: – Qımayq'an İbram. Ğu havacesda Zi vorna, Zi vas geed xədin mukaafat heles. 2 İbramee uvhuyn: – Zas, yizda Xudaavanda Rəbb, hucoone heles? Uşax zaqa deşin, yizin kar Damask şahareençene Eliezeris axvas. 3 Ğu zasuşax hidevulla, ina yizda xaana insan yizada varis ixhes. 4 Rəbbree mang'us inəxdun alidghimiy qele: – Mana yiğna varis ixhes deş, yiğna varis vake g'adiyinUSHAX ixhes. 5 Qiyğa Rəbbree İbram g'aqa qığavu eyhen: – Xəybışiqə ilekke, xənebi qətqəs əxəxhee qətqe. Vake g'abına nasılıb hamanimee xəbna vuxhes. 6 İbramee Rəbbree uvhuynılqa inyam ha'a, mançıl-allə Rəbbeyir mana qorkuna insan xhinne hi'sab ha'a. 7 Rəbbree İbramik'le eyhen: – Vas in cigabi helesva, ġu Xaldeyyaşine Ur şahareençə qıgvahuna Rəbb Zi vorna. 8 İbramee

Rəbbike qidghin ha'an: – Yizda Xudaavanda Rəbb, nençene zak'le ats'axhes, in cigabi yizinbi ixhesva? 9 Rəbbree mang'uk'le eyhen: – Yizdemee sa vuç'e, sa ts'e, sayib g'arg able. Adiyne girginciqa xhebille sen ixhecen. Sayib q'nerkeyiy k'urk'uray able. 10 İbramee manbi gırgünbi gyaat'anbi. Qiyğad q'öne cigeeqa q'i sana sançine hiqa giyxhe. Saccu sit'yar mang'vee q'öne cigeeqa qidya'a. 11 Çurunulqa qadiyn yırtıcı sit'yar İbramee g'e'eedaşenbi. 12 Veriğ k'yooçene gahil İbram k'orane nik'eeqa ayk'an. Mang'ulqa sayangaba qəq'ənasda miç'axiyalla t'yoose. 13 Rəbbree İbramik'le inəxüd eyhe: – İn vak'le ats'axhe, yiğna nasıl menne ölkəe dağamiyvaleeyiy nukariyalee yoq'ud vəs senna vuxhes. 14 Manbişike nukarar hav'uye milletike Zi hi'sab qeqqas. Mançile qiyğa yiğne nasılımbı mançe geed xəttə karaka qığęepç'es. 15 Günab xiliyna i'mi'r hav'u, q'əsvalee qik'as. 16 Emorğançenbişin binahabı ince ǵadara'asınıbı xhinne geed qideetxhava, yiğna yoq'ub'esda nasıl inyaqa savk'ala. 17 Veriğ k'yooçu xəm quvxhayng'a, kuma q'ığəəna tanduriy ts'abı q'ığəəna yalav q'öna q'liyne həvvanaşine yi'q'neençe ilğooç'e. 18 Mane yiğil Rəbbree İbramika hav'uye mugaavilee inəxüd eyhe: – Zi Misirne damayle xənne Fəratne damaysqameen ine milletbişin: 19 Genbişin, Genizbişin, Gadmonbişin, Q'etbişin, Perizbişin, Rafabuşin, Emorbişin, Kana'anbişin, Girgaşbişin, Yevusbişin cigabi yiğne nasılış heles.

16 İbramne xhunaşseys, Saraysuşax eyxhe deşdiy. Məng'ıqa Haacar donana Misirğançena nukarniy vor. 2 Saree İbramik'le eyhen: – Rəbbree zasuşax hele deşod. Yizde nukarika g'alixhe, məng'ee zasuşax uxecen. İbramee Sarayne cuvabil k'iri ileyxhen. 3 Kana'anaşine cigabişə yits'ille senna avxuyle qiyğa, Saree cena nukar Haacar İbramis xhunaşse xhinne hiyvu. 4 İbram Haacarika g'alirxhumee mana vuxhne eexva. Haacarik'le vuxhne yixhay ats'axhamee, Sarayqa ooğançə avqa ileeka giyğal. 5 Saree İbramik'le eyhen: – İn val-allə yizde vuk'lələqə qadi. Zi nukar vasqa tyuleeqa hiyvu. Məng'ik'le vuxhne yixhay ats'axhamee, mana zaqa ooğançə avqa ileeka girğil. Hasre Rəbbecad hagvecen, zi vale qorkura yixhay. 6 İbramee Sarayk'le uvhuyn: – Mana yiğna nukar yeexhe, vas hucooyiy iкkan he'e. Saree Haacar iğeeda giyğal. Nukar məng'ile heexvana. 7 Rəbbine malaakisqa mana qizeexana sahree, xhyan l'lqəne cigayne k'anə. Man xhyan l'lqəen ciga Şurqanne yəqqi's k'anə ixha. 8 Malaaikəe

məng'i'ke qidghin ha'an: – Sarayna nukar Haacar, nençen qarı, nyaqane əlyhə? Haacaree eyhen: – Yizda xərna yeexhene Sarayne k'anençhe heexva. **9** Rəbbine malaaikee məng'i'k'le eyhen: – Yiğne xərinq'isqa sayk'le, məng'ee eyhen he'e. **10** Rəbbinecad malaaikee eyhen: – Yiğna nasıl hamanimee xəp qaa'as, qəpqəs-ələpqəs vuxhes deş. **11** Qiyğa Rəbbine malaaikee məng'i'k'le meed eyhen: – Ğu həşde vuxhne vor, vas dix ixhes. Rəbbik'le ġu ts'its'aiyn uts'ur g'ayxhiyn. Mang'un do I'smi'l'l (Allahik'lee g'ayxhiyn) gixhxhe. **12** Şavussecar mana saq'vana'as əxhəs deş. Mang'un xileppi gişging'ul, gişging'unbid mang'ul ixhes. Mana gişgine çocaaşikar qoda ixhes. **13** Haacaree cekayuşan ha'anə Rəbbis El-Roi (zi g'eeccena Allah) do giyxhe. Məng'ee uvhuynniyde: – Hək'erar, inyaa'ar zak'le zi G'eeccena g'acuna! **14** Mane xhyan i'lqone cigays Beer-Laxay-Roi do mançıl-allá giyxhe. Man ciga Qadiş eyheneyiy Bered eyhene cigabişde yi'q'nee vod. **15** Haacaree İbramis sa dix uxu. İbramee duxayn do I'smi'l'l gixhxhi. **16** Haacaree I'smi'l'l uxuying'a, İbramiqa molyts'ale yixhille senniy vod.

17 İbramiqa yüks'ale yüksüd sennang'a mang'us Robb gyagu uvhuyn: – Girgin əxəna Allah (El-Şadday) Zi vorna. Yizde yaqqı'n hohre, məttin yik'nana ixhe. **2** Mugaavile Yizdeyi yığne yi'q'neeqa gyuvxhu, vake g'abiynbı geeb xəp qaa'as. **3** İbram aq'vahiyina ç'iyelqa dizyaraççe. Allahee mang'uk'le eyhen: **4** – Yizde suralyna mugaavile vakana haane: Ğu geedne milletbişda dek ixhes. **5** Zi vake geedne milletbişda dek ha'asva, g'iyniyle yiğin do İbram (xərna dek) deş, İbrahim (xəppananbişda dek) ixhes. **6** Yiğna nasıl geeb xəp qaa'as. Vake milletbi g'ales. Yiğne nasile paçcaharib vuxhesinbi. **7** Zi vakayıy vale qıhnane yiğne nəsilika hammaşıysda mugaavile haa'a. Zi ixhes, yiğnayıy vale qıhnane yiğne nəsilbişda Allah. **8** Vasiy vale qiyğıyne nəsilbişis hammaşıysğu alycaxhvana Kana'anna ölka huvu, manbişda Allah ixhes. **9** Qiyğa Allahee İbrahimik'le uvhuyn: – Yiğne suraleb, günay vale qiyğıyne nəsilbişə mugaavilee nəxüdiy eyhe, həməxüd he'e. **10** Vakayıy vale qiyğıyne nəsilbişika hav'uyne mugaavileyn işaarat in vod: Girgin adamer sunnat hav'u vuxhes. **11** Sunnatın çürüx g'ats'ak'vne. Sunnat Yizdeyi vuşde mugaavileyn işaarat ixhes. **12** Vuşde xaa yedike ixhanar, menne milletbişker alışsunar adameesına insan molyulle yiğ ixhamee sunnat he'e. **13** Yiğne xaa

yedike vuxhaynbi, menne milletbişike alivşuynbib sunnat hidyav'u g'ilymaa'a. Sunnat vuşde tanılın Yizde hammaşıyste mugaavileyn işaarat ixhes. **14** Sunnat hidi'ma adameesına insan mugaavile havaakal hav'uva, milletne yi'q'nee meeexhecen. **15** Allahee İbrahimik'le meed eyhen: – Xhunaşşeyk'le Saraya immeyhe. G'iynike şaqə məng'i'n do Sarra (printsesa) ixhes. **16** Zi məng'i's xayir-düə hevles: məng'i'ker vas dix heles. Qiyğa mang'i's sayib xayir-düə hevles: mana milletbişda yed yixhes, milletbişin paçcahar məng'i'ne nəsilənçe qıçepç'es. **17** İbrahim aq'vahiyina gizerçu, əqəna ha'u, culed alqa uvhuyn: – Vəs sennane insanış uşax eykhəye? Yüç'al sennane Sarraysse uxas əxaye? **18** Qiyğa İbrahimee Allahik'le eyhen: – Hasre saccu I'smi'l'l xheyir Yiğne xayir-düəyka üç'ürra axhvecen! **19** Allahemee uvhuyn: – Sarree, yiğne xhunaşşə vas dix uxas, doyud I'saq' (əqəna) gixhxhe. Zi mugaavile mang'ukab, mang'ule qıhniniye nəsilikab hammaşə havaaacesda. **20** Ğu I'smi'l'l il-allá uvhuyn Zak'le g'ayxhiyn. Mang'usub Zi xayir-düə hevles, mang'uke g'abiynbı geeb xəp qaa'as. Mang'uke yits'iq'öyre paçcah g'avaales. Zi mang'uke xədin millet ha'as. **21** Mugaavilemee Zi qööne sen ine gahil Sarree vas uxasde I'saq'ika haa'as. **22** Allahee man İbrahimik'le uvhu ooqa ts'its'xha. **23** Hamanicab yiğil İbrahimee cune xaabin gişgin adamer: dix I'smi'l'l, cune xaa yedike vuxhayn gişgin nukarar, menne milletbişike alivşuynbib sacigeeqa sav'u, Allahee cuk'le uvhuyn xhinne, sunnat hav'u. **24** İbrahim sunnat hi'iyng'a mang'uqa yüks'ele yüks'tid senniy vod. **25** I'smi'l'l sunnat ha'ang'a mang'uqa yits'ixhebad senniy vod. **26** İbrahimiy I'smi'l'l sa yiğil sunnat hav'u. **27** Cuka sa yiğil, cune xaabin gişgin adamer, menne milletbişike alivşuynbi, cune xaa yedike vuxhaynbi gişginbi sunnat haa'anbi.

18 Rəbb İbrahimis yiğine pirane gahil Mamreene mi'qəəşine avur, çadırne ghalee gyu'uringa gyaagva. **2** Mang'vee vuk'ul ooqa qav'umee xhebiyre insan g'ooce. Manbi g'avcu, çadirene ghaleençe manbişde ögiylqa g'adарxhun ç'iyelqamee k'yoorzul eyhen: **3** – Yizda xərna, zi ulen aqqixhe ulydolyrzul yiğne nukarisse ilğeemeç'e. **4** Hasre g'elybi hoğalasin xhyan allecen, yivek avub gyuv'ure manzil hee'e. **5** Şu vuşde nukarne çadırne k'anençevub i'lğəə, zi şos sık'ının giney alles, oxhne yik' aqqecen. Mançile qiyğa şos vukkanxhe hudoora. Manbişə eyhen: – Ğu eyhəxüd he'e. **6** Sark'il mana ekra Sarraysqa

çadireeqa ayk'an. Məng'i'k'le eyhen: - Həşdexhinee xhebne xənne vexhxeedin yugun urva alyat'u xamir hı'i, kokayıb qece. 7 Mana mançe çavra-vəq'əysqa g'adarxhun sa kokna q'ika avqu mek'vung'usqa qoole. Mek'vnar giygalna ek'da oxhanasın kar ha'a. 8 İbrahimee qoocuna q'ika, şor, nyak manbişde ögiylqa qadı giyxhe. Manbiş man otxhanang'a, vucur cone k'ane yivek avur ulyoyzar. 9 Manbiş qiyghınıy: - Yiğna xhunaşşe Sarra nyayxha? Mang'vee eyhen: - İnya'ar çadire vor. 10 Manbişde sang'vee meed eyhen: - Qööne ine gahil zi vasqa meer ayresda. Manke yiğne xhunaşseys Sarrays dix ixhes. Sarra mang'une yl'q'əl, çadireeqa əkkənəc cigee ulyorzul, k'ırı iliyxhe yixha. 11 İbrahimiy Sarra q'əsniy qeepxha. Sarrayn yadaaşik eyxhenbi ç'əveetxhaynbınıy. 12 Məng'ee yik'ee əqəna ha'u eyhen: - Zi g'art'una, məxbina xoşbaxtiyvalla vooxheye? Yizda xərnar q'əs qixha. 13 Rəbbəe İbrahimike qiyghanan: - «Zi Sarra qəsra vor, zasse uşax uxas əxaye?» uvhu, nya'a məng'ee əqəna hı'? 14 Nya'a, Rəbbisə ha'as dəxən vodunne? Qööne sen ine gahil Zi vasqa sark'iling'a, Sarrays dix ixha ixhes. 15 Sarree qərq'l'niyvalin horbişka eyhen: - Zi əqəna hı' deşdiy. Rəbbəe manke eyhen: - Deeş, ġu əqəna hı' inniy. 16 Mançe in adamer suğoots'u Sodomusqa avayk'an. İbrahimir ayk'anna manbı yəqqi'l haa'as. 17 Rəbbəe eyhen: - Ha'asin kar İbrahimilene dyugul ha'as? 18 Hək'edad, İbrahimike xədin, guçnan millet g'ales, mang'ulek'ena gırğıne milletbişə xayir-düə alyapt'as. 19 Cule qiyğa yugun, qotkun ha'a Rəbbine yəqqi'n hophuriy dixbişis, cune xaabınbişis, xət q'eçenva Zi mana g'əyxı'. Manke Zi Rəbbeeyid İbrahimis hucooyiy cuvab huvu, man ha'asin. 20 Rəbbəe eyhen: - Sodomulqanayıy Homorulqana şikayat giebib. Maane insanaşaına binah geeb yl'q'navub. 21 Mançıl-allar giç'u avqa ilyakkasda, Zalqa hiyxharanbi hək'enbiye, dişee. 22 İnsanar sapk'il avayk'anarbi Sodomne suralqa. İbrahimir axvana Rəbbine ögiyl. 23 İbrahim Mang'usqana qixha eyhen: - Hək'ebane, bınahnənbişka qopkuynub havaakal haa'as? 24 Eyhes, ine şaharee xhots'al qorkuna insan vor. ġu mana hək'ebab havaakal haa'asdane? Mane xhots'alyne qorkune insanemee ġu mane şaharne bınahile ilyheç'es dişde? 25 ġu man hidya'a, qorkunayıy bınahnana sacigee gidek'a. Qorkunayıy bınahna ġu sa hidya'a. İnimeen dyunye vuk'lek İkkekkana, qorkura ixhes ikkan! 26 Rəbbəe eyhen: - Sodomne şaharee xhots'al qorkuna insan avaykee, manbişdemee ine

cigayne bıkırra bınaheençe ilyheç'esda. 27 İbrahimee meed eyhen: - Zi Yiğnimee yl'qiy toz xhinnən sa kar ixheyir, zi meed yik' hı'i Xudaavandayke qiyghanan, 28 xhots'alyne qorkuna g'ales xhoyre insan ivdekeene, mana xhoyre g'idiyxharva şahar havaakal haa'asdane? Rəbbəe eyhen: - Yoqts'ale xhoyre aveykeene, şahar havaakal haa'as deş. 29 İbrahimee meed qiyghanan: - Maa'ar yoqts'al aveykeene, hucoone ha'as? Rəbbəe eyhen: - Yoqts'alyung'unemeeyir set'as deş. 30 İbrahimee eyhen: - Zi geer yuşani'il-allá Xudaavanda qəllamişmexhecen: maa'ar xhebts'al aveykeene, nəxüdne ixhes? Rəbbəe uvhuyn: - Maa'ar xhebts'alir aveykeene, vuçjud ha'as deş. 31 İbrahimee eyhen: - Zi meed yik' hı'i Xudaavandayke in qiyghanan: maa'ar g'ayre aveykene, hucoone ha'as? Rəbbəe eyhen: - G'ang'unemeeyib havaakal haa'as deş. 32 İbrahimee eyhen: - Zi sayid eyheva Xudaavanda qəllamişmexhecen, yits'iyre aveykeene, hucoone ha'as? Rəbbəe eyhen: - Yits'ing'unemeeyib havaakal haa'as deş. 33 Rəbbəe İbrahimika haa'ana gaf ç'əvav'u ayk'anna. İbrahimir siyk'alna cune çadireeqa.

19 Exheeqana Sodomeeqa şena q'öyre malaaik arayle. Lut şaharne akkaysana gyu'ur eyxhe. Manbı g'avcu, ayk'anna manbişde ögiylqa. Qiygar ç'iyelqamee k'yorzuł 2 eyhen: - Yizin ç'ak'ınbi, qudoora, vuşde g'ulune xaa g'elybi högle, xəm g'eehe. Miç'eeb suğoots'u gyapk'e vuşde yəqqi'lqa. Manbiş alidghınıy qelen: - De'eş, şı xəm kuçee g'aahas. 3 Lutee geed eyheva, malaaikar qavaylenbi mang'une xaaqa. Lutee manbişis exhalynə otxhuniyka qecuyn giney qadayle, manbişed oyxhanan. 4 Manbı g'alyapk'asse, Sodom şaharin gırğıñ adamer mek'ing'ule otçu q'əsing'ulqamee savaylenbi xaane hiqiqiyyalla. 5 İnsanaşa Lut qort'ul eyhen: - G'iyňa xəmde vasqa abiyin insanar nyavxha? Manbı şasqa qavaale, şı manbişka g'alyapk'as. 6 Lut manbişisqa g'aqa qığeeç'u, çuqad qihna akka qa'an. 7 Mang'vee eyhen: - Çocar, qəlasın hima'a. 8 Zaqa q'öyre adamiys hidyark'inna yiş vor. Qavaales şosqa hucooyiy ikkan he'e. Saccu ine insanaşik sumoot'a, manbı yizde xaabin mihmanar vob. 9 Adameeşeyhen: - Yl'q'əlqa ts'its'xhe! İne insanee menne cigençə qarı şas yuguniy pisin xət qa'a. Vak manbişile beterin ha'as. Manbı Lutulqa hoohar, akka haq'var ha'as ikkiyikan. 10 Manke xaane malaaikaşa xil hotku Lut aqa cosqa ts'its'i akka it'uma'an. 11 Akkayne şene

sural ulyobzurne insanaaşına k'innar, xərnar manbişə bı'rq' qaa'a. Mançıl-allı insanaaşık'le akka iveauke deş. 12 Malaaikaşa Lutuk'le eyhen: - Vaqa inya'ar merna vuşune vor? Dixbi, yişba, yeznebı yiğne xizanın gırğınbı ine şahareençe qığee'e. 13 Şı in ciga hakkal ha'asin. Ine milletile geed şikayatbı Rəbbik'le g'ayxhi. Mançıl-allı Rəbbee și g'axuvuyınbı ina şahar havaakal haa'as. 14 Lutee hark'in yişba haa'asde adameeşik'le eyhen: - Zaraba hudoora ine cigeençe, Rəbbbee ina şahar havaakal haa'as. Yişba haa'asde adameesine fikreeqa, Lute coka dem haa'a vuxhesva qayle. 15 Miç'eed qexheng'a malaikaşa Lutuk'le eyhen: - Ekra ixhe! Xhunaşeyiy yişba alyaptı'ı ine cigeençe hoora. Deşxhee, şahar alytivk'al haa'amee şunab hapt'asını. 16 Lut yi'q'ra i'ğiykir. Rəbbina mang'ulqa rəhı'm qabiva, malaikaşa Lutur, cuna xhunaşer, yişbab xileke avqu şahareençe qığaa'anbı. 17 Manbı qığaa'ane gahil malaikaşine sang'vee eyhen: - Yi'q'əlqa ilydyakki hixve. İne Q'adaalil ulymoyzar, axtine cigabişeeqa hixve. Deşxhee, qik'u əəsda. 18 Lutee manbişik'le eyhen: - Yızın ç'ak'ınbı! Vuşde ulen ina nukar aqqı, şu mana g'attixhani'iyya, zas haa'ana yugvalla geeb qav'u. 19 Saccu hasre zi mane k'anene k'inne şahareeqa hixu g'attixhanas. Man şu eyhen axtin cigabı geed əq'əna'adid. Zi maqa hixharasse, balyaa zalqa hipxhir, zi gik'asda. 21 Malaikaşa sine sang'vee Lutuk'le eyhen: - Yiğnimee manıd ha'a, əyü eyhena şahar alytivk'al hidyya'a. 22 Ekra ixhe, maqa hixve! Əü maqa hidirxhil, zi sa kar ha'as deş. Lutee mana şahar k'innava uvhil-allı, mançın do Tsoar (k'ının) axva. 23 Lut Tsoarqa hirxhiling'a veriğ ilqevç'u vooxhe. 24 Rəbbee Sodomılqayıy Homoralqa ts'ayikan xəənçe kukurt gyoog'a. 25 İne Q'adaalilin şaharbaşı, ç'iyel ələən gırğın kar, maa vooxhen gırğın insanar deşaa'anbı. 26 Lutuna xhunaşə yi'q'əlqa sark'il ileekimee q'evane g'ayelqa siykl'al. 27 Qinne yiğil miç'eer İbrahim oza qixha Rəbbine ögiyl ulyorzungulyne cigeeqa hayk'an. 28 Mana mançə Sodomıqa, Homoriqa mançine hiqiy-allane Q'adaaliqa ilyakka. Mang'uk'le mane cigeençe xəənnə ts'ayike l'lqən xhinnen sa kuma g'ecə. 29 İne Q'adaalilin şaharbaşı hakkal ha'ang'a, Allahis İbrahim yik'el qarı, dişə Lut mançə hixu'u g'attixhana'a.

21 Rəbbee ögiyl uvhuyn xhinne, Sarrays yugvalla haa'ana. Mang'vee huvuyn cuvab aqqaqqan. 2 Allahee uvhuyn gahil, Sarra vuxhne ayxu, q'əsde

İbrahimis dix uxu. 3 İbrahimee Sarrayke ıkhayne duxays I'saq' (əqəna) do giyxhe. 4 Allahee İbrahimik'le cune əmree uvhuyn xhinne, mang'vee dix, I'saq' ıkhayne molyne yiğile sunnat ha'a. 5 I'saq' yedike ıkhayng'a, İbrahimıqa vəş senniy vod. 6 Sarree uvhuyn: - Allahee yizde aq'veeqa əqəna qalı'! Man g'ayxhiyne gırğing've zaka sacigee əqəna ha'as! 7 Sarreecad meed eyhen: - Şavaa İbrahimik'le eyheyiy, ine q'əsvalee zi uşax uxu yic gyoqa'as? Haane, yicid uxuyn! 8 Uşax xət qixha, nikneke gyarğılyna. I'saq' nikneke gyarğılyne yiğil, İbrahimee xədin otxhunulyodğu hele.

22 Sabara gahile Allahee İbrahim siliys 1'xi'yxə.

Mang'vee «İbrahimval» ona'an. İbrahimee «Hooyval» eyhe. 2 Allahee mang'uk'le eyhen: - Vas ikkanna, vorna-deşda yiğna dix I'saq'ır alyart'u Moriya eyhene cigeeqa hoora. Zi vak'le haagvasdee suval, dix gyrokhxane'e, q'urbanna alle'e. 3 İbrahimee çakra miç'eeqana suğots'u cune əməleys palanbı 1'xi'yxə. Mang'vee cukasana q'öyre mek'vna, sayir dix I'saq' ikkekka. Mang'vee q'urban gyooxhan ha'asin osbid qaxı, yəq avqaaqana Allahee uvhuyn cigeeqa. 4 Man ciga İbrahimik'le xhebid'esde yiğil, vuk'ul ooqa qav'uyng'a, əq'ənançə g'ecə. 5 Mang'vee mek'vunbısık'le eyhen: - Şu əməleyka inyaa aaxve, zi duxayka şaqı üqqəs. I'bəədat ha'u, şosqa savk'alas. 6 Q'urban gyooxhan ha'as qaxıyın osbı İbrahimee cune duxayne I'saq'nə migalqa hele. Ts'ayiy ç'ikad vucee alyaat'a. Cona q'öyre maqa əlyhəngə, 7 I'saq'ee dekkik'le İbrahimik'le eyhen: - Dek! Mang'vee alidghiniy qelen: - Dix, yızın k'ırı val vod. I'saq'ee qiyghanan: - Ts'ayiy osbı vodunbu, saccu q'urbanın beder nençene vuxhes? 8 İbrahimee eyhen: - Dix, q'urbanın beder Allahee Vucee haagvasda. İnbı sacigee avayk'anınbı. 9 Manbı qavaylenbı Allahee mang'uk'le uvhuyn cigeeqa. İbrahimee maa'ad q'urbanınbı allya'an ciga ali', çılgad osbı giyk'an. Qiygar I'saq' ayt'il mane q'urbanınbı allya'anе cigalyne osbışılqa g'alya'a. 10 İbrahimee dix gik'asva xil hotku ç'ika alyat'a. 11 Mane gahil Rəbbine malaaikee xəybışeençe mang'ulqa ona'an: - İbrahim, İbrahim! Mang'vee eyhen: - Zi inyaa vor! 12 Malaikee eyhen: - Gadeyk simet'a! Mang'uk vuçjud hima'a! Həşde zak'le ats'axhxayn, əyü Allahile qəyq'ən vor, vaqa vornacar hamana sa dix, vucur əyü Cule qiykkın deş. 13 İbrahimee vuk'ul ooqa qav'umee, əq'əee gaçbı açatxırna sa g'arg g'ooce. İbrahimee hark'in mana g'arg qabı, duxayne

cigee q'urbanna ablyaa'a. **14** İbrahimee mane cigayn do Yahve-İre (Rəbbəe hagvasın) giyxhe. Mançıl-allad həşdilqamee insanaaşə məxüd eyhe: «Vucee Rəbbəe suval hagvasın». **15** Rəbbine malaaikee xəybışeenə İbrahimilqa onu'u meed eyhen: **16** – Rəbbəe inəxiudud eyhe: «Ğu ina iş hav'uva, vornacar sa dix qidiykinva, Zi Yizde doyulen k'in g'iysar: **17** Zi vas hək'ebab xayirdüə hevles, yiğna nasıl xəədin xənebimee, deryahne hiqiy-allana g'um xhinne hexxaasda. Duşmanaaşın şaharbid yiğne nasılımbı ixhes. **18** Ğu Yizde cuvabil k'ırı alixhxhiyl-allı, dyunyeyne gırgıne milletbişə yiğne nasılılek'e xayir-düə alyapt'as». **19** İbrahim siykl'alna cuka abyne mek'vunbışısqa. Mançə manbı sacigee siviyk'alanbı Beer-Şeveeqa. İbrahim Beer-Şeveeqa axva.

25 **19** İbrahimme duxayn I'saq'ın taarix inəxiüd vod: I'saq' İbrahimike g'arı. **20** I'saq'ee Paddan-Arameençe Aramğançene Betuelyna yiş, Lavanna yiçü Rivq'a hee'eng'a, mang'uqa yoq'tal senniy vod. **21** I'saq'ee xhunaşşə vuxhne ideexvava Rəbbis düə hav'u. Rəbbik'le I'saq'na düə g'avxhu, mang'una xhunaşşə Rivq'a vuxhne ayxu. **22** Yediynə vuxhne uşaxar suç'ooka giviyğal. Məng'eyiid «Nişl-allane in yizde vuk'lelqa qadiva?» uvhu, Rəbbike qiyghanas hiyeek'an. **23** Rəbbəe məng'i k'le eyhen: – Yiğne vuxhne q'ölle millet vod, Yiğne vuxhnenə q'ölle xalq' qıgeç'es. Sa xalq' manisa xalq'ile gucuka ixhes, Xərne çoceec k'ining'us g'ullux haa'as. **24** Rivq'a yyna uxasda gah qabıyng'a, ats'axxhen məng'nə vuxhne q'ömkaler vuxhay. **25** Ts'erree uxuyne uşaxın g'ekva ç'əradaniy sayir mana xhayike hi'iyn kar xhinne xhırıra ixha. Mançıl-allad mang'un do Esav (xhırıra) giyxhe. **26** Qiyğar manasa çoc Esavne miq'leyke at'irq'in dyunyelqa qarayle. Mançıl-allad mang'unud do Yaaq'ub (miq'leyke at'irq'in) giyxhe. Manbı vuxhayng'a I'saq'ıqa yixht'sal senniy vod. **27** Çocar ç'ak'i qeebaxhe: Esav yugna k'onay, xaa hidörəxəna insan eyxhe, Yaaq'ubur hexxan niq' denana xaanə insan eyxhe. **28** I'saq'is Esavniyxhe geer ikkiykanna, mang'vee i'xi'yn həyvanar cus ikkanəxiud eyxheva. Rivq'aysmee Yaaq'ubniyxhe ikkiykanna. **29** Sa yiğil Yaaq'ubee yiğ' haa'a. Esavir çoleençe orzul-ortul missira qarayle. **30** Esavee Yaaq'ubik'le eyhen: – Mane ç'ərane karake sık'ının zas hele oxhanas, mis qıxha. Mançıl-allı mang'us q'löd'esin do Edom (çərara) giyxhe. **31** Yaaq'ubee eyhen: – Manke ts'erriyna dixvalla zas hevle. **32** Esavee eyhen: – Zi missinçə

qek'ang'a zas ts'erriyna dixvalla nişistannane? **33** Yaaq'ubee eyhen: – Ts'etta zas k'in he'e! Esavee k'in g'assır ts'eppiyina dixvalla Yaaq'ubus qoole. **34** Yaaq'ubee Esavis hüvəyna yiğ'iy giney hele. Esav otxhun-ulyodğu qıgeç'u ayk'anna. İnəxüb Esavne ulesqa ts'erriyna dixvalla kar xhinne qavayle deş.

27 I'saq' q'əsniy qıxha, mang'une uleppişk'le g'ece deşdiy. Mang'vee xərna dix Esav k'anyaqa qort'ul uvhuyn: – Dix! Esavee mang'uk'le «Dek, zi inyaa vor» uvhu. **2** I'saq'ee uvhuyn: – Zi haane q'əs qıxha, g'iyna g'iyyqa qık'asda. **3** Həşdiilee aleet'e yiğin yaraxbıd – vukiy ayhenbid – hak'ne çoleeqa yizdemee k'on üvxhe. **4** Qiyğaled zas ikkanan geed yugun otxhuniy hi'i, zas alle. Manid otxhun, zi vas qık'asse xayir-düə hevles. **5** I'saq' duxayka Esavika yuşan ha'ang'a Rivq'ee manbışıl k'ırımıy iliixhe. Esav çoleeqa k'on üvxas ark'ınmee, **6** Rivq'a duxaysqa Yaaq'ubusqa hark'in inəxiüd eyhe: – Zak'le g'ayxhiyn dekke yiğne çocuk'le Esavik'le hayinva uvhu: **7** «Yizdemee sa k'on üvxü able, çiked sa yugun otxhuniy he'e. Manid otxhun, zi vas qık'asse Rəbbine ögee xayir-düə hevles». **8** Dix, həşde zi eyhençil yugda k'ırı gyaqqe: **9** hak'ne syuruneenə zasqa gırğınçile yugna q'öble misva able. Mançike zi dekkis ikkanəxdun otxhuniy ha'as. **10** Günad man dekkis oxhanas ikkees, qık'asse vas xayir-düə hevlecenva. **11** Yaaq'ubee Rivq'ayk'le eyhen: – Yizda çoc Esav xhırına kar vor, zaqame xhırıvalla deşda. **12** Sayid dekkée zalqa xil hadağva, ats'axhe zi cus horbi hi'iy. Manke xayir-düəyne cigee, mang'vee zalqa bed-düə g'axuvles. **13** Yedee mang'uk'le eyhen: – Dix, valqa haa'asda bed-düə zalqa quvoracen. Saccu yizde cuvabil k'ırı gyaqqe: hoora, uvhuyn kar zasqa alle. **14** Yaaq'ub hark'in, misvabı yedisqa adayle. Yedeyiid dekkis ikkanəxdin yugun otxhuniy ha'a. **15** Mançile qiyğā Rivq'ee cone xaadm xərne duxayn Esavin gırğınçile yugun tanalinbı alyat'u, k'inne duxaylqa Yaaq'ubulqa alya'a. **16** Xileppişin oodun ciga, gardanlı nyaabiy xhırıvalla deş məng'ee misvabışde g'ekvabılışa iyt'alanbı. **17** Qiyğad hi'iyn yugun otxhuniyyi giney Yaaq'ubne xileqa qele. **18** Yaaq'ub dekkisqa qarı eyhen: – Dek! Dekke mang'uk'le eyhen: – Yızın k'ırı val vod. Ğu nenane vor yizde dixbışda? **19** Yaaq'ubee dekkik'le eyhen: – Yiğna ts'erriyna dix, Esav vor. Zi ġu uvhuyn xhinne hi'iyn. Həşder oza qıxha gyu'ur zi adıyn k'onan çuru oxhne, zas xayir-düə hevles vəəxecenva. **20** I'saq'ee duxayk'le eyhen: – Dix, nəxüdne ixha vasqa inyəxüb zaraba k'on

gipxhi? Mang'vee eyhen: – Yiğne Allahee, Rəbbəe zas kumag hi'i. **21** I'saq'ee Yaaq'ubik'le eyhen: – Dix, zasqa qora. Valqa xıl g'adğas, zak'le ats'axhes, ġu yizda dix Esavee, dişee? **22** Yaaq'ub dekkisqa qixhamee, dekkee I'saq'ee mang'ulqa xıl g'adğu eyhen: – Niq' Yaaq'ubunod, xileppid Esavınbı vod. **23** Yaaq'ubunud xileppi cune cocunbı Esavınbı xhinne xhırıdava, I'saq'ik'le mana qıvaats'a deş. İnəxüb I'saq'ee Yaaq'ubus xayir-düa hoolena. **24** Mang'vee qiyghanan: – Hək'erar ġu yizda dix Esavne? Yaaq'ubee eyhen: – Ho'o. **25** I'saq'ee meed eyhen: – Dix, k'onan çuru qadı ögeeqa gixhxhe, yic otxhun vas xayir-düə hevles. Yaaq'ubee ts'etta otxhuni, qiyğad çaxır adayle. I'saq'ee otxhun, ulyoğan. **26** Mançile qiyğa I'saq'ee eyhen: – Dix, həşde zasqa qora, zas ubba he'e. **27** Yaaq'ub dekkisqana qixha, mang'us ubba ha'an. I'saq'is mang'une tanalınçın eva i'xi'mee, xayir-düə huvu eyhen: – Yizde duxayken eva, Rəbbəe xayir-düə huvuyne çolbişiken xhinnevud. **28** Hasre Allahee vas ç'iyeyna yugna nyaq'viy xəən gyogiy helecen, vas xəttä g'ikiy çaxır ixhecenva. **29** Havaasre milletbiše vas g'ullux hee'ecen, Ummatbiše yiğne ögee vuk'ul avqa qee'ecen. ġu yiğne çocaaşis xəvvalla he'e, Havaasre yiğne yedyne dixbişdab yiğne ögiyl gardan hi'keba vuxhecen. Vas bed-düə ha'anbişilqa bed-düə vuxhecen, Vas xayir-düə ha'anbiş xayir-düə vuxhecen. **30** Yaaq'ubee I'saq'na xayir-düə alyaptı qıgecumee, k'onaqa hark'inna çoc Esav siyk'al. **31** Esavee sa yugun otxhuni hi'i, dekkis adı eyhen: – Dek, oza qixha zi adiyne k'onane çurunuke oxhne, zas xayir-düə hevles växecenva. **32** Dekkee I'saq'ee mang'uke qiyghanan: – ġu vuşune? Mang'vee eyhen: – Zi yiğna ts'erriyna dix Esav vorna. **33** I'saq'ne caneeqa it'umna zeze ooxha. Mang'vee ek'da qiyghanan: – Manke şena vuşuniy vor, k'on avayki zas abına? ġu qalesse gırgıne karike otxhun, mang'us xayir-düə huvu. Xayir-düəyib mang'una vuxha. **34** Dekkee eyhenbi g'ayxhımee Esavee k'arats'ana ts'ir haa'a: – Dek, zasib xayir-düə hevle, zınar xayir-düəna he'e! **35** I'saq'ee eyhen: – Çoc horbişika ari, yiğna xayir-düə g'avşuna. **36** Esavee eyhen: – Mang'un do həməxüdcad deşke Yaaq'ub ixha? Mang'vee zas q'ö'es horbi ha'anbi vod: ts'eppa yizda ts'erriyna dixvalla g'avşu, həşdeb xayir-düə. Qiyğa eyhen: – Zas xayir-düə havaaci dişde? **37** I'saq'ee mang'uk'le eyhen: – Mana yiğna xərna hi'i, gırgın ebanbi mang'us nukarar xhinne quvu, gıkınayıy ts'enne çaxirena hi'i. Vas hucoone he'e, dix?

38 Esavee dekkik'le eyhen: – Dek, vaqa sa xayir-düəne vob? Zasib xayir-düə hevle, dek! Esav axtıra geşşuna. **39** Dekkee Esavık'le inəxüb eyhe: – ġu eyxhen ciga, ç'iyeyne barakayle, Xəybışded çiyike əq'əna ixhes. **40** ġu vasın g'ik g'ilincika ha'as. Çocusub g'ullux haa'as. ġu mang'uke g'attixhanasda gah qabiyng'a, Mang'una xamut gardanıle qopxu g'uvooxharasda. **41** Dekkee Yaaq'ubus xayir-düə huvuyl-allı, Esavis çoc g'imece qexhe. Mang'vee culed alqa eyhen: – Dekkiqə gyaşesin yiğbi hiyxharid. Manke zi yizda çoc Yaaq'ub gek'a. **42** Xənne duxee Esavee uvhuynbı Rivq'ayk'le g'ayxhımee, məng'ee k'ınna dix Yaaq'ub qort'ul eyhen: – Yiğne çocus Esavis ġu giku, vake qqlıb qığaahas vukkan. **43** Dix, həşde yizde cuvabil k'ırı alixhxhe: oza qixha Xaraneeqa, yizde çoc Lavanne k'anyaqa hixve. **44** Yiğne çocuna qəl əlyhəsmee, sabara gahna Lavanne k'ane axve. **45** Valqana qəl apk'inmee, ġu cuk hi'iynbı yik'el hitxinmee, zi valqa xabar g'axuvu mançe qalya'asda. Nişil-allane zi vuşde q'öng'ukesanar sa yiğil yixhes? **46** Qiyğa Rivq'ee I'saq'ik'le eyhen: – Q'etbişda eyxhene Esavne xhunaşşeeşine xilençe zi i'mreke ayts'ına. Yaaq'ubeyir mane cigayne içeeşina, manbı xhinnena, həməxürna Q'etbişda cus hey'ee, zi i'mi'r nişcabne haa'a?

28 I'saq'ee Yaaq'ub qort'ul, mang'us xayir-düə huvu, inəxübna mi'sləhət g'ooce: – Kana'angāçene içeeşike xhunaşşe himee'e. **2** Vaxt xılıy qidyav'u Paddan-Arameeqa, yiğne yedyne dekkine Betuelyne xaaqa hoora. Yiğne yedyne çocune Lavanne yişbişike vas xhunaşşe hee'e. **3** Gırgın əxəne Allahee vas xayir-düə hevlecken, ġu geer kulyfatnana hi'i, vake g'abiynbı geeb qee'ecen, vake geed milletbi g'alecen. **4** İbrahimne xayir-düəyke vasiy vake g'adiyne nasalbılışısız vuxhecen: hasre Allahee İbrahimis helesva uvhuyn ciga – ġu menne cigeençə qarına xhinne iykaran ciga, hammaşıys vas helecen. **5** I'saq'ee Yaaq'ub yəqqı'l araççe. Mana Paddan-Arameeqa, Yaaq'ubneyiy Esavne yedine Rivq'ayne çocune Aramāçene Betuelyne dixene Lavanne k'anyaqa ayk'an. **6** Esavık'le ats'axhen, I'saq'ee Yaaq'ubus xayir-düə huvu cus xhunaşşe hee'ecenva Paddan-Arameeqa g'axuvuva, sayib, mang'us xayir-düə hooleng'a «Kana'angāçene içeeşike xhunaşşe hime'eva» mi'sləhət g'ooce. **7** Yaaq'ubeyid dekkiliy yedil k'ırı gyaqqı Paddan-Arameeqa ayk'an. **8** Esavık'le g'ecen, kana'angāçen içər dekkis vukkan deşubne. **9** Esav ayk'anna I'smi'l'lyne k'anyaqa. Mang'vee

İbrahimne duxayna I'smi'l'lyna yiş Maxalat cune xhunaşseeşine ooğançe hee'e. Maxalat Nevayotna yiçuny vor. 10 Yaaq'ub Beer-Şevevence qıgeç'u Xaranne suralqa ayk'an. 11 Sa cigeeqa hirxhilymee, veriğ k'yoçuva mang'vee xəm maa g'aaha. Mang'vee ç'iyele sa g'aye alyaptı, vuk'lek avqa givxhu, g'ilexhana. 12 Mang'uk'le nik'ek ç'iyele xəybışeeqa hiyxharan q'l't'yar, çilek'enad Allahın malaaikar İlqeç'u, gyəg'ece. 13 Rəbbəe q'l't'yaşaş ulyorzul eyheyiy: - Zi yiğne dekkine dekkina İbrahimna, sayır I'saq'na Allah Rəbb vorna. Ğu g'alirxhuyn ç'iyə vasiy vake g'abiynbış heles. 14 Yiğna nasıl ç'iyelin toz xhinne xəppa vuxhes, geeb qeepxha garbilqayıy şärgilqa, şimalılqayıy canubulqa ookas. Ç'iyeyne aq'valyne gırğına milletbişə valeyyiy vale g'abiynbışile k'ena xayir-düə alyapt'as. 15 Zi vaka vorna, Zi ġu, neneğana ark'ineeyir havacı, ine cigeeqa sak'al ha'asda. Zi ġu g'alerçes deş, Zi uvhuyn gırğın ha'asin. 16 Yaaq'ub nik'eençe muğur qixha eyhen: - Hək'erar, Rabb inyaa ooxhur. Zak'le man ats'a deşdiy. 17 Mang'vee qərq'iniyvalin eyhen: - Nimeeyiy ine cigayn qəq'ən ha'a. İn Allahne xaale ġayrı medin kar deşod, inbi xəybışın akkabivid. 18 Yaaq'ub miç'eer çakra suğots'u, cune vuk'lek avubna g'aye alyaptı işaarat xhinne giviyxhe. Qiyğad Allahne doyule çılqa zeytunun q'ış k'ya'a. 19 Mang'vee mane cigayn do Bet-El (Allahin xav) giyxhe, mankilqamee mane şaharin do Luz ixha. 20 Qiyğā Yaaq'ubee k'ın g'assır eyhen: - Allah zaka ixheene, hoyharne ine yəqqə zi havaceene, zas oxhanasın gineyyiy alya'asin tanalinbid huveene, 21 yugvale zi dekkine xaaqa sark'ileene, manke Rəbb yizda Allah ixhes. 22 İşaarat xhinne gyuvxhuna ina g'aye Allahın xav ixhes. Ğu helesde gırğınçike yits'ib'esda pay Vas qivles.

29 Yaaq'ub ayk'anna şargilyne milletbişde cigabişeeqa. 2 Çoleeb mang'uk'le sa kahrız g'ooce. Mançine k'anya'ad xhebille vəq'əbişin syuru g'alitxhu eyxhe. Vəq'əbişis mane kahrizeenə xhyan hele ixha. Kahrizne ghalelib xəbna g'aye vooxhe. 3 Gırğın vəq'əbi maqa sadiyng'a, çobanaaşe kahrizne ghalelyna g'aye qavaak'anav'u vəq'əbişis ats'esin xhyanlı huvu, g'aye giviyxhe vuxhana çine cigaylqa kahrizne għalilyqa. 4 Yaaq'ubee manbişike qiyghanan: - Çocar, şu nençenbine vob? Manbişə eyhen: - Şı Xaraneençenbi vob. 5 Yaaq'ubee manbişik'le eyhen: - Naxorna neva Lavan ats'anane? Manbişə

eyhen: - Ats'ana. 6 Yaaq'ubee manbişike qiyghanan: - Mana yugrayee? Manbişə eyhen: - Ho'o, yugra vor. Haşa, mang'una yiş Raahile cune vəq'əbişika qöövur. 7 Yaaq'ubee eyhen: - Veriğ axtivaleevub, vəq'əbi sa'ana vaxt vuxha deşub. Vəq'əbişis xhyan huvu, uxhiyxhanas ikkee. 8 Manbişə eyhen: - Çobanaaşe gırğın vəq'əbi sacigeeqa sidi'i, g'aye kahrizne ghale qavaak'an hidyaw'u, man ha'as ixhes deş. Man gırğın hi'yle qiyğā şasse xhyan heles əxa. 9 Yaaq'ub manbişika yuşana'ang'a, Raahilee dekkin vəq'əbi qadadle. Raahileyib çobaniyvallaniy haa'a. 10 Yaaq'ubik'le dayisiy Lavanna yiş Raahileyiy con vəq'əbi g'acesse, mang'vee ark'in g'aye qavaak'anav'u dayisiyne vəq'əbişis xhyan hele. 11 Qiyğā Yaaq'ubee Raahileyis ubba hi'ı axtira gesse giyğal. 12 Mang'vee Raahileyk'le dekkine ebanbişikenə Rivq'ayna dix iħxay eyhe. Raahilee g'adeexvan ark'in man dekkis yuṣan ha'a. 13 Lavanik'le yiçeyna dix ariva g'ayxhimee, g'adayxvan ögiylqa qıgeç'e. Mana xħilibišeqa si'i ubba hi'ı cune xaaqa qlikkekka. Yaaq'ubee gırğın kar Lavanis yuṣan ha'an. 14 Lavanee mang'uk'le eyhen: - Ğu hək'erar yizde ebanavur. Yaaq'ub manbişənq'ə sa vazna axuyle qiyğā, 15 Lavanee mang'uk'le eyhen: - Nya'a, ġu yizda ebanava, ġu zas q'ərabne iş haa'as? Zak'le eyhelan yiğna hək' hucoone vuxhes? 16 Lavaniqa q'öyre yişniy vor: xəring'l'in do Leaniy, k'ining'l'nid Raahileniy vod. 17 Leayne uleppişik'le torandaniy g'ece, Raahileme ul givxhasda, xhyan ittuna içiy yixha. 18 Yaaq'ubus Raahile yikkiykinil-allá eyhen: - K'inne yiş Raahileynimee zi vas yighthille senna iş g'ooce. 19 Lavanee eyhen: - Mana vas hiyvee, merne insanis hiyvyle, nimeexheyid yugda eyhe. Ğu şing'əċċar axve. 20 Yaaq'ubee Raahilel-allá yighthille senna iş haa'a. Mana yikkiykinil-allá mana vaxt mang'une ulesqa sa-q'ölle yiğ xhinne qavayle. 21 Yaaq'ubee Lavanik'le eyhen: - Vaxt g'abına, həşde yizda xhunaşse zasqa qiyeele, məng'i'ka ixhes. 22 Lavanee mane cigabişin gırğın insanar sav'u otxhun-ulyodğu hele. 23 Xəmder Raahileyne cigeer Lea akkeehe Yaaq'ubne k'anyaqa. Yaaq'ub məng'i'ka g'ilexhana. 24 (Lavanee cuna nukar Zilypan Leays g'ulluxçi xhinne heele.) 25 Yaaq'ubik'le mana Lea yixhay miç'eed ats'axhe! Mang'vee Lavanik'le eyhen: - Nya'a ġu zak məxdun kar hi'? Zi Raahileyneme dişde vas iş g'avcu? Nişil-allane ġu zas horbi hi'? 26 Lavanee eyhen: - Yişde ine cigeer k'inna yiş xəring'l'le ögee adamiys heelen ədat deşin. 27 İn ülücum bikire'e,

Raahiler vas hiyles. Məng'l'nimeeyir ġu yighille senna yizde k'anə iş haa'as vukkan. **28** Yaaq'ubee həməxüdud ha'an: man ülcüm bikira'an. Lavaneeyir Raahile mang'us xhunaşse yixhecenga heelena. **29** (Cuna nukar Bilyhanır, Raahileys g'ulluxçı xhinne hiyyvu.) **30** Yaaq'ub Raahileykar g'ilexhana. Raahile mang'us Leyle geer yikkiykan. Mana Lavanne k'anə sa yighille sennar horaxana. **31** Rəbbik'le Lea deykan g'aycumee, məng'l's uşaxar uxooxas vəvxı'y hele. Raahileyssemee vuxhne eexvas yeexə deşdiy. **32** Lea vuxhne ayxu sa dix uxu. Mang'un do Ruven (ilyaake, dix!) gixhxı eyhen: - Rəbbik'le zi höödəxən g'acuyn. Həşde zi yizde adamiys yikkiykanasda. **33** Mana meer vuxhne eexva. Sayir dix uxu eyhen: - Rəbbik'le zi deykan yixhay g'ayxhi, inar huvuna. Mang'unud do Şimon (Mang'uk'le g'ayxhiyn) giyxhe. **34** Lea xhebir'es vuxhne ayxu dix uxu eyhen: - İne yəqqə adamiy zaka ixhes, zak at'iq'anasda, zi mang'us xhebiyre dix uxuva. Mançıl-allad mang'un do Levi (at'iq'anasda) giyxhe. **35** Yoq'ur'es mana vuxhne ayxu meer dix uxu, eyhen: - İne yəqqə zi Rəbb axtı qa'as. Mançıl-allad mang'un do Yahud (axtı qa'as) giyxhe. Mançile qiyğa məng'ee sabara gahna uxoxa deş.

30 Raahileysse Yaaq'ubus uşax uxas dəxəmee, məng'ee yüceys paxılıyvalla haa'a. Məng'ee adamiylk'le eyhen: - Zas uşax hele, deşxhee, qiyk'asdə! **2** Yaaq'ub Raahileylqa qəllamışxa eyhen: - Nya'a zine vas uşax hidele, nya'a zi Allahne vor? **3** Raahilee eyhen: - Yızda nukar Bilyhan alert'e, məng'l'ka g'alixhe. Məng'ee uşax uxumee zi mana alyar'tu mang'us yedyvalla haa'as, zi uşaxdena imeexvacenga. **4** Raahilee cena nukar Bilyhan adamiys xhunaşse yixhecenga heele. Yaaq'ubur məng'l'ka g'ilexhana. **5** Bilyhan vuxhne ayxu, mang'us dix uxu. **6** Raahilee eyhen: - Allah məhkamee yizde sural ixha, yizin niq' g'ayxhi, zas dix huvu. Mançıl-allad məng'ee mang'un do Dani (Mang'vee məhkamee havacesda) giyxhe. **7** Raahileyna nukar Bilyhan meer vuxhne eexvaa, məng'ee Yaaq'ubus q'ör'esda dix uxooxa. **8** Raahilee eyhen: - Zi yüceyka saç'iyku, Allahne kumagika ġamixhana. Məng'ee mançıl-allad uşaxin do Naftali (yizin saç'iykvuy) giyxhe. **9** Leaysse sabara gahna uşaxar uxooxas vəvxü deş. Məng'ee mançıl-allar cena nukar Zilypan Yaaq'ubus xhunaşse yixhecenga heele. **10** Leayne nukaree Zilypanee Yaaq'ubus sa dix uxu. **11** Leayee eyhen: - Nimee xəbna xoşbaxtiyvallayi! Məng'ee mang'un doyud Qad (xoşbaxtiyvalla) giyxhe.

12 Leayne nukaree Zilypanee Yaaq'ubus q'ör'esda dix uxu. **13** Leayee eyhen: - Zi baxtivarır, yadaaşed zak'le baxtivarva eyhes. Məng'ee uşaxın do Aşer (baxtivar) giyxhe. **14** Ruvenik'le suk qiviyşalne gahil çolead mandragorun ala iveauke, mang'vee manbi yedis Leays adayle. Raahilee Leayk'le eyhen: - Yiğne duxee adıyn mandragorbışike zasid helelan. **15** Leayee məng'l'k'le eyhen: - Adamiy xilençe g'ayşu ç'əvxha dişdee? Həşded duxayn mandragorbine g'ayşes iкkan? Raahilee eyhen: - Həməxüdxheene, hasre duxayne mandragorbışıl-allı ine xəmdiyis yizda adamiy vaka g'alixhecen. **16** Yaaq'ub exheeqana çoleençe qööngə, mang'unee ögeeqa Lea qığeyc'u eyhen: - Ğu g'iyna zaka g'alixhas, yizde duxee adıyne mandragorbışızı ġu alışsu. Yaaq'ub mane xəmde məng'l'ka g'ilexha. **17** Allahekk'le Leayna düə giviyyxena. Lea vuxhne ayxu, Yaaq'ubus xhor'esda dix uxu. **18** Leayee eyhen: - Allahee zi yizda nukar yizde adamiys hiyyvuy höötixüva, yizda hək' quvuna. Məng'ee uşaxın do İssaxar (Mang'vee hək' quvuna) giyxhe. **19** Leaye meer vuxhne eexvaa, məng'ee Yaaq'ubus yixhı'r'esda dix uxooxa. **20** Məng'ee eyhen: - Allahee zas sa yugna pay huvu. Həşde yizde adamee zas hı'rmat gyuvxhesda. Zi mang'us yixhiyre dix uxuva. Məng'ee uşaxın do Zevulun (hı'rmat) giyxhe. **21** Sabara gahile məng'ee sa yiş yuxu, doyud Dina giyxhe. **22** Allahee Raahile yik'el qiyele'e, məng'l'na düə g'avxhu, uşax uxasın xhinne qee'e. **23** Mana vuxhne ayxu sa dix uxu eyhen: - Allahee zalin pisin do ak'anı'ıyn. **24** «Allahee zas sayir dix helecenga» uvhu, Raahilee mang'un do Yusuf (Mang'vee sayir helecenga) giyxhe.

35 **9** Yaaq'ub Paddan-Arameençe siyk'aland'a Allah mang'us dyagu, xayir-düə huvu, **10** eyhen: - Yiğin do Yaaq'ub vodun. Həşdiyle valqa Yaaq'ubva ona'as deş. G'iyniyke şaqı yiğin do Izrail ixhes. İnəxüd mang'un do Izrail eyxhe. **11** Qiyğa Allahee mang'uk'le eyhen: - Gırgın əxəna Allah Zi vorna. Günab yiğna nasıl hexxee'e, geeb qee'e. Vake sa millet deş, geedin milletbi g'ales. Yiğne nasileab paççaharıb vuxhesinbi. **12** İbrahimisiy I'saq'ıs huvuyn ç'iyebi Zi vasid helesinbi. Valed qiyğa yiğne nasisil heles. **13** Allah Yaaq'ubne k'anençe - yuşana'ane cigeençe ooqa ts'its'axhxhe. **14** Yaaq'ubee Allah cuka yuşan hı'iyne cige sa g'aye ulyoozaraa'a. Qiyğad Allahne doyule çılqa zeytunun q'ışiy kya'an k'ı'l'. **15** Yaaq'ubee Allah cuka yuşan hı'iyne cigayn do Bet-El (Allahın xav) giyxhe. **16** Yaaq'ubiy cuna xizan

Bet-Eleençe avayk'ananbi. Efratısqə hiviyxharang'a Raahileys uşax eyxhe. Uxooxang'a məng'ee xəppa k'ov ts'its'av'u. Məng'!n uxuy dağamda İlgeç'ee. **17** Məng'ee k'ov ts'its'a'ane, uxooxane gahil kumag ha'ane xhunaşsee eyhen: - Qimeeq'ən, vas meer dix ixha. **18** Mana qeek'aniy vor, duxays Ben-Oni (yizde uts'urna dix) do giyxheng'a. Qiyğa dekkeme mang'un do badal hi'i Benjamin (sağne xileena dix) giyxhe. **19** Raahile qeek'ana. Efratne (Bet-Lexemne) yəqqə mana k'eyxhi. **20** Yaaq'ubee Raahileynee nyuq'nelqa sa g'aye giviyyxhe. Mana g'aye g'iyniye yiğilqamee Raahileyne nyuq'nel guts xhinne avxuna. **21** İzrail mançe ark'in, Migdal-Ederne şene aq'val çadır güvxü. **22** İzrail maa'ar axvang'a, Ruven dekkine nukarika Bilyhayka g'ilexha. İzrailik'le man ats'axhxhen. Yaaq'ubuqa yits'iq'vər dixniy vor. **23** Manbı Leaye vuxuynbınıy vob: Yaaq'ubna ts'erriyna dix Ruven, qıhnınbib Şimon, Levi, Yahud, İssaxariy Zevulun vuxha. **24** İnbib Raahilee vuxuynbınıy vob: Yusuf, Benjamin. **25** İnsabime Raahileyne nukaree Bilyhanee vuxuynbınıy vob: Dani, Naftali. **26** Leayeyne nukaree Zilypanee yib inbiniy vuxu: Qad, Aşer. Yaaq'ubus Paddan-Aramee vuxhayn dixbi inbı vuxha. **27** Yaaq'ub Mamreeqa Kiryat-Arbenne (Xevronne) k'anyaqa, dekkine l'saq'nə k'aneqa qarayle. İbrahimiy l'saq' Mamreab menne cıgayınbı xhinne vuxha. **28** l'saq'ee vəşşe molts'al sen hi'i. **29** Mana ine dyunyeyle ats'ı q'əs qıxha qek'a. Mana dixbişə Esaveeyiy Yaaq'ubee k'eyxha.

37 Yaaq'ub Kana'anne ölkee axva. Mang'ule ögiylir mang'una dek, maa'ar menne ölkənən qarına xhinne axva ixha. **2** Yaaq'ubuke g'abiyinbışın taarix inəxüd vod: Yaaq'ubna dix Yusuf yits'iyighid sennana cehilyniy vor. Mang'vee dekkine xhunaşşebişde Bilyhanneyiy Zilypanne dixbişika syuruniy uxhiyxhan ha'a. Yusufee manbişə qotkuda hidya'an işbı dekkisniy hixhara'anbi. **3** Yusuf dekkine q'əsvale uxuva, İzrailis (Yaaq'ub) mana gırğına dixbişile geerniy ikkiykan. Mang'vee Yusufus geed rangbinan tanalin iyxhva'a. **4** Çocaaşık'le dekkis Yusuf manbişile geer iкkan g'acumee, mana manbişis g'imeece qexhe. Mançıl-allab mang'uka kara'əba yuşan haa'as vukkiykan deş. **5** Yusufuk'le sa nyak' g'ece. Mang'vee man nyak' çocaaşis yuşana'a. Mançile qiyğa çocaaşis mana sık'ırrar g'imece qıxha. **6** Yusufee manbişik'le eyhen: - Zak'le g'acuyme nyak'il k'ırı gyaqqə! **7** Si çolune yı'q'nee alafniy iyt'al. Sayid sayangada yızın alaf suğots'u qotkuda ulyozzuriyn, vuşunbud yızincinę

hiqiyy-allı sadı mançine ögiyl vuk'ul avqa qav'u. **8** Çocaaşə mang'uk'le eyhen: - Hək'erane, ġu şas paççahne ixhes, xəvvallane haa'as? Cun nyak'bı məxüd yuşan hi'il-allı, mana sık'ırrar g'imece qexhe. **9** Yusufuk'le sa medin nyak' g'ece, man çocaaşis yuşan hi'i eyhen: - Zak'le meed nyak' g'acu, k'ırı gyaqqə! Veriğ, vaz, yits'isable xəne yizde ögiyl k'yoyzariy. **10** Mang'vee nyak' dekkisiy çocaaşis yuşana'ang'a, dek mang'uqa aldarxhun eyhen: - Man vak'le g'acuyn nyak' hucoova eyhenne? Hək'ebane, zınar, yedir, yits'isayre çöcur abi, yiğne ögiyl ç'iyelqamee k'yoozaras? **11** Dekke Yusufee uvhuyn in cuvab yik'el aqqaqqan, çocaaşemee man höödəxə deş. **12** Yiğibişde sa yiğil Yusufun çocar Şekem eyhene şaharne suralqa dekkin syuru uxhiyxhana'as hapk'ıming'a, **13** İzrailee cune duxayk'le Yusufuk'le eyhen: - Çocaaşə Şekemne sural syuru vodun uxhiyxhan ha'a. Qora ġunar manbişisa yəqqi'l ha'as. Yusufee dekkik'le eyhen: - Nya'a l'qda? **14** Dekke mang'uk'le meed eyhen: - Hak'ne ilekke, çocar yugbaye, syuru üç'tüdday? Qiyğab zas sa xabar able. Mana məxür Xevronne q'adaalile Şekemqa yəqqi'l ha'ana. **15** Mang'vee çocar çolee t'abal ha'ang'a mang'usqa maa'ar sa insan qizaxxa. Mane insanee mang'uke qiyghanan: - Hucoone t'abal ha'a? **16** Mang'vee eyhen: - Zi çocar t'abal haa'a. Hucoone ixhes, zak'le eyhelan, manbişə syuru nyaadiy uxhiyxhan ha'a? **17** Mane insanee eyhen: - İnençe apk'ininbı. Zak'le manbişike «Dotan eyhene şaharne suralqa viüqqəsəvə» g'ayxhi. Yusuf ayk'anna çocaaşıqar qıhma. Mang'usqa manbı Dotanee gyabak'a. **18** Çocaaşık'le mana aq'ənanç qöö g'ecena. Yusuf hixharasse, çocaaşə mana gik'asva q'arar hoole. **19** Manbişə sana-sang'uk'le eyhen: - Haane, nyak'bı g'ecena qöövur! **20** Qudoora mana xhyan sa'ane k'oraleeqa g'uvoxharas. Qiyğad, mana çolane həyvanaşa qoduva eyhes. Manked g'ece, nen eyhenbiyy mang'un nyak'bı. **21** Man xərne çocuk'le Ruvenik'le g'ayxhimee, Yusuf manbişde xilençe g'attixhana'asdemeey eyhen: - Qudoora mana gidek'as, **22** eb k'idyyaa'as, vuşucar deşde cigeə sa qooqqune k'oraleeqa g'uvoxharas, hooracen, saccu mang'uk sumoot'a. Mang'us ikkiykanan, Yusuf çocaaşına xilençe g'attixhan hi'i dekkisqa qikkes. **23** Yusuf çocaaşisqa hirxhilymee, çocaaşə mang'une tanalin şen rangbinan kar ts'its'hı g'eeşen. **24** Vucur xhyan deşde k'oraleeqa g'uvoyxhar. **25** Çocar kar oxhanas giv'uring'a, Gilead eyhene cigeençe qöön

I'smi'l'lybişin karvan g'ece. Manbişə devabışılqa alixhxılı ədviyatbı, balyzam, ətriyatbı əlyhəeyiy man karbı Misirqa ikkees. **26** Yahudee çocaaşık'le eyhen: - Şı çoc gik'u, man dyugul he'ee, şas mançike hucoone hixharas? **27** Qudoora mang'uk sidyoot'as I'smi'l'lybişis massa heles. Nəxürcar mana yişda çoc eyxhe, şı sa ebanbı vob. Çocaaşə mang'unə cuvabil k'ırı iliyyhen. **28** Maqa şen Midiyangançə qjön kar massa helenbı hipxirmee, çocaaşə Yusuf k'oraleençe alqavhu I'smi'l'lybişis g'anə nuk'rays massa hele. Manbişə Yusuf qıkkekana Misirqa. **29** Ruven k'oraalisqa sark'ilymee, g'ecen, Yusuf maa'ar deşor. Çoc maa'ar g'idecesse mang'uk divan qitxhu cune tanalin qit'axxa. **30** Qiyğşa mana çocaaşısqa sak'ı eyhen: - Gade şaa'ar deşor, həşde zi hucoone ha'as? **31** Manbişə Yusufun tanalinbid alyat'u, q'ina givk'u eb ülyööq'a. **32** Qiyğale çocaaşə man rangbinan tanalin dekkisqa adı eyhen: - Şak'le in avayki, ilekke, man tanalin yiğne duxaynee, deşxhee, dişene? **33** Dekik'le tanalinbı qıvats'ı eyhen: - İn tanalinbı yizde duxayn'bıvud! Mana bahalne həyvanın orxhun ixhes! Hək'erar Yusuf qodu-soduvur! **34** Yaaq'ubee cune tanalinbı qit'axxi, culqa palanbı alya'a. Mana duxayqa geer geşşu. **35** Girgin dixbı, yişba mang'us yik'bı heles savayle. Mang'us manbişil k'ırı alixhes diykkin, eyhen: - Zi ahaleeqa duxayna ak' avqu əlyhäəs. Mana duxayqa geer məxür geşşu. (*Sheol h7585*) **36** Mane Midiyanaşer, Yusuf Misirne fironne g'aravulyçeeşine xəring'us Potifarıs massa hele.

39 Yusuf Misirqa qıkkı. Fironne g'aravulyçeeşine xəring'vee, Misirğançene Potifaree mana I'smi'l'lybişike ilesşena. **2** Rəbb Yusufukaniy vor, mana gırGIN kar uftanda ha'as həsilexhenanıy. Yusuf Misirğançene xəring'une xaaniy axvana. **3** Mang'unə xəring'uk'le g'ecen, Rəbb mang'ukavur, mang'vee gırGIN işbi uftanda həsiliyə'avud. **4** Yusuf xəring'une ulesqa yugra qarı, mang'uke xəring'vee cusdacar nukar ha'a. Xəring'vee Yusufuke cun xav vuk'lek ikkekana hi'i, cun gırGIN karid mang'unə xileqa quvu. **5** Mang'vee Yusufne xileqa xaanayıy karana xəbvalla quvuyele qiyğşa, Rəbbə Yusuful-allı Misirğançeng'une xaas barakat hoole. Potifarne xaa, çolee, gırGIN karee Rəbbina barakat g'ooce giviyygal. **6** Mang'vee cun gırGIN kar Yusufne xilyaqqa qele, mang'unə vuk'ulee otxhun-ulyodğuyle əgər medin vuçjud eyxhe deş. Yusuf tanaler, aq'vayler micagra ixha. **7** Sabara gah ilgevc'yle qiyğşa, xəring'une xhunaşşeyna Yusufulqa

ul gipxhi eyhen: - Qora zaka g'alixhe. **8** Yusufus man ha'as ikkiykan deş. Mang'vee məng'i'k'le eyhen: - Zi inyaanang'a xəring'uk'le cune xaa hucoo ixhay, nen ixhay ats'a deş. Zi həşde ine xaa xərna eyxhe. Yizde xəring'vee cune xaadin gırGIN kar vale əgər yizde xileqa quvu. Saccu şı, cuna xhunaşşeva, qideele. Zi nəxüdnə məxdun qəlasın he'e? Man he'e Allahne ögeyir xənne binahee k'eyxhas! **10** Məng'ee man yiğis Yusufuk'le eyhe ixha, Yusufusmee məng'i'ka ixhesir, g'alixhasır ikkan deşdiy. **11** Yusuf sa yiğil cune işiçar qıhna xaaqa ikkeç'e. Xaane insanaaşike ar vuşucar ixha deş. **12** Məng'ee mana tanalinçike aqqı «Zaka g'alixheva!» eyhe. Yusufee tanalinbı məng'i'ne xile g'ali'ı g'aqa hexva. **13** Zəiyfayk'le g'acuynıg'a, Yusufee tanalinbı cene xilevud g'ali'ı hixu, **14** məng'ee xaane insanaaşılqa onu'u eyhen: - İlyaaKE, vuşde xəring'vee şı tesser hee'ecenva cühüt şasqa arı! Mana zaka g'alixhasva zasqa qarı, zimee xəbna ts'ir hav'u! **15** Yizda ts'ir g'avxhumee, mang'vee tanalinbı g'ali'ı g'aqa hixu! **16** Potifar xaaqa sak'alaşmee, məng'ee Yusufun tanalinbı cesne havace. **17** Məng'ee adamıysıd akaran karbı yuşanı', eyhen: - Gü inyaga ariyne nukar cühüt'e, zi tesser he'esva zasqa ikkeç'u, **18** zi manke k'arats'ana ts'ir hav'u! Ts'ir g'avxhu mana tanalinbid g'ali'ı, g'aqa hixu. **19** Yusufne xəring'uk'le xhunaşşeyn «yiğne nukaree zak in hi'ı» cuvabbı g'ayxhesse, mang'us k'yabaylena. **20** Yusuf aqqı zindaneeqa, paçcahin avqvuynbı havaacene cigeeqa qele. **21** Rəbb Yusufukaniy vor. Yusufus Rəbbə yugvalla ha'a: zindanne xəring'une ulesqa mana yugra qarayle. **22** Zindanne xəring'vee zindane avqvuyn gırGINbı Yusufne xilyaqqa qoole. Maa'ad ha'ane gırGINe işbişis Yusufeniy xəbvalla haa'a. **23** Yusufusqa quvuyne işbişde nənçikacar zindanna xərna ilyakkana deşdiy. Rəbb cukava, Yusuf gırGIN işbi uftanda ha'as həsilexhenanıy.

40 Sabara gah ilgevc'yle qiyğşa, Misirne paçcahnə insanaaşee, ulyoğan helenbişde xəring'veyiy giney qecenbişde xəring'vee paçcah qəllamışxhesin kar ha'a. **3** Manbi avqu g'aravulyçeeşine xəring'une xaane, Yusuf aqqine zindaneeqa qoole. **4** G'aravulyçeeşine xəring'vee manbi qoolenbı Yusufusqa, Yusufee manbişis k'ilvalla hee'ecenva. Misirne paçcahnə ulyoğan helenayıy giney qecena sabara gahna zindanee avxuyle qiyğşa, **5** sa xəmde manbişik'le curayn-curayn mə'nabınan nyak'bı g'ece. **6** Yusuf miç'eer manbişısqa qarimée, manbişə aq'vabı

havaxani'ı g'ece. 7 Yusufee cuka sacigee xərinq'une xaa, zindanee havaacene fironne insanaaşike qidghin ha'an: - Nya'a g'iyna aq'vebı havaxani'ı? 8 Manbişə mang'uk'le eyhen: - Nyak' g'acu, man nyak' nen eyheniy, eyhes əxəna deşur. Yusufee manbişik'le eyhen: - Nya'a Allahee dişde at's'al hele, nyak' hucoova eyheniya eyhesin? Hinnalan man zas yuşan he'e. 9 Ulyoğan helenbişde xərinq'vee cun nyak' yuşan hi'ı eyhen: - Zak'le nik'ek yizde ögee t'imilena tayang g'avcu. 10 Mane t'imilene tayangil xheyible tübəayıy. T'ur qı'ğə-qı'ğə mançin t'et' g'avhu, t'imil aleyli'. 11 Yizde xile fironun k'olaniy vod, zi man ts'ets'yibi fironne k'oleeqa hoş'un, yicid fironusqa q'uvu. 12 Yusufee mang'uk'le eyhen: - Man in eyhen vodun: xheyible tübəə xhebille yiğ eyhen vodun. 13 Xhebne yiğile fironne şu zindaneençe qığavhu yisseyne işılqa sak'ala'as. Şenkiyn xhinne mang'us ulyoğan helena ixhes. 14 Hucoon ixhes, gırğın kar yəqqı'lqa gitxhumee, zi yik'el qale'e. Zas sa yugvalla hee'e, fironusne yizin do ağmiş he'e. Zi ine zindaneençe g'attixhan he'e. 15 Zi cühüt'yaşaşine cigeençe qöqüna vor, inyayıd zi zindaneeqa gixhasın vuçud hi'ı deş. 16 Giney qeceng'uk'le Yusufee nyak' yugvalis yuşan ha'a g'acu eyhen: - Zak'leme nik'ek yizde vuk'lel oo xheyible ç'emç'e cagvarane gineyna g'avcu. 17 Oğane ç'emç'ee fironusva hi'byn curayn-curayn giney ixha. Mane ç'emç'eençis şit'yaşa k'ufarniy l'xiyxə. 18 Yusufee inəxüd eyhe: - Man in eyhen vod: xheyible ç'emç'e, xhebille yiğ eyhen vod. 19 Xhebne yiğile fironne şu zindaneençe qığavhu, yiğna vuk'ul candakike curav'u, candak yivele qı'xəs. Şit'yaşaşed cis k'ufar l'xəs. 20 Xhebne yiğile fironun yedike ixbayn yiğ eyxhe. Mang'vee cune insanaaşis otxhum-ulyodğuу hele. Ulyoğan helenayı giney qecena zindaneençe qığav'u, cune insanaaşine hiqa qavayle. 21 Ulyoğan helenbişda xərna şenkiyn xhinne cune işılqa sak'ala'a, mang'veyid ögiylin xhinne k'ola fironne xileqa qele. 22 Giney qecenbişda xərnar givayxanna. Gırğın kar Yusufee uvhuyn xhinne eyxhe. 23 Ulyoğan helenbişde xərinq'vee Yusuf yik'el qalya'a deş, yik'el hixanı'na.

41 Q'ölle sen ilgeç'ule qiyğa fironuk'le inəxdün nyak' g'ece: mana Nil eyhene damayne miglek ulyorzuł eyxhe. 2 Dameençe yighible micagna tavulyna zer qığevç'u, damayne miglek uxhiyxhan giygal. 3 Mançile grayrı dameençe meeble yighible qəlana, k'üvəna zer qıgooç'e. Manbi atk'in şenesa zerbişə k'ane damayne miglek ulyoyzar. 4 Qəlaneyiy k'üvəne

zerbişə yighible micagna tavulyna zer höögəna. Mane gahil firon nik'ençe muğur qexhe. 5 Mana meer nik'eeqa ark'miys, medin nyak' g'ece: sa sukune cucukeençe yighible gyavts'una micagna sukena git'y (sunbul) ələə g'ooce. 6 Mançile qiyğa şargine mitsee gyotxhuniy yighille k'üvən suken git'y aleyle. 7 K'üvəne sukunee git'yin yighible micagna gyavtsuna sukuna git'y höögəna. Manke firon muğur qexhe, man sa nyak' ixbayn ats'axhen. 8 Miç'eer mana suğotsuyng'a cusda ciga iveeke deşiy. Misirn nekke k'oran ak'elikan insanariy cadu ha'anbi mang'vee cusqa saa'a. Fironne manbişis cun nyak' yuşan he'eeyid, manbişik'le ats'axhe deş man hucoova eyheniy. 9 Ulyoğan helenbişde xərinq'vee fironuk'le inəxüd eyhe: - Fironuk'le eyhesin cuvab zas həşde yik'el qadi. Sa yiğil firon it'umra cune nukaraşılıq qallamışxha, mang'vee zinar giney qecenbişda xərnar g'aravulyçeeşine xərinq'une xaane zindaneeqa akky'a. 11 Sa xəmde yişde q'öng'uk'lesana curayn-curayn mə'nabınan nyak'bi g'ece. 12 Maa'ar şakasana g'aravulyçeeşine xərinq'una nukar, cühüt' cehiliyye. Nik'ek g'acuynı şı mang'us yuşanı'. Zak'leyiy şeng'uk'le curayda-curayda, yişin nyak'bi nen eyhenniyva mang'vee uvhuyn. 13 Gırğın kar mang'vee eyhəxüd ixha. Zi yizde yisseyne işılqa sak'ı, giney qecenar givarxınna. 14 Fironne Yusuf cusqa qoyt'al. Mana hamankecar zindaneençe qığavhu, vuk'ul gyapxhi, tanañinbi badal hi'ı, fironusqa qarayle. 15 Fironne Yusufuk'le eyhen: - Zak'le sa nyak' g'acu, man nen eyhen ixbay, şavussecad eyhes dəx'ıny. Zak'le g'ayxhiyn, vasse nik'ek g'acuynı nen eyhenbiyyiyva eyhes əxəvud. 16 Yusufee inəxüd eyhe: - Man zaken deş vod. Allahee fironus kara'əən alidghını qelesin. 17 Fironne eyhen: - Zak'le nik'ek g'acuyn, zi Nil eyhene damayne miglek ulyorzulyur. 18 Dameençe yighible tavulyna micagna zer qığevç'u, damayne miglek uxhiyxhan giygal. 19 Mançile qiyğa yighibleeb geeb qəlana, həlale g'a'aypxhina zer qığevç'u. Misirvolle zak'le məxdun qəlan zerbi g'acu deşdiy. 20 K'üvəneyiy qəlane zerbişee, yighible ts'eppa dameençe qığevç'unə tavulyna zer opxhunna. 21 Tavulyun zerbi mançine vuxhnyaqa atk'imeyid, mançin vuxhunbu mə'lüm hidi'iynı. Manbi nəxüdiy vod, həməxüdud axuynı. Manke zi muğur qıxha. 22 Qiyğa zak'le nik'ek in g'acu: sa sukune cucukeençe yighible gyavts'una yugna sukena git'y alyabi. 23 Mançile qiyğad yighille şargine mitsin gyoxhxhani'ıny k'üvən, q'əran suken git'y aleyle. 24 K'üvəne sukune git'yin yighible yugna

sukuna git'y höögəna. İn nik'ek g'acuynbi, zi cadu ha'anbisışyuşanı'ynbi. Zak'le man nen eyheniy, eyhes əxəna dexhana. **25** Yusufee fironuk'le eyhen: - Fironne nyak'bışe sa karakeyuşana'a. Allahee, vucee ha'asin kar fironus ats'axhya'a. **26** Yighible tavulyna zeriy yighible yugna sukuna git'y yighille sen eyhen vodun. Mane nyak'bışe sa karakeyuşana'a. **27** Mançile qiyğa qığevç'unay qighible k'üvanayıy qalana zerib, şarginemitsee gyopxhunna yighible q'orana sukuna git'yib, yighille sen eyhen vodun. Man yighille senna misvalla vuxhes eyhen vodun. **28** Zas fironuk'le manvaniy eyhes iukkan, Allahee, vucee ha'asin kar fironus ats'axhya'a. **29** Sık'inne gahile Misir geed barakananayi yighille sen g'iğalas. **30** Mançile qiyğa yighille senna məxübna misvalla vuxhes, Misir vuxhana ögiylyna baraka mançin yik'el hivxana'a. Misvalin nyaq'v q'əra qaa'as. **31** Mana misvalla məxüb y'l'q'ba ilgevç'uva, ögiyl vuxhana barakat ulesqa qavaales deş. **32** Fironuk'le man nyak' q'ö'es g'acuyn'a, Allahee man kar hək'edad sık'inne gahile vuk'ləlqa qalya'asinva eyhen ixha. **33** Mançıl-allar fironee Misirne ölkayna xərna gixhxhesda ək'elikanayıy ats'aalikana insan t'abal he'ecen. **34** Fironee ölkavolle cun insanar ç'ak'ınbi xhinne gyuvxhecen, Misir sav'uyne sukuke manbişehob'esda pay barakanane yighine senna see'ecen. **35** Hasre manbişehane yugne senbişee alyabına mana suk şaharbişee, fironee əmr hav'uyn xhinne, see'ecen. **36** Man si'iyngirgin kar Misirilqa qalesde yighine missine seniys ixhecen, ögiyle qööne mane yighine missine senee ölkəebimbi xhal himabat'acenva. **37** Fironusiy cune insanaaşis mana fikr yik'eenə vooxhe. **38** Mang'vee cune insanaaşik'le eyhen: - İna insan xhinnena şok'le Allahin Rı'h vodnana insan aveekesdane? **39** Fironee Yusufuk'le eyhen: - Vak'le Allahee in karbi haguxhee, man vale ats'alikana, vale k'orane ək'elikana deşdava eyhen vodun. **40** Zi ġu yizde xaana xərna giyxhe, yizde ölkayne giring'vee ġu uvhuyn ha'as. Saccu zi paççah xhinne vale xərna ixhes. **41** Fironee Yusufuk'le meed eyhen: - Həşdiyle ilekke, zi ġu bikerne Misirna xərna giyxhe. **42** Mang'vee cune t'ubelyna t'ucva g'avşu Yusufne t'ubelqa qaa'a. Mang'ulqa nekkayugne katanike hi'yn g'üvnənan tanalinbi ali'i, gardanilqab k'ınəəgəyke hi'yn t'exa qalya'a. **43** Fironee mang'us cune daşk'abişin qöd'esiñ hele. Qiyğab manbişile hiib əlyhəne cune insanaaşilqa əmr hav'u eyhen: - Yəq' hevlecenva ts'irbi he'e. İnəxür fironee Yusufuke

Misirnarcar xərna ha'a. **44** Fironee Yusufuk'le eyhen: - Firon zi ixheyir, ġu ittevhü bikerne Misiree şavacad t'ub i'ğviykaraa'as deş. **45** Fironee Yusufus Safnat-Paneah do giyxhe. Mang'us xhunaşə yixhecenva On eyhene şaharne kaahinna Fotiferanna yiş Asnat heele. Yusuf mançer ayk'anna bikerne Misirna ölka alycaaxhvas. **46** Misirne paççahisnee, fironusnee işilqa giygalang'a, Yusufuqa xhebts'al senniy vod. Mana fironusse qıqeç'u, Misirvolle alycaxxvas ayk'an. **47** Barakatnane yighine senee ç'iyeyn geed xətta kar alely'a. **48** Mane barakatnane yighine senee Misirne alyadiyn gırğın kar Yusufee şaharbişeqa sa'a. Hucooyiy mane şaharne hiqiy-allane çolbuşeençe si'i, mane şahareeyid g'alyadaççe ixha. **49** Yusufee deryaheena g'um xhinne geeb suk saa'a, mang'vee mana qəpqəs dyooxheva qəbəqqə deş. **50** Yusufus, missin senbi qalesse, On şaharne kaahinna Fotiferanne yişə Asnate q'öyre dix uxu. **51** Mang'vee ts'erriyne duxayn do Menaşse (yik'el hixana'a) gixhxhi eyhen: - Man do zi mançıl-alla gixhxhi, Allahee zi ts'its'i inbiiy Dekkin xav yik'el hixana'a hassırva. **52** Mang'vee q'ör'esde duxayn do Efrayim (barakatnana) gixhxhi eyhen: - Man do zi mançıl-alla gixhxhi, zi mane cigee uts'ur ts'its'e'eyid, Allahee maa'ar zi barakatnana hi'i. **53** Yusufee uvhuyn xhinne, Misirne yighille barakatnan sen g'attitxhin, yighille missin sen giygal. Missivalla gırğınne cigabisee vooxhena, saccu Misiril oxhanasın kar dena idyavxu. **55** Misirne cəmə'ətin oxhanasın kar g'at'umee, manbi k'yokkanbi fironusqa oxhanasın kar heqqas. Mang'vee cəmə'ətik'le eyhen: - Hudoora Yusufusqa havak'ne, mang'vee uvhuyn he'e. **56** Ç'iyeyn aq'vavollete missivalla vuxha. Misir misvalla geeb xəb qooxhe g'avcu, Yusufee suk sav'uyn cigabı aaqi, mançe Misirbişis suk massa hoole giygal. **57** Gırğine ölkabişee it'umna misvalla gibgilil-allá, gırğınəəng'ançe insanar Yusufusqa abayle vuxha suk alivşes.

42 Yaaq'ubik'le Misir suk vobva ats'axhamee, mang'vee dixbistik'le eyhen: - Nya'a şu sana-sang'uqa ilyaaka avxu? **2** Zak'le g'ayxhyn Misir suk vobubva. Havak'ne mançe şasda suk alivşə, deşxheene şı xhal hapt'as. **3** Yusufna yits'iyre çocuk alivşesva Misirqa havayk'an. **4** Saccu Yusufna çoc Benyamin Yaaq'ubee çocaşaşa g'ixe deş. Mana qayq'ənna Benyaminik sayid sa kar eyxheva. **5** Kana'anaaşine cigabisee misvalybıva, suk ulyooşenbişika Izrailin dixbib abi vuxha. **6**

Yusuf bıkırne ölkayna xərnaniy, Misirvolleteb suk vuceeniy massa hoole. Yusufun çocar abiyyng'a mang'une ögiyl ç'iyejqame k'yobzuriynbi. 7 Yusufuk'le cun çocar g'avcuykum qıvats'eeyib, qıvdıyats'incılqa hadaçce. Manbışka mana sacurayracar eyxhe. Yusufee manbışke qiyghanan: – Nençene şu abi? Manbışe eyhen: – Kana'ane ölkeençe, otxhanan kar alişses. 8 Yusufuk'le cun çocar qıvaats'anbi, çocaaşık'lemeem vuc qıvats'ı deş. 9 Yusufus cehilnang'a çocaaşine hak'ee g'acuyn nyak'bı yik'el qadı, manbışık'le eyhen: – Şu casusarib, ölkayn it'um hidi'iyn cıgabı ats'axhxhesib abi! 10 Çocaaşə mang'uk'le eyhen: – De'esh, yişda xərna, yiğin g'ular otxhanan kar alişses abi. 11 Yişin gır ginbi sang'un dixbı vob. Yiğin g'ular qopkuyn insanar vob, şı casusar deş vob. 12 Yusufee manbışık'le eyhen: – De'esh, şı abıynıbı g'aces, nyaadiy yişde ölkayn it'um hidi'iyn cıgabı! 13 Manbışe eyhen: – Şı yiğin g'ular yits'ıq'öyre çoc vob, Kana'anne cigeençene sang'un dixbı vob. Yişda k'inna çoc dekkine k'anə vor, manasar xəəqa-c'iyeeqa ixha. 14 Yusufee manbışık'le eyhen: – Gır gin kar zi şok'le uvhuyn xhinnevud, şı casusarib! 15 Zi şı inəxüb siliys üvxəs: fironne vuk'lelen k'in g'iysar, vuşda k'inna çoc inyaqa ittyareene, şosse ince əlyhäes växəs deş. 16 Vuşda sa g'axile k'inna çoc ayrecen, avxuynbib inyaa avqvas. Manke zak'le g'acesin şı eyhen horee-hak'enee. Deşxheene, fironne vuk'lelqa k'in ixhecen, şı casusariba! 17 Yusufee manbı xhebille yiğna zindanee havaaci. 18 Xhebid'esde yiğil Yusufee manbışık'le eyhen: – Zi Allahile qayq'ənna: zi uvhuyn he'eene, şı üç'übbə aaxvas. 19 Şı qopkuyn insanarxhee hasre vuşda sa zindane axvecen, mansanbışemee xaa'ab missiba avxuynbis suk vukkeecen. 20 Qiyğa vuşda k'inna çoc zasqa ayre. Məxüd zak'le ats'axhxhesin, şı eyhenbi hak'enbiyee, deşxhee dişene. Mançika şunab hapt'iyke g'attivxhanasını. Mançis çocaaşə ho'ova eyhe. 21 Manbışe sana-sang'uk'le eyhen: – Hək'ebab şı çocus hi'iynçina cazaat vob ts'its'aa'a. Mang'vee şalqa miz ky'a'ang'a, şak'le mang'uk qitxhuyn divan g'acu, şı mang'vee uvhuyn hi'ı deş. Mançıl-allad yişde vuk'lelqa in divan adı. 22 Ruvenerə manbışık'le inəxüb eyhe: – Zi uvhu dişdiy gadeys pisvalla himaa'a, şumee zal k'ırı alixhxhi deş. Həşdeb şı mang'une ebal-allá cazaat ts'its'aa'a. 23 Çocaaşık'le ats'a deşdiy Yusufee col k'ırı ılıyxheva. Mana manbışka sak'ala'ang'une kumaglkva yuşan ha'a ixha. 24 Yusuf çocaaşisse şaqana ark'in, geşşena. Qiygar meer cosqacar sak'ı, manbışka

gaf haa'a. Çocaaşine yi'q'neençe Şimon aqqeva əmr haa'a. Qiygaler mana manbışık'le g'ece-g'ece iyt'alna. 25 Yusufee əmr haa'a manbışın balagbi sukun gyats'e'e, co adiy nuk'rad cone cad balagbiseeqa gixhxhe, yəqqı'sid oxhanasın kar hele. Həməxüdud ha'an. 26 Çocaaşə suk əmələşilqa alivxhu, manče avayk'ananbi. 27 Manbışde sang've xəm g'aahane cigeə əməleys yem helesva balagın ghal aaqiyng'a, balagne ghalee cun nuk'ra g'ece. 28 Mang'vee çocaaşık'le eyhen: – Yızın nuk'ra sak'lyn, haane yizde balageevud. Manbışın yik' aqqaqqa, qəpq'ı'n sana-sang'uk'le eyhen: – Şak Allahee hucooyi hı'i? 29 Manbı dekkine k'anyaqa Kana'anne cigabişeeqa qabı, mang'us vuk'lelqa qadiynbi inəxüb yuşan ha'a: 30 – Şene ölkayna xərna şaka sacurayracar yuşan hı'i. Mang'uk'le həməxüd ats'axhxha, şı menne ölkayn casusarniyxan. 31 Şimee mang'uk'le uvhuyn: «Şı qopkuyn insanar vob, casusar deş. 32 Şı yits'ıq'öyre çoc sa dekkine dixbı vob. Sa yişda çoc xəəqa-c'iyeeqa ixha, k'inna yişda çocur Kana'anne cigabişee dekkine k'anə vor». 33 Şene ölkayne xəring'vee şak'le uvhuyn: «Şı qopkuyn insanar vuxhay inçike ats'axhxhes: çocaaşına sa yizde k'anə g'alerce, şunab xizanbı missivalike g'attixhan haa'as suk alyaptı hudoora. 34 Mançile qiygar k'inna çoc zasqa ayre. Manke zak'le ats'axhxhesin şı casusaraye deşxhee, qopkuyn insanare. Qiygaler vuşda çoc şosqa quvu, zi inə cigabişee iviykarası kar alişses şosqa hassarasın». 35 Balagbi haç'a'ang'a çocaaşık'le con nuk'ranan yut'elybi caa'ad iveke. Cocarib cona dekkir nuk'rabi g'acu qəvəyq'ənənbi. 36 Yaaq'ubee manbışık'le eyhen: – Şı zi dixbışkena hı'il Yusufir deşda, Şimonur deşda, həşder Benyamin qikkekka! Man eyxhen gır gin zak eyxhe! 37 Ruvenerə dekkik'le inəxüb eyhe: – Ğu mana yizde xileqa qele, zi mana vasqa sak'al ha'asda. Zi mana vasqa sak'al hide'eene, yizda q'öyursana dix gyapt'e. 38 Yaaq'ubee eyhen: – Yizada dix Benyamin maqa şokasana i'qqəs deş. Yizde xhunaşeyke Raahileyke sa hamana axu, mang'una çoc qik'una. Sayid mang'une vuk'lelqa yəqqəsa kar qadeene, zi q'əsvalee mane uts'uruka ahaleeqa əlyhäes. (Sheol h7585)

43 Kana'anaşine cigabişee misvalybı geedniy qeetxha. 2 Çocaaşə Misirğançə abına suk opxhun g'apt'imee, dekkine manbışık'le eyhen: – Havak'ne şas sik'min oxhanasın kar alişse. 3 Yahudee mang'uk'le inəxüb eyhe: – Şene insanee şas yugda g'ayxhi'iyn, yizde ulesqa qımaale şokasana vuşda çoc dexhene. 4 Ğu çoc şaka g'axuvuynxhiyi şı hapk'in vasın otxhuniy

ileşşeyiy. 5 Ğu mana g'ixdevee, şı maqa vüqqəs deş. Şene insanee şak'le uvhuynniyy çoc ittyare yizde ulesqa qımaale. 6 Manbişde dekklee izrailee eyhen: - Nya'a şu zalqa ina ver ablyav'u, nişisne şu şene insanik'le uvhу şoqa sayır çoc vornava? 7 Manbişde eyhen: - Mane insanee yişdeyi yışde xızanbişde hək'e geed qidghınbı hi': «Həşde dek üç'ürne vor? Merna şoqa çoc vornane?» Şinad mang'une alidghınıybış cuvabniy qele. Nya'a yişde ək'eleeqa qadayleyiy, mang'vee çoc ayreva eyhes ixhay? 8 Yahudee dekkik'le Izrailik'le eyhen: - Gade g'aykke, şı əlyhəas. Ğunar, şinab, uşaxarıl hidyaptı manke üç'übba aaxva. 9 Zı mang'ul-allı vas cuvab qeles, ġu mana zake qiyghne. Zı mana vasqa qidyaree, yiğne ögiyl ulyozar hide'ee, zı yiğne ögiyl qik'asmee vuk'ul avqa ixhes. 10 Şı vaxt ilğidayavhunaxhiy, həşdilqasse q'öneyəqees hapk'in qabı vooxheyiy. 11 Izrailee eyhen: - Mennəxüd dexhexhenee, şu in kar he'e: q'oç'ebişeeqa ine cigayne inette yugne meyvabşıike, qiyğale xhinne balyzam, sik'inin itv, ədviyat, ətriyat, püste, badam si'l mane insanis pay xhinne ikkee. 12 Q'öd şene ögiylinmeen nuk'ra aleet'e. Balagbişeead yı'q'älqa qadiyn nuk'rad ikki vuşda xileka sak'ale'e, sayib manbi balagbişeeqa yugba ilydyakı vooxhe. 13 Çocur alyart'u, mane insanne k'anyaqa savk'le. 14 Gırgın əxəne Allahee mana insan şos məxür g'üvəna q'eçen, mang'veeyir vuşda şenasa çociy Benyamin şoka xaaqa savaak' alas havaasrecen. Zınar uşaxarşikenə ixhesxhee, hasre ixhecen. 15 Çocaaş Benyaminir, paybid, q'öd şenimen nuk'rad alyat'u hamankecab gyabak'anbı yəqqı'lqa. Misirqa hipxhir manbi Yusufusqa qavayle. 16 Yusufuk'le Benyaminir manbişika sa cigeer g'acumee, cun xav vuk'lek ikkekang'uk'le eyhen: - İn insanar yizde xaaqa quvku, həyvan gyuvk'u ç'əra qee'e, manbişə zaka yı'q'ihin karbı oxhanas. 17 Mane insanee Yusufee cuk'le nəxüdiy uvhу həməxüdud ha'an: man insanar quvkekkanbı Yusufne xaaqa. 18 Manbişde co Yusufne xaaqa quvkekka qəpq'i'n eyhen: - Şene ögiyl balagbişee sak'alı'yine nuk'rallı şı quvkekka. Mang'us şalqa xıl g'ot' alas, şale ǵamxha əməler g'ayşu, şake nukarar haa'as vukkan. 19 Manbi xaaqa əkkəəne cigeer Yusufne xav vuk'lek ikkekang'usqa qeepxha inva eyhe: 20 - Yişda xərna, şı şene ögiylib otxhanan kar alışes abiynbiniy. 21 Şı xəmde aaxvane cigeer balagbişin ghalybı aaqiyyng'a, gırging'uk'le cun nuk'ra nəxüdiy vod k'il qidexha balagne ad iiveek.

Həşde man şı yişde xileka yi'q'älqa sak'ala'a. 22 G'iyniysis otxhuniy alişsesimid şı nuk'ra curayda adı. Şen nuk'rad şavaame yişde balagbişeeqa gixhxhi, ats'a deş. 23 Xav vuk'lek ikkekang'vee eyhen: - Gırgın çine cigel vod, qiməeq'ən. Vuşdeyi vuşde dekkine Allahee man nuk'ra vuşde balagbişeeqa gixhxhi. Şu şene ögee adiyn nuk'ra zasne vod. Qiygaler Şimon manbişisqa qıgayhe. 24 Mane insanee çocar qavaylenbi Yusufne xaaqa. G'elybi hoğalasın manbişis xhyaniy əməleesişin yemid helen. 25 Çocaaşik'le uvhuyn'a co Yusufuka yı'q'l'hin kar maa oxhanasva, manbişde mana qalesse con paybı qıga'anbı. 26 Yusuf xaaqa qarimee, manbişde co adiyn paybı hagu, mang'une ögiyl çiyelqamee k'yoozaranbi. 27 Yusufee manbişike qidghın ha'a: - Co nəxübiyya? Şena şu eyhena vuşda q'əsda dek nəxürinevə? Meernaneva həşde? 28 Manbişde eyhen: - Yiğna g'ul, yişda dek meerna, yugra vor. Manid uvhу Yusufne ögiyl ç'iyelqamee k'yoozaranbi. 29 Yusufee ul alivk'arav'uyng'a cune yedikena çoc Benyamin g'acu eyhen: - Şena şu zak'le eyhena k'ınna çoc haynane? Qiyğa Benyaminik'le eyhen: - Dix, Allahee vas yugun helen. 30 Yusufuk'le çoc g'acumee, mang'un yik' hoyç'an giyğal, gesşuy qadayle. Mana ek'ra qıgeç'u, cune gozeeqa ark'in yugra gesşena. 31 Yusuf aq'va hodğul qıgeç'e. Mang'vee gesşuy aqqı əmr haa'a: - Otxhuniy qalle. 32 Otxhuniy mang'us curayda, çocaaşis curayda, mang'uka kar otxhanne Misirbisiş curayda qadayle. Misirğançenbisiş Cühüt'yaşaşa sacigee kar oxhanas əxən deşdiy, mançile Misirğançenbı həlyvəyq'ənanbiniy. 33 Yusufne ögiyl çocar senbişis sik'ı çıçıqab qıhna gyuv'araa'a. Manbi sana-sang'uqa ilyaaki mattebaxhenbi. 34 Yusufne ögiylyne otxhuniybiske manbişisdab pay curaa'ana. Saccu Benyaminna pay mansanbişde paybışile xhoniyəqree xəppa vuxha. Məxüd manbişə mang'uka yugda otxhun-ulyoğan.

44 Yusufee cun xav vuk'lek ikkekang'ulqa əmr haa'a: - İne insanaşın balagbi cosse qıkkes əxəsdemeene otxhuniyka gyats'e'e. Co adiyn nuk'rad coneacad balagbişde ghaleeqa gixhxhe. 2 Yizda nuk'rayna kasamee k'ining'une balageeqa vucee suküke quvuyne nuk'rayka sacigee givxhe. Şeng'vee gırgın Yusufee uvhuyn xhinne ha'a. 3 Miç'eed qıxhayng'a, in insanar cone əməleesişka sacigee yəqqı'l aa'anbı. 4 Manbi şaharilee geeb əq'əna qepxha deşdiy, Yusufee xav vuk'lek ikkekang'uk'le eyheng'a: - Ek'ra oza qıxha mane insanaaşıqa qıhna

hoora, avarq'ilymee manbışık'le eyhe: «Nişil-allane şu yugvalis pisvalla hav'u? 5 Nişil-allane yizde xəring'unu nuk'rayna kasa qöpqü? Mang'vee mançə ulyoğan, falika ilyakka. Şu qotkuda hi'i deş!» 6 Xav vuk'lek ikkekana manbışığa avarq'il cuk'le uvhuyn manbışılqa hixhara'an. 7 Çocaaşə mang'uk'le eyhen: - Nişil-allane yişde xəring'vee məxdun cuvab eyhe? Şasse g'ulaaşisse məxdun kar ha'as əxəye! 8 Şak'le balagbişee aveykiy nuk'rad Kana'annee cigabişençə sak'alı' vas qadı. Nişil-allane şı xəring'une xaançə k'İNƏƏĞAYIY NUK'RA QÖQƏS? 9 Hasre man kar şavusneyiy aveeyki, mana insan gik'ecen, avxuynbib xəring'us nukarar vuxhecen. 10 Mang'vee eyhen: - Şu yugda uvheeyid, hasre inəxüd ixhecen: man kar şavusneyiy aveeyki mana yizda nukar ixhecen, mansanbışıl bınah aaxvas deş. 11 Çocaaşə zarada balagbı gyaqqı çin ghalybı aaqa. 12 Xav vuk'lek ikkekang'vee xəring'ule girgil k'ining'ulqamee t'abala'ana, kasa Benyaminne balagee iveke. 13 Çocaaşə cok qitxuyne divanike tanalınbı qit'axxa'a. Qiyğa əməleeşilqa karid alixhxhi siviyk'alanbı şahareeqa. 14 Yahud çocaaşığa sacigee Yusufne xaaqa qarayle. Mane gahil Yusuf xaa eyxhe. Manbı Yusufne ögee ç'iyelqamee k'yoozaranbı. 15 Yusufee manbışık'le eyhen: - Şu hi'iyn hucoone? Şok'le ats'a dişdiy, zına xhinnena insan falika ilyakkime gırın g'ecen? 16 Yahudee eyhen: - Şı xəring'uk'le hucoovane, nenvane eyhes? Nəxübne şı qopkuynbi xhinne haagvas? Allahee şı hav'una bınah haagva. Həşde şinab, kasa neng'usneyiy avaykı manar, yişde xəring'un g'ular vooxhe. 17 Yusufee eyhen: - Zi məxdun kar ha'as deş. Kasa şavusneyiy aveyki mana yizda g'ul ixhes, mansanbib qı'dəpqı'n dekkisqa savk'le. 18 Manke Yahud mang'usqa qıxha eyhen: - Yizda xərna hucoone ixhes, yiğne g'ulus xəring'uk'le cuvab eyhes hasre. Ğu firon xhinnena insan ixheyir, ġu yiğne g'ululqa qallamışmexhe. 19 Şenke xəring'vee g'ulaaşığa qiyghiminniy: «Şoka dek, çoc vornane?» 20 Şı manke xəring'uk'le uvhuynniy: «Şaqa sa q'əsda dek vorna, cuqar qəsvalee ixhana sa k'inna dix vor. Mang'una çoc qık'una, cune yedine dixbışike mana sa axu, dekkisir mana geer ikkan». 21 Manke ġu yiğne g'ulaaşık'le uvhuynniy: «Mana zasqa ayre, zak'le g'aces». 22 Şinad xəring'uk'le uvhuynniy: «Gadeysse dek g'alerçes əxə deş, g'alerçeyir, dek qık'asda». 23 Ğumee yiğne g'ulaaşık'le şak'le uvhuynniy: «K'inna çoc ittyareene, sayib yizde ulesqa qımaale». 24 Yiğne g'ulusqa, yişde dekkisqa sapk'ıllıng'a, yişde xəring'vee

uvhuyn mang'us yuşanı'ryn. 25 Yişde dekkee uvhuyn: «Meeb havak'ne şas sik'ının otxhuniy alışu alle». 26 Şimee uvhuyn: «Vüqqəs vəəxəs deş. Saccu yişda k'inna çoc şaka i'qqəxhee, şasseb maqa vüqqəs vəəxə. Şasse şeng'usqa qeepxhes vəəxəs deş, k'inna çoc şaka dexheene». 27 Yiğne g'ulee yişde dekke, şak'le uvhuyn: «Şok'le ats'an yizde xhunashsee Raahilee zas q'öyre dix uxu. 28 Sa dix yizde k'anençə ark'ın sak'ı deş, zinad uvhuyn: hək'erar mana sa bahalne həyvanın qodu-sodu ixhes. Həşdilqamee zak'le mana dix g'acur deş. 29 Şu inasa dixir alyart'vee, mang'uned vuk'ləlqə sa kar qadeene, ahaleeqa şu yizda cagvarana vuk'ul uts'uruka quvkees». (Sheol h7585) 30 Həşde şassee yiğne g'ulusqa yişde dekkisqa savaak' alas vəəxəs deş. Mana mang'us geerxhe ikkiykanna. 31 Mana gade şaka g'idecveene, yik' qotxu qık'asda. Manke yiğne g'ulaaşə dekkina cagvarana uts'urun gyavts'una vuk'ul ahaleeqa quvkees. (Sheol h7585) 32 Yiğna g'ul eyxhena zimee, dekkis cuvab huvu uvhuyn: «Zı mana vasqa sak'alde'eene, yiğne ögiyl qık'asmee vuk'ul avqa ixhes». 33 Hucoone ixhes, hasre gadeyne cigee xəring'us g'ul xhinne zi axvas, gader çocaaşığa sark'il hooracen. 34 Mana dena, nəxürne zi dekkisqa əlyhəəs? Havaasre zak'le dekkina vuk'ul uts'uruka g'umooceden!

45 Yusufusse öörxəs dəxhi' nukaraaşılqa ts'ir üvxiyxə: - Gırğınbı yizde k'anençə qıgeepç'e! Yusufee çocaaşık'le vuc vuşu ixhay eyhemee manbışında k'ane vuşucar deşdanıy. 2 Mana məxür axtıra gesse giygal, misirğançenbışık'le man g'ayxhi fironne xaane insanaaşıs yuşan ha'a. 3 Yusufee çocaaşık'le eyhen: - Zi Yusuf vorna! Yizada dek meernane? Çocaaşisse mang'us alidghını qeles əxə deş, hucoome eyhesinbi manbı aaxvanbi. 4 Yusufee çocaaşık'le eyhen: - Zasqana qeepxhe. Manbı cusqana qepxhamee, eyhen: - Şu Misirqa massa huvuna çoc Yusuf zi vorna. 5 Zi inyaqa massa huvuva şu qı'məəq'ən, şolqacab qəl himaa'a. Allahee vuşda i'mi'r havaacesva zi şole ögee inyaqa yəqqı'l hi'i. 6 Q'ölle sen ixha ine cigabişee misvalybi gidgilna, inçile qiyğa xholle sennad ezuyiy-qiyşılıy ixhes deş. 7 Allahee zi şole ögee inyaqa xəbna suvabna iş haa'as, şu g'attivxhanav'u, ç'iyeyne aq'val havaacesva g'axuvu. 8 Mançıl-allar zi inyaqa Allahee g'axuvu, şu deş. Mang'vee zake fironus dek xhinnena insan, cune xaana xərna, Misir ölkəb vuk'lek vukkekana hi'i. 9 Zaraba dekkisqa apk'in mang'uk'le eyhe, dix Yusufee hayin vod eyhe: «Allahee zake

Misir vuk'lek vukkekana hi'i. Nimeeyiy əxə, zasqa ek'ra qora. **10** Gu Misir Goşen eyhene cigeer axvas. Ğunar, yiğin kulyfatbib, yiğin nevabib, çavra-vəq'əd, yiğin gırıncad kar zas k'anə ixhes. **11** Maa'ar zasse vaqa ilyakkas əxəsda. Deşxheene, günayiy yiğna xızan, çavra-vəq'ə dağamiyvalee vuxhes. İncile qiyğab xholle senna misvalla vuxhes». **12** Zi, Yusuf vorna şoka yuştana'anə, şok'led, yizde çoc Benyaminik'led man g'ecen. **13** Misir zi naxriy ats'a, şok'le inyaa hucooyiy g'acu mançına gırıncıma gaf yizde dekkis hav'u, mana ek'ra zasqa ayre. **14** Yusufee cuna çoc Benyamin xhilibişeeqa si'imee q'öyursana gyaşaş giviygal. **15** Qiyğa mang'vee avxuyne çocaaşısid ubbabı hi'i, geşse-geşse manbı xhilibişeeqa sav'u. Qiyğale çocaaş mang'uka meeble gaf hav'u. **16** Yusufun çocar abina gaf fironne xaane insanaaşılqa hiviyxhar. Mana gaf g'avxhuna fironur cun insanarıb şadeebaxhenbi. **17** Fironee Yusufuk'le eyhen: - Çocaaşık'le eyhe inəxüd he'ecen: «Vuşde həvəvanaaşılqa kar alixhxı Kana'anne cigabişeeqa hudooracen. **18** Qiyğab dekkir, xizanib ana zasqa ablecen. Zi şos Misirin gırıncıle yugun ciga heles. Şunad ma'ad alyadiyn gırıncıle yugun kar oxhanas». **19** Sayid manbışık'le eyhe: «Inəxüd he'e: dekkisiniy vuşde xhunaşseeşisin, uşaxaaşısın daşk'abı Misirğançə alyaat'u, gırınbı inyaqa qudoora. **20** Maa'ad axuyın vuşun kar qimyikan, Misireedin gırıncıle yugun kar vuşun ixhes». **21** Izrailine dixbişə həməxtüd id ha'an. Yusufee fironee əmr hav'uyn xhinne manbışısın daşk'abid, oxhanasın yəqqı'lqan otxhuniyid helen. **22** Manbışde gırging'us sa tanalinbi hele, Benyaminismee xholle tanalinbiyyi xhebid vəş nuk'ra hele. **23** Yusufee dekkisva Misirin gırıncıle yugun kariy suk, giney yəqqı'sin oxhanasın alixhxhina g'able əməle g'uxoole. **24** Mang'vee çocar yəqqı'l haa'amee manbışık'le eyhen: - Yəqqı'l ug'mooda. **25** Manbı Misirğançə qığgeçp'i Kana'anne cigabişeeqa dekkine Yaaq'ubne k'anyaqa qabı, **26** mang'uk'le eyhen: - Yusuf meerir, vucur Misir xhinnene ölkayna xərnavur! Man g'ayxhı Yaaq'ubun yik' aqqaqqa, manbışe uvhuynçılqa hayexhe deş. **27** Yusufee uvhuyn gırıng çocaaş dekkis yuştana'an. Vuc ikkees Yusufee g'axuviyin daşk'abı g'acumee, Yaaq'ubun yik' cigeer qaylen. **28** Izrailee eyhen: - Həşde zak'le ats'axhxhın yizda Yusuf meerir! Zak'le mançile yugun medin hucoone g'ayxhes! Hasre qik'asse sa hark'in mana g'aces!

46 Izrailee cuka vodun gırıng si'i, yəqqı'lqa gexha. Mana Beer-Şeveeqa hirxhil cune dekkée I'saq'ee i'bəədat ha'anə Allahis q'urban ablyaa'a. **2** Xəmde Allah Izrailis gyagu mang'ulqa onuiyn: - Yaaq'ub! Yaaq'ub! Yaaq'ubee «Hooyva» eyhe. **3** Allahee eyhen: - Zi Allah vor, yiğne dekkée i'bəədat ha'ana Allah. Misirqa i'qqəs qı'maqı'ən, Zi vake maa'ad xədin millet g'alya'as. **4** Vaka Misirqa Zinar i'qqəsda. Qiyğar yi'q'elqa Zicar gü meer qalesda. Gu qek'ang'a Yusuf yiğne k'anə ixhes. **5** Yaaq'ub Beer-Şeveençe ayk'anna. Yaaq'ubne dixbişə dekkir con uşaxarib, yedərib fironee Yaaq'ubulqa g'axuvuyne daşk'abişeeqa gav'y u quvkekka. **6** Yaaq'ubbeeyi cune dixbişə çavravəq'əyi, Kana'anne cigabişee co hi'iny gırıng kar si'i Misirqa qavayle. **7** Mang'vee cuka Misirqa dixbi, yişba, nevabi, gırıngina cuna xizancab alyapt'i ayk'an. **8** Misirqa Izrailika sacigee cun dixbiyyi dixbişike g'abiyinbi qavayle. Misirqa qabiyinbişin dobı inbi vod: Yaaq'ubna ts'erriyna dix Ruven. **9** Ruvenin dixbi: Xanok, Pallu, Xetsron, Karmi. **10** Şimonun dixbi: Yemuel, Yamin, Ohad, Yakın, Tsoxar sayir Kana'angançene zə'ifayne ixhana Şaul. **11** Leviyin dixbi: G'erşon, Qohat, Merari. **12** Yahudun dixbi: Er, Onan, Şela, Peres, Zarax. Eriy Onan Kana'anne ölkəe habat'anbi. Peresin dixbi: Xetsron, Xamul. **13** İssaxarın dixbi: Tola, Puvva, Yov, Şimron. **14** Zevulunun dixbi: Sered, Elon, Yaxle'el. **15** Şenbi Leays Yaaq'ubike vuxhayn uşaxarniy vob. Leayee manbiyyi yiş Dina Paddan-Aramee vuxu. Leayeyin dixbi, yişba, nevabi gırınbı sacigee qəbəqqəxhee xhebt'sale xhebiyre insan ixha. **16** Qadın dixbi: Tsifyon, Xaggi, Şuni, Etsbon, Eri, Arodi, Areli. **17** Aşerin dixbi: İmna, İsvah, İsvi, Beria sayir manbışda yiç Serax. Berianın dixbi: Xever, Malkiel. **18** Zilyapanın Yaaq'ubiken dixbi, yişba, nevabi gırınbı sacigee qəbəqqəxhee ina yits'iyixhalle insan eyxhe. Lavanee mana cune yişsəys Leays nukar xhinneniy hiyvu. **19** Yaaq'ubne xhunaşseyn Raahileyn dixbi: Yusufiy Benyamin. **20** Yusufus Misirne On şaharne kaahinne Fotiferanne yişsə Asnatee, Menaşşeyiy Efrayim donan q'öyre dix Misir vuxu. **21** Benyaminin dixbi: Bella, Beker, Aşbel, Gera, Naaman, Exi, Roş, Muppim, Xuppim, Ard. **22** İna yits'iyog'var insan Yaaq'ubuniy Raahileyn dixbi, nevabi gırınbı sacigee qəbəqqəxhee vooxhe. **23** Daniyna dix: Xuşim. **24** Naftaliyin dixbi: Yaxsel, Guni, Yetser, Şillem. **25** Bilyhanın Yaaq'ubiken dixbiyyi nevabi gırınbı sacigee qəbəqqəxhee ina yighiye insan eyxhe. Lavanee mana

cune yişseys Raahileys nukar xhinneniy hiyvu. **26** Yaaq'ubne dixbişde xhunaşseeşile ğayrı, Misirqa mang'uke g'arına yixhts'ale yixhiyre insan qarı. **27** Yusufus Misir q'öyre dix ixha. Yaaq'ubne xizanee Misir yights'al insan eyxhe. **28** Goşenqa əlyhəəna yeq vats'a vuxhesva Yaaq'ubee cule hiqa Yusufusqa Yahud g'ixe. Manbı Goşenisqa hiviyxharmee, **29** Yusuf daşk'eeqa gyu'ur dekkine ızrailyne ögiylqa hayk'an. Dek g'acuys mana xhilibišeeqa si'i xilece geşsena. **30** İzrailee Yusufuk'le eyhen: – Ğu yugra g'acu, həşde zasse qık'as əxə. **31** Yusufee çocaaşik'leyiy dekkine xizanik'le eyhen: – Hasre həşde fironusqa hark'in eyhes, Kana'anne cigabişee eyxhena yizda dek, çocar cone xizanbişika sacigee zasqa abi. **32** Manbı çobanar vob. Mançıl-allab manbı cone gırğine karaka, çavra-vəq'əyka sacigee qabı. **33** Fironee şu qopt'ul qiyghanasın: «Hucoonexhe şu ha'anva?» **34** Şunad eyhe: «Şi, yiğin g'ular, yişin dekkar xhinne, k'ilybanang'acab çavra-vəq'ee vuxha», Manva uvhee Goşen şos ciga heles. Misirğançenbib çobanaaşile həlyvəyq'ənva, şos man ciga helesin.

47 Yusuf fironusqa hark'in mang'uk'le eyhen: – Yizda dek, çocar cone gırğine karaka, çavra-vəq'əyka Kana'anne ölkeeince inyaqa Goşenqa qabı. **2** Qiyşa mang'vee çocaaşike xhoyre g'əxi! fironusqa abi. **3** Fironee Yusufne çocaaşik'le eyhen: – Hucoone xha'an? Manbıse fironuk'le eyhen: – Yiğin g'ular, con dekkar xhinne çobanar vob. **4** Şi inyaqa qabiyńbi Kana'anne ölkee it'umun misvalybı gidgilva, yiğne nukaraşisin çavra-vəq'ə uxhiyxhana'asin cigabi deşva. Hucoone ixhes, şı həşde Goşen aaxvas havaasre. **5** Fironee Yusufuk'le eyhen: – Yiğna dekkiy çocar vasqavub abi. **6** Misir vas ikkanan ciga g'ayxe: dekkisiy çocarşis ine cigayne gırğınçile yugne cigeey ciga qee'e. Havaasre manbı Goşenee aaxvecen. Vak'le manbışin yugun çobanar vaats'axheene, g'əvxhee məxbimbi yizde çavra-vəq'əyqa ilyaakecen. **7** Yusufee cuna dek Yaaq'ub fironusqa arayle. Yaaq'ubee fironus xayirdüə hoole. **8** Fironee mang'uke qiyghanan: – Vaqa xhulelle senne vod? **9** Yaaq'ubee fironus inəxdün alidghiniy qele: – Yizde i'mi'ren vəşşə xhebt'sal sen zi inyaa-şaa hi'i. Yizda i'mi'r k'ilyba, dağamba vuxha. Dekkaşə menəəng'ə hi'iyen senbimeeyib xiliyba vuxha deş. **10** Yaaq'ub fironus xayir-düə huvu ayk'anna. **11** Yusufee fironee uvhuyn xhinne ha'a, dekkisdayıççocaaşısda ciga Misir qaa'a, manbışis gırğınçile yugun

Ramses eyhene cigeençe ciga hele. **12** Sayid Yusufee dekkisin, çocaaşisin otxhuniy xizanbişis sik'i havace. **13** Mısvalla manimee geeb qooxhe, ç'iyeyne aq'val otxhanan kar ivdeeke giyğal. Misiriniy Kana'anın cəmə'ət misvaline xilençe vuççud dena aaxva. **14** Yusufee Mıśireneyiy Kana'anne insanaaşis suk massa huvu maadin gırğın pilbi fironus sa'a. **15** Misirneyiy Kana'anne insanaaşin gırğın pilbi g'att'uyng'a, gırğın misirğançenbi Yusufusqa abi eyhen: – Şas giney hele. Nişil-allane şı yiğne ulene ögee hapt'as? Yişin pilbi g'attuynbi. **16** Yusufee eyhen: – Vuşun pilbi g'att'uxhee, manke həyvanar alle, zi şos mançine cigeey giney heles. **17** Manbıse Yusufusqa con balkanar, çavravəq'ə, əməler ha'ayki adayle. Yusufee mane adiyne həyvanaşike giney badal ha'a. Mane sen mang'vee məxtüd manbışde həyvanaşike giney badal ha'a. **18** Man sen ilğec'umee, manbı Yusufusqa abi eyhen: – Vak'le ats'an, şaqı pil deşin, yişin həyvanarid vas ixha. Şaqı yişde xəring'unemee tanbişileyiy cigabişile ğayrı vuççud axu deş. **19** Nişil-allane yiğne ulene ögiyl şakinid yişde cigabişikinid ixhes? Şas, yişde cigabişiliy şal-allá giney hele. Havaasre şı fironus nukarar vuxhes. Hucoone ixhes, şas sayid toxumbı hele. Manke şinab hapt'as deş, yişin cigabiş sahralqa sak' alas deş. **20** İnəxüd Yusufee gırğın Misirin cigabi fironus iləşsə. Misvalybışıl-allla gırğine Misirğançenbişə con cigabi massa hele. Məxüd Yusufee Misirğan gırğın cigabi fironne doylqa alğ'a. **21** Misireene gırğine insanaaşike Yusufee fironus g'ular haa'a. **22** Fironee kaahinaaşına hək' qooleva, mang'vee saccu manbışin cigabi ilydeşse. Mana vucee qoolena hək' manbışde otxhuniy g'iviyxhar vuxha. Mançıl-allad kaahinaaşə con cigabi massa hele deş. **23** Yusufee milletik'le eyhen: – Həşde şunab, vuşun cigabiş zi fironus alişsu. Haane toxum, alyapt'lı ooze. **24** Suk saa'ang'a xhonçuna sa pay fironus qevle. Avxuna yoq'uble payib oozası ooxhanas, şosiy vuşde xizanbişis vuxhecen. **25** Manbıse eyhen: – Yişda xərna, ġu şas yugvalla hav'u, ġu şı hapt'iyke g'attivxhan hav'u. G'iyniyke şaqı şı fironun g'ular vob. **26** Yusufee ezu alyadiyñçina xhonçuna sa pay fironus qevleva Misirne cəmə'ətis q'aanun gyuvxhu. Saccu kaahinaaşə ezu alyadiyñçina xhob'esda pay fironus qidyoole vuxha. Məxbina q'aanun Misir g'iy nab vobna. **27** izzailyna nəsil Misireene Goşen avxu karana vuxha. Manbı maa'ab geeb qeebaxhe. **28** Yaaq'ub Misir yits'iyighalle senna axva. Mang'vee vəşşə yoq'ts'ale yighthille sen

hi'1. 29 İzrailyna qik'asda gah k'anə qooxheng'a, mang'vee cuna dix Yusuf qort'ul eyhen: – Vas zi ikkanaxhee, xil yizde bıdık avqa gixhxhi k'in g'assır cuvab hele: zas yugvalla he'e, yizda nyaq'v Misir himaa'a. 30 Zı qik'uyng'a Misirğançə qikkee, yizin dekkar nyaabıy nyuq'vneeqa k'yav'u, zinar maa'ar k'eyxhe. Yusufee mang'us inəxüd cuvab qele: – Zı, ġu nəxdiy eyhe həməxüdud ha'asın. 31 Mang'une cuvabis dekke eyhen: – Zas k'in g'assre. Mang'veeyid k'in g'iysaran. izrail vuc g'alirxhuynə karane vuk'lək qırızı Allahıs düə haa'a.

48 Sabara galbı ilgéeç'umee Yusufuk'le uvhuyn: –

Dek ik'arir. Mang'vee cuna q'öyre dix Menaşseyiy Efrayim cuka alyapt'ı dek g'acesva yəqqı'lqa gexha. 2 Yaaq'ubus xabar g'uxoole: – Haane yiğna dix Yusuf vasqavur i'qqə. Izrailik'le man g'ayxhi, gucuka vuc g'alirxhuynə tülee'ar giy'ar. 3 Yaaq'ubee Yusufuk'le eyhen: – Gırgın əxəna Allah Kana'anne cigeene Luzee zas dyagu xayir-düə huvu, 4 inəxüd uvhu: «İllekkende Zi yiğna nasıl geeb qaa'as, hexxa'a asda, vake xədin xalq' g'alya'as. Vale qiyğad vake g'abiyənbis man cigabi hammaşıys heles». 5 Həşdiyle q'öyre yiğna dix, zi inyaqa qalesse, Misir yedike vuxhaynbı yizimbı vuxhes. Efrayimiy Menaşşe, Ruveniy Şimon xhinne yizimbı vuxhes. 6 Manbişile qiyğa vake g'abiyən uşaxar yığınbı vuxhes. Manbişlqa gexhan cigabimee Efrayimileyiy Menaşseye ilgéeç'es. 7 Zı inəxüd yizda Raahile qiyk'uva ha'a. Yizda Raahile zi Paddan-Arameençe siyk'alandıg'a Kana'anne ölkəe Efratısqə hiviyxharne cigeet qiyk'u. Mana maacar Efratne yəqqə k'eyxhi. Efratın g'iyniyi do Bet-Lexem vodun. 8 Izrailik'le Yusufun dixbı g'avcu qiyghanan: – İnbı vuşbune? 9 Yusufee dekkis inəxüd cuvab qele: – Allahee inyaa zas huvuyn dixbı vob. Izrailee eyhen: – Manbi zasqa qavaale xayir-düə hevles. 10 Izrail q'əsnii qixha, mang'une uleppişik'le yugda g'ece deşdiy. Yusufee dixbı dekkisqana qaa'a, dekkeyib manbi xhilibişeeqa sav'u ubbabı ha'a. 11 Qiyğa Izrailee Yusufuk'le eyhen: – Yizde fikreeqacad qidyayleyi yığın sayid aq'va g'eceva, haane Allahee yığın dixbib zak'le haaguynbı. 12 Yusufee dixbı dekkine q'aratsaysse g'avşu, mang'une ögiyl çiyelqamee k'yoyzarna. 13 Qiyğa Yusufee Efrayim ulyozara'ana cune sağne sural, izrailinid man solun sura eyxhe, Menaşseer cune solne, Izrailyneer sağne sural ulyozara'a. Qiyğa manbi dekkisqana qaa'a. 14 Izraileemee sağın xil hotku k'inne nevayne Efrayimne, solun xılıymee xärne nevayne Menaşseyne vuk'ləlqa

giyxhe. 15 Qiyğa Izrailee Yusufus xayir-düə hoole: – Yizde dekkaaşə İbrahimeyyi I'saq'ee i'bəədat ha'anə Allahee, G'iyniyne yiğılqamee zi havaacine Allahee, 16 Zi gırgıne pisvalybışke g'attixhan hi'yne malaaikəe, Havaasre ine uşaxaaşısib xayir-düə hevlecen! Yızın doyud, yizde dekkineyi cune dekkin İbrahiminiy I'saq'in dobud manbişle k'ena yik'el qale'ecen. Ç'iyene aq'val manbişda nasıl geeb quvxhəcen. 17 Yusufuk'le dekke sağın xil Efrayimne vuk'ləlqa gixhxhi g'acumee, man mang'une yik'eenə eyxhe deş. Mang'us dekkin xil Efrayimne vuk'lele alyat'u Menaşseyne vuk'ləlqa gixhxhes ikkiykan. 18 Yusufee dekkik'le eyhen: – Dek, ġu ha'an qotkuda eyxhe deş. Şena ts'erriyna dix eyxhe, sağın xil mang'une vuk'ləlqa gixhxhe. 19 Dekmee, mang'vee eyhençilqa qidarı, eyhen: – Ats'an dix, zak'le ats'an. Mang'une nasılıkəd xədin millet g'ales, manar qivaats'ana ixhes. Saccu mang'una k'ınna çoc mang'uler qivaats'ana ixha, mang'une nasılıkə sa deş, geedin milletbı g'ales. 20 Mane yiğıl Yaaq'ubee manbişis xayir-düə hoole: – Izraelin vuşun dobu xayir-düə hooleng'a ağımiş ha'as: «Hasre ġu Allahee Efrayimiy Menaşşe xhinne hee'ecenal!» eyhes. Mang'vee məxür Efrayim Menaşseyle ooqana ha'a. 21 Izrailee Yusufuk'le eyhen: – Yızın qik'asın yiğbi k'anə qeetxheyid, Allahee şu yik'el hivxanaa'as deş, şu dekkaaşine cigabişeeqa savaak'al haa'asınbı. 22 Vas çocaaşilee hexxada zi Şekem axtın ciga hele. Zi mana Emorğançenbişde xilençə yizde g'ilincikayıy vukuka g'avşu.

49 Yaaq'ubee dixbı qopt'ul eyhen: – Yizde k'anyaqa savaale, vuşde vuk'ləlqa qalesinbı zi yuşan ha'as.

2 Yaaq'ubun dixbı, sabı zal k'ırı alixhxhe, Vuşde dekkil Izrailir k'ırı gyaqqə. 3 Ruven, ġu yizda ts'erriyna dix, ġu yizda guc. ġu yedike zi mek'varanang'a taq'atikanang'a ixha. ġu gırging'ule xärna, qivaats'ana vor. 4 ġu xhyanik akar sa'as-qa'as əxə deş. Vak'le man ats'axhxhe, ġu yik' hi' yizde tyuleeqa k'iç'uva, yizde xhunaşşeeşine sang'ika g'alirxhuva, vake xärna ixhes deş! 5 Şimoniy Levi çocar vob, Manbişə qəlasın ha'asva g'ilinc xılıyqa alyata. 6 Manbi qəlakanang'a adamer gyabat'a, Yik'es ikanang'ad manbişin həyvanar kara idyaalesin xhinne qaa'a. Manbişə ək'eleə aqqıyn karbı zi ha'as deş, Zi manbişka sarçes deş. 7 Fiğan haa'ane manbişde qəlbisiysi Xil ts'its'dya'ane bahaliyvalis bed-düə vuxhena. Zi manbişike g'abiyənbı sacigeeqa savaales havaasaras deş, Izrailvolle oot'alarınbı. 8 Yahud, yiğne çocaaşə ġu axtı

qa'as, Duşmanaaşına gardan yiğne xile vuxhes, dekkin dixbib vas k'yoozaras. 9 Yizda dix, Yahud, ġu k'on qoodu-soodu qööne mek'vne aslanık akar. Ģu manzil haa'anə şirik akar, horku-qorku c'iyel g'ilexha, Şavusse şir g'udokana'as əxəyee? 10 Paçcahiyvalla Yahudne xileençe misacab alyhəs deş. Gırgıne gaħbişil vuk'lek vukkiy mang'unee nasiłmazısse mebinişilqa ilgħeċ-ċeş deş. Nimeeletteiyig gırġin milletbı k'yozarasda vake paçċah g'idu. 11 Yahudiqa manimee xetta t'imlen tayangħi eyxhe, mang'us manbi qidikkın cuna əməleb čik avt'alas vəəxəna, Ċike hi'yne çaxiree tanalinbid hoğalas əxənbi. 12 Mang'unee uleppiśin adın ciga çaxirile k'ışşeyda, Silibid niknele cagvarada ixhes.

13 Zevlunun cigad deryahne miglek ixhes, Maa'ad gamibi ileezaras, Mang'un ciga Sidonnee şaharılqā hixħar. 14 Xurcunbi migal alixhxhi manzil haa'anə issaxar taq'atikane əməleyk akar. 15 Mang'us vuc manzilis ulyorżulin ciga yugda qadi, maana nyaq'v cus vukkanəxüb g'avcu, mang'vee yi'q' k'yozari' mebbimbişis iş haa'ana. 16 Danir Izrailyne nasiłmazısa vob, Mang'vee cune milletis məhkama haa'as. 17 Dani yəqqi'ne miglekna xoče xhinne ixhes. Balkanne guvuyk üvxü Čilyna yi'q'hina g'i'xə'ene. 18 Rabb, zi gozet ha'an Ģu misayiy zi duşmanaaşike g'attixhan ha'as! 19 Mebini Qadın cigabi q'era qa'as ables, Mang'veeib manbi g'e'eħbaṣeng'a q'era qaa'as. 20 Aşerne cigabiśsee otxhuniy barakayka ixhes, Mang'vee paçċahaşaśisid otxhuniy alles. 21 Naftali g'avkkune maralik akar, Mang'uke g'abiyńbi geeb micagħińbi vuxhes. 22 Yusufmee, xhyan i'lqəane cigaysneene, bitägbid cabirile g'alyssikkynne tayangik akar. 23 Duşmanar mang'ulqa qalika vukaaşıka kyoħħar, 24 Mang'un xileppi gucuka vodva mang'vee vuk xile it'umda aqqaqqqa. Mang'us guc hoole vuxha Yaaq'ubee i'bəədat ha'anə Allahee. Allah Izrailiqa çoban cune syuriyqa ilyakkan xhinne ilyakka. Mana manbişa Suva vobna. 25 Yiğne dekkiee i'bəədat ha'anə Allah hasre vas kumagħxhecen, Hasre Mang'vee vas xayir-düa hevlecen, Xəəne-ç'iyeyne xhyanbişike ġu g'its'mayk'vancen, Vas geeb uşaxaariy çavra-vəq'ə helecen. 26 Yiğne dekkina xayir-düa barakatnane çolbişileb geeb vob, Ģu manisa çocaaşile qivaats'anava, Hasre man giġin xayir-düəbi yiğħinbi ixhecen. 27 Benyamin bahalne ümulyuk akar, Mi'eeb k'on givku opxhan, Exhalid ing'uke-ṣeng'uke g'ayşuñ bit'al ha'a. 28 İna ələpqi'na yits'iql'oble nasil Izrailyna vobna. Dekkee dixbişde giġing'us, cus sik'ima inəxübna

xayir-düə huvu. 29 Qiyġa Yaaq'ubee dixbişilqa əmr haa'a: - Zi sik'inne gaħile qik'asda, zas yizde xizanisqa, zale ögee hapt'iyenbiše k'anyaqa alyħəs iż-żikkie. Zi Q'etbişda eyxhene Efronne coleene mağaree k'eyxhe. 30 Mana mağara Kana'anne örkeene Mamre eyhene cigays k'anene Maxpelayne coleene vobna. İbrahimee mana mağara nyaq'v haa'asdemee Efronusse çoluka sacigeeniy alivsu. 31 Maa'abniy İbrahimiy cuna xhunaşse Sarra, l'saq'i yuq'ha xhunaşse Rivq'a k'evxhu. Zi Leayer maa'ar k'eyxhi. 32 Man çolud, maana mağarab Q'etbişisseniy alivsu. 33 Yaaq'ubee dixbiş əmr hav'u g'attirxhınmee, g'elybi tyuleeqa si' 1 qek'ana.

50 Yusuf dekkilqa k'yorzul geşże-geşże mang'us ubbabı ha'a. 2 Mang'vee cune g'ulluxçiyy doxturaaşilqa dekkin mayit mumyelamişecenna əmr haa'a. Doxturaaşed Izrailin mayit mumyelamişa'an. 3 Mana iş doxturaaše yoq'ts'al yiğna haa'a. Mumyelamişa'as manimena vaxtniyyex vukkiyakkha. Yights'al yiğna misirğančenbi mang'uqa gyaaše. 4 Ak'in yiğbi c'aveetxhamee, Yusufee fironne insanaaşik'le eyhen: - Zi vuşde ulen aqqixheene fironuk'le eyhe, 5 dekkie zasqa k'in g'assaras alikkı uvhuynni: «Zi qik'asda xhinne vor. Kana'anne örkeez zi zasda mağaree nyaq'v hav'u. Zi maa k'eyxhe». Həşde fironee zi hasrecen, dekkie k'eyxhi yi'q'əlqa sak'ala. 6 Fironee eyhen: - Dekke nəxdiy vasqa k'in g'assaras alikkı, həməxürur mana k'eyxhe. 7 Məxür Yusuf ayk'anna dekkie k'eyxhas. Yusufuka sacigeen firoun delesin insanar, Misirin ağħaqqalar, 8 Yusufneyiy dekkine xaabin giġińbi, çocar, havayk'an. Manbiše saccu çavra-vəq'ayi uşaxar Goṣen g'alyaa'a. 9 Manbişa sacigeen balkanaaşil alepxińbi, dəv'əys hi'yne daşk'abiše gyuv'uruynbi yəqqi'lqa qiġeebaç'e. Maa qəpqəs-ələpqəs devxhesimmeen insanar vooxhe. 10 Manbi iordan damayne şene sural, Atad eyhene cigeene atteeqa (suk mettaa'an ciga) hipxhiring'a, axtine niq'ika gyaaše giviġgal. Ma'ab Yusufee dekkis yighille yiğna ak' hoole. 11 Mane ölkayne insanaaşik'le Kana'anġančenbişik'le, Atadee hoolena ak' g'avcumee, uvhuyn: «Misirbiqiça xədin geşsuyud». İordan damayne k'anene cigays cil-allā Avel-Mitsrayim (misirbişin geşsuy) do giyxhe. 12 Yaaq'ubne dixbiş giġin dekkie uvhuyn xhinne ha'a. 13 Mana manbiše Kana'anee örkeeqa qarri, Mamreys k'anene Maxpela eyhene coleene mağaree'ar nyuq'néeqa giyxhe. Mana mağara İbrahimee çoluka sa cigeen cus nyaq'v haa'asin

ciga ixhecenva Q'etbişda eyxhene Efronukeniy alivşu.
14 Dek k'eyxhiyle qiyğa, Yusuf cune çocaaşika, dekkine
ak'is abiyne gırınbışika sacigee Misirqa siyk'al. 15 Dek
qik'öyle qiyğa, Yusufne çocaaşə sana-sang'uk'le eyhen:
– Yusufee şı hi'iynçina qəl yik'el avqu vuxhee, mana
qəl şake qığaahas vukkiyķine, şı hucoone ha'as? 16
Mançıl-allab manbişə Yusufus xabar g'axuvu: – Dekkee
qik'asse şak'le uvhuynni: 17 «Yusufuk'le inəxüd
eyhe: „Hucoone ixhes, çocaaşə vas hav'una pisvalla,
yik'el hivxhanee'e“. Həşded şı vake heqqa, hucoone
ixhes, yiğne dekkee i'bəədat ha'ane Allahee g'ulaaşın
binahbı yik'elixan he'ecen. Man eyhenbı Yusufuk'le
g'ayxhimee, geşse giygal. 18 Qiyğa çocar mang'usqa
abi ciyelqamee k'yobzur, «Şı həşdiyle yuğun g'ular
vobva» eyhe. 19 Yusufee manbişik'le eyhen: – Zi
nya'a Allahne vor, şu zale qəvəəq'ənas? 20 İlyake,
şos zas pisvalla haa'as vukkiyķin, Allaheeyib mana
yugvalis qav'u. G'iyna şok'le g'ecenbiiy xəppanane
insanaaşına i'mi'r g'attivxhan he'ecenva Allahee
məxüd hi'i. 21 Mançıl-allı qıməəq'ən zi şoqar vuşde
uşaxaaşıqar ilyakkasda. Yusuf manbişiqə g'üvənara
yuşanı'ı manbişis yik'bı hele. 22 Yusuf cuneyiy dekkine
xizanika Misir axva. Yusufee vəşse yits'ille sen ha'a.
23 Mang'uk'le Efrayimin uşaxarıb nevabib g'oocenbi.
Menaşeyne duxayne Maxiriyye uşaxaaşısıb mang'vee
dekvalla haa'a. 24 Sabara gah ilgevç'yle qiyğa
Yusufee çocaaşık'le eyhen: – Yızda qik'asda gah k'ane
quvxheeyib, Allahee şu yik'el hivxanaa'as deş. Allahee
şu ine ölkənçe qığaa'asınıbı. Mang'vee k'in g'assır
İbrahimis, l'saq'is, Yaaq'ubushevlesva uvhiyne cigeeqa
şu quvkees. 25 Qiyğa Yusufee Izrailybişisqa k'imbi
g'assaras alikkı eyhen: – Allahee şos huvuyn cuvab
misacad yik'el hixan ha'as deş. Şunad əlyhäəng'ə, yızın
bark'vbi inyaa g'ılyma'a, şoka qikkee. 26 Yusuf vəşse
yits'ille sen hi'i qek'a. Mana Misiree mumyelamış hi'i
tabuteeqa giyxhe.

Qıǵeepç'iy

1 Izrailyne (Yaaq'ubne) xizanbışka sacigee cuka Misirqa qabıyne dixbişin dobı inbi vod: **2** Ruven, Şimon, Levi, Yahud, **3** İssaxar, Zevulun, Benyamin, **4** Dan, Naftali, Qad, Aşer. **5** Yaaq'ubike g'arına yights'al insan ixha. Yusuf manke Misirniy vor. **6** Ooğanče geed gahbi ilgeeç'umee, Yusufur cun çocarib coka vooxhen cone galın insanarib habat'anbi. **7** Izrailybimée geeb barakatnanbi vuxha, g'abi hexxebaxhenbi. Manbi geeb qeepxha bikırna ölka gyavts'aa'ana. **8** Xilece gahbi ilgeeç'umee, Misiris xəvvalla Yusuf dyats'ane sa paççahee haa'a. **9** Mang'vee cune xalq'ik'le eyhen: - İlyaakende, Izrailybı şale geeb qepxha, şaleb gucuka vob. **10** Qudoora ək'elikan sa kar ha'as, deşxheene manbi sik'ılbab geeb qeepxhes. Dəv'ə gibgilee, manbi yişde duşmanaaşka sapçı şalqa ables. Qiyyale xhineyib yişde ölkeneç qıǵeepç'sı alyhäəsimbi. **11** Misirbişé Izrailybışda 'm'l dağam qa'asva manbışka nukarar hav'u, manbışıl ooqa con insanar giviyxhe. Mane cone insanaşaşeb manbışıs yı'q' haqvara'asda xhinnena iş hoole. Məxüd ixha Izrailybişé fironus Pitomiy Ramses donan şaharbi ali'ı. Mane şaharbişee manbışın anbarbi eyxhe. **12** Izrailybı nimee hopç'un-g'opç'uneyib manbi sa hamanimegab geeb qeebabxhe vuxha. Mançile Misirbi qəpq'l'n Izrailybı **13** qidviykkın işlemişpxhes ulyooka. **14** Misirbişé Izrailybışısqa nyaq'uke karpiçbi ha'as, cigabı alya'as, çoleedin yı'q'l'n işbi g'acesniy ulyookanbi. Məxüb manbişé Izrailbışda 'm'l dağam qav'u. Izrailybı qidvikkin gırğın yı'q'l'n işbi manbışısqa ha'as ilekka ixha. **15** Misirne paççahee cühüt'yaşaş ebaçer (uşax uxoxang'a kumag ha'anə) Şifrayiv Pua donane yadaaşık'le eyhen: **16** - Cühüt'yaşaşine xhunaşseeşis uşaxar vooxheng'a yugba İlyaake, gade ixheene gik'e, içiy yixheene g'alerce. **17** Ebaçer Allahile qəvəyq'ənanbi vooxhee, manbişé paççahe uvhuyn ha'a deş. Manbişé gadebi üç'übba g'alyaa'a vuxha. **18** Paççahee ebaçer cusqa qopt'ul qiyghanan: - Nya'a şu məxüd ha'a? Nya'a gadebi üç'übba g'alyaa'a? **19** Ebaçerse eyhen: - Cühüt'yaşaşin yedar misirbişin yedar xhinne deşub, manbi taq'atikavub, şı hivxharassecad uxoxa vod. **20** Mançil-allar Allah ebaçeeşiqa yugra eyxhe. Məxüd milletid geed qexhe, çına gucub hexxoohena. **21** Ebaçer Allahile qəvəyq'ənva, Allahee manbi xizanımbı, uşaxımbı haa'a. **22** Fironnee cune milletilqa əmr haa'a: - Cühüt'yaşaş vuxuyun gırğın

gadebi Nil eyhene dameeqa dağee'e! Vuxhayne ićeşikme simoot'a, üç'übba g'alee'e.

2 Leviyne nasılıkene sa cühüt'ee, cune nasileençe cusda xhunaşşe hee'e. **2** Mana vuxhne ayxu mang'us dix uxu. Uşax micagda g'acu, məng'ee man uşax xheyible vazna dyugul ha'a. **3** Mançile hexxada dyugul ha'as dəxəmee, məng'ee q'amışeke hav'una ç'emç'e alyaptı, cilqa g'ır qadğu, uşaxıd caqa gixhxhi Niline miglek alyadyne q'amışeqa giyxhe. **4** Uşaxik hucooyiy ixhesva ileeka, uşaxna yuçu sik'irra şaqana illezar. **5** Fironna yiş əyeexərasva damaysqa geeç'e, cen guluxçerib damayne miglek 'ıgvıykar vooxhe. Məng'ı'k'le q'amışee ç'emç'e g'ooce. Mana alyapt'as cena guluxçiy g'ixeeli. **6** Ç'emç'eyn ghal ulyot'ulmee məng'ı'k'lee maa uşax gece. Gade geşse g'acuys, məng'ı'na rəhi'm qabı eyhen: - İn cühüt'yaşaş uşaxıd. **7** Manke uşaxne yuçee fironne yişəke qiyghanan: - Yiğnemee hark'in mana gyoq'a'asda cühüt'yaşaşına sa zəyifa ayrene? **8** Fironne yişsee məng'ı'k'le «Hiyek'neva» eyhe. Yuçee hark'in uşaxna yed ayreele. **9** Fironne yişsee məng'ı'k'le eyhen: - İn uşax alyat'u yıldemee gyoqe'e. Mançıl-allı zi vas hək' qevles. Zəyifee uşax alyaat'u cene xaa gyoqa'an. **10** Uşax xət qixhamee, məng'ee mana qıkkékana fironne yişsesqa. Fironne yişsee mana dixvalis alyarat'a. Məng'ee uşaxın do Mısa (qıǵavhuna) gixhxhi eyhen: - Zi mana xhinençe qıǵavhu. **11** Mısa xər qixha cune ximbişısqa hark'im mee, mang'uk'le, cune milletin nimee yı'q'na işiy haa'ava g'ecen. Mang'uk'le maa'ar, cuna xını cühüt misirğançeng'vee geta g'ece. **12** Hiqiy-allı ilyakkı vuşucar g'idecumee, Mısee mana misirğançena gik'u g'umeeqa dyugulya'a. **13** Qınnı yiğil mang'uk'le q'öyre sana-sang'uka aldashvanan cühüt'yar g'ooce. Mang'vee getang'uke qiyghanan: - Nya'a ġu yiğne milletna insan geta? **14** Mane insanee eyhen: - Şavaane vake yişda xərnayı şas məhkama ha'anə hı'i? Sena misirğançena gik'uyн xhinne, deşxhee, vas zinarne gik'as ıkkən? Mısa qərq'l'n culed-alqa eyhen: - Mıts'an, zi hı'iyn ats'axhxha ixhes. **15** Fironuk'le Mısee hı'iyn g'ayxhımee mana gik'as ıkkıyikan. Mısa fironuke hixu, Midyan eyhene ölkəeqa qarı sa kahrizne k'ane axva. **16** Yiğbişde sa yiğil Midyanaaşine kaahinna yighiye yiş dekkine vəq'əbisiş xhyan helesva maqa abayle. Manbişé kahrizeençe xhyan alqı'ı nəybı (axurbı) gyats'a'a eyxhe. **17** Maqa qabıyne çobanaaşış içər g'ehhebşes vukkiykan. Mısayk'le man g'acu, içeşineme vuç ögeeqa huvu manbışın vəq'əbı

xhinen ats'ya'anbı. **18** İcer cone dekkısqa Reuelisqa sapk'ilmee, mang'vee qiyghanan: – Nya'a şu g'iyna zaraba sapk'il? **19** Manbişe eyhen: – Misirğançene sang'vee yişdemee vuc ögylqa huvu, şı çobanaaşine xilençe g'attivxhan hav'u. Qiyğa mang'vee yişdemee yişin vəq'əbi ats'esin xhyan kahrizeençe alqı'. **20** Mang'vee yişşaşike qiyghanan: – Mana insan nyaane vor? Nya'a şu mana g'alerçu? Qot'le, arı şakasana kar oxhneen. **21** Manbişer Misa cong'a qoyt'alna. Dekke eyhen: – Misa, şing'əəcar axve. Misaysır ikkiykanna manbişəəng'ə axvas. Sabara gah ilgevç'ule qiyğa, mang'veeyir Misays cuna yiş Tsippora xhunaşše yixhecenva heele. **22** Məng'ee Misays dix uxu. Misee eyhen: – Zi menne cigeençe qarına xhinne axva vor Mançil-allá mang'vee duxayn do Gerşom (menne cigayna) giyxhe. **23** Ooğançe geed senbi ilgeeç'ule qiyğa Misirna paçcah qek'ana. Izrailybiše nukariyvalee uts'ur ts'its'a'a, kumag heqqā eyxhe. Manbişe ts'its'a'an nukariyvaledin uts'ur Allahik'le g'eceniy vod. **24** Allah manbişe ts'its'a'ane uts'uruqa ilyakka-ilyakka İbrahimika, I'saq'ika, Yaaq'ubuka hav'unu mugaavile yik'el qavalyaa'a. **25** Allahik'le izrailybi nukarar vuxhay g'acu manbişilqa rəhi'm qavayle.

3 Misee cune abbatteyn, Midyanaaşine kaahinin syuru uxhiyxhana'a eyxhe. Mang'une abbatteyn düğəldi ltron eyhe. Sayaqees mang'vee man syuru aq'ənane sahreeqa, Allahne suvaysqa Xorevisqa ikekka. **2** Sayir mang'us gyotxhanne giç'eençe Rəbbina malaaiik gyagva. Misayk'le ts'ayim aqiqin ği'c'iy gidyotxhan g'acumee, **3** mang'vee culed alqa eyhen: – Hinnalan hark'in mane curayne işiqa ilyakkas, nya'asiy man ği'c'iy gyotxhun ç'əvcad dexhe. **4** Rəbbik'le Misa ilyakasva k'anə qixha g'acumee, giç'eençe mang'ulqa ona'an: – Misa, Misa! Mang'veeyir «Hooya» alidghiniy qele. **5** Allahee eyhen: – K'anyaqa qimexhe. G'ellinbi g'ayşe. Ğu ulyorzulin ciga er ciga vod. **6** Zi, yiğne dekkeyid, İbrahimeyid, I'saq'eeyid, Yaaq'ubeyid i'bəədat hi'na Allah vor. Man g'ayxhi Misee aq'va aqqaqqa, Allahiqa ilyakkas qayq'ənna. **7** Rəbbe eyhen: – Zak'le Yizde milletin Misir opxhanna aq'iiba vaats'ana. Manbişil ooqa givxhiyne insanaaşine xileke höödəxənird Zak'le ats'an, manbişe kumag heqqad Zak'le g'ayxhin. **8** Zi mançil-allá inyaqa arı. Həşde Zi manbi Misirbişde xilençe g'attivxhan hav'u mane olkeençe qıgaa'asını. Qiygaleb sa xənne, kar geednane, nyakiy itv gyodatstsene cigabişeeqa

quvkees. Maa'ab həşde Kana'anbı, Q'etbi, Emorbi, Perizbi, Q'ivbi, Yevusbı aaxva. **9** Izrailybişin gyaasuy Zak'le g'iyyhen. Zak'le Misirbiş manbişis hoolena aq'üba g'oocena. **10** Mançil-allar Zi ġu fironusqa Yızın millet Izrailybi, Misirğançe qıgē'eva g'ixe. **11** Misee Allahik'le eyhen: – Nya'a, zi vuşune vor, fironusqa hark'in Izrailybi Misirğançe qıgaa'as? **12** Allahee eyhen: – Zi vaka ixhes. Zi ġu g'axuvuva inçike ats'axxes: ġu millet Misirğançe qıgavhuyn'g'ine suval şu Zas i'bəədat ha'as. **13** Misee Allahik'le eyhen: – Zi Izrailybişisqa hark'in uvheene «Vuşde dekkaaše i'bəədat hi'ne Allahee zi şosqa g'axuvu», manbişe qiyghanasin: «Mang'un do hucooyi?» Hucoovane zi manbişis alidghiniy qeles? **14** Allahee mang'us inəxüd cuvab qele: – Zi Vuşuyiy, Manar vorna. Izrailybişik'le eyhe: «Zi Vorna» eyheng'vee vuşde k'anyaqa g'axuvu. **15** Allahee Misayk'le meed eyhen: – Izrailybişik'le eyhe: «YAHVE (Rəbb), vuşde dekkaasee, İbrahimee, I'saq'ee, Yaaq'ubee i'bəədat hi'ne Allahee zi şosqa g'axuvu». Yızın grgine gahbişil do YAHVE ixhes. Nasılıbı nimee badaletxheyid Zalqa məxüd ona'as. **16** Hak'ne Izrailin ağsaqqalar sav'u manbişik'le eyhe: «Rəbbe, vuşde dekkaasee, İbrahimee, I'saq'ee, Yaaq'ubee i'bəədat hi'na Allah zas dyagu uvhuyn: «Zi şoqa ilyakkaniy vor, Zak'le g'avcuna şu Misir opxhanna aq'üba. **17** Zi şos cuvab hele, şu Misireene aq'übayke g'attivxhan hav'u Kana'anbı, Q'etbişde, Emorbişde, Perizbişde, Q'ivbişde, Yevusbışde nyakiy itv gyodatstsene cigabişeeqa quvkees». **18** Izrailyne ağsaqqalaşə val k'ırı alixhxhesin. Ğunar manbişika sacigee Misirne paçcahisqa hark'in eyhe: «Cühüt'yaşaına Allah, Rəbb şas dyagu. Si xhebille yiğna yəq apk'in sahree yişde Allahis, Rəbbis q'urbanbi allya'as». **19** Zak'le ats'an Misirna paçcah gucuka ilydekkee mang'vee şu g'avkvas deş. **20** Mançil-allab Zi Misirilqa xil alivka'as, həşdilqamee g'idiyxhyn yiğbi manbişilqa allya'as. Mançile qiyğa mang'vee şu g'avkasını. **21** Zi məxüd ha'as şu manbişde ulen avqecen, şu q'ərane xileka əlyħħəəs gimabak'acen. **22** Cühüt'yaşaına yedaaşə misirbişde yedaaşike, hasre k'mənəgħaykeyiy nuk'rakey hi'iny karbiyyi tanalinbi heqqecen. Man karbi şu vuşde dixbilqayıy yişbişilqa qa'as. Şu məxib Misirbi q'era qaa'as.

4 Misee inəxdun alidghiniy qele: – Sayid manbişis zal k'ırı alixhxhes diykkine, zal haydepħxa uvheene: «Rəbb vas dyagu deşva»? **2** Manke Rəbbe eyhen:

- Yiğne xiledin hucoone? Misee eyhen: - Əsaa. 3 Rəbbəe eyhen: - Man ç'iyelqa dağecə. Misee ç'iyelqa dağetçumee, əsaa xoçelqa siyk'al. Misar çisə hexvana. 4 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: - Xıl hotku mana bı'ttike avqve. Misee xıl hotku xoçe bı'ttike avquyng'a, mana xile əsaalqa siviyk'al. 5 Rəbbəe eyhen: - Ğu man kar he'e, İzrailybı hayepxhecen Rəbb, manbışde dekkaaşee, İbrahimee, I'saq'ee, Yaaq'ubee ı'bəədat ha'ana Allah, vas dyaguva. 6 Qiyğa Rəbbəe meed eyhen: - Xıl eqanaqa k'ecçə. Misee xıl eqanaqa k'ecçə qığavhumee, mang'un xıl ik'arıke yız xhinne cagvara qexhe. 7 Qiyğa Rəbbəe eyhen: - Xıl meed eqanaqa k'ecçə. Misee q'öd'es xıl eqanaqa k'ecçə qığavhumee, mang'un xıl yug qexhe. 8 Rəbbəe eyhen: - Manbı yiğne ts'eppiyne əlaamatil haydeepxhene, q'öb'esinçil vuxhesinbı. 9 Sayid manbışe val k'ırı ilydiyxhı q'öd'esde əlaamatilib haydeepxhene, Nil eyhene dameençe xhyan alyat'u ç'iyelqa haç'e'e. Manke man xhyan ebalqa sak' alas. 10 Misee Rəbbik'le eyhen: - Xudaavanda, zasse şenker uftanrayuşana'as əxi' deş, həşder Ğu zakayuşanı'yle qiyğar əxə deş. Zı yi'q'rə, g'idiyğalyuşana'a. 11 Rəbbəe mang'uk'le eyhen: - Şavaane insanis miz huvu? Şavaane insanike lalıy g'idiyxhena ha'a? Şavaane insanis uleppi huvu? Şavaane insan bi'rq' qa'a? Nya'a Rəbbəe, Zı dişde man gırın ha'a? 12 Həşdiylemee hora hak'nə, Zı was eyhesinməd xət qa'asin,yuşana'asid kumag ha'asin. 13 Misee eyhen: - Hucoone ixhes, Xudaavanda, merna insan g'axile. 14 Rəbbe Mısalqa ql hav'u eyhen: - Nya'a Leviyne nasileençena yiğna çoc Harun? Zak'le ats'an mana yugrayuşana'a. Həşde mana yiğne ögiylqa i'qqə vor. Ğu g'acu mana şadxhesda. 15 Çocukayuşane'e, hucooyiy eyhes ikkən mang'us xət qe'e. Zı vuşde q'öngüssanayuşana'as kumag ha'asin, hucooyiy ha'as ikkən vəd xət qa'asin. 16 Vas eyhes ikkən vəd, mang'vee insanaşılqa hixhara'as. Günad mang'ulqa Yızın cuvab hixhar ha'as, manar yiğne cigeeyuşan ha'as. 17 İn əsaa vaka aleet'e, Ğu inçika əlaamatibahagvas. 18 Mısa cune abbateysqa itronusqa sark'il eyhen: - Hasre zı Misireeqa i'qqəs, İlyakkas yizim xinibı avxucabee? İtronnee eyhen: - Yugna yəq vuxhena. 19 Midyanee Rəbbəe Mısayk'le eyhen: - Misirqa sak'le, Ğu gik'as ikkən gırınbı hapt'ynbı. 20 Misee dixbiyyih xhunaşə əməlelqa gyav'u, Allahee uvhuyn əsaayıd xilyaqa alyat'u Misirqa yəqqıl gexha. 21 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: - Ğu Misirqa sak'imee Zı was xət q'iyn gırın əlaamatibahiforusne he'e. Zimee

mang'uke hı't'iy qa'as, mang'veeyid millet g'aykkas deş. 22 Ğu fironuk'le eyhe: «Rəbbəe inəxüdud eyhe: «İzrail Yızda ts'erriyna dix vorna. 23 Zı vak'le uvhuyn, Zas ı'bəədat he'ecvəna Yızda dix g'aykke! Ğumee mana g'aykkı deş. Həşde Zı mançıl-allar yiğna ts'erriyna dix gik'as». 24 Yəqqə xəm g'ahaane cigee Rəbb Mısaysqə arı, mana gik'as ikkiykan. 25 Mane gahil, Tsiporee ek'na g'aye alyaptı dix sunnat hı'ı çike g'ayşunçürüür Mısayne g'elybişik set'u eyhen: - Ğu həşde yizdemee ebana adamiy eyxhe. 26 Məxüb Rəbbəe mang'uke xıl ts'its'a'ana. Dix sunnat hı'il-alla Tsiporee Mısayk'le «Ebana adamiyya» eyhe. 27 Sabara gah ilgevç'yle qiyğa, Rəbbəe Harunuk'le eyhen: - Mısayne ögiylqa sahreeqa hak'nə. Harunus Mısa Allahne suvaysne qızaxximee, mang'vee Mısay ubbabı ha'a. 28 Misee Harunus Rəbbəe cuk'le gırın uvhiynbiyyi hagveva uvhuyn əlaamatibahuşan ha'a. 29 Mıseeyiy Harunee İzrailin ağsaqqalar sav'umee, 30 Rəbbəe Mısayk'le uvhuyn gırın kar Haruneeyuşana'an. Qiyğaled mang'vee insanaşına ögiyl man əlaamatibahagva. 31 İzrailybı manbışılqa hayebaxhenbı. Rəbbik'lə manbışe opxhanna aq'ıba g'avcuna, manbı məxtüb g'alepcəs deşva, manbışık'le g'ayxhimee, İzrailybı gugaybişil gyuv'ur ı'bəədatibahu'a.

5 Mançile qiyğa Mısayiy Harun fironusqa abi eyhen: - Izrailyne Allahee, Rəbbəe, inəxüdud eyhe: «Yızın millet g'aykke Zas sahree bayram he'ecen!» 2 Fironee eyhen: - Rəbb vuşune vor, zı mang'ul k'ırı alixhxhi İzrailybı g'avkvas? Zak'le Rəbbir ats'a deş, İzrailybı g'ooka deş. 3 Manbışe eyhen: - Şas cühüt'yaşaına Allah dyagu. Si g'avke, ince xhebne yiğna yəq apk'in sahree, yişde Allahis, Rəbbis, q'urbanbı allya'as, Mang'vee şalqa yi'q'n ik'arbi g'ixmeleen, g'ilincika gimabat'acen. 4 Misirne paççahee manbışık'le eyhen: - Mısayiy Harun, nya'a şu millet işike ha'a? Hudoora vuşda iş g'avce! 5 Həşdiylee millet geed qıxha, şosmee manbışe iş hidiyav'u vukkan. 6 Mane yiğiliycab fironee milletne vuk'lel ulyobzurinbışık'leyiy iş haa'as ulyokanbışık'le eyhen: 7 - G'iyniyle şaqı mane milletis karçıq ha'asin balybyib himele, havaasre hapk'in cocad se'ecen. 8 Karpiçd manbışike şene ögiylinmencəd qeqqe. K'il qıma'a. Manbi tambalar vuxhal-allatıs'ırkı ha'a: «Hapk'in yişde Allahis q'urbanbı aly'a'as». 9 Manbışda iş hexxee'e iş hee'ecen, horbuşil k'ırı ilimiyyxhecen. 10 Milletne vuk'lel ulyobzurinbışık'li eyhen: - Fironee inva vod eyhe: «Zı şos balybyib

heles deş. **11** Havak'ne balybiy şos nençeyiy iкkan se'e. İşib vuşda k'il qaa'as deş». **12** Millet Misirvolle ehekki gidyotxuyn balybiy sa'a eyxhe. **13** Vuk'lel oab ulyozrav'uynbiшe manbi iş haa'as ulyooka eyhenniy: - Şı şenke şos balybiy heleng'ameena iş hee'e. **14** Vuk'lelqa gyuvxhuyne Izrailybişkene ç'ak'inbişike, fironne insanaaşe gyoota-gyoota qiyghan ixha: - Nya'a şu sanixhayiv g'iyne şene ögiylinmeen karpiç hid'i? **15** Izrailybişiken ç'ak'inbi fironusqa abi gyaasenbi: - Nya'a ğu yiğne g'ulaşılqa ina ver ooxa? **16** Balybiy yiğne nukaraaşis hele deş, karpiçmee ha'as ilekkan. Ilekke yiğin nukarar nəxtübiy gyoota! Binah yiğne milletil vob. **17** Fironee eyhen: - Şos işcab haa'as devkan! Mançıl-allad şu eyhen: «Şi hapk'in Rəbbis q'urban ablyaa'as». **18** Hudoora işlemişpxhe. Şos balybiy heles deş, şumee ögiylinmeen karpiç ha'asincad. **19** Izrailybişiken ç'ak'inbişik'le «Yığısıysın karpiç k'il qıma'ava» g'ayxhimee manbişis hayexhen, co dağamiyvaleeqa gyapk'iva. **20** Fironusse qıgeepç'imee manbişik'le Misayiy Harun g'avcu, **21** eyhen: - Hasre Rəbbik'le şu hucooyiy hı'iva g'acecen, şosda cazaaz g'ats'ak'vnecen. Şu şı fironusiy cune insanaaşis g'umooce qav'u. Şı gyapt'ecenva, şucad vuşde xileqa manbişisqa g'ılınc huvu. **22** Misee Rəbbilqa aq'va aqqı eyhen: - Xudaavanda, nya'a Ğu milletilqa ina balyaa ablyav'u? Nişıl-allane Ğu zi g'axuvu? **23** Yiğne doyule fironusqa hark'inne yiğile, mana milletika sik'ırar yugra dexhe giyğal. Ğumee vuççud hı' deş, Yiğin millet g'attixhan ha'asdeme.

6 Manke Rəbbbee Misayk'le eyhen: - Həşde vak'le g'acesin, Zi hucooyiy fironuk ha'a. Yizde xənne guncune ögiyl, mang'vee manbi g'avkasınbib, vuk'lele haa'as saccu cune Ölkeençe hudooracenva. **2** Qiyğa Allahee Misayk'le eyhen: - Zi Rəbb vorna. **3** Zi İbrahimis, I'saq'i's, Yaaq'ubus Gırgın Əxəna Allah xhinne gyagu, Zicar Zi manbişis YAHVE xhinne qıvats'ı deş. **4** Zi manbişika mugaavileniy hav'u, co menne cigaynbı xhinne aaxvan Kana'anğançenbişin cigabı cos helesva. **5** Zak'le Izrailybiş, Misirbişde xilençe ts'its'a'an uts'ur ats'an. Zasse şenbişika hav'una mugaavile yik'el hipxin deş. **6** Mançıl-allá Izrailybişik'le eyhe: «Zi Rəbb vorna. Zi şole Misirbişda xamut g'avşesda. Zi Yizde xənne gucuka Misirbişis yı'q'na cazaaz huvu, şu manbişde nukariyvalike g'attivxhan haa'asınbi. **7** Zi şoke Zasin millet ha'as, Zi vuşda Allah ixhes. Manke şok'le ats'axhxhesin, Zi şu Misireene aq'übeenče g'attivxhan hav'una vuşda

Rəbb Allah vor. **8** Zi şu İbrahimis, I'saq'i's, Yaaq'ubus k'in g'assır helesva uvhuyné cigabışeeqa quvkees. Man cigabı vuşunbi ixhes. Zi Rəbb vorna». **9** Misee man uvhuynbi Izrailybişis yuşana'a. Manbi aq'übən rı'hı'le g'av'uva, manbişə mang'ul k'ırı ilixhe deş. **10** Manke Rəbbbee Misayk'le eyhen: **11** - Fironusqa, Misirne paççahisqa, hark'in eyhe, Izrailybi cune Ölkeençe g'avkecen. **12** Misee Rəbbik'le eyhen: - Izrailybişə zal k'ırı iliydiyxhe, fironee nəxüd zal k'ırı ilixhaye? Zasse yugrар yuşana'as əxə deş. **13** Rəbb Misaykayıy Harunuka yuşan hı'i, manbi fironusqa Misirne paççahisqa g'uxoole, Izrailybi cune Ölkeençe g'avkecenva. **14** Izrailybişde nasılıbın ç'ak'inbi inbi vob: Izrailyne ts'erriyne duxayn Ruvenin dixbi: Xanok, Pallu, Xetsroniy Karmi. İn xizanbi Ruvenike g'adiyńbi vod. **15** Simonun dixbi: Yemuel, Yamin, Ohad, Yakin, Tsoxar. Sayir Kana'anğançene xhunaşşeykəna dix Şaul. İn xizanbi Şimonike g'adiyńbi vod. **16** Xəring'ule otçu k'ining'ulqamene Leviyine dixbişin dobı: G'erşən, Qohat, Merari. Levee vəşse xhebts'ale yighille sen ha'a. **17** G'erşənun dixbi: Livniyyi Şimey. Manbişqad xizanbi ixha. **18** Qohatin dixbi: Amram, İtshar, Xevron, Uzziel. Qohatee vəşse xhebts'ale xhebille sen ha'a. **19** Merariyin dixbi: Maxliyyi Muşı. İn xizanbi Leviyke g'adiyńbi vod. **20** Amramee cuna mamasiy Yoxeved hee'e. Mang'ee Amramis Haruniy Misa vuxu. Amramee vəşse xhebts'ale yighille sen ha'a. **21** İtsharin dixbi: Qorax, Nefeg, Zixri. **22** Uzzielin dixbi: Mişael, Eltsafan, Zitri. **23** Harunee Amminadavna yiş Elişeva hee'e. Mana Naxşonna yiçu yixha. Məng'ee Harunus Nadav, Avihu, Eliazar, İtamar vuxu. **24** Qoraxin dixbi: Assir, Elqana, Aviasaf. İnbı Qoraxin xizanbi. **25** Harunne duxee Eliazaree Putielyne yişbişda sa hee'e. Məng'ee Eleazaris Pinxas uxu. Leviyine xizanbişin ç'ak'inbi inbi vob. **26** İne nasilenbiniy vob Haruniy Misa. Rəbbe manbişik'leniy uvhu, Izrailybi Misirğançe g'oşunbi xhinne qıgee'ecenva. **27** Manbiniy fironuka Misirne paççahika Izrailybi Misirğançe qıgav'uyne hək'ee yuşan hav'u. İnəxbın insanar vuxha Misayiy Harun. **28** Rəbb Misayka Misir yuşana'ang'a **29** uvhuynnisi: - Zi Rəbb vorna! Zi vak'le uvhuyn gırgın kar fironuk'le, Misirne paççahik'le eyhe. **30** Misee Rəbbik'le eyhen: - Zasse yugrар yuşana'as əxə deş, nəxüdne fironee zal k'ırı alixhxhes?

7 Rəbbbee Misayk'le eyhen: - Ğu Yızın cuvab Harunule, yiğne çocule, ġana fironulqa hixhar ha'as. Mana yiğna peyğambar xhinne ixhes. **2** Zi vak'le uvhuyn

gırgın kar yiğne çocus Harunusyuşan he'e. Hasre mang'veyid fironuk'le eyhecen İzrailybi Misirğançeg'avkeva. 3 Zi fironuke hi't'iy ha'as, mang'vee, Zi Misir geed əlaamatbiyyi həşdilqamee g'idecuyn karbi he'eyid şol k'ırı alixhxhes deş. Manke Zi Misirılıq xil alivka'as, yi'qi'n aq'übəbi g'axiles, Yızın millet, İzrailybi, g'oşunbi xhinne Misirğançeqığaa's. 5 Zi xil alivkav'u İzrailybi manbişde yi'q'enəcə qıqav'umee, Misirbışık'le Zi Rəbb ixhay ats'axhxhes! 6 Miseeyiy Harunee Rəbbeə nəxüdiy uvhuhəməxüdud ha'an. 7 Manbi fironukayuşan ha'ang'a Misayka molyts'al, Harunukad molyts'ale xhebille sen ixha. 8 Rəbbeə Misayk'leyiy Harunuk'le eyhen: 9 - Fironee şok'le uvhuyng'a: «Əlaamat hagveva», Misee Harunuk'le eyhecen: «Yiğin əsaa alyaat'u fironne ögiylqa dağetç'e». Əsaa manke xoçelqa sak' alas. 10 Misayiy Harun fironusqa abi, Rəbbeə uvhuyn xhinne ha'a. Harunee cun əsaa fironneyiy cune insanaaşine ögiylqa dağetçumee, man xoçelqa siyk'al. 11 Manke fironee k'oran ək'elynanbiyyi cadu ha'anbi cusqa qoot'al. Misirne cadu ha'anbışsse cadubışika man kar ha'as əxən. 12 Gırging'vee con əsaabi ç'iyelqa dağ'a. Dağı'iyn əsaabi xoçebişilqa siyk'al. Harunnemee əsaanı gırgın əsaabi k'ögənbi. 13 Rəbbe uvhuyn eyxhe, firon hi't'iyra ixha, mang'vee manbişil k'ırı iliixhe deş. 14 Rabbe Misayk'le eyhen: - Firon hi't'iyra vor, mang'us millet g'aykkas ikkan deşod. 15 G'iyya miç'eer firon damaysqa i'qqəmee xoçelqa siyk'alan əsaayid alyaat'u şu mang'usqa hak'ne. Mana Niline miglek gozete'e. 16 G'acumee fironuk'le eyhe: «Rəbbeə, cühüt'yaşına Allahee in eyhesva zi vasqa g'axuvu: Cun millet g'aykke sahree Cus i'bəədat he'ecen! Şu həşdilqamee k'ırı alixhxhi deş. 17 Rəbbevud eyhe: Həşde vak'le ats'axhxhesin Mana Rəbb ixhay. Yızde xilene əsaaka zi Niline xhyanısl'xi'mee xhyan ebalqa sak' alas. 18 Nileedin balıgar hatt'asını, aq'l'yn eva qales, Misirğançenbışsse mançə xhyan ulyoğas əxəs deş». 19 Rəbbeə meed Misayk'le eyhen: - Harunuk'le inəxüd eyhe: əsaa alyaat'u, xil Misirne damabişilqa, arxbişilqa, g'oleeşilqa, gırçına xhyan havacene cigabışilqa hotkecen. Maadin gırgın xhyan ebalqa sak' alas. Q'uvayned, g'ayeyned g'abbışee gırgınəəng'ə Misir eb vuxhes. 20 Miseeyiy Harunee gırgın Rəbbeə cok'le uvhuyn xhinne ha'a. Harunee fironneyiy cune insanaaşine ögiyl əsaa ooqa qı'Nileene xhines l'xi'mee, gırgın xhyan ebalqa siyk'al. 21 Nileedin balıgar haat'anbi, mançə məxdun aq'l'yn

eva g'əə giyğal, Misirbışsse mançə xhyan ulyoğas əxə deş. Misir gırgınəəng'ə eb vuxha. 22 Misirne cadu ha'anbışsse caduyka man kar ha'as əxən. Firon hi't'iyra ixha, Rəbbeə uvhuyn xhinne, mang'vee Misaylil Harunul k'ırı iliixhe deş. 23 Fironee man yik'eeqa ikkeka deş, sark'il cune sareeqa ayk'an. 24 Misirbışe Niline hiqiy-allı kahrizbı iliikar ulyoğasın xhyan t'abal ha'a. Manbışsse dameençe ulyoğas əxə deş. 25 Rəbbeə damalqa ver ablyav'yun yighille yiğeyxhe.

8 Rəbbeə Misayk'le eyhen: - Fironeusqa hark'in mang'uk'le eyhe: «Rəbbeə inəxüdud eyhe: „Yızın millet g'aykke Zas i'bəədat he'ecen! 2 Vas g'avkas diviykineene, Zi yiğna ölkavolle qı'rqi'mi't'er gyoğ'a. 3 Nil qı'rqi'mi'teşika gyavts'u vuxhes. Dameençe manbi qığeeç'u yiğne sareeqa, g'ilexhane cigeeqa, tyuleeqa, yiğne insanaaşineyiş yiğne milletne xayıbışeeqa, tandurbışeeqa, xamır ha'ane cigabışeeqa qales. 4 Qı'rqi'mi't'er valqa, yiğne insanaaşilqa, yiğne milletilqa g'eeek'valas“. 5 Rəbbeə Misayk'le meed eyhen: - Harunuk'le inəxüd eyhe: əsaa alyaat'u xil damabişde, arxbişde, goleesde ooqa hotkecen. Maadin qı'rqi'mi't'er Misirne ölkalqa salat'e'ecen. 6 Harunee əsaanan xil Misirne xhyanbişilqa hotkumee, xhininə qı'rqi'mi't'er ilqeeç'u ç'iyeyn aq'va aqqaqan. 7 Cadu ha'anbışsse cadubışika man kar ha'as əxən. Manbışsse Misirne ölkalqa qı'rqi'mi't'er salat'a'as əxənbi. 8 Fironee Misayiy Harun qopt'ul eyhen: - Rəbbis düə he'e, zaked, yizde milletiked qı'rqi'mi't'er aq'əna qe'ecen. Manke zınad Rəbbis q'urban ably'a as millet g'aykkasin. 9 Misee fironuk'le eyhen: - Eyhe vas misane ikkan, zi val, yiğne insanaaşıl, yiğne milletil-allı düə hav'u? Mançile qiyğa qı'rqi'mi't'er vassed, yiğne sarayıbışsse alyhäəsənbi. Manbi saccu Nilee axvas. 10 Fironee eyhen: - G'iyya. Misee alidghiniy qele: - Şu eyhen xhinne ha'as, mançiked vak'le ats'axhxhesin yişde Allahik, Rəbbik akarna sacar deşda. 11 Qı'rqi'mi't'er vassed, yiğne sarayıbışsse, yiğne insanaaşised, yiğne milletised aq'əna qeetxhes. Qı'rqi'mi't'er saccu Nilee axvas. 12 Misayiy Harun fironusse avayk'anənbi. Misee Rəbbike Vuce salat'i'yn qı'rqi'mi't'er ak'an'i'y heqqə. 13 Rəbbeə Misee Cuke heqqiyin ha'an. Xayıbışeedin, məhlabıseedin, çolbuşeedin qı'rqi'mi't'er haat'anbi. 14 Manbi anbarışeeqa sa'a. Ç'iyeyke aq'l'yn eva g'əə giyğal. 15 Fironuk'le işbi yəqqi'lqa gyatk'u sibik qexhe g'acumee, mana meer hi't'ilqə siyk'al. Rəbbeə uvhuyn

xhinne eyxhe, fironee Mısaylıy Harunul k'ırı ilixhe deş. 16 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Harunuk'le eyhe, əsaa alyaat'u ç'iyeleyne toozus 1'xecen. Misirvollete tooz huneeşilqa sak' alas. 17 Manbişə həməxüdud haa'an. Harunee xile aqqıyn əsaa ulyot'ul ç'iyelegana ulyosse. Mançə insanaaşılqad həyvanaşılqad huneer ileedaxva. Misirvollette gırğın tooz huneeşilqa siyk'al. 18 Cadu ha'anbişisid caduyka insanaaşılqa huneer g'axiles ikkiykan. Man manbişisse ha'as əxə deş. İnsanarab həyvanarad huneeşe gyats'enbi. 19 Cadu ha'anbişə fironuk'le eyhen: – İncil Allahna xılıb alivku. Meed Rəbbe uvhuyn xhinne eyxhe, firon hi't'ilqa siyk'al, mang'vee manbişil k'ırı ilixhe deş. 20 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – G'iyqa miç'eer zara oza qıxha, firon damaysqa i'qqəmee mang'usqa hark'in eyhe: «Rəbbəe invavud eyhe: „Yızın millet Zas i'bəədat ha'as g'aykke! 21 Ğu manbi g'ıdivkvee, Zi yiğne sarayıbşılqad, yiğne insanaaşılqad, yiğne milletlqad goganner veçebişiqa g'axiles. Gırğın ç'iyed, Misirbişin xaybıd goganeesiķa gyatts'es. 22 Zi həməxüd ha'as Yızın millet eyxhene Goşen eyhene cigee goganner ixhes deş. Məxüd vak'led ats'axhxhesin Zi ine cigaynar Rəbb ixhay. 23 Zi Yızın millet yiğne milletike cura'asın. Man əlaamat g'iyqa ixhes». 24 Rəbbəe həməxüdud ha'an. Goganeesiķin veçebi aledxu qadı ikkedaç'enbi fironne sareeqad, cune insanaaşine xaybişeqad. Goganeesiķ Misirne ölkalqa ver ablyav'u. 25 Fironee Mısayıy Harun qopt'ul eyhen: – Şu vuşde Allahıs yişdecab ölkəe q'urban ablee'e. 26 Miseemee eyhen: – Həməxüd ha'as ixhes deş, Misirbiş həlyvətq'iniy qales, şı yişde Allahıs, Rəbbis inyaa q'urban ably'a'a g'avce. Manbişis həlyvətq'iniy qalya'ana şı q'urban ablyav'ee, manbişə şı g'ayeyqqa hevles. 27 De'eş, şı Rəbbis, yişde Allahıs q'urban ably'a'asdeme xhebille yiğna sahreeqa yəq əlyhəəs vukkan. Rəbbəe şak'le məxüd uvhu. 28 Fironee eyhen: – Zi şu, vuşde Allahıs, Rəbbis q'urban ablyaa'as sahreeqa g'avkasınbi, saccu əq'ənaqa ımaak'an. Zal-allab düə hee'e. 29 Misee eyhen: – Zi vasse qığec'umecar Rəbbis düə haa'as. G'iyqa goganner vassed, yiğne insanaaşissed, yiğne milletissed aleetxu əlyhəəsınbi. Saccu ġu meed horbu hima'a, millet Rəbbis q'urban ablyaa'as g'aykkasınva. 30 Misee fironusse ark'in Rəbbis düə haa'a. 31 Rəbbəe Misee Cuke heqqiqin ha'an. Firon vucur, cun insanarıb, cun milletid goganeesiķe g'attivxhan haa'anbi. Ma'ab sacab goganiy aaxva deş. 32 Firon meer hi't'ilqa siyk'al, mang'vee millet g'ekka deş.

9 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Fironusqa hark'in mang'uk'le eyhe: «Cühüt'yaşaşine Allahee, Rəbbəe, invavud eyhe: „Yızın millet Zas i'bəədat ha'asva g'aykke!“ 2 Vas manbi g'avkas diviykkin, avqeene, 3 Rəbbəe çoleene yiğne həyvanaşılqad: balkanaaşılqa, əməleesılqa, devabışılqa, çavrə-vəq'əlqa xil alivkav'u yi'q'i'n ik'ar g'axiles. 4 Rəbbəe Izrailybişiniy Misirbişin çavrə-vəq'ə sana-sançıke cura'asın. Izrailybişda sacab həyvan qıvk'as deş». 5 Rəbbəe vaxt gyuvxhu eyhen: – Zi man g'iyqa ha'as. 6 Qinne yiğil Rəbbe həməxüdud ha'an. Misirbişin gırğın həyvanar haat'anbi. Izrailybişdamee sacab həyvan qook'a deş. 7 Fironee hucooyiy eyxheva cun insanar g'axuvumee, Izrailybişda sacab həyvan qıvk'u deşubva mang'uk'le ats'axhxhen. Mana meer hi't'ilqa siyk'al, mang'vee millet g'ekka deş. 8 Rəbbəe Mısayk'leyiy Harunuk'le eyhen: – Kureençe xħaxhbı gyatsts'ına yi'q alept'e. Havaasre mana yi'q Misee fironne ulene ögiyl xəəqə dağee'ecen. 9 Toz xhinne quvxha, mana yi'q Misirvollette alivxasda. Ölkkavolle insanaaşılıd həyvanaşılıd maşika gyatsts'ıyn i'xnabi qığeeç'es. 10 Manbişə yi'q alyapt'i fironne ögee ulyoozaranbi. Misee mana yi'q xəəqə dağav'umee, insanaaşıkid həyvanaşıkid maşika gyatsts'ıyn i'xnabi eyxhe. 11 Gırğine Misirbişik xhinne, cadu haa'anbişikid maşika gyatsts'ıyn i'xnabi ixhava, manbişissem Misirne ögiyl abi ulyoozaras vəəxə deş. 12 Rəbbəe meer firon hi't'ilqa sak'al ha'a. Rəbbəe Mısayk'le uvhuyn xhinnecad eyxhe, fironee manbişil k'ırı alixhxhi deş. 13 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Çakra miç'eer oza qıxha fironusqa hark'in eyhe: «Cühüt'yaşaşine Allahee, Rəbbəe, inəxüdud eyhe: „Yızın millet Zas i'bəədat ha'asva g'aykke!“ 14 İne yəqqe Zi valqad, yiğne insanaaşılqad, yiğne milletlqad nekke yi'q'i'n verbi allya'as. Manke vak'le ats'axhxhesin, dyunyelycar Zak akarana deşda. 15 Zasse əxəyiyl xil hotku valqad, yiğne milletlqad yi'q'i'n ik'ar g'axuvu, ç'iyeyne aq'vayle havaakala'as. 16 Zımee ġu havacena, Yızda guc haagvas, Yızın do dyunyeyscad g'ayxha'as. 17 Ğumee, həsdilqamee Yızde milletin öğu aqqı, manbi g'avkku deş. 18 Həşde ġu Zal yugda k'ırı alixhxhe: g'iyqa hayne gahıl Zi məxdun it'umun dolu g'axiles, məxdun dolu Misirik'le ipxhiniyle qıyga g'acu ixhes deş. 19 Mançıl-allab insanar g'axuvle çoleedin çavrə-vəq'əd, yiğin gırğın karid vüxənayk avqa se'ecen. Çolead vuk'ul hüvxəsin ciga dena avxuyne insanaaşılqad, çavrə-vəq'əlqad

dolu ixhes, maadin gırğın kar qık'asın». **20** Rəbbəe uvhuynçile qəpqı'lne fironne insanaaşee, zaraba con g'ulariy çavra-vəq'ə xaane suralqa hee'ekka. **21** K'ırı ilydiyximbışemee g'ularib, çavra-vəq'əd çoleead g'alya'a. **22** Rəbbəe Mısayk'le eyhen: - Xıl xəəqə k'yaqqe, Misirne gırğine insanaaşılqa, həyvanaaşılqa, çolee alyadiyne alabışılqa dolu gyoğas. **23** Mısee əsaa xəəqə k'yaqqimee, Rabbee xəybı g'əhətqə'a, Misirlıqa ts'aylpaniy dolu g'ixe. **24** Gırğınəəng'a ts'aylpanıka dolu gyoğa eyxhe. Misir vuxhayle qiyğa maa məxdun it'umun dolu ixha deşdiy. **25** Misirvolle doluyn insanar, həyvanar, çoleedin gırğın kar k'etan. Çolee alyadiyn gırğın ok'bı, yivar doluyn haq'vara'anı. **26** Saccu Goşen Izrailybı vooxhene cigee dolu dexhe. **27** Fironee Mısayiy Harun qopt'ul eyhen: - Zi ine yəqqee binah hav'u. Rəbbəe gırğincad qotkuda ha'a, zinay yizde milletin binah hav'u. **28** Hucoone ixhes, Rəbbis düä hee'e: man xəybı g'əhətqiyiy dolu ç'əv ixhecen! Zi şu g'avkasınbı, inyaa avqas deş. **29** Mısee mang'uk'le eyhen: - Zi şahareençe qığec'umee, xileppi aaqı Rəbbis düä haa'as. Manke xəybı g'əhətqiyid ulyozarasın, dolud gyoğas deş. Mançile qiyğa vak'le ats'axhxhesin ine dyunyeyna xərna Rəbb ixhay. **30** Zak'le ats'ancad, günayiy yiğin insanar meeb Rəbbile Allahile qıdəəq'ənas vuxhay. **31** Kataniy xhit'a doluyn k'etanbı. Mane gahil xhit'ayna den ky'aa'ana, katannab t'et' g'ayhena vaxt vuxha. **32** Sukiy perinc qiyğa ələeva doluyn manbı k'eta deş. **33** Mısa fironne sarayeençe qığec'umee, şahareençe ayk'anna. Mang'vee xileppi Rəbbılqana aaqimee, doluyka haç'a'an gyoğuyiy, xəybı g'əhətqiy ulyoyzaran. **34** Fironuk'le doluyka haç'a'an gyoğuyiy xəybı g'əhətqiy ulyozzur g'acumee, mang'vee meeb binah haa'a. Fironur cun insanarib hi't'eesilqa siviyl'al. **35** Rəbbəe Mısayk'le, milletik'le eyheva uvhuyn xhinneed eyxhe, firon meer hi't'ilqa siykl'al, mang'vee Izrailybı g'ooka deş.

10 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: - Fironusqa hak'ne. Zi əlaamatbı hagvasva fironuny cun insanar hi't'eesilqa savaak'al hav'u. **2** Qiyğa günad Zi nəxübiy Misir tesser hav'u, ma'ad nen əlaamatbıyy hagu yiğne uşaxaaşisiy nevabılış yuşan he'e. Manke şok'le ats'axhxhesin Zi Rəbb ixhay. **3** Mısayiy Harun fironusqa abı eyhen: - İnəxtüd Rəbbəe, cühüt'yaşaşine Allahee vod eyhe: «Nimee gahnane ġu Zi uvhuynçil k'ırı ilydiyxhes, Zi uvhuynçilqa qidyales? Yızın millet Zas i'bəədat haa'as g'aykke! **4**Ğu Zi uvhuyn meed hide'ene, g'iyqa Zi yiğne ölkalqa ts'irtyar salat'a'as. **5** Mançin

ç'iyə məxüd aqqas, çine xißenə avubna nyaq'vub g'avces deş. Mançin doluyle axuyn-dyaxuyn karid, vuşde çolbışee ələən yivarid hic'ixarasınbı. **6** Mançin yiğin, yiğne insanaaşın, Misirbışde gırğing'uncad xayıbı gyats'a'asınbı. Məxdun kar yiğne dekkaaşık'le, dekkaaşine dekkaaşık'le inyaqa qabıyle qiyğa g'acu deşdiy». Mısa manid uvhu, fironusse ayk'anna. **7** Fironne insanaaş mang'uk'le eyhen: - Geebnıyxan mane insanee şas aq'üba hevles? G'avke man insanar, hapk'in cone Rəbbis Allahis i'bəədat he'ecen. Nya'a vak'le g'ece dişde Misir g'ulyoottalna? **8** Mısayiy Harun meeb fironusqa qoot'al. Fironee manbışık'le eyhen: - Havak'nə Rəbbis, vuşde Allahis i'bəədat he'e. Saccu eyhe maqa vuşbiyyi vüqqəs? **9** Mısee eyhen: - Şı maqa vüqəsinbı yişde uşaxaaşika, q'əsənbışika, dixbışika, yişbışika, çavra-vəq'əyka. Şı maa Rəbbis bayram alğahas. **10** Fironee manbışık'le eyhen: - Məxüd ixhes deş! Qiyğad manbı matsxar ha'anbı xhinne eyhen: - Aay-haay, zi şu xhunaşseeşika, uşaxaaşika g'avkeene, manke Rəbbir şoka eyxhe! Mıts'an şoqa karai'dəən fikirbı vod! Şu man heqqıva, havak'nə adamer şucad Rəbbis i'bəədat he'e. Manva uvhu Mısayiy Harun fironusse g'e'ebaşenbı. **12** Rəbbəe Mısayk'le eyhen: - Misirne ölkalqa xıl hotku, maqa ts'irtyar qale'e. Mançin çolbışee ələəniy dolu gyoğuyle qiyğa axuyn gırğın kar alyatxhasın. **13** Mısee əsaa Misirlıqa hotkumee, Rəbbəe c'iyelqa şargına mits g'uxoole. Mıts bıkırın yiğnayıy xəmna aa'a. Miç'eediysisıd mitsin ts'irtyar adayle. **14** Ts'irtyar Misirlıqa k'yoypər, mançin ölkə bıkırba avqaaqana. Manimeen ts'irtyar g'iymilqameeyid ixha deş, g'iyniyke şaqad ixhes deş. **15** Ts'irtyaaše c'iyeyn oodun ciga gyatsts'a'an, mançike c'iyelyna nyaq'vub k'aarıba g'ooce. Mançin doluyle qiyğa axuyn, çolbışee ələən kar, yivaşaşılın meyvabı gırğincad oyxhanan. Misirvolle c'iyeliy yivaşaşıl xhinakin kar axva deş. **16** Fironee zaraba Mısayiy Harun qopt'ul eyhen: - Zi Rəbbine, vuşde Allahneyiy vuşde ögiyl binah hav'u. **17** Hucoone ixhes, hayne sayəqeesib yizde binahile ilğeep'c'e. Rəbbis, vuşde Allahis düə hee'e, şı ine gyabat'ane balyaake g'attixhan he'ecen. **18** Mısee fironusse qığec'umee Rəbbis düə haa'a. **19** Manke Rəbbəe deryahne suralqa it'umna mits g'uxoole. Mane mitsinid gırğın ts'irtyar Ç'ərəne deryaheeqa aletxu ha'a. Məxüd Misirvolle sacad ts'irt axva deş. **20** Rəbbemee firon meer hi't'ilqa sak'al ha'a, mang'veeyib Izrailybı g'ooka deş. **21** Rəbbəe Mısayk'le eyhen: - Xıl xəəqə qe'e

Misirne ölkalqa miç'axiyvalla k'evxhecen, ulyaqā hiviyxəna t'ub g'umoocecen. **22** Misee xil xəəqə qı'iməe Misirvolle xhebne yiğna geed miç'axda eyxhe. **23** Xhebne yiğna insanar sana-sang'uk'le g'avces vəvxü deş, manbı xhebne yiğna cigeenəc 1'gviykir deş. Izrailybı vooxhene cigabişemee iışix ixha. **24** Fironee Misa qort'ul mang'uk'le eyhen: - Havalı'ne Rəbbis 1'bəədat he'e. Şoka vuşun uşaxarib vukkee. İnyaa vuşun saccu çavra-vəq'a axvecen. **25** Misee eyhen: - Şı yişde Rəbbis Allahis q'urban ablyaa'asdemeem, şı yışın çavra-vəq'əd şaka g'aykkas ikkan! **26** Gırgın yışın həyvanar şaka qıkkes ikkan. Şı inyaa yişde həyvanaaşına xhıntı'ayib g'alepçes vukkan deş. Rəbbis, yişde Allahis q'urbanna allyasin şı mançıke həyvanar g'əxəs. Şı maqa ikkyabı şak'le ats'axhxhes deş, nen həyvanari Rəbbis q'urbanna allya'as. **27** Rəbbəe firon meer hi't'ilqa sak'al'a, mang'us manbı g'avkkas vukkiykan deş. **28** Mang'vee Mısayk'le eyhen: - Çadarkhe yizde ulene ögiyle! Sayır yizde ulesqa qımayle! Sayır şı yizde ulesqa qareene, qık'asda. **29** Misee eyhen: - Hasre şı eyhəxüd ixhecen, sayır zi yiğne ulesqa qales deş.

11 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: - Zi fironulqayıy Misirılqa sayib balyaa g'axuvles. Mançile qiyğa mang'vee şu inçe g'avkvasınbı. Saccu avak'neva vuk'lele haa'as. **2** Milletik'le eyhe, adameeşeyiy yedaasə hıqiy-allane Misirbişike nuk'raykeyiy k'ınəəğəyke hi'ryn karbı heqqecen. **3** Rəbbəe məxüd ha'a, Misirbişde ulesqa millet yugda qadayle. Misamee fironne insanaaşık'le, Misirne milletik'le geer xərna insan xhinne ats'a eyxhe. **4** Misee fironuk'le eyhen: - Rəbbe inəxüdud eyhe: «Xəm sura vuxhamee, Zi Misirne yi'q'neenə ilğeç'es. **5** Taxtil gyu'arasde fironne ts'erriyne duxayle girşıl, suk giviyxärne g'ayeyne yi'q'əl giy'ırne nukarne duxalqamee, girşing'un ts'eppiyn dixbı hapt'asınbi. Həyvanaaşınıd çıkanıa ts'ettiyn balabı hatt'asınbi. **6** Misirvolle xədin geşsuy ixhes. Məxdin geşsuy mankilqameeyid ixha deşdiy, mançile qiyğad misacal ixhes deş. **7** Izrailybışılqayıy cone çavra-vəq'əlqa xvaayib gihivxhas deş». Mançıke şok'le ats'axhxhesin Rəbbəe Izrailybiyyi Misirbı nəxübiy sana-sang'uke curav'u. **8** Yiğin insanar zasqa abi, yizde g'elyibişeeqa qutyoq'ul eyhesin: «Günar hoora, vaqa qihna hoyharan gırgın milletid hooracen!» Mançile qiyğā zi əlyhəəsda. Manid uvhu, Misa qəlin qek'a fironusse qıgeç'enə. **9** Rəbbəe Mısayk'le eyhen: - Zasse Misir

geed əlaamatbı hagvas əxecenva, fironee şol k'ırı alixhxhes deş. **10** Miseeyi Harunee man gırgın əlaamatbı fironuk'le hagveyid, Rəbbəe fironuke hi't'iylı, mang'vee Izrailybı cune Ölkeençə g'avku deş.

12 Rəbbəe Mısayk'leyiy Harunuk'le

Misireenang'acadniy uvhu: **2** - Havaasre mana vaz vuşdemee vuzaaşına xəbna vuxhecen, senid çile giğlecen. **3** Izrailyne gırgıne cəmə'ətik'le eyhe: ine vuzane yits'id'esde yiğil gırgıng'vəe cune xizanısdayıy, cune xaasda urgee vooxhe, misvaye vooxhe g'əvxəs vukkan. **4** Sa urg ooxhanasdemee xizan k'ilbaxheene, hasre manbıse cone xaas delesne xaybişeeene insanaaşıs sik'bit'alee'ecen. Ats'axhe neng'usse nimeniy oxhanas əxəsva. **5** Şu g'əyxı'yın həyvanar sa seniyn vughulinbı, qı'bilinbı mexhecen. Urgub, misvab şosse gyuvk'as vəəxə. **6** Manbı ine vuzane yits'yoq'ad'esde yiğılqamee havace. Exhalqana Izrailyne cəmə'ətin manbı gyatt'ecen. **7** Mançina eb alyaptı, şu karbı oxhanasde xaybişde akkabışde çerçivabışılqa q'abğe. **8** Manecad xəmdeç'eyç'eybişika, ts'ayıl ç'əra qı'in çuru ilydyadiyne gineyka oxhne. **9** Man çuru qumoyxhar, yugda qecu, vuk'ul-k'its'ayka, adne karbişika ts'ayıl ç'əra qı'ı oxhne. **10** Miç'eedilqamee vuççud g'ılıymadaçče. Axuyn kar ixhee gyoxhxhan he'e. **11** Çuru otxhanang'a inəxüd he'e: yi'q'eeqa ts'ira avt'le, g'elilqa g'ellin ale'e, xiled əsaa aqqee. Yicid zarada oxhne. İna şok qidet'u ilğeç'uva Rəbbis ablyav'una q'urban vobna. **12** G'iyına xəmde Zi Misirile k'ena ilğeç'es. Ma'ab yedike vuxhayn ts'eppiyn dixbı, həyvanaaşın ts'ettiyn balabid Zi g'iyına xəmde gyapt'asınbi. Rəbb Zi ixhal-allı Misirine allahaasısib cazaa hevles. **13** Şu q'abğına eb vuşde xaybişilin işaarat ixhes. Eb g'avcu Zi set'as deş, qidet'u ilğeç'es. Zi Misirbi gyabat'ana balyaa şolqa havaasras deş. **14** İn yiğ şu yik'el aqqe. Qööne nasılıbışed Rəbbin bayram xhinne in yiğ alğehecen. Gırgıne gahbişil in bayram alğehe. İna Zi şos gyuvxhuna q'aanun vobna. **15** Yighille yiğna ilydyadiyn giney oxhne. Vuşde xaana acixamır ts'eppiyne yiğılıcab sav'u avak'anee'e. Şavaayıy ts'eeiyine yiğile yighth'esde yiğılqamee acixamırnan giney otxhun, Izrailybışde yi'q'ne meexhecen. **16** Ts'ettiyneyiy yighth'esde yiğil muq'addasna iclas see'e. Mane yiğbişil şos otxhuniy hi'iyle gäyri nenacab iş himaa'a. **17** İne ilydyadiyne gineybişin bayram, Zi şu Misirğançə mane yiğil g'oşunbışıkva qıgav'unçıl-allı alğehe. İn bayram qööne nasılıbışed

alğehecen. İna Zı şos huvuna q'aanun gırasmine gahbişisda vob. **18** İlydyadiyn giney ts'eppiyne vuzane yits'yoq'ad'esde yiğine exhaliyle gibgil g'ayi sad'esde yiğine exhalilqamee oxhne. **19** Yighne yiğna vuşde xaybişee acıxamır ixhes ikkan deş. Şavaayıy acıxamırnan giney otxhun Izrailybişde y'l'q'nemee meexhecen. Cona ixheyir, menne cigeençe qarına ixheyir hakkal ha'asda. **20** Acıxamırnan vuçqud umoyxhan. Şu nyaa vuxheyib ilydyadiyn giney oxhne. **21** Misee Izrailin gırGIN ağsaqqalar qopt'ul eyhen: - Hapk'in vuşde xizanbişisin urgbiyee misvabiyyee g'ayxi' alle. Allah qidet'u İlgeç'uyne bayramis q'urbanbi allee'e. **22** Sa xudana züfa eyhena ok' alyapt'i, lyagameene ebeeqa k'yooq'u akkayne çerçivalqa q'abge. Miç'eerilqameyir vuşucar g'aqa qığmeç'ecen. **23** Rabb Misirbi gyapt'as i'qqəmee, çerçivalyna eb g'avcu, mane xaabinbişik qidet'u İlgeç'es. Gyabat'asva arına malaaiik vuşde xaybişeeqa, şu gyapt'as ikkeç'es hassaras deş. **24** İn adat gırasmine gahbişis şosiy şole qiyginbişis q'aanun xhinne havaace. **25** Rabbbee şos helesva cuvab huvuyne cigeeqa qabı hipxhirmeyib, şu in adat yik'el hixan hima'a. **26** Vuşde uxaxaaşa şoke qidghin hi'iyng'a: «Şu in nişisne ha'a?» **27** Manbişik'le eyhe: «Rabbbee Misirbi gyabat'ang'a, Izrailybişde xaabinbişik qidet'u İlgeç'uva, si g'attivxhan hav'uva Rabbis ablyaa'ana q'urban vobna». Milletin q'aratsabşılı gyu'ur, Rabbis i'bəədat ha'a. **28** Mançile qiyga Izrailybi apk'in, Rabbbee Misayk'leyiy Harunuk'le uvhuyun xhinne gırGIN ha'a. **29** Xəm sura vuxhayng'a, Rabbbee Misirbişin Misir yedike vuxhayn ts'eppiyin gırGIN dixbı gyabat'anbi: fironne ts'erriyne taxtil gyu'arasde duxayle girgil, zindanee aqqiyng'une ts'erriyne duxalqamee. Həyvanaaşınbid çikana ts'ettiyn balabı gyaat'anbi. **30** Mane xəmde fironur, cun insanarıb, gırGIN Misirbicab suğootsanbi. Misirğançe it'umun gyaasen ses qadayle. Məxdin xav eyxhe deş maa'ar vuşumecar qimek'acen. **31** Xəmdə fironee Misayk'leyiy Harun qopt'ul eyhen: - Sabiqabı, hudoora! Izrailybişika sacigee yizde milletike aq'əna qeepxhe. Havak'ne şu eyheen xhineyid Rabbis i'bəədat he'e. **32** Şu şenke uvhuyun xhinne he'e: çavravəq'ad ha'ayki hudoora. Zasib xayir-düə hevle. **33** Misirbişe Izrailybi mizel avqaqqa vuxha, manbi cone ölkəençek ek'ba qıgeepç'hudooracenva. Manbişeyhe ixha: - Deşxheene, şı gırGIN hapt'asınıb. **34** Milletin acıxamır üvxas hasılıdexhayn xamırnan con lyagambı tanalinçeeqa hitk'ir migabışılqa alyat'u

ayk'an. **35** Izrailybişe Misee uvhuyñcil k'ırı gyaqqı, Misirbişisse tanalqan karbi, nuk'ra, k'ınəəgə heqqə. **36** Rabbbee həməxüd ha'a Misirbişde ulesqa Izrailybi yugba qavayle. Manbişed Izrailybişis ikkanan helen. Məxüb manbişe Misirbi q'era qaa'a. **37** Izrailybi Ramsesğançe Sukkoteeqa avayk'an. Yedaşileyiy usaxxaşile hexxana, maa'ar yixhid vəş aazir meena adamiy ixha. Mançe manbi gırGIN ibiyykar apk'in. **38** Manbişika sacigee xəppa menne milletiken insanar, xətta çavra-vəq'ad ayk'an. **39** Misirğançe qıkkıyne ilydyadiyne xamırıke manbişe fatirer ha'a. Manbi Misirğançe zaraba hittyavhuva, yəqqı'sin oxhanasın kar ha'as həsileepxha deşdiy. **40** Izrailybi Misir yoq'ud vəşse xhebt'sal senna avxu. **41** Yoq'ud vəşse xhebt'sal sen g'adiyne yiğil, Rəbbin millet g'oşunbışıqa Misirğançe ayk'anan. **42** Misirğançe qığaahasde xəmde Rabbbee manbi coleb-alqa g'ilydyav'uva, Izrailybişe mana xəm Misirbişde xilençe g'attipxhinnə xəm xhinne yik'el avqu. Hammaşee mana xəm qabiyng'a Izrailybişis Rəbbinemee muğurbaniy aaxvas vukkiyakananbi. **43** Rabbbee Misayk'leyiy Harunuk'le eyhen: - Qidet'u İlgeç'uyne bayramnang'a, şu inəxüd ha'as ikkan: gyuvk'uyne q'urbanike menne cigeençe qarıyng'us hideles ikkan. **44** Saccu pılıke alışsuyné g'ulusse man otxhuniy, gü mana sunnat hi'yle qiyga oxhanas əxə. **45** Sik'ınna gahna vuşde cigebee axvasva menne ölkəençə arıng'usiy, pılıke sik'ınna gahna şos iş haa'asva arıng'us, man otxhuniy heles ixhes deş. **46** Q'urban ablyav'uyng'une xaa man çuru oxhanas ikkan, mançe g'aqa qığahas ikkan deş. Sayid mançin nencad bark'vı haq'var hima'a. **47** Izrailybişde girging'veecad qidet'u İlgeç'uva alğayhen bayram alğahas ikkan. **48** Menne cigeençə arı, şüng'əə mihmanna axvang'usud qidet'u İlgeç'uva Rabbis alğayhen bayram alğahas ikkanxhe, mang'une xaabin gırGIN adamer sunnat hav'u vuxhes vukkan. Mançile qiyga mang'ussed, vuşda sa xhinne ixha man bayram alğahas əxə. Sunnat hid'iynə adamee mançike hi'iny otxhuniy umoyxhancen. **49** Izrailybisib, menne cigeençə qabı coka aaxvanbişisib q'aanun sa vobna. **50** Izrailybişe, Rabbbee Misayk'leyiy Harunuk'le uvhuyun xhinne gırGIN ha'a. **51** Mane yiğilcab Rabbbee Izrailybi g'oşunbışıqa Misirğançe qığ'aanbi.

13 Rabbbee Misayk'le eyhen: 2 - Izrailee yedarşə ts'eppa vuxuyne dixbışde hak'ee: ts'eppiyin dixbıyyi həyvanaşın ts'ettiyn balabı Yizde doyıl qe'e. 3

Misee milletik'le eyhen: – Rəbbəe Cuna xəbvalla haagu, şu Misirğançə qıqav'uyn, nukariyvalike g'attivxhan hav'uyn yiğ yiğ el aqqe. Mane yiğil acıksamırnan giney umoyxhan. 4 G'iyniyn, şu ince qıgeepç'i əlyhəən yiğ Aviv eyhene vuzan vod. 5 Rəbbəe vuşde dekkaaSış k'inni g'assır, Kana'anbişin, Q'etbişin, Emorbişin, Q'ivbişin, Yevusbişin nyakiy itv gyodatstsen cigabi şos helesva. Rəbbəe şu maqa qabiyng'a, mane vuza man ədat he'e: 6 yighille yiğna ilydyadiyn, acıksamır deşin giney oxhne. Yighid'esde yiğilid Rəbbis bayram alğehe. 7 Mane yighne yiğee ilydyadiyn, acıksamır deşin giney oxhne. Şu vooxhenemeene cigabişee, acıksamırıb, acıksamırike h'iyn karid ixhes ikkan deş. 8 Mane yiğil şu vuşde dixbışık'le eyhe: «Şi in ha'an, Rəbbəe şı Misirğançə qıq'a ang'a hav'una yugvalla yik'el avqu». 9 Rabbee Cuna xəbvalla haagu, şu Misirğançə qıqav'uva, havaasre Rəbbina q'aanun vuşde ghalele g'u'moxhacen. Mançıl-allad hasre man ədat vuşde xileyliniy ligaylin k'ats' xhinne vuşde yiğ'bişee axvecen. 10 Senbi atk'ınıylette şu man yiğ yiğ el aqqı alğehe. 11 Rəbbəe şosiy vuşde dekkaaSış k'ın g'assır helesva uvhuynē Kana'anaşaşine ölkəeqa qabı hipxhırne yiğile, 12 ts'eppiyin dixbi Rəbbine doyul qee'e. Həyvanaşnid ts'ettiyn vughulyun balabı Rəbbine doyul qe'e. 13 Ts'eppiyne əməleyne balayl-allı urg qevle. Çil-allı vuçşud qidelexheene, mançına gardan havaq'ar hee'e. Gırgıne ts'eppa vuxhayne dixbışıl-allı nuk'ra qele. 14 Mısamecad duxee vake man hucooneva qiyghinene, eyhe: «Rəbb şal oğa it'umra ixha, şı Misirğançə qıqav'u, nukariyvalike g'attivxhan hav'u. 15 Fironus şı g'avkvas devkanang'a, mana h'i ilqa sark'ilyne gahıl, Rəbbəe Misirbişin gırgın ts'eppiyin dixbi gyabat'anbi. Həyvanaşnid ts'ettiyn balabı gyaat'anbi. Mançıl-allad zi ts'ettiyn vughulyun həyvanaşın balabı Rəbbis q'urbanna allya'a, ts'eppiyne yizde dixbışıl-allad nuk'ra qele». 16 Rəbb şal oğa it'umra ixhay, şı Misirğançə qıqav'uy, vuşdemee xileyliniy ligaylin k'ats' xhinne ixhecen. 17 Fironē millet g'ayqiyyng'a, Allahee manbi Filistinəaşine cigabişile k'ena yəq cit'aba vuxheyib quvqekka deş. Allahee eyhen: – Maa'ab manbişika muhariba hav'eene, manbişə sayid fikırkı badal h'i Misirqacab siviyk'al. 18 Allahee millet alik'ar h'i sahrayle k'ena Ç'ərane deryahisqa qıkkeka. Izrailybi Misireençə dəv'əysinbi xhinnen silahbı alyaat'u avayk'an. 19 Misee mancə əlyhəəng'a, Yusufur bark'vbıd cokasana sı'i qıkkekanbi. Yusuf qek'ang'a

İzrailybişisqa k'ın g'assaras alikkı uvhuynniy: – Allahee şos huvuyn cuvab mısacad yiğ'el hixan ha'as deş. Şunad əlyhəəng'a, yızın bark'vbı inyaa g'lyma'a, şoka qıkke. 20 Izrailybi Sukkotğançə qıgeepç'i, sahrayne k'anek sa Etam eyhene cigeə çadırkı giyxə. 21 Rəbb Vuc manbişde hirniy əlyhəə. Mang'vee yiğniyığın manbişis yəq buludne dirakıqa, xəmdeb ts'ayine dirakıqaniy işix hele haagva. Mang'vee məxüd manbişisse yiğniyığın, xəmdeb əlyhəəs vəxəcenvanlı ha'a. 22 Sık'inne gahis xheyib buludna dirak yiğniyığın, ts'ayina dirakıb xəmde manbı g'alyav'u avayk'an deş.

14 Rəbbəe Misayk'le eyhen: 2 – Izrailybişik'le eyhe, havaasre manbı yı'q'älqa sapk'il Pi-Haxirot eyhene cigayne k'ane Migdolneyiy deryahne əree çadırkı gi'xecen. Deryahisnee Ba'al-Tsefonne ögee vuxhəcen. 3 Fironusqa həməxüd qales: «İzrailybi nyaqame vuxhesinbi avxu, sahrayn manbişda yəq'ib g'ats'apk'in». 4 Zi firon meer h'i t'ilqa sak'ala's, manar manbişiqə qihna gixhas. Məxüd Zi mang'ukuniy mang'une g'oşunukin h'i Yızın do axtı qa'as. Manke Misirbişik'le Zi Rəbb ixhay ats'axhxhesin. Izrailybişə həməxüdüd ha'an. 5 Fironuk'le Izrailybi heepxiva uvhuyn'a, mang'unayıy cune insanaşaşına fikir badal vooxhena. Manbişə eyhen: – Şı in h'iyn kar hucoone? Şı Izrailybi g'avkku nukarar dena avxu! 6 Fironē dəv'əysin daşk'a balkanaşik qa'as alikkı, cuka g'oşunub qopt'ul ayk'anna. 7 Mang'vee cuka yixhid vəş g'ayxi'yne, yugne dəv'ayne daşk'ayle gəyri, Misirin gırgıncad dəv'ayn daşk'abı alyat'anbi. Gırgıne daşk'abışiqə çin c'ak'ınbı vooxhe. 8 Rəbbəe firon, Misirna paççah h'i t'ilqa sakal ha'a, manar Misirğançə qıqəəne Izrailybişqar qihna gexha. Izrailybiməcə yiğ'eka əlyhə vuxha. 9 Misirbi fironne gırgıne dəv'ayne daşk'abışika, balkanaşıl alepxiynbişika, gırgıne g'oşunbişika sacigee Izrailybişiqə qihna gyabak'a. Misirbişisqa manbı deryahisne çadırkı gixi'yne cigeə, Pi-Haxirotna k'ane, Ba'al-Tsefonne hiib gyabak'a. 10 Firon Izrailybişiqə avayq'arniy vor. Manbı yı'q'älqa sapk'il ilyakiys g'ecen, manbı coqab qihna vob gyapk'i. Manbı mançile geeb qəpq'i'n Rəbbilqa ona'a giviyygal. 11 Manbişə Misayk'le eyhen: – Nya'a Misir nyaq'vbiniy deş, gú şı hapt'as sahreeqa qabı? Karne gú h'i şı Misirğançə qıqav'u? 12 Nya'a, şı vak'le Misir uvhu dişidi: «Şı şaleb alqana g'alee'e. Havaasre şı Misirbişə iş haa'as?» Misir nukariyvalla hav'uy, sahree hapt'yle yugda eyxheyiy! 13 Misee milletis inəxdun alidghınıy qele: – Qı'məəq'ən, ulyoozre! Şok'le g'iyna g'acesin,

Rəbbəe şu nəxüibiy g'attivxhan haa'a. Həşde g'oocen Misirbı, şok'le sayıb misacab g'avces deş. **14** Rəbbəe şol-allə manbişikin ha'asın, yik'bı it'umda aqqel! **15** Rəbbəe Mısayk'le eyhen: - Nişil-allane ġu Zalqa ona'a? İzrailybışık'le eyhe, ögiylqa hudooracen. **16** Ğumee əsaa, deryahılqa hotk'u xhyan q'öne cigeeqa qe'e, İzrailybışisse mane xhyan deşde cigeençe deryahile k'ena İlgeepç'es vəəxhəcen. **17** Ziməe Misirbı hi't'eəsilqa savaak'al haa'as, manbıb şoqab qihna qavaales. Zinad fironne dəv'əyne daşk'abişikinəi balkanaşıl alepxiyne g'oşunbışıkın hi'i Yızın do axtı qa'as. **18** Zi misayıy fironukuniy cune dəv'əyne daşk'abişikin, balkanaşıl alepxiynbışıkın hi'i, Yızın do axtı qı'i, manke Misirbışık'le Zi Rəbb ixhay ats'axhxhes. **19** İzrailybışile ögiyl əlyhəna Allaňna malaalik, ciga badal hav'u, manbişiqar qihna qőö giyğal. Buludne dirakinib çina ciga badal hav'u, yi'q'əle, **20** İzrailyneyiy Misirne g'oşunbışide əree qőö giyğal. Xəmvollete dirakin izrailybışis ixiş gyavhu, Misirbışismee miç'axiyvalla hav'u. Man g'oşunbi xəmvollete sana-sançisqa qeetxha deş. **21** Misee xil deryahılqa hodakke. Rəbbeyib xəmvollete şargile aa'ane mitsika deryahın xhyan mançe ak'an ha'a ixha. Məxüd mane cigayn xhyan qeqqva'an. Xhyan q'öne cigeeqa qexhe. **22** İzrailybib deryahne xhyan deşde cigayle k'ena İlgeepç'i avayk'anənbi. Xhyanbi cabırbi xhinne qetxha manbişde sağneyiy solne sural ulyoyzar. **23** Misirbı gyabak'anbi manbişde qihna. Fironun dəv'əyn daşk'abı, balkanaşıl alepxiynbıb manbişde qihna k'eebaç'enbi deryaheeqa. **24** Rəbb veriğna ul üvxəsə buludneyiy ts'ayine dirakeençe horzul Misirbışın g'oşunbi sana-sançıl alikk'a. **25** Mang'vee dəv'əyne daşk'abişin tekarbı sacuraycad qa'a, mançisse yugda alik'aras məxəcenva. Misirbışe eyhen: - Qudoora ince heepxas! Rəbbəe İzrailybışın sura aqqı, şakınıd ha'as ikkan. **26** Rabbee Mısayk'le eyhen: - Xil deryahılqa hotke xhyanbi çine cigeeqa satk'il, maabın Misirbı dəv'əyne daşk'abişika, balkanaşıl alepxiynbışika sacigee çik avub g'alee'ecen. **27** Misee deryahılqa xil hodakke, xhyanbid miç'eeqana çine cigeeqa siyk'al. Misirbı xhineençe heebaxamee, Rəbbəe manbı haly'av'u deryahne yi'q'néeqa g'aa'a. **28** İzrailybışığa qihna deryaheeqa k'eeç'uyn dəv'əyn daşk'abı, balkanaşıl alepxiynbı, gırGINACAB g'oşun yi'q'əlqa satk'lin deryahne xhyanbışee höögəna. Mançe şavussecar g'attixhanas əxə deş. **29** Məxüd ixha İzrailybı deryahne yi'q'neene xhyan deşde cigayle

k'ena İlgeepç'i avayk'an. Xhyan manbişde sağneyiy solne sural çabır xhinne ulyoyzar. **30** Mane yiğil İzrailybı Rəbbəe Misirbışde xilençe g'attivxhan haa'a. Qiyğa manbişik'le Misirbı deryahne miglek hapt'i g'ooce. **31** İzrailybışık'le Misirbışık Rəbbəe xənnə gucuka hi'yn g'acumee, manbı Rəbbile qəvəyq'ən giyğal. Mang'ulqayıy Mang'une g'ululqa, Misalqa, inyam ha'a giyğal.

15 Mane gahil Miseeyiy İzrailybışe Rəbbis ina mə'niy haa'a: - Rəbbis ina mə'niy qəpqəs, Mang'vee Cun do geed axtı qı'i! Balkanib, çil alichınar, Mang'vee deryaheeqa g'av'u! **2** Rəbb Yızda gucuy mə'niy vorna, Mang'vee zi g'attixhan hi'i. Mana Yızda Allah vorna, zi Mana qıvats'a'asdə! Mana yizde dekkeyid i'bəədat hi'na Allah vorna, zi Mana axtı qa'as! **3** Gırgıne duşmankaşile ǵamxhesde Rəbbin do YAHVE vodun! **4** Dəv'əyne daşk'abişika fironna g'oşun deryaheeqa dağav'u! Misirin nekke yugun ç'ak'ınbi Ç'ərane deryahın höbü! **5** Xhyan manbişile g'alyiski, k'oralybışeeqa manbı g'ayebi xhinne qavayk'an apk'in! **6** Rəbb, ġu Yiğne gucuka qıvats'i! ġu duşmanar g'ulyotal haa'a! **7** ġu Yiğne xənnə gucuka, ġu qıdvyaa's'anbişikin ha'a! Yiğne qəlin, ts'ayin balybiy gyoxhan ha'an xhinne, manbı gyroovxhan hav'u! **8** Yiğne nafasın xhyanbi sacigeeqa sa'a, Sacigeeqa sadıyne xhineke cabırbi ha'a, ittehesu deryahne k'oralybışeedin xhyanbi qiyğara'anbi! **9** Duşmanee eyhenniy: «Qihna girxhu, zi manbı avqas, Aqqıyn karid zi bit'al ha'as! Mançike yızın rı'hcad ats'es! Qiyğale xhineyid g'ilinc qıgħas, yizde xilekacab zi manbı gyapt'as!» **10** ġu manbişis uf üvxü, deryahın manbı höbü! Gurğun xhineyib manbı k'oralybışeeqe xhinek avqa apk'in! **11** Ya Rəbb, vornane Vaka sa aqqasda allahaşine əree? Muq'addasvallee azamatika, Vasse xhinne mö'icüzebi ha'as əxəna vornane? Yiğne xəbvalile xhinne qəvəq'ənasda merna vornane? **12** ġu sağın xil hotkumee, c'iyeyn manbı höbüynbi! **13** Vaqa badaldyooxhena yugvallava, ġu xalq' g'attixhan hi'i, ġu manbişis yaq haagu! ġu eyxhene Yiğne muq'addasne cigeeqa, ġu Yiğne gucuka quvkees! **14** Milletbışık'le man g'ayxhi, tanbişeeqa zeze avxhas, Filiştınar mançile geeb qəvəq'ənas, **15** Edomun ç'ak'ınbi qəpq'i niyin alyabat'a, Moav vuk'lek vukkeekanbışık zeze ooxha, Kana'annin milletid nyaqame ixhesin axval! **16** Havaasre manbişilqa zeze avkkecen, qəvəq'necen!

Rəbb, Yiğne xilene gucen, Yiğin millet ilğec' esmee
manbı g'ayelqa savk' alas, niq'-ç'i'q' dena aaxvas!
Ya Rəbb, Ğu nukariyvalike g'attixhan hi'iyn millet
ilğec'esmee! 17 Ya Rəbb, Ğu Yiğin millet qalessin
Yiğne suvalqa, Ğu Yiğne Xaasva g'əyxı'yne cigee,
Ğu manbışis ciga qaa'as, Ey Xudaavand, Ğu Yiğne
xileka itxhinne muq'addasne cigee! 18 Rəbbee gırğine
gahbışıl, hammaşə paçahiyvalla haa'as! 19 Fironun
dəv'əyn daşk'abi, balkanaaşıl alepxiynbı deryaheeqa
k'epç'imee, Rəbbee manbışılqa deryahın xhyanı
yi'q'əlqa qalya'a. Izrailybimee deryahne xhyan deşde
cigayle k'ena ilğeepç'i avayk'ananbı. 20 Harunne yuçee,
peygəmbar Mayramee, xileqa dyaf alyat'umee, gırğine
yedaaşed xileqa dyafbı alyat'u, məng'l'qab qihna
mik'ar ha'a avayk'ananbı. 21 Mayramee manbışis ina
ma'nıy qəpqi! - Rəbbinemee qəpqe, Mang'vee Vuc axtı
q'l'. Balkanıb, cil alixınar Mang'vee deryaheeqa g'av'u.
22 Misee Izrailybi Ç'ərane deryahisə Şur eyhene
sahreeqa quvkekka. Xhebille yiğna manbı sahrayle
k'ena avayk'an, maa'ad manbışısqa xhyan qızaxxa
deş. 23 Manbı Mara eyhene cigeeqa qabı hipxhiring'a,
maadin xhyanıd q'ap'ıdava ulyoğas əxə deş. Mançıl-
allad mane cigayn do Mara (q'ap'in) axva. 24 Milletin
«Hucoone ulyoğasva?» Misaylena haa'a giviygal. 25
Manke Misee Rəbbilqa ona'a, Rəbbeeyid mang'uk'le sa
os hagva. Misee man os xhineeqa dağadaççe, mançile
qiyğa man xhyan uloğasın xhinne qexhe. Rəbbee
maa manbışis g'ayda-q'aanun huvu, maayib siliys
üvxü. 26 Mang'vee eyhen: - Şu Yizde, Rəbbine, vuşde
Allahne cuvabil yugda k'ırı alixhxheene, Yizde ögiyl
qotkun işbi he'eene, Zi he'eva uvhuynçıl k'ırı gyaqqı
q'aanunbışee hagvan xhinne he'eene, Misirbışılqa
g'axuvuyne ik'arbişin nencad şolqa g'axiles deş. Şu
yug qaa'ana Rəbb Zi vorna. 27 Manbı qavaylenbı Elim
eyhene cigeeqa. Mane cigeet yits'iq'ölle xhyan i'lqəən
cigayıy yights'al xurmaya yiv vooxhe. Izrailybişə
mane xhyanıbı i'lqəəne cigabışde hiqiy-allı çadırkı
giyxə.

16 Izrailybişin cəmə'ət Elimğançə ayk'anan. Manbı
Elimneyiy Sinayne yiğ'neene, Sin eyhene
sahreeqa Misirğançə qığepç'iye q'öb'esde vuzane
yits'ixhab'esde yiğıl qabı hiviyxhar. 2 Sahree
milletin Misaylenayıy Harunulena haa'a giviygal.
3 Izrailybişə manbışık'le eyhe ixha: - Misir
çurunane k'umk'umbişde k'ane gyuv'urne gahil,
avts'esinmeen giney otxhanang'a, Rəbbine xilenç
ma'ab hapt'lynxhiy nimee yugda eyxheyiy. Şunad

inimeen millet sahreeqa missika gyapt'as qadi! 4
Rəbbee Misayk'le eyhen: - Zi şolqa xəənce giney
gyoğa'as. Hasre millet yiğis qığec'ecen, cisin yiğisiyin
giney se'ecen. Zi manbı Yizde q'aanunbışıl k'ırı
iliyxheyeva məxüb siliys üvxəs. 5 Yixhid'esde yiğıl
q'öd şene yiğbışılımmeen si', ögiykecad otxhanan
kar he'ecen. 6 Miseeyi Harunee Izrailybişik'le
eyhen: - Exhal şok'le ats'axhxhesin Misirğançə
şu Rəbbee qığav'u vuxhay. 7 Mi'eedmee şok'le
Mana inyaa ixhay, Mang'unə xəbvalla g'avcesda.
Rəbbik'le g'ayxhin şu Culena haa'a. Si vuşbine
vooxhee, şu şalena haa'a? 8 Misee manbışık'le
meed eyhen: - Şok'le inəxüd ats'axhxhes Mana
Rəbb ixhay: g'iyina exhal Mang'vee şos çuru heles,
miç'eedid avts'esinmeen giney. Mang'uk'le g'ayxhiy
şu Culena haa'a. Nya'a si vuşbune vooxhe? Şu şalena
deş, Rəbbilena ha'a. 9 Misee Harunuk'le eyhen: -
İzrailyne cəmə'ətik'le eyhe: «Rəbbine ögiylqa savaale,
Mang'uk'le g'ayxhiy şu Culqa alepciy». 10 Harun
İzrailyne cəmə'ətika yuşan ha'ane gahil, cəmə'ətin
vuk'ulyibi sak'al ha'anbı sahrayne suralqa. Sayid
manbışık'le buludne dirakee Rəbbin nur ixhay g'ece.
11 Rəbbee Misayk'le eyhen: 12 - Zak'le Izrailybişə
Zalena haa'a g'ayxhi. Manbışık'le eyhe: «Exheqana şu
çuru oxhanas, miç'eedid avts'esinmeen giney. Manke
şok'le ats'axhxhesin Zi Rəbb, vuşda Allah ixhay». 13
Exheqana bilydirçinar aletxu qadı çadırkı gi'xi'yin
ciga gyats'a'an. Miç'eebiyisəb mane cigayne hiqiy-
alla c'iy i'xiyxə. 14 Ç'iy ts'its'axhamee, c'iyene aq'val
k'üvən xırıp'-xırıp' ha'an g'iravuk akaran sa kar axva.
15 Ixhyanıbı g'acu Izrailybişə sana-sang'uk'le eyhen: -
In hucoone? Manbışık'le man hucoo ixhay ats'a deşdiy.
Misee manbışık'le eyhen: - In Rəbbee şos oxhanasva
huvuyn giney vod. 16 Rəbbee inva şok'le uvhu:
«Si'yle qiyğa, həməxüd he'e, xizaneene insanaaşis
sik'li xhecen, gırging'ulqa sa vexhxheedin hixhrecen».
17 Izrailybişə gırğın cok'le uvhiyn xhinne ha'a.
Sanbişə geed sa'a, mansanbişə k'ilda. 18 Vexhxhayka
gyoobakka gibgilme, geeb sav'uyng'unab hexxaba
haagu deş, k'ilyba sav'uyng'unab k'ilyba haagu deş.
Gırging'vee q'aralika sav'una xhinneecab haa'gva.
19 Misee manbışık'le eyhen: - Vuşde neng'veecad
miç'eediys vuççud g'ilymadaççe. 20 Sassanbişə Misayl
k'ırı ilydiyxhi kar miç'eediys g'aledaççe. Mane
otxhuneeqa mi'qar a'a, mançike eva g'əə giygal. Misee
manbışılqa qal haa'a. 21 Mi'eeb gırging'vee cus
vukkanameena q'aralika sa'a vuxha. Qiyğa veriğ pira

quvxhamee, mana xhinelqaniyxhe siviyk'alna. **22** Yixhid'esde yiğil manbişe q'öd manimeen otxhuniy sa'a, sang'ulqa q'öble vexhxha gyooxha vuxha. Cəmə'ətne c'ak'ınbişə co nimeen kariy si'iva abi Misaysyuşan ha'an. **23** Misee manbişik'le eyhen: - Rəbbe inəxüdud eyhe: «G'iyyiqin ülückümün yighthid'esin, manzil haa'an yiğ vod. Man muq'addasın Rəbbin yiğ Şabbat vod. G'iyyiykecad qecesin qece, qoxhxharasınıd qoxhre. Hexxada axuynid g'iyyiqis havace». **24** Manbiş otxhuniy Misee uvhiyn xhinne g'iylqamee havacıva, mançeeqa m'l'q'ərid i'ı deş, evad eyxhe deş. **25** Misee eyhen: - G'iyna şu man otxhanan kar oxhne. G'iyna Rəbbin yiğ, Şabbat vod. Şok'le g'iyna g'ad oxhanas vuçjud aveykes deş. **26** Şu man kar yixhne yiğna se'e, Şabbatil, yighthid'esde yiğil, şok'le vuçjud aveykes deş. **27** Milletiken sabara insanar yighthid'esde yiğilib otxhuniy sa'asva qığepç'eyib manbişik'le vuçjud iveeke deş. **28** Rəbbe Misayk'le eyhen: - Şu misilqameene Zı g'ixhxiyne g'ayda-q'aanunuka gyuv'ur-oza qideepxhes? **29** İlyaake, Zı, Rəbbe şos Şabbatin yiğ huvu, mançıl-allad Zı yighthid'esde yiğil şos q'öd manimeen otxhuniy hele. Yighthid'esde yiğilib gırınbı cone xaybişee gyuv'urecen, aq'ənaqa imaak'anancen. **30** Məxüb milletin yighthib'esde yiğil manzil haa'a. **31** Mane otxhunijin do Izrailybişə manna giyxhe. Mana vuc k'əşnişne toxumukub akar, rangisib cagvaraba vob. Opxhiniysib itv qadğuyn k'alet xhinne vob. **32** Misee eyhen: - Rəbbe inəxüd he'eva vod eyhe: «Sa vexhxha mannayna alyapt'ı şole qiygiyne nəsilbisiş havaace. Hasre manbişik'led g'acecen, Zı şu Misirğançə qıgav'uyng'a şos sahree huvuyun giney». **33** Misee Harunuk'le eyhen: - Kup alyaat'u mançeeqa sa vexhxha mannayna haç'ee'e. Qiyğad Rəbbine ögiylqa gixhxhe qihniyne nəsilbisiş havaces ixhecen. **34** Rəbbe Misayk'le uvhuyn xhinne, Harunee havacesva mannanan kup mugaavilenane q'utyeyne hiqa giyxhe. **35** İnsanarnane cigeeqa, Kana'anqa, qavaalesmee, Izrailybişə yoq'ts'al senna manna ooxhan. **36** (Sa omer efana yits'ib'esda pay vobna).

17 Gırgın Izrailin cəmə'ət Sin eyhene sahreençeyəqqi'lqa qıgeç'e. Rəbbe manbişik'le uvhuyn xhinne manbı ulyoozar-ulyoozar avayk'an. Manbı Refidim eyhene cigeeqa qabı çadırkı g'iyxə. Maa'ad milletin ulyoğasın xhyan eyxhe deş. **2** Mançıl-allar manbişə Misa t'yats'axal hı'ı eyhen: - Şas ulyoğasın xhyan hele! Misee manbişik'le eyhen: - Nya'a şu zak'le cuvabbi eyhe? Nişil-allane şu Rəbb siliys i'xi'yə? **3**

Milletis xhyan ikkan eyxhe. Mançıl-allad manbişə Misa t'yats'axal hı'ı eyhen: - Nya'a gü şı Misirğançə qıgav'u? in şu şak, şinab, yişin uşaxarıb, həyvanarıd xhineka gyatt'asdəmene hı'ı? **4** Misee Rəbbilqa onu'u eyhen: - İne milletik zi hucoone ha'as? Manbı zalqa g'aye gyooğa-asınçlı qepxha vob. **5** Rəbbe Misays inəxdun alidghiniy qele: - Vakasana sabara milletin ağsaqqalar qopt'ul milletne ögiyl hoora. Nil eyhene damays i'xi'yn əsayid xilyaqə aleet'e. **6** Maane Xorev eyhene ganzıl Zı yiğne ögiyl ulyozaras. Mane yiğne xilene əsaaka ganzile k'ena it'umda i'xe, mançeençə milletis ulyoğasın xhyan qıgeç'es. Misee Izrailyne ağsaqqalaşaşine ögiyl həməxüd ha'a. **7** Misee mane cigaynid do Massayıy Meriva (siliys i'xi'y, cuvabbi uvhiy) giyxhe. Ma'ad Izrailybişə cok'le cuvabbi eyheva, «Rəbbir şakanıyxan deşxhee, de' eşdaniyxanva» uvhu, Rəbbir siliys i'xi'va man do giyxhe. **8** Mançile qıyga Amalekar Refidimeeqa abi Izrailybişə suç'oonganı. **9** Misee Yeşuayk'le eyhen: - Hark'in milletike insanar g'əvxe, yişdemee Amalekaaşika saç'uvkecen. Zı g'iyyqa Allahne əsaaka tepayne q'oma ulyozarasda. **10** Yeşueyid Misee uvhuyn xhinne ha'a, hark'in Amalekaaşika siç'ekkvana. Misa, Harun, Xur hapk'in ilqeebaç'enbi tepayne q'omaqa. **11** Misee xileppi ooqa qı'imée izrailybişə gamebaxhenbiniy, mang'un xileppi ozzur avqa qeetxhamee, gamebaxhe giviygalanbi Amalekar. **12** Mısayn xileppi oyzaranbi, mang'usse xileppi orzuliyvalike ooqa qa'as dəxəmee, Haruneyiy Xuree g'aye abi Misa cilqa gya'a. Mang'un sa xil aqqaqqan Harunee mansad Xuree. Məxüb veriğ k'yoocəsmee, manbişə mang'un xileppi xəə aqqaqqası. **13** Məxüb Yeşuee Amalekbı cune g'ilincikə algaa'a. **14** Rəbbe Misayk'le eyhen: - İnsanaaşə yik'el aqqecenva kitabeeqa ok'ne. Qiyğad Yeşuayk'le eyhe, Zı Amalekaşın docad ç'iyene aq'vale hakkal ha'asın. **15** Misee q'urban ably'a an ciga alı'ın cin doyud YAHVE Nissi (zas Rəbbe şamxhesda guc hoole) gixhxhi, **16** eyhen: - Zı Rəbbilqa k'in g'iysar, Rəbbe Amalekaaşikana dəv'ə ç'əv ha'as deş.

18 Midyanaaşına kaahinik'le, Mısayne abatteyk'le itronuk'le Allahee Mısayneyiy Izrailybişdemee hı'iny karbıiy Rəbbe manbı Misirğançə qıgav'uy g'iyxhe. **2** Mısayne abattee itronee Mısayna xhunaşə Tsipporayıy q'ööle uşax yı'q'əlqa qıkkeka. Misee ögiylcarniy cuna xhunaşə dekkine k'anyaqa g'axiyvu. Misee «Zı menne cige, merna xhinne ixhava» uvhu, dixbişde sang'un do Gerşomniy (menne

cigayna) gixhxhi. 4 «Dekkee i'bəədat hı'iyne Allahee zas kumag hı', fironne g'ilincike g'attixhan hı'iva» uvhu, mansang'unud do Eliyezerniy (Allahee zas kumag ha'a) gixhxhi. 5 Mısayna abattey İtron, dixbışikayiy xhunaşeyka saciguee sahreeqa Mısa eyxhene Allahne suvaysqa arayle. 6 İtronee Mısayk'le eyhecenga insan g'ixeleye: - Zı yiğna abattey İtron xhunaşeykayiy q'öne yiğne duxayka vasqa 1'qqə vor. 7 Mısa abbateysqa qığç'u mang'une ögiyl k'yorzuł, ubba ha'a. Sana-sang'uke qidghinbi ha'a manbi çadıreeqa ikkebaç'e. 8 Mısee abatteys, Rəbbəe Izrailybışdemee fironulqayıy Misirbışlıqqa alli'iyn yiğbi, co yəqqə opxhunna aq'üba, sayib Rəbbəe co nəxübiy g'attivxhan hav'uva yuşan ha'a. 9 İtron Rəbbəe Izrailybışis yugvalla hav'uva, manbi Misirbışde xilençe g'attivxhan hav'uva geer şadexhena. 10 Mang'vee eyhen: - Şu fironneyiy Misirbışde xilençe g'attivxhan hav'une Rəbbis şukur vuxhena! 11 Həşde zak'le ats'an Rəbb manisa allahaşile nimeexheyir xərra vor. Mang'vee millet hooyç'an-g'oç'anne Misirbışde xilençe g'attixhan hı'. 12 Qiyğa Mısayne abattee İtronee, Allahis medin-medin q'urbanbi allya'a. Haruniy Izrailybışın ağsaqqalar, Misaykayiy cune abatteyka saciguee Allahne ögee giney oxhanas abayle. 13 Qinne yiğil Mısa milletne məhkamayqa ilyakka. Milletid miç'eedidle exhalqamee Mısayne hiqiy-allıiliyk'ar ixha. 14 Mısayne abatteyk'le mang'vee milletik ha'an g'acumee, eyhen: - Ğu hucoone milletik ha'a? Nya'a ġu sayrena məhkama ha'a, nya'a manimeen millet yiğne hiqiy-allıiliyk'ar axu? 15 Mısee eyhen: - Millet zasqa Allahee eyhen ats'axhxhes adayle. 16 İnsanar sana-sang'uka parxaçeepxhamee, zasqa abayle. Zinad manbışde neng'uqa nena binahiyva eyhe. Sayid zi manbışis Allahne g'ayda-q'aanunbişike yuşan ha'a. 17 Abattee Mısayk'le eyhen: - Ğu man qotkuda deşod ha'a. 18 Ğunar, vasqa abaylenbib mançike saccu oozaranbi. Sang'unemee mana geeb yi'q'na işib. Vassocab mana iş haa'as vəxəs deş. 19 Ğu zal yugda k'ırı gyaqqə, zi vak'le həşde sa kar eyhes. Hasre Allahır vaka ixhecen! Allahneyiy milletne yi'q'nena ixhe, milletin nyaabiy dağamiyvalla opxhan, ġu Mang'us yuşan he'e. 20 Manbışık'le g'ayda-q'aanun, ha'asin işbi, qopkuna yəq haagve. 21 Millettekar əxən, Allahile qəvəyq'ənan, cuvabil ulyoozaran, pilika alivşes dyooxhen insanar g'əvxe. Manbi aaziring'us, vəşing'us, xhots'aling'us, yits'ing'us ç'ak'ınbi xhinne

gyuvxhe. 22 Manbışe məhkamabı he'ecen. Cosse ha'as əxən işbi hasre cocad he'ecen, dağamınbid, dəxənbind vasqa allecen. Məxiid manbışe vas kumag ha'as, valqa gyooxhana işib k'il quvxhes. 23 Ğu məxüd he'eene, Allahisid man ikkiyķineene, vasse örxəs əxəsda. Milletid yiğ' sibik q'ı xaaqa siy'aliy. 24 Mısee abattee k'ırı alixhxhi, mang'vee eyhen xhineyid ha'an. 25 Mısee Izrailybışde əreenče kar əxənbi g'əvvü, milletis ç'ak'ınbi xhinne giviyxhe. Manbışike aaziring'us, vəşing'us, xhots'aling'us, yits'ing'us ç'ak'ınbi vooxhe. 26 Mane yiğile otçu manbışe milletis məhkamabid ha'a ixha. Manbışe cosse əxən işbi cocad ha'a ixha, dağamınbi, dəxənbi Mısaynsa adayle ixha. 27 Qiyğa Mısee cuna abattee yəqqılqa araçe. Abatteyir siy'kalna cune Ölkeeqa.

19 Izrailybı Misireençe qığępc'iyne xhebidi' esde vuzane ts'eppiyne yiğil Sinayne sahreeqa hiviyxhar. 2 Refidimğanç qığępc'ı, manbi qavaylenbi Sinayne sahreeqa. Manbışe suvalqa 1'lqəane cigeə çadırkı giyxə. 3 Mısa suvalqa Allahisqana ılqeç'e. Rəbbəe mana suvale qort'ul eyhen: - Yaaq'ubike g'abiynbışık'le, Izrailybışık'le eyhe: 4 «Şok'le Zi Misirbışik hı'iynid, nəxübiy şu q'aacırın xhinne xilibişil Zasqa qabiyid g'acuyn. 5 Həşdiyle şu Yizde cuvabil yugda k'ırı gyaqqeene, Yızda şokana mugaavile havaaceene, manisa milletbışile Zas delesin millet şu vuxhes. In dyunyecad Yızın vodun, 6 şunab Yızdemee kaahinaaşın ç'ak'ınbi, paçcahar vuxhes, muq'addasın millet ixhes». Man gırğına Izrailybışık'le eyhe. 7 Mısa avqa giç'u milletin ağsaqqalar sav'u, Rəbbəe uvhuyn gırğın manbışis yuşan ha'a. 8 Milletincad inəxdun alidghinliy qele: - Rəbbəe uvhuyn gırğın şı ha'asin! Mısee manbışın alidghinliy Rəbbis hixhar ha'a. 9 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: - Zı yiğne k'anyaqa k'ışşeyne buludee ayres, milletik'le Zi vaka yuşan ha'a g'ayxhi valqa gırğına gahbişiscad inyam he'ecenva. Mısee milletin uvhuyn Rəbbilqa hixhara'ang'a, 10 Rəbbəe meed Mısayk'le eyhen: - Milletisqa hark'in manbışık'le eyhe: g'ıynayıy g'iyqa manbi məttiba vuxhecen, tanalınbid höglecen. 11 Qıtsıqıys Rəbbəe nəxüdiy uvhu, həməxübub vuxhecen, Rəbb milletne ulene ögiyl Sinayne suvalqa giç'es. 12 Suvayne hiqiy-allıiliyk'ə milletnemee sarhad ts'its'av'u manbışık'le eyhe: «Suvalqa ilqmeebaç'e, mançik xıl simet'a. Suvayk xıl set'una g'ilymaraççə, gik'e. 13 Məxrına ixheene, g'ayeyqqaye hele vukukaye gek'a gik'e, saccu mang'uk xıl simet'a. İnsan ixheyir həyvan

vuxheyib əq'ənançecab gyuvk'e, g'lymabaççe». G'argine gaçençe xiliyna syuty hav'umee, manbişisse suvalqa İlqeeç' es vəəxə. 14 Misa suvayle g'iç'u milletik'le gicəpxeva eyhe. Manbişed tanalinbi hoygalanbi. 15 Mang'vee milletik'le eyhen: - Qitsiqiys Rəbbbee nəxüdiy uvhu, həməxübub vuxhe. Sayid yik'el aqqe yadaasik xil simet'a. 16 Xhebid'esde yiğil miç'eed xəy g'əhədaqqə giyğal, ts'ayilpan eyxhe, k'ışşeyn bulud suval ooqa sadayle, g'argine gaçençenab it'umna syuty vooxhe. Çadırbisneebin giyğin insanar mançile it'umba qəvəyq'ənanbi. 17 Misee Allah qızaxecenva insanar cone çadırbisse suvaysqa saa'a. 18 Rəbb Sinayne suvalqa ts'ayine ar giç'uva suva kumayincab alyabat'a. Mane suvayle xənne peşteençen xhinne kuma i'lqəə eyxhe. Mane gahil suva it'umba i'ğviykar, 19 ittehesu g'argine gaçençena syutub geeb qooxhe giyğal. Misee eyhençis Allahee alidghiniy xəybı g'əhədaqqəne sesika qele ixha. 20 Rəbb Sinay eyhene suvayne q'omaqa giç'u, maqa Misa qoyt'al. Misa maqa ilqeç'umee, 21 Rəbbbee mang'uk'le eyhen: - Giç'e milletik'le eyhe, Rəbb g'acesva çosva gyuvxhune sarhadile ilgiməbaç'ecen. Uvhuyun hide'eene con gellesimbi hapt'asınbi. 22 Rəbbisqa qeepxhesin kaahinaasın ç'ak'ınbib gicəpxi' vuxhes vukkan. Uvhuyun hide'eene Rəbbbee manbişikimid ha'asin. 23 Misee Rəbbik'le eyhen: - Nya'a Ğu şak'le uvhu dişdiy «Suvayne hiqiyalla sarhad ts'its'av'u mançike er hee'eva». Mançıl-allad milletin Sinayne suvalqa gov gyuvxhes deş. 24 Rəbbbee eyhen: - Giç'e, vakasana inyaqa Harun ayre. İlahiyetçeeşine ç'ak'ınbib, milletinid suvalqa Rəbbisqa i'lqəəva sarhad ilgimooç'ecen. Uvhuyun hide'eene Rəbbbee cokun ha'asin. 25 Misa suvayle giç'u man uvhuynbi milletilqə hixhar ha'a.

20 Allahee inəxdun əmirbi huvu: 2 Zi Rəbb, yiğna Allah vorna, ġu Misireençə qığvhuna, nukariyvalike g'attixhan hi'na. 3 Hasre vaqa Zale əgayrı mebİN allahar moxhecen. 4 Ğu vasda byuty xəybışker, ç'iyebışker, xhyanbışker hima'a. 5 Məxdinə byuttyaaşis k'yumoyzar, i'bəədat hima'a. Zi Rəbb, yiğna Allah vorna, şu merna Zaka sa aqqaqqamee Zi mançis öörəxə deş. Zi g'imece eyxhene dekkaaşine uşaxxaşılqa xebne-yoq'ne nasilee Zi yiğbi allya'as. 6 Zi ikkiyikin, Zi uvhuynbi ha'anbişdemee aazir nasalbışis yugvalybı ha'as. 7 Nişil-allá qadiy Rəbbin, yiğne Allahin do ghalelqa ilyaat'a. Məxrına ixheene

Rəbbbee yiğbi allidyi' g'alerçes deş. 8 Şabbat yik'el aqqe. Man yiğ manisa yiğbişike curu'u, muq'addasin yiğ he'e. 9 Yixhne yiğee yiğin giyğin işbi g'acu ç'əv he'e. 10 Yighid'esin yiğid, Şabbatid hasres Rəbbis, yiğne Allahis ixhecen. Mane yiğil günab, dixbişeb, yişbişeb, nukaraşeb, həyvanaşaşed, menne cigeençə qabı yiğne şaharbişee aaxvanbişeb nenacab iş himaa'acen. 11 Yixhne yiğee Rəbbbee xəybiiy ç'iye, deryahbi, dyunyeylin giyğincad kar itxhin. Yighid'esdemee yiğil Mang'vee manzil haa'a. Mançıl-allab Rəbbbee Şabbatne yiğis barakat hoole, man yiğ manisa yiğbişike cura'an, muq'addasin yiğ ha'a. 12 Dekkisiy yedis hi'rmat gyuvxhe. Mançıl-allab ġu, Rəbbbee, yiğne Allahee, vas huvuyne cigabişee xiliyna i'mi'r haa'as. 13 İnsan gimek'a. 14 Zina hima'a. 15 Qümöqə. 16 Mering'vee hidi'iy, karai'dəən kar gardanaqa gimiyxhe. 17 Mering'une karalqa ul himaa'a. Şavneocab xaalqa, xhunaşelqa, nukarılqa, yats'ilqa, əməlelqa nişilqacab ul himaa'a. 18 Milletk'le ts'ayilpan, xəybı g'əhədaqqə, suvayle i'lqəən kuma g'acumee, g'argine gaçençena syuty g'avxhumee, manbi it'umba qəpqı'l'n suvayle əq'əna qeebaxhe. 19 Manbişə Mısayk'le eyhen: - Ğucar şakayuşan he'e. Ğu eyhen şak'le g'ayxhes. Hasre Allah şakayuşan hima'acen. Mana şakayuşan he'ee, şı hapt'asınbi. 20 Misee milletik'le eyhen: - Qiməeq'ən. Allah şu siliys üvxəs arı. Mana sayid şu binahbi hima'acenva, şu qəvəeq'əna'ascar arı. 21 Millet əq'əna ulyoyzar. Mısar ayk'anna Allahnane k'aarine buludusqa.

24 Rəbbbee Mısayk'le eyhen: - Ğu, Harun, Harunun dixbi Nadav, Avihuiyiy sayir Izrailybişde ağsaqqalaşike yiğts'al insan Zasqa İlqeeç'i, Zas əq'ənançecab k'yoozre. 2 Qiyğaler, Zasqana saccu ġu qixhe mansabı deş. Millet inyaqa ilqimeç'ecen. 3 Misee Rəbbbee uvhuynbiyy Mang'un g'ayda-q'aanun milletisyuşan hi'imee, milletincad mang'us cuvab qele: - Şı giyğin Rəbbbee uvhuyn xhinne ha'as! 4 Misee Rəbbbee uvhuyn giyğin oyk'anan. Mana miç'eer çakra suğots'u suveeqa i'lqəəne cigee q'urbanbi allya'an ciga alya'a. Qiyğale Izrailyne yiğts'iq'öne nasılıs curayda-curayda mang'vee g'ayeyn dirakbi ulyozar ha'a. 5 Mançile qiyğā mang'vee Izrailyne mek'vunbişisqa Rəbbis mek'vun congariy medin-medin q'urbanba allya'as ilekka. 6 Misee həyvanaşike gyopts'una sura eb lyagameeqa saa'a, avxunab q'urbanbi allya'an cigelqə k'ya'a. 7 Mang'vee Rəbbika mugaavilenan kitab alyaat'u, maa'ad otk'uninbi milletis qədəqqə. Milletin eyhen:

- Şı Rəbbəe uvhuynə gırğıncıl k'ırı gyaqqı, gırğıñ Mang'vee eyhəxüd ha'as. **8** Qiyğɑ Misee lyagameena eb alyapt'ı milletilqə hooçav'u eyhen: - Haane Rəbbəe şoka hav'yne mugaavileyna eb. Mang'vee uvhuyn karbı mugaavile vob. **9** Mançile qiyğɑ Misa, Harun, Nadaviy Avihu, sayir yights'al Izrailyna ağsaqqal suvalqa İlqeebaç'e. **10** Maa'ar manbışık'le Izrailybişda Allah g'ece. Mang'une g'elybişik avud lagarane gıranne g'ayeyke hı'iyn, məttin xəy xhinnen sa kariyne. **11** Allahee Izrailyne ç'ak'imbışılqə xil g'oyst'al deş. Manbışe otxhun-ulyooğan, Allahır g'ecena. **12** Rəbbəe Misayk'le eyhen: - Suvalqa Zasqa İlqec'u, maa ulyozre. Zı vasqa, millet xət qa'asva hets'uyne g'ayebişil Zı opk'unna q'aanun, g'ayda qevles. **13** Misa Allahne suvalqa İlqec'esva cus kumag ha'ane Yeşuayka ayk'an. **14** Mang'vee ağsaqqalaşık'le eyhen: - Şı şosqa savk'alsamlee inyaa ulyoozre. Haruniy Xur şoka aaxva, vuşuyiy dağamiyvaleeqa girxhu manbışisqa hak'necen. **15** Man uvhu Misa suvalqa İlqec'e. Mane gahıl suva buludun avqqaqqqa. **16** Rəbbin Nurud Sinayne suval g'ece eyxhe. Yixhne yiğna buludun suva avqu vuxha. Yiğhid'esde yiğil Rəbbəe Misa buludeençe qoyt'al. **17** Izrailybişik'le Rəbbin Nur suvane q'oma, maane gırğıñ gyoxhxhan ha'ane yalavne ad g'ece. **18** Misa buludeeqa k'iç'u suvalqa İlqec'e. Mana suval yoq'ts'al yiğnayıy yoq'ts'al xəmna axva.

32 Milletk'le Misa suvayle gidəə g'acumee, manbı Harunne hiqiy-allá sabı mang'uk'le eyhen: - Şak'le şı Misirğançə qığav'yne Misayne vuk'lelqə qadiyn ats'a deş. Mançıl-allab oza qıxha şasin allahar hee'e, manbışe şas yəq haagvecen. **2** Harunee manbışık'le eyhen: - Vuşde xhunaşsee, yişbişee, dixbişe k'iriyyk qı'in k'ınəəğəyn tenebi zasqa alle. **3** Milletincad k'ınəəğayke hı'iyn tenebi k'irişibile g'ayşu Harunusqa adayle. **4** Harunee manbışe adiyın k'ınəəğə alyaat'u, ts'ayil rişşı qı'lı mançike boğayk akaran sa kar ha'a. Qiyğab hoots'u-q'oots'u boğayk akara qaa'a. Hav'una boğa g'avcu, manbışe eyhen: - Izrailybi, şı Misirğançə qığav'yun vuşun allahar haanel! **5** Harunuk'le man g'acu, boğayne ögiyl q'urbanbı alyaa'an ciga ali'i eyhen: - G'iyqa Rəbbis bayram alğahas! **6** Qinne yiğil millet çakda miç'eeqana suğots'u, q'urbanbı allya'a. Mançile qiyğɑ millet otxhun-ulyoğasva giy'ar, mançe suğots'umeeyib, mik'ar ha'a. **7** Manke Rəbbəe Misayk'le eyhen: - Zaara ixhe suvayle giç'e. Şı Misirğançə qığavhuyn millet qopkune yəqqı'le qıkkeç'uvud. **8** Nimee zaraba

manbı Zı haagune yəqqı'le qıkkepc'iynbı. Manbışe cos k'ınəəğayke boğa hav'u, çis i'bəədatbı hı'i, q'urbanbı ali'i uvhuyn: «İzrailybi, haane şı Misirğançə qığav'yun allahar!» **9** Rəbbəe Misayk'le meed eyhen: - İne milletna hı't'iyyalla Zak'le g'avcuna. **10** Havaasre Zı ine milletilqə Yızda qəl k'yaa'as, manbı ç'iyene aq'vayle havaakal haa'as! Vakked sa xədin millet g'alya'as. **11** Misee cune Rəbbis Allahis miz k'yaa'a: - Rəbb, Şı Yiğne milletilqə qəl himaa'a. Nya'a, Şı dişdiy manbı Misireençə xənne q'uvvatikaneyiy q'udratikane xileka qığav'u? **12** Misirbışe eyhesin: «Rəbbəe manbışıkın ha'asva, ç'iyene aq'vayle havaakal haa'asva Misirğançə qığav'u suvabışisqa qabı». Nişallane Şı Misirbışe man cuvabcað ghalyaqə alyat'asin kar ha'as? Hucoone ixhes, qəlasın hima'a, milletilqə yiğbi allima'a. **13** Yiğin g'ular İbrahim, I'saq, Izrail yik'el qavalee'e, Şı manbışis Valen k'in g'assır uvhunniy «Zı şoke g'abiynbı xədin xənebiməee geeb qaa'as, in Zı şos helesva uvhuyn cigad, gırğine gahbışis şoke g'abiynbışis heles». **14** Man g'ayxhı Rəbb güvəna qexhe, Cune milletilqə g'axuvlesva uvhuna balyaa g'uxoole deş. **15** Misa suvayle xile q'öne g'ayel otk'unin q'aanunbı ana geç'e. G'ayebişde ine aq'vaylid, şene aq'vaylid otk'un ixha. **16** Man g'ayebi Allahee hı'i, çılqad man q'aanunbı Vucee hets'u oyk'an. **17** Yeşuak'le milletna ts'ir g'avxhu Misayk'le eyhen: - Millet ulyozzurne cigeençə sıç'ookvan niq'id qöö. **18** Misee mang'une cuvabis eyhen: - Zak'le ğameebaxhenbışdayıv avub aaxvanbişda ts'ir deş, mə'niy qəbəqqə g'iviyxhe. **19** Misa çadırkı g'xhi'yne cigaysqa qarımee, maana bogayıy maa'ad ha'an mik'ar g'acu qəllmişexhena. Suvalqa l'iqəəne cige mang'vee qəlin xile aqqıyn q'aanunbı otk'unin g'ayebi ç'iyes gyuvotxhur haq'vra'anbı. **20** Mang'vee manbışe hav'una boğa ts'ayeeqa huvopxhur gyooxhan haa'ana. Mançike axuyn kard getu-getu toozalqa sak'ala'a. Qiyğɑ man toozud xhinel aliki'i, Izrailybişisqa ulyoğas ilekka. **21** Misee Harunuk'le eyhen: - Mane milletin vak hucoone hı'i, şı manbı məxbine xəbne binaheeqa av'u? **22** Harunee eyhen: - Yızda xərna, qəllamışmexhe. Vak'lecad ats'an ine milletis nimeeyiy qəlasın ha'as ikkiykanva. **23** Manbışe zak'le uvhuyn: «Şı Misirğançə qığav'yne Misayne vuk'lelqə hucoome qadi şak'le ats'a deş. Mançıl-allab şas allahar hee'e, manbı şale ögee hudooracen». **24** Manke zinad uvhuyn: «Şavukayıy k'ınəəğayke hı'iyn kar vod, man cule g'ayşecen. Milletimid k'ınəəğə zasqa adıyn. Zinad man

k'ınəəğə ts'ayeeqa huvotxhur, mançikeb ina boğa quvxha». **25** Mísayk'le g'ecen, millet yəqqi'lə qıgeç'u vod. Naş qıxay yik'el hixan hı'iyn xhinne, millet yəqqi'lə qıgeç'u eyxhe. Harunee mançis yəq huvu vuxha. Manbişə ha'ançile duşmanaaşəd əqənabınıy ha'as. **26** Mísá çadırkı g'hı'yne cigaysqana qıxha eyhen: – Rəbbin sura aqqına zasqa qora. Man g'ayxhi Leviyne nasileençen gırğınbı mang'usqa savayle. **27** Mísee manbişik'le eyhen: – Rəbbi, Izrailyne Allahee, inəxüdud eyhe: «Vuşde gırging'vee yi'q'eeqa g'ilinc qe'ecen. Şu çadırkı g'hı'yne cigayne q'omançə k'anyaqqamee vuşun çocar, hambazar, k'anenbi gyabat'a hudoora, həməxbib yı'q'əlqa savk'le». **28** Leviyne nasilenbişə gırğıñ Mísee uvhuyn xhinne ha'a. Mane yiğil milletne xhebid aazırılqa ələəna insan gık'u. **29** Mísee Leviyne nasilenbişik'le eyhen: – Şu g'ıyna vuşde dixbışdayıç çocaaşına eb k'yav'u, şucab şu Rəbbis g'apsır. Mançıl-allab Mang'vee şos g'ıyna xayir-düə hevles. **30** Qinne yiğil Mísee milletik'le eyhen: – Şu geeb xəbna binah hav'u. Zı haşde Rəbbisqa ilqec'es, şavuk'lene ats'a, sayid zasse həməxüd ha'as əxə Rəbb vuşde binahile ilyheç'e. **31** Mísá Rəbbisqa sak'ı eyhen: – İne milletin cos kınəəyke allahar hav'u, geeb xəbna binah opxhun. **32** Zı Vake heqqa, hucoone ixhes manbişde binahile ilyheç'e. Vas manbişde binahile ilyheç'es dekkanaxhe, manke yızimid do Yiğne kitabeençe hakkal he'e. **33** Rəbbi Mísayk'le eyhen: – Zas binahısın kar hı'na insan Yızde kitabeençe hakkal ha'asda. **34** Həşdiyle hoora, Zı vak'le millet nyaqayıy qıkkeva uvhu, hamaqab manbi quvkee. Yızın malaikid yəq haagva, vale ögiyl əlyhəəs. Mançina gah qabimée, Zı manbişda cazaə hav'une binahilla qevlesda. **35** Sabara gah İlgevçuyle qiyğa, Rəbbi Harunee hav'uyne boğal-allı milletilqa it'umun ik'arbi salat'a'a.

33 Rəbbi Mísayk'le eyhen: – Ğunar, ġu Misirğanče qığavhuyn milletid ine cigeençə qıgeepç'e. İbrahimis, I'saq'is, Yaaq'ubus Zı k'in g'assir «Zı şoka g'abiyənbishevlesva» uvhuynne cigabişeeqa hudoora. **2** Manbi nyakiy itv gyodatstsen cigabi vod. Zı maabın Kana'anbi, Emorbı, Q'etbi, Perizbi, Q'ivbi, Yevusbı mançe g'ee'epşesini. Şu geed hı't'iy millet ixhal-allı, yəqqə şokun hidya'asva Zı şoka əlyhəəs deş. Zı vale ögiyl maqa malaik g'axiles. **4** Man qəlikan cuvab g'ayxhi millet gesse giygal. Neng'vecad uftanın karbi qa'a deş. **5** Rəbbi Mísayk'le uvhuynniy: – Izrailybışik'le inəxüd eyhe: «Şu hı't'iy

milletid. Zı şoka sik'ırraxheyir ark'innaxhiy, Zı şokun ha'asinni. Haşdemee şu, şolyun uftanın karbi g'ayşe, Zak'led ats'axhxhes şok hucooyiy ha'asva». **6** Məxüd Xorev eyhene suvalqa ı'lqəəne cige Izrailybişə colyun uftanın karbi g'eşenbi. **7** Mísee çadır insanar vooxhene cigayle xilece şaqana güväxü vuxha. Mísee mane çadırın do «Rəbbika yuşanaa'ana çadır» giyxhe. Rəbb t'abala'ana insan mane çadırısqa arayle ixha. **8** Mísá Rəbbika yuşanaa'ane çadırısqa əlyhəəne gahil, millet oza qıxha, cone çadırbişde ghalee ulyozzur, mana çadireeqa ikkeç'esmee mang'uqa ilyakka ixha. **9** Mísá Rəbbika yuşanaa'ane çadireeqa ikkeç'umee bulud dirak xhinne givç'u, Rəbb Mísayka yuşana'ane gahil çadırne ghalee ulyoozar vuxha. **10** Milletik'le buludna dirak çadirene ghalee g'avçumee, manbı oza qeepxha cone çadırbişde ghalee ı'bəədat niyxhe ha'an. **11** Mísayiy Rəbb sana-sang'uka hambazar xhinne yuşan ha'a vuxha. Mançile qiyğa Mísá çadırkı g'hı'yne cigeeqa siy'k'al ixha. Mang'una mek'vna kumagciymee Nunna dix Yeşa mane çadırıke curexhe ixha deş. **12** Mísee Rəbbik'le eyhen: – Ğu zak'le «in millet hot'leva» uvhu. Zaka vuşuyiy g'axilesvad uvhu deş. Ğu uvhuyn «Zak'le ġu doyuka ats'a, ġu Yızde ulesqa yugra qarı». **13** Hək'erar Yiğne ulen zi aqqixheene, hucoone ixhes zak'le Yiğna yəq haagve. Məxür zak'le Ğu ats'axhxhes, Yiğne ulenir zi aqqasda. Hucoone ixhes, in insanaar Yiğin millet ixhay yik'el hixan hima'a. **14** Rəbbi Mísayk'le eyhen: – Vas rəhətda ixhecenva, Zicar vaka ı'qqəs. **15** Mísee Rəbbik'le eyhen: – Ğu şaka ı'qdəəsxhe, şı ince qıgmaa'a. **16** Ğu şaka hidyark'mee, nişikene ats'axhxhes Yiğin milletid, zinar Yiğne ulen avquvubva? Nişikane menne, zinar, Yiğin milletid ciyeeyne aq'valyne milletbisiIKE cura'as əxəs? **17** Rəbbi Mísayk'le eyhen: – Ğu Yızde ulesqa yugra qariva, Zak'le ġu doyuka ats'ava, Zı ġu uvhuyn ha'asın. **18** Mísee eyhen: – Hucoone ixhes, manke Yiğna gırğına xəbwalla zak'le haagve. **19** Rəbbi eyhen: – Zı Yızda gırğına yugvalla vak'le haagvasda, Zı Yızın YAHVE döyud vak'le ats'axhya'asın. Zas ikkanang'us Zı yugvalla, vukkanang'usub rəhi'm haa'as. **20** Vak'le Yızın aq'va g'aces deş. Yızın aq'va g'acuna insan üç'ürra axvas deş. **21** Qiyğa Rəbbi eyhen: – Haane Yızde k'anene ganzil ciga vobna, mançıl ulyozre. **22** Yızın Nur inençe ı'lğəəmee, Zı ġu ganzeene sacigeeqa gixhxhi, ooqad Zı İlgeç'esmee xil aqqas. **23** Qiyğa Zı mançe xil g'ayşumee, vak'le Yızın yı'l'cad g'aces, aq'va g'aces deş.

34 Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – Şene ögiylyna xhinne q'öble g'aye hoots'e. Zı mançılıd, ğu şenke haq'vari'yne g'ayebişil otk'uninbi ok'vanas. **2** Miç'eer Sinayne suvalqa İlqeç'e. Suvane q'oma Yizde ögiyl ulyozre. **3** Vaka suvalqa vuşucar İlqemeç'ecen, suval vuşucar mexhecen. Suvayne hiqiy-allá çavra-vaq'əd uxhmijxhancen. **4** Rəbbəe Mısayk'le uvhuyn xhinne, Mısee şene ögiylyna xhinnena q'öble g'ayeb hoots'u, yicbid alyat'u miç'eer çakra Sinayne suvalqa İlqeç'e. **5** Rəbb buludne ar giç'u, Mısayne k'anə ulyorzuł Cun do, YAHVEva, eyhe. **6** Mısayne ögiyle i'lğamée eyhen: – YAHVE Zı vorna, rəħi'mikana, qidiykkın insanaaşis geed helena Rəbb Allah Zı vorna. Zaqa geed xədin sabır, badaldyooxhena yugvalla vobna. **7** Aazırıkanə nasılıbış yugvalla haagva. Hı'iyn qəlan karbiyyi qopkune yəqqi'le sapk'ılıybı, binahbı Zı yik'elixañ ha'a. Taxsirnang'uk'le vaqa taxsir deşodva itteyhena meer Zıcar vor, məxbine dekkaaşine uşaxxaşılqa xhebne-yoq'ne nasilee Zı yiğbi allya's. **8** Mısa ek'rə aq'vakkena c'iyelqa gizerçu Rəbbis i'bəədat hı'i, **9** eyhen: – Xudaavanda zi Vasqa yugra qarixheene, hucoone ixhes, Xudaavanda, şaka qora. Şı hı'i't iy milletid ixheene, şı hı'iyn qəlan karbiyyi binahbı Ğu yik'elixañ hı'i, şı Vasqa Yiğin millet xhinne se'e. **10** Rəbbəe eyhen: – Zı mugaavile haa'a: Zı yiğne milletis həşdilqamee c'iyelyne aq'valyne milletbişik'le g'idecuyن əlaamatbı hagvas. Hasre yiğne hiqiy-allane milletlik'le Rəbbəe yiğnemee hı'iyn g'acu qəvəq'necen. **11** Həşde şu Zı eyhençil yugda k'ırı gyaqqe, man Zı eyhen kar he'e. Zı şosse Emorbi, Kana'anbı, Q'etbi, Perizbi, Q'ivbı, Yevusbı g'ee'epsesimbi. **12** Şu əlyhəəsde cigabışeene milletbişika mugaavile himaa'a, mana vuşdemee gugu vuxhes. **13** Manbişin q'urbanbi alyaa'an cigabi hı'ğəkkar he'e, erin g'ayebi giyxvar he'e, Aşerayın yivarid gyatxe. **14** Mering'une allahbişis i'bəədat huma'a, saccu YAHVEys i'bəədat he'e, şu merna Zaka sa aqqaqqamee Zı mançis öörəxə deş. **15** Nyaggah mane cigabışeaa xaxvane insanaaşika mugaavilebi hima'a, manbişe Zas cone allahbişika xayaanat ha'amee, q'urbanbi gyat'amee, şu qoot'alas, man otxun binaheeqa k'imabak'a. **16** Şu manbişde yişşaşike vuşde dixbişis yedar himaa'a. Deşxheene, vuşde dixbişed manbişde içeeşe cone allahbişika Zas xayaanat ha'ang'a, manbişe ha'an ha'as. **17** Sayid şosun k'ınəəgə ts'ayıl rişsi qı'i byuttar hima'a. **18** Zı şok'le uvhuyn xhinne, uvhuyn gahil Avivne vuza acixamır deşin gineybişin bayram algehe. Mane vuza yighille

yığna ilydyadiyñ giney oxhne. Yik'el aqqe mane vezaniy şu Misirğanç qığav'u. **19** Gırgın şos ts'etta yedike ixhayncad, gadebib, çavrav-aq'ayn vughulyın balabid Yızınbı vod. **20** Ts'eppa vuxhayne əməleyne q'uduxne cigeer urg qevle. Çine cigeer kar qidelesxhe gardan havaaq'ar he'e. Şos ts'eppa vuxhayne dixbişde cigeer nuk'rə qele. Hasre nenacar Zasqa xil q'ərər immaylecen. **21** Vuşun ha'asın işbi yixhne yiğee he'e, yighid'esdemee yiğil manzil hee'e. Kar eزانed sa'aned gahil, yighid'esin yiğ manzilis cure'e. **22** Sukbi qiyşalang'a ts'ettiynə nugbarika Şavuot (Ülycümbişin) bayram algehe. Sen ç'əvexheng'ad Alyadıñ Kar Sı'iny bayram algehexhe. **23** Senee xhebne yəqqee vuşun gırgın adamer, vuşde Xudaavandne Rəbbine, İzrailyne Allahne hiqa savalecen. **24** Zı vuşde hiqiy-alladın milletbi g'e eşsu, vuşun ciga xət qə'as. Şu senee xhebne yəqqə Rəbbine, vuşde Allahne hiqa savaales vüqqəngə, şavussecad yik' hı'i vuşun ciga aqqas əxəs deş. **25** Zas ablyaa'an q'urbanna eb, acixamırnanne ginelqa k'yoohar himaa'a. Peesaxis (Allah qidet'u İlgeç'uyne) bayramısva gyuvk'iyne q'urbanın çuru miç'eediys imaxvacen. **26** Yiğne cigabışe ts'etta alyadıñçike inette yugun Rəbbine, yiğne Allahne xaaqa alle. Mısva çine yedine niknee qumooxhar. **27** Rəbbəe Mısayk'le eyhen: – İn cuvabbı ok'ne, inçis siki Zı vakayıy İzrailika mugaavile haa'a. **28** Mısa maa'ar Rəbbika yoq'ts'al xəmnayıy yoq'ts'al yiğna ixha. Mang'vee maa'ad gineyid, xhyanıd, vuççucad ghalyaqqa ikki deş. Mang'vee g'ayebişil oo mugaavileyn cuvabbı, yits'ible əmr, opk'un. **29** Mısa xılya'ab q'öble mugaavileyna g'aye avqu Sinayne suvayle Rəbbika yuşan hı'i gəəmee, mang'uk'le ats'a deşdiy cune aq'vayle nur k'əə ixhay. **30** Harunuk'leyiy İzrailybişik'le Mısayne aq'vayle nur k'əə g'acumee, mang'usqa qeepxhes qəvəyq'ən vuxha. **31** Mısee manbi cusqa qoot'al, Harunur manbişin ç'ak'ınbilb Misaysqa qabimee, mang'vee manbişika gaf haa'a. **32** Mançile qiyğā gırgın İzrailybi mang'usqa savayle. Mısee Rəbbəe cusqa Sinayne suvee quvuyñ gırgın q'aanunbi milletisqə qele. **33** Mısa yuşan hı'i ç'əvəxhamee, mang'vee cune aq'valqa şalavniyxhe alyadaçen. **34** Mısa Rəbbika yuşan ha'asva lqqəmee, mang'vee aq'valin şalav g'esse ixha. Qiğeç'esnang'ad mang'vee meed vuk'ləlqa şalav alyadaçe ixha. Rəbbisse İzrailybişisqa sak'imee, mang'vee cuk'le uvhuynbi manbişılqa hixhara'a ixha. **35** Mane gahil İzrailybişik'le Mısayne aq'vayle nur k'əəniyxhe g'ecen. Mana manbişika yuşan ha'ang'ar

vuk'lelin şal g'eşşen deşdiy. Mang'vee vuk'lelin şal sak'i Rəbbisqa əlyhəmeniy saccu g'eşşen.

40 36 İzrailybı safareenang'a, Rəbbika yuşan haa'ane çadırıle buludna dirak xəəqə ts'its'avxhamee, manbı yəqqı'lqaniyxhe gyabak'anbı. 37 Bulud xəəqə ts'its'devxhaylette, millet cigeençe 'üyükaran deşdiy. 38 Safariy ç'əvuvxhesmee, Rəbbin bulud İzrailyne milletne ulene ögiyl, yiğniyığın çadırıl oo vuxha, xəmdemee mane buludee ts'a gyotxhan ixha.

Rut

1 Haakimaaşə xəvvalla haa'ane yiğbişil izrailil misvalybı giyğal. Mane yiğbişil Yahudayne cigabişeeene Bet-Lexem şahareençene sa adamee xhunaşşeyiy cuna q'öyre dixir alyapt'i, sık'inne gahisva ayk'anna Moav eyhene ölkeeqa. **2** Mane adamiyn do Elimelex, xhunaşşeyn Naomi, dixbışde sang'un Maxlon, mansang'unud Kilyon eyxhe. Manbı Yahudayne Bet-Lexem şahareençen Efratı vuxha. Man insanar Moavqa qabı maayib aaxvanbı. **3** Sabara gahile Naomiyna adamiy Elimelex qek'an'a, mana q'öne duxayka eexva. **4** Məng'l'in'e dixbişə cos Moavbişin içeer haa'a. Manbışde sang'i'n do Orpa, mansang'i'nid Rut eyxhe. Manbı yits'ille senmee maa'ab avxuyle qiyğa, **5** Maxlonur Kilyonur habat'anbı. Naomi adamiyiy dixbirdena eexva. **6** Naomi Moavne cigabişee yeexhene gahil, məng'k'le g'iyxhen, Rəbbee Cune milletis Cuna yugvalla haagu, manbış gineyid huvu. Mana sossasaşıka Moavğançə siyk'alnava g'elil qeexhe. **7** Naomi cene q'öne sossaka sayk'alasva, eexvane cigeençə qıgęyç'u Yahudayne cigabişeeqa yəqqılqa geexha. **8** Naomee cene sossasaşık'le eyhen: - Qudoora, vuşda q'öyursana yedyaşaşine xaaqa savk'le. Şu hapt'iynbışisiv zas hav'yne yugvalil-allı, hasre Rəbbee şos Cuna badal dyooxhena yugvalla haagvecen. **9** Hasre Rəbbee şos adamer hevlecen! Mane xizanee şoqa rəhətiyvalla vuxhecen! Manid uvhu, məng'ee sossasaşis ubbabı hı'imee, sossar axtiba gyaaşu, **10** eyhen: - De'ış, si vaka sacigee yiğne milletisqa vüqqəs. **11** Naomeeme eyhen: - Yızın yişşar, xaaqa savk'le. Nişisne şu zaka vüqqə? Nya'a, şos adamer vuxhesin, zas mebin dixbine vuxhes? **12** Yızın yişşar, savk'le. Zi adamiys ylqəqəsin xhinne deş vor, q'əs qiyxha. Zi həşde uvheene, zaqa umud vob, zi g'lyna xəmde adamiys ark'in, vuxhne ayxu dixbi uxasva. **13** Nya'a, manbı ç'ak'l qeepxhesmee, şu adamer dena aaxvas vooxheyee? De'ış, yızın yişşar! Rəbbee zalqa xıl g'ott'ulva, yizda i'mi'r q'ap'i quvxha. Yızın uts'ur vuşun ciled geed vod. **14** Manbı meeble maa'ab axtiba gyaaşə givişgal. Orpa abays ubba hı'i iyek'anna. Rutmee, abayk at'irq'in eexvana. **15** Naomee Rutuk'le eyhen: - Haane yiğne g'ayniyna xhunaşşee cene milletisqa, cene allahbışisqa siyk'al. Qeera, günar məng'l'qa sayk'le. **16** Rutee eyhen: - Zi mizel iyqimeeqqa valqa ylq'sak'al hı'yee, şu g'alerçuyee, yeeracenva. Vak'le ats'axhxhe, şu ark'inne cigeeqa zinar alyhəsda, şu ulyorzulyne cigeeqa

zinar ileezarasda. Yiğin millet yızın millet ixhes, yiğna Allahir yizada Allah ixhes. **17** Şu qiyk'uye cigeeqa zinar qiyk'asda, maayir k'eyxhasda. Qiyk'ule greyri, menne karan zi vake curey'ee, hasre Rəbbee zakin he'ecen. **18** Naomilqa hitxhirmee Rutus hək'eracar cekavur ylqəqəs yikkanva, məng'ee məng'l'ke xıl tsı'ıts'aa'ana. **19** Manbı məxüb Bet-Lexemqa hivxharasmee, sacigee avayk'ananbı. Manbı Bet-Lexemqa qabı hipxhirmee, şəharın cəmə'at q'omançə-k'anyaqqamee ciçis i'xl'yxa. Zoiyfabişə eyhen: - İna Naomi dişeeene? **20** Naomee manbışık'le eyhen: - Gırgın əxəne Allahee yizada i'mi'r q'ap'i qav'uynçil-allı zak'le Naomiva (ittuna) deş, Marava (q'ap'ina) eyhe. **21** Zi inençe gyayts'i-giyxhi qıgęyç'veeyir, Rəbbee zi inyaqa q'ərar sayk'le hey'i. Nişil-allane şu zalqa Naomiva ona'a? Rəbbee zalqa dağamiyvalla g'axuvu, Gırgın əxəng'vee zalqa yiğbi allı'i. **22** Məxür Naomi, Moavne cigabişeençə cene sossaka Moavğançəne Rutuka sacigee ylq'əlqə siyk'al. Manbı Bet-Lexemqa xhit'a qiviyşalne gahil qabı hiviyxhar.

2 Naomiye adamiyqa Elimelexiqa, hək'erar sa yugna, qivaats'ına Boaz donana xını eyxhe. **2** Yiğbişde sa yiğıl Moavğançəne Rutee Naomiyk'le eyhen: - Hayeesre zi çolbişeeqa ylqəqəs. Şavne ulesqayıy zi yugra qarı, mang'uqa qihna ark'in, mang'uke avxuna xhit'a saa'as. Naomee məng'l'k'le «Yiş, hiyek'neva» eyhe. **3** Rut hark'ın çolbişde sançee, xhit'a qiviyşalnabışde qihna i'giykir avxuna xhit'a saa'a. Məxür mana cek'le dyats'adcad, Elimelexne xınıyene Boazne çoleeqa qiyeele. **4** Mane gahil Boaz Bet-Lexemğançə qarı, xhit'a qiviyşalnabışık'le eyhen: - Hasre Rəbb şoka ixhecen! Manbışed mang'us «Rəbbeeyib vas xayır-düə hevlecenva» alidghiniy qele. **5** Boazee qiviyşalnabışde ooqa gixhxhiyng'uke qiyghanan: - İna mek'vna zəiyfa şavunbışdane? **6** Mane insanee eyhen: - İna mek'vna zəiyfa Moavğançə vor. Mana Moavğançə inyaqa Naomiyka sacigee qarı. **7** Məng'ee zak'le uvhuyn: «Hucoone ixhes, zi hiyeesre xhit'a qiviyşalnabışqa qihna i'giykir avxuna xhit'a saa'as». Mana çoleeqa miç'eer arına vor, həşdilqameeyir ark'in deş. Mana vüxənayk avurur sik'inna gahna giy'ir. **8** Boazee Rutuk'le eyhen: - Yiş, zal k'ırı alixhxhe! Avxuna xhit'a saa'asva inençe menne çoleeqa imeek'an. İnyaa yizde g'ulluxçi yiceesika eexve. **9** İleeke, yizde g'ulluxçi yiceesə nyaabiy xhit'a qiviyşal, manbışiqə qihna i'giykre. Zi yizde işçeeşik'le vak sumoot'ava uvhu. Vas misayiy

xhyan ikkiykin, hark'in yizde işçeeşee gyatsts'i'iyne parçbişeençe ulyoğe. 10 Rut mang'us ç'iyelqamee k'yorzul eyhen: – Nya'a, zi vasqa yugra qarı? Nya'a, ġu zaka menne cigeençe qariyng'uka yugra eyxhe? 11 Boazee məng'i's inəxdin alidghiniy qele: – Adamiy qik'uyle qiyığa, ġu abaynemee hi'lyn gırın kar zak'le g'ayxhiyn. Ğu dek, yed, yiğna vatan g'alepçi, vak'le mankilqamee dyats'anecad milletne k'anyaqa qari. 12 Hasre vas mane işil-allan Rəbbəe helecen! Ğu xılık avqa dyugulixxesva qariyne Rəbbəe, ızrailyne Allahee vas geed mukaafat helecen! 13 Rutee eyhen: – Xərna, zi şadra vor, zi yiğne ulen ayqıva. Ğu zas yik'bı huvu. Zi yiğne g'ulluxçıy içeeşina deyxheeyir, ġu zaka manbışika xhinne yugrayuşan hi'. 14 Yı'q'i'hi'n kar otxhanmee, Boazee məng'i'k'le eyhen: – İnyaqa qeera, ġünad giney şakasana bakmazeeqa k'yoq'u oxhne. Rut qarı qiviyşalanbişde k'anegiy'irmee, Boazee məng'i's qootsuna xhit'a hoole. Rut opxhun eets'enar, hexxabab aaxvana. 15 Mana meer k'yapk'inna xhit'a saa'asva oza qiyxhamée, Boazee cune nukaraaşık'le eyhen: – Məng'ee ark'in bafabışde yıq'neñçeb saa'axhee, məng'i'k'le cuvab immeyhe. 16 Qiviyşalang'ab məng'i'sva bafabışeençe q'asdın git'yı dağ'e, hasre se'ecen. Məng'i'k'le vuççud immeyhe. 17 Məxüb Rutee exhalilqamee çolee git'y saa'a. Sav'una git'y gyootumee, məng'i's sa xəbna ç'emç'e xhit'ayna vooxhe. 18 Qiyğab məng'ee mana alyapt'ı, şahareeqa qiyeele. Abayk'led məng'ee nimee geeb xhit'ayiy sav'uva g'ecen. Rutee yicee yi'q'l'hin kar otxhanang'a, hexxada axuyn qığavhu abays hele. 19 Abee məng'i'ke qiyghanan: – G'iyna ġu git'y nençene sav'u? Nyaane işlemeş yixha? Hasre yiğna hav'une insanış xayır-düə vuxhecen! Şavusneyiy yic işlemeş yixhava, Rutee abaysyuşan hi', eyhen: – G'iyna zi işlemeş yixhane adamiy do Boaziy. 20 Naomee sossak'le eyhen: – Hasre Rəbbəe, üç'übünbişikekeyi hapt'lynbişike cuna badal dyooxhena yugvalla qivdiykkanne Boazis xayır-düə hevlecen! Naomee meed eyhen: – Mana, şı g'attivxhan hav'iy gardanaqa gexhana xinibışda sa vorna. 21 Moavğançene Rutee eyhen: – Sayid mang'vee zak'le uvhuyn, cun qiyşalan cigabi ç'əvxhesmee, cune işçeeşika işlemeş yixhe. 22 Naomee cene sossak'le, Rutuk'le eyhen: – Yızda yiş, mang'une g'ulluxçıy içeeşika yiğin i'giykiriy yugda ixhes. Deşxhee, mering'une çolee vak'le cuvabniy eyhes. 23 Məxür Rut xhit'ayiy suk qiviyşil ç'əvvuvxhesmee,

Boazne g'ulluxçıy içeeşika işlemeşexhe. Eexvasır mana abayka eexva.

3 Yiğbişde sa yiğil Rutune abee Naomee məng'i'k'le eyhen: – Yızda yiş, vas rəhətdə ixhecenva, zi vas sa yugun ciga t'abal ha'as ikkan dişde? 2 Nya'a, ġu g'ulluxçıy içeeşika işlemeş yixhana Boaz, yişda xını eyxhe dişde? Mang'vee g'iyna exhal cune xhit'ayke attayl vara ha'a vod. 3 Ğunar ə'yeexi'r, micagın tanalinbi ali'i, atirbiq qadğu maqa hiyek'ne. Mang'vee otxhun-ulyodğu ç'əvxhesmee, ġucar ġu mang'uk'le himeegva. 4 Mana g'alixhasva əlyhəəmee, mana nyaaryiy g'ilexhava ats'axhxhe. Qiyğar maqa ikkeyç'ı, mang'une g'elybişilin kar g'ayşu maa'ar g'aliyxhe. Mang'veecad vak'le eyhesin, hucooyiğ ha'as ikkanva. 5 Rutee «Zi ġu uvhuyn gırın ha'asınva» eyhe. 6 Mana atteeqa arı gırın abee uvhuyn xhinne ha'a. 7 Boaz yugda otxhun-ulyodğu yik' cigeeqa qadimee, g'alixhasva xhit'ayne anbarbişde mgleqqä ayk'an. Rutur niq' dena qarı, mang'une g'elybişilin kar g'ayşu, maa'ar g'ileexha. 8 Xəm surak Boaz muğur qixha alytirk'ilmee, cune g'elybişee zəiyfa g'alirxhu g'eece. 9 Mang'vee məng'i'k'le eyhen: – Ğu vuşuna? Məng'ee eyhen: – Zi yiğna g'ulluxçıy Rut vorna. Zas vukkul hüvxəsin ciga he'e. Ğu, şı g'attivxhan hav'iy gardanaqa gexhana xını vorna. 10 Boazee eyhen: – Yızda yiş, hasre vas Rəbbəe xayır-düə hevlecen! Ğu ina hav'una yugvalla şene ögiyinçileb yugna vob. Ğu mek'vne karnaneyiy kar deşde adameesiqa qihna g'iddyxarxhuninçil-allı. 11 Yızda yiş, ġu həşdiyle qimiq'ən! Zi yiğnemee vas ikkanan kar ha'asin. Yişde şaharne gırğine insanaaşık'le ġu hək'erar yugna zəiyfa yixhay ats'an. 12 Zi vuşda xını ixhay qotkun vodun, saccu şoqa zale k'anena xını vor. 13 G'iyna xəmdiyisir inyaacar eexve. G'iyya mane vuşde xiniys, şu g'attivxhan haa'as vukkiyķinee, yugda ixhes, hasre hee'ecen. De'ęş, mang'us man ha'as diyķinee, Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, man zi ha'as. Miç'erilqamee inyaa g'aliyxhe. 14 Rut miç'erilqamee mang'une g'elybişee g'ileexha. Boazee culed-alqa «Hasre şavuk'lecad atteeqa zəiyfa arıva mats'axhxhecenva» uvhuva, Rut torandanang'acad, yic g'imceccenva, oza qeexhe. 15 Boazee Rutuk'le eyhen: – Valqa aletçuyne karan sa sura zasqa hele, ġunad manisa surale aqqe. Rutee Boazee uvhuyn xhinne ha'a. Boazeeyib məng'i's xilece xhit'a kyav'u, məng'i'ne migalqa qoole. Mançer Boaz şahareeqa siyķ'al. 16 Rut cene abaysqa Naomisqa sark'ilymee,

məng'ee qiyghanan: – Yiş, nəxüdne ixha? Rutee, Boazee cenemee hi'yn gırın kar abays yuşan hi'yle 17 qiyğa, eyhen: – Abaysqa xil q'ərar simiyk'alva uvhu mang'vee zas inimeena xhit'ab huvuna. 18 Naomee Rutuk'le eyhen: – Yiş, sik'irra örxe, ilyakas ina iş nəxübəy g'ittiviyxhan. Mane insanee g'iyna mana iş, sa suralqa qıqdyavhu ulyozaras deş.

4 Boaz şaharne akkabısısqa qıqeç'u, insanar sabıyne cige giy'ar. Boazee eyhena şena k'anena xını mançə 1'lğamee, mang'vee mang'ulqa onu'u eyhen: «Zasqana sark'il, inyaa gyu'relan». Manar qarı giy'arna. 2 Boazee şaharne ağsaqqalaşaik yits'lyre insanır qort'ul «Şunab inyaa gyuvreva» eyhe. Manbib qabı giviy'aranbi. 3 Boazee mane xiniyk'le eyhen: – Moavne cigabışeençe sark'ılyne Naomee, yişa ebana eyxhene Elimexelin ciga vod massa hele. 4 İnyaa gyuv'uriybışdeyi cəmə'ətne ağsaqqalaşaşine k'ane, zi valqa g'ayxhya'an, man ciga ġu alışses ikkan. Ĝu ilydeşsesxhee, man zak'le eyhe, zak'le ats'axhxhes. Mane ișee ts'erriyna ġu eyxhe, qiygynar zi. Mang'vee Boazik'le: «Zı man ciga ileşsenva» eyhe. 5 Boazee eyhen: – Ĝu man ciga Naomiyke ileşsemee, mang'une qık'uyne duxayna xhunaşşe Moavğançena Rutur hee'es yikkan. Qiyğa şos dix ixhayng'a, man ciga qık'uyng'une xizanis axvecenva. 6 Xineeyen: – Məxüdxheene, zasse man ciga alışses əxəs deş. Zı man ciga alışsvee, man yizde ts'erriyne xhunaşşeykene uşaxaaSis hixharas deş. Zasse man ciga alışses əxə deşud, ġucad alışsvee yugda eyxhe. 7 Avaala İzrailil sa kar alışsu-massa huvuynemee, sa kar badal hi'ynemee, insanee g'elilin g'ellin g'ayşu mansang'usqa qele ixha. Man ədat, si iş yaqqılqa gyuvxhunava eyhen ixha. 8 Xineeyen Boazik'le eyhen: – Ģucab alivše. Qiyğad mang'vee cune g'elilin g'esşe. 9 Boazee ağsaqqalaşaik'leyiy gırıngı cəmə'ətik'le eyhen: – Şu g'iyna şahadar vobinbi, zi Elimexike, Kilyonike, Maxlonuke axuyn gırıngı Naomiyke ileşen. 10 Qik'uyng'un do cune cigabışil axvecenva, cune ximbişde yi'q'neençe, cune şahareençe himaykalcenva, Maxlon qık'u ayxuna cuna xhunaşşe, Moavğançena Rut zi zas hee'e. Şunab g'iyna şahadar vobinbi! 11 Akkabısısqa sabıyne insanaşaşeyiy ağsaqqalaşaş eyhen: – Si şahadar vob. Hasre Rabbee yiğne akkalqa qööna zəiyfar Raahileykiy Leayk akarna hee'ecen. Manbiše Yaaq'ubus geeb uşaxar vuxu. Ĝu Efratbışde yi'q'ne karnana ixhe, Bet-Lexemliid yiğin do ats'axhxhecen. 12 Hasre Rəbbee mane mek'vne zəiyfee vas vuxasın uşaxar Peresna

xizan xhinne qivaats'ına hee'ecen. (Peres Tamaris Yahudaykeniy ixha.) 13 Boazee Rut hee'e, Rutuke mang'us xhunaşşe yeexhe. Boaz Rutuka g'alirxhumee mana vuxhnee eexva. Rəbbee manbişis uşax hele. Rutee dix uxooxa. 14 Yadaaşə Naomiyk'le eyhe ixha: – Rəbbis şukur vuxhena, Mang'vee g'iyna vas, ġu gatt'iyxhan hee'esda neva huvu. Hasre mang'un do İzrailvolle ats'axhxhecen! 15 Mang'vee ġu mek'v qee'es, q'asvalee vaqa ilyakkas. Mana vas yighne dixile yugne, ġu yikkanne sossee uxuva. 16 Naomee uşax xhilibiseeqa alyaat'u, man iykar ha'a, mang'uqa ileeka yixha. 17 Maane hiqiy-allane yadaaşə eyhe ixha: – Naomiyemee dix ixha. Mang'un do Oved giyxhe. Mana Davud peyğambarne dekkina, Yesseyna dek ixha. 18 İna Peresna nasıl vob: Peresike Xetsron g'arayle. 19 Xetsronike Ram g'arayle. Ramike Amminadav g'arayle. 20 Amminadavike Naxşon g'arayle. Naxşoniker Salmon g'arayle. 21 Salmoniker Boaz g'arayle. Boaziker Oved g'arayle. 22 Ovediker Yessey g'arayle. Yesseyiker Davud peyğambar g'arayle.

1 Samuelin

1 Efrayimne suvabınane cigee, Rama eyhene şaharee Elkanava adamiy eyxhe ixha. Mana iyeroxamna dix ixha. Iyeroxamur Elihuyna dix ixha, Elihu Toxuyna dix ixha, Toxur Tsufayna dix ixha. Tsufiy cuke g'abıynsı Efrayimne nasılıne cigabişee aaxva vuxha. **2** Elkanika Xannayıy Peninna donan q'öyre xhunaşşer vuxha. Peninnya kauşaxar voburbiniiy, Xannaysme kauşaxar vooxhe deşdiy. **3** Seniys mana insan cune şahareençe qığçə'u, hayk'an ixhana Şilo eyhene şahareeqa Xəəne G'oşunbişde Rabbis 1'bəədat hi'i, q'urbanbi alylya'asva. Mane gahil Xofniyyi Pinxas Rəbbin kaahinarniy vob. Manbi Eliyn dixbi vuxha. **4** Elkanee q'urban ablyaa'ane yiğil cune xhunaşşeyn Peninnays, məng'i'ne dixbışdeyiş yişbişde giğing'us q'urbanna pay hoolenaniy. **5** Xannaysme mang'vee q'öble pay hoole vuxha. Rəbbe məng'i's usax hidele ixheeyid, Elkanays mana geerniyxhe yikkikyanna. **6** Xannayne q'əyeeme, Rəbbe məng'i's usax hideleva məng'i'lqa cuvabbi ayhe, demalqa giyxhe yixha. **7** Senbi inəxüd 1'lğəə ixha. Xanna, misa Rəbbine xaaqa hark'imee, məng'i'ne q'əyeem mang'i'lqa cuvabbi ayhe ixha. Xanna man eyhenbi g'ayxhi, geeşə yixha, karid məng'ee otxhan ixha deş. **8** Məng'i'ne adamee, Elkanee, məng'i'k'le eyhe ixha: - Xanna, nya'a geeşə? Nya'a kar udyotxhan? Nya'a yiğin yik' gyotxhan? Nya'a, zi yiğinemee yits'ne duxayle hexxana dişde vor? **9** Manbişə Şilo eyhene şaharee otxhun-ulyodğuyle qiyğa, Xanna g'elilqa siğeetsa. Kaahin Eliyir, Rəbbine xaane akkabışisne gyu'ur eyxhe. **10** Yik' gyotxhan-gyotxhan Xannee Rəbbis hülörəx düə haa'a vuxha. **11** Məng'ee Rəbbis mis k'yav'u, inəxüd cuvab hele: - Xəəne G'oşunbişda Rəbb, Vak'lecab Yiğne bendelqa abına ver g'oocena. Vasse, zi Yiğna bende yik'el hidirxinee, zas sa dix huvee, zınar mana giğine gahbişis Vas heles. Mana Rəbbis g'assırva, mang'unu vuk'ul misacab gyapxhas deş. **12** Xannee Rəbbis xılınya düə haa'a vuxha, Eliyir gyu'ur məng'i'ne ghalika ilyakka ixha. **13** Xannee yik'eençe düə haa'ava, məng'i'n saccu ghalycad l'giykar eyxhe, ses g'iyxhe eyxhe deş. Eliysqa məxi'd qayle, məng'ee ulyodğuniyhan vod. **14** Mançıl-allad mang'vee eyhen: - Ğu misilqameene ulyoğas? Mançıkana g'alepçe, valqa qeera! **15** Xannee eyhen: - Yizda xərna, yizin yik' gyotxhan ixhayke, zi Rəbbis yizin yik' q'əra qa'a. Zi çaxiriyp p'iyva deş ulyodğu. **16** Vasqa məxüd

qımaylecen, zi abır deşda zəiyfaniyhan. Zalqa xəbna ver abiva, yızın yik' gyotxhanva, zi düə məxi'b hav'u. **17** Eliyee alidghınıy qele: - Yugna yəq vuxhena. İzrailyne Allahee, ġu heqqiyn vas helesin. **18** Xannee: «Ğu zaqa, yiğne bendeyqa, yugra eyxheva» uvhu, sark'il cene yəqqi'n ark'in kar oyxhan. Mançile qiyğa məng'ee aq'va qa'a deş. **19** Qinne yiğil manbi miç'eeb çakba oza qeepxha, Rəbbis 1'bəədat hi'i Ramayene, cone xaaqa, siviyk'al. Elkana cune xhunaşşeyka Xannayka g'ilexha, Rəbbeeyid məng'is ikkanan ha'an. **20** Sabara gah ilğevç'ule qiyğa Xanna vuxhne ayxu sa dix uxooxa. Məng'ee «Mana Rəbbike heqqiva» uvhu, mang'un do Samuel (Allahik'le g'ayxhi) giyxhe. **21** Elkanayıy cuna xızan, Rəbbis senis ablyaa'ana q'urban ablyaa'asvayıy Rəbbis huvuyn cuvab aqqasva, Şiloyeeqa havayk'an. **22** Xannamee mang'uka hiyeek'an deş. Məng'ee adamiykl'e eyhen: - Nebelüg gyarğılıyle qiyğa, zi mana Şiloyeeqa Rəbbis heles ikkees. Mana giğine gahbişis maa axvas. **23** Elkaneyid eyhen: - Vas ikkanaxüd he'e, mana gyarğıl ç'əvxhesmee xaa giyre. Hasre Rəbbeeyid Vuce huvuyn cuvab aqqecen. Mana, dix gyarğıl ç'əvxhesmee, cuka xaa eexva. **24** Uşax gyarğılmee, Xannee xebne seniyna conga, sa urvanna maşuk', sa tulugud çaxiren alyaat'u, Rəbbine Şiloyeene xaaqa hiyeek'an. Mane gahil usax k'ilda ixha. **25** Conga gyuvk'ile qiyğa, Xannee usaxid alyaat'u Eliysqa ari, **26** mang'uk'le eyhen: - Yizda xərna, yiğne canalqan k'in ixhen, inyaa, yiğne k'ane ulyorzu Rəbbis düə haa'ana şena zəiyfa, ziniy vor. **27** Zi ine uşaxnemee niy düə haa'a, Rəbbe zi heqqiyn, zas huvuyn. **28** Həşde zi mana Rəbbis hele. I'mi'rvollete mana Rəbbina ixheskan. Manbişə maa'ad Rəbbis 1'bəədat ha'a.

2 Xannee inəxüb düə haa'a: - Rəbbe yızın yik' şad hi'i, Rəbbe zas xəbna guç huvu. Zi şad yeexhe, Ğu zi g'attiyxhaney'il-allá. Zi həşde yizde duşmannaşile aqəna ha'a. **2** Rəbbik akarna q'ör'esda məxrına muq'addasna deşda, Ya Rəbb, Ğu sa vorna! Yişda Allah xhinnena şı havaacena merna deşda! **3** Şucab şu ç'ak'iba vukkiy c'əv he'e! Hexxan cuvabbi ghaleençə g'imekk! Saccu Rəbb giğin ats'ana Allah vor, Mang'vee gyoodakke insanaşın işbi. **4** İgidyaşın vukbi hayq'var, Guç deşinbişismee guç qavayle. **5** Şenke avts'u iviykarانبے Həşde gineynemee iş t'abal haa'a, Missinbib həşde avts'u iviykar. Uşax dexheng'ee yighiyre uxu, Geed uşaxaarnanar yiccar ayxu. **6** Rəbbe insanis i'mi'rib hoolena, Vuceeyib alyabat'ana, Mang'veecarır nyuq'vneeqa

k'yaraççena, Vucecarır alqayhena. (Sheol h7585) 7 Rəbbəe insanis kar helenid, g'eşenid. Mang'vee insan axtır qa'ana, uleker gyayhena. 8 Rəbbəe mi'q'eeña kar deşda g'elil qa'ana, Qıvaats'ıynbişika sacigeyir gya'ana. Mang'vee dyunyecad aqqi. 9 Cuna yəq' avquynbı Mang'vee havaacenbi, Pisınbib miç'axiyvalee avgales, Manbişde guçun manbişis kumag ha'as deş. 10 Culqa g'elil qeepxhaynbi Rəbbəe oot'al-ooxal haa'asimbi, Manbişlqa xəybı g'əhətqə's. Rəbbəe dyunyeyscad məhkama algahas! Mang'vee Vucee g'əyxı'yne paçcahıs guç hoole, Mana axtı qa'a. 11 Qiyğa Elkana cune Ramayeene xaaqa siyk'al. K'inna Şamuelymee kaahin Eliyne k'anə Rəbbis k'ilyvalla haa'a axva. 12 Elin dixbi geeb karai'dəən insanar vuxha. Manbişə Rəbbir qızara'a ixha deş, 13 kaahiniyvallab karaəeba haa'a vuxha deş. Şavaamecab q'urban ablyav'u, çuru qoyxharang'a, kaahinna nukar xile xhebne silinane yabayka hiyxhar ixha. 14 Mang'vee man yaba çurunane k'umk'umeeqa, lyagameeqa, tavasareeqa, g'abeeqa, nyaqa ixhay hiyxə ixha. Yabalqa qadiyn gırğın mang'vee kaahinis alyaat'a ixha. Məxüd manbişə, Şilo eyhene cigeeqa ızrailybişə adiyne gırğine q'urbanne çurunukcad ha'a ixha. 15 Man k'ıldanın xhinne, q'urbanın adın ma' gyrohxhan ha'asse, kaahinna nukar ari, q'urban ablyaa'ane insanik'le eyhe ixha: - Kaahinis ç'era qa'asin çuru hele. Mang'vee vake qotxhuruyñ çuru alyaat'as deş, mang'us çığın çuru hele. 16 Q'urban ablyaa'ang'vee: «Hasre ts'etta ma' gyrohxhan ha'as, qiyğa vas nenayiy pay vukkan manab alept'eva» - uvhumee, nukaree: «De'ış, həşde qavaleva, qudyooolexheeyib gucuka alyapt'asvaniyxheva» - cuvab qelen. 17 Rəbbine ögiyl mane mek'vunbişda, Eliyne dixbişda, binah geeb xəbnaniy vob. Manbişə Rəbbis adiyncıs hi'rmat haa'a vuxha deş. 18 K'inne Şamueleemee katanike hı'yn ileyliğ givatxın, Rəbbine ögil k'ilyvalla haa'a vuxha. 19 Yedee seniysın Şamuelisin k'imin p'laş iyxhva ixha. Dek seniysda q'urbanana Şilo eyhene cigeeqa i'qqəmee, yicir man p'laş alyaat'u ayreele yixha. 20 Kaahin Eliyeeme, Elkanaysiy mang'une xhunaşseys xayir-düə huvu, eyhe ixha: - Hasre Rəbbəe vas ine yiğne xhunaşşeyke, yicee heqqi Rəbbis huvuyneuşaxıl-allı, mebinuşaxar hevlecen. Mançile qiyğa manbi cone xaaqa siviyk'al vuxha. 21 Rəbbəe Xannays yugvalla hav'u, məng'i's Rəbbəe mançile qiyğa xhebiyre dixiy q'öyrer yiş heele. K'inna Şamuelymee Rəbbine ögil xər qexhe eyxhe. 22 Eli

geer q'əs qıxha eyxhe. Mang'uk'le dixbişə ızrailybişik ha'anbid, Allahne muq'addasne çadirne ghalee iş haa'anə yadaaşıka manbi g'alyabak'avad g'ayxhinni. 23 Eliyee manbişik'le eyhen: - Şu ha'an hucoone? Zak'le gırğine insanaaşikcad, şu ha'anə karai'dəən işbişdecad hək'ee g'iyxhe. 24 Yızın dixbi, vuşun ç'əv! Zak'le Rəbbine milletike g'avxhuna mana xabar yugna deşub. 25 Sa insanee menne insanne ögee binah hav'ee, mang'ul-allə mering'vee Allahis düə haa'as vooxhe. İnsanee Rəbbis pisin he'eene, şavussene mang'ul-allə düə haa'as vəəxə? Rəbbəe manbi gyapt'as vuxhayke, manbişə dekkil k'iricad iliixhe ixha deş. 26 K'inna Şamuelymee xər qexhe ixha. Mana Rabbisir insanaaşisir geer ikkan ixha. 27 Mane gahıl sa Allahna insan Eliysqa ari, mang'uk'le eyhen: - Rəbbəe inəxüdüd eyhe: «Yığna dekkıy cuna nasıl Misirnang'a, fironne xalq'is nukariyvalla haa'ang'a, nya'a, Zi manbişis dyagu dişdiy? 28 ızrailyne gırğine nasalbişde yi'q'neenə yiğne dekkina nasıl Zi Zas kaahinar vuxhecenga g'əvxü. Zi manbişik'le uvhuynniy, Zas q'urbanbi alle'e, atırbi gyooxhan he'e, Yızde ögeeiyib ileyliğ q'ı'i viiykre. ızrailybişə adiyne gırğın q'urbanbi Zi yiğne dekkine xizanisniy huvu. 29 Nya'a şu nişil-allane Yızde xaaqa Zasva Zi əmr hav'u allya'an q'urbanbiyy Zas ıkkeekan karbı g'eliqqa hele? Nişil-allane gü yiğin dixbi Zale ooqa avqaaqqə? Şu Yızde milletin ızrailin, Zas adiyne karbışın inekke yugun cigabı otxhun kokeebaxhenbi.» 30 Mançıl-allad ızrailyne Allahee Rəbbəe invavud eyhe: «Zi şenke cuvabniy huvu, yiğneyiy yiğne dekkine xizanın Zas gırğine gahbişılıycab g'ullux haa'asva.» Həşdemee Rəbbəe eyhe vod: «De'ış, Zi məxüd ha'as deş. Zi şavaayıy axtı qa'a, Zi mana axtı qa'as. Şavaayıy Zi g'eliqqa huvu, Zi məxrına uleke alişəs. 31 Gah qavaalesda, Zi yiğne xizanneb xilençe guç g'avşesda. Yiğne xizanikene şavaacablb xiliyna i'mi'r haa'as deş. 32 Vak'le Yızde xaalqa ablesda ver g'avcesda. Yic ızrailik'le yugun yiğbi g'ece ixheeyid, yiğne xizanikene şavaacab xiliyna i'mi'r haa'as deş. 33 Zi yiğne xizanıbı Zas q'urbanbi allya'ane cigaysse gırğınbı deş g'ee'epşes. Manbişin uleppi nağın gyatsts'i, yik'bıd ik'arın aqqı ixhes. Yiğne xizaneençene gurgung'veecab cit'ana i'mi'r hav'u hapt'as. 34 Yiğne q'öne duxayne, Xofniyyi Pinxasne, vuk'ləlqa qalesin yiğnemee işaarat ixhes: manbi sa yiğil, sacigee hapt'as. 35 Zımee, Zas ıkkananbiyyi Yızde yik'eedinbı gırğine gahbişil ha'ana, Zasda sa yugna kaahin g'əxəs. Zi mang'una xizan havaacesda,

mang'veeyib Zı g'ayxı'yne paççahne ögil k'ilyvalla haa'as. **36** Yiğne xizanike üç'übba avxuynbimee, sa sık'ının nuk'rayiy giney heqqasva mang'usqa abi, mang'une ögil k'yoozarasınbı, „hucoona ixhes, sa ghalene gineynemee, zas nena vuxhay kaahinaşaına iş hevleva“.

3 Mek'vne Şamuelee, Eliyne k'anə Rəbbis k'ilyvalla ha'a vuxha. Mane gaħbişil Rəbbin cuvabiy gyaguybi zarada-zarada eyxhenbi deşdiy. **2** Sa xəmde Eliy cune tyulee g'alirxhu ixha. Mang'une uleppišik'le yugda g'ece ixha deş. **3** Şamuelymee Rəbbine xaa g'alirxhu eyxhe. Allahna q'utyb mane xaa vuxha. Maana Allahna bazırıb k'apq'l' vuxha deş. **4** Rəbbee Şamuelilqa ona'a, mang'veeyir «İnyaa vorva» alidghiniy qele. **5** Qiygar Eliyne k'anyaqa g'adarrxhun «Zalqa onu'ynne, zi inyaa vorva» uvhu. Eliyeemee «Zı onu'u deş, hoora g'alixheva» eyhe. Şamuelir ark'in g'ilexhana. **6** Rəbbee «Şamuelyva» meed ona'an. Samuel meer oza qixha Eliyne k'anyaqa ark'in «Zalqa onu'ynne? Zi inyaa vorval» eyhe. Eliyee «Zı onu'u deş. Dix, hoora g'alixheva» alidghiniy qele. **7** Şamuelik'le manke Rəbb ats'a deşdiy, Rəbbee mang'us cuvabıd aaqı deşdiy. **8** Rabbee xhebe'es Şamuelilqa onu'umee, mana tyuleençe suğotsu Eliyne k'anyaqa ark'in, eyhen: - Ğu zalqa onu'uva, zi inyaa vor. Manke Eliylqa hiyxharan, mek'vne Şamuelilqa onu'una Rəbb ixhava. **9** Mançıl-allad Şamuelik'le eyhen: - Hoora g'alixhe, meed valqa one'ee, inəxüd eyhe: «Yuşan he'e, ya Rəbb, Yiğne g'ulee k'ırı iliyxhe vod.» Şamuelir ark'in cune tyuleqa k'eç'ena. **10** Rəbb arı maa'ar ulyorzul şene ögiylin xhinne «Şamuel! Şamuelyva!» ona'anan. Şamuelee eyhen: - Yuşan he'e, ya Rəbb, Yiğne g'ulee k'ırı iliyxhe vod. **11** Rabbee Şamuelik'le inəxüd eyhe: - Zi Izrailil məxbina iş g'avces, g'ayxhiyng'un k'ırı g'avaygas. **12** Mane yiğil, Eliyne xizanne hək'ee uvhuyn gırGIN, Zi qomançek'anyaqqamee ha'asin. **13** Zi cuk'le uvhunniy, cuk'le ats'ane binahbişil-allı Zı cune xizanis gırGine gahbişisda cazahevles. Mang'une dixbişe Zi g'eliqqa huvu. Eliyeemee manbişin ögü i'xi' deş. **14** Zi mançıl-allad Eliyne xizanis k'inniy g'assır: Eliyne xizanne binahile q'urbanıkayıy menne-menne ikekkanne karbişika ilyheç'es deş. **15** Samuel miç'eerilqamee g'ilexhana, qiygar oza qixha Rəbbine xaan akkabı aaqa. Mana cus Allahee gyagu'iyn kar Eliysyuşan ha'as qayq'ənna. **16** Eliyeemee mang'ulqa onu'u eyhen: - Samuel, yizda dix. Şamueleyid «Zı inyaa vorva» mang'us alidghiniy qele. **17** Eliyee

mang'uke qiyghanan: - Rəbbee vak'le hucoovana uvhu? Hucoona ixhes, man zale dyugul hima'a. Allahee vak'le uvhuynçin, ġu zale saxheeyid dyugul he'ee, hasre Mang'vee vak divan qaqqecen. **18** Şamuelee mang'us gırGINyuşan ha'an, vuççud dyugul ha'a deş. Eliyeeme eyhen: - Mana Rəbb vorna, hasre Cus nəxüdü İkkən həməxüdüd he'ecen. **19** Samuel xər qexhe. Rəbb mang'uka ixha, Rəbbee Şamuelik'le uvhuyn gırGINkar eyxhen. **20** Rəbbee Şamuelike hək'erar peyğambar h'iyy, gırGIN İzrailik'lecad Danile Beer-Şevalqamee ats'axhxhen. **21** Rəbb meer Şiloyee gyagva giygal. Mang'vee Cune cuvabıka Vucecar Vuc Şamuelik'le hagva.

4 Şamuelin cuvab gırGINe İzrailis ixha. Mane gahil İzrailyibi, Filiştinaaşıka saç'ivkasva qığgeebaç'e. İzrailybişə con çadırkı Even-Ezeree, Filiştinaaşeme Afeqee giyxə. **2** Filiştinarib İzrailybişika saç'ivkasva giviyk'ananbı. Mane dəv'ee Filiştinar İzrailyaaşile għameebaxhenbi. Maa'ar İzrailyaaşike yoq'ud aazir insan qek'a. **3** Millet çadırkı gi'xi'yne cigeeqa siykl'mee, İzrailyne ağsaqqalaşa sana-sang'uke qiyghanan: - Nya'asdiyxan Rəbbee şı g'iyya Filiştinaaşis avub avxav'u? Qudoora, Rəbbika mugaavilenana q'utye Şiloyeençe şasqa qavaales. Hasre mana şaka vuxhecen, şinab duşmankaşa xilence g'attivxhan hee'ecen. **4** Milletin Şiloyeeqa insanar g'uxoole. Manbişə Rəbbika mugaavilenana q'utye qavayle. (Mane q'utyel oo keruvar ixha. Mane keruvaşa Xənəe G'oşunbişde Rəbbina taxt avqu vuxha.) Eliyna q'öyre dix, Xofniyyi Pinxasib, Allahika mugaavilenane q'utyeyne k'anə vooxhe. **5** Rəbbika mugaavilenana q'utye co çadırkı g'i'xi'yne cigeeqa qabı hipxhirmee, İzrailybişə məxdin c'ak'in ts'irbı ha'a, mançike dyunye i'giykar. **6** Filiştinaaşik'le maana ts'ir g'avxhumee, eyhen: - Cühüt'yarnane cigeena mana ts'ir nəxbinaniyxn? Manbinane çadırbišeeqa Rəbbina q'utye qabıva ats'axhxamee, **7** Filiştinar qəpq'l'ın eyhen: - Çadırbišeeqa allahaarib abi, şalqa ver ables! Həsdilqamee məxdin kar ixhayncad deşdiy. **8** Şalqa ver ables! Şavaane şı Mane għcnane allahaşa xilence g'attivxhanna as? Sahree, Misirbişde vuk'l'elqa cos ikkanan verbı exan allahar inbı vob. **9** Filiştinar, yik'eka vuxhe, qı'məaq'ən! Deşxheene, cühüt'yar vuşun həmbalar vuxhaynbı xhinne, şunab manbişin həmbalar vuxhes. Adameer xhinne vuxhe, saç'uvke! **10** Filiştinar yugba saç'uvku, İzrailybi avub avxu, cone çadırbišeeqa heebaxa. Mane yiğil geed xəppa insanar

hapt'i. Izrailybişda maa'ar xhebts'al aazir insan qik'u. **11** Allahna q'utye xilelqa alğaha, Eliyna q'öyursana dix Xofniyyi Pinxasib maa'ab habat'anbi. **12** Mane yiğilycar Benyaminne nasilena sa insan dəv'eençe hixu Şiloyeeqa qarayle. Mang'vee culyun tanalinbi qıtaxxi', vuk'lelqab colqa ver abiva nyaq'v k'yaa'a. **13** Mana qööne gahil, Eliy yəqqi'nemiglek gyu'ur ilyakka ixha. Mang'un Allahne q'utyeyneme yik'əə ixha. Mana insan şahareeqa ikkeç'u cok ixhaynbı yuşan hi'imee, şaharike ts'ir g'oottal. **14** Eliyk'le man ses g'ayxhımee, «Mana nəxbına ts'irneva?» mang'vee qiyghanan. Mana insan zaara Eliysqa qarı, mang'us gırğın yuşan ha'an. **15** Mane gahil Eliyqa üç'ale molyulle sen eyxhe, mang'un uleppid aqqı ixha, vuçcud g'ece ixha deş. **16** Mane insanee Eliyk'le eyhen: - Zı dəv'ənanə cigeençe qöö vor. Dəv'eençe zi g'iyna hixu. Eliyee qiyghanan: - Dix, hucoona ixha? **17** Mana xabar abiyye insanee eyhen: - Izrailybi Filiştinaaşde ögiyle heepxiynbi, gieeb insanar hapt'i. Yiğin dixbi Xofniyyi Pinxas q'öyursana hapt'lynbi. Allahna q'utye şenbişde xilyaqqa İlgevç'u. **18** Mana insan Allahne q'utyeyne hək'ee yuşan ha'amee, Eliy şaharne akkabisisne gyu'urne cigeençe yi'q'əlqa hi'gəykar. Mana q'əsrayıy yi'q'ra ixhayke, mang'una gardan hapq'ır qek'ana. Mana yoqts'al senna Izrailybişda haakim ixha. **19** Eliyna sos, Pinxasna xhunaşşe vuxhne yixha. Məng'l'na uxasdə gahib qabı hipxhırnıy vob. Allahna q'utye mebinbişde xilyaqqa İlgevç'u, abbatteyi adamıyb hapt'lynbıva məng'k'le g'ayxhımee, məng'i's sayangada ik'arbi qayle, məng'ee k'yorzul uxooxan. **20** Mana qeek'ang'a, məng'i's kumag ha'anə zəiyfabişeyhen: - Qi'meeq'ən, vas dix ixha. Məng'ee şavuscad alidghınıyd qele deş, nişikacarır sark'il ileeka deş. **21** Məng'ee «Nur Izrailike apk'innava» uvhu, uşaxın do İkavod (nur deşda) giyxhe. Məxüd məng'ee Allahna q'utye mering'une xilyaqqa İlgevç'uva, abbatteyi adamıyb hapt'ivə ha'a. **22** Məng'eecad meed eyhen: - Allahna q'utye mering'une xilyaqqa İlgevç'uva Izrailike nurub apk'imma.

5 Filiştinaaşə Allahna q'utye cone xilyaqqa alğavhu, mana Even-Ezerğanje Aşdod eyhene şahareeqa quvkekka. **2** Allahna q'utye Dagonna byutynane xaaqa quvku, mang'une byuttyune k'anyaqa giviyxhe. **3** Qinne yiğil miç'eeb Aşdodğançenbi oza qeepxhayng'a, Dagonna byuty Rəbbine q'utyeyne ögil aq'vakkena quvxa g'ooce. Manbişə Dagonun byuty alyaat'u, cine cigeeqa giyxhe. **4** Qinne yiğil miç'eeb manbi

oza qeepxhayng'a, meeble Dagonna byuty Rəbbine q'utyeyne ögil aq'vakkena quvxa g'ooce. İne yəqqees, Dagonna vuk'uliy q'öyudsana xil gyatxhi akkayne ghaleeqa gixhxhi eyxhe. Mang'un saccu candakcad axu eyxhe. **5** Mançıl-allad g'iyniyne yiğilqamee Dagonne kaahinaaşed, Aşdodeene Dagonne xaaqa vüqqənbışed akkayne ghaleeqa g'el giyxhe deş. **6** Rəbbin xil Aşdodğançenbişde oo yi'q' qexhe. Manbişilqayıy hiqiy-allanbişilqa verbı allya'a, tanbişik firar qığ'a. **7** Aşdodğançenbişik'le eyxhenbi g'acumee, eyhen: - Izrailyne Allahna q'utye inyaa, şasnee vuxhes vukkan deş, Mang'un xil şalıy yişde allahne Dagonne oo yi'q' qixha. **8** Manbişə gırğın Filiştinaaşin ç'ak'imbı sav'u, manbişike qiyghanan: - Izrailyne Allahne q'utye yek şı hucoona ha'as? Filiştinaaşine ç'ak'imbıse eyhen: - Hasre Izrailyne Allahna q'utye Gateeqa quvkeecen. Məxüd ixha Izrailyne Allahna q'utye Gat eyhene şahareeqa quvkekka. **9** Manbişə q'utye Gatqa qabıyle qiyğa Rəbbina xil mane şaharıl oo yi'q' qooxhe. Mane şahareebin insanar məxüb qəvəyq'ən giviygəl, manbişin yik'bı qodasınçıl quvkekka. Rəbbi mane şaharın insanar xəring'ule otçu, k'ining'ulqamee firaasika gyavts'ya'a. **10** Manbişə mançile qiyğa Allahna q'utye Ekron eyhene şahareeqa g'uxoole. Allahna q'utye Ekronqa qabı hipxhırmee, maane insanaaşə ts'irbi ha'a: - Şiyiy yişin millet gyap'asdəmee, manbişə Izrailyne Allahna q'utye şasqa qabi! **11** Mançıl-allab manbişə gırğın Filiştinaaşin ç'ak'imbı sav'u eyhen: - Izrailyne Allahna q'utye yəqqi'l hee'e huvooracen. Hasre şakiniy yişde milletikin mexhecen. Mane şahareebin gırğın insanar məxüb qəvəyq'ən giviygəl, manbişin yik'bı qodu-hapt'asınçıl qeebaxhe. Rəbbin xil manbişil oo geed yi'q'da ixha. **12** Hidyapt'i üc'übba avxuynbişin tanbi firaasika gyavts'e, mane şahareebinbişə haa'an ts'irarıd xəybiseeqa hiyxhar ixha.

6 Rəbbina q'utye Filiştinaaşine ciga比see yighthible vazna avxu. **2** Filiştinaaşə kaahinariy falika ilyakanbi qopt'ul eyhen: - İne Rəbbine q'utye yek hucoona ha'as? Şak'le eyhe, şı nəxübiy mana çine cigeeqa savaak'al haa'as? **3** Manbişə eyhen: - Izrailyne Allahna q'utye yi'q'əlqa savaak'al haa'as vukkanxhee, mana q'ərab savaak'al himaa'a. Şu mançinemee, taxsir şolyva Rəbbis pay haa'as vukkan. Mane gahil şunab yug qeepxhesinbi, Mang'vee şoke nya'asiy xil ts'its'dyaa'avad, ats'axhxhesin. **4** Filiştinaaşə qiyghanan: - Şal taxsirva nena Payne Rəbbis haa'as

vukkan? Kaahinaaşeyiy falika ilyakanbişə eyhen: - Filiştinaaşika xhuleyre xərnayiy, hamanimen k'İNƏĞYKENA firiq q'öv hav'u g'axuvle. Mana ver vuşdecab deş, vuşde ç'ak'İNİŞDEB vuk'lelqa qabına. 5 Mançıl-allá firaasınıñ, vuşda ölka q'ERA qaa'añe q'ÖVƏŞİNİñ k'opyebi he'e, Izrailyne Allahisib hı'rmat givxhe. Sayid manke, Mang'vee şokeb, vuşde allahaşileb, vuşde cigabisileb xil ts'its'aa'a. 6 Misirbışeyiy fironee q'1't'y k'eççyn xhiinne, şunad hıma'a. Allah manbışilqa rəhi'm dena qixhamee, manbişə Izrailybi g'avkkuynbi. 7 Həşdemee sa ts'edin daşk'a hı'i, mançik misacab xamut qidyav'unä q'ikar gyooqa'ana q'öble zer avt'le. Q'ikarmee mançike curu'u xaaqa qikkee. 8 Rəbbina q'utyeb alyapt'i daşk'eeqa gyuvxhe, taxsir şolyva Mang'us allesin k'İNƏĞYKEN karbid mançine k'anene yesük'eeqa gixhxhe. Qiygaled daşk'a yəqqıllı hee'e hooracen. 9 Yı'q'ale saccu ilyaake. Man çine cigeeqa, Bet-Şemeşne suralqa atk'imee, mana ver şalqa ooxuna Rəbb vornava eyhen vodun. Maqa idyapk'meeme, şak'le ats'axhxhesin, şas i'xi'yn xil Mang'un deşud. Man ciled-alqa ixhayn kar vodun. 10 Nəxüdiy uvhu, insanaşa məxüdud ha'an. Q'öble zer qabı daşk'ayk iviyt'al, mançin q'ikarıd xaa g'alya'a. 11 Daşk'eeqa Rəbbine q'utyeysa sacigee, manbişə k'İNƏĞYKE hı'iny q'ÖVƏRMANAYIY firarnana yesük giviyxhe. 12 Mançile qiyga zerbi qotkuda ayk'anabi Bet-Şemeşne suralqa. Manbi sağılqa, solulqa siditk'il, sa yəq avqu, heğə-heğə ayk'anabi. Filiştinaaşin ç'ak'İNBI mançiqab qihna Bet-Şemeş giviygalne cigeeqamee avayk'anabi. 13 Mane gahil Bet-Şemeşgançenbi suk qivişal çolee vooxhe. Manbi q'utye g'avcu şadeebaxhenbi. 14 Daşk'a Bet-Şemeşgançene Yesuayne çoleeqa qadi, sa xənne g'ayeyne k'ane ulyozaran. Insanaşa daşk'a haq'var hı'i mançike osbi ha'a. Zerbışiked, Rəbbis gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a. 15 Leviyne nasleençene insanaşa Rəbbina q'utye, k'İNƏĞYKE hı'iny q'ÖVƏRİY firar si'ina yesük'ub daşk'eençe gyaqqı, sa xənne g'ayel ooqa giyxhe. Mane yiğil Bet-Şemeşgançenbişə Rəbbis gyooxhan haa'ane q'urbanile ğayıri, medin q'urbanbid gyaat'anbi. 16 Filiştinaaşine maqa abiyyne xhone xəring'uk'le man g'acu, mane yiğilocab Ekronqa siviyk'al. 17 Filiştinaaş taxsir colyva Aşdod eyhene şaharne doyule, Gəzzə eyhene şaharne doyule, Aşkelon eyhene şaharne doyule, Gat eyhene şaharne doyule, Ekron eyhene şaharne doyule Rəbbis k'İNƏĞYKE hı'iny firar adayle. 18 K'İNƏĞYKE hı'iny q'ÖVƏRMEE,

hiqiy-allá cabırbişikanə şaharbişisiy çine hiqiy-allane xivaası sik'i adayle. Mane şaharbişiqə xhoyre xərna ixha. Bet-Şemeşgane Yesuayne çoleena, Rəbbina q'utye gyuvxhuna xəbna g'aye giyniyne yiğilqamee avxu vob. 19 Rəbbine q'utye yne aq'a ilyakiva, Allahee Bet-Şemeşgançenbişə vuk'lelqa ver ooxa. Rəbbe manbişda yights'al insan gek'a. Milletid, Rəbbe cone vuk'lelqa ooxune verir-allá geşse ixha. 20 Bet-Şemeşgançenbişə eyhen: - İne muq'addasne Allahne, Rəbbine ögil şavusse ulyozaras əxəye? Nyaqane ina q'utye quvkees? 21 Qiyga manbişə Kiryat-Yearim eyhene şaharne milletisqa xabar ana insanar g'axuvu, eyhen: - Filiştinaaş Rəbbina q'utye yi'q'älqa savaak'al hav'u, able mana quvkee.

7 Kiryat-Yearimne milletin abi Rəbbina q'utye quvkekkana. Manbişə mana tepalyne Avinadavne xaaqa alqavhu, çine k'anyaqar mang'una dix Eleazar ulyozar ha'a. 2 Q'utye Kiryat-Yearimeqa qabiyne yiğile geeb vaxt ulğooç'e: g'alle sen g'ayts'e. Izrailin milletcad geşse eyxhe, manbişə Rəbb t'abal ha'a ixha. 3 Şamuelee Izrailyne milletik'lecad eyhen: - Şu yik'eençe Rəbbilqa siviyk'alxhee, mebin allahar, Aştoret donan byuttyar dağ'e. Vuşun yik'bı Rəbbis hele, saccu Mang'us i'bəədat he'e. Manke Mang'vee şu, Filiştinaaşine xilençe g'attivxhan haa'asınbi. 4 Mane gahil Izrailybişee, Ba'aliy Aştoret donan byuttar dağ'i, saccu Rəbbis i'bəədat ha'a giviygal. 5 Şamuelee eyhen: - Gırgın Izrailybi Mispa eyhene şahareeqa see'e, zi şolalla Rəbbis miz k'ya'a's. 6 Manbi Mispeeqa sabı, xhyan alqavhu Rəbbine ögilqa k'ya'a. Mane yiğil manbişə sivar aqqı eyhen: - Si Rəbbine ögil binah hav'u. Şamuelee Mispee Izrailybis həkimiyallaniy haa'a. 7 Izrailybi Mispeeqa sabıva Filiştinaaşik'le g'ayxhimee, manbişin ç'ak'İNBI izrailybilqa vüqqə giviygal. Man g'ayxhıy Izrailybi qəvəyq'ənabi. 8 Mançıl-allad manbişə Şamuelik'le eyhen: - Si Filiştinaaşine xilençe g'attivxhan haa'asdeme, Rəbbilqa, yişde Allahilqa, hinva ehesse, miz k'ee'e. 9 Manke Şamuelee gyooqana urg alyapt'i, mançike Rəbbis gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a. Şamuelee Izrailynemee Rəbbis miz k'ya'a, Rəbbeeyid mang'us alidghiniy qelen. 10 Şamuelee gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'amée, Filiştinar Izraililqa k'yooharasva k'ane qeepxha vooxhe. Rəbbe mane yiğil Filiştinaaşilqa məxüd man xəybı xənne sesika g'əhədəqqə', manbi mançile curaybacab qəpqı'lın Izrailybişile avub aaxva. 11 Izrailybi Mispeençe qıgeepç'i, Bet-

Qarne cigabişeeqa qabı hivxharasmee, Filiştinaaşiqab qihna gyapkı'ı, manbi gyabat'a vuxha. **12** Şamuelee sa g'aye alyaptı' Mispayneyiy Şenne yi'q'neeqa giviyxhe. Qiyğad «Rəbbee şas inyaqamee kumag hı'ıva» uvhu, mane g'ayeyn do Even-Ezer (kumagna g'aye) giyxhe. **13** Maa'ab avub avxuyn Filiştinar sayib İzrailyne cigabişeeqa abayle deş. Şamuel ixhaylette, Rəbbin xil Filiştinaaşıl oğa yi'q'da ixha. **14** Filiştinaaşe, Ekroneyiy Gatine yi'q'ne aqqıyn izrailybişin şaharbiyyiçine hiqiy-alladin cigabid Filiştinaaşine xilençe g'ayşu, yi'q'älqa sak'al ha'a. Izrailibşdeyiy Emorbişde əree sülyh eyxhe. **15** Şamuelee i'mi'rvollette izrailis haakimiyvalla haa'a. **16** Mana seniys Bet-Elyqa, Gilgaleeqa, Mispeeqa hark'ın maa izrailybişis haakimiyvalla haa'a vuxha. **17** Qiyğar mana cune Ramayeeene xaaqa siyk'al ixha. Mançeb mang'vee izrailis haakimiyvalla haa'a vuxha. Mang'vee mane cigee, Rəbbis q'urbanbi allya'an cigad ali'in.

8 Samuel q'as qixhamee, dixbişike Izrailis haakimar haa'a. **2** Mang'une ts'erriyne duxayn do Yoel, q'ör'esing'unud Aviya ixha. Manbişe Beer-Şevee haakimiyvalla haa'a vuxha. **3** Dixbi dekkine yəqqı'n avayk'an deş. Manbi haramne piliqab qihna gyabak'a, ruşvatbi alyaat'a, qotkuda deşin q'aralybi hele ixha. **4** Gırğın Izrailin ağsaqqalar Ramayeeqa sabı, Şamuelyne k'anyaqa abi, **5** mang'uk'le eyhen: - Ğu q'as qixha, yiğin dixbimee yiğne yəqqı'n alyhə deş. Həşdeme menne milletbişika nəxtürnayıy, şasdar həməxürna sa paççah gixhxhe. Şas xəbvalla hee'ecen. **6** Manbişe: «Şasdar sa paççah gixhxhe, mang'vee şas xəbvalla hee'ecenva» uvhuyng'a, Şamuelis manbişe uvhuyun ikkiyan deş. Mang'vee Rəbbis düə haa'a. **7** Rəbbee Şamuelik'le eyhen: - Milletin eyhene gırğınçıl k'ırı alixhxhe. Manbişe ġu deş, Zı aq'əna qa'a. Manbişis Zı cona Paççah ixha ikkan deş. **8** Zı manbi Misirğançe qıqav'uye yiğile, g'iyiniye yiğilqamee manbişe menne allahaasıı ı'bəadatbı hı'i. Məxüb manbi Zake aq'əna qeepxha. Zak hı'yın kar, manbişe həşded vak ha'a. **9** Ğu manbişe eyhencıl k'ırı alixhxhiyle qiyğa, ġu manbişilqa yugda hixhar he'e, cos xəbvalla haa'asde paççahhee xəbvalla nəxübiy haa'as. **10** Şamuelee cuke paççah heqqane milletlqi, Rəbbee uvhuyun cuvab hixhar ha'an. **11** Mang'vee eyhen: - Şos xəbvalla haa'asde paççahhee, xəbvalla inəxüb haa'as: mang'vee vuşun dixbi sav'u, quvkeesimbi. Dəv'ayne daşk'abışiliy balkanaaşıl cus g'ullux haa'as alivkas. Manbiş mang'une daşk'abışde ögee g'adaaxvanas. **12** Manbişde sanbişike aaziring'us,

sanbişikeb xhots'aling'us ç'ak'ınbı haa'as. Mansanbib cun cigabi ezas, şagav sa'as g'axuvles. Avxuynbişisqad silahiy dəv'ayne daşk'abışis kara'alesin karbi ha'as alikkas. **13** Mang'vee vuşun yişba atırbiyyi otxhuniybı ha'as, gineybı qecesva vukkees. **14** Mang'vee vuşun inekke yugun çolbiyyi t'imilliğbi, zeytunun bağbi xilençe g'ayşu, cune insanaaşis heles. **15** Mang'vee vuşde sukukeyiy t'imilike yits'ib'esda pay alyaptı', məmuraaşisiy cune insanaaşis hevles. **16** Vuşun g'ular - adamer, yadar - vuşun mek'vunbi, vuşun əməlerid çıkanı mang'vee cus alyaat'as. **17** Vuşde vəq'əbəsda yits'ib'esda pay mang'vee cus alyapt'as, sunab mang'un nukarar vuxhes. **18** Yiğ qalesin, şu g'ayxi'yne paççahne xileençe, Allahılıqə şucad xileppi aaqas, Mang'vee şu g'attivxhan hee'ecenva. Rəbbeemee mane gahil şos cuvab qeles deş. **19** Milletismee, Şamuelyne cuvabil k'ırı alixhxhes diykkin, eyhen: - De'eq, şal oğa paççah ixha şas ikkan. **20** Havaasre menne milletbişis nəxübiy, şasib paççahhee xəbvalla hee'ecen. Dəv'ə gipxhimeeyib, yişde ögee hooracen. **21** Milletin eyhen gırğın yik'el aqqı, qiyğale man Şamuelee Rəbbis yuşan ha'a. **22** Rəbbee Şamuelik'le eyhen: - Manbişe eyhençıl k'ırı alixhxhi, manbişis sa paççah gixhxhe. Manke Şamuelee izrailybişik'le «Gırğınbi vuşde şaharbişeeqa savk'leva» eyhe.

9 Benyaminaaşıqa Giş donana sa insan ixha. Mana Avielna dix ixha. Avielir Tserorna dix ixha. Tserorur Bekoratna dix ixha. Bekoratır Afiahna dix ixha. Mana Gişa eyhena insan geer qıvaats'ına ixha. **2** Mane Gişiqar Şaulva donana sa mek'vna dix ixha. Izrailybişiqä mana xhineena micagna merna deşdaniy. Mana cune milletbişide gırğing'ule sa ç'ümna axtıra ixha. **3** Yiğbişde sa yiğil Şaulyne dekkin Gişin əməler iygval. Gişee duxayk'le Şauluk'le eyhen: - Oza qixhe, nukaraaşına sayın vaka alyart'u, əməler t'abal ha'as hak'ne. **4** Manayıy cuna nukar Efrayimine suvabinane cigee iviykir, mançeb Şalişa eyhene cigeeqa ilğeebaç'e. Maa'd manbişik'le əməler iveeke deş. Manbi mançe Şa'alim eyhene cigeeqab abaylenbi, maayid manbişik'le əmələr iveeke deş. Mançile qiyğa manbi Benyaminaaşine cigabişeeqa qavayle, maayid manbişik'le əməler iveeke deş. **5** Manbi Tsufne cigabişeeqa qabı hipxhiring'a, Şaullee cukane nukarık'le eyhen: - Qora savk'alascab, dekkee əməler yik'el hixan hı'i, həşde yişda haa'a giğalas. **6** Nukareeme mang'uk'le eyhen: - İne şaharee sa Allahnaa insan vorna. Mana geer hı'rmatnana insan

vor, mang'vee hucooyiy uvhu, manid eyxhen. Qoralan maqa vüqqəs, sayid mang'vee şak'le eyhe, nyaqayiv vüqqəs vukkanva. 7 Şaullee nukarike qiyghanan: - Sayib vüqqəs gyapk'ee, mang'us hucoona ikkee'es? Yişde q'oç'ebișee oxhanasın karid axu deş. Mane Allahne insanis ikeesin karid şaqqa deşin. Hucoona şaqqa vod? 8 Nukaree mang'us inəxdin alidghiniy qele: - Zaqa sik'inin nuk'rə vod. Zi man Allahne insanis heles, mang'veeyib şak'le yəq haagvasda. 9 (Avala İzrailee Allahee nenvayiy eyheva ats'axhxhesdemee, inəxüd eyhe ixha: «Qora, ilyakang'une k'anyaqa vüqqəs». Mane gahil peyğambaraasık'le ilyakanbıvaniyxhe eyhen.) 10 Şaulleeme nukarik'le eyhen: - Vüqqəsва eyhexhee, qora vüqqəs. Məxüd ixha, manbi Allahna insannane şahareeqa avayk'an. 11 Manbi tepalyne şahareeqa i'lqəmee, yəqqə manbişisqa xhinelqa vüqqən içər qızaxa. Manbişe içeeşike qiyghanan: - İnyaa iyakkana vornane? 12 İcéeş manbişik'le eyhen: - Ho'o, şole ögee vor. Mana həşde şahareeqa ari, zaraba vuxhe. Milletin g'iyna q'urbanbi allya'ane cigee, q'urbanbi allya'as. 13 Şahareeqa ikkepc'imée, mana kar oxhanas q'urbanbi allya'ane cigeeqa ilqeç'essəcar t'abal he'e. Mana qidyarı milletin kar oxhanas deş. Mang'vee q'urbanis xayır-düə huvuyle qiyğa qopt'uluynbı kar otxhan giviylə. Zaraba ilqeeqc'ee, mang'uqab qihna avaaq'arasinbi. 14 Manbi şahareeqa ilqeeqc'imée, manbişisqa Samuel qizaxxa. Manar tepalyne q'urbanbi allya'ane cigeeqa i'qeqə ixha. 15 Şaul ayresse sa yiğna ögee, Rəbbəe Samuelis man ats'axhxhi'i, uvhuynniy: 16 «G'iyya ine gahbişil yiğne k'anyaqa Benyaminaasine cigabişeenə sa insan g'axiles. Ğu mang'une vuk'ləlqa q'ış qadğve. Məxür ġu mang'uke Yizde milletna İzrailyna xərna ha'as. Mang'vee Yizin millet Filiştinaasde xilençə g'attixhan ha'as. Yizde milletne vuk'ləlqa qadiyn Zak'le g'acyun, manbişa ts'irib Zalqa hipxirna». 17 Samuelik'le Şaul g'acumee, Rəbbəe mang'uk'le eyhen: - Zi vak'le uvhuynie inə insanee, Yizin millet aqqas. 18 Şaullee şaharne akkabisinnee ulyorzungulyne Samuelisqa qixha qiyghanan: - Hucoona ixhes, ilyakang'un xav nyaa ixhay zak'le hagvelan. 19 Şaulleee, Şauluk'le eyhen: - İlyakkana zi vorna, yizde ögil q'urbanbi gyaat'ane cigeeqa ilqeç'e. Su g'iyna zaka sacigee kar oxhanas. G'iyya miç'eedid zi vak'le ats'axhxhes ikkanan uvhu, yəqqi'l ha'asda. 20 Xebille yiğna ögee aguyne əməleesinab himaa'a, manbi aveykı vod. Izrailyne milletincad yik'bı şavulqayiy sak'!?

Nya'a, valqayıy yiğne dekkine xizanılqa dişene? 21 Şaullee eyhen: - Nya'a, zi İzrailyne nasılıbışda nekke k'iminçeenə, Benyaminne nasileençəna dişde vor? Nya'a, yizda xizanıb, mane nasiene xizanbışda nekke k'inna dişde vob? Nişisne ġu zak'le manva eyhe? 22 Şamuelee, Şaulıy mang'una nukar gozeeqa qabı, qopt'ulne xhebt'salılqa ələəne insanne q'oma gyaa'a. 23 Şamuelee otxhuniy ha'ang'uk'le eyhen: - Zi vasqa curayda gixhxheva quvuyun çuru qale! 24 Otxhuniy ha'ang'vee guvu qadı, Şaulne ögilqa giyxhe. Şamuelee eyhen: - İna vasva curav'una pay vob. Oxhne, in yiğnimeeniy curu'u, qopt'ulne mihmankaşa sacigee ġu oxhnecenga. Mane yiğil Şaullee, Samuelika sacigee kar oyxhan. 25 Manbi q'urbanbi allya'ane cigeençe şahareeqa geepç'imée, Şamuelee Şaulika gaf cune xaane daxal haa'a. 26 Manbi miç'eeb oza qeebaxhenbi. Çakdacad, Şamuelee daxalyne Şaululqa onu'u eyhen: - Oza qixhe, zi ġu yəqqi'l arçes. Manar oza qixha, Samuelika sacigee xaançə g'aqa qıgeç'e. 27 Manbi şaharne migleqqa geepç'imée, Şamuelee Şauluk'le eyhen: - Nukarik'le eyhe, şale ögee hooracen. Nukarir ilqeç'ena ögilqa. Şamueleecad meed eyhen: - Ğu ulyozre, zi valqa Allahın cuvab hixhar ha'as.

10 Şamuelee zeytunun q'ışnan g'ab alyaat'u, Şaulne vuk'ləlqa k'yı'i, mang'us ubba hı'i eyhen: - Rəbbəe zak'le valqa q'ış qadğveva uvhu, məxür ġu İzrailyna, Cune milletna, xərna hı'i. 2 G'iyna ġu zake curxhaley qiyğa, Benyaminaasine cigabişee, Tselytsax eyhene şahareene Raahileyne nyuq'vnesne vasqa q'öyre insan qızaxas. Manbişe vak'le eyhesin: «Ğu t'abala'asva hark'ınıñ əmələr aveykıynbi. Yiğne dekkisə əmələr yik'el hitxin, həşde yiğna haa'a girgil: „Yizde duxayk hucooniyxan ixha?“» 3 Mançer ġu Tavoreene mi'qane yivusqa qales. Maa'ab vasqa xhebiyre Bet-Eleeqa Allahis 'bəədatis vüqən adamer qızaxas. Manbişde sang'usnee xheyible misva, mansang'usnee xheyible giney, xhebir'esing'usneeme sa tulug' caxiren ixhes. 4 Manbişe vas salam huvu, q'öble giney hevles. Günad alyaat'asınbi. 5 Mançile qiyğa ġu əlyhəəsda Allahne Givea ehene şahareeqa, maa'ab Filiştinaasın eskerar vuxhes. Şahareeqa ikkəmee, vasqa q'urbanbi allya'ane cigeençe gəən peyğambarar qızaxas. Manbişe maa'ab arfa, dyaf, zurna, lira əlüvxəs. Coyib peyğambariyvalla haa'as. 6 Manke Rəbbin Ri'h valqa giç'es, günab manbişika sacigee peyğambariyvalla haa'as. Vake maa sa mernacar insan qixhes. 7 Man gırgın əlaamatbi

ixhamee, ġu ha'asın kar he'e. Allahır vaka ixhes. 8 Zale ögee Gilgaleeqa giç'e. Zinar gyoxhxhan ha'an q'urbanbiyy medin q'urbanbi allya'asva maqa giç'es. Zi maqa qalesmee, yighille yiğna maa'r axve. Zi vak'le hucooyiy ha'as iktanva eyhesmee, vuçud hima'a. 9 Şaul Şamuelisse xaaqa sak'imee, Allahee mang'un yik' badal ha'a. Man giргın əlaamatbid mane yiğilcad eyxhe. 10 Manbi Giveayeeqa qabimee, manbişisqa peygamberar qızaaxa. Maa'ad Allahin Ri'h Şaululqa geç'e, Şualeeyib manbişika sacige peygambariyvalla haa'a giygal. 11 Mana şenkecar ats'anbişik'le, mang'vee peygambariyvalla haa'a g'avcumee, sana-sang'uk'le eyhen: - Gişine duxayk hucooniyxan ixha? Nya'a, Şaulur peygambaraasinane vor? 12 Maa eyxhene insanaasine sang'vee eyhen: - İlyaakende, manbişin dekkar sa nəxbincab insanaare? Mankiyle axuyn vod: «Şaulukerne peygamber ixha?» eyhen. 13 Şualee peygambariyvalla hav'ule qiyğa, q'urbanbi allya'anе cigeeqa ilqec'u. 14 Şaulne emisee, mang'ukeiyiy mang'une nukarike qiyghanan: - Nyaqaniy hapk'in? Şualee eyhen: - Əməler t'abal ha'asniiy hapk'in, ivdeekе g'acumee, Şamuelyne k'anyaqa hapk'm. 15 Şaulne emisee eyhen: - Hucoona ixhes, Şamuelee şok'le uvhuyn zasyuşan he'e. 16 Şualee emisiyk'le eyhen: - Mang'vee şak'le əməler avekiyinbiva uvhu. Paççahiyvaline hək'ee Şamuelee hucoovayiy uvhuva, mang'vee emisiysne ağmişcad ha'a deş. 17 Şamuelee izrailybi Rəbbine ögilqa, Mispeeqa sav'u, 18 eyhen: - Rəbbe, Izrailyne Allahee, inva vod eyhe: «Zi izrailybi Misirğançe qıgav'u. Misirbışdeyi menne şos xəbvalla haa'ane, aq'uba hoolene paççahaasine xiленce Zi şu g'attivxhan hav'u. 19 Şu manimeene dağamiyalybiske, aq'übabişike g'attivxhan hav'une Allahılqa şu g'iyna yi'q'bı sak'al ha'a. Şu Mang'uk'le „De'es, şas paçcah gixhxheva“ eyhe. Həşdemee Rəbbine ögee nasılıbış, xizarıbış sik'l ulyoozre». 20 Şamuelee izrailin giргın nasılıbı, sassadna ögeeqa qıgı'ı çöp k'eçü. Çöp Benyaminne nasılılqa gitxhu. 21 Qiyğad Benyaminne nasilen xizarıbı sassadna ögeeqa qıgı'ı çöp k'eçü. Çöp Matriyne xizanılqa gitxhu. Matriyne xizanimbışik'led sassabna ögeeqa qıgeepç'eva eyhe. Manbişiker Gişna dix Şaul çöp k'eçü, g'əxə. Şaul t'abal ha'a gibgilme, mana iveau deş. 22 Manbe manbişe Rabbike qiyghan: - Mana inyaqa qarı dişde? Rəbbe eyhen: - Hooş, yukbişde yi'q'nee dyugulyxha. 23 Manbi maqa g'adapxhim, Şaul ana qavaylenbi. Şaul milletne yi'q'nee ulyorzuling'a, mana girging'ule sa

ç'ümna axtira ixha. 24 Şamuelee eyhen: - Rəbbe, g'əyxı'nıa insan, şok'le g'eciyee? Milletne yi'q'nee mang'uk akarna sacar deşa. Milletin ts'irika eyhen: - Paçcah geer qa'ana! 25 Şamuelee milletis paçcahee vuk'lek vukkekkane ölkayn q'aanunbi yuşan ha'a. Mang'vee man q'aanunbi kitabeeqa otk'un Rəbbine ögilqa giyxhe. Mançile qiyğa Şamuelee millet cone xayıbışeqa g'ekka. 26 Şaulur cune xaaqa Giveayeeqa ayk'an. Allahee məxüd ha'a, sassa igidyar Şauluqab qıhna avayk'an. 27 Sassa karai'dəəneme insanaaşe inəxüd eyhe ixha: - İne insanee şı nəxüb g'attivxhan haa'ayee? Manbişe mana qızırar ha'a deş, mang'us paybıd ikkekka deş. Şualee mançis niq' qıgäye deş.

11 Ammonğançene Naxaşee, Gileadne cigabışeenə Yaveş eyhena şahar hiqiy-allançe avqaaqqana. Yaveşne milletincad Naxaşık'le eyhen: - Şaka cuvab g'ats'ak'vne, şinad ġu eyhenbi ha'as. 2 Ammonğançene Naxaşee manbişik'le eyhen: - Vuşun giгging'un sağın uleppli alqı'i, məxüb izrail g'eliqqa huvuyle qiyğa, zi şu uvhuynçilqa qarayle. 3 Yaveşne ağsaqqalaşa mang'uk'le eyhen: - Şas sa yighille yiğ hele, xabar ana Izrailyvolle insanar g'axuvles. Şı şavussecab g'attivxhan haa'as dəəxəxhee, manke şicab şı yiğne xilyaqa qevles. 4 Xabar ana insanar, Giveayeeqa Şaulusqa abi, milletis hucooyiy ixhava yuşan ha'an. Milletid ts'irika gesse giygal. 5 Mane gahil Şaul cune yastibişiqar qıhna çoleençe qöö ixha. Mang'vee qiyghanan: - Milletik hucoona ixha, nya'a man gesse? Manke Yaveşbişə cos yuşan hi'ynbi, manbişe mang'ulqa hixhar ha'anbi. 6 Man eyhenbi g'ayxhimee, Allahin Ri'h Şaululqa gexa. Şaul qəlin qoxa giygal. 7 Mang'vee cuna q'öble yats givk'u, san-sanna qaa'a. Qiyğad xabar ana abiyinbışisa man sanbi quvu, Izrailyvolle in eyhe iviykaras ulyooka: - Şaulneyiy Şamuelyne qıhna qidyabiybışide giгging'une yatsbışılqab mana ver ooxasvude. Milletilqa Rəbbile qəpq'ı'nıyna g'iç' gyooç'e, manbişin giргınbi sanab oza qeebaxhenbi. 8 Şualee manbi Bezek' eyhene cigeet gipk'ining'a, Izrailybişiqə xhebid vəş aazir, Yahudeeşiqar xhebts'al aazir adamı ixha. 9 Manbişe Yaveşgançe xabar ana abiyinbışik'le eyhen: - Gileadeene Yaveşbişə k'le inva eyhe: «G'iyya veriğ pıra quvxhesse, şu g'attivxhanasınıbı». Xabar ana abiyinbişə mana xabar Yaveşbişılqa hivxhar hav'umeet, manbi şadeebaxhenbi. 10 Yaveşbişə Naxaşık'le eyhen: - G'iyya şicab şı vuşde xilyaqa qevles, manke şos hucooyiy iкkan, şak he'e. 11 Qinne yiğil Şualee cun insanar

xhebne cigueeqa bit'al haa'a. Miç'eed qixhesnang'a, manbi Ammonğançenbişin g'oşunbinane cigueeqa akk'yapk'i, yi'q'i'hı'lqasmee, manbi gyabat'a vuxha. Üç'übba avxuynbi sassabna mançe heebaxanbi. Q'öyre-q'öyrena vuşucar sacigee axu deş. 12 Milletin Şamuelik'le eyhen: - Şaul yişa paçcah ixhes dəxəsva eyhenbi nyavxha? Qavaale ş man insanar gyapt'as. 13 Şaulee eyhen: - G'iyna vuşucar gik'as deş. G'iyna Rəbbbee Izrail g'attivxhan hav'yun yiğ vod. 14 Şamuelee milletik'le eyhen: - Qudoora Gilgaleeqa sapk'il, paçcah vuşuyiyva sayid eyhes. 15 Gırgın milletcad Gilgaleeqa atk'in, Rəbbine ögil Şauluke paçcah ha'a. Maa'ad manbiş, Rabbine ögil q'urbanbi gyaat'a. Gırgıne Izrailybişə Şauluka sacigee mane yiğil yugda otxhunulyoğan.

12 Şamuelee Izrailybişde gırging'uk'le eyhen: -

Haane, zi şu eyhençil k'ırı alixhxhi şos paçcah gixhxhina. 2 Həşde şoqa vuşda paçcah vor, zimee q'əs qixha, ç'ərbə cagvara qeetxha. Yizin dixbimee şoka vob. Zi cehilyranang'ançile g'iyniyne yiğilqamee vuşde ögee ark'in. 3 G'iyna zi vuşde ögil ulyorzuling'a, şu zak'le eyhelan, zi şavna yatsne, əməlene alyapt'? Vuşune zi horç'un? Vuşuyiy zi azırdə hı'i? Şavuke pil alyat'uye, mang'une pisde işılqa ul gyapxi? Rəbbineyi Mang'vee g'əyxı'ne paçcahne ögee, yizde aq'veeqa aqqe. Zi şoke alyat'uyن sak'al ha'as. 4 Manbiş mang'us inəxd alidghiniy qele: - Şu şı misacab hopç'un deş, azirbab g'alyav'uyńbi deş, şavnecad xilençe vuçcudud g'ayşun deş. 5 Şamuelee manbişik'le eyhen: - Şok'le g'iyna yizde aq'vee aqqasın vuçcud ivdeeke ixbay, Rəbbik'led, Mang'vee g'əyxı'lyne paçcahik'led g'acuyn. Manbişed «Ho'o, şaqqa yiğne aq'vee aqqasın kar deşinva» eyhe. 6 Şamueleecad meed milletik'le eyhen: - Mane Rəbbine Haruniy Misa g'əvxü, vuşun dekkarib Misirğançə Mang'veecab qıgv'u. 7 Həşde Rabbine ögil ulyoozre. Zi şok'le Rəbbree şosiy vuşde dekkaaSı hav'una yugvalla eyhes, mana vuşde aq'val avqas. 8 Yaaq'ub Misireeqa qarayle. Qiyğa mang'uke g'abiynbışılqa Misirbişə yiğbi examee, manbiş Rəbbilqa xileppi aaqa. Rəbbeeyib, Haruniy Misa vuşun dekkar Misirğançə qıgv'u, inyaqa qavalesva g'uxoole. 9 Manbişemee Rəbb, cona Allah, yik'el hixan ha'a. Rəbbeeyib manbi Xatsorne g'oşunne xəring'une Sisrayne, Moavne paçcahne sayib Filistinadaşde xilyaqa qoole. Manbiş vuşde dekkaaSıka dəv'a haa'a. 10 Manke milletin gyaaş-gyaaşə Rəbbilqa xileppi aaqa, eyhen: «Rəbb, şı Şu yik'el

hixan hı'i, Ba'aliy Aştoret donane byuttyaaşış 1'bəədat hı'i, binah hav'u. Şu şı həşde duşmanaaşine xilençe g'attivxhan hav'uyxhiy, şı Vas i'bəədat ha'ayiy». 11 Rəbbeeyib manke Yerubba'al, Bedan, İftah, Samuel g'uxoole. Şu nişilecab qı'məəq'ənceva Mang'vee şu məxüb hiqiy-allane duşmanaaşine xilençe g'attivxhan haa'a. 12 Şok'le Ammonbışda paçcah, Naxaş, şolqa 1'qqa g'acumee, vuşda paçcah Rəbb Allah ixbayka, şu ilydyaaikki, zak'le uvhuyn: «De'ş, şaqqa yişa paçcah ixha ıkkən». 13 Haane şos ıkkiyikin, şu g'əyxı'na paçcah. Ilyaaake Rəbbree şos paçcah gixhxhina. 14 Rəbbile qəpq'l'n Mang'us i'bəədat he'eene, Mang'vee eyhençil k'ırıbi alixhxhi, Mang'une əmrbişeençe qığdep'ee, şunab şol oğa gixhxhina paçcahın vuşde Allahee, Rəbbree, eyhençika gyuv'ur oza qeepxheene, geed yugda ixhes! 15 De'ş, şu Rəbbine cuvabil k'ırı ilydiyxhi, Rəbbine əmreençə qıgeepç'eeene, nəxdiy Rəbbin xil vuşde dekkaaSıla satk'il, həməxdid şolqad sak' alas. 16 Həşdemee ulyobzur, Rəbbree vuşde ulene ögil haa'asde xənne işiqa ilyaaake! 17 G'iyna suk qivişalan yiğ dişde vod? Zi həşde Rəbbilqa xileppi aaqa, Mang'uk'le xəybı g'əhətqe'eva, gyögiy g'axileva eyhes. Manke şok'lecad ats'axhxhesin, şos paçcah heqqiyka, şu Rəbbine ögil nimeena binahiy hav'uva. 18 Şamuelee Rəbbilqa ona'a, Rəbbeyid manecad yiğil xəybı g'əhətqi', gyögiy gyoga'a. Manke millet Rəbbiled, Şamueliled qətq'niyin. 19 Milletincad Şamuelik'le eyhen: - Yişdemee, yiğne g'ulaşınemee, yiğne Allahilqa, Rəbbilqa, düə hee'e, Mang'vee şı gimabat'acen. Şı yişde manisa binahbışılqa, paçcah heqqiyka sayib hexxav'una. 20 Şamuelemee milletik'le eyhen: - Qi'məəq'ən, şu mana binah hav'u vuxheeyib, Rəbbile sivmiyik'al, Rəbbis i'bəədat yik'eençə he'e. 21 Nişiscad karai'dəne byuttyaaşinemee, Rəbbile sivmiyik'al. Manbi nişiscad karai'dən karbı ixbayke, mançissə şos nəxbinacab yugvallab haa'as vaəxəs deş, nişikocabib g'attivxhan haa'as deş. 22 Rəbbree Cune xənne doyunemee, şu dağaa'as deş. Rəbbis Cus ıkkiyikin, şoke Cun millet hı'i. 23 Zalqa axvee, zi şolalla düə hav'uy g'aleççes deş. Mançike zas Rəbbine ögil binah vuxhes. Zi şos yugna, qopkuna yəq haagvas. 24 Saccu Rəbbile qavəq'ne, Mang'us gırchine gahbişil yik'eençə i'bəədat he'e. Yik'el aqqe, Rəbbree vuşdemee nəxdin ç'ak'in işbi hı'i ixbay. 25 Şu pisvalybışike xil ts'its'dyav'eeene, şunab, vuşda paçcahın ç'iyene aq'vayle havaakal haa'asınıbı.

13 Şaul paççah ixhamee, mang'uqa xhebts'al senniy vod. Mana yoq'ts'ale q'olle senna izrailyna paççah ixha. **2** Şaulee cune g'oşunbışeqa xhebid aazir izrailyğançena g'ayxə. Manbişda q'öd aazir insan cukasana Mikmas eyhene şahareeyiy Bet-Elyne tepabışee vooxhe. Aazir insanmee cune duxayka, Yonatanika, Benyaminna nasıl vooxhene Givea eyhene şaharee vooxhe. Mansa axuyn milletmee Şaulee cone xaybışeqa yəqqıl ha'a. **3** Yonatanee Giveayeene Filistinaşde zastaavebin eskerar gyabat'a, manid Filistinaşık'le ats'axhxen. Şauleeme: «Cühüt'yaşaş'le g'ayxhecenva!» uvhu, ölkavolle şeypur hook'as ulyookka. **4** Izrailybişde gırging'uk'le Şaulee, Filistinaşde zastaveebin eskerar gyapt'iyid, Filistinaşık'le izrailybi g'umooce qeepxhayid g'ayxhiyn. Millet Şaulne hiqiy-allá salécenga Gilgaleeqa qoyt'al. **5** Filistinarib izrailybişika səvxəsva savayle. Manbiş xhebts'al aazir dəv'ayn daşk'a, yixhid aazırı balkanilyna sa'a. Manbişda g'oşun deryahne mgleknə g'um xhinne geeb vuxha. Manbi apk'in Bet-Aven eyhene şaharne şargil Mikmasee çadırkı giyxə. **6** Izrailybişik'le cok ixhesin g'acumee, co ooşa'a g'avcumee, manbi mağarabışee, axtine ok'bışee, suvabışee, k'oralybışee, kahrizbışee dyuguleebaxhenbi. **7** Manbişiken sabarabı lordanne damayne şene aqvalqa Qadne nasipleniy Gileadne cigabişeqa ilgeebaş'e. Şaul vuc Gilgalee axva, cukane milletnid qəpq'l'niyvalın yik'bı qoda eyxhe. **8** Şaulee, Şamuelee uvhuyun xhinne yığhilə yiğna gozet ha'an. Mane gahıl Şamuel Gilgalqa arayle deş. Şaulne hiqiy-allá sabıyn insanar heebaxa giviyğal. **9** Şaulee eyhen: - Gyoxhhan ha'asınıy medin q'urbanbı zasqa qale. Mang'vee vuceecab gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'a. **10** Gyooxhan haa'ana q'urban ablyav'u ç'əveepxhamee, Şamuel qarı hiyxhar. Şaul salam hevlesva mang'une ögilqa qığeq'e. **11** Şamuelee eyhen: - Ğu in hi'iyn kar hucoone? Şaulee mang'us cuvab qle: - Zak'le g'acuyn yizde hiqiy-alladin millet hexva vod, ġunar ġu eyhene yiğil ari hirxhil deş, Filistinarib Mikmasqa vob sabı. **12** Zi zaled-alqa uvhuyun: «Həşde xhinnee Filistinar Gilgalıqla zalqa k'yooharas, zimee Rəbbina xayir-düa alyaptı deş». Mançıl-allar zicar zi gyooxhan haa'ana q'urban ablyaa'as alikkı. **13** Şamuelee Şauluk'le eyhen: - Ğu ək'el deşin kar hi'i. Yiğne Allahne, Rəbbine, əmrılıqə əməl hi'i deş. Ğu məxüd hidi'iynxhiy, Rəbbəe yiğna paççahiyvalla izrailil oğā gırqıne gahbişis

havaacesdaniy. **14** Həşdemee yiğna paççahiyvalla xiliybə ts'its'uvxhes deş. Rəbbəe Cus ikkanna, Cune yik'es sik'ima insan t'abal hi'i. Ğu Rəbbine əmrılıqə əməl hidi'iynçil-allı, Rəbbəe mana insan Cune milletna xərna gixhxhi. **15** Mançile qiyğa Şamuel Gilgaleençe qığeq'e, Benyaminaşına Givea eyhene şahareeqa ilqeq'e. Şaulee cun insanar qəpq'l'mee, yixhid vəsilqə ələəna insan eyxhe. **16** Şauliy cuna dix Yonatan, cone insanaşıka Benyaminaşına Givea eyhene şaharee ulyobzur vuxha. Filistinarme mane gahıl, Mikmasee çadırkı gi'xi', ulyobzur vuxha. **17** Filistinaşın g'oşunbı xhebne cigeeqa bit'aleetxha hücum haa'asva qığeedaq'e. Manbişda sa deste Şualne cigabişene Ofra eyhene şaharne suralqa siviyk'al. **18** Manasa desteb Bet-Xoronne yəqqı'lqa avayk'an. Xheyib'esda destemee Tsevoimne q'adaalılıqə, sarhadılıqə avayk'an. Maa sahraaniy vob. **19** Filistinaşə uvhuynniy: «Hasre cühüt'yaşaş'le g'ilinci niye hima'acen». Mançıl-allad izrailee sa ixheyir yiva getas əxəna insan deşdaniy. **20** Gırgın izrailybi kyotanbı, toxabı, yak'vbı, ərabbı ek'a'asva Filistinaşde k'anyaqa abayle vuxha. **21** Manbişike kyotan, yaba, yak'v, rab, toxə ek'a'as sa pim nuk'raynaniy hooqqana. **22** Mançıl-allad dəv'ənang'a Şaulneyi Yonatanne milletiqa g'ilinciyi niyebi ixha deş. G'ilinci niye saccu Şauluqayıy cune duxayqa Yonataniqa ixha. **23** Filistinaşda deste Mikməsneene i'lğəəne cigeeqa qavayle.

14 Sa yiğil Şaulne duxee Yonatanee cun silah haqqane nukarık'le eyhen: - Qora derayne şene suralyne Filistinaşına desteysqə ilgeepç'es. Mançine hək'ee, mang'vee dekkik'le eyhe deş. **2** Şaulna çadırmee Givea c'əvooxhene cige Migroneene sa narine yivek avub güväxü vuxha. Mang'une k'anə yixhid vəssilqə ələəna insan eyxhe. **3** Manbişika sacigee kaahinaşın ileyliq givatxınna kaahin Axiyar eyxhena. Mana ikavodne çocuna, Axituvna dix eyxhe. Axituvur, Şilo eyhene cigeeyxhene Rəbbine kaahinna Eliyna neva, Pinxasna dix eyxhe. Yonatanın ark'ınıy şavuk'lecad ats'a ixha deş. **4** Filistinaşına deste ulyobzurne cigeeqa i'qqəsdemee Yonatan q'öne ganznane cigeençə ilgeç'e. Mane ganzbışın sançın do Botsets, mansançınıd Sene ixha. **5** Ganzbışın sa şimalne surayle Mikməsiqa, mansa ganzmee canubne surayle Giveayqa ilyakka ixha. **6** Yonatanee cune silah haqqane nukarık'le eyhen: - Qora ine sunnat hdyav'uynbışde desteysqə ilgeepç'es. Sayid Rəbbəe yişin sura aqqaqqa. Rəbbis ikkanang'a, geebnanbı

ğamaa'a, ikkanang'ab, k'ılıybananbi ğamaa'a. 7 Mang'une nukaree eyhen: - Yiğne yik'es nəxüdiy ikkan həməxüdud he'e. Hoora he'e, ġu nyaqa ark'inee, zi vaka vor. 8 Yonatanee eyhen: - Qora şene insanaaşısqa İlgeepç'es, manbişik'le şicab şı haagvas. 9 Manbiş şak'le «Şi şosqa qavalesmee ulyoozreva» uvheene, şı ulyobzurne cigeençe 1'gdiviykar, cosqab ilqidebaç'e. 10 De'ş, cone k'anyaqa İlgeepç'eva uvhee, şinab ilqeebaç'e. Man yişdemee, Rabbbee man insanar yişde xilyaqa quvuva işaara eyxhe. 11 Manbişda q'öyursana şenbişde zastaveençe g'avcesde cigeet ulyoozar. Filiştinaşa eyhen: - İlyaakende, cühüt'yar dyuguleepxhayne q'aç'ürbişeençe qığəə vob. 12 Eskeraşa Yonatanık'leyiy mang'un nukarik'le eyhen: - Şasqa İlgeepç'e, vuşun darsbi qeles. Yonatanee cune nukarik'le eyhen: - Zaqar qihna qora, Rabbbee manbi izrailyne xilyaqa quvu. 13 Yonatan g'elyibşikayiy xileppişa ilyt'iyq'an-ilyt'iyq'an ooqa İlqeç'e. Cuqar qihnar cuna nukar İlqeç'e. Yonatan ooqa İlqeç'u, Filiştinar uvxü hı'ğəkar haa'anbi, cuqar qihna qööne nukareeyib manbi gyabat'anbi. 14 Ts'eppa aldaaxhvan gibgilme, Yonataneyiy cune silah haqqane nukaree g'anə insanlıqə ələəna insan gek'a. Manbi q'öne yatsisse sa yiğee ezas əxəsde çolun surameene cigeet aldaaxhvan vuxha. 15 Zastaveeneyiç çolbişene milletne yik'eeqa qəpq'l'niy eç'e. Zastaveene eskeraşaNEYİY ts'eppa ögeeqa aldaaxhvanas avayk'ananbişde yı'q'nee məxdin alikkıy-gikkıy gexha, mançıke ç'iycəd 'iğiykar. Man qəpq'l'niy Allahee g'axuvu eyxhe. 16 Benyaminaşa Giveayee vooxhene Şaulne mane cigayqa ilyakane eskeraşik'le, Filiştinaşaşın eskerar opt'ul-opxul heepxi əlyhəə g'ooce. 17 Şaulee cune hiqiy-allə sadiyne milletik'le, eyhen: - Qəpqe, ilyaake vuşuyiy yişinbişde deş. Qəpqı'mee, manbişik'le Yonatanıy mang'una silah haqqana cokasana maa devxhay ats'axhxhen. 18 Şaulee Axiyak'le eyhen: - Allahna q'utye inyaqa qavaale. (Şene gahbişil Allahna q'utye izrailybişiqə vuxha.) 19 Şaulee kaahinik'le manva eyhemee, Filiştinaşaşine g'oşunnane cigeet alikkıy-gikkıy sik'ildad geed qexhe. Şaulee kaahinik'le «Qımaaleval» eyhe. 20 Şauliy mang'une hiqiy-allə sadıyn gırGIN millet, dəv'ə əlyhəəne cigeeqa ayk'an. Manbişik'le Filiştinar alivku-givku, sana-sanbi g'ilincibişa gyabat'a g'ooce. 21 Ts'eppiykecab Filiştinaşaşine suralqa, manbişde zastaveeqa İlgeepç'yn cühüt'yar, Şaulneyiy Yonatanne k'anene izrailyne milletne

suralqa ilgeebaç'e. 22 Efrayimaşaşine suvabınane cigabişee dyugul vuxhayne gırGİNE izrailybişik'led, Filiştinaşaşin heepxi g'ayxhimee, manbiş conbişika sacigee Filiştinaşaşqa qihna gyabak'a. 23 Məxtüb mane yiğil Rabbbee izrail g'attivxhanaa'ana. Dəv'əb Bet-Avenisqa hiviyxhar. 24 Izrailybi mane yiğil geeb obzur vooxhe. Şaulee «Exhalilqamee, zi duşmanaaşıkın ha'asmee, şavaayiy giney otxhun bed-düə vuxhenaval» uvhu, g'oşunuşqa k'in g'assaras ilekka. G'oşuneenbişike şavaacad ghalik vuççud set'a deş. 25 G'oşun ç'alagaqa ikkeç'umee, manbişik'le ç'iyel itv g'ece. 26 G'oşunuk'le ç'alagee g'acuyné p'et'aybişike itv gyodatsts'e ixheeyid, şavaacad xil ghalyaqə ikkekka deş. Manbi co g'assırne k'ümile qəvəyq'ən vuxha. 27 Yonatanık'le, dekkee g'oşunuşqa k'in g'assaras alikkıy ats'a deşdiy. Mang'vee xiledin t'at'aa hotku ç'iyelyne ittveeqa k'yoq'u, qiyğad t'at'alyne ittlqla xil qadğu, ghalyaqə ikkekka. Manke mang'une uleppişeeqa işix qayle. 28 G'oşuneene sang'vee eyhen: - «G'iyna şavaayiy kar otxhun mang'us bed-düə vuxhenaval» uvhu, yiğne dekke g'oşunuşqa it'umun k'in g'assarasniy alikkı. Mançıl-allab eskerar g'elike-xileke g'aapk'i. 29 Yonatanee eyhen: - Dekkee, g'oşunuş aq'üba vob hoole. İlyaakende, zi mane ittvuke sik'inincad otxhun, uleppişeeqa işix qadi! 30 G'iyna eskeraşa duşmanaaşike g'ayşuyne otxhuniybisiķe avts'esinmeen otxhun ixhaynxhiy, hucuo dexheyiy? Nya'a, Filiştinaşaile sik'ibbab yugba gamdeebaxheyiy? 31 Mane yiğil Şaulna g'oşun, Mikmasile Ayaloneeqamee Filiştinaşaile gameebaxhenbi. Mane yiğil eskerar geeb obzur vooxhe. 32 Eskeraşa cone xilyaqa ayt'uyñ Filiştinaşaşın vəq'əbi, yatsbi, vuç'əbi zarada maacad gyat'u, ebakacad çuru oyxhan. 33 Man Şaululqa hixhar ha'a: - İlyaakende, eskeraşa çuru ebakacad otxhun, Rabbine ögil binah haa'a. Şaulee eyhen: - Şu Rabb yik'el hixam'I, həşdeme zasqa sa xəbna g'aye qa'aak'an hee'e. 34 Meed Şauleecad eyhen: - G'oşunne yı'q'neençe İlgeepç'i, manbişik'le eyhe: «Gırgıng'vee cuna yats, vəq'a zasqa abi, kara'əbəa yizde k'anə, mane g'ayel givk'u ooxhneçen. Çuru ebaka otxhun, Rabbine ögil binah himaa'a». Mane xəmde gırgıng'vee, con yatsbiyyi vəq'əbi maqa adı, cone xileka gyaat'a. 35 Məxtüb Şaulee ts'etta Rabbis q'urbanbi allya'an ciga ali'i. 36 Şaulee eyhen: - Qudoora, Filiştinaşaşiqab qihna xəmdecab gyapk'as, miç'eediy qixhesse, manbişin vodun-deşin g'ayşu, con gırGINbib gyapt'as. Mang'uk'le «Vas nəxüdiy ikkan

həməxüdud he'eva» eyhe. Kaahineeme «Qudoora, Rəbbike qiyghanasva» eyhe. 37 Şaullee Allahike qiyghanan: – Zi Filiştinaşıqa qihna gixhene? Şu manbı Izrailybişde xilyaqə qyvlesinbine? Mane yiğil Allahee mang'us alidghiniy qele deş. 38 Şaullee eyhen: – G'oşunun ç'ak'ınbı, vuşun gırğınbı inyaqa savaale. Şu g'iyna nena binahı hav'uva, ats'axhxes. 39 İzrail g'attivxhan hav'uyme, Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, ine işee yizde duxayn, Yonatanınid, xıl ixheene, mana gik'as ikkan. Milletike şavaacad niq' qıgvahu deş. 40 Şaullee Izrailyne gırğınbışık'le eyhen: – Şu sa sural, zınar yizde duxayka manesa sural ulyoozaras. Eskeraaş Şauluk'le: «Yığne yik'es ikkanəxüd he'eva» eyhe. 41 Şaullee Izrailyne Allahik'le, Rəbbik'le, eyhen: – Zas qotkuyn alidghiniy qele! K'eçeyne çöpün Şaulı Yonatan haagva. Binah milletlə aaxva deş. 42 Şaullee eyhen: – Yizdeyi duxayne Yonatanne yi'l'q'neeyid çöp k'eçə. Çöpün Yonatan hagva. 43 Şaullee Yonatanık'le eyhen: – Şu hucoone hi'i, zak'le eyhe! Yonatanee mang'uk'le eyhen: – Xilene t'at'aane sivelin sik'inin itv otxhun. Zi mançıl-allı qık'asda. 44 Şaullee eyhen: – Yonatan, şu g'iyna q'idek'vee, hasre Allahee zas mançiled pisin he'ecen! 45 Milletimme Şauluk'le eyhen: – Izrail məxüb uftanba şamav'una, Yonatanne qık'as? De'esi Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, mang'une vuk'lelyna sa ç'erib ç'iyelqa g'a'avxhas deş. Nya'a, mang'vee g'iyna Allahne kumaagika iş g'avcu. Məxür Yonatan milletin qık'uyke g'attixhan ha'a, gik'as haysar deş. 46 Şaulur Filiştinaşıqar qihna gexha deş. Filiştinarıb cone cigabışeqa sıviyk'al. 47 Şaul Izrailyna paççah ixhayle qiyğa, mang'vee hiqiy-allane cone duşmanaaşıka: Moavaaşıka, Ammonaaşıka, Edomaasıka, Tsovayne paççahaasıka, Filiştinaasıka dəv'a haa'a. Mana nene suralqa ark'inee duşmanaaşına vuk'lelqa ver ooxa vuxha. 48 Mana yik'eka sacikku Amalekaaşile şamxha, Izrail q'əra qaa'anbıshe g'attivxhanna'ana. 49 Yonatan, İşvi, Malki-Şua Şaulun dixbi vuxha. Mang'une xənne yişşen do Merav, k'ining'ni Mikal ixha. 50 Şaulne xhunaşşeyn do Axinoam eyxhe. Mana Axima'atsna yiş yixha. Şaulne g'oşunna xərna Avner ixha. Avner Şaulne emisiyna, Nerna dix ixha. 51 Şaulna dek Gişiy Avnera dek Ner Avielin dixbi vuxha. 52 Şaulna 1'mi'rcab Filiştinaasıkane yi'q'ne dəv'ee ilgevç'u. Gucukana, yik'ekana insan nyaariy mang'usqa qızaxxi, mang'vee cusqa alyarat'a ixha.

15 Şamuelee Şauluk'le eyhen: – Rəbbəzi g'axuvuna, q'ış qadğu vake Cune milletis İzrailis paççah ha'as. Həşde şu Rəbbəzi eyhenç k'ırı alixhxhe. 2 Xəəne G'oşunbişde Rəbbəzi, inid eyhen: «İzrailybi Misireençe əlyhäəmee, Amalekaaş manbışda yəq avqu. Zi mançıl-allı manbışlıq yağıbı allya'as. 3 Hoora, hark'in Amalekaar gyapxe. Manbışqa vodunmeen gırğın kar giyxvar he'e, coyub oot'al-ooxal he'e. Manbı qıvmiykkan, manbışın adamerib, yedarıb, uşaxarıb, gyooqanbib gyapt'e. Manbışın yatsbid, vəq'əbid, devabid, əməlerid gyat'e». 4 Şaullee millet qot'ul, manbı Telaim eyhene şaharee qəbəqqənbı: maa'ar q'öd vəs aazir izrailyne eskerile hexxana, Yahudeeşına yits'id aazir eskerir eyxhena. 5 Şaul Amalekaaşine şaharisqana qarı, maane q'adaalil manbı gyapt'asva dyugul eyxhe. 6 Mang'vee Genbışık'le eyhen: – Amalekaaşisse hudoora, manbışke cureepxhe. Şunab manbışka sacigee gidyapt'as. Şu, Izrailybi Misirğançə qığəəmee, manbış yugvallaniy hav'u. Genbi Amalekaaşike cureepxha avayk'anabı. 7 Şaul Xavila eyhene şahareençe girgil, Misirne şərgilyne Şur eyhene şaharılqamee Amalekbı gyabat'a ixha. 8 Mang'vee Amalekaaşına paççah Agag üç'ürra aqqaqqa, mang'un milletmee, gırğida g'ilincikе algayhe. 9 Amalekaaşına paççah Agagiy manbışın nekke yugun vəq'əbi, yatsbı, kokuiy q'ikariy urgbı Şaulusiy cune milletis qiykkın, gyat'u ak'an ha'a deş. Amalekaaşın gırانın, yugun karbıd manbışis qiykkın, haq'varhiyxvar ha'as ikkiykan deş. Nimeeniy Amalekaaşqa karai'dəən, pisin kar vod Izrailybişə giyxvar hi'i ak'an ha'an. 10 Mane gahil Rəbbəzi Samuelik'le inəxüd eyhe: 11 – Zi Şauluke paççah hi'i paşmanxhana. Mang'vee Zalqa yi'q'sak'al hi'i, Yızın cuvab ç'iyelqa g'a'açsu. Mançike Samuelis qəl vuxha, xəmvolle Rəbbilqa düə haa'a. 12 Samuel miç'eeqana Şaul g'acesva suğotsumee, mang'uk'le şavame eyhen: – Şaul Karmel eyhene şahareeqa ark'in. Maa'ab mang'vee, cus haykal gyuvxhu, mançer Gilgalqa ayk'an. 13 Samuel Şauluqa avarq'ılıymee, Şaullee eyhen: – Hasre Rəbbəzi vas xayir-düə hevlecen! Zi Rəbbəzi eyhen hi'iyn. 14 Şamueleeme mang'uk'le eyhen: – Nya'a manke yizde k'iriysqa vəq'əbisiñi yatsbışın heghan sesbi qöö? 15 Şaullee eyhen: – Manbı Amalekaaşike adı. Milletis vəq'əbiyyi yatsbı qiykkınıynbı, manbışe inekke yugunbı Rəbbis, yiğne Allahis, q'urbanna allya'as havacı. İnsanar gyapt'ıynbı, mansa axuyun karbimee giyxvar hi'i. 16 Şamuelee Şaulik'le eyhen: – Ç'əv,

g'iyna xəmde Rəbbəe zak'le uvhuyn, zi vak'le eyhes. Şəulee, «Eyheva» cuvab qele. 17 Şamuelee eyhen: - Ğucar vasqa k'irra qööng'ə, nya'a vake izrailyne nəsilbişə xərna ixha dişde? Rəbbəe, q'ış qadğu, vake izrailyna paççah hi' dişde? 18 Rəbbəe ġu g'ixelemee, inva dişde uvhu: «Hark'in binahika gyavts'uyne milletkin Amalekaşaşıkın he'e, manbı gırğıba gyapt'e. Manbişde gırğınbışıkın ha'asdesmee, dəv'a hee'e». 19 Nya'a ġu Rəbbil k'iri ilydiyxhi? Manbişike g'ayşuyne karal qixha, Rəbbəe ilydaat'asin kar hi'? 20 Şamuelee Şamuelik'le eyhen: - Zi Rəbbəe eyhençil k'iri qyaqqqyn. Mang'vee eyhene cigeeqa hark'inna. Manbişda paççah Agag aqqı inyaqa qarı, gırğıbın Amalekbi gyapt'ıynbi. 21 Saccu eskeraaşə şenbişike g'ayşuyne çavra-vəq'ayke, gyat'u ak'an ha'asınçike, nekke yugun yatsbiyyi vəq'əbəi g'ayxi' Rəbbis, yiğne Allahis, Gilgalee q'urbanbı allya'asva havacı. 22 Şamueleeme mang'uk'le eyhen: - Gyoxhxhan ha'aneyiy menne q'urbanbışileeed, Rəbbis Cune cuvabil k'iri alixhxınıny iukkan. Rəbbine cuvabil k'iri alixhxiy, q'urbanbışileeyiy nekke kokun g'argibşile nimeexheyid yugdaniy vod. 23 Rəbbəe eyhen hidi'iyna binah, cadubı hi'iyna xhineecab vob. Culed-alqan karbı hi'iyid, byuttyaaşıs 1'bəədat ha'an xhinecad vod. Ğu Rəbbin cuvab əq'əna qı'i, Mang'veeyir ġu paççahiyvalike hi'. 24 Şamuelee Şamuelik'le eyhen: - Zi binah hav'u, Rəbbine əmriliy, yiğne cuvabil k'iri ilydiyxhi. Zi yizde g'oşunule qərq'ınnə, dişə manbişil k'iri alixhxhi. 25 Hucoona ixhes, həşde ġu yizde binahile ilyheç'e, qora zaka yiq'əlqa sak'le, zi Rəbbis 1'bəədat ha'as. 26 Şamuelee Şauluk'le eyhen: - Zi vaka sak' alas deş. Ğu Rəbbəe uvhuyn hi' deş, Mang'veeyib vasse izrailyna paççahiyvalla g'avşuna. 27 Şamuel mançe əlyhəəsva sak'imee, Şamuelee mana plaşike aqqaqqqa, manid qoxan. 28 Şamuelee mang'uk'le eyhen: - Nəxdiy ġu yizin plاش qotxu məxbi'b g'iyna Rabbee yiğne xilence izrailyna paççahiyvalla qooxas. Mang'vee vas k'anering'une, vale yugung'une xılıyaqa qevles. 29 Izrail Ğamaa'ane Allahee, horbid ha'a deş, fikirib badal haa'a deş, Mana insan deş vor fikir badal haa'as. 30 Şamuelee eyhen: - Zi binah hav'u. Hucoona ixhes, həşde xalq'ine ağsaqqalalaşineyiż izrailyne ögil zas hi'rmat givxhe. Zakasana sak'le, yiğne Allahis, Rəbbis, 1'bəədat ha'as. 31 Şamuel Şauluqar qihna qaraylena, Şamueleyid Rəbbis 1'bəədat ha'a. 32 Şamuelee eyhen: - Amalekaşaşına paççah Agag inyaqa yizde k'anyaqa qale. Agagir vuççud dexhesda xhinne qaraylena. Agagee culed-alqa eyhe

ixha: - Mıts'an, zi qik'uyke g'attirxhinna. 33 Şamuelee eyhen: - Yiğne g'ilincin nəxübiy yedar kulyfatbı dena g'alyav'u, yiğna yedir həməxür kulyfat dena eexvas. Şamuelee Gilgalee, Rəbbine ögil Agag gyaraxana. 34 Mançile qiyğa Samuel ayk'anna Ramayeeqa, Saulur Giveayeene, cune xaaqa siyk'al. 35 Şamuelee, Şaulna geeb haa'a, geed uts'ur ts'its'a'a. Mang'uk'le mana qik'asme, g'ece deş. Rəbbir Şauluke izrailyna paççah hi'iva paşman eyxhena.

16 Rəbbəe Samuelik'le eyhen: - Ğu geebne Şaulna haa'as, geedne uts'ur ts'its'a'as? Zi mang'usse izrailyna paççahiyvalla g'avşuna. Gaç q'ışika gyavts'av'u, yəqqı'lqa gixhe. Zi ġu Bet-Lexemğançene Yesseyne k'anyaqa g'ixe. Zi mang'une dixbişike Yizdemee paççah g'ayxi'. 2 Şamuelee eyhen: - Zi nəxürnə i'qqəs? Şauluk'le g'ayxhee, zi gik'asda. Rəbbəe eyhen: - Vaka sa vuç'e vukkee, «Rəbbis q'urban ablyaa'as arıva» eyhe. 3 Yesseyir q'urban ablyaa'asde cigeeqa qot'le, qiyğa hucooyiy ha'as ikkanva Zi vak'le eyhesin. Zi eyhene insanne vuk'lelqa ġu q'ış qadğvas, mang'uke Yizdemee paççah ha'as. 4 Şamuelee Rabbee eyhaxüd ha'a. Mana Bet-Lexemqa qarimee, şaharin ağsaqqalar mang'une ögilqa qəvəyq'ən-qəvəyq'ən qığeepç'i, eyhen: - Ğu yugvalisne arı? 5 Mang'vee eyhen: - Ho'o, yugvalis arı. Zi Rəbbis q'urban ablyaa'as arı. Mətteepxha, zakasana q'urban ablyaa'ane cigeeqa able. Şamuelee Yesseyik'leyiy mang'une dixbişik'led mətteepxha q'urban ablyaa'asde cigeeqa ableva eyhe. 6 Manbı vüqqəmee, Samuel Eliaviqa ilyakki culed-alqa eyhen: «İna Rəbbəe paççah ixhes g'ayxi'na vor!» 7 Rəbbeemee Şamuelik'le inəxiid eyhe: - Mang'une micagiyvaliqayıx axtıvalıqa ilymakka, Zi mana əq'əna qı'i. Rəbb, insan ilyakkan xhinne deş ilyakka. İnsan insanne aq'vayqa, tanaqa ilyakka, Rəbbmee insanne yik'eeqa ilyakka. 8 Mane gahil Yesseyee Avinadav qort'ul, mana Şamuelyne ögiyle alğayhe. Şamuelee eyhen: - Rəbbəe inar g'ayxi' deş. 9 Manke Yesseyee Şamma qort'ul, mana alğayhe Şamuelyne ögeençe. Şamuelee eyhen: - Rabbee inar g'ayxi' deş. 10 Yesseyee dixbişə yighirsana qort'ul, manbı Şamuelyne ögiyle alğaa'a. Şamuelee Yesseyik'le eyhen: - Rəbbəe inbi g'əvxü deş. 11 Şamuelee Yesseye qiyghanan: - İnbi yiğne dixbişin gırğınbine? Yesseyee eyhen: - Nekke k'innar vorna, mang'vee vəq'əbəi uxhiyxhan. Şamuelee Yesseyik'le eyhen: - Mang'uqar qihna insan g'axile, hasre manar inyaqa qoracən. Mana inyaqa qalesmee, şı sufranılqa savaales deş. 12 Yesseyee mang'uqar qihna

insan g'axuvu mana qalya'ana. Mang'uqa ç'ərəxən xhinnen danbı, micagın uleppi, uftanımış aq'va eyxhe. Rəbbəe Şamuelik'le eyhen: - Oza qixhe, mang'ulqa q'ış qadğve, Zi eyhena mana vor. 13 Şamuelee q'ışnana gaç alyaptı, çocaaşine k'ane Davudulqa q'ış qadağva. Manke Rəbbin Ri'h Davudulqa g'eç'e, mane yiğiled mang'ul oğa axva. Şamuel mançe Ramayeeqa siyk'al. 14 Rəbbin Ri'h Şaulule atk'inmee, Rəbbəe mang'ulqa sa medin pisin ri'h g'ixelexe ixha. Mançinib Şaulus aq'tuba hoole vuxha. 15 Şaulne insanaaşe mang'uk'le eyhen: - Allahee g'axuvuyne pisde ri'hni'n həşde vas aq'tuba hoole. 16 Yişda xərna, yiğne insanaaşilqa əmr hee'e, vas yugba lira əlivxəs vəəxəna insan t'abal he'ecen. Allahee g'axuvuyn pisin ri'h valqa qadimee, mang'vee lira əlivxee, vasid yugda ixhes. 17 Şaulee cune insanaaşık'le eyhen: - Manke yizdemee sa yugba lira ilyviyxəna insan t'abal hi'l zasqa ayre. 18 Mang'une insanaaşine sang'vee alidghiniy qele: - Zak'le Bet-Lexemğançene Yesseyne dixbişde sang'vee yugba lira ilyviyxə g'avcuna. Mana cehil, yik'ekana, yugra siç'ekkvana, k'orara yuşan ha'ana, micagna gadeyiy. Rəbbir mang'ukayıy. 19 Şaulee, Yesseysqa xabar ana insanar g'axuvu, eyhen: - Vəq'əbı uxhiyxhan ha'ana yiğna dix, Davud, zasqa g'axile. 20 Yesseyee əməlelqa giney, çaxiren tuluğ, misva alivxhu, cune duxayka Davuduka Şaulus g'uxoole. 21 Davud Şaulusqa qarı, mang'une ögil ulyoyzar. Şaulus Davud geer ikkikan, mang'uke cuna silahdar ha'a. 22 Qiyğa Şaulee, Yesseysqa cuna insan g'axuvu, eyhen: - Hucoona ixhes, hasre Davud yizde k'ane axvecen, mana zasqa yugra qarı. 23 Allahee g'axuvuyn pisin ri'h Şaululqa qadiyne gahbişil, Davudee cuna lira alyaptı'l əlivxümee, mana yug qexhe ixha. Pisin ri'hı'd mang'uke aq'əna qexhe ixha.

17 Filiştinaaşe dəv'ə haa'asdeme g'oşun sav'u, Yahudayne Soko eyhene şahareeqa qavayle. Sokoyneyiy Azeka eyhene şaharbişde yi'q'nee Efes-Dammimee manbişə g'oşun ulyoozarasın ciga ha'a. 2 Şauluy Izrailybi sabı Ela eyhene q'adaalil g'oşun ulyoozarasın ciga hi'l, Filiştinaaşika dəv'ə vukkeesva manbişde ögee ulyoozar. 3 Filiştinar sa tepal, Izrailybib manisa tepal ulyobzur vuxha. Manbişde yi'q'nee q'adaal ixha. 4 Gatne şahareençena Golyat donana sa yugra siç'ekkvana Filiştinaaşde g'oşuneenç ögeeqa qiğec'e. Mana yixhne xilekkumneyiy sayid sa ç'umne axtivalee ixha. 5 Mang'une vuk'lel tuncike

hı'iyn dəbilga ixha, tanalqad xhone aazır şekelyne yi'q'vealedim zireh ali'i ixha. 6 Mang'une g'elybişiled tuncuke hı'iyn zireh givatxin, mang'un yi'q'əlid mizrag ixha. 7 Mang'une nizeyn cik'ri qexhvane xhanayn arğacın dal xhinne xətta ixha, mançın yivayke hı'iyn sivid yixhid vəş şekelyne yi'qvalee ixha. Mang'un g'alxan haqqanar cule ögil əlyhəə ixha. 8 Golyat gipk'inne Izrailybişde ögilqa qiğec'u, ts'ir haa'a-haa'a eyhen: - Nişisne şu qıgeepç'i, dəv'ə haa'asne? Zi Filiştinğançena, şunab Şaulun g'ular dişde vob? Vuşde yi'q'neençə sa insan g'əyxə, hasre mana zasqa giç'ecen. 9 Zaka siç'ekkamee, mang'usse zi gik'as əxee, manke şı vuşun g'ular vuxhes. De'əş, zi əgamxha, zi mana gik'veene, şı yişin g'ular vuxhes, şı eyhençika şu gyuv'ur oza qeepxhes. 10 Filiştinğançeng'vee meed eyhen: - G'ıyna zi Izrailybilqə cuvab ayhe! Zaka qığec'u saç'ikkvasda vuşde yi'q'neençə insan g'əyxə. 11 Filiştinğançeng'vee eyhen g'ayxhi, Şaulur cukan Izrailybib çiçis üvxüyxə, manbı geeb qəvəyq'ən. 12 Davud Yahudayne Bet-Lexem şahareençene Yesseyna dix ixha. Yessey Efratbişda sa ixha. Mang'uqa molyuyre dix ixha. Şaulne gahil Yessey q'əs qıxha ixha. 13 Mang'una xərna xhebiyre dix Şauluka qıhna dəv'eeqanıy apk'in. Mang'une dəv'eeqa apk'inne dixbişin dobı inbiniy vod: ts'erriyna Eliav, q'ör'esda Avinadav, xhebir'esdar Şamma. 14 Davud Yesseyna nekke k'ınna dix ixha. Dixbişin çak'ımbı, xhebirsana Şauluqa qıhna avayk'an. 15 Davudur dekkin syuru uxhiyxhan ha'ava, Şaulusqa Bet-Lexemqa hark'in qarayle ixha. 16 Filiştinğançena Golyat, yoqts'al yiğna exhaliy-miç'eer Izrailybişisqa qiğec'u, manbişilqa cuvab ayhe ixha. 17 Yiğbişde sa yiğil Yesseyee cune duxayk'le Davuduk'le eyhen: - Həşde yits'ible kokayıy sa maşuk' qootsune sukuna alyaptı, g'oşun ulyobzurne cigeeqa yiğne çocaaşısqa zaara hoorə. 18 Manbişde xərinq'usub yits'ible guru nissenna alept'e. Çocaaşılır alycaxve, manbı nəxübüiyva zas xabar able. 19 Yiğin çocar Şaulukayıy mang'une insanaaşika sacigee Ela eyhene q'adaalil, Filiştinaaşika dəv'ə haa'a vob. 20 Davud miç'eer çakra suğotsu, cun vəq'əbı menne çobanlıqə g'alya'a. Qiyğar mana, Yesseyee uvhuyn xhinne, karbı alyaat'u, ayk'anna. Mana g'oşun ulyobzurne cigeeqa qarı hirxhiling'a, g'oşun dəv'ə haa'asde cigeeqa axtine seseka giviyk'an g'ooce. 21 Izrailybiyyi Filiştinar sanasanbişde ögee ulyozar haa'a. 22 Davudee, vucee adıyn karbı g'oşuneene g'aravulmuşılqə g'ali'i, g'oşun gipk'inne

cigeeqa çocaaşis xoşgelydiy haa'asva g'adayxhvan. **23** Davudee çocaaşika gaf haa'ang'a, Filiştinaşaşine Gat şahareençena Golyat donana sa yugra siç'ekkvana hiqa qıgeç'u, need ögiylin xhinne cuvabbi ayhe. Mang'vee eyhenbi Davuduk'le g'iyxhenbi. **24** Gırgın Izrailybicab mana insan g'acumee it'umba qəpq'l'n heebaxa vuxha. **25** Manbişey eyhe ixha: - Şok'le mana ögilqa qıgeç'unan insan g'eceye? Mana Izraililqa cuvab ahas qıgeç'u. Mana gik'unan insan paççahee geed karnana ha'as, mang'us yişir heylesda, mang'une dekkına xizanib Izrailyne nalok'bışike g'attivxhan haa'asda. **26** Davudee cune k'anen ulyobzurne insanaşika qiyghanan: - İna Filiştinşançena gik'uyne, Izrail tesseriyvalike g'attivxhan hav'yne insanis hucooy'e heles? İna sunnat hidi'ma Filiştinşançena vuşuna eyxhe, Vorne Allahne g'oşunbışilqa cuvab ayhe? **27** Milletin, mana gik'uyne insanik hucooyiy ha'asva, sayid eyhen. **28** Davud insanaşika yuşan ha'amee, mang'vee eyhenbi xärne çocuk'le, Eliavik'le g'iyxhe. Mançike çocus qəl vuxha qiyghanan: - Nişisne ğu inyaqa ari? Çoleena yişda sa-q'oble vəq'a, ğu şavulqane g'alepc? Zak'le ats'an, ġucar ğu xərra ikekka ixhayke, yiğne yik'eençed yugun karbi ilgi'də ixhayke, ğu inyaqa dəv'əyqa ilyakkas ari. **29** Davudee eyhen: - Nya'a, zi hucoona hi'i? Nya'a, zas yuşan ha'asirne dexhes? **30** Davud çocuke mering'ulqa sak'ı, mançinacab gaf haa'giygal, milletinid ögiylin xhinne mang'us alidghiniy qele. **31** Davudee yuşan ha'anbi g'ayxinbiş, mang'un cuvab Şaululqa hixhar ha'a. Şualeeyir mana cusqa qoyt'al. **32** Davudee Şauluk'le eyhen: - Hasre mane insanil-allá şavaacad aq'va havaxan hima'acen. Zi, yiğna g'ul, hark'in mang'uka səyxəsda. **33** Şualee Davuduk'le eyhen: - Vasse mane Filiştinşançeng'uka saç'ikkvas əxəs deş, ğu uşax vod, manamee k'irranang'ançile otç'u dəv'əbisee siç'ekkvana vor. **34** Davudee Şauluk'le eyhen: - Zi dekkin syuru uxhiyxhana'asniy haykanna. Şirin, syoyun abi syuruneençe urg avqu alyħəmee, **35** zi mançiqar qihna gyurxhu mançileğana kar i'xi' ghallençe urg g'oşenaniy. Mane həyvanaşina sa zalqa g'opk'uluyng'amee, zi mana həyvan gardanilyne xhayike avqu mana gyook'ananiy. **36** Zi, yiğne g'ulee, şirid, syoyub gyuvk'unan. Mana sunnat hidi'na Filiştinşançenar mançina sa xhinne ixhes, mang'vee Vorne Allahne g'oşunulqa cuvab avhuva. **37** Şirneyiy syoyune ghallençe zi g'attixhan hi'yne Rəbbi, Filiştinşançeng'uner xilençe g'attixhan ha'asda.

Şualee Davuduk'le eyhen: - Hak'ne, Rəbb Vuc vaka ixhecen! **38** Şualee cun silahbi Davuduk qa'a. Vuk'ləlqa tuncuna dəbilga giviyxhe, tanalqad zirehbı alya'a. **39** Davudee mane zirehil ooğançe g'ilinc qı'i iykar. Mankılqamee mang'vee silah iykar hı'iyn deşdiy. Qiyğa Davudee Şauluk'le eyhen: - Zasse man karbi ali'i iykaras əxə deş. Zi həsdilqamee məxdin karbi ali'iynbicad deşdiy. Davudee manbi tanale g'eşşenbi. **40** Qiyğa xilyaqqa əsaa alyaat'u, arageençe cusda xhoble hamavarna g'ayeb g'əvxü, manbid q'oç'eeqa k'i'i xilene sapandika mana Filiştinşançeng'usqa qexhe. **41** Filiştinşançenar cune g'alxan haqqang'uka mane gahil Davudne suralqa q'öö eyxhe. **42** Filiştinşançeng'uk'le Davud ç'ərəne danbışika, aq'vayle uftanra, mek'vra g'acumee, mana mang'uqa ooğançe-avqa ilyakka. **43** Mang'vee Davuduk'le eyhen: - Nya'a, zi vas xvaane vob, ğu zalqa t'at'aaka 1'qqə? Filiştinşançeng'vee cone allahaşika Davudus bed-düə hav'u eyhen: **44** - Zasqana qora, zi yiğne ç'urunu ke xəəne shit'yaasısiy, çolane həyvanaşis heles. **45** Davudeeme Filiştinşançeng'uk'le eyhen: - Ğu zalqa g'ilincika, nizeyka, mizragika qöö, zimee valqa ğu hokuyne Izrailyne g'oşunbışde Allahne, Xəəne G'oşunbışde Rəbbine doyuka q'öö. **46** G'iyna Rəbbi ğu yizde xilyaqqa qeles, zinar ğu gik'asda. Zi yiğna vuk'ul tanake curaa'asda. G'iyna Filiştinaşaşde g'oşunbışın lesbi, zi xəəne shit'yaasısiy çolane həyvanaşis heles. Mançile qiyğa gırğıne dyunyeyk'lecad ats'axhxhesin Izrailee Allah vorna. **47** Inyaqa sabıyne gırging'uk'lecad ats'axhxhesin, Rəbbi g'ilincikayiy nizeyka deş g'attivxhan haa'a, ina Rəbbina dəv'a vobna, Mang'veyib şu yişde xilyaqqa qevles. **48** Filiştinşançenar Davudne ögeeqa qıgeç'esva, mang'usqana qöömee, Davud zaara i'ğiykir Filiştinaşaşde g'oşunbışde suralqana g'adayxhvan. **49** Davudee q'oç'eeqa xil k'eçü g'aye alyabat'a, qiyğab sapandeeqa gyuvxhu avhu, Filiştinşançeng'une ligaylek'ena üvxüyə. G'aye qipxhirmee mang'une ligayna bark'v havayq'ar, vucur aqvakkena ç'iyelqa qukkyoyk'al. **50** Davud Filiştinşançeng'ule sapandikayiy g'ayeyka ġamexhe. Davudne xilee g'ilincid eyxhe deş, mang'vee Filiştinşançenar i'xi' gek'ana. **51** Davud g'adarxhun Filiştinşançeng'une k'anen ulyoyzar. Filiştinşançeng'un g'ilinc qıgışu mana gik'u, qiyğab vuk'ul tanike curaa'a. Filiştinaşik'le cona yugra siç'ekkvana qik'u g'acumee, manbi heebaxanbi. **52** Izrailiniy Yahudayn g'oşunbids ts'irbi ha'a manbişiqə qihna

gyadak'va. Manbişə Filiştinar Gateeqa ikkəne cigeqamee, Ekronne akkabişsqamee g'e'eebaşenbi. Gateeqayiy Ekroneqə əlyhəəna Şaarayimna yəqvolle Filiştinaşın gyapt'ıynbı opt'ul-opxul vuxha. **53** İzrailybı Filiştinaşiqab qihna gyapk', mançə sapk'ılıyle qiyğa manbişin g'oşunbı ulyozzuriy cigabı q'əra qa'a. **54** Davudee Golyatna vuk'ul alyapt'ı İyerusalimqa qavayle. Filiştinğançeng'un g'ilincmee adı, Davudne çadireeqa giyxhe. **55** Şauluk'le Davud Filiştinğançeng'usqa qığəə g'acumee, mang'vee g'oşunbışde xəring'uke, Avnerike, qiyghanan: – Avner, ina cehil şavna dixne? Avnereeyhen: – Paçcah, geer qa'ana, ats'a deş. **56** Paçcahee eyhen: – Ats'axhxhelan, mana cehil şavna dixiy. **57** Davud Golyat gik'u qöömee, Avneree mana qort'ul, Şaulusqa ikkekka. Filiştinğançeng'una vuk'ulyub mang'une xileecab vooxhe. **58** Şaullee mang'uke qiyghanan: – Cehil, ǵu şavna dixne? Davudee «Yığne Bet-Lexemğançene g'uluna, Yesseyna dix vornava» alidghiniy qele.

18 Davud Şauluka yusan hi'ı ç'əvxhayle qiyğa, Yonatanne yik'esqa Davud yugra qarayle. Mang'us Davud vuc xhinne ikkiykan giygäl. **2** Mane yiğile Şaullee Davud cune k'anə aqqaqqa, dekkine xaaqa əlyhəəs haysar deş. **3** Mana vuc xhinne geer ikkanva Yonatanee Davuduka hambaziyvalla haa'asva cuvab g'ats'ayk'van. **4** Yonatanee tanalınbi g'ayşu, g'ilincika, vukuka, zirehika sacigee ts'irab Davudusqa qoole. **5** Şaullee Davud nene işiqar qihna g'axuvee, mang'vee mana iş yugba haa'a vuxha. Mançıl-allar Şaullee Davuduke cune g'oşunee ç'ak'ınbışda sa ha'a, man milletned, Şaulne hiqiy-allanbışded ulesqa yugda qadayle. **6** Davudee Filiştinğançena gik'u yi'q'əlqa siyk'almee, izrailyne gırğine şaharbişeençen yedar dyafbıiy t'amp'ırbi alyaat'u, şadeebaxhen mə'niybiyyi mik'ar ha'a paçcah Şaulne ögeeqa qığeebaç'e. **7** Yedaaşə mik'ar ha'a-ha'a, inəxdin mə'niybı qədəqqə ixha: – Şaullee aazırbişika, Davudemee, yits'id aazırbişika gyapt'. **8** Şaulus mançike geeb qəl vooxhe, manbişə eyhenbi mang'une yik'eençə eyxhe deş. Mang'vee eyhen: – Davudee yits'id aazırıka, zimee aazırıkava manbişə eyhe. Sık'ınne gahile manbişis mang'uke paçcahcar ha'as ikkiykanas. **9** Mane yiğile Şaul Davuduqa sacurayracar ilyakka giygäl, mang'vee Davudus paxiliyvalla haa'a. **10** Qinne yiğil Allahee g'axuvuyn pisin ri'h Şaululqa gexa. Mang'vee xaa nen qadiy ha'a giygäl. Davudeeme, vucee ögiyl ha'an xhinne, meeble xilyaqa lira alyapt'

mana iliyviyxə vuxha. Şaulne xile nize eyxhe. **11** Şaullee «Hasre Davud ine nizeyka baruguk at'iq'an ha'asva» culed-alqa uvhu, man xiledin nize ayhen. Davudusse q'öne yaqqee mançike hixvas əxəna. **12** Rəbbe Davudun sura aqqiva, vucur g'alerçuva, Şaul Davudule qəyq'ənna. **13** Mançıl-allar Şaullee Davud cuke əq'əna qı'i, mang'uke aazıring'una xərna hi'i. Mançile qiyğa Davudee g'oşun dəv'eeqa vukku qadadle ixha. **14** Rəbb Davuduka vorva, mang'une xilençə gırğın işbi qöö ixha. **15** Davudne xilençə gırğın qöö g'acu, Şaul qəyq'ənna. **16** Gırgıne İzrailybışisiyahudabılış Davudee co dəv'eeqa vukku qavayleva, mana geer ikkan ixha. **17** Şaullee Davuduk'le eyhen: – İna yizda xərna yiş, Merav vorna, mana zi vas heyles. Saccu ǵu yizde yəqqa yik'eka ixhe, Rəbbinab dəv'ə vukkee. Şaulne fikreençə «Hasre mana yizde deş, Filiştinaşde xile qik'ecenva» ilğec'e. **18** Davudee Şauluk'le eyhen: – Nya'a, zi vuşune eyxhe? Yizda xizan hucoo eyhen karne, dekkina xizanib İzrailee şavunbışdane vob, zake paçcahis yezne ixhes? **19** Şaulna yiş Merav, Davudus heylesda gah qabimee, mana Mexolğançene Adrielis heele. **20** Davudmee, Şaulne manisa yişsiz Mikalis ikkiykan. Mançina gaf Şaululqa hivxhar hav'umee, mana mang'une yik'eençə vooxhe. **21** Şaulne fikreençə «Davudus Mikal hiyvu, mang'us gugu haa'as, Davud Filiştinaşde xileka gik'asva» ilğec'e. Qiyğa Şaullee Davuduk'le eyhen: – Vasse g'iyina meer yizda yezne ixhes əxə. **22** Şaullee cone hiqiy-allanbışılqa əmr haa'a, Davuduk'le dyugulenda inəxüd eyheva: – İlekke paçcahis ǵu nimeeyiy ikkan, mang'une hiqiy-allanbışısır ǵu ikkanna. Qora ǵu həşde mang'us yezne ixhe. **23** Şaulne hiqiy-allanbişə, Davudus man g'ayxha'ang'a, Davudee manbişik'le eyhen: – Paçcahnə yezne ixhay, vuşdemee nəxdin ixhay karne vod? Zi kar deşda, şavuk'ləcar dyats'ana insan vor. **24** Şaulne hiqiy-allanbişə «Davudee inva uvhuva» Şaululqa hixhar ha'a. **25** Şaullee eyhen: – Davuduk'le eyhe: «Paçcahee vake, yişşel-allə pil deş heqqə. Mang'vee vake, çine cige, cuna qəl qığaahasva, cune duşmanaşın vəşne Filiştinğançeng'un sunnat hi'iny ç'ürüx heqqə». Manid Şaullee, Davud Filiştinaşde xileka gik'asva ha'a. **26** Şaulne hiqiy-allanbişə man eyhenbi Davudulqa hixhar ha'ambi. Davudusur yezne ixhes ikkiykkanna. Gyuvxhuna gah g'avalessəcab, **27** Davud cune g'oşumika hark'in Filiştinaşda q'öd vəş adamiy gek'a. Paçcahnə yezne ixhesdemee, Davudee manbi sunnat hav'u ixhayn ç'ürüxbi paçcahısqa

adayle. Manke Şauleeyir cuna yiş Mikal Davudus heelena. **28** Şaululqa hitxirmee, Rəbb Davuduka vorva, yişşes Mikalisır Davud iкkanırıva, **29** mana mang'ule sik'ırar geer qayq'ən giyğal. Qik'asmeeiyir mana Davudna duşman eyxhe. **30** Filiştinaasde g'oşunbişde ç'ak'ınbışe dəv'ə c'əvcab haa'a vuxha deş. Manbişə dəv'ə hav'uylette, Davud mane dəv'əbisiшee, Şaulne giргine hiqiy-allane insanaaşile ək'elika ixha. Mancile qiyğä milletin mang'un do axtıda aqqaqqa.

19 Shaulee cune duxayk'le Yonatanık'leyiy cune hiqiy-allanbışık'le Davud gik'eva eyhe. Yonatanismee, Davud geer iкkan ixha. **2** Yonatanee Davudulqa xabar g'uxoole: – Yizde dekkis Şaulus şu gik'asır iкkan. Həşdiyle, hucoon ixhes, şucar şu g'iyqä miç'eer havace. Sa ciga t'abal hı'i, çolee dyugulyxhe. **3** Zinar dekkikasana çoleeqa, şu dyugulyxhayne cigaysqa, ayres. Mang'uka yiğne hək'eeyuşan ha'as, mang'vee hucooyiy uvhu zi valqa hixhar ha'asin. **4** Yonatanee dekkis Şaulus, Davudne hək'ee yugun karbıyuşan hı'i, eyhen: – Paçcahee, cune nukarış Davudus pisvalla himaa'acen. Mang'vee vas misacab pisvalla hav'u deş. Mang'vee hı'i yirgin işbidi, yiğne yugvalinemee ixha. **5** Mang'vee, qik'öyle qı'dərq'ı'n Filiştinğançena Golyat gik'u, Rəbbeeyib izrail g'attivxhan hav'u. Ğunar man g'acu, şadxhana. Nya'a şu nişilcar-allá taxsir deşda Davud gik'u, q'ərane cigeeqa eb k'yaavak'an hav'u, vasda binah haa'as? **6** Shaulee Yonatanne cuvabil k'ırı alixhxhi, «Zı mana gik'as deşva» uvhu, Vorne Rəbbine hək'ee k'ın g'iysar. **7** Yonatanee Davud qort'ul, coyuşan hı'i yirgin mang'usyuşan ha'a. Qiyğar, Davud Şaulusqa ikkekka. Davudur şenkiyn xhinne, Şaulusnee axva. **8** Meeb dəv'ə giviyyägal. Davudur oza qıxha ayk'anna Filiştinaasika saç'ikkvas. Davud manbi ootal-ooxhal hav'u, şamexhena, manbi Davudne ögiyle heebaxanı. **9** Yiğbişde sa yiğil Şaul xaa'ar xile nizeyka gyu'uringa, mang'ulqa Rəbbəe g'axuvuyn pisin ri'hı'd qadı gexa. Davudee mane gahil lira i'lyviyxə vooxhe. **10** Şaulus Davud nizeyka barugus at'iq'an ha'as iкkiykan. Davud mang'une ögiyle hexvana, mang'vee avhuyn nized qadi barugeeqa k'exa. Mane xəmde Davud hixu g'ittiixhanna. **11** Shaulee Davudne xaaqa insanar g'ixoole, mana nyaariyva ats'axhxha, miç'eer g'ik'ecenva. Davudne xhunaşsee Mikalee, mang'us xabar huvu eyhen: – G'iyna xəmde vasse, hixu dyugulyxhes dəxeene, g'iyqä miç'eer şu g'ik'asda. **12** Qiyğä Mikalee Davud g'uleençe gyaqqqa, manar

hixu g'ittiixhanna. **13** Mikalee xaana byuty alyaptı tyuleeqa giviyyhe, vuk'lelqad ç'ərnan ts'e'in g'ekva qali'i, ooqad tanalinbi adaçe. **14** Shaulee, Davud aqqasva g'axuvuyn insanar abimee, Mikalee «Mana ik'ar vorva» eyhe. **15** Shaulee mebin insanar g'axuvu, eyhen: – Mana tyulyunukacar zasqa ayre, zi mana gik'as. **16** Man insanar aqa ikkeepç'imee g'ecen, tyuleeqa, vuk'lelqa ts'e'in g'ekva qali'yın byutud hotku. **17** Shaulee Mikalik'le eyhen: – Nya'a zas horbı hı'i? Yizda duşman g'aykki, manar hixu g'attirxhinna. Mikalee Şaulus alidghiniy qele: – Davudee zak'le uvhuyn, g'aykki zi əlyhəas! Deşxheene, zi şu giyk'as! **18** Davud hixu g'attirxhinmee, Ramayeeqa Şamuelyne k'anyaqa qarı, Shaulee cuk hı'i yirgin mang'usyuşan ha'an. Mancile qiyğä mana Samuelika sacigee Nayot eyhene şahareeqa ark'in, maa aaxva. **19** Şaulus «Davud Ramayeeene Nayoturva» xabar qabayle. **20** Shaulee mana aqqasva, maqa insanar g'ixoole. İnsanaaşık'le, Samuel q'oma ulyorzulyne peygambaraşa desteyn peygambariyvalla haa'a g'ooce. Man g'acumee, Shaulee g'axuvuynе insanaaşılqad Allahın Rı'h geç'e. Manbişeb peygambariyvalla haa'a giviyyägal. **21** Man ixhayın Şaululqa hixhar hı'mee, mang'vee mebin insanar g'ixoole. Manbişeb peygambariyvalla haa'a. Shaulee, xhebe'es insanar g'uxoole, manbişeb peygambariyvalla haa'a. **22** Nekke qiyğä vuccar Ramayeeqa ari, Seku eyhene cigayne k'anene, xənne kahrizisqa qarı, maane insanaaşike qiyghanan: – Samueliy Davud nyaane vob? Maane neng'veemee, «İnyaa'ab, Ramayeeene Nayotee vobva» eyhe. **23** Şaul Ramayeeene Nayotqa əlyhəmee, mana Allahne Rı'hı'n aqqaqqa. Qiyğar insanaaş Şaul Ramayeeene Nayotulqa qikkeka. Mang'veeyib peygambariyvalla haa'a vuxha. **24** Qiyğä mang'vee tanalinbi qakkı'i, Şamuelyne ögil peygambariyvalla haa'a. Mana bikiрne yiğnayıy xəmna ts'eler qukyork'ul axva. Mancıl-allá insanaaş eyhe: «Şaulikerne peygambär ixha?»

20 Davud Ramayeeene Nayoteenç hixu, Yonatanee k'anyaqa qarı eyhen: – Nya'a, zi hucoona hı'i? Yizdin taxsir hucoona? Zi yiğne dekkis nəxbına pisvallane hav'u, mang'us zi gik'as iкkan? **2** Yonatanee mang'us alidghiniy qele: – Məxdin kar misacad ixhes deş! Şu qik'as deş. Yizde dekkree nenacab iş, xəbna vuxheeyib k'ınna vuxheyib zak'le ittevhü haa'as deş. Nya'asdiyxan dekkree, mana iş zale dyugul hav'u? Məxdin kar ixhes deş! **3** Davudee mang'us k'ın g'assır, eyhen: – Zi vasqa yugra qarıynçına, yiğne

dekkik'le ats'a vod. Mançıl-allad dişे mang'us vak'le dyats'axhxha ikkan. Ğu aq'va qa'sinçina mang'uk'le ats'an. Vorne Rəbbilqaniyi yiğne canılqan k'in ixhen, yizde qık'uys sa g'el qittasın ciga axu. **4** Yonatanee Davuduk'le eyhen: - Yiğne yik'es hucooyiy ikkan, zi vas ha'asin. **5** Davudee Yonatanik'le eyhen: - G'iyqa ts'ebna vaz giviyğalan bayram vod, zi paçcahika sa sufranlı gyu'ur kar oxhanas ikkan. Həşde ġu zi hasre, qıtsıq exhalilqamee, hark'in çolee dyugulyxhes. **6** Yiğne dekke zi qırghan he'ee, mang'uk'le eyhe: «Davudee cune şahareeqa Bet-Lexemqa alycaxxvas 1'qqaşeeva zake geed qiyghın». Maa'ab, həşde cone xizanın seniysda q'urban gyook'a. **7** Mang'vee uvheene: «Yugdavud», manke zi, yiğna nukar, yugra ixhes. De'ış, mang'us mançike qəl vuxheene, vak'le ats'axhxhe, mang'uqa kara'əən fikribi deşud. **8** Zas yugvalla hee'ee, ġu Rəbbine ögil zaka cuvab g'ats'atk'un. Zal bınah vobxhee, ġucar zi gik'e. Nişil-allane vas zi yiğne dekkisqa ikkees ikkan? **9** Yonatanee eyhen: - Man yiğne vuk'ləlqa qales deş! Yizde dekkıqa karai'dəən fikribi ixhay, zak'le g'acuynxhiy, nya'a vak'le ittevhü g'alyadaçeyiy? **10** Davudee Yonatanik'le eyhen: - Dek vaqa qəlakayuşan he'eene, man zalqa şavaane hixhar ha'as? **11** Yonatanee Davuduk'le eyhen: - Qora çoleeqa qıgeepç'es. Manbişda q'öyursana g'aqa qıgeepç', çoleeqa avayk'an. **12** Qiyğa Yonatanee Davuduk'le eyhen: - İzrailyne Allahılıqan, Rəbbilqan, k'in ixhen, g'iyqayee, qıtsıqee ine gahilqasse, zak'le dekkına fikir vaats'a vuxhesda. Mang'uqa yiğne hək'ee yugun fikribi ixheene, zi manbi valqa hixhar ha'asını. **13** De'ış, yizde dekkına fikreençe karai'dəən karbı ilgəə ixheene, zinad man valqa hixhar hide'eene, günar yəqqı'l iderçeveene, hasre Rəbbbee yizde vuk'ləlqa mançiled pisin yiğbi alle'ecen. Hasre Rəbb yizde dekkika nəxüriyi eyxhe, vakar həməxür ixhecen. **14** Zi nimeeletteiy vor, günab zak'le Rəbbina g'idyabat'ana yugvalla haagve. Zi qik'uyng'ar, **15** Rəbbbee Davudun gırğın duşmanar ç'iyene aq'vayle havaakal hav'uleb qiyğa, mana yugvalla yizde xizanile g'its'maak'vance. **16** Yonatanee Davudne nasıl cuvab g'ats'atk'un, eyhen: - Hasre Rəbbbee vucee, Davudne duşmanaaşığın he'ecen! **17** Yonatanee Davuduk'le eyhen: - Vas zi ikkanxhee, sayid k'in g'aysre. Davudus Yonatan cus vuc ikkanan xhinne ikkan ixha. **18** Qiyğa Yonatanee Davuduk'le eyhen: - G'iyqa ts'ebne vuzan bayram alğahas. Yiğna ciga q'ərab g'avcumee, ġu t'abal ha'asda. **19** Qıtsıq ġu şenke dyugul ixhayne cigaysqana

qarı, Ezel eyhene g'ayeysne gyu're. **20** Zi karalqa ayhen xhinne, mane suralqa vukençe xhebille ox ahas. **21** Qiyğa «Hoora, oxbı t'abal he'eva» zi maqa sa gade g'axiles. Zi gadeyk'le uvheene: «Oxbı yiğne k'ane vod, hoora manbı zasqa qaleva», manke günar qora. Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, manke ġu g'attirxhin ixhes, vak vuççud ixhes deş. **22** De'ış, zi gadeyk'le «Oxbı vake aq'əna'ad vodva» uvhee, ġu qıgeç'u, yiğne yəqqı'n hoora. Man Rəbbbee ġu aq'ənaqa g'ixeleva eyhen vodun. **23** Zinay ġu, həşdeyuşan hı'ıynçılqamee qabımeeme, yik'el aqqe, Rəbb yizdayiy yiğna gırgıne gaħbijsiċar Şahad vorna. **24** Davud çolee dyugul eyxhe. Ts'ebne vuzan bayram giyğalang'a paççah otxhuniy oxhanasva sufranlıq aq'ar. **25** Mana ögiylin xhinne cune cige barugusnee Yonatanne ögee giy'ar. Şaulne k'anyaqa Avner giy'ar. Davudna cigamee q'ərab aaxva. **26** Mane yiğil Şaulee vuççud eyhe deş. Mang'usqa həməxüt qayle «Davudne vuk'ləlqa hucoomecad qadi ixhes. Mançıl-allad mang'un gicərxiy atk'in ixhes». **27** Qinne, vuzane q'öd'esde yiğilib Davudna ciga meeib q'ərab aaxva. Şaulee Yonatanike qiyghanan: - Nya'asdiyxan Yesseyna dix Davud sanıxhar, g'ıynar kar oxhanas sufranlıq aq'ar. **28** Yonatanee alidghiniy qele: - Davudee Bet-Lexemqa 1'qqaşva, zake geed qiyghın. **29** Mang'vee uvhuyn: «Hucoona ixhes, hasre zi l'qqas. Yişde xizannı şaharee q'urban ablyaa'a, yiğde çoceeq zak'le maa'ar ixheva uvhu. Hucoona ixhes, zi yiğne ulen aqqixheene, g'aykke hark'in çocar g'avces». Mançıl-allı mang'usse paççahne sufranlı arı, gyu'aras dəxi!. **30** Şaulee Yonatanlıq aq'ar hav'u eyhen: - İykarne zayıfayna dix, ġu eyhenniyxan, zak'le ġu Yesseyne duxayka hambaziyvalla haa'ava ats'a dişdiyxhan. Yiğne yedisid, vasid naş qixhecen. **31** Nimeeletteiy Yesseyna mana dix ine ç'iyene aq'val vor, günar yiğna paççahiyvallab aaxvas deş. Mang'uqa qihna insan g'axile, hasre mana yizde k'anyaqa ayrecen. Mana qidek'u ixhes deş. **32** Yonatanee dekkis Şaulus alidghiniy qele: - Mana nişil allane qık'as ikkan? Mang'vee hucoona hı'i? **33** Şaulee Yonatan gik'asva nize ayhe. Manke Yonatanlıq ahiyharan, dekkis Davud gik'asır ikkan. **34** Yonatan qəlin qoxa, sufranile oza qexhena. Ts'enne vuzane q'öd'esde yiğil Yonatanee vuççud oyxhan deş. Dekkee Davud k'ap'ik'ile avuqa qı'l g'acu, mang'vee aq'va givaxana'a. **35** Yonatan qinne yiğil miç'er Davud g'acesva çoleeqa arayle. Mang'une k'aner sa k'inna gade eyxhe. **36** Mang'vee gadeyk'le eyhen: - G'adaxhvne, hark'in zi ayhen

oxbı t'abal he'e. Gade g'adayxhvanmee, Yonatanee mang'une vuk'ləl ooğançə ox ayhe. **37** Gade Yonatanee avhune oxasqa hiyxarmee, Yonatanee yi'q'əle onu'u eyhen: - Haaşə, ox vake şaqana vod, yiğne ögee vod! **38** Yonatanee meer gade qort'ul, eyhen: - Zaara ixhe, ulymoyzar, g'adaxhvne! Gadee ox alyaat'u, cune xəring'usqa Yonatanne k'anyaqa siyk'al. **39** Gadeys nişikecab xabar vuxha deş. Man saccu Yonatanık'leyiy Davuduk'le ats'a ixha. **40** Yonatanee cun silahbi gadeysqa quvu, eyhen: - Hoora, inbı şahareeqa qıkkee. **41** Gade ark'ımıyle qiyğa, Davud g'ayeyne canubne suralqa qarı, q'aratsabşılıl gyu'ur xhebne yəqqees Yonatanne ögee c'iyelqamee k'yoyzarna. Manbişə sana-sang'us ubbabı hı'i, gyaşenbi. Davud Yonatanile geer gesse. **42** Yonatanee Davuduk'le eyhen: - Vas yugna yəq vuxhena. Zinay şu Rəbbine doyule sana-sang'us k'in g'assır, uvhunniy: Rəbb yizdeyiy yiğne, yişde uşaxaaşine yi'q'neenar gırğınne gahbışıda Şahad vorna. Mançile qiyğa Davud oza qıxha, cune yəqqı'nı ayk'an, Yonatanır şahareeqa siyk'al.

21 Davud Nov eyhene şahareeqa kaahin Aximelekne k'anyaqa qarayle. Davud g'acu Aximelek qərq'lın, qiyghanan: - Nya'a şucar ixha? Nya'a yiğne k'ane vuşucar deş? **2** Davudee Aximelekik'le eyhen: - Paçşahee zas iş huvu uvhuyn, zi nişisiy g'axuvu, zas nena işiy huvuva neng'uk'lecad mats'axhxhecen. Zi mançıl-allad yizde insanaaşık'le, zi uvhuyne cigabişee yizde ögilqa qığęepç'eva uvhu. **3** Vaqa oxhanasın hucoona vod? Vaqa vobxhee, zas xhoble komba gineyna hevle. Deşxheene, vaqa hucooyi oxhanasın vod, man hele. **4** Kaahinee Davuduk'le eyhen: - Zaqa məxdincad giney deşin, yiğne k'anebin mek'vunbi yadaaşika devxhaxheene, muq'addasin giney vod. **5** Davudee kaahinis inəxdin cuvab qele: - Mıscab, şı nenemee işiqab qihna vüqqəmee, şaka yedar vuxhaynı deş. Yizin insanar nenemecab işiqab qihna vüqqəmeeeyib, manbişə tanrı məttida havace. G'iyına manbi manisa yiğbışileb məttiba vob. **6** Rəbbis adiyne gineyle gayıri maa'ad medin giney dexhayke, kaahinee mang'us muq'addasin giney hele. Man giney Rəbbine ögiyle alyaat'uyn ixha, çine cigeə manecad yiğil g'ümən gik'anasva. **7** Mane yiğil Şaulne insanaaşına sa maa'ar eyxhe. Mang'vee maa'ad Rəbbis i'bəədat ha'a ixha. Mana insan Şaulne çobanaaşına xərna, Edomğançena Doeg ixha. **8** Davudee Aximelekik'le eyhen: - Deşinne vaqa inyaa nize, g'ilinc? Paçşahee zak'le zaraba haa'asda iş uvhuynçıl-alla, zasse yizin

g'ilincid, silahbıd alyaat'as əxi' deş. **9** Kaahinee eyhen: - Şu Elayne q'adaalil gik'uyne Filiştinğançene Golyatın g'ilinc vod. Man tanalinqeeqa hitk'ır kaahinne ileyliğne yi'q'əl vod. Vas man ıkkaxhee aleet'e, mançile gayıri inyaa medin deşin. Davudee eyhen: - Mançile yugun deşin, qale man zasqa. **10** Mane yiğil Davud Şauluke hixu, Gatne paçşahee Akişne k'anyaqa ayk'an. **11** Akişne insanaaş mang'uk'le eyhen: - İna şene ölkayna paçşa Davud dişeeene? Mı'kar ha'aməe yadaaşee ing'une hək'ee dişdiy qədəqqə: «Şaulee aazırbişika, Davudeeme, yits'ne aazırbişika gyaptı»? **12** Davuduk'le man eyhenbi g'ayxhimee, mana Gatne paçşahele, Akişile qəyq'ən giygal. **13** Davudee vucecar-vuc manbişde ögil bəç'ər xhinne hagva, mang'vee beynyava karbı ha'a, qıç'ekku akkayk cigabı hı'i, rixhybı saqqalıqla gekka. **14** Akişee cune insanaaşık'le eyhen: - Şok'le g'ecen mana insan bəç'ərir. Nişsne şu mana zasqa arı? **15** Zaqa bəç'ərarne k'ilyba, şu inar zasqa bəç'əriyvalla haa'as arı? İnaxrina insan yizde xaaqa ikkeç'es eyxheye?

22 Davud mançe qığęç'u, Adullamne mağaree dyugul eyxhe. Mang'une çocaaşık'leyiy dekkine xizaneene mansabşıık'le man g'ayxhimee, gırğınbi sabı, mang'usqa abayle. **2** I'mi'r yi'q'bananbi, borcınanbi, hooç'an-g'ooc'ananbi, gırğınbi Davudusqa savayle. Mana manbişda xərna eyxhe. Mang'une k'ane yoq'ud vəşilqa ələəna insan eyxhe. **3** Davud mançe Moavne Mitspa şahareeqa arı, Moavne paçşahek'le eyhen: - Hucoona ixhes, Allahee zak ha'asın ats'axhxhesmee, dekkiy yed abi, vuşde k'ane aaxvecen. **4** Davudee manbi Moavne paçşahee k'ane g'alyaa'a. Manbi maa'ab, Davud dyugulyxhayne xil hidixharasde cigeençe qığęç'esmee, aaxva. **5** Qad peyğambaree Davuduk'le eyhen: - Şu ine dyugulyxhayne cigeə imaxva, Yahudayne cigabişeeqa hoora. Davud mançe ark'ın Xeretne ç'alageeqa ikkeç'e. **6** Şauluk'le g'iyxhen, Davudiy cukan insanar aveekiynbi. Mang'una çadir Giveayeene sa tepal, tamarisk eyhene yivek avub güvxi. Şaul maa xilead nize aqqı, gyu'ur ixha. Mang'un gırğın insanırb cune hiqiy-allı sabı vooxhe. **7** Shaulee cune hiqiy-allı sabıyne insanaaşık'le eyhen: - Benyaminaşenbi, həşde zal k'ırı alixhxhe. Nya'a, Yesseyne dixee, Davudee, vuşde gırğın'us çolbüiy t'imilliğbi helesinbine? Nya'a, mang'vee vuşun gırğınbi - vəsi'ng'un, aazırıng'un k'omandırıar haa'asınbine? **8** Dişene, vuşun gırğınbi zalqa dyugulenba g'elil

qeepxha? Yizde duxee Yesseyne duxayka cuvab g'ats'ayk'vanmee, şavaacad zalqa hixhar hi' deş. Vuşde neg'veecab yizda hav'u deş. G'iyniyn xhinne yizde duxee, yizde nukarış dyugulxhayne cigeençe zalqa g'ok'alas xər qa'a. Man şu zalqa hixhar hi'ynne? 9 Şaulne insanaaşine k'ane ulyorzungelye Edomğançene Doegee Şauluk'le eyhen: - Zak'le Yesseyna dix, Nov eyhene şaharee, Axituvne duxayne, Aximelekne, k'anyaqa ariyng'a g'acu. 10 Aximelekee mang'unemee Rəbbike qiyghin. Sayid mang'vee Davudus otxhuniyiy Filiştinğançene Golyatin g'ilinc huvu. 11 Paçşahee Axituvne duxayne, kaahin Aximelekneyiy mang'une xizanne, Novee vooxhene avxuyne kaahinaaşine qihna insan g'ixe. Manbişin gırğınbı paçcahısqa abaylenbi. 12 Şaulee eyhen: - Axituvna dix, həşde zal k'ırı alixhxhe. Aximelekee eyhen: - Yızda xərna, k'ırı iliyxhe vod. 13 Şaulee mang'uk'le eyhen: - Nya'a günayıy Yesseyna dix zalqa g'elil qeepxha? Əllahike mang'unemee qiyghin. G'iyniyn xhinne zalqa g'elil qa'asdeme, Yesseyne duxayne xilyaqaq gineyiy g'ilinc huvu, nya'a zas gugu hav'u? 14 Aximelekee paçcahık'le eyhen: - Yiğne gırğine insanaaşee Davud xhineena yi'q' qizarasda vornane? Mana paçcahna yezne eyxhe, yiğne g'aravulyçeeşin xərna, yiğne xaayir mana geer hi'rmatnana insan vor. 15 Zi ts'et'te deş mang'unemee Allahike qiyghan. Hasre paçşahee zalqa, cune nukarlqa, cune nukarne xizanılqa binah givmiyxhecen. Mançike zas k'inna vuxheeyib xabar vuxha deş. 16 Paçşahee eyhen: - Aximelek, ənjar, yiğne xizanın gırğınbı hapt'as vukkan. 17 Paçşahee cune hiqiy-allı ulyobzurne g'aravulyçeeşik'le eyhen: - Hapk'in Rəbbin kaahinar gyapt'e. Manbi Davuduka sapçı. Manbişik'le Davudun hixuy g'ayxhi, zalqa hixhar hi' deş. Paçcahne g'aravulyçeeşis Rəbbine kaahinaşılıq xıl g'ot' alas, manbi gyapt'as vukkiykan deş. 18 Paçşahee Edomğançene Doegek'le eyhen: - Hoora, man kaahinar gyapt'e. Edomğançena Doegir hark'ın, man kaahinar gyabat'anbi. Mane yiğl mang'vee, katanike ileyliq ali'ına molyts'ale xhoyre kaahin gek'a. 19 Qiyğa mang'vee kaahinaaşina şaharib, Novib, g'ilincike algaaħana. Mang'vee maabin gırğın adamer, yedar, uşaxar, gyooqanbi, yatsbi, əməler, vəq'əbı g'ilincike algaa'a. 20 Axituvna neva, Aximelekna dix Ewyatar hixu, Davudusqa qarayle. 21 Ewyataree, Şaulee Rəbbin kaahinar gyapt'iva Davudus xabar abayle. 22 Davudee Ewyatarık'le eyhen: - Şene ögil Edomğançena Doeg zak'le şaa'ar g'acumee,

ats'anniy mang'vee gırğın Şaululqa hixhar ha'as ixhay. Yiğne dekkina xizan gyapt'yna binah zal vobna. 23 Yizde k'ane axve, qı'məyq'ən, yızın can alişses iukkanang'us yiğnid can alişses iukkan. Yizde k'ane axvee, vak vuççud ixhes deş.

23 Davudus xabar abayle: - Filiştinlar Qeilaqla k'yoptul, maadın attabı vod q'era qa'a. 2 Davudee Rəbbike qiyghanan: - Hark'ın Filiştinaaşika səyxene? Rəbbe Davuduk'le eyhen: - Hudoora k'yootle, Filiştinaaşika Qeila g'attivxhan hee'e. 3 Davudne insanaaşemee, Davuduk'le eyhen: - Şı inyaa'ocab, Yahudayne cigabişeecab q'ovayq'ən. Filiştinaaşde Qeilayeene g'oşunbışde ögeeqa şı nəxübne qıgeep'əs? 4 Davudee meed Rəbbike qiyghan, Rəbbeeyid mang'uk'le eyhen: - Oza qixha Qeilayeeqa hak'ne. Zi Filiştinlar yiğne xilyaqaq qevles. 5 Davudun insanar Qeilayeeqa hapk'in, maane Filiştinaaşılıq k'yoohar. Manbişin çavra-vəq'ə Davudee g'ahayşu qikkekkən. Davudee Filiştinbışılıq ver ablyav'u, Qeilayn millet g'attixhan ha'an. 6 (Mançile oğiylid Aximelekne dixee Ewyataree Qeilayeeqa Davudne k'anyaqa g'adayxhan qöömee, kaahinaaşın ileyliq adayle.) 7 Davud Qeilayeeqa arıva Şaululqa hixhar ha'an. Şaulee eyhen: - Allahecar mana yızde xilyaqaq quvu. Mana ç'ak'in akkabimaneyiy sat'ulbinane şahareeqa ikkeç'u, vucee cun ögü i'xi'. 8 Şaulee Qeilayee Davudiy cukan insanar avqasva, gırğina g'oşun dəv'əys sa'a. 9 Davuduk'le Şaulee cuk qəlaşın ha'as ixhay ats'anniy. Mang'vee kaahin Ewyatarık'le eyhen: - Kaahinaaşın ileyliq inyaga qale. 10 Davudeecad meed sak'i, eyhen: - İzrailyna Allah eyxhena, Rəbb, zak'le g'ayxhijn, zal-allı Şaulus Qeilayeeqa arı şahar q'era qaa'asib vukkan. 11 Qeilayne milletin zi mang'une xilyaqaq qelesdaniyan? Zak'le, Yiğne nukarık'le, g'ayxhijn ixhesinne, Şaul inyaga ayresdane? İzrailyna Allah eyxhena, Rəbb, hucoona ixhes, man zak'le eyhe. Rəbbe «Mana ayresdava» alidghiniy qele. 12 Mane gahil Davudee meed qiyghanan: - Qeilayne milletin, zimayıy yızın insanar mang'une xilyaqaq qevlesibniyxn? Rəbbe «Qevlesibni» eyhe. 13 Davud yixhid vəşşılıq ələəne insanika Qeilayeene qıgeç'u, inyaa-şa axva giygal. Davud Qeilayeene hixu ark'ınnav, Şaululqa hixhar hi'imee, mang'vee cuna fikir badal haa'ana, maqa hayk'an deş. 14 Davud xilyaqaq gidexhasde xhinene cigabişee, Zif eyhene sahrayne təpabisee axva eyxhe. Şaulee mana yiğiscar t'abal ha'a ixha, Allaheemee

Davud mang'une xilyaqqa gixhas haysar deş. **15** Davud Zifne sahreene Xoreşnang'a mang'uk'le g'iyxhen, Şaulee vucur gik'asva t'abal ha'a. **16** Şaulna dix Yonatan Xoreşeeqa Davudne k'anyaqa ari, mang'us Allahne doyule yik'bı hele. **17** Davuduk'le mang'vee eyhen: – Qı'l'meyq'ən, yizde dekkine Şaulne xilyaqqa ġu gixhas deş. Ĝu Izrailyna paççah ixhes, zinar vale qiygiyna q'ör'esda insan. Man yizde dekkik'le Şauluk'led çikana ats'an. **18** Qiyğşa manbişde q'öng'eesana sana-sang'us Rabbine ögil cuvab hele. Mançe Yonatan ayk'anna xaaqa, Davudur Xoreş axva. **19** Zifğançenbi Giveayeeqa Şaulusqa abi, eyhen: – Davud yişde k'anene, Yeşimonne canubilyne Xakilayne tepalyne Xoreşee xil hidixharasde cigabişee dyugulyxha vor. **20** Paççah, vas misayiy ikkan, maqa ayre, şicar aqqı mana yiğne xilyaqqa qelesda. **21** Şaulee eyhen: – Zas yugvalla hav'uynçıl-alla, Rabbbee şos barakat helecen. **22** Sayib hapk'ın yugda ats'axhxhe, mang'vee g'el nyaqayıy gixhxhi, şavuk'leyiy mana maa'ar g'acu. Zak'le mana süvə xhinnena insan vorva g'ayxhi. **23** Mana dyugulexhen cigabı gır ginbi ats'axhxhe, yugda ats'axhxhad, zasqa savk'le. Zinar maqa şoka 'lqqəsda. Mana nimeletteyi ine ölkee Yahudee, zi mana gır ginəəng'a t'abal ha'asda. Mana inçegħana ixheene, mana zi Yahudavolle gır ginəəng'a t'abal ha'asda. **24** Zifğançenbi oza qeepxha Şaulne ögee Zifqa avayk'an. Davud cun insanar Yeşimonne canubilyne, Arava eyhene cigayne Maonne sahree vuxha. **25** Şauli cun insanar mana t'abal ha'asva, mane cigeeqa havayk'an. Man Davudulqa hixhar hi'imée, mana ganznane cigeeqa qarı, Maonne sahree ulyoyzár. Şauluk'le man ats'axhxamee, Maonne sahree Davuduqar qihna gexha. **26** Şaul cune insanaşıka suvane ine surale, Davudur cune insanaşıka suvane şene surale alyħħa vooxhe. Davudus, Şaulile hixu, dyugulyxhes ikkiykan. Şaulusmee mang'un öğu l'xi', mana aqqas ikkiykan. **27** Mane gahil Şaulusqa xabar ana sa insan ari eyhen: – Zaara ixhe, yi'q'əlqa sak'le, yişde ölkalqa Filiştinlar k'yoptul. **28** Şaulee, Davuduqa qihna girxhuy g'aleṭċu, mançe ayk'anna Filiştinaşıka səyxəs. Mançil-alla mane cigays Sela-Hammoxleqotva (Curepxhayn Ganz) do giyxhe. **29** Davud mançe En-Gedi eyhene cigeene xil hidixharasde cigabişeeqa ayk'an.

24 Şaul Filiştinaşıkar qihna girxhu, mançe yiğ'əlqa qöömee, mang'uk'le eyhen: – Davud En-Gedi eyhene sahree vor. **2** Şaulee Izrailğanče xhebid

aazir yugra sic'ekvana insan cuka qort'ul, Davudiy mang'un insanar t'abal haa'asva suvayn ts'e'bı uxiyxhanne suvabişeeqa hayk'an. **3** Mana qaraylena yəqqi'nə mglekne vəq'əbı akky'a ne cigaysqa. Maa'ab mang'uk'le mağara g'avcu, g'eline yəqqi'sva maqa ikkeç'e. Davudiy mang'un insanarib mane mağaree aqana gyuv'ur vooxhe. **4** Davudne insanaşa mang'uk'le eyhen: – Rabbbee vak'le eyhen yiğ haane: «Yiğna duşman yiğne xilyaqqa qeles, vas hucooyiy ikkan he'e». Davud dyugulenra Şaulusqa qixha mang'une tanalinçin siv gyadaxa. **5** Şaulne tanalinçin siv gyatxiva, Davudun mang'uqa yik' goyoxyhan. **6** Mang'vee cune insanaşaik'le eyhen: – Rabbbee g'ayxiyne yizde xəring'ulqa xil g'ot'ul məxbina iş hav'uuy Rabbbee zake aq'əna qee'ecen. Mana nya'a, Rabbbee g'ayxi'na dişde vor? **7** Məxüd uvhu Davudee cune insanaşaın öğu l'xi', Şaululqa k'yumootalcenva. Şaulur mağareençe qīgeç'u cune yəqqi'n ayk'an. **8** Mançile qiyğşa Davud, Şauluqa qihna mağareençe qīgeç'u, mang'ulqa onu'u eyhen: – Yizda xərna, paççah! Şaul sak'ı yi'q'əlqa ilyakkimée, Davud mang'us aq'va ç'iyek qet'asmee k'yoyzarna. **9** Mang'vee Şauluk'le eyhen: – «Davudus yiğin yugun ikkan deşva» eyhene insanaşaine cuvabil nya'a ġu k'iri iliixhe? **10** G'iyna vak'le yiğne uleka g'acu, Rabbbee ġu mağaree yizde xilyaqqa quvu. Zi ittunçılıy aqqaqqa, ġu gik'ecenva, yizdamee valqa rəħi'm qabi. Zi manbişik'le uvhuyn «Zi yizde xəring'ulqa xil g'ot'alas deş, mana Rabbbee g'ayxi'na paççah vorna». **11** Dek, haane ilekke, yizde xilene yiğne tanalinçine siveeqa. Yiğne tanalinçin siv gyatxeeyid, zi ġu gik'u deş. Vak'le g'ace, ats'axhxhe, vas qəlasın ha'asid, valqa insanar g'elil qaa'asib yizde xilene qöö deş. Zi yiğne ögil binaħ hav'u deş, vas meer zi gik'as ikkan. **12** Zasiy vas Haakim hasre Rabb Vuc ixhecen! Zal-allá hasre Mang'vee vakin he'ecen. Zi valqa xil g'ot'alas deş. **13** Avaala inəxüdnixhe eyhen: «Qəlnang'vee qəlasın ha'a». Mançil-alla d zi valqa xil g'ot'alas deş. **14** Şavulqayıy Izrailyna paççah i'lqqə? Ĝu şavuqa qihnane girxhu? Qivk'una xvaane g'ohooše, deşxhee, genane? **15** Zasiy vas haakimiyvalla havaasre Rabbbee Vucee hee'ecen. Hasre Mana Vuc ilekkecen yizde işiqa. Hasre Rabbbee, Vuce zi yiğne xileençe g'attixhan hi'l, zi qorkurava hagvecen. **16** Davudee man uvhu ç'əvxhamee, Şaulee qiyghanan: – Yizda dix Davud, yuṣan ha'ana mana ġune vor? Manid qiyghin, Şaul axtira geşse giygal. **17** Qiyğşa mang'vee Davuduk'le eyhen: – Zi ġu xhinne

qorkuna deş vor, zi vas yugvalla hidyaa'ameeyib, ġu zas yugvalla hav'u. **18** Ĝu g'iynar zaka yugra ixha, Rəbbəe, zi yiğne xilyaqqa quvuyng'ar, ġu zi gik'u deş. **19** Şavaa cuna duşman aveykimee, vuççud hidyi', ġ'ekkayiy? Hasre ġu g'iyna zak hi'iynçil-alla, Rəbbəe vas yugun helecen. **20** Zak'le ats'an, vake Izrailyna paççah ixhes. Izrailyna paççahiyvalla yiğne xilyaqqa ilgevc'umee, ġu mana xilya'ab it'umba avqas. **21** Zale qiyğa yizda nasıl g'itsdaak'vanasva, zake g'abiyinbi gidyapt'asva, həşde ġu zas Rəbbilen k'in g'assre. **22** Davudee, Şaulus k'in g'iysar. Mançile qiyşa Şaul ayk'anna cune xaaqa. Davudiy cun insanarib xil hidixharasde cigeeqa İlqeebaç'e.

25 Samuel qik'umee gırğın Izrailybi sabı, mang'us ak' avqaaqqa. Mana Ramayee cune xaane k'anek'eyxha. Davudmee mançe Paran eyhene sahreeqa ayk'an. **2** Maoneençena sa insan, Karmel eyhene şaharee geed karnana insan ixha. Mang'uqa xhebid aazir vəq'a, aazırıb ts'e' vooxhe. Mang'vee vəq'əbı Karmel qoysar ixha. **3** Mane insanın do Naval, cune xhunaşşeynd Avigail ixha. Mang'una xhunaşşe geer ək'elikana, micagna yixha. Kaleyne nasaileençena cena adamiy mee geed yi'q'i'n xasyatnana, qı'çına sa ixha. **4** Davuduk'le sahreenang'a, Navalee vəq'əbı qoysarva g'iyxhe. **5** Mang'vee cuna yits'yre mek'vna insan g'axuvu, manbışık'le eyhen: - Karmelqa, Navalısqə İlqeepç'i, zalenə salam hivxhar hee'e. **6** Mang'uk'le eyhe: «Xiliyna i'mi'r haa'ana! Yugra ixhenal! Günayıy yiğin xav, yiğinbişin gırğınbi yugvalybiseecab vuxhenbi! **7** Zak'le g'ayxhiy ġu vəq'əbı'le qoysar. Yiğin çobanar yişde k'anenang'a, si manbışık soot'u deş. Manbı Karmel vuxhaylette, manbışin vuççud agu deş. **8** Man vasse yiğne nukaraaşiked qidghin ha'as əxa, manbışe cocad vas gırğınyuşan ha'asin. Həşde, hucoona ixhes, yizde mek'vne insanaaşika yugra ixhe, manbı vasqa bayramne yiğl abi. Hucoona ixhes, şas, yiğne nukaraaşisyi yiğne dixes Davudus vaqa vodunçike vasse əxənmeeen hele». **9** Davudun mek'vun insanlar Navalısqə abi, Davudee cok'le uvhuyn gırğın mang'usyuşan ha'an. Qiyğad mang'vee hucoovayiy eyhesva, k'anelyoozar. **10** Navalee manbışis inəxdün alidghiniy qele: - Vuşune vor mana Davud? Vuşuna Yesseyna dix? Həşde cone ç'ak' inbissse heebaxan nukarar geeb qeepxha. **11** Vuşde uvhiyn, zi həşde gineyke, xhineke, vəq'əbı qoysaranbişisva gyatt'uyne həyvanaaşine çurunuke alyaat'u, şosne heles? Zak'le şu nençe

vuxhaycad ats'a deş. **12** Davudun insanar xil q'ərab cone yəqqi'n yi'q'əlqa sapk'il, şeng'vee uvhuyn gırğın Davudusyuşan ha'an. **13** Davudee cune insanaaşik'le «Gırğingvee yi'qəqqqa g'ilincbi qe'eva» eyhe. Manbışde gırğınbişed yi'qəqqqa g'ilincbi qa'anbi. Yoq'ud vəş insan Davuduqar qihna ayk'an, q'öd vəşir coqa vonne karaka axva. **14** Navalne nukaraaşine sang'vee mana gaf, mang'une xhunaşşeyes, Avigailis, hivxhar haa'a: - Davudee, yişde xəring'us salam hevlesva, cun insanar sahreenç g'axuvu. Yişde xəring'veeme, manbışık'le ghalyaqqa qadiyn uvhuyn. **15** Mane insanaaşə şas geeb yugvalla hav'u. Manbı şak misacab soot'ynbib deş. Si çolee sacigee vuxhayletteb, yişin vuççud aguyn deş. **16** Si manbışde k'ane vəq'əbı uxhiyxhan ha'ang'a, xəmdeb yiğniyığınıb suvayne yi'q'əl xhinne vuxha. **17** Vasse hucooyiy ha'as əxəva, həşdiyle meer ġucar ilekke. Yişde xəring'uned, mang'une xaane gırğing'uned vuk'ləl yiğ höö vod. Mana Naval geer karai'dəəna, şavussecad cuvab eyhes dəxəna insan vor. **18** Avigail zaara oza qiyxha, q'öd vəş giney, q'ölle çaxiren tuluğ, xholle vəq'əyn laşşag, sa xəbna qootsuyne sukuna maşuk', vəş ts'ets' qeqquyne t'imilena, q'öd vəş t'exa qeqqu'yine incileşin si'i, əmələşilqə iliyxhe. **19** Qiyğad nukaraaşik'le eyhen: - Şu ögee hudoora, zinar yi'q'əle qiyeelesda. Cene adamiyk'le, Navalik'leme, məng'ee vuççud eyhe deş. **20** Avigail əmələlqə aliyxi, suvayle gəəmee, mana g'eece yixha deş. Məng'l's Davudiy cun insanar sayangaba qızaaxa. **21** Davudee eyhe ixha: - Nişisniy zi mang'une çoleene çavra-vəq'əyqa imiygvalycenga, ilyakka. Mang'vee zi hav'une yugvalis pisvalla hav'u. **22** Miç'eerilqasse Navalne insanaaşına sa adamiyxheyir zi üç'ürra g'alerçevee, hasre Allahee Davuduk mançile pisin he'ecen. **23** Avigailik'le, Davud g'acyikum, mana zaara əməleyle g'iyç'u, Davudus aq'va c'iyek qet'asdemeene cigeeqa k'eezarna. **24** Qiyğar mang'une g'elybişeeqa qukkyork'ul eyhen: - Yızda xərna, havaasre mançina binah zal vuxhecen. Həşde, hucoona ixhes, zi, yiğna nukar, vakayuşan hee'es hiyeesre. Zi eyhençil k'ırı gyaqqe. **25** Mane karai'dəəna insanın, Navalın cuvab, ġu yik'eeqacad ikmekka. Mana, cun do xhineenacar vor. Mang'un do Naval (bəç'ər) vod, vucur do xhineenacar bəç'ər vor. Yızda xərna, zak'leme, yiğne nukarik'le, ġu g'axuvuyn insanar g'avcucab deş. **26** Yızda xərna, Rəbbine doyuleyi yığne canalen zi k'in g'iysar: ġu Rəbbəe qəlas eb k'yav'uyke havacı. Hasre yiğne duşmanaaşikid, valqa yiğbi allya'as ikkananbışıkid

Navalne vuk'lelqa qadiyn qoracen. **27** Zi vas adiyn karbi həşde hasre vaqa qihna qööne yiğne insanaaşisqa qeles. **28** Hucoona ixhes, yizde binahile ilyheç'e! Zak'le ats'a vod, vas Rəbbəe yugna nasıl hevles, ğu Rabbina dəv'ə vukkekka. Hasre i'mi'rvolle vaqa nəxbinacab qəl mooxhecen. **29** Şavusmee ğu g'eheşses, gik'as ikkiykinee, yiğna i'mi'r Rəbb Allahee Cune yut'elee havaaces. Yiğne duşmanaaşına i'mi'rmee, Mang'vee sapandeñe aahana g'aye xhinne aahas. **30** Rəbbəe vas Vucee eyhen gırğın yugvalybı ha'amee, ğu Izrailyna paççahna alğayhemee, **31** ğu eyhes deş: «Zi nişiscabniy qəl mang'uke qığaaha, mering'una eb k'yaa'a, həşde mançike yizin yik' gyotxhan». Rəbbəe vas yugvalla haa'amee, yiğna nukar, zi, yik'eliyxan himee'e. **32** Davudee, Avigailik'le eyhen: - Izrailyne Allahis, Rəbbis, g'iyna ğu yizde ögilqa qığeyhiva, şukur vuxhena. **33** Ək'elikana iş g'avcuva, hasre Rəbbəe vas xayir-düə hevlecen! G'iyna ğu, zi eb k'yav'uyke, yizde xilekocab qəl qığavhuyke g'attixan hi'. **34** Rəbbəe zi şoke qəl qığavhuyke havacı. Izrailyne Allahilqa Vorne Rəbbilqan k'in ixhen: ğu zaara i'ğiykir, yizde ögilqa ittyarınaxhiy, miç'eerilqasse Navalne xaane adameesinə sacar axvas deşdiy. **35** Davudee, məng'ee adiyn karbi xilyaqə alyaat'u, eyhen: - Ğu geer qee'ena, həşde oşeday xaaqa sayk'le. Haane, zi yiğne cuvabil k'iri alixhxhi, ğu uvhuyn hi'iyn. **36** Mançe Avigail Navalısqə siyķ'al. Navalne xaa paççahne xaadin xhinnen otxhun-ulyodğıy eyxhe. Mana geed ulyodğıyke kefaka eyxhe. Miç'eediy qixhesmee, xhunaşsee mang'uk'le vuççud eyhe deş. **37** Miç'eer Naval culqa qarımee, xhunaşsee mang'us gırğınyuşan ha'an. Navalne yik'eeqə ik'ar qayle, mang'un tan ittehesu g'ayelqa siyķ'al. **38** Ooğançə yits'ille yiğ kara ilğec'umee, Rəbbəe Navalıkin ha'an, mana gek'anə. **39** Davuduk'le Naval qik'uva g'ayximee, eyhen: - Zi tesser hi'yne Navalke, yizda qəl qığavhuyne Rəbbis şukur vuxhena. Mang'vee zas, Cune nukaris, Navalıke qəl qığaahas hapsir deş. Navalna qəl Rəbbəe Navalıke cuke qığavhu. Qiyğa Davudee cun insanar Avigailisqa gaxuvu, cus xhunaşsee yixheva eyhe. **40** Davudun insanar Karmelqa, Avigailyne k'anyaqa abi eyhen: - Davudee, ğu cus hee'esva, şı inyaqa g'axuvu. **41** Avigail ç'iyek qeet'asdemeene cigeeqa k'yorzul, eyhen: - Haane zi, yiğne nukaree, vasib k'ilyvalla ha'asda, yiğne nukaraaşın g'elybid hoğalasınıb. **42** Mana zaara oza qiyxha əməlelqa ileexa. Ces nukariyvalla haa'ana xhoyre mek'vna zəiyfar qort'ul, mana Davudne

insanaaşıqə qihna iyeek'an, mang'us xhunaşşə yixhes. **43** Davudee Izre'ełyğançena Axinoamır hey'i yixha. Mana q'öyursana Davudun xhunaşşər vooxhe. **44** Şualeemee, cuna yiş Davudna xhunaşşə yexhena Mikal, Gallim eyhene şahareençene Layişne dixes Paltiys hiyvu yixha.

26 Zifğançenbi Giveayeeqa, Şaulne k'anyaqa abi eyhen: - Davud Yeşimonne şene aq'valyne Xakila eyhene tepal dyugul eyxhe. **2** Şualee, Davud t'abal ha'asva xhebir aazir g'ayxi'na izrailyançena insan qort'ul, manbişika sacigee Zifne sahreeqa geç'e. **3** Mang'vee, Yeşimonne şene aq'valyne Xakila eyhene tepal yeqqi'ne müglek zastava giviyxhe. Sahree axvane Davuduk'le, Şaul cuqar qihna qöö g'ecena. **4** Davudee cun insanar dyugulenba g'axuvu, hək'erar Şaul arıys ats'axhxha. **5** Mana Şualee zastava gyuvxiyne cigeeqa arayle. Maa'ar Davud, Şauliy g'oşunna xərna Nerna dix Avner g'alyabak'anə cigayqa ilyakka. Şaul vuc zastavayne yi'q'nee g'alirxhu eyxhe. Eskeraşe cosun cigabı mang'une hiqiy-allə qa'a. **6** Davudee Q'etbişda eyhene Aximelekkeyiy Yoavne çocuke Tseruya donane zeyfayne duxayke Avışayke qiyghanan: - Vuşune zakasana Şaulne k'anyaqa, zastaveeqa i'qqə? Avışayee «Zi vaka g'iç'esdava» eyhe. **7** Davudiy Avışay zastavaysqa xəmde qabı hiviyxhar. Manbişik'le Şaul zastavayne ar g'alirxhu g'ece, cun nized cune vuk'lene k'anyaqacad k'exi eyxhe. Avneriy eskerar cune hiqiy-allə g'alyapk'ı vooxhe. **8** Avışayee Davuduk'le eyhen: - G'iyna Allahee yiğna duşman yiğne xilyaqə quvu. Həşde ğu zasqa hasre mana nizeyka 1'xi' ç'iyek at'iq'an ha'as. Q'öd'es 1'xəsid ikkiykanas deş. **9** Davudee Avışayk'le eyhen: - Mana gimek'! Rəbbəe g'ayxi'yng'ulqa xil g'ot'uluung'ukun Rəbbeecad ha'asin. **10** Davudeecad meed eyhen: - Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, Rəbbəe mang'ukun hidyi'l g'alerçes deş. Mana vuccarme qik'as, deşxhee, dəv'eeme gik'as. **11** Rəbbəe g'ayxi'ng'ulqa xil g'ot'uluyle, Rəbbəe Vucee zi havacecen. Hucoona ixhes, həşde ğu mang'une vuk'lene k'anedin nizeyiy parç aleet'e, alyhəs. **12** Davudee Şaulne vuk'lene k'anedin nizeyiy parç alyaat'u, mançe avayk'ananbi. Manbi şavuk'le cab g'avcu deş. Manbişə ha'anid şavuk'lecad ats'axhxhe deş, vuşucarır muğur qexhe deş. Rəbbəe manbişilqa it'umun nyak' salat'i'iva, manbi g'alyapk'ı vooxhe. **13** Davud şene suralqa ilğec'u, aq'ənane tepayne q'omaqa ilğec'e. Manbişde yi'q'nee xilece yəq vuxha. **14** Davudee, milletilqayıy Nerne duxalqqa Avnerilqa

ts'ir haa'a: – Avner, zas alidghiniy qele! Avneree alidghiniy qele: – Ğu vuşune eyxhe, paççah muğur qa'a? **15** Davudee Avnerik'le eyhen: – Ğu adamiy dişde vor? izrailee vak akarana vuşune vor? Nya'a ġu yiğne xəring'uqa paçcaħiqa ildyakka? Milletikena sa insan yiğna xərna, paççah gik'asvayi arı. **16** Ğu valqa gyooxhanna yugba haa'a deşub. Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, vuşun gırınbı hapt'asın karbi vob, Rəbbe g'əyxı'ng'uqa ilyaka deşub. İlekkende, paçcaħne vuk'lene k'anedin nizeyyiy parç həşde nyaadiy? **17** Şauluk'le Davudun ses qivaats'i, eyhen: – Yizda dix Davud, yuşan ha'ana ġune vor? Davudee eyhen: – Ho'o, zi vorna, yizda xərna paççah. **18** Qiyğa vucecad meed eyhen: – Nya'a, yizda xərna zaqar qihna girxhu? Nya'a, zi hucoone hi'? Yizda binah hucoone? **19** Hucoona ixhes, həşde zal, yiğne nukarıl k'iri alixhxhe? Zalqa ġu g'elil q'lma Rəbbxheene, zi Mang'us q'urban ablyaa'as. De'eş, man insanaşa hi'ixhee, hasre manbi Rabbine ögil g'ulyootlecen! Manbiše Rəbbike gexhan zi ilyamat'acenva zi g'e'eszuna. Həşde zasse yizde Allahis i'bəədat ha'as əxə deş. **20** Hımaasar yizda eb Rəbbike aq'ənane cigabișee k'yavaak'anas. Suvabișee nəxübiy g'ön üvxəsva alycaaxva, həşde Izrailyna paçcaħir həməxür zi gena xhinne l'xəsва qığęc'u. **21** Şaullee eyhen: – Yizda dix Davud, zi binah hav'u, sak'le. G'iyna yizada i'mi'r yiğne ulesqa giranba qabiyñçıl-allı, zi vas sayid pisin ha'as deş. Ək'elydeşiyvalla hav'u, zi xəbna binah hav'u. **22** Davudee eyhen: – Paççah, yiğin nize haane! Hasre yiğne nukaraşaına sa arı, man aleet'ecen. **23** Rəbbe, gırging'uscad cune qopkuvaliys sik'i hele. G'iyna Rəbbe, ġu yizde xilyaqqa quvuyng'ar, zi Rəbbe g'əyxı'ng'ulqa xil g'ot'ul deş. **24** G'iyna nəxübiy yiğna i'mi'r yizde ulesqa giranba qabı, havaasre yizda i'mi'rib Rəbbine ulesqa həməxüb giranba quvoracen. Mang'vee zi gırçine dağamiyvalybışike g'attixhan he'ecen. **25** Şaullee Davuduk'le eyhen: – Yizda dix Davud, ġu yugvalybışeeçar ixhena! Ğu ç'ak'in işbi g'aces, gırçın işbid ha'as həsilyxhesda. Mançile qiyğa Davud cune yəqqi'n ayk'an, Şaulur xaaqa siykl'al.

27 Mane gahil Davudne ək'eleeqa in qayle: – Sa yiğil zi Şaulne xilençe qik'asda. Yizdemee inekke yugun, Filiştinaaşde ölkəeqa hixu, dyugulyxhay ixhes. Şaulleeyir zi Izrailvolle t'abal hi'yle xil ts'its'aa'a, zınar mang'une xilençe g'ittixhaniy. **2** Davud cuka i'gvıykarne yixhid væş insanika Gatne paçcaħne, Maokne duxayne Akişne suralqa İlgeç'e. **3** Davud cune insanaaşıqa Gatee, Akişne k'anə axva. Mang'une

gırçine insanaaşıqa xizan vuxha. Davuduqa cuqamee q'öyre xhunaşse yixha: Izre'elyğançena Axinoam, sayir Karmelyğançena Navalna sip'iriy Avigail. **4** Davud Gatqa hixuva Şaululqa hixhar hi'imée, mang'vee sayir Davud t'abal ha'a deş. **5** Davudee Akişik'le eyhen: – Zi yiğne ulen aqqixheene, hiqiy-allane şaharbişde sançee zas ciga hele, zi maa'ar axvas. Nişisne zi, yiğna nukar, vaka, paçcaħne şaharee axva? **6** Mane yiğil Akişee mang'usqa Tsiklag eyhena şahar qoole. G'iyniyne yiğilqameeyib Tsiklag Yahudayne paçcaħħaaşına vob. **7** Davud Filiştinaaşde cigabișee sa sennayıy yoq'uble vazna axva. **8** Davudiy cun insanar abi, Geşurbişilqa, Girbzışilqa, Amalekbışılqa k'yootal vuxha. Man milletbi avaalacad Şurulqayıy Misirılıq hivxharasdemeene cigabișee eyxhe ixha. **9** Davudee hütüm hav'uyne cigabișee adamerib, yedarıb üç'übba g'alyaa'a vuxha deş. Manbişin vəq'əbi, yatsbi, əməler, devabi, alya'an karbi mang'vee alyaat'u, Akişisqa siykl'al ixha. **10** Akişee mang'uke qidghin ha'ang'a «G'iyna şavulgane k'yoptulva», Davudee mang'us inəxdin alidghiniyiy qelen sassa yəqqees «Yahudabışde cigabişde canubne suralqa», sassa yəqqees «Yeraxmelybışde cigabişde canubne suralqa», sassa yəqqees «Genibışde cigabişde canubne suralqa». **11** Davudee həməxüdud ha'a ixha. Mang'vee cuna iş inəxüb g'ooce vuxha: «Şi ha'anbi hasre hixhar hima'acenva» uvhu, manbişin adamerib, yedarıb gyabat'a vuxha. Manbişda nenacarır Gateeqa arayle ixha deş. Filiştinaaşde ölkəee axuylette, mang'vee həməxüd hi'. **12** Akiş, Davudul hayxha, culed-alqa eyhe ixha: – Mana cune milletne Izrailyne ulele həməxür g'a'arxhu vor, mana g'iyniyke şaqaq yizda nukarcar ixhes.

28 Mane gahbişil Izrailybışika səvvəsva, Filiştinaaş con g'oşunbi sacigeeqa sa'a ixha. Akişee Davuduk'le eyhen: – İn vak'le ats'axhxhe, günayıy yiğin insanar yizde sural, yişde g'oşunee vuxhes. **2** Davudee Akişik'le eyhen: – Geed yugda! Zasse, yiğne nukarisse hucooyiy ha'as əxəva, vak'lecad g'acesin. Akişee Davuduk'le eyhen: – Geed yugda, zi vake, zi qik'asmee, yizda can gyuden ha'as. **3** Samuel qik'uyng'a, gırçine Izrailyne xalq'in mang'us ak' avqu. Mana Ramayee, cune şahareecar, k'eyxhi. Mane gahil Şaullee ölkəençe cadubı ha'anbiy hapt'ınybişin ri'hbi qoot'alan gırçın ge'eepşı vuxha. **4** Filiştinar sabiqabı, Sunemee eyhene şaharee zastava giviyxhe. Şaulleeyib gırçın Izrailybı sav'u, Gilboa eyhene

suval zastava giviyxhe. 5 Şauluk'le Filiştinaaşda zastava g'avcumee, qərq'l'niyvalin mang'un yik' sacuraycad qa'a. 6 Mang'vee Rəbbike qiyghan, Rəbbeemee mang'us cuvab nik'eeyid, kaahinile ənanad, peyğambaraaşiled ənanad nəxüdcad qele deş. 7 Şaulee cune insanaaşık'le eyhen: - Yizdemee, hapt'ynbişin ri'hbi qoot'alna sa zəiyfa t'abal he'e. Zi məng'l'kexheeyid hark'ın qiyghanas. Mang'une insanaaş eyhen: - En-Doree sa məxürna zaiyfa vorna. 8 Şaulee cune tanalin paçcahaaşin karbı g'ayşu, medinbı ali'i, q'öyre insanır qort'ul, maqa hayk'an. Mana xəmde mana zəiyfa eexvane cigeeqa hiyxhar. Şaulee məng'l'k'le eyhen: - Yizdemee, zi eyhene qik'uyng'un ri'h qot'le. 9 Zəiyfee eyhen: - Vak'lecad ats'an, Şaulee ine ölkəe hi'iyn. Mang'vee ine ölkəneen cadubi ha'anbiyyi hapt'ynbişin ri'hbi qoot'alan gırıgbı g'eeşpiyńbi. Nişil-allane zi qiyk'ecenva, gü zas gugu haa'a? 10 Şaulee zəiyfayk'le eyhen: - Vorne Rəbbilqan k'in ixhenga eyhe, ine işil-allə vak vuçjud ixhes deş. 11 Zəiyfee eyhen: - Yiğnemee vuşune qot'le? Şaulee «Zasqa Şamuel qot'leva» eyhe. 12 Zəiyfayk'le Şamuel g'acuys it'umna bagaray hav'u, eyhen: - Voo, gü Şaulur, nya'a zas horbı hi'i? 13 Paççahee məng'l'k'le eyhen: - Qi'meeq'ən, eyhe vak'le hucooyiy g'ece? Zəiyfee eyhen: - Ç'iyek avğançə qı'ğəən ri'h g'ece. 14 Şaulee qiyghanan: - Mana şavukiy akar? Zəiyfee eyhen: - P'laş ali'ina sa q'əsda adamıyır qığəə. Şauluk'le mana Şamuel ixhay ats'axhxha, mang'us ç'iyelqamee k'yozzarna. 15 Şamuelee Şauluk'le eyhen: - Nişisne gü zi l'giykar ha'a? Nişisne qoyt'al? Şaulee eyhen: - Zi xənne dağamiyvaleeqa girxhu vor. Filiştinar zalqa k'yophur, Allaheeyid zale aq'va sak'al hi'i. Mang'vee peyğambaraaşile ənanad, nik'eeyid zas cuvab qele deş. Mançıl-allar zi gü qort'ul, zak'le eyheva, zi hucooyiy ha'as ikkan. 16 Şamuelee eyhen: - Rəbbee vake aq'va sak'al hi'i, Mana yiğna duşmanı ixha. Maa'ad zake qiyghanasın hucooyiy? 17 Rəbbee zale əgəna vak'le uvhuyn, həşde hi'iyn. Mang'vee paçcahiyvalla yiğne xilençə g'avşu, yiğne k'anering'usqa, Davudusqa quvu. 18 Gü Rəbbine cuvabil k'iri alixhxhi deş, Mang'una qəl Amalekbışike qıgavhu deş. G'iyna dişə, Mang'vee valqa ina ver ablyav'u. 19 Rəbbee vaka sacigee Izrailib Filiştinaaşde xilyaqqa qevles. G'iyqa günar yiğin dixbib yizde k'ane vuxhes. Rəbbee izrailyna g'oşunub çıkanı Filiştinaaşde xilyaqqa qevles. 20 Şamuelee eyhenbi g'ayxhi, Şaul qərq'l'niyvalin ç'iyelqa qukkoyk'al. Mang'vee bikirne xəmnayıy yiğna kar udyotxun

ixhayke, mang'uqa taq'at axva deş. 21 Zəiyfa Şaulusqa qiyxhamee, mana sacuray qıxha g'acu, eyhen: - Zi, yiğne nukaree, val k'iri alixhxhiy. Zi qiyk'ule qiyeqən yixheeyir, meed gü uvhuyn hi'yncad. 22 Hucoona ixhes, həşde yiğne nukarne cuvabil k'iri alixhxhe, zi yiğne ögeeqa sa ghaledin giney gixhxhes, man oxhne. Yəqqı'lqa qıqəmee, taq'at ixhecen. 23 Şaulee «Deş ikkanva» eyhe. Cune insanaaşed zəiyfayka sacigee mana kar oxhanas ilekkamee, mang'vee manbışıl k'iri iliyxhen. Mana ç'iyele oza qıxha, tyulee g'iya'ar. 24 Zəiyfayqa xaa tavulyna dana vooxhe. Məng'ee mana zaraba givk'u, urvad alyaat'u balatiy deşin giney ha'a. 25 Qiyğa məng'ee man Şaulneyiy cune insanaaşına ögilqa giyxhe. Manbışe man otxhun, manecab xəmde oza qeepxha avayk'ananbı.

29 Filiştinaaşe gırğına cona g'oşun Afeq eyhene şahareeqa saa'a. Izrailybişemee cos zastava izre'elyne xhyan i'lqəene cigaysne giviyxhe. 2 Filiştinaaşde g'oşunbişin ç'ak'ınbı vəşna, aazırna g'oşunbişika əlyhəə vuxha. Davudiy cun insanıb Akişika sacigee yi'q'ele qöö vuxha. 3 Filiştinaaşde ç'ak'ınbişə qiyghanan: - İne cühiüt'yaasin inyaa'ad hucoone axu? Akişee manbışıs inəxdin alidghiniy qele: - İna izrailyne paçcahnı Şaulna nukar Davudur. Mana zasnee eyxhen sa senile geed vod. Mana Şaulusse hixu zasqa qariyne yiğile, zak'le mang'uke pisin kar g'acuyn deş. 4 Filiştinaaşde ç'ak'ınbişə Akişilqa qəl hav'u, eyhen: - Mana insan yi'q'əlqa sak'al he'e, hasre gü cuk'le uvhuynə cigee axvecen. Mana dəv'eeqa immaylecen, deşxheene, conbişika sarçu, şaka səyxəs. Cune xəring'usqa, Şaulusqa yugra qalesva, mang'vee yişde insanaaşın vuk'ulybi gyatxhi, mang'us ikkees. 5 İçeeşe mlk'ar ha'amee, «Şaulee aazırbişika, Davudeeme yits'ne aazırbişika gyapt'iva», mə'niybi qədəqqəng'a, yik'el qalya'ana Davud ina vuc vor. 6 Akişee Davud qort'ul, eyhen: - Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, gü qorkuna insanır. Yiğin zakasana g'oşunee sacigee ark'iniy zas ikkanan. Gü zasqa qariyne yiğile, g'iyiniyne yiğilqamee zak'le vake pisin g'acuyn deş. Ç'ak'ınbişik'leme, gü yugracar g'ece deşur. 7 Həşdiyle gü, yugraxhinee yi'q'əlqa sak'le. Filiştinaaşde ç'ak'ınbişde ulesqa yugda qidyalesin kar hima'a. 8 Davudee Akişik'le eyhen: - Zi vasqa qariyne yiğile, g'iyiniyne yiğilqamee zi vasqa yugda qidyalesin nya'a, hucoona hi'i? Nya'a zasse həşde hark'in yizde paçcahnə duşmanaaşika saç'ikkvas dəxəə? 9 Akişee Davudus inəxdin alidghiniy qele: - Zak'le ats'an,

ğu yizde ulesqa Allahın malaakihinne yugra qöö vor. Filistinaasde ç'ak'ınbışemee eyhen: «Davud şaka dəv'eeqa immaylecen». **10** Həşde vaka qööne, yiğne xəring'une, Şaulne, nukaraaşika miç'er çakra oza qixha, hoora. **11** Davudiy cun insanar Filistinaasde cigabişeeqa savk' alasva miç'eeb çakba oza qeebaxhe. Filiştinaarme İzre'elyqa avayk'an.

30 Davudiy cun insanar Tsiklag eyhene şahareeqa xhebi'esde yiğis qabı hiviyxhar. Mane gahil Amalekbi abi, Negevilqayıy Tsiklaglıqa k'yoohar. Manbişə Tsiklag q'era qav'u, qiyğab gyooxhan ha'a'a. **2** Manbişə, maane zaiyfabıṣda nenacar geek'a deş. Xəring'ule k'ining'ulqamee manbişin giṛgınbi avqu, cokasana quvkekka. **3** Davud cune insanaaşika şahareeqa ikkeç'umee, mang'uk'le şahar gyooxhan hav'u, con dixbi, yişba, yedar şenbişə cone ögeeqa gyavhu quvku, g'ooce. **4** Man g'acu, Davudiy cun insanar uledin nağbi qeqvasmee gyaasenbi. **5** Şenbişə avqu quvkiynbişde yi'q'née, Davudna q'öyursana xhunaşə: İzre'elyğançena Axinoamiy Karmelyğançena Navalna sip'iriy Avigailir yeexhena. **6** Davudun yik' qoxa eyxhe, milletin mana g'ayeqqqa helesva uvhuva. Maane insanaaşin cone uşaxaaşiqä yik' gyotxhan ixhayke, məxüd eyhe ixha. Davudeeyid yi'q' cune Allahılqa Rəbbilqa qiyzar. **7** Mang'vee, Aximelekne duxayk'le kaahin Ewyatarık'le uvhuyn: - Hucoona ixhes, yizdemee kaahinaaşin ileyliq inyaqa alle. Ewyatareyiid man kar Davudne k'anyaqa adaylen. **8** Davudee Rəbbike qiyghan: - Zi ine şaharılıq kyophuriynbişiqä qihna gyurxheene, avayq'aree? Rəbbe mang'uk'le eyhen: - Gixhe qihna. Ğu manbişiqä avaq'arasdar, manbişə avquynbib g'attivxhan haa'asınbi. **9** Davud cukane yixhid vəş insanika Amalekbişiqar qihna gexha. Manbişə Besor eyhene qadaalisa qabı hipxhirmee, q'öd vəş insan maacab aaxva. **10** Davudiy manasa cukasanana yoq'ud vəş insanmee maa'ab ulyoozarcab deş, manbişə Amalekbişiqab qihna gyabak'a. Manasa q'öd vəş insan manimee obzur vooxhe, Besor eyhene qadaalikecab manbişisse ilgeepç'es vəəxə deş. **11** Çolee manbişisqa sa Misirğançena qızaxxa, mana manbişə Davudusqa arayle. Manbişə mang'us gineyid xhyanid helen. **12** Qiyğä manbişə mang'us qooqqav'una inciliyiv q'öble ts'ets'y t'imilena hoole. Mang'vee man karbi otxhuniyle qiyğä culqa qarayle. Xhebillə yiğnayiv xheyibile xəmna mang'vee mankilqasse gineyid otxhun ixha deş, xhyanid ulyodğu eyxhe deş. **13** Davudee

mang'uke qiyghanan: - Ğu vuşune vor, nençena arı? Mang'vee Davuduk'le eyhen: - Amalekbişə sang'una zi nukar vor. İxhesir zi, Misirbişa eyxhe. Hiyyığna zi ik'iyk'irna, yizde xəring'veeyir zi g'alerçuna. **14** Şı canubulynang'a, Keretbişde, Yahudayne, Kalevne cigabişeeqa k'yophur. Tsiklagis ts'a i'xi', gyooxhan hav'una. **15** Davudee mang'uk'le eyhen: - Vasse zi, mane şaharbışılqa k'yophuriynbişisqa ikkees əxayee? Mane insanee eyhen: - Ğu zi gidek'asvayıy yizde xəng'une xilyaqa qidelesva Allahılqan k'in g'assireene, zinar ġu maqa ikkeesda. **16** Mang'vee Davud mane insanaaşisqa qarayle. Mane gahil şaharbışılqa k'yophuriynbi inyaa-şaa opt'ul vuxha. Manbişə Filiştğançeyiy Yahudeençe geed kar qikki. Qiyğad inyaa-şaa otxhan-ulyoğa, mik'ar ha'a, cos ikkananbi ha'a vuxha. **17** Davud veriğ k'yoocyule qiyğä, qinne yiğil exhaliłyqamee manbi gyabat'a ixha. Devabışılqa aleepxi, hepxiye yoq'ud vəş mek'vung'ule ġayıri, mançe şavussecar hixu g'attixhanas əxi' deş. **18** Mang'vee Amalekbişə qikkiyin giṛgın karid, cuna q'öyursana xhunaşər yi'q'əlqa siyeek'al hee'ena. **19** Ç'ak'ımbi, k'iminbi, giṛgın dixbiyyi yişba, şenbişə cone xilelqa qı'yin giṛgın kar Davudee yi'q'əlqa sak'al ha'an. Mançike vuççud inyaqa-şaqa ixha deş. **20** Davudee manbişisse giṛgın çavra-vəq'ə g'eşen. Çavravəq'ə ha'ayki qikkekamee «İnbid Davudee g'ayşunbi vodva» eyhe ixha. **21** Davud, obzurva coqab qihna qavaales dəvxüyne, Besorne qadaalil avxuyne q'öd vəş insanısa siyk'al. Man insanar Davudneyiy cukane insanaaşine ögilqa qıgeebaç'e. Davudee cosqana qabıyne insanaaşis salam hoole. **22** Davuduka sacigee hapk'inne qüvçünayi kara'dəəne insanaaşeye eyhen: - Manbişə şaka hidyap'iminçil-allı, şı Amalekbişike g'ayşuyne karan manbişis vuççud heles deş. Manbişde giṛginq'usqa saccu con yedariy uşaxar qevles. Hasre manbib alyapt'i, inençe hudooracen. **23** Davudeeme manbişik'le eyhen: - De'əş, yizin çocar! Rəbbe şas huvuyne karak, şosse man ha'as əxəs deş. Şı Rəbbe havaaci. Mang'vee, yişin cigabı q'era qı'yimbib yişde xilyaqa quvu. **24** Şavaa vuşde mane cuvabil k'ırı iliixheyee? Dəv'eeqa hark'ining'uqab, yişde karane k'ane axuyng'uqab akaranacak pay vuxhes vukkan. Giṛging'us akaraba bit'al haa'as vukkan. **25** Mane yiğile, Davudee mana q'aanun bıkırne izrailynemee haa'a. Mana q'aanun Izrailil g'iyniyne yiğilqameeyib avxuna. **26** Davud Tsiklageeqa qarimee, mang'vee Amalekbişike g'ayşuyne karbişin sik'iminbi, cus hambazar vooxhene

Yahudayne ağsaqqalaaşis g'axuvu, eyhen: – Hayna Rəbbine duşmanaşike g'ayşunçike, şos hav'unə pay vobna. **27** Mang'vee man paybı g'ixelenbı Bet-Elee, canubul Ramoteeyiy Yattiree, **28** Aroeree, Sifmotee, Eştemoayee, **29** Rakalee, Yeraxmelybışdeyiy Genbışisde şaharbişee, **30** Xormayee, Bor-Aşanee, Ataxee, **31** Xevronee vooxhenbişisiy vuciy cun insanar nyaabiy vuxha mane cigaynbışis.

31 Mane gahil Filiştinariy İzrailybi siviyxənbi.

İzrailybi, mane Filiştinaşika siviyxəne cigeençe heepxi avayk'anamı. İzrailybişin xəppananbı Gilboa eyhene suval gyapt'ynabı. **2** Filiştinar Şaulneyiy mang'une dixbişde qihna gyapk'ı, mang'un dixbı Yonatan, Avinadav, Malki-Şua gyabat'anbı. **3** Şaulne hiqiy-allı əlyhəna dəv'a yi'q' qooxhe. Vuk ayhenbı mang'ulqa k'yophur, mana qik'asde yiğil aracə. **4** Şaullee cun silah haqqang'uk'le eyhen: – G'ilinc qığavhu zı gık'e, deşxheene, mane sunnat deşde karbişə con g'ilincbı zak eta'a, zı demalqa gixhxhes. Mang'unə silah haqqana geer qəyq'ən ixbayke, mang'usse man ha'as əxə deş. Manke Şaullee cun g'ilinc alyaat'u, vuc çilqa hi'şəkkar ha'a. **5** Şaul qik'u g'acumee, mang'une silah haqqang'veeyir vuceecar-vuc g'ilincilqa hi'şəkkar hi'i, Şauluka sacigee qek'ana. **6** Mane yiğil Şaul vucur, mang'unə xhebiyre dixir, cuna silah haqqanar, cun gırın insanarıb habat'anbı. **7** Q'adaalyne şene aq'valyneyiy İordanne damayne şenesə sural vooxhene İzrailybışik'le İzrailyna g'oşun hooxa, Şaulıy cun dixbıb haptı g'avcumee, con şaharbı g'ali'ı, heebaxa giviyğal. Filiştinar qabı, manbişde cigabişee aaxva. **8** Qinne yiğil Filiştinar hapt'lynbişilin karbı g'ayşesva abiyyng'a, manbişik'le Gilboa eyhene suval Şauluniy cune xhebne duxayn mayıtbi iveke. **9** Manbişə Şaulna vuk'ul g'ats'apk'in, silahbıd alyaat'anbı. Manbişə byuttyaaşis ı'bəədat ha'ane xayıbışeqayiy milletilqa mana xabar hivxhar haa'asdeme, manbişə Filiştinne ölkayne gırğına surabişilqa insanar g'uxoole. **10** Şaulun silahbı manbişə alyaat'u, cone byutyne Aştoretne xaaqa giyxhe, Şaulun mayıtíd Bet-Şean eyhene şaharne cabırbişis g'adaxbişika ı'xiyxə. **11** Gileadeene Yaveş eyhene şahareene milletik'le Filiştinaşə Şauluk hi'lyn g'ixhe. **12** Man g'ayxhimée şaharın gırın cehilyar g'elil qepxha, xəmvolle yəq apk'in, Şauluniy mang'une dixbişin mayıtbi Bet-Şeanne cabırbişile g'eşşenbi. Yaveşeqa qabı, manbişə man mayıtbi gyoxhxhan

ha'a. **13** Qiyğale xhinnee manbişə, mane mayıtbişike axuyn bark'vbı sı'ı, Yaveşene tamarisk yivek avud k'eyxha. Coyud yighılle yiğna sivar aqqaqqə.

2-Şamuelin

1 Şaul qık'öyle qiyğa, Davud Amalekbişile şamxha siyk'almee, mana Tsiklageeqa qarayle. Ma'ar mana q'ölle yiğna axva. **2** Xhebid'esde yiğil Şaulne zastaveençe sa insan arayle. Mang'vee culqa abına ver haagvasva tanalinbı qıt'axxa'a, vuk'ulelqa nyaq'v kyaa'a. Mana insan Davudusqana qarı, mang'une ögil ç'iyelqamee k'yoyzarna. **3** Davudee mang'uke qiyghanan: - Nençene qöö? Mane insanee eyhen: - İzrailyne zastaveençe hixu, zicar zi g'attixhan hrı'. **4** Davudee mang'uk'le eyhen: - Maa'ad hucoona ixha? Hucoona ixhes, zak'le eyhe. Mane insanee eyhen: - Eskerar dəv'ə əlyhəne cigeençe heepxiynbı, con g'ellesinbib hapt'ıynbı. Şauliy cuna dix Yonatanib hapt'ıynbı. **5** Davudee cus xabar abyne insanike qiyghanan: - Şauliy Yonatan hapt'iva vak'le nençene ats'a? **6** Mang'vee Davuduk'le eyhen: - Mane gahil nəxüdme ixha, zi Gilboayne suvaliy. Zak'le maa'ar cune nizeyki qırzıl Şaul g'acu. Balkanaaşıl aleepxiynbiyiv dəv'əyn daşk'abid mang'usqayıy hiyxhar. **7** Şaul yi'q'əlqa sak'ı ilyakkimee, zi g'acu mang'vee onı'yn. Zi mang'uk'le «Hooya» uvhu. **8** Mang'vee zake qiyghınıyn: «Ğu vuşune vor?» Zinad mang'uk'le, «Zi Amalekbişda vorva» uvhu. **9** Şaullee zak'le uvhuyn: «Zasqana qixha, zi gik'e. Zi sakaratee vorna, zas ine ik'arbışike g'attixhanas ikkan». **10** Zi mançıl-allamang'usqa qixha, mana g'ik'uña. Zak'le ats'anniy, mang'usse avur axuyle qiyğa, i'mi'r haa'as vəəxəs deş. Qiyğa zi mang'une vuk'lelin taciy xilelin lexa g'ayşu, inyaqa yizde xəring'unemee, vasqa adı. **11** Man g'ayximée, Davudeeyiy cune k'anenbişə ts'its'i' colyun tanalinbı qıt'axxa'a. **12** Manbişə Şaulnemee, mang'une duxayne Yonatannemee, gırçine Rəbbine milletnemee exhalilqamee ak' avqu. Manbişə gyaşaş-gyaşaş sivar aqqaqqqa, geebinbi g'ilincike algav'u gyapt'ıva. **13** Davudee, cus mana xabar abyne mek'vung'uk'le eyhen: - Ğu nençenane vor? Mang'vee alidghınıy qele: - Zi menre cigeençena vor, zi Amalekbişde sang'uña dix vor. **14** Davudee mang'uk'le eyhen: - Nəxürne ġu qı'dərq'ı'n Rəbbəe g'əyxı'ng'ulqa gik'asva xil g'ott'uł? **15** Ğu gik'uyna binah val vob! Ğucad, yiğne ghaleka, gardanaqa alyaat'u, «Zi Rəbbəe g'əyxı'na paççah gik'uva». Davudee cune insanaaşına sa qort'ul eyhen: - Hoora, mana gik'e. Mang'veeyir i'xi' mana g'ek'ana. **17** Davudee, Şaulneyiy cune duxayne Yonatanee ak'ee ina mə'niy qəpqi'. **18** Qiyğab

mana «Vukuna mə'niy» Yahudabışik'le xəp quvxheva əmr haa'a (mana mə'niy «Qorkuyng'une kitabee» opk'un vobna): **19** İzrail, yiğna xəbvalla, yiğnecab axtine cigabişee güvk'una. Nəxbın cehiliy hapt'ıynbı! **20** Filiştinaaşın içeer şadmeebaxhecenva, Sunnat hidyav'ynbışde içeše bayramı hima'acenva. In Gatee ats'axhxıma'a, Aşkelonne şahrabişee mançına himaa'a. **21** Gilboayn suvabı, Şolqa ciyyiy gyroğy hasre mexhecen, Vuşde q'adaalybişee hasre şagavid ılımaylecen. Maa'ad cehilyaaşınıy Şaulun g'alxan g'eliqqa huvu, maa'ad çılqa q'ış qıdyadğu. **22** Gyapt'ıynbışde ebake, gucnanbışde tanike, Yonatanın vuk yi'q'əlqa siyk'alan deşdiy, Şaulunid g'ilinc idyatsı qadaylen deşdiy. **23** Şauliy Yonatan, şu üç'übənəng'a manimee vukkananbı, yugunbı vuxha. Habat'ameeyib cureepxha deş. Şu q'aacirileb ek'inbı, Aslanaaşileb gucukanbı vuxha. **24** İzrailin içeer, Şaulnemee gyaşaş! Mang'vee şolqa ç'ərəxən, gırancın tanalınbınıyxhe alya'anbı. Tanalıncıqlad k'inəğeyken karbınıyxhe qa'anbı. **25** Siç'oookkane cigee nəxbın cehiliy hapt'ıynbı! Yonatan şene axtine tepabışıl qık'u. **26** Yızda çoc Yonatan, yiğnemee yızın yik' gyotxhan. Ğu yizdemee, geer gırancıa ixha. Yiğin zi ikkiykiniy, yedar vukkiykinile zi ooqanıy aqqaqqqa. **27** Nəxüb cehiliy hapt'ıynbı! Dəv'əyn silahbıd aguynbı!

2 Sabara gah ilgəvç'yle qiyğa, Davudee Rəbbike qiyghanan: - Zi Yahudayne nenemecar şahareeqa hak'nene? Rəbbəe eyhen: - Hak'ne. Davudee qiyghanan: - Nyaqane hak'ne? Rəbbəe eyhen: - Xevroneeqa. **2** Davudur maqa cune q'öyursana xhunaşşeyka hayk'anna: İzre'elyğançena Axinoamır, Karmelyğançena Navalna sıp'iriy Avigailer. **3** Davudee cukan insanarıb cone xızanbişika Xevronqa qabı, mançine hiqiy-allane şaharbişee manbişis aaxvasın cigabi hele. **4** Yahudayeeneen insanar abi, Davudulqa q'ış qadğu, maa'ar mang'uke Yahudayne nasılına paççah ha'a. Maa'ad Davuduk'le uvhumee, Şaul Gileadeene Yaveşne milletin k'eyxhıva, **5** Davudee maqa cun insanar g'uxoole. Mang'vee cune insanaaşık'le eyhen: - Maane milletilqa in yızın cuvab hixhar he'e: «Rəbbəe şos xayir-düə hevleçen, vuşda xərna eyxhene Şaulus, şu yugvalla hav'u, mana k'eyxhıva. **6** Hasre mane vuşde işil-allı Rəbbəe Cuna badal dyooxhena yugvalla şos haagvecen. Zinad mane vuşde işil-allı şos yugun ha'as. **7** Vuşda xərna eyxhena Şaul qık'uva şu həşde xileppi avqa qıma'a, it'umba ulyoozre. Yahudayne nasilen, cosda paççah zake

hi'». 8 Şaulne g'oşunbışde q'oma ulyorzuling'vee Nerne duxee Avneree, Şaulna dix İşboşet cukasana Maxanayimeeqa qıkkı ixha. 9 Maa'ar Avneree mana Gileadne, Aşuriyne, İzre'elyne, Efrayimne, Benyaminne cigabışee vooxhene insanaaşde - gırğine Izrailyna paççah ha'a. 10 Şaulne duxayqa, İşboşetiqa, Izrailyna paççah ixhayng'a yoq'ts'al senniy vod. Mang'unə paççahiyvalla q'ölle senna ts'its'avxha. Yahudayne nasılınmee, Davudun sura aqqı ixha. 11 Davudee Xevronee, Yahudayne nasiles paççahiyvalla yighille sennayıy yixhible vazna hav'u. 12 Yiğibişde sa yiğil Nerna dix Avner, Şaulne duxayne İşboşetne insanaaşika Maxanayimğanče Giveoneeqa hayk'an. 13 Tseruya donane zayıfayna dix Yoavmee, Davudne insanaaşika Giveonusneene xhyan sadıyne cigaysqa, manbişde ögilqa qığec'e. Yoav cune insanaaşika xhyan sadıyne cigayne sa aq'val, Avnerir cune insanaaşika - manisa aq'val giy'ar. 14 Avneree Yoavik'le eyhen: - Havaasre mek'vunbi suğootsu, yişde ögil saç'ivkvecen. Yoaveeyid eyhen: - Havaasre saç'ivkvecen. 15 Şaulne duxayne İşboşetne sural sıç'ookvan Benyaminaaşin mek'vunbi qəpqı'mee, yits'iq'vayre insan eyxhe. Davudne suraler yits'iq'vayre eyxhe. 16 Manbişe sanaaşanbı vuk'ulbüşike avqu, g'ilincbı hiyxə. Manbişin gırğınbı habat'anbı. Mançıl-allad Giveoneene mane cigayk'le Xelqat-Hatsurimva (G'ilincbışin çol) eyhe. 17 Mane yiğil ma'ad geed it'umin saç'ikkuy ixha. Avneriy izrailybı, Davudne insanaaşis maa'ab avub avxu. 18 Tseruya donane zayıfayna xhebirşana dix: Yoav, Avışay, Asahelib maa'ab vooxhe. Asahel, çolana ceyran xhinne, g'elike ek'ra ixha. 19 Mana neng'uqacar ilydyakki, Avneriqa qıhna girxhu. Mang'uqar qıhna g'adayhvamlee, 20 Avner yi'q'olqa ilyakkı, eyhen: - Asahel, ġune vor? Mang'vee eyhen: - Ho'o, zi vorna. 21 Avneree mang'uk'le eyhen: - Yiğne sağıqa, soluqa sa ilekke. Mane mek'vunbışda sa aqqı, manbişin silahbı g'ayşe. Asaheleemee Avnerike xıl ts'its'a'a vuxha deş. 22 Avneree, Asahelik'le meed eyhen: - Zaqar qıhna gimexha, zake xıl ts'its'ee'e! Nişıl-allane zi ġu gik'as? Qiyğa zi yiğne çoçune Yoavne aq'veeqa nəxürna ilyakkas? 23 Asahelee meeble mang'uke xıl ts'its'aa'a deş. Manke Avneree cun nize alyat'u, cık'rhiyna mang'une vuxhnele k'ena məxüd 1'xiyxə, cık'rı mang'une yi'q'ak ciga hi'ri qığec'e. Asahel qukkyorkul cigeecar qek'ana. Mançile qiyğa Asahel qık'uyme cigaysse 1'lğən gırğınbı, maa'ab ulydyobzur ilğeebaç'e vuxha deş. 24 Yoaviy Avışay Avneriqa qıhna g'adaaxhvan. Veriğ

k'yooçemee, manbi qabı hiviyxharanbı Giveonne sahrayne yəqqı'lyne Giahne ögilyne Ammava eyhene tepalqa. 25 Benyaminaaşinbı Avnerne hiqiy-allá savayle. Qiyğab apk'in, sa tepayne q'omaqa ilqeeç'i, maayib ulyoozaranbı. 26 Avneree ts'irika Yoavik'le eyhen: - Si misilqameene g'ilincike hapt'as? Nya'a, vak'le ats'a dişdiy, nekke qiyğä yugdacad ixhes deş? ġu yiğne insanaaşik'le misane eyhes, cone çocaaşıqab qıhna gimabak'va? 27 Yoavee eyhen: - Vorne Allahılqa k'ın ixhen, ġu manva ittevhuynxhiy, yızın insanar cone çocaaşıqa qıhna miç'eebilqamee gyapk'asınbını. 28 Qiyğä Yoavee şeypur əlüvxümee, manbişin gırğınbı ulyoozaranbı. Izrailybişiqä qıhna gyapk'iy c'əvə'an, manbişika sayib sıç'ookka deş. 29 Avneriy cun insanar xəmvolle Arava eyhene q'adaalile k'ena avayk'an. Manbi İordanne damayle ilğeepç'i, Bitronule k'ena qabı, Maxanayimeeqa hiviyxhar. 30 Yoavee, Avneriqa qıhna girxhuy c'əv hi'ri sark'ılımee, cuna g'oşun sa'a. Asahelile ġayıri Davudne insanaaşike yits'iyuç'är insan hiyxhar deşiy. 31 Davudne insanaaşemee, Benyaminaaşına, Avnerne insanaaşına, xhebid vəşse yixhts'al insan gek'a. 32 Asahel Bet-Lexemqa qıkkı, cune dekkina nyaq'vanane mağaree k'eyxha. Yoaveeyiy cune insanaaşə xəmvolle yəq avayk'an, miç'eebiys manbi qabı Xevronqa hiviyxhar.

3 Şaulneyiy Davudne nasilen səvxı'y xiliyda ts'its'exhe. Vaxt apk'iniylette, Davudne nasilena güc hexxooxhe, Şaulnemee nasilena k'il qooxhe vuxha. 2 Xevronee Davudus dixbi vooxhe. Ts'erriyna dix İzre'elyğançene Axinoamee uxuna Amnon ixha. 3 Q'ör'esda Karmelyğançene Navalne sip'iree Avigalee uxuna Kilav ixha. Xhebir'esda Geşurne paççahne Talmayne yişsee Maakayee uxuna Avşalom ixha. 4 Yoq'ur'esda Haggitee uxuna Adoniya, xhor'esda Avitalee uxuna Şefatyə, 5 yixhı'resdar Davudne xhunaşsee Eglayee uxuna İtream ixha. Davudus man gırğınbı dixbi Xevronee vuxha. 6 Şaulnayiy Davudna nasıl siviyxamee, Avneree Şaulne sural güc saa'a vuxha. 7 Şauluqa Ayyayna yiş Ritspa donana caariye yixha. İşboşetee Avnerik'le eyhen: - Nya'a ġu, yizde dekkine caariyeyka g'ilexha? 8 İşboşetne mane cuvabıkə Avneris geeb qəl vuxha, eyhen: - Nya'a zi vas, Yahudaabisin sura aqqına xvaana vuk'ulyne vob? Zi g'iyna yiğiniyi yiğne dekkine Şaulne nasilen, mang'une hambazaaşın sura aqqı. Zi ġu Davudne xılıyaqa quvu deş. ġu həşde mane

zəiyfal-allá yizde gardanaqa bınah giviyxhe! 9 Zi Davudus, Rəbbəe mang'us k'in g'assırıyn hide'eene, hasre Allahee Avnerne vuk'ləlqa yiğbi alle'ecen! 10 Zi paçcahiyvalla Şaulne nasılıke g'avşu, Davudusqa qevles. Mana İzrailyneyi Yahudeyayna, Danile Beer-Şevalqamee, paççah ixhes. 11 İşboşetik'le man eyhenbi g'ayxhimee, mana Avnerile qayq'ən ixhayke, mang'us alidghiniycad qeles dəxə axva. 12 Qiyğşa Avneree, Davudusqa cun insanar g'axuvu, eyhen: - İn ciga şavunne vod? Qora, zinayıy ꝑu cuvab g'ats'ak'vanas. Qiyğşa gırGINacab Izrail yiğne suralqa ts'its'aa's zı vas kumag ha'asın. 13 Davudee eyhen: - Geed yugda, zi vaka cuvab g'ats'ak'vanasın. Saccu ꝑu zasqa i'qqəmee, vakasana Şaulna yiş Mikal ayre. Mana dena zasqa immayle. 14 Davudee, İşboşetisqa Şaulne dixesqa cun insanar g'axuvu, eyhen: - Zi vəş sunnat hidi'ina Filiştinğançena gik'ul-allá zas Şaulee hiyvuna yizda xhunaşše Mikal zasqa seek'al hee'e. 15 İşboşetee, insan g'axuvu, zəiyfa adamiyssə Layişne dixesse Paltiellee g'ayşes ileeka. 16 Məng'l'na adamiy geşse-geşse Baxurimqamee xhunaşşeyqa qihna ayk'an. Maa'ad Avneree mang'uk'le eyhen: - Yı'q'elqa sak'le. Manar siy'alna. 17 Avner İzrailyne ağsaqqalaşka yuşanxha, eyhen: - Şos mışa ikkannaniy vor, Davuduke şos paççah ha'as! 18 Həşde vuşde yik'eençe İlğəən he'e! Rəbbəe Davuduk'le dişdiy uvhu: «Zi Yizde nukarne Davudne xileka, Izrail Filiştinəaşdeyyi gırGine duşmanaaşine xilençe g'attivxhan haa'as». 19 Avneree man, hark'in, Benyaminaaşik'led eyhen. Qiyğşa İzrailyneyi Benyaminaaşde yik'eençe İlğəən Davudus yuşan ha'asva, mana Xevronqa hayk'an. 20 Xevroneeqa, Avnerika sacigee Davudusqa g'ayre insan arayle. Davudee, Avnerisiy cune insanaaşis otxuh-ulyodğiy hele. 21 Avneree Davuduk'le eyhen: - Hasre zi həşde hark'in, gırGına Izrail yizde xərinq'usqa, paççahısqqa, saa'as. Ğunar manbışika cuvab g'ats'ak'vne. Qiyğab vas nişsisiy vukkan, xəbvvalla hee'e. Məxüd ixha Davudee Avner vuççud hidi'i g'ekkana. 22 Mane gahil Yoav, Davudne insanaaşika dəv'eençe sark'il eyxhe. Manbışe mebinbışike g'ayşuyn geed kar adayle. Mane gahil Avner, Davudusse Xevrongançe ark'in eyxhe. Davudee, Avner vuççud hidi'i, g'aykkı ixha. 23 Yoav, gırGine g'oşunuqa sark'iling'a, mang'uk'le eyhen: - Nerna dix Avneriy ari. Paççahee mang'uk vuççud hidi'i, g'aykkına. 24 Yoav, paççahne k'anyaqa qarı, eyhen: - Gu hi'yn kar hucoone? Yiğne k'anyaqa Avnermiy'e ari? Gu nya'a mana g'aykkı? Həşde mana

ark'ınna. 25 Vak'lecar Nerna dix Avner ats'a. Mang'vee vas horbı ha'asva, yiğin hark'in-qaraylen cigayig ꝑu g'ecen işbi ats'axhxhesvacar ari ixha. 26 Yoav Davudusse qıqeç'umee, mang'vee Avneriqa qihna cun insanar g'uxoole. Manbışer Avner Sira eyhene kahrızisse yi'q'elqa sak'al ha'a. Davuduk'le man ats'acad eyxhe deş. 27 Avner Xevronqa sak'imee, Yoavee cona q'öyrecab, yuşan haa'asın xhinne, mana şaharne akkabişiyə aqa akkyayhe. Qiyğad cune çocul Asahelil-allá, mang'une vuxhnes g'ilinciqa i'xi', gek'ana. 28 Davuduk'le, man ats'axhxamee, eyhen: - Rəbbine ögil Nerne duxayne Avnerne ebalalla, misacab zaliy yizde ölkəl bınah aaxvas deş. 29 Havaasre mana bınah Yoavlıqayı mang'une xizanılqa vuxhecen. Hasre Yoavne nasilee maşika gyatsts'ıyn i'xnabinana insan deşda, əsaka iykarna insan deşda, g'ilinciqe qek'ana insan deşda, missinçika qek'ana insan deşda gah mooxhecen. 30 Yoaveeyiy cune çoce Avışayee Avner gek'ana. Manbışe mana cona çoc Asahel Giveonee əlyhəne dəv'ee gik'uynçilalla gek'a. 31 Qiyğşa Davudee Yoavik'leyiy cune k'anene insanaaşik'le eyhen: - Tanalınbi qit'axxi, palanbı ale'e, Avnerinemee gyaşa. Avner qikkek'ane mighiriqa qihna vuc paççah Davud ayk'an. 32 Avner Xevronee k'eyxha. Paççah mang'une nyuq'vnel oo axtıra geşşena. Mang'uka sacigee milletid geşşen. 33 Paççah Davud Avnerne nyuq'vnel oo inva eyhe-eyhe geşşu: Avner məxür, g'eliqqa huvu, gik'as dexheyiy. 34 Yiğin xileppi ayt'il ixha deş, G'elyibişisib zincir üvxü vuxha deş. ꝑu sixnareesine ögil qukkyoyk'alan xhinne qukkyork'ul. Manva uvhumee, millet meed Avnerinemee geşşen. 35 Qiyğşa manbışin gırGınbı abı, Davudee, exha qixhesse, kar oxhneccəva mana ittunçil aqqaqqa ixha. Davudeeme, k'in g'assır, eyhen: - Veriğ k'yooçesse, yizde ghalek giney, medin kar set'veene, havaasre Allahee zalqa ver ablee'ecen! 36 Milletik'le paççahee ha'an g'acu, man gırGın manbışde yik'eençe eyxhe. Paççahee ha'an gırGincad milletis ikkiyikanan. 37 Mane yiğil gırGine milletik'leyiy gırGine İzrailik'lecad ats'axhxhen, Nerna dix Avner paççahee gidek'u ixhay. 38 Paççahee cune insanaaşik'le eyhen: - G'iyna Izrailee xərnə, qıvaats'ına insan qık'ua ats'a dişde? 39 G'iyna zi g'əyxı'na paççahir ixheene, zaqa guç k'ilyba vob. Tseruyayn dixbi, Yoaviy Avışay, zale nimee vuxhee gucuka vob. Havaasre Rəbbəe pisvalla haa'ang'us, haa'ane pisvallays sik'i helecen!

4 Şaulne duxayk'le İşboşetik'le, Avner Xevron eyhene şaharee gik'uva ats'axhxamee, mang'us zeze ooxha. İzrailin milletid man g'ayxhi qayq'ən giygal. 2 Şaulne duxayqa İşboşetiqa q'öyre cune destebişa xərنا ixha. Manbı Benyaminaaşinbi vooxhene Beerotğançene Rimmonun dixbi vuxha. Manbişde sang'un do Baana, mansang'unud Rexav ixha. Beerot vucub Benyaminaaşinacab vuxha. 3 Beerotbı Gittayimeeqa heepxi qabi vuxha, g'iyniyne yiğilqameeyib manbı maa'ab menne cigaynbi xhinne aaxva. 4 (Şaulne duxayqa Yonatanıqa q'öyudsana g'el k'aana Mefiboset donana dix ixha. İzre'elyğançe Şauliy Yonatan gyapt'ıva xabar qabimée, mang'uqa xholle sen ixha. Mane k'ning'uqa ileekang'vee mana mançe alyart'u, zaara heexvava, gade xilençe g'a'araççe mang'un g'elybı hayq'var.) 5 İşboşetee yi'q'i'hna manzil haa'amee, Beerotğançene Rimmonun dixbi Rexaviy Baana yəqqi'l gyabak'va. Manbı pirane gahil qabı mang'une xaasqa hiviyxhar. 6 İşboşet cune gozee tyulee g'alirxhu eyxhe. Rexaviy cuna çoc Baana suk alyabat'anbı xhinnee xaaqa ikkeepç', mang'une vuxneeqa xincal hi'yxə. Qiyğab vuk'ul g'ats'pk'm, vucub alyapt', mançe heebaxanbi. Xəmvolle manbı Arava eyhene qadaalyne yəqqi'l k'ena avayk'anabı. 8 İşboşetna vuk'ul manbişə Xevroneeqa Davudne k'anyaqa abi, paçcaklı'le eyhen: - İna Şaulne yiğne duşmanna duxayna İşboşetna vuk'ul vob. Mane Şaulisiniy ġu gik'as ikkan. G'iyna Rabbee, yişde xəring'ul - paçcaklı-alla Şaulukeyiy cune nasılık in hi'ı, qəl qıqavhu. 9 Davudee Beerotğançene Rimmonne dixbişis Rexavisiy cune çocus Baanays inəxdin alidghiniy qele: - Zi Tsiklageenang'a culygena ixheene zas yugna xabar ana insanniy ari: «Şaul qik'unava». Zi mançıl-allar mana aqqı gik'as alikkı. Mang'vee zas abiyne xabarın mukaafat mang'us man ixha. Həşde karal'dəən insanar qopkune insanne xaaqa ikkeepç', mana cune tyulee gik'uyng'a, şosqa nəxüdü qöö, zi mang'una eb ç'iyel g'alepç, manbı ç'iyene aq'val gidyapt'ı g'alyaa'ye? Zi gırçınçike g'attixhan ha'ane Vorne Rəbbilqan k'in ixhen məxdin kar ixhes deş! 12 Davudee cune insanaaşilqa əmr haa'a, manbişə manbı avqu gyabat'anbı. Qiyğad manbişin g'elybiyyiy xileppi gyatxi, Xevroneene xhyan səəne cigayne k'anə k'eyxə. İşboşetna vuk'ulyub alyapt', Xevroneene Avnerne nyuq'vneeqa k'evxhu.

5 İzrailin gırçın nasılıbı Xevronqa Davudne k'anyaqa abi inəxiüd eyhe: - Şi vaka sa milletinbi, sa

ebanbı vob. 2 Şenke yişda paçcah Şaulnang'a, ġucabniy Izrailybi dəv'eeqa vukku qavaylenbi. Rəbbe vək'leniy uvhu, ġu Cune milletis çobaniyvalla haa'as, şı vuk'lek vukkeekana ixhes. 3 İzrailin gırçın ağsaqqalar Xevronqa paçcah Davudne k'anyaqa abayle. Paççahee maa'ad Rəbbine ögil manbişika cuvab g'ats'ayk'van. Ağsaqqalaaše Davud Izrailyna paçcah ixhecenva mang'ulqa q'ış qadağva. 4 Davud paçcah eyxheng'a mang'uqa xhebt's'al senniy vod. Mang'vee Izrailis yoq'ts'al senna paçcahiyvalla haa'a. 5 Davudee, Xevronee Yahudays yighille sennayıy yixhible vazna paçcahiyvalla haa'a. İyerusalimeençəb mang'vee bikirne Izrailisliy Yahudays xhebt's'ale xhebille senna paçcahiyvalla hav'u. 6 Paçcahiy cun insanar İyerusalimqa hapk'in, maane avaalacab vooxhene Yevusbışılqak'yoohar. Yevusbışe Davuduk'le eyhen: - Vasse inyaqa ikkeç'es əxəs deş. ġu inyaqa areene yişde bi'rq'i'nbişisser, k'aanbişisser ġu inençe g'e'essəs əxəsda. Manbişisqa maxüd qöö ixha, Davudusse mane şahareeqa ikkeç'es əxəs deş. 7 Davudee maana Sion eyhena g'ala avqaaqqana. Həşde mançık'le «Davudna Şaharva» eyhe. 8 Davudee mane yiğil eyhen: - Vuşuyiy Yevusbışılqava arı, hasre xhyan qööne tuneleençe ilgeç'ū qoracen. Məxüb şu Davud g'imece eyxhene «bi'rq'i'nbişileyi k'aanbişile» gameepxhes. Həşde dişə eyhe: «Bi'rq'i'nayi k'aana xaaqa ikkeepç'es deş». 9 Davud mane g'aleecar axva, mançıl-allad mane g'alayk'le Davudna Şaharva eyhe. Mang'vee g'alayn hiqiy-alladin cigad Millo eyhene tepaysqamee adın cigad ali'ı qa'an. 10 Xəəna G'oşunbişda Rəbb Davuduka ixhal-allla, mang'una guc yiğ-yiğile hexxooxhe vuxha. 11 Sur eyhene şaharne paççahee Xiramee, Davudne k'anyaqa cun insanar, sidirne yiven os, osanayıy g'ayeyna iş haa'as vəəxən insanar g'uxoole. Manbişə Davudus saray alya'a. 12 Manke Davuduk'le ats'axhxhen, Rəbbe vuc Izrailyna paçcah hi'ı, cuna paçcahiyvallab axtı qav'u. 13 Davud Xevrongançə İyerusalimqa qarıyle qiyğa, mang'vee cus mançe mebin xhunaşşeriyy caariyebi haa'a. Manbişəb Davudus dixbiyyi yışba vuxooxa. 14 Mang'us İyerusalim vuxhayne dixbişin dobı inbı vod: Şammua, Şovav, Natan, Sileyman, 15 İvxar, Elişua, Nefeg, Yafia, 16 Elişama, Elyada, Elifelet. 17 Filiştinaaşik'le g'iyxhen, Davud Izrailyna paçcah ha'asva mang'ulqa q'ış qadğu. Manke manbişin gırçınbi Davud t'abal ha'asva avayk'an. Davuduk'le man ats'axhxamee, yi'q'əlqa g'aleeqa siyk'al. 18

Filiştinarb Refaimne q'adaalilqa qabı, maa'ab aaxva. **19** Davudee Rəbbike qiyghanan: – Zi Filiştinaşika səyxene? Ğu manbı yizde xılyaqa qevləsinbine? Rəbbe Davuduk'le eyhen: – Ho'o, hoora səyxə, zi manbı yiğne xılyaqa qidevə g'alepçəs deş. **20** Davud Ba'al-Peratsimeeqa arı, Filiştinar gyapxı-gyaptı, eyhen: – Selin çine ögeedin kar haq'var hiyyvər ha'an xhinnee, Rəbbeeyib yizde ögiylin düşmanar oot'al-oxal hav'u. Məncıl-allad mane cigayn do Ba'al-Peratsim (ot'al-oxal ha'ana iyesiy) giyxhe. **21** Filiştinar heepxi əlyhəmee, con byuttyar maa'adcad g'alya'a. Davudeeyiy cune insanaaşed man byuttyar sı'l, qıkkekkənbı. **22** Filiştinar meeb Refaimne q'adaalilqa abi, maa'ad çadırkı giyxə. **23** Mənçinemee Davudee Rəbbike qiyghan, Rəbbeeyid Davuduk'le eyhen: – Ts'erriykecar manbışında ögilqa qığmeç'e. Yı'q'əle apk'in, totan yivarname surale manbışılqa k'yoohre. **24** Totane yivaaşine q'ombişiile g'elybişin sesbi qöö gidgilmee, ġu zaara l'giykre. Filiştinaşde g'oşunukun ha'asva, mane gahil Rəbb yiğne ögil əlyhəəs. **25** Davudee gırqın, Rəbbe cuk'le uvhuyn xhinnee ha'a. Mang'vee Gevayeenə Gezereeqa hivxharasdee cigeeqamee Filiştinar gyabat'a ixha.

6 Davudee Izrailyğançe meer yugna, siyxəna xhebts'al aazir insan g'əyxi', saa'a. **2** Davud, Yahudeene Ba'ala eyhene şahareenə Allahna q'utye qavaalesva, cune insanaşika sacige maqa ayk'an. Mana q'utye Rəbbine doyul vuxha. Mane q'utye oo keruvar ixha. Xəəne G'oşunbışde Rəbbina taxt mane keruvaşıl oo vuxha. **3** Allahna q'utye daşk'eeqa alivxhu, Avinadavne tepalyne xaançə qığaahana. Daşk'ad Avinadavne dixbişə Uzzayeyiy Axioyee he'ekka ixha. **4** Manbişə Allahna q'utye daşk'eeqa gyuvxhu qığaaha. Q'utyeeyne ögiyılır Axio ayk'an. **5** Davudur, gırqın Izrailin milletid giranne osake hi'iny t'ampırkı, lirabı, dafbı, medin aalyatbı əlixı', Rəbbine ögil şadba mik'ar hi'i. **6** Naxonne attayle i'lğəəmee, yatsbı qaçayxaranbı. Uzzeeyib xil hotku, g'ı'moxhacenga Allahna q'utye avqaaqqası. **7** Rəbbina Uzzalqa qəl avqaaqqası, mang'vee hi'rmat deşvaala hav'uva mana maacar ı'xi' gek'ana. Uzza Allahna q'utyeeyne k'anə qek'a. **8** Davudus, Rəbbe Uzza gik'uva qəl vooxhe. Mane cigayn do g'iyniyne yiğlid Perets-Uzza (Uzzay qik'uy) vod. **9** Mane yiğil Davud Rəbbile qərq'ı'n, eyhen: – Zasqa Rəbbina q'utye cusqa, Davudne Şahareeqa quvkees vukkiykan deş.

Mang'vee mana Gatğançene Oved-Edomne xaaqa quvkees ulyookka. **11** Rəbbina q'utye xheyible vazna Oved-Edomne xaa aaxva. Rəbbe Oved-Edomusub, mang'une xizanıb yugna barakat hoole. **12** Paççah Davudulqa «Rəbbe Oved-Edomne xizanıb, mang'une gırqıne karasıb Allahne q'utye-alla barakat huvuva» hixhar ha'a. Manke Davud Oved-Edomne xaaqa hark'ın, mançə Allahna q'utye cun do huvuyne Davudne şahareeqa şadba qavayle. **13** Rəbbina q'utye haqqanbışe yixhnəqqees g'el qittumee, Davudee sa yats'iy tavulyna q'ika gyook'a. **14** Davudee kataniken ileyliq alı'l, Rəbbine ögil vəəxəxbü g'oyk'al-ulyoyk'al mık' haa'a. **15** Davuduka sacigee gırqıne Izrailyne milletin şadvalin ts'irbı ha'a-ha'a, şeypur ı'lyviyxə Rəbbina q'utye quvkeeka vuxha. **16** Rəbbina q'utye Davudne Şahareeqa quvkekkamee, Şaulna yiş Mikal g'uleençe ileeka yixha. Məng'ılk'le paççah Davudee Rəbbine ögil g'oyk'al-ulyoyk'al mık' haa'a g'avcumee, məng'ee mana k'ap'ik'ile avqa qa'a. **17** Rəbbina q'utye qabı, Davudee mançinemee g'üvxüyne çadrene ab, çisva qav'uyne cigeeqa giviyxhe. Davudee Rəbbine ögil gyoxhxhan ha'aniy medin q'urbanbı allya'a. **18** Davudee q'urbanbı alli'iyle qiyğa, milletis, Xəəne G'oşunbışde Rəbbine doyule xayir-düə hoole. **19** Qiyğa mang'vee Izrailyne milletne adameeşisib, yadaaşısib gırqıng'uscab sa gney, sik'inin çuru, sa ts'ets'ib qooqqune t'imilena hoole. Mənçəb gırqınbı xayıbiseeqa siviyl'k. **20** Davud cune xaabınbış xayir-düə hevlesva xaaqa sak'imee, Şaulna yiş Mikal mang'une ögilqa qığeyç'u, eyhen: – Izrailyne paççahee g'iyna vuceecarvuc nəxür haguna! Mana cune insanaşineyiy cune g'ulluxçıq içeeşine ögil bəç'ər xhinne ts'ele qıxha. **21** Davudee Mikalık'le eyhen: – Zi man Rəbbine ögil hi'. Mang'vee zi yiğne dekkineyiy mang'une bikirne nəsilene cigeet g'əyxi', Cune milletis, Izrailybış, xərna hi'. Zi inçile qiygar Rəbbine ögil şadxhesda. **22** Zi yizde ulene ögil sik'rar uleke g'a'ayxhasda. Ğu eyhene g'ulluxçıq içeeşemee zi axtı qa'as. **23** Şaulne yişseqa, Mikalıqə, qiyk'asde yiğilqamee uşax eyxhe deş.

7 Paççah cune sarayeeqa sarımee, Rəbbe mang'us cune hiqiy-allane duşmankaşike macal hele. **2** Mane gahil paççahee Natan donane peygəmbarık'le eyhen: – İlekke, zi sidirne giranne yiveke ali'lyne sarayee axva, Allahna q'utyeemee çadiree vob. **3** Natanee paççahık'le eyhen: – Rəbb vaka vor, hoora yiğne yik'eedit he'e. **4** Mane xəmde Rəbbe Natanık'le inəxdun cuvab eyhe: **5** – Hark'ın yizde nukarık'le

Davuduk'le eyhe, Rəbbəe inid eyhe: «Ğune, Zi axvasın, Zasın xav alya'as? 6 Izrailybi Misirğançə qığav'uyne yiğile, g'iyniyne yiğilqamee Zi nenecar xaa axu deş. Zi nyaqa ark'inee, Yizde çadıree axu. 7 Zi gırasmine gahbışılıcar Izrailyne milletika sacigee i'şiykir. Zi misacad Izrailyne milletna haa'ane ç'ak'ınbışık'le uvhu deş: „Zas sidrike xav ale'e“». 8 Həşde Yizde nukarık'le Davuduk'le eyhe, Xəəne G'oşunbışda Rəbbəe inid eyhe: «Zi ġu vəq'əbə uxhiyxhanne cigabışençə qarı, vake izrailis xərna hi'i. 9 ġu hark'inne gırasmine cigabışee, Zi vaka ixha. Yiğne ögiylin düşmanar oot'al-ooxal hav'u. Həşded yiğin do menne qivaats'iyne insanaaşın do xhinne qivaats'a'asın. 10 G'iyniyke şaqə cone cigabışee gyuv'recenva, şavaacabib manbi mançe i'şiykar himaa'acenva, Zi yizde milletne Izrailynemee sa ciga qa'as. Zi haakimar milletin ç'ak'ınbı xhinne gyuvxhuyn'g'a, qəlnane insanaaşə manbi hooç'an-g'ooç'anabınıy. Həşde məxdin kar ixhes deş: Zi vas duşmannaşine xilençe rəhətiyvalla hevles. Vake g'abiynbı paçcahar vuxhesva, Rəbbəe vak'le g'ayxha'a. 12 Yiğna i'mi'r ç'əvuvxhamee, günar yiğne dekkaaSısqa ark'immee, yiğne cigeeqana yiğna dix ha'as. Zi mang'una paçcahiyvalla it'umba haa'as. 13 Mang'vee Yizde doyulyun xav alya'as. Zinab mang'una paçcahiyvalla gırasmine gahbışit'umaa'asda. 14 Zi mang'unemee Dek ixhes, manar Yizdemee dix ixhes. Mang'vee binah hav'umee, Zi mang'us, insanaaşə cone usħaxaşaş caza hoolena xhiñnen, caza hevles. 15 Zi mang'uke Yizda badal dyooxhena yugvalla, Şauluke g'avşuna xhinne, g'avşes deş. 16 Zi məxüd ha'as yiğna nasılıb, yiğna paçcahiyvallab gırasmine gahbışiscab vake g'abiynbışne vuxhes». 17 Natanee gırigin Allahee haguyun Davudus yuşan ha'an. 18 Paçcah Davud Allahne çadıreeqa ikkeç'u, Rəbbine ögil gyu'ur eyhen: - Ay Xudaavanda Rəbb, zi vuşune vor, yizda nasılıb şavnane vob, ġu zi inimee axti qı'i? 19 Ya Xudaavanda Rəbb, Yiğne ulesqa manid k'ılda qadi, ġu zake g'abiynbışde vuk'lelqa qalesimid uvhu. Xudaavanda Rəbb, inid insanaaşinemee i'brat ixhes. 20 Davudusse medin Vak'le hucoo eyhes əxəyee? Ya Xudaavanda Rəbb, Vak'lecar zi, Yiğna g'ul, ats'ana! 21 ġu in gırigin ç'ak'ın işbi, Yiğne cuvabnemee, Vas ikkanəxüd zak'le hagvasdemee hi'i. 22 ġu nimeecar Xərrayıy, ya Xudaavanda Rəbb! Şak'le yişde k'iribışka g'ayxhi, Vak akarana sacar deşda, Vale əyari Allahir deşda. 23 Yiğin izrail millet xhinnen, ç'iyene aq'val, medin millet

vodunne? ġu manbi Misirğançə qığavhu, gattivxhan hav'u. Yiğin do ats'axhxhecenva ġu manbışde ögil ç'ak'ın əlaamatbı hagu, ç'ak'ın işbi g'acu. Manbışike Vas millet ha'asva, ġu manbışde ögiylin milletbiyyi manbışın allahbı g'e'epşı. 24 Gırasmine gahbışis ġu Izrailike Vasın millet hi'i, Günar, Rəbb, manbışda Allah ixha. 25 Həşdiyle, Ya Rəbb Allah, zasiy zake g'abiynbışis huvuyn cuvab həməxüd he'e, gırasmine gahbışis axvecen. Gırginid hasre ġu eyhəxiyd ixhecen. 26 Hasre insanaaşə «Xəəna G'oşunbışda Rəbb Izrailyna Allah vorva» uvhu, Yiğin do gırasmine gahbışis axtı q'ecen! Yiğne g'uluna, Davudna nasılıb Yiğne ögil havaasre it'umba ulyoozrecen. 27 Xəəna G'oşunbışda Rəbb, Izrailyna Allah, ġu man zak'le hagu, uvhuyn: «Yiğna nasıl it'umba vuxhes». Mançıl-alla zi yik' hi'i Vas məxübüna düə hav'u. 28 Ya Xudaavanda Rəbb, ġu Allah vorna, Yiğin cuvabıd qotkuyn vod. ġu həşde Yiğne g'ulus ina yugna xabar huvu. 29 Gırasmine gahbışil Yiğne ögil vuxheçenva, Yiğne g'ulune nasılıs xayir-düə huvuysa yugda qalecen. Ya Xudaavanda Rəbb, ġu məxdin cuvabniy huvu. Yizde nasilen Yiğne xayir-düəyka gırasmine gahbışisda xayir-düə alept'ecen!

8 Mançıl qiyğa Davud Filiştinaaşile ġamxha, manbi cus vukkanəxüb vuk'lek vukkeeka. Manbışde xilençe Meteg-Ammahib g'ooşena. 2 Qiyğa Davud Moavbışiler ġamexhena. Mang'vee manbi ç'iyelqa g'alyapk'as alivku, baaglika ulyoopku, manbi xhebne desteeqa bit'al ha'a. Xhebne desteyna q'öble deste mang'vee gyabat'anbi. Sa destemee mang'vee g'ookana. Moavbı Davudus nukarar vooxhe, mang'us nalok'bı qele giviygal. 3 Tsovayna paçcah eyxhena Rexovna dix Hadadezer, Fərat eyhene damayne hiqiyalladın ciga meed cune xilyaqa algahasva arayle. Maa'ar Davud mang'ule ġamexhena. 4 Davudee Hadadezerna aazırıy yighthid vəş balkanlıyna, g'ad aazırır hoyhar arına esker aqqaqqə. Mang'une balkanaaşına vəş Davudee cus avqu, axuyne daşk'ayk qı'yne balkanaaşınıd g'elin damarbı gyatxas ilekka. 5 Damask vooxhen Arambı Tsovayne paçcahıs Hadadezeris kumagis abimee, Davudee manbışda g'ayeq'vəd aazır insan gek'a. 6 Davudee Damask vooxhene Arambışde olkee cun g'oşunbı ulyozar ha'a. Mang'vee manbışike nukarar haa'a, manbışe Davudus nalok'bı qele giviygal. Davud nyaqa hark'meeyir, Rəbbəe mana ġama'ananiy. 7 Mang'vee Hadadezerine insanaaşın k'məəğəken g'alxanbı alyaat'u, İyerusalimqa qadayle. 8 Paçcah Davudee,

Hadadezerne Betaxiy Berotay donane şaharbışeençe geed yez adayle. **9** Xamatne paççahık'le Toik'le Davud Hadadezerne gırğıne g'oşunulecar ğamxhava g'iyxhe. **10** Hadadezeree hammaşee Toika dəv'ə haa'a vuxha. Hadadezerile ğamxhava Davud nəxüriyva qiyghanas, sayır mana fabrik ha'asva paççah Toiyee dix Yoram mang'une k'anyaqa g'ixe. Yoramee Davudus k'ınəəğyn, nuk'rayn, yezan karbı adayle. **11** Paççah Davudee in cus adıyn k'ınəəğayken, nuk'rayken, yezaken, vucee menne milletbişike g'ayşuyn karbı Rəbbis g'iysar. **12** Mang'vee Edombişike, Moavbişike, Ammonbişike, Filiştinaşike, Amalekbişike g'ayşuyn karbı Rəbbis g'iysar. Davudee Tsovayne paççahısse Rexovna dix eyxhene Hadadezerressed g'ayşuyn karbid Rəbbis g'iysar. **13** Davudee Q'evane q'aadalil Edombişda yits'imoled aazır insan oot'al-ooxal hi'i siyk'almee, mana gırging'uk'le ats'axhxhena. **14** Edomne gırğıne suralqa mang'vee cun g'oşunbı ulyoozar hi'yle qiyğşa, Edombı mang'un g'ular vooxhe. Davud nyaqa hark'ineeyir Rəbbee mana ğama'anani. **15** Davud İzrailynacar paççah eyxhe. Mang'vee millet qotkuda vuk'lek ikkekka, gırgingunemeeyir mana qorkura ixha. **16** Tseruya donane zəiyafyna dix Yoav g'oşunna xərna ixha. Axiludna dix Yehoşafat taarix oyk'anna ixha. **17** Axituvna dix Tsadokiy Evyatarna dix Aximelek kaahinar vuxha. Seraya mirza ixha. **18** Yehoyadayna dix Benaya Keretbışdayiy Peletbişda xərna ixha. Davudun dixbi kaahinar vuxha.

9 Davudee eyhen: - Şaulne nasilena üç'ürra axuna vornane? Yonatannemee, zi mang'us yugvalla haa'as. **2** Şaulne nasılş g'ulluxçıyvalla haa'ana Tsiva donana sa insan ixha. Mana Davudne k'anyaqa qoyt'al, paççahee mang'uke qiyghanan: - Tsiva ġune vor? Mang'vee eyhen: - Ho'o, yizda xərna, zi vorna. **3** Paççahee eyhen: - Şaulne nasileençe saxheyir üç'ürna insan vornane, zi mang'us Allahne yəqqee yugvalla haa'ayiy? Tsivee paççahıs alidghiniy qele: - Ho'o, Yonatanıqa q'öyudsana g'el k'aana dix vor. **4** Paççahee mang'uk'le eyhen: - Həşde mana nyaane vor? Tsivee paççahık'le eyhen: - Mana həşde Lo-Devar eyhene şaharee, Ammielyne duxayne Makirne xaa vorna. **5** Paççah Davudee insan g'axuvu, Lo-Devarğanče Makirne xaanče Mefiboşet cusqa ayra'a. **6** Şaulna neva, Yonatanna dix eyxhena Mefiboşet Davudne k'anyaqa arı, mang'us hi'rmat gyuvxhu, k'yoyzarna. Davudee ona'an: - Mefiboşet! Mang'vee «Zı, yiğna nukar, inyaa vorva» alidghiniy qele. **7** Davudee mang'uk'le

eyhen: - Qi'məyq'ən, yiğne dekkine Yonatannemee, zi vas yugvalla hidyav'u g'alerçes deş. Yiğne q'əsde dekkin Şaulun gırGIN cigabı zi vas sak'al ha'as. Ğu gırğıne gahbişil yizde sufranile otxhuniy oxhanas. **8** Mefiboşet Davudus k'yorzul, eyhen: - Nya'a, zi, yiğna g'ul, vuşune eyxhe? Ğu, zina xhineene qivk'une xvaana haa'a? **9** Paççahee Şaulna g'ulluxçıy Tsiva qort'ul, eyhen: - Şauliniy mang'une nasilən gırğıñ kar, yiğne xəring'une nevaysqa quvu. **10** Yiğne xəring'une nevayn cigabı günayiy yiğne dixbişeyiy yiğne nukaraaş mang'unemee ezu-qiyşalas. Şagavid mang'usqa qeles, mang'uqa oxhanasın kar ixhecenva. Vuşde xəring'une nevee, Mefiboşetee, gırğıne gahbişil yizde sufranile kar oxhanas. (Tsivayqa yitsixhvayre dixiy g'ayrer nukar vor.) **11** Tsivee paççahık'le eyhen: - Yizda xərna, paççah, ġu uvhuyn gırğıñ zi, yiğne g'ulee, ha'asın. Mefiboşetee, paççahne dixbişde sang'vee xhinne, Davudne sufranile otxhuniy oyxhan ixha. **12** Mefiboşetiqa sa k'inna Mika donana dix ixha. Tsivayne xaabin gırğınbı Mefiboşetin nukarar vuxha. **13** Mefiboşetee paççahne sufranile kar otxhan ixhayke, mana mançile qiyğşa İyerusalimee axva. Mang'un q'öyudsana g'el k'aada ixha.

10 Sabara gahile Ammonbişda paççah qek'a. Mang'une cigeē paççah mang'unā dix Xanun eyxhe. **2** Davudee eyhen: - Dekkee zas badal dyooxhena yugvalla hav'uva, zinab mang'une dixes Xanunus yugvalla haa'as. Davudee cun insanar Naxaşne duxayne Xanunne k'anyaqa, dekkis başsağlıgyvalla hevles g'uxoole. Davudun insanar Ammonne ölkəeqa qabi hipxirmee, **3** Ammonbişde c'ak'imbise cone xəring'uk'le Xanunuk'le eyhen: - Vak'le həməxüdməde ats'a, Davudee baş-sağlıgyvalla hevles insanar yiğne dekkis hı'rmatnemeene g'uxoole? Davudee yiğne k'anyaqa insanar şahar uleke alğaahas, mana vaats'a vuxha, qiyğab hı'ğəəkar haa'as g'axuvu! **4** Xanunee Davudun insanar avqu, manbışın saqqalbı suralqamee, tanalqa ali'iyn karbid avğanče giviy'arne cigeeqamee gyatxas ilekka. Qiyğab mang'vee manbi cone xaybişeeqa yəqqi'l haa'a. **5** Man kar Davudusyuşan hı'imee, manbi naşvalin habat'ava, Davudee manbışında ögilqa insanar g'uxoole. Paççahee eyhen: - Saqqalbı aleeleşmee Yerixoyee aaxve, qiyğşa savk'le. **6** Ammonbişik'le co Davudne ulele gyapkı' g'ooce. Manke manbişə Bet-Rexoveeneyiy Tsova eyhene cigeene Arambışike cos g'ad aazır hoyharna esker pilike kumagis qot'alecenva insanar g'uxoole. Manbişə

Maaka eyhene cigayna paççah aazirne insanika, sayir Tov eyhene cigeençe yits'iq'vəd aazır insan qoyt'al. 7 Davuduk'le man ats'axhxamee, Yoavika gırğın yugba sıç'oakan cehilyarnana g'oşun mang'ul ooqa g'uxoole. 8 Ammonbı qıgeepç'i, şaharne akkabişde ögil saç'uvkasınbı xhinne giviyk'an. Tsovayniy Rexovin Arambı, Tov eyhene cigayneyiy Maaka eyhene cigayne insanaaşika qıgeepç'i, g'ab curayba ulyoozar. 9 Yoavik'le cune g'oşunne ögiyleyi yı'q'ale duşmanar gipk'in g'avcumee, mang'vee izrailyne gırğine g'oşunu ke yugun gəvxüyn cehilyar curav'u, Arambışde ögilqa giviyk'an. 10 Avxuyne insanaaşılqar cuna çoc Avışay xərna gixhxı, manbi Ammonbışde ögiyl giviyk'an. 11 Yoavee Avışayık'le eyhen: - Arambı zale gucuka vuxheene, ġu zas kumagis ayre. De'eş, Ammonbı vale gucuka vuxheene, zi vas kumagis ayres. 12 Yık'eka ixhe. Qora, yişde milletnemee, yişde Allahne şaharbişdemee, yişda adamiyvalla haagvas. Hasre Rəbbeyid Cusqa neniy yugda qöö, man he'ecen. 13 Yoaviy mang'una g'oşun Arambışka sıç'oookka gibgilme, Arambı Yoavne ögiyle heebaxanbi. 14 Ammonbışk'le Arambı heebaxa g'avcumee, coyub Avışayne ögiyle heepxi, şahareeqa ikkeebaç'e. Ammonbışikan saç'ivkuy ç'əvxhamee, Yoav İyerusalimqa siyk'al. 15 Arambışk'le co izrailybişile avub aaxva g'avcumee, manbi sacigeeqa savayle. 16 Manbışde paçcahee, Hadadezeree, insan g'axuvu, Fərat eyhene damayne şene aq'valin Arambı dəv'eeqa qığaa'a. Manbib Hadadezerne g'oşunne xəring'uka, Şovakika, sacigee Xelam eyhene şahareeqa abayle. 17 Mançına xabar Davudus abimee, mang'vee gırğın izrailybı sav'u, İordanne damayle ilğec'u, Xelameeqa arayle. Arambı Davudne ögil saç'uvkasva giviyk'an. 18 Arambı izrailybişde ögiyle heebaxanbi. Davudee Arambışa yighid vəş dəv'əyn daşk'a he'ekkana, yoq'ts'al aazırır balkanlı alixi arına esker gek'a. Manbışda g'oşunna xərna Şovakir, Davudee i'xi' maacar gek'ana. 19 Hadadezerne xilek avubne paççahaasık'le con gırğınbi izrailybişis avub avxu g'avcumee, manbişe izrailybişikanə dəv'ə ç'əv hav'u, manbişis nukarar vooxhe. Mançile qiyğa Arambı qəvəyq'ənanbi Ammonbış kumagbi ha'as.

11 Yuxhxhan qadimee, paççahar dəv'əys qıgeebaç'ene gahil, Davudee Yoav cune insanaaşikaiy gırğine izrailyne g'oşunu ka dəv'eeqa yəqqı'l ha'a. Manbişe Ammonbışikan hı', manbışda paytaxt Rabba hıqiy-allançe avqaaqqa. Davud vucmee

İyerusalimcar axva. 2 Sa yiğil exheeqana, Davud tyuleençe suğotsu, cune paççahaasine sarayne daxalqa ilqec'u maa'ar iykar giygal. Mana daxayle ilyakkimee, mang'uk'le sa zəiyfa əyeexər g'eece. Mana zəiyfa geer uftanna yixha. 3 Zəiyfayne hək'ee qiyghanasva Davudee insan g'ixe. G'axvuyne insanee eyhen: - Mana zəiyfa Q'etbişda eyxhene Uriyna xhunaşqe, Eliamnar yiş Bat-Şeva vor. 4 Davudee insanar g'axuvu mana cusqa ayree'e. Mana zəiyfa Davudusqa arımee, məng'in yadaaşik eyxhenbi manke ç'əveetxha ixha. Davud məng'in ka g'ilexhana. Mançile qiyğa zəiyfa cene xaaqa siyk'al. 5 Zəiyfa vuxhne eexva. Məng'ee Davudusqa insan g'ixe «Zi vuxhne vorva» eyhes. 6 Davudee Yoavne k'anyaqa insan g'axuvu eyhen: - Q'etbişda eyxhena Uriy yizde k'anyaqa g'axile. Yoavee Uriy Davudne k'anyaqa g'ixe. 7 Uriy Davudne k'anyaqa arımee, Davudee mang'uke Yoaviy g'oşun nəxübne, dəv'ə nəxübne əlyhəəva qiyghan. 8 Qiyğa Davudee Uriy'le eyhen: - Xaaqa hoora, sık'irra g'alixhe. Uriy paçcahne sarayeenç qıgeç'umee, paçcahee yı'q'ale mang'us pay g'uxoole. 9 Uriymee xaaqa ayk'an deş. Mana paççahne manesa nukaraaşika sacigee sarayne akkayne ghalee g'ilexha. 10 Davuduk'le «Uriy xaaqa ark'in deşva» uvhumee, mang'vee Uriyke qiyghanan: - Nya'a, ġu yəqqı'le dişde qarı? Nya'a xaaqa idyark'in? 11 Uriyee Davuduk'le eyhen: - Allahıka mugavilenana q'utye, İzrailybi, Yahuder çadırbişee aaxvamee, yizda xərna eyxhena Yoaviy eskerar g'ab çolbişee aaxvamee, ho'ne zi xaaqa ark'in otxhan-ulyoğa xhunaşeyka g'alixhe? Valqaniy yiğne canlıqan k'in ixhen, zi məxdin kar misacad ha'as deş. 12 Davudee Uriy'le eyhen: - ġu g'iynar inyaa axve, zi ġu g'iyya yəqqı'l ha'asda. Uriy mane yiğilir, qinne yiğilir İyerusalim axva. 13 Davudee mana cusqa qort'ul yugda otxhun-ulyoğu'ı keçe xhinne qa'a. Uriy paççahisə exheeqana qıgeç'e. Mana g'alixhasva meer cune ögily necar cigeeqa, paçcahne nukaraaşısqa ayk'an. Mana cune xaaqa meer ayk'an deş. 14 Miç'eed qıxhamee, Davudee kağız otk'un, Yoavisqa hixhar he'ecenva Uriysqa qele. 15 Kağızıe inva otk'un eyxhe: «Uriy it'umba dəv'ə əəne cigeeqa yəqqı'l he'e. Mana ögil ulyozar he'e, qiyğa zaraba şu yı'q'əlqa ts'its'eepxhe, hasre mana i'xi' gik'ecen». 16 Yoavee şahar hıqiy-allançe avqumee, mang'uk'le şenbişin yugba aldaaxhvananbi nene surak vuxhay ats'anniy. Mançıl-allar mang'vee Uriy mane suralqa salat' ha'a. 17 Şaharin insanar Yoavika səvxəsəva,

şaharike g'aqa qıgeeба'c'e. Manke Davudne g'oşunun sabarabı habat'anbı, habat'anbışde yı'q'nee Q'etbişda eyxhena Uriyer ixhana. **18** Yoavee Davudne k'anyaqa dəv'ə nəxübiy İlgevç'uva xabar ana insan g'ixe. **19** Mang'vee xabar ana g'ixelene insanis xət qa'an: - Ğu dəv'ayne hək'ee yuşan hi' ç'əvəxhemee, **20** paççahis sayib mançike qəl vuxha vake qiyghinee: «Nya'a şu səvvəsə şaharisqa manimee k'anə qeepxha? Nya'a şok'le ats'a dişdiy, manbişə cabırbişile vukbi ahas ixhay? **21** Şavaane Yerubbeşetna dix Avimelek gik'u? Nya'a, cabirile dişdiy mang'ulqa sa zəiyfee yöxxəyna g'aye g'a'apçı, mana Tevetsee gik'u? Nya'a şu manimee cabırbişisqa k'anə qeepxha?» Manva paççahee vak'le uvheene, ġu mang'uk'le eyhe: «Yığna nukar Q'etbişda eyxhena Uriyer qik'un». **22** Xabar ana i'qqəna insan yəqqi'lqa gexha. Mana qarı Davudusqa hirxhil, Yoavee cuk'le uvhuyn gırğın mang'us yuşan ha'an. **23** Xabar ana ariyne insanee Davuduk'le eyhen: - Şen insanar şalqa k'yoptul, şaka saç'uvkasva şaharike g'aqa qıgeeپç'i. Şinab manbi şaharne akkabılışsqamee yi'q'alqa g'ee'epşiynbı. **24** Vukbi ayhenbişee cabırbişile paççahne eskeraasilqa vukbi gyoğu'u, paççahne eskeraaşike habat'anbib vuxhaynbi. Yığna nukar Q'etbişda eyxhena Uriyer maa'ar qik'un. **25** Davudee xabar abiyying'uk'le eyhen: - Yoavık'le eyhe: «Mançıl-allı aq'va havaxan hima'acen. G'ilincin ina-şena geer gik'u. Həşdiyle guc sacigeeqa sav'u, mane şaharlıqa sayib k'yoohre, mana hi'gəəkar hee'e». Məxüd ġu Yoavis yik'bı hele. **26** Uriyne xhunaşşeyk'le Bat-Şevayk'le Uriy qik'uva g'ayxhimee, mang'us ak' avqaaqqa. **27** Ak' ç'əvuvxhale qiyğa, Davudee insan g'axuvu, Bat-Şeva cune xaaqa qiyeele'e. Məng'l'ke cus xhunaşşee hee'e. Qiyğa məng'ee Davudus dix uxooxa. Davudee hav'una mana iş Rəbbine yik'eençe vooxhe deş.

12 Rəbbbee Natan peyğambar Davudne k'anyaqa g'ixe. Natan mang'une k'anyaqa arı, inəxüd eyhe: - Sa şaharee q'öyre insan vooxhe. Manbişda sa karnane manasar kar deşda eyxhe. **2** Karnane insanıqa geed çavra-vəq'ə eyxhe. **3** Kar deşdang'uqamee alivşu xəp qaa'ane vughulyne bederile ğayı, vuççud eyxhe deş, Mang'vee mana beder cune uşaxaşika sacigee xəp qaa'a vuxha. Mançın mang'une xilençe kar oyxhan ixha, mang'une k'oleençəd xhyan ulyoşa ixha. G'alyuvxhasıb mana mang'ul oo g'ulyoxha vuxha. Mana mang'unemee yişsene cige vuxha. **4** Sayəqees karnane insanısqə menne cigabişeençe mihman-

arayle. Karnane insanis cong'əə ariyne mihmənnemee otxhuniy ha'asva cune çavra-vəq'əyke həyvan avqu givk'as qiviyykanna. Mang'vee hark'in kar deşing'una beder avqu abı, cong'əə ariyne mihmanis otxhuniy ha'a. **5** Davudna mane insanıqla qəl avqu, Natanık'le eyhen: - Vorne Rəbbilqan k'ın ixhen, man hi'iyne insanis qik'uyud avaak'a. **6** Rəhi'm hidyav'u, məxbina iş g'avcuva, mang'vee mane bederil-allı yoq'nəqees geed kar qeles. **7** Natanee Davuduk'le eyhen: - Mana insan ġu vorna! Izrailyne Allahee Rəbbi inəxüdud eyhe: «Zı ġu Izrailyna paççah xhinne g'ayxi!, Zı ġu Şaulne xilençe g'attixhan hı'l. **8** Zı vas yiğne xəring'un xav huvu. Mang'un yadar Zı yiğne xħilibišeeqa quvu. Zı vas Izrailiniy Yahudayn milletbi huvu. Man vak'le k'ilda g'acuxhee, Zı vas mançile hexxanid helesinniy. **9** Nya'a ġu Rəbbine ulesqa piśba qööna iş hav'u? Nya'a ġu Mang'un cuvab g'eliqqa huvu? Q'etbişda eyxhene Uriyne xhunaşşeyke vas xhunaşşee hee'esva, ġu mana g'ilinciqliqqa huvu. Ğu mana Ammonbişde xileka gik'u. **10** G'iñniyke şaqqa yiğne xaake misacad g'ilinc aq'əna qixxes deş. Ğu Yızın cuvab g'eliqqa huvu, Q'etbişda eyxhene Uriyne xhunaşşeyke vas xhunaşşee hey'i». **11** Rəbbi inəxüdud eyhe: «Zı vakin divan yiğne xaabınbişsqacad qaqqas alikkas. Zı yiğne ulene ögil, yiğin yadar alyapt', vas delesne insanısqə qevles. Manar yiğne-yiğin, ulek'le g'ece-g'ece yiğne yadaaşika g'aliixhas. **12** Ğu man kar dyugulenda hı'l, Zimée man kar yiğene yi'q'l'hne gahil gırğine Izrailybişde ulene ögil ha'as alikkas». **13** Davudee Natanık'le eyhen: - Zı Rəbbine ögil binah hav'u. Nataneeyid sak', Davuduk'le eyhen: - Rəbbi yiğna binah havaakal hav'una, ġu qik'as deş. **14** Ğu məxdin kar hi'yle qiyğa, Rəbbine duşmanaaşisser Mana k'ap'ik'le avqa qa'as əxə. Mançıl-allar vake ixhana dix qik'asda, axvas deş. **15** Mançile qiyğa Natan cune xaaqa siy'əl. Rəbbi, Davudna dix ik'iyk'ara'ana. Man uşax qik'uyne Uriyeyne xhunaşşeyken ixha. **16** Davudee uşaxnemee Allahis düə haa'a. Mana sıvacı xəmbi cune gozee q'ərane ç'iyel alğ'a. **17** Sarayn ağsaqqalar mana ç'iyele oza qa'asva qabı k'anə ulyoozar. Mana ozar qexhe deş, karid oyxhan deş. **18** Yighid'esde yiğil uşax qek'an. Davudun nukarar uşax qik'uva mang'uk'le eyhes qəvəyq'ənanbı. Manbişisqa məxüd qayle: - Uşax üç'ürnang'a, şı mana ittunçil aqqeyir, mang'vee şal k'iri alixhxhi deş. Həşde uşax qik'uva şı mang'uk'le nəxüdne eyhes? Sayid cuk sa kar ha'a. **19** Davuduk'le cune nukaraaşə ged-ğud haa'a g'avxhumee, uşax

qik' uva ats'axhxhen. Mang'vee manbişike «Uşax qik'uyneva?» qiyghan. Manbişike «Ho'ova» eyhe. **20** Man g'ayxhi, Davud c'iyele oza qixha, aysi'r-səyxi'r vuk'lelqa zeytunun q'ışid qadğu, tanaлиnbid badal hı'i, Rəbbine xaaqa hark'ın, Mang'us kyoyzarna. Qiyğa mana mançe cune xaaqa sak'ı, cus otxhuniy heleva eyhe. Cus oxhanas hucooyiy huvu, mang'vee oyxhanan. **21** Nukaraşa mang'uke qiyghanan: – Ğu in ha'an kar hucoone? Uşax üç'ürnang'a, ġu sivaci geşsu-gyaxvananiy, həşde uşax qik'umee, ġu oza qixha kar otxhan girgil? **22** Davudee manbişis inəxdin alidghiniy qele: – Uşax üç'ürnang'a, zi sivaci geşsu-gyaxvananiy. Zalygena ixhee, Rəbbis zi qiykkın, uşax gidek'avaniy eyhe. **23** Həşde uşax qik'uyn, zi nişisne siv aqqas? Nya'a mana zasse yi'q'əlqa sak'al ha'as əxayee? Mana zasqa sak' alas deş, zi mang'usqa əlyhəs. **24** Qiyğa Davudee xhunaşseys Bat-Şevays yik'bı hele, ikkeç'u məng'ıka g'ilexha. Mana vuxhne ayxu dix uxooxa. Davudee mang'un do Sileyman giyxhe. Rəbbis man uşax ikkikanan. **25** Mang'vee maqa Natan peygambar g'ixe, mang'eeid uşaxın do Yedidiyah (Rəbbis ikkanna) giyxhe. **26** Yoavee Ammonbi vooxhene Rabba eyhene şaharılqa cuna g'oşun k'yoohar hav'u, maana paçcahna g'ala avqaaqqa. **27** Qiyğa Yoavee Davudne k'anyaqa ina xabar ana insanar g'uxoole: – Şı Rabba eyhene şaharılqa k'yophur, manbiş xeñyan havacen cigabi aqqi. **28** Həşdiyle ġu avxuna g'oşun sav'u, ari mane şaharin hiqiy-alladin cigabi aqqe. Qiyğab vuc şahar alept'e. Deşxheene, zi mana şahar avqee, mançis yizin do heles. **29** Davudeeyib avxuna g'oşun sav'u, Rabbeeqa ari, dəv'ayka mana avqaaqqana. **30** Mang'vee manbişde paçcahne vuk'lele tac alyaat'u, cune vuk'lelqa giyxhe. Man tac k'inəəgøyke hı'i ixha, çina yi'q'vaalab sa talant vuxha. Mançine hiqiy-allançed giranın g'ayebiyiy gitk'ın. Davudee mane şahareençe geed giranın kar qığ'a. **31** Mane şahareedin millet mang'vee qığatxhu, ayaaka, yivayne kilingikayiy yak'uka işbi gaces ilekka. Qiyğale xhinne manbişisqa karpiç ha'as ilekka ixha. Davudee Ammonbişde gırçine şaharbışk man hı'iyle qiyğa, qığeç'u cune g'oşunu ka iyerusalimqa ayk'an.

13 Qiyğa in ixha. Davudne duxayqa Avşalomuqa Tamar donana micagna yiçu yixha. Davudne menne dixes Amnonus mana Tamar yikkikan. **2** Amnonus cuna duvuxna yiçu Tamar manimee yikkikan, mana mançike ik'iyk'arna. Mana adamisi hidyark'ınna içiy yixhayke, Amnonus məng'ık

hucoomecad ha'as dağamda qöö ixha. **3** Amnonuqa Yonadav donana sa hambaz ixha. Yonadav Davudne çocuna, Şimayna dix ixha. Vucur geer bicna kar ixha. **4** Yonadavee Amnonuk'le eyhen: – Ay paçcahna dix, nya'a ġu yiğ-yiğile k'eče? Ğu man zak'le eyhelan! Amnonee mang'uk'le eyhen: – Zas yızde çocuna Avşalomma yiçu Tamar yikkan. **5** Yonadavee mang'uk'le eyhen: – Tyuleeqa k'ic'u, ġucar ġu ik'arna xhinne hagve. Dek ġu g'acesva vasqa arimée, mang'uk'le eyhe: «Hucoona ixhes, yuçeyk'le Tamarik'le eyhe ari zas kar oxhan he'ecen. Yizde ulene ögil zas otxhuniy he'ecen, zak'ler mana g'ayces, məng'ıne xilençe kar oxhanas». **6** Amnon tyuleeqa k'ic'u, vuceecar vuc i'kar hag'va. Paçcah mana g'acesva arimée, mang'vee paçcahik'le eyhen: – Hucoona ixhes, yizda yiçu Tamar ayrecen, yizde ulene ögil zas q'oble kokay he'ecen, zinad manbi cene xilençe oxhanas. **7** Davudee xaaqa insan g'axuvu, Tamarik'le eyhen: – Həşde yiğne çocune Amnonne xaaqa hiyek'ne, mang'us oxhanasin kar he'e. **8** Tamar çocune Amnonne xaaqa hark'ıning'a, mana g'alirxhu eyxhe. Tamare xamir hı'i, çocune ulene ögil kokaybi qece. **9** Qiyğa məng'ee tava alyaptı, çocune ögilqa otxhanan kar giyxhe. Mang'us oxhanas ikkikan deş. Amnonee eyhen: – Hasre gırğınbı zasse qığęepç'ecen. Gırğınbı mang'usse qığeebaç'enbı. **10** Amnonee Tamarik'le eyhen: – Otxhanan kar anne gozeeqa qıkkee, maa'ad zi yiğne xilençe alyaat'u oxhanasin. Tamare çocusva hı'iyn kokaybi alyaat'u, anne gozeeqa qıkkekka. **11** Kokaybi Amnonee oxhneçenva cusqana qıkkekamee, Amnon Tamarik at'irq'ın eyhen: – Yiçu, qeera zaka g'aliyxhe. **12** Tamare mang'uk'le eyhen: – De'eq çoc, yizin do qığmayhe! İzrailee məxdin karbi ha'anbi deşxhe. Məxbına beynyavavalla himaa'a. **13** Məxdinе doyuka zi nyaqana yixhes? Yiğnid izrailee beynyavava do qığeç'es. Həşde hucoona ixhes, ġu hark'ın paçcahika yuşanxhe, mang'vee zi vas heylesda. De'eqsa eyhes deş. **14** Amnonee məng'ı'l k'ırı ilydixhi, guc geeb vuxhayke mana qıkkek'val hey'i, məng'ıka g'ilexhana. **15** Mançile qiyğa Amnonuk'le Tamar g'imeece qeexhe. Amnonus Tamar cus yic yikkanançilar geer g'imeece qeexhe. Mang'vee Tamarik'le «Oza qiyxha ǵadariyxheva» eyhe. **16** Tamare mang'uk'le eyhen: – De'eq, yizda choc! ġu zi g'e'eyşuya, mançile ögil hav'uyne pisvalileb, sik'ılbab xəbna pisvalla zas haa'a. Amnonee məng'ı'l k'ırı ilydiyxhi, **17** cuna nukar qort'ul eyhen: – İna zasse g'e'eyşu, akka qe'e! **18** Nukareeyir içiy g'aqa qığeyhi,

akka qa'an. İçiyne tanal gırانın micagın gurt eyxhe. Məxdin gurtbı paççahne adamıys hidyapk'ınne yişbişə aly'a ixha. **19** Tamaree vuk'lelqa yi'q k'yaa'a. Qiyğad tanalin gurt qit'axı'i, vuk'lelqa xileppid aqqı hülörəxə geeşe-geeşe iyeek'anna. **20** Coceee Avşalomee məng'i'kle eyhen: - Vaka, yiğna çoc Amnonne g'alirxhu? Yiçu, həşde niq' qıǵmayhe, mana yiğna çoc vorna. Mana ixhayn yik'eeqa ikmekka. Məxür Tamar cene çocune Avşalomne xaa gırging'vee dağercuna xhinne eexva. **21** Paççah Davuduk'le mana gaf g'avxhumee, mana qəlin əq'ana. **22** Avşalomee Amnonuk'le yugunud pisinid cuvab eyhe deş. Mang'vee yiçu mic hey'i, məng'i'ka g'alirxhuynçıl-allá Avşalomuk'le Amnon g'imece ixha. **23** Ooğanç q'ölle sen İlgeç'ule qiyğa, Efrayim eyhene şaharis k'anene Ba'al-Xatsoree Avşalomee vəq'əbi qoysar eyxhe. Avşalomus paççahin gırgin dixbi maqa otxun-ulyoǵas qoot'las vukkiykan. **24** Mana paççahısqa ari, eyhen: - G'iyna zi, yiğne nukaree, vəq'əbi qoysar. Hucoona ixhes, g'iyna paççahiy cun insanar zasqa savaale. **25** Paççahee Avşalomuk'le eyhen: - De'eş dix, yişin gırginbi abee, vas yi'q'da gyuaras. Avşalomee mana nimee ittuncıl aqqeyir, paççah maqa arayle deş. Paççahee Avşalomus xayirdüayıb huvu, mana yəqqıllı aracə. **26** Avşalomee meed eyhen: - Manke yizda çoc Amnonxheeyir şaka g'axile. Paççahee mang'uke qiyghanan: - Nişisne mana şoka ikkekka? **27** Avşalomee xil ts'its'aa'l deş. Davudee manke Amnonur gırgin cun dixbib mang'uka g'uxoolenbi. **28** Avşalomee cune insanaaşılqa əmr haa'a: - İlyaake Amnonee çaxır ulyodğu vuc xhinne qıxhamee, zi şok'le «Amnonus i'xeva!» eyhes. Manke şu mana gik'e, qı'məqəq'ən. Zi şos əmr hoolel Adamer vuxhe, yik'eka vuxhe! **29** Avşalomee nəxüdiy uvhu, nukaraaşed həməxüd Amnonus i'xiyxan. Paççahne dixbışık'le eyxhenbi g'acu, zaraba cone g'atiraasilqa aleepxi, mançe heebaxanbi. **30** Manbi yəqqanang'a Davudulqa inəxübna gaf hiviyxhar: - Avşalomee paççahin gırgin dixbi gyapt'ynabı, manbişda nenacar üç'ürra g'alerçu deş. **31** Paççah oza qıxha, tanalin qit'axxi'i, c'iyelqa gizyaraççe. Mang'une k'anene gırğine cune insanaaşed tanalinbi qit'axxa'anbi. **32** Davudne çocune Şimayne dixee Yonadaveeme inəxüd eyhe: - Yizde xəring'usqa həməxüd qımaylecen, cune dixbışın gırğınbımıyxan hapt'i. Saccu Amnoncar qik'u. Avşalomuqa məxbina fikr cuna yiçu Tamar Amnonee cuka g'aliyxhas aliykkiyne yiğile vuxha. **33** Hasre yizde xəring'un paççahin gırgin cun dixbi hapt'iva gaf

g'avxhuva yik' gimoyxhancen. Saccu Amnoncar qik'u. **34** Avşalommee hixu ark'in ixha. G'aravulee, vuk'ul ooqa qav'umee, tepayle geeb insanar gəə g'ooce. **35** Yonadavee paççahık'le eyhen: - Haane paççahin dixbi qövub! Zi, yiğne nukaree, nəxüdiy uvhu, həməxüdud eyxhen. **36** Mang'vee cuvab uvhu g'attirxhinmee, axtiba gyaasa-gyasa maqa paççahin dixbi ikkeebaç'e. Paççahir gırGIN cun insanar hülööbəxə gyaasa giviygəl. **37** Davudee yiğis-yiğis dixes, Amnonus, ak' avqaaqqa vuxha. Avşalommeeme hixu Geşurne paççahne Talmayne k'anyaqa ayk'an. Talmay Ammihudna dix ixha. Geşureeqa hixuna Avşalom maa'ar xhebillə senna axva. **39** Amnon qik'u, ooğançe sabara gah ilgevc'ule qiyğa, paççah Davud culqa qarayle. Mana Avşalomuke qəl qıǵahasva qihna gexha deş.

14 Tseruyayne duxayk'le Yoavık'le ats'anniy, paççahin yik' Avşalomuqa gyotxhan ixhay. **2** Yoavee Teqoayeeqa insan g'ixelee mançe ats'alyñana zəiyfa ayres. Mang'vee ariyne zəiyfayk'le eyhen: - Hucoona ixhes, ġucar ġu ak' avquyn xhinne heegve. K'aarin tanalinbi ale'e, vuk'lelqa zeytunun q'ış qımadığva, ġucar ġu qik'uyng'unemee geer yiğbına gesehen xhinne heegve. **3** Paççahne k'anyaqa hark'ın, inəxüd eyhe. Yoavee, paççahık'le hucooyiy eyhesva, xət qa'an. **4** Teqoayeençena zəiyfa paççahısqa ikkeyç'u, mang'une ögee aq'vak k'ena ç'iyelqa gizerçu, eyhen: - Ay paççah, kumag he'e! **5** Paççahee mang'uk'le eyhen: - Vak hucoona ixha? Zəiyfee eyhen: - Zalqa yiğ adı, yizda adamıy qik'u. Zi sıp'iriyy vorna. **6** Zaqa, yiğne nukarıqa, q'öyre dixniy vor. Sa yiğil manbişda q'öyre çolee sana-sang'uka aldapxhiminbi. Maa'ar manbi curaa'asda vuşucar ixha deş. Sang'vee manasa i'xi' gik'una. **7** Həşde gırGINcab xizan zalqa g'elil quvxha, manbişə eyhen: «Çoc gik'una şasqa qale, si mana çoc gik'yunçıl-allá gik'as. Dekkin kar şavusiy axvas manar gik'as». Manbişə məxüd zaqa vodun-deşin man ts'ünq' q'ətqa'as. Məxüb manbişə çiyeyne aqval yizde adamiyke g'abiynbı g'alepcəs deş. **8** Paççahee zəiyfayk'le eyhen: - Xaaqa sayk'le. Zi yiğne hək'ee əmr haa'asda. **9** Teqoayeençene xhunassee paççahık'le eyhen: - Yizda xərna paççah, hasre mançina bınah zalqayıy yizde xizanlıq vuxhecen! Paççahıqayıy cune taxtilqa bınah gyumooxhacen! **10** Paççahee eyhen: - Şavaayiy vak'le sa cuvab uvhu, mana zasqa ayre. Mançile qiyğa mana vak sayı set'as deş. **11** Zəiyfee eyhen: - Hucoona ixhes, paççahee, Rəbbilqa, cune Allahilqa k'ın g'aysrecen, şavusqacad yizde dixike qəl

qığaahas havaasaras deşva. Deşxhee, manbişe yizda dix gik'as. Davudee eyhen: - Vorne Rəbbilqan k'in ixhen, yiğne duxayne vuk'lele ç'ərib g'a'avxhas deş. **12** Zəiyfee Davuduk'le eyhen: - Hucoona ixhes, zasqa sa cuvab eyhes hasre. Paççahee «Eyheva» eyhe. **13** Zəiyfee eyhen: - Nya'a manke ġu, Allahne milletne ögil məxbina iş hav'u? Ğu məxüd uvhuyka, valqa binah qaa'a. Menne cigeeqa hixu ark'inna yiğna dix ġu vasqa sak'al hi'i deş. **14** Yıśın gırqınbı hapt'asınıbı, şı ç'iyelqa ott'ulne yi'q'əlqa sa'as dexhene xhyanık akar. Allaheeyid insanıke ts'its'i'ı can g'eşse deş, Mang'veyib Cuke aq'ənaqa girxhuna nəxürne Cus k'anə qa'asva fikir ooxhan. **15** Zi milletin qı'yeeq'ən hey'i, cil-allar zi həşde vasqa, yizde xəring'usqa paççahısqa arı. Yizde fikreeqa qadiyn: «Hark'in paççahıka gaf haa'as, sayid mang'vee zi uvhuyn ha'a. **16** Paççahee, zi uvhunçıl k'ırı alixhxhi, zinayıy yizda dix, şı gyapt'as vukkanang'une xileençe g'attivxhan haa'a. Maxüb şı Allahne milletne yi'q'neneçce hakkal hidyya'a». **17** Mançıl-alla zi məxüd uvhu: «Yizda xərna paççah, sa cuvab eyhe, yızın yik' cigeeqa qoracən». Vasse Allahne malaaikisə xhinne yugun pisinçike cura'as əxən. Hasre Rəbb, yiğna Allah, vas kumagxhecen! **18** Paççahee zəiyfayk'le eyhen: - Zi vake sa cuvab qiyghanas, mançın alidghiniy zake dyugul hima'a. Zəiyfee eyhen: - Yizda xərna paççah, hucoona ixhes qiyghne. **19** Paççahee qiyghanan: - İne yiğne işsə Yoavna xilyne alivku vob? Zəiyfee alidghiniy qele: - Yizda xərna paççah, valqan k'in ixhen, şavussecad val k'ırı ılıdiyxhi t'ub cigeençe ı'gviykar haa'as vəəxəs deş. Ho'o, yiğne nukaree Yoavee zas əmr hav'u, zi hucooyiy eyhes ikkənad, mang'vee xət qı'i. **20** Məxüd yiğne nukaree Yoavee mana iş qa'asva hi'i. Yizde xəring'una paççahna ək'el, Allahne malaaikna ək'elymee geeb vob, mang'uk'le dyunyel eyxhen gırqın at's'an. **21** Paççahee Yoavlı'le eyhen: - Ho'o, zi man kar ha'asin. Hoora, şena mek'vna Avşalom yi'q'əlqa sak'al he'e. **22** Yoav aq'vakkena ç'iyelqa gizerçü, «Ğu paççah geer qa'anava» uvhu. Qiyğa Yoavee need eyhen: - G'iyna paççahee, cune nukaree uvhuyn hi'i. Həşde zak'le, yiğne nukarik'le, ats'axhxhayn, vasqa zi yugra qarı ixhay. **23** Yoav Geşureeqa hark'in, Avşalom İyerusalimeeqa sak'al ha'a. **24** Paççaheeme eyhen: - Hasre mana cune xaaqa sak'ləcen, yizde ulesqa qımayləcen. Avşalom cune xaaqa siyķ'el, mana paççahine ulesqa qarayle deş. **25** İzrailyolle Avşalom xhinne micagna adameeşinə

insan ixha deş. Gırging'us mana ikkən ixha. Vuk'lele kits'alqamee mang'uqa qəlan ciga ixha deş. **26** Senis, ç'ərbise mang'us yi'q'valla haa'ava, mang'vee manbi gyadaxa ixha. Qiyğad g'apanıl gyoodkumee, q'öd vəş şekel qadayle ixha. (Şekel paççahee gixhxhiy standart ixha.) **27** Avşalomuqa xhebiyre dixiy Tamar donana sa yiş yixha. Tamar geer micagna içiy yixha. **28** Avşalom q'ölle senna İyerusalim axveeyir, mang'uk'le paççahin aq'va g'ece deş. **29** Avşalomee Yoaviqar qihna insan g'ixe. Avşalomus ikkənanniy, Yoavee vuc paççahısqa ikki. Yoavis mang'une k'anyaqa ayres ikkiykan deş. Avşalomee q'ör'les Yoavne k'anyaqa insan g'ixe. Mang'us meer mang'une k'anyaqa ayres ikkiykan deş. **30** Avşalomee manke cune nukaraşık'le eyhen: - İlyaaķe, Yoavin xhit'anan çol yizde çoluk at'itq'in vod. Hapk'in, maqa ts'a i'xe. Avşalomne nukaraşəd hapk'in, maqa ts'a i'xiyxən. **31** Manke Yoav Avşalomne xaaqa arı, qiyghanan: - Nya'a yiğne nukaraşa abı, yizde çolus ts'a i'xi? **32** Avşalomee Yoavlı'le eyhen: - Zasqa ayreva zi yiğne k'anyaqa insan g'axuvu. Eyhelan zak'le, zi inyaqa Geşureençe nişisniy qarı? Zi şaacar axunaxhiy inçile nimeexheyid yugda eyxheyiy. Hasre zak'le paççah g'aces. Zaqa binah vobxhee, gik'ecen. **33** Yoavee hark'in, man gırqın paççahılqa hixhar ha'an. Paççaheeyir Avşalom cusqa qoy'tal. Avşalom paççahısqa arı, mang'une ögil aq'va ç'iyek qet'asmee k'yoyzarna. Paççahee mang'us ubba ha'a.

15 Sabara gah İlgevc'üyle qiyğa, Avşalomee cus dəv'əyn daşk'a, balkanar, xhots'al cune ögil g'adaxhvanasda insan t'abal ha'a. **2** Mana miç'eer çakra suğots'u, şaharne akkabişisqa əlyhəne yəqqəniy ulyoyzarna. Mançə cone yi'q'nee gipxhına gaf paççahee məhkama alğehecenva vüqqən insanar ı'lğəmee, mang'vee manbi cusqa qopt'ul, qiyghan ixha: - Ğu nene şahareençene? Mane insaneyid alidghiniy qele ixha, vuc sa neneme İzrailyne nasileençəna vorna. **3** Avşalomee mane insanık'le inəxüd eyhe ixha: - Yiğna iş yugnab, qopkunab vuxheeyib, paççahısnee val k'ırı alixhxhesda insan deşda. **4** Avşalomee need eyhe ixha: - İne ölkayna haakim zicarxhiy hi'na. Manke zi, vuşuyiy zasqa məhkamee he'eva arı, mang'une işiqa qorkuraniy ilyakkas. **5** Vuşumecar k'yozarasva Avşalomusqa qexhemee, mang'vee xil hotku, mana insan cusqa ts'its'i'ı, ubba ha'a ixha. **6** Avşalomee məxüd paççahısqa məhkama ha'asva vüqqəne gırqıne

İzrailybışıkcad ha'a ixha. Məxüb mang'vee Izrailybi culqa saa'a vuxha. 7 Yoq'ulle sen ilgeç'ule qiyga, Avşalomee paçcahık'le eyhen: – Hucoona ixhes, hasre zi Xevronqa hark'in, Rəbbis cuvab huvuyn kar ha'as. 8 Zi, yiğna nukar, Aramne cigabişeeene Geşurne şaharee axvamee, k'inniy g'assir: «Rəbbee zi İyerusalimqa sak'al he'ee, zi Mang'us i'bəədat ha'as Xevronqa i'qqəs». 9 Paçcahee mang'uk'le «Yugna yaq vuxhenava» eyhe. Avşalomur Xevronqa ayk'an. 10 Avşalomee dyugulenba gırasmine Izrailyne nasılıbışeeqa cun insanar g'axuvu, maabimbişik'le eyhen: – Gaçeençe qı'ğəne süüttyun ses g'ayxhimee, «Avşalom Xevron paçcah ixhava» eyhe. 11 İyerusalimğançe Avşalomuka sacigee q'öd vəş insan ayk'an. Manbiş məttine yik'eka mang'uqab qihna əlyhəə vuxha. Manbiş nişikecab xabar vuxha deş. 12 Avşalomee q'urbanbi allya'amée, mang'vee Davudna muşaavir Giloonçena Axitofel cune şahareençə, Giloonçə, cusqa qoyt'al. Avşalomne suralqa i'lğəənbi yiğ-yiğile geeb qeebabxhe vuxha. Manbiş Davudne yi'q'əle qeepxhes vukkan vuxha. 13 Sa insan Davudusqa ari, mang'uk'le eyhen: – İzrailybışın yik'bı Avşalomulqa vod satk'il. 14 Davudee İyerusalimeene cune gırasmine insanaaşık'le eyhen: – İnce heepxas! Deşxheene, Avşalomne xilençə yişde neng'ussecar g'attixhanas əxəs deş. Zaraba vuxhe əlyhəə. Deşxheene, mana şaka avarq'il, yişde vuk'ləlqa yiğbi exas, şaharib g'ılıncike alğaahas. 15 Paçcahne insanaaşee eyhen: – Şı yiğin nukarar vob, hasre ġu, yişde xəring'vee, eyhen ixhecen. 16 Paçcahıqab qihna mang'un gırasmine xaabınbi qığeebaç'enbi. Mang'vee saccu yits'yre caariye xaaqa ilyakasva g'alyaa'a. 17 Paçcahıqad qihna gırasmine milletcad qıqeç'u, şahareençə qığəəne xaaqamee qadi, ulyozyzaran. 18 Gırasmine mang'un insanar Keretbışika, Peletbışika, yixhid vəş Gateençə cuqab qihna qabıyne Gatbışika sacigee, cune ögiyle ilgeebaç'e. 19 Paçcahee Gatğançene ittayk'le eyhen: – Ğu nya'a şaka i'qqə? Sak'le, ixhesde paçcahika Avşalomuka axve. Ğu menne cigeençə g'e'eşşu qarına vor. 20 Ğu inyaqa həşdebışee qarı. G'iyna zi ġu zaka əlyhəəsne alikke? Zak'le zi nyaga əlyəsvacar ats'a deş. Ğumee sak'le, yiğin insanarib vaka quvke. Hasre Rəbbee Cuna badal dyooxhena yugvalla vak'le haagvecen! 21 İttayee paçcahis alidghiniy qele: – Vorne Rəbbilqaniy yizde xəring'une paçcahne canılqan k'in ixhen, ġu, yizda paçcah, nyaa'r ixhee, zinar qik'u ixheeyir, üç'ür ixheeyir, maa'ar ixhes. 22 Davudee İttayk'le eyhen: – Qora manke ögilqa ilgeç'e, ögee

hoora. Gatğançene ittaykan gırasmine mang'un insanar, cone k'anebin gırasmine usaxar qabı, ilgeebaç'enbi. 23 Paçcahın insanar əlyhəəmee, ökeebein gırasmine insanar okur aletçü gyaasenbi. Paçcahee Qidronna q'adaal ilgevc'umee, mang'ukan gırasmine milletcad sahrayne suralqa ayk'an. 24 Maa'ar Tsadokir ixhana. Mang'une k'ane Leviyke g'abiyənbi vuxhaynbi. Manbiş Allahika mugaavilenana q'utye quvkekka vuxha. Allahna q'utye manbiş c'iyelqa giviyxhe. Ewyataree gırasmine millet şahareençə qıqeç'esmee q'urbanbi allya'a. 25 Paçcahee Tsadokuk'le eyhen: – Allahna q'utye şahareeqa savk'al he'e. Zi Rəbbine ulesqa yugra qaree, Mang'vee meer zi yi'q'əlqa sak'al hi'i, Cuna q'utyeeyiy Cuna çadır zak'le hagvasin. 26 De'eş, «ğu Zas ikkanna deşurva» uvheene, hasre zak Cus hucooyiy ikkan he'ecen. Zi Mang'une xile vorna. 27 Paçcahee kaahin Tsadokuk'le eyhen: – İlekke, hucooyiy eyxhe. Ğunayıy yiğna dix Axima'ats, Ewyatarne duxayka Yonatanika sacigee hexxan hidi'i şahareeqa savk'le. Ğunar, Ewyatareeyib q'öyursana vuşun dixbı şoka vukkee. 28 Zi şoke xabar qavaalesmee, İordanne damayle ilğəəne cige, sahree ixhes. 29 Tsadokeeyiy Ewyataree Allahna q'utye İyerusalimeeqa savaak'al haa'a. Cona q'öyursanab İyerusalime axva. 30 Davud Zeytunne suvalqa geşgeşgeşse ilqec'e. Mang'vee vuk'ləlqa kar atçu eyxhe, g'elilqamee kar ali'i ixha deş. Mang'uka sacigee suvalqa i'lqəənbi vuk'ləlqa kar atçu gyaasə-gyaasə ilqeebaç'e. 31 Şavaame «Axitofel Avşalomne k'ane vorva, g'elil qeepxhənbədə suralırvə» xabar hoole. Davudee Rəbbis düa haa'a: – Ya Rəbb, zi Vake heqqə, Axitofelin mi'sləhətbi nişiscad karai'dəənbi he'e. 32 Davud milletin Allahis i'bəədat ha'ane suvane q'omaqa hirxılımee, Arkibışda Xuşay mana g'aces arayle. Mang'vee culqa abına ver haagvasva tanalınbi qit'axxa'a, vuk'ulelqa nyaq'v kyaa'a. 33 Davudee mang'uk'le eyhen: – Ğunar zaka sacigee əlyhəəsxhee, ġu zas dağamra ixhes. 34 İnekke yugun, ġu şahareeqa sak'i, Avşalomuk'le eyhe: «Paçcah, zinar yiğna nukar ixhes. Şenke nəxübiy yiğne dekkis nukariyvalla hav'u, həşdeb vas haa'as». Məxüd vasse zas kumag ha'as əxə. Vasse Axitofelin mi'sləhətbi alyt'ik'al ha'as əxə. 35 Kaahin Tsadokiy kaahin Ewyatar maa'ab vaka vuxhes. Paçcahne sarayee g'ayxhıyı gırasmine kar, ġu kaahinaaşılqa Tsadokıqayıy Ewyatarlıqla hixhar ha'as. 36 Manbişda q'öyre dix – Tsadokna dix Axima'ats, Ewyatarne dix Yonatan – manbişde k'ane vob. Şok'le g'ayxhıyı gırasmine manbişde xileka zalqa hixhar he'e. 37

Avşalom İyerusalimeeqa i'kkəəmee, Davudna hambaz Xuşayır şahareeqa ikkeç'e.

16 Davud suvayle gəə girgilmee, mang'us

Mefiboşetna nukar Tsiva qızaxxa. Mang'vee q'löd vəş giney, vəş t'exa qeqqvuyne t'imilin, vəş t'exa incilyna, sa tuluğ çaxiren alyaat'u, manbid q'öne əməlelqa alixhxhi, Davudne ögilqa arayle. 2 Paçcahee Tsivayk'le eyhen: - İnbı nyaqane ikkekka? Tsivee eyhen: - Əməler paçcahın xaabınbı alepxecenva, gineyiy incilerid yiğne nukaraaşə oxhnevənva, in çaxırıd sahreene obzuruynbişə ulyoğecenva adı.

3 Paçcahee Tsivayk'le eyhen: - Yiğne xəring'una neva, Mefiboşet, nyaane vor? Tsivee paçcahık'le eyhen: - Mana «G'iyna Izrailybişə yizde q'əsde dekkina paçcahiyyalla zasqa savaak'al haa'asva» uvhu, İyerusalimee axu. 4 Paçcahee Tsivayk'le eyhen: - Manke Mefiboşetin gırğın kar yiğin eyxhe. Tsiva paçcahis k'yorzul, alidghiniy qle: - Saccu zi yiğne ulesqa yugra qoracən. 5 Paçcahee Davud Baxurim eyhene şahareeqa qarayle. Mançe mang'usqa Şaulne xınıbışda Gerayna dix Şimey qığęç'e. Şimey Davudus bed-düə haa'a-haa'a qığęç'e. 6 Davudne hiqiy-allə cehiliyaariy cun esker vuxhayka ilydyakki, mang'vee Davudulqayıy Davudne insanaaşılqa g'ayebi ayhe. 7 Şimeyee Davudulqqa inəxübna bed-düə haa'a: - Agvle, agvle, insanar gyabat'anə, kara'dəəna insan! 8 Şü Şaulne cigeə paçcah ixha. Rəbbeeyid vak in Şaulne nasılıkə k'yapk'inne ebal-allə hñi. Həşde Rəbbe paçcahiyyalla yiğne dixesqa Avşalomusqa quvu. Valqa mana ver gü insanar gyabat'anava abi. 9 Tseruya donane zəiyfayne duxee Avışayee paçcahık'le eyhen: - Nya'a mane xvaan yizde xəring'us, paçcahis, məxbına bed-düə hav'u? Hasre zi hark'in mang'unə vuk'ul qooxas. 10 Paçcahee eyhen: - Tseruyayn dixbi, zake şos hucoone? Mang'vee, Rəbbe «Davudus bed-düə hee'eva» uvhu, bed-düə haa'axhee, şavusse mang'uk'le «məxüd him'a'ava» eyhes əxəyee? 11 Davudee Avışayk'leyiy gırğine cune insanaaşik'le eyhen: - Zake g'ariyne yizde dixes zi gik'as ikkan. Mane Benyaminyaaşikeng'uk'le hucoo eyhes eyxheyee! Mana culer-alqa g'alerçə, hasre heecen bed-düə. Mang'uk'le məxüd Rəbbe uvhu. 12 Həməxüd eyxhe, Rəbbik'le zak ixhayn g'acu, şeng'vee g'iyna zas hav'uyne bed-düə-allə, zas yugun ha'a. 13 Davudiy cun insanar cone yəqqi'n əlyhəə vuxha. Şimeyeeme suvayne sırtile bed-düə haa'a-haa'a aykan. Mang'vee manbışılqa g'aye, toz dağa'a. 14 Paçcahiyy cukan gırğın insanar İordanne damaysqa

hipxhır, obzurva maa'ad manzılıybı ha'a. 15 Avşalomiy gırğına Izrailybişda g'oşun İyerusalimeeqa qabayle. Axitofelir mang'uka sacigee ixha. 16 Davudna hambaz, Arkibışda Xuşay, Avşalomusqa arı «Paçcah geer qa'ana! Paçcah geer qa'anaval!» eyhe. 17 Avşalomee Xuşayk'le eyhen: - Manane yiğne hambazılqana, Davudulqana, yiğna badal dyooxhena yugvalla? Nya'a hambazika sacigee idyark'in? 18 Xuşayee Avşalomuk'le eyhen: - De'əs, zi saccu Rəbbe, ine milletin, gırğine Izrailincar, g'əyxı'yne insanın sura aqqas. Zi mang'uka axvas. 19 Şü zak'le eyhelan zi şavusne nukariyyalla haa'as? Hambazne dixes dişde? Yiğne dekkis nəxbina nukaruyallayiň hav'u, vasib həməxübna nukariyyalla haa'as. 20 Avşalomee Axitofelik'le eyhen: - Şı hucooyiy haa'as iкkanva mi'sləhət g'avcelan! 21 Axitofeleee Avşalomuk'le eyhen: - Yiğne dekkəe xaaqa ilyaakasva g'alyav'uyne cune caariyeeşka g'alixhe. Manke gırğine Izrailik'lecad ə dekkis g'imece qixhava ats'axhhesin. Yiğne suralyne gırğınbişeed yiğin sura sık'ıldad geed aqqas. 22 Avşalomee dekkine sarayne oğa çadır güvxü, maa'ar gırğine Izrailyne ulene ögil dekkine caariyeeşka g'ilexha. 23 Mane gahbışıl Axitofeleee g'avcuna mi'sləhət, Allahiken cuvab xhinne ixha. Axitofeleee g'avcuna mi'sləhət Davudnemeeiyib Avşalomnemeeiyib həməxüb vuxha.

17 Axitofeleee Avşalomuk'le eyhen: - Hasre zi yits'iqvəd aazır insan g'əyxı', xəmde Davuduqa qihna gixhas. 2 Mana orzul, ri'hi'le g'a'arhung'a, şı manbışılqa k'yophur mang'unə ul qəvəəq'ənaa'as. Manke mang'une k'anebin gırğınbi heepxasını. Zınar manke saccu paçcah Davud gik'as. 3 Qiyğale gırğın millet zi vasqa sak'al ha'as, istağ tsumaysqa seek'al hee'en xhinne. Gırğınbi valqa savk'lecenva, şı mana t'abal ha'ana insan gidek'u g'alerçəs iкkan deş. Manke milletikid vuççud ixhes deş. 4 Man cuvab Avşalomusud gırğine Izrailyne ağsaqqalaasııd yugda qadayle. 5 Avşalomee eyhen: - Qudoora, həşde Arkibışda Xuşayır qot'elas, sa mang'vee eyheniciliid k'ırı alixhxhes. 6 Xuşay Avşalomusqa arımee, Avşalomee mang'uk'le eyhen: - Axitofeleee şas inəxübna mi'sləhət g'avcu. Şı mang'vee eyhəxüd ha'asee? De'əs, hidya'asxhee, şı hucoo he'evane eyhe? 7 Xuşayee eyhen: - Axitofeleee həşde huvuna mi'sləhət yugna deşub. 8 Vak'lecad ats'an, yiğna dekkiy mang'ukan insanar igider vob. Manbı həşde balabı g'ayşu axuyn syobi xhinne vob. Yiğna dek ək'elika siç'ekkvana insan vor, mana misacar g'oşunne yi'q'nee g'alixhas deş. 9

Mana həşde mağarabışde sançeeye, deşxhee, menne cigeeye dyugulyxha vor. Mang'una g'oşun yiğne eskeraşılqa ts'eppa k'yophur, şamuvxhee, man g'ayxhiynbişey hesin: «Avşalomuqa qıhna apk'ininbi avub avxu». **10** Manke aslanaşın xhinnen yik'bınan igiderib qəvəq'ənasınbi. Gırgıne Izrailybişik'lecad ats'an, yiğna dek nəxrұna g'oçax ixbay, cukanbib nəxbın igider vuxhay. **11** Zi vas inəxbına mi'sləhat g'ooce: Danile Beer-Şevalqamee gırgın Izrailybi deryahne miglena g'um xhinne vasqa savaalecen. Ğunab yiğne xilen manbı dəv'eeqa vukkee. **12** Mana axvane cigabişde sançee şı mang'ulqa xəənəcə c'iyelqa g'e'exhxhan şeh xhinne k'yooharas. Manar, cukanbe insanaşaına sacarır üç'ürra g'ilydyaraç. **13** Mana menne şahareeqa ark'in ixheene, gırgıne Izrailybişə mane şaharisqa t'i'er adı, mana şahar habğı, dameeqa g'a'apçes. Mane şaharike sa k'ınna g'ayeb g'alepçes deş. **14** Avşalomeyyi cukane gırgıne Izrailybişey eyhen: - Arkılışda Xuşayna mi'sləhat, Axitofelyne mi'sləhatile yugba vob. Məxüd Rəbbəe Avşalomne vuk'ləlqa ver ablyaa'asdeme, Axitofelyna yugna mi'sləhat havaakal haa'a. **15** Xuşayee kaahinaşık'le Tsadokik'leyiy Ewyatarik'le eyhen: - Axitofele Avşalomusiy Izrailyne ağsaqqalaşış inəxbına mi'sləhat g'avcu. Zımee manbışik'le inva uvhu. **16** Həşde şu ina xabar ana Davudusqa zaara insan g'axile. Şu mang'uk'le eyhe: «G'inya xəm İordanne damayne ine aqval sahree himaa'a. Damayne şene aq'valqa İlgeepç'e. Deşxheene, paççahr cukan gırgın insanarıb hapt'asınbi». **17** Yonatanıy Axima'ats En-Rogelee aaxva vuxha. Sa nukar içee manbışis xabar abayle vuxha, manbışeb mana xabar paççah Davudus hivxhar haa'a vuxha. Manbı şaharee neng'uk'le cab g'avces vukkan deşdiy. **18** Sa gadeyk'le manbı g'ooce, mang'veeyid man hark'ın Avşalomulqa hixhar ha'a. Mançıl-allab manbı mançe zaraba qıgeepç'i Baxurimee eyxhene sa adamiyne xaaqa qavayle. Mane adamiyne məhlee kahriz vooxhe. Manbı maqa k'eebaç'e. **19** Mang'une xhunaşsee örtyug alyaat'u kahrizılqa açu, cılqab xhit'a gyooka, şavuk'lecad vuççud g'imecəcənva. **20** Avşalomun insanar mane xaaqa abi, zəiyfayke qiyghanan: - Axima'atsiy Yonatan nyaane vob? Zəiyfee manbışik'le eyhen: - Damayke İlgeepç'i. Mane insanaşə manbı t'abal haa'a. Vuşucar ivdeykimee, sapk'il İyerusalimqa avayk'an. **21** Avşalomun insanar apk'inile qiyğa, Yonatanıy Axima'ats kahrizeenə qıgeepç'i, paççah Davudus xabar hevlesva avayk'an. Manbışe mang'uk'le

eyhen: - Oza qeepxhe, damayke zaraba İlgeepç'e. Manke manbışe Axitofele uvhıyńçına gaf ha'a. **22** Davudiy cun insanar İordanne damayle İlgeebaç'enbi. Miç'eerilqasse damayle İlgiğec'una sa insan axva deş. **23** Axitofelik'le iş cune mi'sləhətika hidyav'u g'avcumee, mang'vee cune əməleys palan i'xi' cune şahareeqa, xaaqa siyķ'al. Mang'vee cune karak hucooyi hə'as ikkanvad uvhu, ark'in vuceecar vuc givayxanna. Mana, cuna dek k'eyxiyne mağaree k'eyxha. **24** Davud Maxanayımeeqa qarayle. Avşalomur cune k'anene gırgıne Izrailybişika İordanne damayle İlgeç'e. **25** Avşalomee, Amasa Yoavne cigeeqa g'oşunbişde xərna giyxhe. Amasa, Yitra donane Izrailyğançeng'una dix ixha. Mang'una yed Naxaşna yiş Avigailiy yixha. Yoavna yed Tseruya Avigailynar yiçü yeeхe. **26** Avşalomee Izrailybişika Gilead eyhene cigeeqe çadırkı giyxə. **27** Davud Maxanayımeeqa arayle. Maqa mang'usqa Ammonne Rabba eyhene şahareençene Naxaşna dix Şovi, Lo-Devareençə Ammielyne dix Makir, Rogelim eyhene şahareençə Gileadğançena Barzilay abayle. **28** Manbışe Davudusiy cune g'oşunus doşaqbı, k'olabı, nyuq'vneke hi'iyn g'abbı, ooxhanas suk, xhit'a, urva, qoots'una suk, hüvə, **29** itv, şor, zerane nikneke hi'iyn nisse, vəq'əbı adayle. Manbışisqa məxüd qayle, g'oşun çolee missibaniyxan, obzur, xhyan denamee avxu.

18 Davud cune hıqiy-allane g'oşunuqa ilyakka. Mang'vee g'oşun aazırna, vəşna bit'al hav'u, manbışılqa c'ak'ınbi giviyxhe. **2** Davudee g'oşun xhebne cigeeqa bit'al haa'a. Ts'eppiyne destel ooqa Yoav, q'öd'esde destel ooqa Yoavna çoc, Tseruyayna dix Avışay, xhebid'esde destel ooqar Gatğançena İttay xərna giyxhe. Paççahee g'oşunuk'le eyhen: - Zi şoka dəv'eeqa hidyark'in gyuuras deş. **3** Eskeraşaе mang'uk'le eyhen: - Himayk'an, şı heepxas gyapk'eene, manbı şaqı sapk'il ilyaakas deş. Yişinbişin surabı hapt'eeiyib, manbı şaqı meeble sapk'il ilyaakas deş. Şu yişde yits'ne aazırıng'ule ooqana vor. Mançilesa, şu şas şahareençə kumag he'e. **4** Paççahee manbışik'le eyhen: - Şosqa nəxüdiy yugda qöö, zi həməxüdüd ha'asin. Gırgına g'oşun vəşna, aazırna şahareençə qıgevc'esmee, paççah şaharne akkabisne ulyoyzar. **5** Paççahee Yoavlıq, Avışayalqa, İttayalqa əmr haa'a: - Hucoona ixhes, yıldemee şene gadeyka, Avşalomuka, g'üvənəba vuxhel Paççahee g'oşunbişde vuk'ləl ulyobzuriybış Avşalomne hək'ee huvuna q'arar gırgıne eskeraşık'le g'avxhuna. **6** Davudna

g'oşun, İzrailybişa dəv'ə haa'asva qıgooç'e. Dəv'ə Efrayimne ç'alägee vooxhe. 7 Maa'ab İzrailyna g'oşun Davudne insanaaşile avub aaxva. Mane yiğil maa'ab geeb eb k'yapk'in, g'ad aazir insan qik'u. 8 Maana dəv'ə hiqiy-allane gırğine cıgabişeeqab hiviyxharna. Mane yiğil ç'alığın g'ilincile geeb insanar gyabat'a. 9 Avşalom Davudne insanaaşısqa qızaxxa. Mana cune g'atiril alixi, xənne mi'qəne yivek avğançə i'lğəəmee, mang'una vuk'ul yivene geed bitağbinane cigayk açayxar. Məxür mana xəə'er givarxin axva, vuc alixina g'atirme qıjəvç'u avayk'anna. 10 Eskeraaşine sang'uk'le man g'acu, Yoavis yuşan ha'a: - Zak'le həşde Avşalom mi'qəne yivele qı'xi' g'acu. 11 Yoavee cus man yuşan hi'iynə insanık'le eyhen: - Hucuo? Vak'le manayee g'acu? Nya'a ġu mana mankecar i'xi' gidek'u? Zi vas mançıl-allı yits'ille şekel nuk'rayniy sayib ts'iraniy hevles. 12 Mane insanee Yoavik'le eyhen: - Yizde xilyaqqa aazar şekelib huvunaxhiy, zi paççahne duxaylqa xil g'udyoyt'alıy, Vak'le, Avışayk'le, İttayk'le, «Yizdemee mana gade Avşalom havaceva» paççahee əmr haa'a zak'le g'ayxhiy. 13 Zi paççahne cuvabike qıgeç'u, Avşalom gik'unaxhiy, vuççud nəxüdcad paççahıke dyugul ha'as eyxhe deş. Günad yizin sura aqqas deşdiy. 14 Yoavee mang'uk'le eyhen: - Zaqa, vaka avaak'an haa'asda gah deşda. Avşalom mi'qəne yivele qı'xi'carniy vor, mana qik'u deşiy. Yoavee xilyaqqa xhebille mizrag alyat'u, mang'une yik'eeqa hiyxə. 15 Yoavin silah haqqana yits'ire gade Avşalomusqa yoq'ne surale qeepxha, mana i'xi' gek'ana. 16 Qiyğa, g'oşunun İzrailybişa qihna gyapk'iy ç'əv he'ecenva, Yoavee şeypur i'lyviyxə. 17 Avşalomur yivele g'ayşu, ç'alägeene sa xənne g'uyeeqa dağaraçče. Ooqab g'ayebişa anbar saa'a. Manke gırğın Izrailybi cone xaybişeeqa heebaxa. 18 Avşalomee üc'ürnang'a sa xəbna g'aye alyaptı, mana Paççahaasıne Q'adaalil cus aabida xhinne ulyoozar haa'a. Mang'vee mane g'ayel «Zas yizin do havacesda dix ixha deşva» uvhu, mane g'ayey sün do hele. G'iyniyne yiğılıd mançık'le Avşalomna haykalva eyhe. 19 Tsadokne duxee, Axima'atsee eyhen: - Hasre zi g'adaxvan paççahısqə hark'in, Rəbbə vuc duşmanaaşine xilençe g'attixhan hi'iva xabar hevles. 20 Yoavee mang'uk'le eyhen: - ġu mana gaf g'iyna deş, sa menne yiğil sa mebna yugna gaf paççahısqə hee'e. G'iyna mang'una dix qik'u. 21 Yoavee Kuş eyhene cigeençene adamiyk'le eyhen: - Hoora, paççahısqə hak'ne, g'iyna g'acuynı mang'us

yuşan he'e. Mana insanır Yoavis kyorzuł, mançə g'adaxvan ayk'anna. 22 Tsadokne duxee Axima'atsee meed Yoavik'le eyhen: - Hucooyiy eyxhe ixhecen, hasre zinar şene adamiyqa qihna g'adaxvanas. Yoavee eyhen: - Nya'a, dix, vasır şeng'uqar qihna g'adaxvanas ikkan? ġu mana gaf hav'uva vas mukaafat heles deş. 23 Mang'vee eyhen: - Hasre hucooyiy eyxhe ixhecen, zi g'adaxvanasda. Yoavee mang'uk'le «G'adaxvneva» eyhe. Axima'ats Q'adaaline yaqqı'n g'adarxhun, Kuş eyhene cigeençene adamiyle ögee qexhe. 24 Mane gahil Davud anneyiy g'anne akkabışde yi'q'nee gyu'ur eyxhe. G'aravulyçiy şaharne akkayne oone cabırılqa İlqeç'umee, mang'uk'le sa insan g'adaxvan qöö g'ece. 25 Mang'vee paççahılqa onu'u, cuk'le g'acuyn paççahısqə yuşan ha'a. Paççahee eyhen: - İnsan saxhee mang'vee, xabar vukkekka vuxhes. Mana insan hiyxhar ixha. 26 G'aravulyçiyk'le g'adaxvan qööna sa merna insanır g'ece. Mang'vee akkee ulyorzung'ulqa onu'u, eyhen: - Meer sa merna insanır g'adaxvan qöö. Paççahee eyhen: - Manar xabar vukkekkanvor. 27 G'aravulyçee eyhen: - Ts'erriyng'un g'adarxhuniy Tsadokne duxayne Axima'atsne g'adarxhuniyıkıd akar. Paççahee eyhen: - Mana yugna insan vor, mana yugne xabarika i'qqə. 28 Axima'atsee paççahılik'le it'umda eyhen: - Gırğın yugda vod! Qiyğa mana paççahne ögil ç'iyelqamee k'yorzul eyhen: - Yugne Allahis, Rəbbis şukur vuxhena! Rəbbə valqa, yizde paççahılqa, xil g'ott'ulunybı yuğnecab xilyaqqa quvuynı. 29 Paççahee eyhen: - Yizda dix Avşalom yugrane vor? Axima'atsee eyhen: - Yoavee zinay sa merna paççahna nukar g'uxoolemee, zak'le maa'ad alikki-gikkıy gitxhu g'acu. Zak'le maa hucoome ixhay, nenme ixhay ats'a deş. 30 Paççahee eyhen: - Sa suralqana qıxha, maa'ar ulyozre. Manar sa suralqana qıxha ulyoyzarna. 31 Kuş eyhene cigeençena qarı eyhen: - Yizde xəring'us, paççahısqə zaqa yugna xabar vobna! Rəbbə g'iyına valqa g'elil qeepxhaynbişde xilençe ġu g'attixhan hi'ina. 32 Paççahee mang'uk'le eyhen: - Yizda dix Avşalom yugrane vor? Kuş eyhene cigeençeng'vee eyhen: - Hasre yizde xəring'une paççahne duşmanaaşikiy, mang'ulqa g'elil qeepxhayne gırging'uk Avşalomuk ixhayn ixhecen. 33 Paççah sacuraycar qa'a. Mana şaharne akkabışde oone gozeeqa İlqeç'u, gesşena. Mang'vee ooqa İlqə-ilqə eyhe ixha: - Yizda dix, yizda dix Avşalom! Dix, yiğne cigeec zicarxhiy qik'una! Yizda dix Avşalom!

19 Yoavılqa «Paççah Avşalомуqa vor geşse, mang'vee ak'ib avquva» hixhar ha'a. **2** Mane yiğiliy duşmanaasile şamepxhay ak'ilqa siyk'al. Eskeraşik'le paççahin yik' duxayqa gyotxhanva g'iyxhe. **3** G'oşun mane yiğil şahareeqa, dəv'eençe hixu qööna, naş qexhe dyugulenra şahareeqa i'kkəena xhinne ikkyooç'e. **4** Paççahee aq'valqa kar atçu, it'umba ts'ir haa'a: – Yizda dix Avşalom, ay Avşalom! Dix yizada, ay dix! **5** Yoav paççahne xaaqa ikkeç'u, eyhen: – G'iyna yiğin can, dixbişin, yişbişin, yiğne yadaaşin, caariyebişin canbi g'attixhan hı'yın yiğin insanar ꜑u k'ap'ik'ile avqa qav'u. **6** Vas ꜑u g'imecenabı vukkan, ꜑u ikkananbi vukkan deş. G'iyna ꜑u yişde gırging'uk'le haguyn, g'oşunbişin ç'ak'ınbiiy manbişin insanar yiğnemee vuççud deşin kar vodun. G'iyna zalqa hitxhir, Avşalom axu yişin gırqınbı g'iyna hapt'ınybxhiy, man yiğnemee yugdaniy ixhes. **7** Həşde milletisqa qığeç'e, manbişis yik'bı hele. Rabbilqan k'in ixhen, ꜑u g'iyna milletisqa qığdeç'vee, vaka exhalilqasse sacar insan axvas deş. Manid mek'valile g'iyniyne yiğlqamee yiğne vuk'lelqa qadiyn nekke pisin kar ixhes. **8** Paççah oza qıxha, şaharne akkabişisda giy'ar. G'oşunuk'led «Paççah şaharne akkabişisne gyu'urva» uvhumee, g'oşun paççahisqa savayle. Gırqın Izrailybime cone xayıbiseeqa apk'in vooxhe. İzrailyne gırqine nasılışe sana-sang'uka xiliyn ha'a, eyhe ixha: – Paççahee şı yişde duşmanaasine xilençe g'attivxhan hav'u! Filistinaasde xilençeb mang'vee şı g'attivxhan hav'u. Həşder Avşalomul-allá mana vuccar ölkenece hixu. **10** Şas xəbvalla hee'ecenva şı g'əyxi'na Avşalomur dəv'ee qik'una. Həşde paççah Davud yi'q'elqa sak'al hı'yinemee, şu nya'a vuççud itteyhe? **11** Paççah Davudee kaahin Tsadokusqayıy kaahin Ewyatarısqa in cuvab hixhar ha'as insan g'ixeple: – Yahudayne ağısaqqalaşık'le inəxüd eyhe: «Paççah yi'q'elqa sak'al ha'amee, şu nya'a nekke qiygiybı vooxhe? Izrailycad yuşan ha'an karbı paççahılqa, mang'une xaalqa hiyxhar. **12** Yızın çocar, şı sa ebanbi vob. Nya'a paççah sak'al ha'ang'a şu nekke qiygiybı vooxhe?» **13** Amasayk'led eyhe: «Nya'a şı sa ebanbi dişde vob? Yizde k'ane gırqine gahbişis Yoavne cigeena g'oşunbişda xərna ꜑u dexheene, hasre Allahee zalqa mançileb pisda ver ablee'ecen». **14** Mang'vee məxüd gırqine Yahudeesin yik'bı sang'un yik' xhinne culqa sak'al ha'a. Manbişe paççahisqa insan g'axuvu, eyhen: – Paççah, günar, yiğin gırqin insanarıb savk'le. **15** Paççah

sak'i, İordanne damaysqa hiyxhar. Yahuder paççahne ögeeqa, mana damayke alğahasva Gilgal eyhene cigeeqa abayle. **16** Baxurimğançene Benyaminne nasileençene Gerayna dix Şimeyir Yahudeeşika sacigee zaara paççah Davudne ögeeqvava geç'e. **17** Mang'uka Benyaminaşaına aazir insan arayle. Qiyğa Şaulne xaana nukar Tsiva, yits'uxhvayre mang'unä dix, g'ayrer nukar arayle. Manbi zaraba-zaraba İordanne suralqa paççahisqava avayk'an. **18** Coyub paççahisqa yugba qudoorabacenva mang'unä xizan damayle alğaaħas, damayne şena aq'valqa ilgeebaç'e. Gerayna dix Şimey, paççah İordanne damayle ilgeç'umee, Davudne ögil ç'iyelqa gizyaraçce. **19** Mang'vee paççahık'le eyhen: – Hasre yizde xəring'uk'le zal binah g'umoocecen. ꜑u, yizada paççah, İyerusalimğançe qığeç'uyne yiğil zi, yiğne nukaree, hav'una binah yik'el qavaale himaa'a. **20** Zak'le hav'una binah vaats'ana. Mançıl-allar zi g'iyna paççahne ögilqa gırqına Izrailybile ögee arı. **21** Tseruyayne duxee Avışayee eyhen: – Şimeyee Rəbbi g'əyxi'ng'uk'le eyhesinbi-ittehesinbi axu deş. Mançıl-allar mana gik'as ikkan. **22** Davudee eyhen: – Tseruyayn dixbi, zake şos hucoone? Nya'a zas duşmanna g'ats'apk'in? Zak'le zi Izrailyna paççah ixhay yugda ats'a vod, mançıl-allar g'iyna Izrailee vuşucar gik'as deş. **23** Paççahee qiyğa Şimeyk'le eyhen: – ꜑u gik'as deş. Paççahee mang'us k'in g'iysar. **24** Şaulna neva Mefiboşet paççahne ögilqa arayle. Paççah ark'inne yiğile, xaaqa sağra-salamatra sak'alsade yiğlqamee, mang'vee g'elybiyyi tanalinbi hodgul deş, muç'ru gyapxhi deş. **25** Mana paççahne ögilqa İyerusalimeeqa arımee, paççahee mang'uke qiyghanan: – Nya'asıdiy, Mefiboşet, ꜑u zaka qidyarı? **26** Mefiboşetee eyhen: – Yizda xərna paççah! Zi, yiğna nukar, k'aarava, zas əməleys palanbi i'xi', vaka sacigee əlyhəəsniy ikkan. Yizde nukaree, Tsiveeme, zas horbi hı'i. **27** Man k'ıldanan xhinne, mang'vee paççahne ögil zalqa zi hidi'iyncad karbı qı'i. Yizda xərna paççah, ꜑u Allahna malaaik xhinnena insan vor. Həşde vas hucooyiy ikkan manid he'e. **28** Yizde q'əsde dekkine nəsilən gırqınbı ꜑u gyapt'askanniy. Ğumee zi, yiğna nukar, yiğne sufranlı gi'i. Zaqa medin cuvab eyhesin għal deşin. **29** Paççahee mang'uk'le eyhen: – Nya'a xiliy qa'a? Zi vak'leyiy Tsivayk'le colbi q'öna qe'eva eyhe. **30** Mefiboşetee paççahık'le eyhen: – Yizda paççah xaaqa salamatra sak'ile qiyğa, hasre gırqin vucecad aleet'ecen. **31** Gileadğançena Barzilayır Rogelimğançe arı ixha. Paççah İordanne damayke alğahasva, manar

paççahiqa İordanne damaysqamee qaraylena. **32** Barzilay geer q'əsda, molyts'alyne seneeqa hirxılınya sa adamiy ixha. Mana geed karnana insan ixha. Paççah Maxanayım eyhene cigee axvamee, paççahisin gırğın kar Barzilayee adayle ixha. **33** Paççahee Barzilayk'le eyhen: - Zaka sacigee damayke ilğec'e, vasın gırğın kar zi İyerusalimee helesin. **34** Barzilayee paççahik'le eyhen: - Zaqa nimeena i'mi'rne avxu zi vaka İyerusalimeeqa l'qqes? **35** Həşde zaqa molyts'al sen vod. Zi nişincar şada'a deş. Zasqa ulyoğançınıy otxhaxhançın evad qöönne? Zak'le mə'niy qədəqqəne adameesiniy zayıfabışın sesid g'ayxhes əxayee? Mana zi nişisne hexxara yizde xəring'us paççahis yük ixhes? **36** Zasqa paççahika İordanne damayle ilğec'u sik'inna yəq əlyhəəs vukkan. Nişisinne zas məxdin mukaafat? **37** Hasre zi sak'i, yizde şaharee dekkineyi yedine k'anə qık'as. Yiğna nukar, yizada dix Kimham hasre vaka damayle ilğec'ecen. Yiğne yik'eençe nena yugvallayıy qöö mang'us manab hee'e. **38** Paççahee eyhen: - Kimham zaka sacigee damayne şene aq'valqa ilğec'es, yiğne yik'esqa yugda qöön zi ha'asin. Vas zake hucooyiy ikkan, vas ikkanan gırğın zi ha'asin. **39** Gırğın millet İordanne damayle ilğec'ule qiyğa, paççahir damayle ilğec'ena. Qiyğa paççahee Barzilayıs ubba hi'i, mang'us xayir-düə hoole. Manar cune xaaqa siyk'al. **40** Paççah Gilgaleeqa ayk'an. Cuka sacigeevir Kimham hayk'an. Yahudeesına goşunna gırğına, İzrailybışdeme goşunna sura paççahika avayk'an. **41** Gırğın İzrailybi paççahısqa abi, eyhen: - Nya'a yişde çocaaşə Yahudeeşə gü qoqü? Nya'a manbişə gü, yiğna xızan, yiğne k'anebin insanar İordanne damayle alğav'u? **42** Gırgıne Yahudeeşə alidghiniy qele: - Paççah yişda xını eyxhe. Nya'a, mançıke şos qəl vooxhe? Nya'a, şı paççahne sufranile otxhuniy otxhuninne? Deşxhee, şı paççahike hucoomecadee alyaat'u? **43** İzrailybişə Yahudeeşis alidghiniy quvu, eyhen: - Paççah şas şole yits'ne yəqqees geer k'anə eyxhe. Davud şas geer eyxhe. Nya'a şu şaqqa ooğançə avqa ilyaaka? Paççah yi'q'əlqa sak'al ha'asva, nya'a şı dişdiy ts'etta uvhu? Yahudeeşin cuvab İzrailybışde cuvabile qetan eyxhe.

20 Mane yiğbişil Benyaminaşına Bikriyna dix Şeva donana sa karai'dəəna insan Gilgalee eyxhe. Mang'vee şeypur əlixı', eyhen: - Şaka Davuduka, Yessyne duxayka, sacigeedin kar deşin! Yişda mang'uka avqas deş! İzrailybi, gırğınbi xaybişeeqa savk'le! **2** Gırgıne İzrailybişə Davud g'alerçu, Bikriyne

duxayqa Şevayqa qihna avayk'an. Yahuderme cone paççahike Davudu ke cureebaxhe deş. Manbi İordanne damaysse İyerusalimqamee Davuduqa qihna avayk'an. **3** Davud cune İyerusalimeene sareeqa siyk'al. Mang'vee sarayqa ilyaakasva g'alyav'yn caariyebi sa xaaqa akkyaa'a. Qiyğa mane xaane hiqiy-allá g'aravulyçer giviyxhe. Mang'vee manbişis grgincad helen. Mana saccu manbişika g'ilexha deş. Manbi sip'irer xhinne vuxha. Manbi hapt'asmee mane xaançə qıgeebeç'e deş. **4** Paççahee Amasayk'le eyhen: - Xhebne yiğee Yahuder zasqa see'e, günar cone k'anə ixhe. **5** Amasa, Yahuder sacigeeqa qoot'ala svark'imeeyir, cus gyuvxhuyné gahıl yi'q'əlqa siyk'al deş. **6** Davudee Avışayk'le eyhen: - Həşde Bikriyne duxee, Şevayee, şas dekkanan Avşalomuled geed ha'as. Yızın insanarıb alyaptı, gü mang'uqar qihna hoora. Deşxheene, sayıb mang'vee hiqiy-allançə cabırbişika it'um hi'iny şaharbi t'abal hi'i, yişde uleke aygval. **7** Yoavin insanar, Kereti, Peletbi, gırğın yugun cehiler Bikriyna dix Şeva t'abal ha'asva İyerusalimeençe mang'uqa qihna gyabak'a. Manbişil oyur Avışay ixha. **8** Manbi Giveoneene xənne g'ayeyne k'anenang'a Amasa manbişde ögilqa arayle. Yoavlı dəv'əyn tanalınbi ixha, yiğ'eqeqab ts'ira qav'u vuxha. Mane ts'iraylid g'ilinc givatxin ixha. Mana ögilqava əlyhəəme, g'ilinc givatxinne cigeençə qakkıtxhu, g'e'exhəhan. **9** Yoavee Amasayk'le eyhen: - Yızda çoc, gü yugrane vor? Qiyğa Yoavee Amaseys ubba ha'asva, mana sağne xileka muç'ruyke aqqapqa. **10** Amasee, Yoavne solne xilene g'ilincilqa fikir hoole deş. Yoavee xilen g'ilinc Amasayne vuxhnyaqa hi'xi' mang'un iç'alatı ç'iyelqa ehekka'a. Q'öd'es g'ilinc hi'xəsda iş aaxva deş, mana mankeçar qek'ana. Yoaviy cuna çoc Avışayıb Bikriyne duxayqa, Şevayqa, qihna avayk'an. **11** Yoavne insanaaşine sang'vee Amasayne k'anə ulyorzuł, eyhen: - Şavusiy Yoav ikkan, vuşuyiy Davudne sural Yoavıqa qihna qoracen. **12** Amasa yəqqı'nə yi'q'nee eban alyart'u ixha. Mane insanık'le g'ecen, Amasayne mayititsqa qarına-qarına maa'ar ulyoyzarır. Millet mang'usne ulyoyzar g'ecemee, mang'vee Amasayn mayıt yəqqı'nə yi'q'neençə alyaat'u, çoleeqa qıkkı, ooqad tanalın kar adaççe. **13** Amasa yəqqı'lə alyart'ule qiyğa, gırğınbi Bikriyna dix Şeva aqqasva Yoavne qihna avayk'an. **14** Yoav Avel-Bet-Maaka eyhene şaharılqasse gırğına İzrailyne nasılşde yi'q'neençə ilğec'e. Maane cigabişeençəb g'oşun sabı, mang'uqab qihna avayk'an. Sayib mang'uqab qihna Berim eyhene

cigeençenbi avayk'an. **15** Yoavna g'oşun k'yoptul, Avel-Bet-Maaka hiqiy-allançe avqaqqana. Manbişə şaharne cabırbişde hiqiy-allı nyuq'vneke sa axtın ciga hi'i, cabırbi qukkyok'al ha'as havayk'an. **16** Mane gahil sa ək'elikane zəiyfee şahareençe ts'ir hav'u, eyhen: - K'ırkı alixhxhe! K'ırkı alixhxhe! Hucoona ixhes, Yoavik'le inyaqana qoracen, cuk'le eyhesin cuvab vodun. **17** Yoav məng'isqana qarimee, məng'ee qiyghanan: - Yoav ġune vor? Mang'vee, «Ho'o, zi vornava» eyhe. Zəiyfee meed eyhen: - K'ırkı alixhxhe, zi, yiğne nukaree, vak'le hucooyiy eyhes. Mang'vee «Yızın k'ırı val vodva» alidghiniy qele. **18** Zəiyfee eyhen: - Şenke «M'sləhət Avel eyhene şahareençe hevqevaniyxhe» eyhen. İş manbişə məxüb g'ooce vuxha. **19** Mana Izrailyna yugvalla vukkanna qopkuna sa şahar vobna. Vas Izrailyne xəbne şaharbışda sane hi'gəəkar haa'as vukkan? Nişil-allane vas Rəbbis vukkanne şaharbışda sa hi'gəəkar ha'as vukkan? **20** Yoavee alidghiniy qelen: - Hi'gəəkaraa'asdayiy avaak'an haa'asda fikir zake əq'əna quvxhecen! **21** Man ġu eyhen xhinne deş vod. Efrayimne suvabınane cigeençe Bikriyne dix Şeva paçcah Davudılqa g'elil qixha. Saccu mana şasqa qele, zınar ine şaharisse qığçə'u, əlyhəəsda. Zəiyfee Yoavik'le eyhen: - Mang'una vuk'ul şaharne cabırile valqa dağepçes. **22** Zəiyfa ək'elika i'ğiykir milletne k'anyaqa iyeek'an. Milletinib Bikriyne duxayna Şevayna vuk'ul gats'apk'in, mang'usqa dağabaçče. Mançile qiyğa Yoavee şeypur 1'lyviyx, g'oşunub şaharne hiqiy-allançe ts'its'ooxhena. Gırgınbi cone xayıbışeqa siviyk'al. Yoavır İyerusalimqa paçcahne k'anyaqa siyik'al. **23** Yoav gırgıne Izrailyne g'oşunna xərna ixha. Yehoyadına dix Benaya Keretbışdayıv Peletbışda xərna ixha. **24** Adoram həmbalaaşına xərna ixha. Axiludna dix Yehoşafat taarix oyk'anna ixha. **25** Şeva mirza ixha, Tsadokiy Eyyatarib kaahinar vuxha. **26** Yair eyhene şahareençena İra Davudusne kaahin ixha.

21 Davudee paçcahiyvalla haa'ane gahil, xhebille sen çıçıqad qihna q'ittin ixha. Mançinemee Davudee Rəbbike qidghin ha'a. Rəbbree Davuduk'le eyhen: - Man Şauləeyiy cune nasilen k'yav'uyne ebal-allı vod. Mang'vee Giveonğançenbiniy gyapt'i. **2** Paçcahee Giveonbi qopt'ul, manbişika yuşan ha'ana. Giveonbi Izrailybi deş vuxha. Manbi Emor eyhene milletke avxuynbi vuxha. Izrailybişə manbi üçübbə g'alya'asva k'ın g'assır ixha. Şaulusmee manbi gyapt'i

avaak'an haa'as vukkiykin. Mang'us mane cigabışee saccu Izrailybişə Yahuder avxu vukkan vuxha. **3** Davudee Giveonaasıke qiyghanan: - Zasse vuşdemee hucoo ha'as əxəyee? Şu, Rəbbree g'əyxı'yne milletis xayir-düə huvuynemee, şı hav'una bınah zasse nəxüb havaakal haa'as vəəxəyee? **4** Giveonbişə mang'uk'le eyhen: - Şas Şauliniy cune nasilen k'inəəgəyiy nuk'ra ikkan deş. Izrailir şas vuşucar gik'as ikkan deş. Davudee manbişik'le eyhen: - Şos hucooyiy ikkan, zi manid ha'asin. **5** Manbişə paçcahik'le eyhen: - Şı Izrailil imaaxvacenva Şaullee şake öc alyapt'i, şı gyapt'i. **6** Mang'uke g'arına yighiye adamiy şasqa hele. Şinab manbi Rəbbree g'əyxı'yne Şaulne Givea eyhene şaharee Rəbbine ögil givaaxanas. Paçcahee «Manbi zi şosqa qevlesinbiva» eyhe. **7** Paçcah Davudus Şaulne ühatsühat Yonatanna dix Mefiböşet qiykkanna. Mang'us mana qiykkanna Rəbbine ögil Yonatanis k'in g'assırva. **8** Paçcahee Armoniyiy merna Mefiböşet alyabat'a. Manbi Ayyayne yişsee Ritspee Şauluke vuxuyn dixbi vuxha. Sayib mang'vee Şaulne yişsee Meravee Mexolğançene Barzilayne duxayke Adrielike vuxuyn xhoyre dix alyabat'a. **9** Mang'vee manbi Giveonbışeqa qoole. Giveonbişə manbi Rəbbine ögil suval givaaxananbi. Manbişda yighirsana sacigee habat'anbi. Manbi xhit'a qiviyşalne ts'eppiyne yiğbişil givaaxan. **10** Ayyayne yişsee Ritspee cesva palan alyaat'u, ganzıl gyadaçče. Ritspa xhit'abi qiyşal gibgilne yiğbişile, givapxininbışılqa gyoğiy gyoğasde yiğlqamee maa'ar ayxu. Məng'ee manbişde mayitbişeqa yiğniyiğin xəybisin şit'yar, xəmded çolan həyvanar qeetxhes hassır deş. **11** Şaulne caariyee, Ayyayne yişsee Ritspee ha'ana mana iş Davudulqa hivxhar haa'ana. **12** Davudee hark'in, Şauliniy mang'une duxayn Yonatanın bark'vbi Gileadne Yaveşne ç'ak'ınbışike g'eşşenbi. (Filiştinaaşe Gilboa eyhene suval Şaul gik'uyne yiğil manbişin mayitbi Bet-Şeane maydama givayxanəbi. Yaveşğançene insanaaşəb abi, manbişin mayitbi qöqənbi.) **13** Davudee Şauluniy mang'une duxayn Yonatanın bark'vbi mançe alyaat'anbi, şene givapxinne yığħing'unud bark'vbi sa'anbi. **14** Davudne insanaaşe Şauliniy mang'une duxayn Yonatanın bark'vbi Benyaminaaşine cigabışee Tsela eyhene şaharee, Şaulne dekkine, Gişine, mağareene nyuq'vnesnee k'eyxha. Paçcahee manbişik'le uvhuyn gırgın, mane insanaaşe ha'an. Mançile qiyğa Allahee ölkaynemee ha'ane gırgıne düəbəşis alidghiniy qelen. **15** Meeb Filiştinaaşda

İzrailybışika dəv'ə gyooxha. Davud cune insanaaşika Filistinaaşika səyxəsва ayk'an. Manbı Filistinaaşika siviyxəmee Davud oyzarna. **16** Rafayke g'ariyne işbi-Benovusus Davud gik'as ikkiykan. Mang'une nizeyn siv tuncuke xhebid vəş şekel yi'q'velee ixha. Yi'q'eeqad mang'vee ts'edin g'ilinc qı'l eyxhe. **17** Tseruyayna dix Avışay Davudusqa kumagis qarı, Filiştinğançena mang'vee i'xi', gek'an'a. Mane gahil Davudne insanaaşə mang'us k'in g'assır, eyhen: - İzrailin işix k'imadəqqəcənva, sayır ġu şaka dəv'eeqa ayres deş. **18** Mançile qiyğa Filistinaaşika Gov eyhene cigeē meed səvxij gexha. Mane gahil Xuşa eyhene cigeençene Sibbekayee Rafayke g'arına Saf gek'an'a. **19** Filiştinaaşika Gov eyhene cigeē meed səvxij gexha. Manke Bet-Lexemğançene Yareyne duxee Elxananeet Gatğançena Golyatna çoc gek'an'a. Mang'une nizeyn cik'rı qexhvane xhanayn arğacın dal xhinne xətta ixha. **20** Gat eyhene şaharne k'anə sa menne yəqqees gitxhuynə savxee, Rafayke g'arına sa axtına canakana insan ixha. Mane insanne xileppişilib, g'elybişilib yixhiblə t'ubiy. Mang'uqa gırğıba g'ayeyoq'ab t'ub vuxha. **21** Izrailybışık'le mang'vee nen qadiy eyhemee, Davudne çocune Şimayne duxee Yonatanee mana gek'an'a. **22** Mana Rafayke g'arına yoq'uyre insan Gatğançenbı vuxha. Manbı Davudneyiy Davudne insanaaşine xileke hapt'i.

22 Rəbbeem Davud gırğıne cune duşmanaaşineyiş Saulne xilençe g'attixhan hi'imee, Davudee Rəbbis ina ma'niy qəbəqqə: **2** Rabb yizda suva vobna, yizda g'alə, zi g'attixhan ha'ana vorna. **3** Allah yizin ganz vodun, Mang'usne zi dyugul ixhes. Yızın g'alxan, zi g'attixhanasda suva, it'umun ciga Mana vor. Allahee zi g'attixhan ha'a. Ğu, Rəbb, zi eb ulyoogħanbışde xilençe g'attixhan ha'a! **4** Şukur gyooxhane Rəbbilqa ona'as, yizde duşmanaaşine xilençer g'attixhanasda. **5** Yizde hiqiy-allə gyabat'an mirtar ixha, zi gek'anə damabışile zi qəyyən ixha. **6** Ahalin t'ü'bı zalqa alitk'ir ixha, gyapt'asde gugubüşeqar zi gırxhu ixha. (Sheol h7585) **7** Dağamiyvalee zi Rəbbilqa onu'iny, Allah kumagis qort'ul. Mang'uk'le yizin ses Cune xaa g'ayxhiy, yizin uts'ur Mang'une k'iriysqa hitxhiriy. **8** Mang'us qəl vuxhal-allə c'ije oyt'al, i'giykaran, xəən xhebbi iğiykar, manbı hoyharanbı. **9** Mang'une quşeençə kuma qığeç'u, għalençe gyooxhan haa'an ts'a i'xiyxə. Mançikeb gyopxhanna għadir k'yoohar. **10** Mang'vee xəybı qaxi, c'iyelqamee geç'enə. Miç'axiyalla Mang'une g'elybişik avub vuxha. **11** Sa

keruvulil alixi, mitsine xılıbışıl ilexa. **12** Hiqiy-allan ciga xəmdilqa sak'al ha'a, xhineka gyatsts'yne k'aarne bulublıbışike Culqa açesin kar ha'a. **13** Mang'une nuruke gyotxhanan ts'a qı'ğəə ixha. **14** Rəbbeem xəybı g'əħətqə', Haq'-Ta'aalee ses gyayhe. **15** Vukbı avhu, duşmanar ehevkaa'nbı, ts'ayilpan i'xi', manbı oot'al-ooxal haa'nbı. **16** Qəvəq'ənasde Rəbbine sesike, quşeençene qı'ğəəne it'umne nafasike, deryahin k'oralybi g'ece giyğal, dyunyeyn xhebbi g'ece giyğal. **17** Mang'vee xəybışeençə xil hotku, zi aqqi, zi k'orane xhyanbışeençə qığavhu. **18** Zi gucnane duşmanike Mang'vee g'attixhan hi', zi g'imece eyxhenbışike, yizdemee geeb gucnanbışike g'attixhan hi'. **19** Yizde pisde yiğil manbı yizde ögilqa qıgeepç', Rəbbeeme zi aqqi. **20** Mang'vee zi dağamiyvalike hixu'u, zi ikkiykin, zi g'attixhan hi'. **21** Yizde qopkuvalis sik'ı huvu. **22** Mang'vee məxüd hi'iny zi Rəbbina yəq' avquva, pisda ixha Allahilqa yi'q'sak'al hidi'iva. **23** Mang'un gırġin q'aanunbı yizde ögil vod, Mang'une g'aydabişiler hixu deş. **24** Zi Mang'une ögil məttine yik'eka ixha, zicar zi bīnahike havacına. **25** Rəbbeem yizde qopkuvalis sik'ı huvu, Cune ulene ögil yizde məttivalis sik'ı huvu. **26** Ğu saadik'ranang'uka saadik'ra eyxhe, kaamilinbışika kaamilyra vor. **27** Məttinbışika məttira, quç'opkuriyinbışika, cone quç'opkuriyis sik'ı eyxhe. **28** Hooç'an-g'ooc'ananbı Ğu g'attivxhan haa'a, cocab-co axtiba vukkekanbışılqab Ğu ul giviixhe, manbı k'ap'ik'ile avqa qaa'a. **29** Rəbb, Ğu yizin işiğ vod, Ğu yizda miç'axiyvalla nurulqa savaak'al haa'a. **30** Zi Vakasana duşmanaaşikin ha'a, yizde Allahika şaharbı aqqaqqa. **31** Allahna yəq kaamilyba vob, Rəbbin cuvab mətdida vod! Mang'ulqa yi'q' qizzırna gırğına, Mang'vee g'attixhan ha'an'a. **32** Rəbbile ġayri, Allah vuşune vor? Yişde Allahile ġayri, medin ganz nenne vod? **33** Allah yizda it'umna g'alə vobna, Mang'vee yizda yəq qopku qaa'a. **34** Mang'vee yizin g'elybi maralın g'elybi xhinne ek' qaa'a, Zi axtivalee it'umra aqqaqqa. **35** Mang'vee yizin xileppi dəv'əyisin xhinne qa'a, zasse tuncike hi'iny vuk quç'okara's əxən. **36** Ğu zas g'attixhanasın g'alxan huvu, Ğu hi'inye kumaagika zi axti qı'i. **37** Zasse saccu Vaka əq'ra iykaras əxə, zi məxür qaçayxarır deş. **38** Zi duşmanar g'ee'epşiynbı, manbı gyapxiynbı, manbışikin ixhesmee yi'q'əlqar sak'ı deş. **39** Zi manbı hööq'əv'u c'əvxhana, manbışisse suğoots'asib vəvxü deş, yizde g'elybişik avqa manbı qukk'yopk'ul.

40 Dəv'əynemee Ğu zalqa guc alipk'ir, zalqa g'elil qeepxhaynbı Ğu yizde g'eliqqa huvu. **41** Duşmanar zalqa yi'q'i hina qav'u, zi g'imcenanbışıkınıñ zi hi'iyn. **42** Manbişə uleppi ooqa qe'eeyid, manbi g'attivxhan haa'anbi vuxha deş, Rəbbilqa onu'eeyid, Mang'vee alidghnimy quvu deş. **43** Zi manbi k'ööq'ü, toz xhinne qav'u, şahrabışeedin battaq xhineeyib k'ööq'üynbi. **44** Ğu zi, yizde milletne g'elil qepxhayke g'attixhan hi'i, zake milletbişa xərna hi'i, zak'le dyats'ancad milletbi yizde xilyaqa quvu. **45** Menne cigeençenbi yizde ögil k'yozarov'ynbi, yizin do g'ayxhimee, eyhen ha'a. **46** Menne cigeençenbi yizde ögil hapq'iriynbi. Qəpq'i'n zezebi atk'u, dyuguleepxhayne cigeenç qıgeepç'iyynbi. **47** Rəbb vorna! Yizde Ganzis şukur vuxhena! Zi g'attixhan hi'iyn Ganz, Allah, axtı qe'e! **48** Allahee zal-allä qəl qığaaha, milletbi yizde xilyaqa qele. **49** Mang'vee zi yizde duşmannaşine xilençe g'attixhan ha'a, Mang'vee zi yizde duşmannaşile ooqana ha'a, Zi eb ulyooganbişa xilençe g'attixhan hi'i. **50** Rəbb, mançıl-allä zi Ğu menne milletbişa yi'q'nee axtı qa'as, zi Yiğne doyus şukur haa'as! **51** Allahee Cune paçcahis xədin ǵamxhaybı heles, g'əyxı'yne Davudne nasiles gırğine gahbişılıcab yugvalla haagvas.

23 Davudee nekke qiyğa inva uvhu: – Yesseyne duxee Davudee, Allahee axtı qı'ine insanee, Yaaq'ubne Allahee g'əyxı'ng'vee, ittune miznane mə'niybi Izrailee qədəqqəng'vee inəxiüd eyhe: **2** Rəbbine Ri'hi'n zale ġana uvhu, Mang'un cuvab yizde mizel vod. **3** Izrailyne Allahee inəxiüd uvhu, Izrailyne Ganzin zak'le inəxiüd uvhu: «Allahile qəyq'ənang'vee insanaaşis qopkuba xəvvalla haa'a. **4** Mana buludbi deşde miç'eeb ilqəøne, gyoğiyile qiyğa hits'aagharne, ok' alelyaa'ane verığne ulek akar». **5** Hək'ebab, Allahee yizda xizan g'əvxüna! Mang'vee zaka gırğine gahbişisin cuvab dişde g'ats'atk'un? Mana cuvab bikırın, badal dexhen ixha. Mang'vee zas ıkkananbi hele, Mang'vee zi g'attixhan ha'a. **6** Gırğın karai'dəənbı zazabı xhinne dağaa'as. Manbişılqa şavaacad xil hotkas deş. **7** Manbişik soot'asınbişa, nizeyl, g'ilincil alyapt'as vukkan. Manbişin gırğınbi cigeecab gyooxhan haa'asınbi. **8** Davudne igideesin dobı inbi vod: Taxmonne şahreençena Yoşev-Başşevet xhebne igidna xərna ixha. Sa dəv'ee mana molyud vəş insanlıqa nizeyka hark'in, manbi gyapt'iyynbi. **9** Mang'ule qiyğa Axoxiyina neva, Dodoyna dix Eleazar ixha. Mana xhebne igidna sa ixha. Filiştinaaşine g'oşunulqa cuvab ayhemee, mana Davuduka ixha.

İzrailybı yi'q'əlqa ts'its'eepxhamee, **10** saccu sa Eleazar cune cigeençe i'ğdiykar. Mang'vee g'ilincid alyaat'u, xileppi ri'hi'le g'a'atk'vasmee, Filiştinar gyabat'a. Dəv'ə ç'əvvvxhayle qiyğa, mang'usse xil aaqı, g'ilinc dağeçes əxə deş. Mane yiğil Rəbbəe Izrailybış xədin ǵameepxhay hele. Izrailybı mane yiğil Eleazarisqa saccu maa'ab avxuyن hapt'iynbı q'era qaa'asvacab siviyl'al. **11** Mang'ule qiyğyna Harar eyhene şahareençena Ageyna dix Şamma ixha. Sa yəqqee Filiştinar Lexi eyhene cige sabayle. Maad hüvə oozıyn çol ixha. Izrailybışin millet Filiştinaaşile q'ətq'ı'n, mançə hexvan. **12** Saccu Şamma çolune yi'q'nee ulyoyzar. Mang'vee Filiştinaaşisa çol qele deş, manbi gyabat'anbi. Mane yiğil Rəbbəe Izrailybış xədin ǵameepxhay hele. **13** Suk qiviyşalne gahil xhebts'alyne xəring'una xhebiyre Davudne k'anyaqa Adullamne mağaraysqa abayle. Mane gahil Filiştinaaşına g'oşun Refaimne q'adaalilqa savayle. **14** Davudmee xil hidixharasde cige ixha. Filiştinaaşikene sabaranbi manke Bet-Lexem vuxha. **15** Davud xhyanika gyorxhan ixhayke eyhen: – Zas Bet-Lexemne akkaysneene kahrizeençə xhyan ikkekkanaxhiy ixhana! **16** Manke mane xhebne igidee Filiştinar sabiyne cigayne yi'q'neençe g'ilincibisika cosda yaq hav'u, Bet-Lexemne akkabisneene kahrizeençə xhyan gyatsts', paçħah Davudus adayle. Davudus man xhyan ulyoġas diykkin, man xhyan Rəbbis helen xhinne ç'iyelqa ot'al ha'a. **17** Mang'vee eyhen: – Rəbb, Ğu zi mançike havace. Nya'a, yizdemee hapt'yle qı'dəpq'ı'n xhyan gyatsts'es hapk'iminbişa zi eb ulyoğayee? Mançıl-allad mang'vee man xhyan ulyoġa deş. Man xhebne igidee hi'i. **18** Yoavna çoc Tseruyayna dix Avişay xhebts'alyne igidna xərna ixha. Mana cune nizeyka xhebidi vəş insanika saçikku, manbişin gırğınbib mang'vee gyapt'iyynbi. Mançile qiyğa mang'un do xhebne igidin do xhinne qivaats'lyn eyxhe. **19** Mana xhebts'alyne igidiler qivaats'ına ixheeyir, şene xhebne igidika avayq'ar deş. **20** Yehoyadayna dixir Benayir ç'ak'in işbi g'ecena qivaats'ına insan ixha. Mana Qavtse'el eyhene şahreençə qarı ixha. Benayee q'öyre Moavğançena inekke yugna igid gek'a. Mang'vee yiznane yiğil k'orane cigeeqa giç'u, şir gik'u. **21** Sayır mang'vee sa geer xərna Misirğançena gik'u. Misirğançeng'une xile nize ixha. Benaya mang'ulqa t'at'aka ark'in, Misirğançeng'une xilençe ts'its'lı mang'un nize g'leşən. Qiygar Misirğançeng'une nizeykarac mana gek'ana. **22** Man

gırgın Yehoyadayne duxee Benayee ha'a. Mançıl-allá mana xhebiyre igid xhinne qıvaats'ına ixha. **23** Mana xhebts'alyne igidiler qıvaats'ına ixheeyir, şene xhebne igidika avayq'ar deş. Davudee mana, cus g'aravuliyvalla ha'anbişa xərna giyxhe. **24** Mane xhebts'alyne igidne yı'q'nee inbib vuxhaynbi: Yoavna çoc Asahel, Bet-Lexemğançene Dodoyna dix Elxanan, **25** Xarodğançena Şammayıy Eliqa, **26** Peletğançena Xelets, Teqoağançena İqqesna dix İra, **27** Anatotğançena Aviezer, Xuşabışa Mevunnay, **28** Axoxibışda Tsalmon, Netofğançena Maharay, **29** Netofğançena Baana dix Xelev, Benyaminne nasilena Giveağançene Rivayna dix İttay, **30** Piratongançena Benaya, Gaaşne q'adaalile Hidday, **31** Aravğançena Avi-Alvon, Barxumğançena Azmavet, **32** Şaalvonğançena Eliaxba, Yaşenin dixbı, Hararğançene Şammayna dix Yonatan, Ararğançene Şararna dix Axiam, **34** Maakağançene Axasbayna dix Elifelet, Gilogançene Axitofelyna dix Eliam, **35** Karmelyğançena Xetsray, Aravğançena Paaray, **36** Tsovağançene Natanna dix İgal, Gadne nasilena Bani, **37** Ammonğançena Tseleq, Tseruyayne duxayn Yoavin silah i'giykar ha'aná Beerotğançena Naxaray, **38** Yeterğançena İrayiy Garev, **39** Q'etbişa Uriy. Manbi gırgiba sacigee xhebts'ale yighiyre insan ixha.

24 Rəbbina qəl meeble izraililqa avqaqa. Mang'vee Davuduk'le eyhen: «Hoora, Izrailybiyyi Yahuder qəpqə». Məxür Mang'vee Davud izrailybişilqa g'elil qı'l. **2** Davudee cune k'anene g'oşunne xəring'uk'le Yoavik'le eyhen: - Həşde Danile Beer-Şevalqamee, gırgine izrailyne nasılıbışde yı'q'nee iviykre, manbi qəpqə. Zak'le manbi nimeenbi vuxhay ats'axhxhes iukkan. **3** Yoavee paççahık'le eyhen: - Yiğin millet nimeeniy, hasre Rəbbee, yiğne Allahee, manbi vəş nəqqees mançile geeb qee'ecen. Yiğne ulek'led man g'acecen. Nya'a, nişil-allane yizde xəring'us paççahis məxbina iş haa'as vukkan? **4** Paççahin cuvab Yoavneyiy g'oşunne ç'ak'inbişa cuvabile ooqan ixha. Yoaviy g'oşunun ç'ak'imbı izrailin millet qətqəs vüqqəva paççahis qıgeeşəc'ənbi. **5** Manbiş İordanne damayle İlgeepç'i, Aroer eyhene şaharne k'ané çadırkı giyxə. Mana şəhar q'adaalyne yı'q'nee vuxha. Qiyğa manbi Qadine nasilene cigabisile k'ena Yazer eyhene şahareeqa avayk'an. **6** Mançe manbi Gileadeeqa, Taxtim-Xodşı eyhene cigeeqa havayk'an. Mançeb Dan-Yaan eyhene şahar ilgevç'u, Sidonne şahareeqa qabı hiviyxhar. **7** Sur eyhene g'aleeqa,

Q'ivbışdeyiy Kana'anbişde gırgine şaharbişeeqa manbi hapk'ın, hiviyxharanbi. Nekke qiyğab manbi qavaylenbi Yahodayne canubulyne Beer-Şeveeqa. **8** Yük'ne vezeyiy g'ane yiğee manbiş ölka k'anençeqomaqamee gits'ibaxhana. Mançe İyerusalimeeqa siviyk'al. **9** Yoavee nimeeniy insanar vuxhava paççahık'le eyhe. İzrailee mane gahil g'ilincikə səyxəs əxsasda molyud vəş aazır, Yahudeeyir xhod vəş aazır igid ixha. **10** Davudee millet qətqəs alikkile qiyğā, mang'us culecad cus naş qexhe. Mang'vee Rəbbik'le eyhen: - Mana iş hav'u, zi xəbna binah opxhun. Rəbb, həşde hucoona ixhes ine g'ulune taxsirike ilyheç'e, zi bəç'əriyvalla hav'u. **11** Davud qinne yiğil miç'er oza qixesse, Rəbbee Davudulqə hixhar ha'ane Qad peyğambarik'le eyhen: **12** - Hoora, Davuduk'le eyhe, Rəbbee inva vod eyhe: «Yiğne ögilqa xhebille kar gixhxhes. Mançın sa g'əyxə, Zi vak ha'as». **13** Qad Davudusqa arı, mang'uk'le eyhen: - G'əyxə, yighille senna yiğne olkee misvalybi ixhane vas iukkan? Xheyible vazna hixu yiğne duşmanaaşine xilençə iykarasne iukkan? Deşxheene, xhebille yiğna yiğne olkee yı'q'ı'n ik'arbi ixhane iukkan? Həşde yugba fikir opxhun, ğu yiğin cuvab eyhe. Zi hark'in zi G'axuvuyng'uk'le eyhes. **14** Davudee Qadik'le eyhen: - Yizdemee geed dağamda vod. İnsanne xilyaqqa gyapk'asse hasre Rəbbine xilyaqqa gyapk'ecen. Rəbbiqə rəhi'm geeb vob. **15** Mane yiğil miç'ediyile otçu, Vucee gyuvxhuna gah ç'əvvvxhesmee, Rəbbee Izraililqa yı'q'ı'n ik'arbi g'ixe. Danile Beer-Şevalqamee yights'al aazır insan qek'a. **16** İyerusalimeen insanar gyapt'asva malaaikin xil hodakkemee, Rəbbis maabın insanar qiviykkin, malaaikik'le eyhen: - C'əv, xil g'ayşe! Rəbbin malaaik mane gahil Aravna donane sa insanne attayne k'ané ixha. Aravna Yevusbişa ixha. **17** Davuduk'le millet gek'an malaaik g'acumee, Rəbbik'le eyhen: - Binah hav'una zi vor, taxsir zal vod. Nya'a ine syuru xhineene insanaşa hucoone hı'i? Manbiş-allá zasiy yizde xizanis caza hevle. **18** Mane yiğil Qad Davudusqa arı, eyhen: - Hark'in Yevusbişa eyxhene Aravnayne attal Rəbbis q'urbanbi allya'an ciga ale'e. **19** Qadine cuvabıkə, Davud, Rəbbee əmr hav'yn xhinne maqa hayk'an. **20** Aravna avqa ilyakkimee, Davudiy cun insanar cusqa qöö g'ooce. Mana g'aqa qıqeç'u, paççahne ögil ç'iyelqamee k'yorzul, **21** eyhen: - Nəxürkenane yizada xərna paççah zasqa arı? Davudee eyhen: - Rəbbis q'urbanbi allya'an ciga alya'asdemeə zi vake yiğna atta alivşes

arı. Millettilin yi'qi'n ikar ulyoozrecenga zı Rəbbis q'urbanbı alya'as. **22** Aravnee Davuduk'le eyhen: – Hasre yizde xəring'vee, paççahee cune ulesqa yugda qöönmeen alyaat'u, Rəbbis q'urbanbı alle'ecen. Haane gyoxhxhan hi'i q'urbanna allya'asın yatsbı aleet'e. Gyoxhxhan ha'asde osune cigee migrabıyyiy yatsbışde gardanaqa qa'an karbı aleet'e. **23** Paçkah, man gırın zı vas hele. Aravnee meed eyhen: – Hasre Rəbb, yiğna Allah, vaka yugra ixhecen. **24** Paççaheeme Aravnayk'le eyhen: – Zı vake man ciga məxüdcad deş alyaat'as, zı mançıke vas hək' qevles. Zas q'ərad gitxhuyn kar zasse Rəbbis, yizde Allahıs, gyooxhan haa'ana q'urban xhinne ablyaa'as dəəxə. Davudee attaykeyiy yatsbışike xhots'al nuk'ra qele. **25** Davudee maa'ad Rəbbis q'urbanbı allya'an ciga ali'i, maa'ad gyoxhxhan ha'aniy medin q'urbanbı allya'a. Rəbbee ölkaynemee haa'ana düə q'abil haa'ana, mançikad İzrailee yi'qi'n ik'arbı ç'əveedaxhenbi.

Daniyal

1 Yahudayne paççahee Yehoyakimee paççahiyvalla haa'ane xhebid'esde sen, Baabilyna paççah Navuxodonosor, cune g'oşunuka İyerusalimisqa qarı. Mang'una g'oşun şaharne hiqiy-allı ulyoozar, mana avqas vukkiykan. **2** Xudaavandee Yahudayne paççah Yehoyakim Navuxodonosorusqa qele. Navuxodonosoree Allahne xaanje sabara karbib alyaat'anbi. Navuxodonosoree manbi Şinareeqa, Baabilyla eyhene cigabiseeqa, cune byutybışde xaaqa qikki, maane xazineeqa giyxhe. **3** Qiyğa paççah Navuxodonosoree cune sarayne işçeesine vuk'lel ulyorzulyne Aşpenazilqa əmr haa'a: «Paççahne nasilençenbiyyi qıvaats'lyne Izrailyne xizanbisteençen, **4** vuk'dyak'aran, micagın, ək'elikan, ats'alynan, kar xət qixhes əxəsin, sarayee paççahis, paççahee eyhen ha'as əxəsin mek'vunbi see'e. Manbisğğu Baabilyna miziy kitabbi xət qe'e». **5** Paççahee manbisğ vucee otxhanne otxhuniykeyiç çaxireke yiğisiysta pay curaa'a. Manbişed xhebillə senna qətqiyle qiyğa, paççahis xidmat haa'aniy givgalas. **6** Mang'vee sav'uynbişika sacigee cühütür Daniyal, Xananya, Mişael, sayır Azarya eyxhe. **7** Paççahne işçeesine vuk'lel ulyorzuling'vee manbisğ medin dobı giyxhe: Daniyalılıqqa Belyteşassar, Xananyalqa Şadrak, Mişaelilqa Meşak, Azaryalqad Aved-Nego. **8** Daniyalee culed-alqa eyhen: «Zicar zi paççahee otxhanne otxhuniykeyi mang'vee ulyoğane çaxireka mi'q'i' qidya'as». Vucecar vuc mi'q'i' qidyl'iyinemee, mang'vee sarayne işçeesine vuk'lel ulyorzuling'ulqa ghal aaqa. **9** Allahee həməxüd ha'a, Daniyal sarayne işçeesine vuk'lel ulyorzuling'une ulen aqqaqqana, mana mang'usqa yugra qarayle. **10** Sarayne işçeesine vuk'lel ulyorzulyung'vee, Daniyalik'le eyhen: - Şos otxhuniyiy çaxır heleva uvhuyne yizde xəring'ule, paççahile zi qayq'ənna. Paççahne ulesqa şu manesa mek'vunbişile zaifba qabee, manke mang'vee yizda vuk'ul g'ats'aak'vanas. **11** Sarayne işçeesine vuk'lel oo ulyorzulyung'vee, Daniyalne, Xananyanne, Mişaelyne, Azaryanne vuk'lel ooqa insan giyxhe. Daniyalee mang'uk'le eyhen: **12** - Qora ğu, yits'ne yiğna şı, yiğin nukarar, siliys üvxe. Hasre şas, oxhanas saccu alyadiyñcike allecen, ulyoğasıd xhyan helegen. **13** Nekke qiyğab ilyaake, şiyee aq'vayle yugba deşxheene, paççahin kar otxhanan mek'vunbiyee. Mançile qiyğası vas nəxüdiy ikkan həməxüdud he'e. **14** Mana manbişे

eyhençilqa qarı, manbi yits'ille yiğna siliys üvxiyxə. **15** Yits'ne yiğile manbi, paççahin otxhuniyibi otxhunne, maane menne mek'vunbişile yugbab, ç'ak'bab g'ooce vuxha. **16** Man g'acu, mane nukaree, manbisğ paççahee helen otxhuniyiy çaxır, manbisğe g'ayşu, alyadiyñbi hele. **17** Allahee mane yoq'ne mek'vung'us ats'al, i'limbı ats'axhxhesda ək'el huvu. Daniyalis gyagvad ixbhayn, nik'ek g'acuynid hucoo eyheniyiva eyhesid əxi'yn. **18** Paççah Navuxodonosoree manbi cusqa ableva eyhen yiğ qadi hitxhiring'a, sarayne işçeesine vuk'lel ulyorzulyung'vee manbi paççahisqa abayle. **19** Paççah manbişedə gırging'uka yusan ha'ana, mang'uk'le manbişedə yi'l'q'nee Daniyalika, Xananyayka, Mişaelika, Azaryayka sa aqqasda merna iveauke deş. Mançile qiyğası manbi paççahisqa işılqa alyabat'a. **20** Paççahee manbişike gırchine ats'alybişdeyiy ək'elikane karbişde hək'ee qidghin hı'imee, g'ecen, manbişik'le cune ölkeene gırchine sehirbazaaşileyiç cadubı ha'anbişile yits'ne yaqqees geedid ats'a. **21** Daniyal Kir eyhene paççahee, paççahiyvalla haa'asde senilqamee maa axva.

2 Navuxodonosoree paççahiyvalla haa'ane q'öd'esde sen, mang'uk'le nyak'bı g'ece. Mançile qiyğası mang'un yik'sacuray qa'a, nyak'cad hexva. **2** Paççahee əmr haa'a, cuk'le nik'ek g'acuyn nen eyheyiyiva ats'axhxhesva, mang'vee cusqa sehirbazar, nyak'bı qa'as əxənbı, cadubı ha'anbi, sayib Baabilin k'oran ək'elynan insanar qoot'leva eyhe. Manbi paççahisqa sabiyng'a, **3** mang'vee manbişik'le eyhen: - Zak'le sa nyak' g'acu, mançinid yizin yik'sacuray qa'a. Zas ats'axhxhes ikkan, man hucoo eyheniy. **4** Baabilyne k'orane ək'elynarbişə, paççahis Arami mizel alidghiniy qele: - Paççah, geer qa'ana! Vak'le g'acuyn nyak' şas, yiğne nukaraaşıs, yusan he'e, şinad eyhes man nenva eyheniy. **5** Paççahee manbişik'le eyhen: - De'es! Zi inəxüd ha'as: şu zak'le nik'ek g'acuynud, yizin nyak' id nen eyheniyiva ittevhene, şoke xüvəbi ha'as, vuşun xaybid yi'qqlıqa sak'al ha'as. **6** Şu zak'le nik'ek g'acuynud, yizin nyak' nen eyheniyivad uvheene, zi mançıl-allı şos paybı, mukaafatbı, xəbnab hı'rmat haa'as. Həşde şu zak'le nik'ek g'acuynud, yizin nyak' nen eyheniyivad eyhe. **7** Manbişə meed alidghiniy qele: - Hasre paççahee şas, cune nukaraaşıs, cuk'le g'acuyn nyak' yusan he'ecen, şinad man nen eyheniyiva eyhes. **8** Manke paççahee eyhen: - Zak'le ats'an, şos vaxtcab xiliy qaa'as vukkan. Şok'le zi uvhuyn

yugda ats'an: 9 yizin nyak' zasyuşan hidee'ene, şos sa caaza vuxhes. Vuşde ək'eleeqa qımaylecen, şu şoled-alqan karbı qığ'ı, zas horbı he'eene, zi qiyğa mançıl-allı fıkır badal haa'as. Həşde şu zas nyak' yuşan he'e. Qiyğa zak'led ats'axhxhes, man nyak' nen eyheniy şosse eyhes əxəvudva. 10 Baabilyne k'orane ək'elynanbişə paççahık'le inəxüd eyhen: - Ç'iyene aq'valycar, paççahee eyhen ha'as əxəna insan deşda. Nenecad paççahee, vuc nimee xərrar, gucukar ixheene, məxdin kar şehirbazaaşike, nyak'bi qa'as əxənbışike, Baabilyne k'orane ək'elynanbişike heqqiyin deşdiy. 11 Paççahee eyhen kar geed dağamın kar vod. Man paççahık'le allahaasile əyri şavussecad eyhes əxəs deş. Allaharmee insanaaşile əq'əna vooxhe. 12 Man cuvab g'ayxhi, Baabilyna paççah əq'əna. Baabilin gırqın k'orane ək'elynanbi gyapt'ecenva mang'vee əmr haa'a. 13 K'oran ək'elynanbi gyapt'eva əmr qıgevç'umee, Daniyalı cun hambazarıb gyapt'asva t'abal haa'a vuxha. 14 Paççahne g'aravulyçeşine oo ulyorzulyna Ariox, Baabilin k'orane ək'elynanbi gyapt'asva i'qqəmee, Daniyalı mang'uka k'orane ək'elika, ats'alika yuşan ha'a. 15 Mang'vee Arioxuke qiyghanan: - Paççahee nya'asdiyxan inəxüb qəvəq'ənasda əmr hav'u? Manke Arioxee gaf vuxhana xhinne Daniyalis haa'ana. 16 Manke Daniyal paçcahisqa hark'in, mang'uke cun nyak' nen eyheniyva, yuşan ha'asda gah hooqa. 17 Daniyal xaaqa sak', cune vuk'lelqa qadiynçine hək'ee hambazaşis: Xananyeys, Mişaelis, Azaryeys yuşan ha'a. 18 Mang'vee manbışık'le eyhen: - Xəybışde Allahike heqqə, Mang'una zas rəhi'm qabı, zi mançine sirlıqla hixharecən. Manke şı, Baabilyne k'orane ək'elynanbi gyapt'as deş. 19 Rəbbee, Daniyalı xəmde man sir gyagva'an. Mançıl-allab Daniyalı xəybışde Allahis inəxüb şukur haa'a: 20 - K'orana ək'eliy guc Mang'una vuxhal-allı Allahın do hammaşə axtıvaledi ixhecen! 21 Vaxtıy dyovur badal haa'ana Mana vor! Paççahar taxtilqa gyaa'anar, g'a'anar meer Mana vor. Mang'vee ək'elynanbişis k'orana ək'el, kar ats'anbışısız ats'al hele. 22 K'oraaleedin, dyugulenid aaqana Mana vor, nurud Mang'uka vod, miç'axvaleedinid g'ecenar meer Mana vor! 23 Ğu zas k'orana ək'eliy guc huwil-allı zi Ğu axtı qa'a, zi Vas şukur haa'a, Yızde dekkaaşına Allah. Şı Vake heqqiyin kar, Ğu zak'le haguyn. Paççahın nyak' nen eyheniyva Ğu şak'le uvhuyn! 24 Mançile qiyğa Daniyal Baabilin k'orane ək'elynanbi gyapt'ecenva paççahee

gixhxhiyne Arioxne k'anyaqa ari, eyhen: - Baabilin k'oran ək'elikanbi gimabat'a. Zi paççahne k'anyaqa ikkee, zi mang'us cun nyak' nen eyheniyva yuşan ha'as. 25 Arioxee Daniyal mankecar paçcahisqa ikki eyhen: - Zak'le paççahın nyak' nen eyheniyva, eyhes əxəsda aveykina. Mana insan Yahudeyeençe aqqı, qarınbışda sa vorna. 26 Paççahee Daniyalıke (mang'us mankilqasse Belyteşassarva do gixhxhi) qiyghanan: - Vasse zak'le g'acuyn nyak' yuşan ha'as əxəyee? Sayid man nen eyheniyva eyhes əxəyee? 27 Daniyalee eyhen: - Nenecad k'orane ək'elynang'usse, cadu ha'ang'usse, nyak' qa'angusse, sehirbazisse paççahık'le g'acuyné nyak'ın sir, mang'us yuşan ha'as əxəs deş. 28 Xəə'ədmə, sirbi aaqas əxəna Allah vor. Mang'vee vuk'lelqa qalesinbid paççah Navuxodonosoruk'le hagva. Ğu nik'eenang'a vak'le g'acuyn nyak'bi inəxdinbi ixha: 29 Paççah, ġu yiğne tyulee g'alirxhuyn'a, yiğne fikreençə i'lğəət ixha, vuk'lelqa hucooniyxan qales, inçile qiyğa nenniyxan ixhes. Sirbi Aqqang'veeyid vak'le hucooyiy ixhesva haguyn. 30 Zi mane sirlıqla dyunyel giring'ule ək'elikananana deş hirxhil. Zi man nyak' paççahılqa hixhar he'ecenva, vak'lel yiğne yik'eençə i'lğəənbı ats'axhxhecenva, zas man nyak' aaqi. 31 Paççah, vak'le nik'ek sa xəbna haykal g'avcu. Geeb xəbna, qəvəq'ənasda xhinnena, huç'omç'arna haykal yiğne ögee ulyobzur vuxha. 32 Mane haykalna vuk'ul məttine k'ınəəğəyke, t'ap'anbiyyi xileppi nuk'rayke, vuxhuniy umabid yezake ixha. 33 G'elyibid yivayke, mi'q'lebişinmee sik'inin cigabi yivayke, sik'iminbid qoocune g'i'bi'ne nyuq'vneke ixha. 34 Ğu mançiqə ilyakkane gahil, xil sidet'ucab çileb alqa g'aye qopxu qabı, mançine yivaykeyi g'i'bi'ne nyuq'vneke hi'iyne mi'q'lebiş qipxhir manbı xüvə-xüvəna qa'a. 35 Mankecad yivayke, g'i'bi'ne nyuq'vneke, yezake, nuk'raykeyi k'ınəəğəyke xüvəbi ixha, g'i'lina attayl eyxhene balybiyk akara qaa'a. Qabiyne mits'inid man alixa'an, maa'ad mançike vuççud g'alyadaççe deş. Haykalis qipxhirne g'ayeyke sa xəbna suva qooxhe, mane suvaynid dyunyecad aqqaqqa. 36 Vak'le g'acuyn nyak' məxdin ixha. Həşded paçcahis man nen eyheniyva yuşan ha'as. 37 Ğu paççahaaşına paççah vorna. Xəybışde Allahee vas paççahiyvalla, guc, xəbvalla, manimee xədin do huvu. 38 Mang'vee yiğne xilyaqı insanaaşına nasıl, çolun həyvanar, xədin şit'yar quvu. Mane gırqınçına paççah, Mang'vee ġu hi'l. Şena k'ınəəğəykena vuk'ul ġu vorna. 39 Qiyğa, vale avqana

sa mebna paççahiyvalla vuxhes. Mançileb qiyğa yezakena, dyunyecad vuk'lek ikkeesda, xheyib'esda sa mebnab paççahiyvalla vuxhes. **40** Yoq'ub'esda paççahiyvallamee yiva xhinne it'umba vuxhes. Yivayn gırğın kar haq'var-hiyxvər ha'an xhinne, mane paççahiyvallinid gırğın man paççahiyvallabı haq'var-hiyxvərə'sin. **41** Mi'q'lebiniyi g'elybişde t'ubaasın sa sura qoocune g'i'bı'nı ne nyuq'vneke, mansa surad yivayke ixhay vak'le g'acuyn. Həmaxbib mana paççahiyvalla sura-surana vuxhes. Mançika yivayna it'umiyvalla vuxheeyib, g'i'bı'nı nyaq'v alivkiyid vak'lecad g'acuyn. **42** Nəxüdiy g'elybişde t'ubaasın sik'imin ciga yivayke, sik'iminid g'i'bı'nı ne nyuq'vneke ixha, həməxdid mane paççahiyvalin sa sura it'umda, mansa sura kavrakda ixhes. **43** Nəxdiyi vak'le yival g'i'bı'nı nyaq'v alivku g'avcu, həməxdid mang'un milletbı ixhes. Manbişə sana-sang'us yişşar adameeşis huveeyib, manbi sana-sang'uk at'ivq'anas deş, yivayig'i'bı'nı nyaq'v sana-sançıl itt'idiq'anan xhinne. **44** Mane paççahaşaşine gahil xəybışde Allahee misacab ilykidevxhasda, menne milletbışde xilyaqası ilgidevç'esda xhinməna paççahiyvalla alyaa's. Mançın çile ögiylin gırğın paççahiyvallabı alykyahasınbı, vucmee misacab alykivxhas deş. **45** Vak'lecad g'acuyn suvayk xıl sidet'ucab g'aye qopxu qabı, yivayke, yezike, g'i'bı'nı ne nyuq'vneke, nuk'rake, k'inəəğayke xüvəbi hi'i. Məxüd xənne Allahee g'iynyike şaqı ixhesinbı paççahılqa hixhar hi'i. Man nyak' qotkuyn vodun, man nen eyheniyad qotkuda yuşan hi'i. **46** Mankecar paççah Navuxodonosor aq'vakkena gizerçü, Daniyalis k'yorzu, mang'unemee paybı alleva, ətirbi gyoxhxhan he'eva eyhe. **47** Paççahee Daniyalık'le eyhen: - Vasseke mane sirrilqa hixharas əxi'na, vuşda Allah hək'erar allahaşaşına Allahır, paççahaşaşınar Xərna vor, sirrilqar hixhar ha'ana Mana vor. **48** Mane yiğile paççahhee Daniyal xənne işbışılqa giyxhe, mang'us geed xədin paybı hele. Mang'une xilyaqası Baabilynə şaharijı mançine hıqıy-allan cigabı qele, Baabilynə k'orane ək'elynanbışdır xərna ha'a. **49** Daniyalee paççahike heqqə, paççaheeeyib Şadrak, Meşak, Aved-Nego Baabilynə cigabişee ç'ak'ine işbışılqa giviyxhe. Daniyal vucmee paççahne sarayeeclar axva.

3 Paççah Navuxodonosoree k'inəəğayne haykal haa'a. Mançına axtivalla yixhts'al, aq'vallab yixhille xilekkum ixha. Haykalib gyuvxhu vuxhana Baabilynə cigabişee Dura eyhene çoleeqa. **2** Qiyğa paççah Navuxodonosoree caanişinar, emirar,

valibi, müşavirar, xazinadarar, haakimar, məmurar, sa cuvabika, mane cigayne gırğın vuk'lel ulyobzuriynı vucee gyuvxhuyne haykalısqı, mana g'avsaras savalecenva xabar g'uxoole. **3** Mane gahil paççah Navuxodonosoree gyuvxhiyne haykalne k'anyaqa, haykalis g'avsrencenva caanişinar, emirar, valibi, müşavirar, xazinadarar, haakimar, məmurar, mane gırğine cigayne vuk'lel ulyobzuriynı savayle. **4** Xabar hooleng'vee axtıda eyhen: - Menne milletbışin, xalq'bışin, menne-menne mizyaşaşıl yuşan haa'an insanar, şolqa əmr haa'a: **5** şeypur, zurna, lira, arfa, naq'ra, tulugna zurna, menne neneviy i'liyxəne instrumentbışın ses g'ayxhiyne gahil paççah Navuxodonosoree givxhiyne k'inəəğayne haykalne ögee aq'vakkena qukkyopk'ul mançis k'yoozre. **6** Vuşuyiy aq'vakkena qukkyudyork'ul mançis k'idyorzu, xəbne gyopxhanne peşteeqa g'uvxharas. **7** Məxüd gırğine milletbışee, xalq'bışee, menne-menne mizyaşaşıl yuşan haa'anbiše şeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, naq'rayn, tulugne zurnayn, menne neneviy i'liyxəne instrumentbışın ses g'ayxhiyne gahil ç'iyelqa gizepcı, paççah Navuxodonosoree gyuvxhuyne k'inəəğayke hav'uyne haykalis k'yobzur. **8** Mane gahil Baabilysaşiken sabarabı sabı, cühüt'yaşaşine hək'ee hexxan karbı yuşan ha'a. **9** Manbişə paççah Navuxodonosoruk'le eyhen: - Paççah, geer q'a'ana! **10** Ğu əmr hav'u, şavuk'leyiy şeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, naq'rayn, tulugne zurnayn, menne neneviy i'liyxəne instrumentbışın ses g'ayxhi, k'inəəğayke hav'uyne haykalne ögee ç'iyelqa gizerçü mançis k'yozrecen. **11** Vuşuyiy mançine ögil ç'iyelqa gizderçü mançis k'yudyorzu, xəbne gyopxhanne peşteeqa g'uvxharas. **12** Ğu Baabilynə cigabişee ç'ak'ime işbışılqa gyuvxhuyne cühhüty'aaşee Şadrakee, Meşakee, Aved-Negoyee val k'ırı iliyxhe deş. Manbişə yiğne allahaşaşıs ibəədat ha'a deş, Ğu hav'uyne k'inəəğayne haykalne ögee gizepcı mançis k'yoozar deş. **13** Mançike Navuxodonosorus qəl vooxhe. Mang'vee Şadrak, Meşak, Aved-Nego cusqa ableva əmr haa'a. Man insanar paççahisqa abaylenbi. **14** Navuxodonosoree manbışık'le eyhen: - Şadrak, Meşak, Aved-Nego, man hək'enne, şu yizde allahaşaşıs ibəədat hidya'ava, zi gyuvxhuyne k'inəəğayne haykalne ögee gizepcı, mançis k'idyozaarva? **15** Vuşdemee yugdaniy ixhes, şok'le şeypurun, zurnayn, lirayn, arfayn, dyafin, tulugne zurnayn, menne i'liyxəne instrumentbışın ses g'ayxhiyne gahil, zi hav'uyne haykalne ögee

gizeççi mançis k'yobzuree. Mançine ögee gizeççi mançis k'idyobzureene, xəbne gyopxhanne peşteeqa g'uvooxharas. Mane gahil nene allaheene şu yizde xilençe g'attivxhan haa'as? **16** Şadrakee, Meşakee, Aved-Negoyee paçcahis inəxdin alidghiniy qele: - Ay Navuxodonosor, ine işee şicab şı vake g'attivxhan hav'iy nişisinne? **17** Şı xəbne gyopxhanne peşteeqa hüvəxəv'ee, şı i'bəədat ha'ane Allahisə şı peşteençe g'attivxhan haa'as vəəxəsini. Mang'vee şı yiğne xilençe g'attivxhan haa'ası. **18** Şas, vak'le in ats'axhxha ikkan, şı eyhencadid dexheene, meeş şı yiğne allahaası i'bəədat ha'as deş, şu gyuvxhiyne k'ınəəgøyne haykalne ögee gizeççi mançis k'yoozaras deş. **19** Manke Navuxodonosorus Şadrakike, Meşakike, Aved-Negoyuke qal vooxhe. Mang'un qəlike aq'vacad badal eyxhe. Mang'vee amr haa'a, peşt hammaşee qahaançile yighne yəqqees hissaxaba vuxhecen. **20** Cune g'oşunne nekke gucukane eskeraaşilqa əmr haa'a Şadrakin, Meşakin, Aved-Negoyn g'elybi-xileppi ayt'il xəbne gyopxhanne peşteeqa dağee'ecenva. **21** Şadrakee, Meşakee, Aved-Negoyee tanalqa cübbəbi, şalvarbı ali'i ixha, vuk'ləlqad çalmabı qı'i ixha. Manbi cone tanalinçikacab g'elybi-xileppi ayt'il xəbne gyopxhanne peşteeqa hiviyxəng'ə, mançike qı'gəəne yalavın eskerar gyabat'anbi. **24** Mane gahil paçcah Navuxodonosor peşteeqa horzulymee, ghal aaqı axva. Qiyğa mana zaara g'elilqa suğotsu, cune mi'sləhətçeeşike qiyghanan: - Nya'a, şı g'el-xıl ayt'ilna xhebiyre hambaz peçteeqa hiviyxəng'ə, mançike qı'gəəne yalavın eskerar gyabat'anbi. **25** Mane gahil paçcah Navuxodonosor peşteeqa horzulymee, ghal aaqı axva. Qiyğa mana zaara g'elilqa suğotsu, cune mi'sləhətçeeşike qiyghanan: - Nya'a, şı g'el-xıl ayt'ilna xhebiyre insan dişde ts'ayeeqa dağav'u? Manbişə paçcahis inəxdin cuvab qele: - Ay paçcah, şu hək'en eyhe! **25** Paçcahee manbişik'le eyhen: - Zak'le ts'ayee, vuççud dexhayn xhinne iykarna, g'el-xıl idiyt'ilna yoq'uyre insan g'ece. Manbişda yoq'ur'esda allahaasına duxaykir akar. **26** Navuxodonosor peştine k'anyaqa qarı, onu'u eyhen: - Allah Ta'aalayn g'ular, Şadrak, Meşak, Aved-Nego, qıgeepç'e, inyaqa qudoora. Manke Şadrakır, Meşakır, Aved-Negoyır ts'ayeençe qıgeebəç'enbi. **27** Hiqiy-allá sabiyne caniśinaaşik'le, emiraaşik'le, vaalibisik'le, paçcahne mi'sləhətçeeşik'le g'ecen, ts'ayin mane insanaaşine tanık vuççud hi'i deşud. Manbişde ç'erbişikid, tanalqa ali'iynçikid ts'a set'u deşud, manbişike gyotxhuniy evad qöö deşud. **28** Navuxodonosoree eyhen: - Şadrakne, Meşakne, Aved-Negoyne Allahis şukur vuxhenal! Mang'vee Cun malaaik g'axuvu, Culqa yı'q'bı qizzırıyın

g'ular g'attivxhan hav'u. Manbi paçcahne əmireençe qıgeepç'i hapt'yle qəpqı'nın deş. Manbiş cone Allahile əyayı menne allahaası k'yoozarası i'bəədat ha'as ikkiykin deş. **29** Mançıl-allab zi həşde əmr gırgıne xalq'bis, milletbis, menne-menne mizyaşıl yuşan ha'anbis əmr ha'a: Şadrakne, Meşakne, Aved-Negoyne Allahis kufr h'i'ne insanıke xüvəbi ha'as. Manbişin xaybid yı'qı'lqa sak'al ha'as. Məxüb g'attivxhan haa'as vəəxəna merna allah dexhal-allı. **30** Mançile qiyğa paçcahee Baabileeyiy çine hiqiy-allane cigabışee Şadrakis, Meşakis, Aved-Negonus sik'ildad ç'ak'in işbi hele.

4 Paçcah Navuxodonosoree gırgıne dyunyelyne xalq'bisik'le, milletbisik'le, menne-menne mizyaşıl yuşan haa'ane insanaaşik'le eyhen: «Vuşun barakat geed qixhen! **2** Zas ikkanniy Allah Ta'aalee yizdemee hı'yın əlaamatbıyy Mö'cuzabı şos yuşan ha'as. **3** Nimeena xəvvallayi Mang'une əlaamatbışee, Nimeenacab guciy Mang'une mö'cuzabısee! Mang'una paçcahiyvalla gırgıne gahbişista paçcahiyvalla vobna, Mang'vee vuk'lek vukkiy nasılılqa ilgeç'es!» **4** «Zı, Navuxodonosoree, xaa, yizde sarayee nişinacab hidya'ana yugna, karnana i'mi'rniy haa'a vob. **5** Yiğbişde sa yiğil, zi qəq'əni'yin sa nyak' g'acu. Nik'ek g'acuyné karbişa zi fikir opxhanmee, zi mane fikirbışee geer qəq'ən hı'i. **6** Zı, mançıl-allab əmr hav'u, yızın nyak' nen eyheniyva ats'axhesdemee, zasqa Baabilin gırgın k'oran ek'elynanbi see'eva. **7** Manke zasqa sehirbazar, cadubı ha'anbi, falçeər abayle. Zi manbişis yızın nyak' yuşan he'eeyid, manbişisə man nyak' nen eyheniyva eyhes əxi' deş. **8** Nekke qiyğa zasqa Daniyal donana arayle, zi mang'usud yızın nyak' yuşan ha'an. (Mang'un do Belyteşassar vod, yizde allahne doyulyna, muq'addasne allahaasıñ ri'h mang'une ad vod). **9** Zı uvhuyn: - Sehirbazaasına nekke xərna eyxhena Belyteşassar! Zak'le ats'an, yiğne ad muq'addasne allahaasıñ ri'h vod, yiğnemee sırırlqa hirxhiliy dağamın deş vod. Həşde zi vas zak'le nik'ek g'acuyn yuşan ha'as. Şu yızın nyak' zas qe'e. **10** Zak'le nik'ek, dyunyeyne yı'q'nee sa geeb axtına yiv g'avcu. **11** Yiv manimee xəb qooxhe, manimee it'umooxhe, mançin q'om xəybışeeqa hivixhar. Mana yiv dyunyeyne gırgıne surabışile g'ooce vuxha. **12** Mançıl uftanna t'ele, geed meyvabı, gırgıng'uscad oxhanasın kar eyxhen. Mançine avud çolun həyvanar, yivelid xəybışeedin şit'yar eyxhe ixha. Gırgıne üç'üdünçincəd mançile kar otxhan ixha. **13** Zı nik'eenang'a zak'le, xəybışeençe

muq'addasın malaaiik gəə g'acu. **14** Mane malaaikee axtine sesika eyhen: „Mana yivub, cilin bitağbid gyatxe, mançilyn t'eleb g'llymabaççe ulyoode, meyvabid inyaqa-şaqa dağ'e. Hasre mançik avudun həyvanarid, cilin şit'yarid hetxvecen. **15** Saccu mançin dunk kokbişika sacigee yivaykayiy yezaka alitk'ir, çolee ələane ok'bışee hasre. Hasre man xəybışde ciyin cüvə qe'ecen, həyvanaaşika sacigee yid ok'bışee ixhecen. **16** Hasre mane yiveke insanna ək'el g'avşu, mançis həyvanna ək'el hevlecen. Hasre yighille senna məxüd ixhecen. **17** Həşdiyne insanaaşık'le ats'axhxhecenva, muq'addasne malaaikaşa əmr hav'u: insanaaşine paçcahiyvalis Allah Ta'aalee xəbvalla haa'a. Mang'veeyib paçcahiyvallab şavusqayıy Cus vukkan mang'usqab qoolena. Mang'usser insanaaşine yi'q'nee nekke avqanar manbışda xərna ha'as əxəna“. **18** Zak'le - paçcah Navuxodonosoruk'le - məxdin nyak' g'acu. Belyteşassar, man zak'le g'acuyn nyak' nen eyheniyva zak'le eyhe. Yizde paçcahiyvaleene k'orane ək'elynanbışde sang'ussecad man nen eyheniyva eyhes əxi' deş. Vasse man ha'as əxəsin, val muq'addasne allahaasin ri'h vod». **19** «Mane gahil Belyteşassar donana Daniyal, sabara gahna ghal aaqicar axva, mana cunecar fikırbişile qayq'ənna. Paçcahee mang'uk'le eyhen: - Belyteşassar, nik'enir, mançine mə'naynır ġu qəq'ən hima'acen. Belyteşassaree eyhen: - Yizda xərna, ġu şavuk'leyiy g'imece, man nyak' manbışın ixbaynxhiy, man nen eyheniyvad yiğne duşmanaaşine vuk'ləlqa qadınxhiy! **20** Vak'le g'avcuna axtına, it'umna, q'om xəybışeqa hiviyxharna, dyunyeyne gırğine surabişile g'oocena, **21** çulin t'ele micagna, meyvabı geednana, gırğing'vee otxhanna, çolan həyvanar əqeeeqa qadaylena, xəane şit'yaşaç çil akvaabi ha'ana **22** yiv, paçcah, ġu vorna. ġu xər qixha it'umxhana, yiğna xəbvalla xəybışeqa, yiğin vuk'lek vulkiyid dyunyeyne gırğine surabişilqa hitxhir. **23** Paçcahik'le xəənçe giç'una muq'addasna malaaiik g'acu. Mang'vee eyhenid g'iyxhen: «Mana yiv gyapxi oot'e. Saccu mançin dunkiy kokbi yivaykayiy yezaka alitk'ir nyuq'vnee, çolane ok'bışee g'aletçe. Hasre mançis xəəne ciyin xhyan helecen, yighille sen ilgeç'esmeeyib çolane həyvanaaşika aaxvecen». **24** Paçcah, haane zi vak'le nyak' hucoo eyheniyva eyhe. İn Allah Ta'aalee, yizde xəring'une, paçcahne vuk'ləlqa qalesin uvhu. **25** ġu insanaaşine yi'q'neençə g'e'şəssda, ġu çolune həyvanaaşika sacigee ixhes. Vas yatsis xhinne ok' ooxhan haa'as, ġu xəəne

ciyin əyxəra'as. ġu məxür yighille senna axvas. Allah Ta'aalee insanaaşine paçcahiyvallabılış xəbvalla haa'ava, Mang'veecadid manbı Cus neng'uneyiy xilyaqa ikkanid qeleva, manke vak'le ats'axhes. **26** Vak'le nik'ee yivene dunkuka sacigee kokbid havaceva uvhuyn eyhe g'ayxhiy, man yiğna paçcahiyvalla vasqa savaak' alasdava eyhen vodun. Valqa gırğınç Xəybışee xəbvalla haa'ava hitxhiring'a, man ixhes. **27** Mancıl-allad, paçcah, ġu zal yugda k'ırı alixhxhe: binahbışike xil ts'its'ee'e. Binah haa'asse, kardeşinbış rəhi'm, qopkuvalla he'e. ġu məxüd he'eene, sayib, yiğna yugvalybişeenah gah xiliy qooxhe». **28** Man gırğın kar paçcah Navuxodonosorne vuk'ləlqa qadaylen. **29** Ooğançe yits'iq'vəble vaz ilgevç'ule qiyğa, paçcah Baabileene sarayne daxal iykarang'a, **30** eyhen: - Hayna xəbna paçcahaşaçına paytaxt Baabil, zi yizde xənnə gucuka, yizin do axtıda ixhenceva alyav'u. **31** Cuvab paçcahne għalençe qiġeç'u ç'əvxha deşdiy, xəybışeenə ses qaadayle: - Paçcah Navuxodonosor, yiğna paçcahiyvalla xilençe g'avşesdava q'arar huvu. **32** ġu insanaaşine yi'q'neençə g'e'şəssda, çolane həyvanaaşika ixhes, yatsin xhinneyib ok' ooxhanas. ġu məxür yighille senna axvas. Allah Ta'aalee insanaaşine paçcahiyvallabılış xəbvalla haa'ava, Mang'veecadid manbı Cus neng'uneyiy xilyaqa ikkanid qeleva, manke vak'le ats'axhes. **33** Navuxodonosorne hək'ee uvhiyn karbı mankecad vuk'ləlqa qadaylenbi. Mana insanaaşine yi'q'neençə g'e'şəssena, mang'veeyib yatsan xhinne ok' ooxhan giyğal. Mang'un ç'ərbi q'aacirna vusun xhinne xiliy qixxesmee, xħint'arid şit'yaşaç xħint'ar xhinne xiliy qixxesmee xəybışde ciyin mana əyxər ha'a ixha. **34** «Zi Navuxodonosor, man yiğbi çəveedaxheng'a, xəeqa ilyakkı. Manke yizda ək'el zalqa sapk'il. Zi Allah Ta'aalays şukur hav'u, Gırğine għabbiż Vorung'un do axti q'i'. **35** Mang'unemee, dyunyeyn gırğin insanar vuççud deşin kar vod. **36** Yizda ək'el zalqa sapk'ilne gahil, zalqa paçcahaşaçına xəbvalla, axtin do satk'il. Yizin mi'slħaħżeerayi zas k'anenbinbi meeħ zasqa sapk'il. Manbiše zi meer paçcahiyvalilqa sak'al hi'i. Zi şenkiñçiler qivaats'ina ixha. **37** Xəybışde Paçcaħin gırğin işbi yugunbi, yəqbid qotkuynbi ixhal-alla, həşdiyle zi, Navuxodonosoree, Mang'us şukur haa'a, Mana axti qa'a. Mang'usse co axtiba avqaaqanbi avqa qa'as vəəxənbı».

5 Paçcah Belyşassaree aazırne cune insanis xədin otħxun-ulyodgiye hele, manbişika caxir ulyoġa. **2** Belyşassaree caxir ulyodguyle qiyğa əmr haa'a, cune

dekkee Navuxodonosoree İyerusalimeene Allahne xaançe qıǵı'yın k'ınəəğənyiy nuk'rayn g'abbi cusqa alleva. Paççahis, cune k'anebinbişika, cune yedaaşıka, cune caariyebişika mançee çaxır ulyoğas ikkiykan. **3** Manke maqa Allahne İyerusalimeene xaançe qıǵı'yın k'ınəəğənyin g'abbi adayle. Paççahee vucee, cus k'anebinbişe, cune yedaaše, cune caariyebişe mançee çaxır ulyoğası. **4** Manbişe çaxır ulyoğası k'ınəəğəyke, nuk'rayke, yezike, yivayke, yiveke, g'ayeyke hav'uyn allahar axtı qaa'a vuxha. **5** Mane gahıl maa'ad, insanne xilen t'ubar g'ece giyğal, paçcahne sarayne xənne axtine şamdamıs k'anene cabırıl, mane t'ubaaşe hucoomecad oyk'anan. Paççahik'le mane xilen oyk'anang'a, g'ece ixha. **6** Man g'acu, paçcahne aq'vaylin rangcad ayk'an, mana mançile məxi'r qoýq'on giyğal, q'aratsabı çıçıs qiyxhar, iykaras dəxə axva. **7** Paççahee it'umna ts'ir hav'u eyhen: – Cadu ha'anbi, Baabilin k'oran ək'elynanbi, falçer zasqa see'e! Abiyne Baabilyne k'orane ək'elynanbişik'le paççahee inəxüd eyhe: – Şavaayıy man otk'unin, nenvayıy uvhu mang'ulqa paççahaşaın karbı alya'as, gardanaqab k'ınəəğəyna tsep qaa'as, cuker paççahiyvalina xhebir'esda insan ha'as. **8** Paççahin giyğin k'oran ək'elynanbi aqa ikkep'eeiyib, manbişisse man qətqəsid əxə deş, paççahik'le maa nenvayıy otk'unva eyhesid əxə deş. **9** Manke paççah sık'rar geer qoýq'ən, aq'vad hak xhinne qexhe. Mang'us k'anebinbib nyaqame vuxhesinbi aaxva. **10** Kraliçayk'le paççahiniy cune k'anenbişin sesbi g'ayxhi mihmanarnane gozeeqa qiyeele. Kraliçee eyhen: – Paççah, geer qa'ana! Nişilecar qı'maqı'ən, hak xhinne qimexhe. **11** Yiğne paççahiyvalee, muq'addasne allahaşaın rı'hnana sa insan vor. Yiğne dekkine gahıl, mana giyğin kar ats'anava, ək'elikanava, allahaşaına xhinne k'orana ək'elynanava qivaats'a ixha. Yiğne dekkee, paççah Navuxodonosoree, mana sehirbazaşaına, cadu ha'anbişda, Baabilyne k'orane ək'elynanbişda, falçeeşina xərna gixhxhi. **12** Mane insanan do Daniyalniy vod. Qiyğa paççahee mang'un do badal hi'i, Belyteşassar ha'a. Mana k'orana ək'elynana, ats'alynana, geer ək'elikana, nyak'bı nen eyhenbiyiy eyhes əxəna, dağamne karbışde sırılıq hixharas əxəna, alikkı-gikkiyke vuk'ul qıǵahahana insan ixha. Eyhe, vasqa mana Daniyal qot'lecen, mang'veeyid vak'le maa'ad nenvayıy otk'un eyhesin. **13** Manke paçcahisqa Daniyal ayra'a, paççahee mang'uke qiyghanan: – Yizde paççah dekkee, Yahudeençe

ögilqa gyapq'ır qabıyne çühüt'yaşaına dişde Daniyal ġu vor? **14** Zak'le yiğne hək'ee g'ayxhiyn, vaqa allahaşaın rı'h, nuraaniyvalla, ats'al, k'orana ək'el vobva. **15** Zasqa k'oran ək'elynanbiyyi sehirbazar abi, maa'ad hucooyi otk'unva qətqi' eyhesva. Man nen eyhenenva manbişisse zak'le eyhes əxi' deş. **16** Yiğneme hək'ee zak'le g'ayxhiyn, ġu alikkigikkiyke vuk'ul yugba qıǵahava. Həsdemee vasse maa'ad otk'uniy qətqi', maa'ad nenvayıy otk'un eyhes əxeene, yiğne tanalqa paççahaşaın karbı alya'as, gardanaqab k'ınəəğəyna tsep qaa'as. Yizde paççahiyvaleyir xhebir'esda insan ha'as. **17** Daniyalee paççahik'le eyhen: – ġu helesin paybı vascad ixhe, helesva eyhen mukaafatbıd maa sang'us hele. Maa'ad otk'uniynid zicad qətqi' vak'le eyhesin. **18** Paççah, Allah-Ta'aalee yiğne dekkis Navuxodonosorus paççahiyvalla, xəvvalla, guc, qıvaatsıvallaniy huvu. **19** Allahee mang'us huvuyne xəbvalike giyğin xalq'bi, milletbi, menne-menne mizyaaşıl yuşan haa'anbi mang'ule qəvəyq'ən vuxha. Manava uvhumee, manbişde caneeqa zeze ooxha vuxha. Paççahis gyapt'as vukkananbi gyabat'a, g'avkkas vukkananbi g'ookka, axtı qaa'as vukkananbi axtı qaa'a, avqa qaa'asınbib avqa qaa'a vuxha. **20** Mang'une yik'en zale ġayıri deşdava eyhemee, mang'vee q'it'y keçcumee, mana paçcahne taxtile gyaqqana, xəvvallab xileençe g'ooşena. **21** Mana insanaaşençer g'e'eşəna, mang'una ək'elib həyvanaşaına ək'el xhinne cab qooxhe. Mana əməleesika axva ixha, yatsın xhinneyib mang'vee ok' opxhan vuxha. Mang'un tanid xənəe ciyin hoygal ixha. Allah Ta'aalee insanaaşin paççahiyvallabid vuk'lek ikkekkava qiyğa mang'ulqa hiyxhar. Mang'vee, Cus ikkanar paççahiyvalina xərna ha'ana. **22** Vak'lemeec, mang'une duxayk'le Belyşassarık'le man giyğin ats'a ixha. ġumee, Allahne ögil k'il qixhesde cige, **23** giçar ġu xənəe Xudavandayne ögil axtı qı'l. Mang'une xaadin g'abbi vasqa allyı'günad, vas k'anebinbişed, yiğne yedaaşed, yiğne caariyebişed mançeençe çaxırkı ulyodğu. ġu k'ınəəğəyke, nuk'rayke, yezake, yivayke, yiveke, g'ayeyke hav'une allahaşaılqa şukur hav'u. Mane allahaşaık'le g'iyxhed deş, g'eced deş, manbişik'le vuççudud ats'a deş. Vas nafas huvuna, ġu haa'ana giygina işib vaats'ana Allah ġu axtıcar qı'l deş. **24** Mançıl-allad Mang'vee, xil g'axuvu, man ok'anas alikkı. **25** Cabırıl invanıy otk'un vod: MENE, MENE, TEKEL, PARSİN. **26** Otk'uninçina m'a'na ina vob: MENE (qətqəs) – Allahee ġu paçcahnан yiğbi qətqi',

manbı ç'əvi'iyinbi. **27 TEKEL** (gyoorkas) – ġu terezyugul gyoorku geer sibikra qarı. **28 PARŞİN** (bit'al ha'as) – yiğna paççahiyalla bit'al hav'u, Midiyabısısyı Farsbışıs huvu. **29 Manke Belyşassarne** əmrıka Daniyalılqa paççahaşaın tanalınbı aly'a, gardanaqa k'ınəəğeyna tsep qaa'a, mang'uke paççahiyalına xhebir'esda insan hı'iva ses adaçe. **30 Manecar** xəmde Baabilyna paççah Belyşassar g'ek'anı. **31 Mang'une cigee yixhts'ale** q'ölle sennana Midiyabışıkena Dara donana paççah eyxhe.

6 Darays ölka q'omançe-k'anyaqqamee vuk'lek vukkeesdeme vəşse g'ayre xərnə gixhxhes ikkiykan. **2 Manbışılqar** xərnə xhinne xhebiyre vazir gixhxhes ikkiykan. Mane xhebne vazırna sayır Daniyal ixhaniy ikkan. Mane vəşse g'ayre ç'ak'ınbıshe vaziraşaıs hı'sabniy qeles ikkan, paççahın vuççud imaykancenva. **3 Mana** Daniyal, manisa vaziraşailee ək'elika ixha, mang'uka geeb k'orana ək'el vuxha. Paççahne ək'leeqa qaylen, mançıl-allar mang'uke ölkyna cule qiygiyna q'ör'esda insan ha'as. **4 Manke** vaziraşaısıy ç'ak'ınbıshe Daniyalne gardanaqa taxsir gixhxhes ikkiykan. Daniyal qorkuna, yı'q' qızarasda, yugba iş haa'ana insan ixha. Mang'vee paççahis horbı ha'anbı deşdiy. **5 Nekke** qiyğşa mane insanaşa eyhen: – Şasse saccu mang'vee cune Allahna Q'aanun haa'ava, mang'une gardanaqa binah gyuvhes vəəxə. **6 Manke** vazirarıy ç'ak'ınbı paççahne k'anyaqa sabı eyhen: – Paççah Dara, geer qa'anı! **7 Ölkeebin** gırzin vazirar, emirar, ç'ak'ınbı, mı'ləhətçer, vaalıbı mı'ləhətilqa qabayle, paççahıe sa əmr hevlecen: şavaayıx xhebts'al yiğna, paççahile grayrı allahıs, insanıs düə hav'u, şirarnane g'uyeeqa dağercəcen. **8 Paççah**, q'adağa haa'ana q'aanun givxhe. Çık avğançeb yiğna g'ol ts'its'ee'e. Mana q'aanun Midiyanaşaınayı Farsaaşına q'aanun xhinne badal haa'as mooxhecen. **9 Paççah** Daree məxbina q'aanun giviyxhena, mançık avub g'olib ts'its'a'ana. **10 Daniyalık**'le məxbine q'aanunus g'ol ts'its'av'uva g'ayxhimée, mana cune xaaqa ayk'an. Mang'une oone gozen iyerusalimne suralqan g'uleppi aaqı ixha. Daniyalee vucee ögil ha'an xhinne, yiğis xhebne yəqqees q'arats'abışıl gyu'ur cune Allahıs düə, Mang'us şukur haa'a. **11 Daniyalne** yı'q'əle qeepxhes vukkanan insanar maqa sacigee abiyyng'a, Daniyalee Allahıs düə haa'a, Allahılqa axva g'ece. **12 Manke** manbı paççahısqa abı, paççahıe ha'as hidaysarne karane hək'ee yuşan haa'a: – Ay paççah, nya'a ġu dişdiy xhebts'al yiğna, vale grayrı allahısee,

insanısee düə hav'una ixheene, şirarnane g'uyeeqa dağercəva əmr huvu? Paççahee eyhen: – Man hək'edad həməxüd vod, ina q'aanun midiyaşaınayı farsaaşına q'aanun xhinne badal dyooxhena vob. **13 Mane** gahil manbıshe paççahık'le eyhen: – Ay paççah, ha'avku qabiyne cühüt'yaşaına eyxhene Daniyalee əunar, ġu q'adağa haa'ana əmirib qıvzar hidyav'u, ögiylin xhinne xhebne yəqqees meeб cune Allahıs düə vob haa'a. **14 Paççahık'le** man g'ayxhimée aq'va q'a'a, mang'une yik'eençe Daniyal g'attixhan hı'iy 1'lğəə. Paççahıs mana, ixheene veriğ k'yooçsescar g'attixhan ha'as ikkiykan. **15 Daniyalne** yı'q'əle qeepxhes vukkananbı, sabı paççahısqa abı eyhen: – Paççah, vak'le man ats'axhxhe, midiyaanaşınıy farsaaşın q'aanunbı xhinne, paççahıe huvuna nenacab q'aanunıy q'adağa haa'ana əmir badal haa'as vooxhe deş. **16 Man** g'ayxhimée paççahıe əmr haa'a: «Daniyalırlı qale, şirarnane g'uyeeqa huvoxhre». Paççahee Daniyalık'le inəxüd eyhe: – Hasre ġu yik'eençe 1'bəədat ha'ane, yiğne Allahee g'attixhan he'ecen! **17 Qiyğab** sa xəbna g'aye abı, g'uyne għalilqa giviyxhe. Daniyalıls huvuyne hökmun vuççudcad badal mexheccen paççahıe, cune t'ucvaykayi cune k'anebinişde t'ucvabişika mane g'ayelqa peçat giyxə. **18 Qiyğşa** paççah cune sareeqa sark'il, xəmvolləd ghalek vuccud set'a deş. Mane xəmde mang'us mə'niyibid qədəqqə deş. Mana nyak' hixu axva. **19 Miç'eediy** qıxhamée, paççah cigeençe ek'ra suğotsu, şirarnane g'uyusqa hayk'an. **20 Mana** g'uyusqana qıxha Daniyalıke qəyq'ən-qəyq'ən qiyghanan: – Daniyal, Vorne Allahna g'ul! ġu yik'eençe 1'bəədat ha'ane Allahısse, ġu şiraasıke g'attixhan ha'as əxi'nane? **21 Daniyalee** eyhen: – Paççah, geer qa'anı! **22 Yızde** Allahee Cun malaakı g'axuvu, şiraasıghalıbyı ayt'iliynbi. Zaqa Allahne ögil taxsir dexhayke, mançisse zak set'as əxi' deş. Zi, paççah, misacad vas qəlasın hı' deş. **23 Paççah** mang'ul-la geer şadxha, Daniyal g'uyeeqə qıgeheva əmr haa'a. Mang'vee cune Allahılqa yı'q' qizzır ixhayke, Daniyal g'uyeençe alqavhumee, mang'une tanal sa lagara qixhaynva ciga eyxhe deş. **24 Paççahee** əmr haa'a, Daniyalne gardanaqa man karbı gixhxhes ikkanan insanar cusqa able. Manbı cone uşaxaaşıka, yedaasıka sacigee g'uyeeqa dağaa'a. G'uyune xħanellqa hixvharassecab şiraasıhe manbı avqu, manbışın gırzin bark'vbı qıçaqvanbı. **25 Mane** gahil paççah Daree dyunyeine gırġine xalq'bişilqa, milletbişilqa, menne-menne mizyaasil yuşan haa'anbişilqa inəxüd oyk'an:

Barakat vuşun geed qixhen! **26** Zi ferman hoole yizde paççahiyvaleebin gırğın insanar, Daniyalne Allahile qəpqı'nıñ i'bədət he'ecen. **27** Mang'vee g'attivxhanib haa'anbi, havacenbib. **28** Daniyalee Darayne gahilib, farsaaşine paççahne Kirine gahilib yugna i'mi'r hav'u.

7 Baabilyne paççahee Belyşassaree paççahiyvalla haa'ane ts'eppiyne sen, Daniyal g'alirxhumee, mang'uk'le sa nyak' g'ece. Mang'vee cun nyak' oyk'anan. Daniyalee cun nyak' inəxüd yuşan ha'a: **2** – Zak'le xəmde nik'ek, xəybışde yoq'ne mitsen xəbna deryah i'gviykar haa'a g'avcu. **3** Deryaheençe sana-sançık idyakarna yoq'uble həyvan qıgeevç'u. **4** Ts'eppiyne həyvan şirik akaraba vuxheeyib, mançıqa q'acırın xhinnen xılıbiyyi. Zi ilyakkamee, mançın xılıbi qodu, mana ç'yele oza qav'u, insan xhinne g'elil ulyoozar hav'u. Mançıs insannın xhinne ək'el huvu. **5** Qöb'esda həyvanmee, syoyukiy akar. Mana sa suraqqa axtibayiy, mançine ghalene silibışde yi'q'neençeb xheyible barkviy k'yaqqı. Mançık'le eyhe ixha: «Oza quvxha, avts'esimmeen çuru oxhne». **6** Mançile qiyğa zak'le vaşaç'ık akarna sa həyvan g'avcu. Mançıqa yoq'uble vuk'uliy, mançine yi'q'ək idi'şit' ençik akaran yoq'ulle xılıbiyyi. Mançine xılıqaqa xəbna hökum quvu vuxha. **7** Nekke qiyğa zak'le nik'ek xəmde g'avcuna sa curaynacab, geeb qəlana, geeb gucnana həyvaniy. Mançıqa ç'ak'ın yivayn silibiyi. Mançे gırğın qodu otxhan, axuynid g'elybişika k'öq'a ixha. Mana menne həyvanaaşik akarcab deşıy, sayıb mançıqa yits'ible gaçiy. **8** Zi gaçbişiqa ilyakkamee, sayıb manisa gaçbişde yi'q'neençə sa mebna k'inna gaç ələə g'avcu. Mançıs qıgeevç'esda ciga haa'asdeme, mançile ögil qıgeevç'una xheyible gaç ulqopxu dağepçi vuxha. Mane k'inne gaçıqa insaniqa xhinne ghaliy uleppiyi. Mançine ghalin yic geed xədin kar xhinneyi ikkeka. **9** Zak'le qiyğa in g'acu: Maqa paççahaasin taxtbı giyk'an, Avalacar Vorna qarı, mançine sançıl giy'ar. Mang'une tanal nyak xhinne cagvaran karbiyyi, vuk'lelin ç'ərbid xha xhinne cagvaradayi. Mang'unan paççahaasin taxt ts'ayiniy alyaptı əə, Mang'une paççahaasin taxtin tekarbidi ts'ayeeiy. **10** Mang'une ögüyleb ts'ayina damayıy gyobatstse. Qəpqəs-ələpqəs devxhesdemenee insanaaşə Mang'vee uvhuynbiyi ha'a. Gırğın man insanar Mang'une ögil ulyoozar. Kitabbi aaqa, məhkama giyğal. **11** Gaç ghal gyatsts'i yuşan haa'amee, zi ilyakka k'ırınıy ilixhe vod. Mana gaçnana həyvan yizde ulene ögil gyuvk'u, ts'ayeeqa dağepçi, gyooxhan hav'u. **12** Manisa həyvanaaşin

haakimiyyat xilençe g'ayşu, mançına i'mi'r sabara gahis xılıy qav'u. **13** Zak'le xəmde nik'ek, İnsanne Duxayk akarana xəybışeene bulubüşika sacigee qöö g'acu. Mana Avalacar Vornang'une suralqa qöömee, ikekkanavalacar Vornang'usqa. **14** Mang'us xədin doyiyl haakimiyyat, paççahiyvallaniy huvu, gırğine xalq'bışe, milletbışe, menne-menne mizyaasil yuşan haa'anbişə Mang'us k'ilyvalla he'ecenva. Mang'un haakimiyyat c'əvcad dexhen haakimiyyat vodun. Mang'una paççahiyvalla misacab hıgəəkaras deş. **15** Zi, Daniyal, hucoome ha'asda axuna, mane nik'ek g'acuyné karbişə zi qəq'ən hi'i. **16** Zi maa'ar ulyorzulınbışde sang'usqa qıxha, «İn gırğın hucoo eyheniyva?» – qidghin hi'iyn. Maane sang'vee man gırğın nen eyheniyva zak'le uvhuyn: **17** – Mana yoq'uble xəbna həyvan, dyunyelyne aq'val vuxhesda yoq'uble paççahiyvalla vobna. **18** Qiyğa paççahiyvalla Haq'-Ta'aalayne muq'addasne insanaaşına vuxhes, gırğine gahbışcəb manbışde xile aaxvas. **19** Manke zi mang'uke, manisa həyvanaaşik idyakarne yivayn silibinane, yezan xhıntı'arnane yoq'ub'esde həyvanne hək'ee qıyghın. Mana həyvan gırğın insanar qəvəq'ənaa'asda xhinnena həyvan vuxha. Mançın yivayne silibışkayıy yezane xhıntı'aaşikayıy qitt'axı'i otxhan. Çike axuyn karid g'elybişik avqa qı'i k'öq'ə ixha. **20** Zas ats'axhxhesniy ikkan, mançine vuk'lelyna mana yits'ible gaç nen eyhenniy vod. Sayid zas nekke qiyğa qıgeevç'uyne gaçına hək'eeniy ats'axhxhes ikkan. Mana qıgeevç'umee, mançine ögilyna xheyible gaç g'oo'oxhana. Mana, uleppinana, ghal gyatsts'i yuşan haa'ana, mansane gaçbişile xəppa g'oocena gaçniy vob. **21** Zak'le, mana gaç muq'addasne insanaaşika sıç'ooka, manbışile gamooxheniy g'oocə vob. **22** Sayir mane gahil Avalacar Vorna qarı, Haq'-Ta'aalayne muq'addasne insanaaşine xayıreeqan cuvab uvhu. Qiyğab paççahiyvalla muq'addasaaşine xılıqaqa ilgooç'ena gah qabı hipxhir. **23** Mang'vee zak'le inəxüd uvhu: «Yoq'ub'esda həyvan, ç'iyene aq'val vuxhesda yoq'ub'esda paççahiyvalla vobna. Mana manisançık akaraba vuxhes deş, mançın gırğın ç'iyeyn aq'vacad höğəsin, gırğın karid k'öq'ü, haq'vara'asın. **24** Yits'ible gaç, ine paççahiyaleençə qıgeç'esda yits'tyre paççah vorna. Manbışile qiyğa, manbışık idyakarna sa mernə paççah qıgeç'u, mana xhebiyre paççah hıgəəkkar ha'asda. **25** Mang'vee Haq'-Ta'aalayk idvaak'ıyn cuvabbı eyhes, Mang'une muq'addasne insanaaşılqa yiğbi allya'as. Gırğın g'at'u, mang'us bayrambiyyi

Q'aanun badal haa'as vukkiykanas. Muq'addasın
insanar mang'usqa sa seniys, q'öne seniys, sura
seniys qevles. **26** Qiygaleme məhkama ixhes, mang'un
haakimiyyatcad xilençe g'ayşu, vucur ot'al-oxal hi'i,
ak'ana'asda. **27** Paççahiyvalla, haakimiyyat, ç'iyene
aq'valyne gırgine paççahiyvalybışda guccab Haq'-
Ta'aalayne muq'addasne milletne xilyaqa qevles. Mana
paççahiyvalla gırgine gahbişisdacab paççahiyvalla
vuxhes, gırgine hökumdaraşa Mang'us xidmat haa'as,
Mang'vee eyhen ha'as». **28** İncikab gaf ç'əvooxhena.
Zı Daniyal, yizde fikirbüşilecar geer qərq'l'n, aq'va hak
xhinne qixha. Man eyhenbimee, zı yik'el aqqıynsı.

Yunus

1 Rəbbəe Amitayne duxayk'le Yunusuk'le inəxdun cuvab eyhe: **2** – Oza qixha Nineva eyhene xənne şahareeqa hark'ın maabınbışılqa hixhar he'e: co ha'an nyaayid deşin karbı Zak'le ats'a vodunbü. **3** Yunususmee oza qixha, Rəbbile hixu menne suralqa, Tarşıseeqa əlyhəəs ikkiykan. Mana ghal-k'ena Yafeeqa qarayle. Ma'ad mang'vee Tarşıseeqa əlyhəən gamı t'abal ha'a. Yəqqı'nı hək'ib quvu, Rəbbile hixvasva mana manbişika gameeqa giy'ar. **4** Rəbbemee mane gahil deryahlıq məxübna it'umna mits g'uxoole, gamı haq'varasınçıl qexhe. **5** Gameebinbı qəpqı'nı cone allahbışılqa ona'a giviğal. Gamı sibik qa'asva manbişə gırqın kar deryaheeqa dağa'a. Yunusmee mane gahılqasse gamiyne avudne cigeeqa giç'u it'umra g'alirxhu eyxhe. **6** Gamiyna xərna mang'usqa qarı eyhen: – Ğu nya'a g'alirxhu? Oza qixha yiğne Allahılıq one'e. Sayid Mang'vee şas kumag ha'a, hapt'iyke g'attivxhan haa'a. **7** Gameebinbışə sanasang'uk'le eyhen: – Qudoora çöp k'eçç'u ilyakas şavul-allayıy şalqa in yiğbı i'qqə. Çöp k'eçç'umee, man Yunusulqa g'e'exha. **8** Manbişə mang'uke qiyghanan: – Həşde ġu şak'le eyhelan, in şak qitxhuyn divan şavul-allane vod? Ğu hucoonexhe ha'am? Nençene qöö? Vatan nya'a vob? Nene millethnane vor? **9** Mang'vee eyhen: – Zı cühüt' vorna. Zı ç'iyeyiy deryah itxhining'us, xəybışde Allahis, Rəbbis, i'bədat ha'a. **10** Mang'vee manbişik'le eyhen, vuc Rəbbile hexvava. Manbı it'umba qəpqı'nı qiyghanan: – Ğu in hi'iyn hucoone? **11** Deryaheena mits it'um qooxhe g'avcu, manbişə mang'uke qiyghanan: – Mana mits huvoracenva şı vak hucoone ha'as? **12** Yunusee manbişik'le eyhen: – Zı alyart'u deryaheeqa huvoxhre. Manke mits ulyoozarasda. Zak'le ats'an, məxübne it'umne mitseeqa şu zal-allı gyapkı. **13** Gameebinbışə avarbı it'umda alik'arı'ı xhyan g'ittiyxhane cigeeqana əlyhəəs vukkiyknueyib, geeb g'ooxhene mitsin əlyhəəs havaasar deş. **14** Manke manbı giviğalanbı Rəbbilqa ona'a: – Hucoone ixhes, Rəbb, mane insanın şı tan iləşsəva şı gimabat'a. Binah deşung'un hi'sab şake qimeqqa. Ğu, Rəbb, Vas ikkanəxüd hi'i. **15** Manbişə Yunus aqqı deryaheeqa g'uvorxhulymee, mitsib ulyoozarna. **16** Gameebinbı it'umba qəpqı'nı, Rəbbis cuvab huvu q'urban ablyaa'a. **17** Rəbbəe geed xədin baluğ qalı'i Yunus k'ögəs ilekka. Yunus baluğne vuxhnee xhebille yiğnayiy xheyible xəmna axva.

2 Yunusee baluğne vuxhnenang'a cune Rəbbis Allahis inəxübna düə haa'a: **2** Rəbb, zi dağamıyalenang'a Valqa onu'u, Ğunad alidghınıy quvuyn. Zi ahaleençe ts'ir hav'u, Vak'le yizda ts'ir g'avxhuna. (*Sheol h7585*) **3** Ğu zi deryahne k'oralybişeeqa g'uvorxhul, Zi xhyanbışde yi'q'nee axu, Yiğin gırqın xhyanbıyy dalğabı Zal ooğançे ilğeeç'u. **4** Manke zi uvhuyn: «Ğu zi Vake əq'əna qı'i, Meed zak'le Yiğin muq'addasın xav İyerusalimee g'acesincad». **5** Nafas əlyhəəsme xhyanbı zalqa qadi, K'oralybişeeqa qıkkı, Vuk'ləlqad xavsiy alitk'ır. **6** Suvabışde avqamee zi giç'una, İttehesu Ğu dunyeyn akkabı zal oğa it'umetxha. Ğumee yizda Rəbb Allah Yızın tan k'oralybişeençə g'attixhan hi'iyn. **7** Yizda 1'mı'r k'yabat'amee, Zi Rəbb yık'el qali'i, Yizda düə Valqa, Yiğne muq'addas xaalqa hipxhirna. **8** Şavaayiy nişiscad karai'dəəne bütbüşis i'bədat ha'a, Manbişə Ğu yık'el hixan ha'a, Colqana rəhi'm avaak'an haa'a. **9** Zimee şukur haa'ane mə'niybişika Vas q'urbanbi allya'as. Zi huvuyn cuvab cigeeqa qalya'asin. G'attivxhan haa'ana sa Rəbb Vuc vorna! **10** Rəbbəe baluğk'le uvhuuyng'a, mançın Yunus ghalençe xhyan deşde cigeeqa qıgayhe.

3 Rəbbəe Yunusuk'le q'ö'es inəxdun cuvab eyhe: **2** – Oza qixha Nineva eyhene xənne şahareeqa hark'ın, Zi uvhuynbı maabınbışılqa hixhare'e. **3** Rəbbəe uvhuynçıl k'ırı gyaqqı, Yunus Ninevalqa ayk'an. Nineva geeb xəbna şahar vuxha, mançə ilğeç'esdemee xhebille yiğniyxhe ikkiykanan. **4** Yunus giygalna şaharvolle iykar. Ts'ettiyne yiğl i'qqəs əxənemene cigabişeeqa hark'ın, mang'vee eyhen: – Yoq'ts'alyne yiğile Nineva kunfa-yakun haa'asda! **5** Ninevağançenbışə Allahılıq inyam hi'i, siv aqqeva ses qıgayhe. Manbişə xəring'ule otçu k'ıming'ulqamee palanbı allya'a. **6** Mana xabar Ninevayne paççahılqa hipxhirmee, mana cune taxtile giç'u, paççahaşın tanalınbı g'ayşu, palan alyı'i yi'qqıl giy'ar. **7** Paççahee əmr haa'a cuneyiy ağsaqqalaasına doyule Nineval inəxüd eyhecenva: «İnsanaaşə, həyvanaaşə, çavrı-vəq'əyn vuççud umoyxhancen, xhyanbı ulymoğacen, uxhiyxhanasıd himayk'ancen. **8** İnsanaaşılqa, həyvanaaşılqa palanbı ale'ecen. Gırqıng'vee Allahis geeb düə he'e. Havaasre manbişə karai'dəəne işbisikeyiy insanaaşis haa'ane pisvalike xil ts'its'ee'ecen. **9** Şavuk'lene ats'a, Allahee sayıb şalqana qəl rəhi'mılqa savaak'alav'u, şı hapt'iyke g'attivxhan haa'a». **10** Allahik'le manbı karai'dəəne vuxhnee xhebille yiğnayiy xheyible xəmna axva.

işbişile sapk'il g'avcumee, manbişilqa rəhi'm haa'a.
Manbişilqa ablyaa'asva uvhuna ver, ablyaa'a deş.

4 Yunusus man diykin, qəlin qoxa eyxhe. **2** Mang'vee
Rəbbis inəxtibna düə haa'a: – Ya Rəbb, zi hamanova
nya'a xaanang'acar dişdiy uvhu? Mançıl-allar zi
Tarşıseeqanıy hixu. Zak'le ats'anniy Yiğna yugvalla
avayk'an deş, Ğu rəhi'mnana, xədin sabırnana,
ablyaa'asva uvhuna ver, ablyaa'as devkanna Allah
vor. **3** Rəbb, hucoone ixhes, həşdiyle yizn can alışse,
zas i'mi'r haa'as vukkan deş, qik'as ikkan. **4** Rəbbee
mang'uk'le eyhen: – Deşxhee, vas mançike geebne
qəl vuxha? **5** Yunus qığeç'u şaharnı şargne sural
giy'ar. Ma'ad mang'vee cusun veriğ qidyoot'asın
xhinnen cigad ali'i, şaharık hucooyiy ixhesva ilyakka
giy'arna. **6** Rəbb Allahee, Yunusus yugda ixhecenva,
maa'ad əq gyaahasın sa ala aleylya'a. Yunus man
ala g'acu geer şadexhena. **7** Qinne yiğil miç'eeqana
mane alalqa Allahee mi'q g'ixoolee. Mane mi'qən ala
adğanče otxunmee, ala qeqqvan. **8** Veriğ ilqevç'umee,
Allahee maqa kar qeqqva'ana g'üimana mits g'ixoole.
Veriğin mang'una vuk'ul gyrooxhanav'u, mana sa
curay qa'a girğlymee, mang'vee cus qik'uy heqqə: –
Zas i'mi'r haa'as vukkan deş, qik'as ikkan! **9** Allahemee
Yunusuk'le eyhen: – Deşxhee, vas alayl-allı geebne qəl
vuxha? Yunusee eyhen: – Ho'o! Zas qik'asda xhinnena
qəl vuxha! **10** Rəbbee mang'uk'le eyhen: – Ğu idezuyن,
ğu ilydyakkyn sa xəmne əere alyadı-qeqquyn ala vas
qiyykan! **11** Nəxübne Zas qidivkvanas manimee xəbna
Nineva eyhena şahar, maadin vəşse g'alle aazır sağıy
sol dyats'an milletiy manimeen çavra-vəq'ə?

Malakiya

1 Rəbbəe Cun cuvab İzraililqa, Malakiya peyğambarile
ğana hixhar ha'a. **2** Rəbbəe «Zas şu vukkiykininbıva»
eyhe. Şossemee «Şi nəxübne vukkiykinva?» qiyghanas
əxə. Rəbbeeyid inva eyhe: – Nya'a, Esav Yaaq'ubna
çoc dişdiy vor? Zmee, Yaaq'ub ikkanaalin şu, cuke
g'abiynbı, g'əvxü, **3** Esaviy mang'uke g'abiynbimee, Zi
əq'əna qav'u. Zi manbı vooxhen suvabı q'əra qa'as
hassır, manbışde doyulin cigabi çaq'alalaşıs huvu. **4**
Edom vooxhene, Esavike g'abiynbisəsə eyhes əxə: –
Şakın ixheeyid, şı meed man hatq'ur-hiyxürin cigabi
qa'asınbicad. Saccu Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe inva
vod eyhe: – Hasre, manbışe ale'ecencad, Zimee meed
hi'ğəkkar ha'asın. Gırgıne gahbişl manbışde ölkayk'le
g'ulyopt'ulna ölkava eyhes, coyub Rəbbina qal avquyn
milət xhinne qıvats'as. **5** Şok'le man vuşdecad
uleppişka g'acumee, şucad eyhes: «İzrailiked şaqana,
Rəbbin do axtida vod!» **6** Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe
eyhen: – Ay Yızın do qizar hidya'an kaahinar! Duxee
dekkis, g'uleeyib cune iyesisi hi'rmat giviyxhe. Zi
Dekxheene, nyavxha şu Zas giviyxhena hi'rmat? Zi
İyesiyxhee meeb nyavxha şu Zas giviyxhena hi'rmat?
Şosse «Nəxüdne şı Yiğın do qizar hidi'iva?» qiyghanas
əxə. **7** – Şu Yızde q'urbanbı allya'ane cigalqa kara
idyalesin Zasin otxhuniy adı giyxhe. Mançikad, «Şi
Vas dekkanan nəxüdne ha'ava?» qiyghan. Şu Rəbbin
q'urbanbı allya'an ciga qizar hidi'i, məxüd Mang'us
dekkanan ha'a. **8** Şu bi'rqi'n həyvanar q'urbanna alli'iy
yugunne vod? K'aana, vuk'arna həyvan q'urbanna
ablyav'uy nya'a yugunne vod? Məxbına sa həyvan
yiğne ölkayne xəring'us hevle, ilekke mang'us gü
ikkikanaseeva, mang'vee yiğna haa'asee? Məxüd
Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe! **9** Həşde Allahis
düə hee'e, Mang'vee şos rəhi'm hee'ecen. Şu məxdin
q'urbanbı allya'aməe, Mana şoqa yugra eyxheyə?
Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe! **10** Vuşde
sang'vee, Yızde q'urbanbı allya'ane cigee, q'ərane
cigeeqa ts'a gyoxhxhan ha'asse, Yızde xaan akkabıcad
qi'iynxhiy yugda eyxheyiy! Yızın yik' şoka gyotxhan
deş, şu allya'an q'urbanbid alyaat'as deş! Məxüd
Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe! **11** Veriğ ilqəəne
cigeenə, k'yooçene cigeeqamee, Yızın do milletbışde
yi'q'nee axtida vod! Gırgınəəng'ə Yızde doyule atırbi
gyoxhxhan ha'a, məttin paybı adayle! Man Yızın
do milletbışde yi'q'nee, axtida ixhayke ha'a! Məxüd
Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe! **12** Şumee, «Rəbbine

q'urbanbı allya'ane cigaylin otxhuniy muq'addasın
deş vod, man qizar hide'eyid eyxheva» uvhu,
mançına muq'addasiyvalla avaak'an haa'a. **13** Ooğançə
«Inimeena əq'tibavad!» uvhu, şu mançılqa y'i'q' sak'al
ha'a! Məxüd Xəybışde Xəring'vee Rəbbəe eyhe!
Şu Zas q'urbanna ablyaa'asva q'oöq'una, k'aana,
vuk'arna həyvan abeene, Zi mana şoke alyabat'aye?
Məxüd Rəbbəe eyhe! **14** Syuruneenə g'apsirne yugne
g'argine cigee, Xudaavandays q'i'bı'lyna həyvan
abiyye horalays bed-düə vuxhena! Zi inekke xərna
Paçahva, gırgıne milletbışe Yızın do axtı qa'a! Məxüd
Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe!

2 Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe vod: – Kaahinar,
ina əmr həşde vuşdemee vob: Yızde cuvabil k'ırı
ilydiyxheene, Yızın do yik'eenə axtı qide'eene, şolqa
bed-düə gyoog'av'u, vuşun xayir-düəbı bed-düəlqa
sak'al ha'as. Şu Yızın do yik'eenə axtı qidi'iva,
şu Yızda bed-düə alyapt'ınacab. **3** Zi şol-allı şoke
g'abiynbisikinid ha'asın. Bayrambişl şu q'urbanna
allı'yne həyvanaaşın xhidbı Zi vuşde aq'vabisi k'ena
i'xəs, mançika sacigee şu dağaa'as. **4** Manke şok'le
ats'axhxhes, Zi mana əmr şoka, Leviyne nəsilika,
hav'una mugaavile aaxvecenva g'axuvu. Məxüd Xəəne
G'oşunbışde Rəbbəe eyhe! **5** Zi Leviyne nəsilika
barakatnana i'mi'r hoolena mugaavileni hav'u.
Zas hi'rmat gyuvxhuva, Zi manbış man gırgın
huvuyn. Manbib Zale qəpq'ı'ninbı, Yızde doyusub
hi'rmat gyuvxhuna. **6** Manbışde mizel qopkuna
Q'aanun vuxha, ghaleençed horbı qıgeeç'enbı deşdiy.
Manbışe Yızde ögil yugnayıy qopkuna i'mi'r hav'u.
Geebinbı manbışe yəqqı'lqa sav'u. **7** Kaahinaaşine
ghalen ats'al havaces ikkan, insanaaşısse manbışde
mizele Q'aanun t'abal haa'as vəəxecenva. Kaahinar
Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe g'axuvynbı vob. **8**
Şumee, kaahinar, yəqqı'lle qıgeeç'ınybı, şu helene
ats'aalybişika mansanbib şoqab qihna habğı. Zi Leviyne
nəsilika hav'una mugaavile şu havakkal hav'una.
Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbəe eyhe! **9** Şu Yızde
yəqqı'n apk'in deş, Q'aanunuka g'acesde işbişee, şu
gırging'uqa sa uleka ılyaakı deş. Mançıl-allab Zi şu
milletnecab g'eliqqa hevles, k'ap'ik'le avqa qaa'as.
10 Yişda gırging'una Dek sa dişde vor? Şı sa Allahee
dişde ipxhın? Nya'a manke şı dekkaaşika hav'una
mugaavileyna muq'addasiyvalla avaakan haa'a, sana-
sang'us horbı ha'a? **11** Yahudayne milletin Allahis
xayaanat hı'i. izraileeyi iyerusalime həlyvəəq'ənasın
işbi hı'i: Yahudabışee menne allahbışis i'bəədat ha'an

yedar hav'u, Rəbbis iкkananne, muq'addasne cigayna muq'addasiyvalla avaakan hav'u. **12** Man h'iına insan vuşu ixhay ixhecen, Xəəne G'oşunbişde Rəbbis q'urban ablyaa'anı çıkana ixheeyir, Rəbbe manı Yaaq'ubne çadırbişse g'e'eşecen. **13** Şu in karid ha'an: gyaşa-gyaaxu, Rəbbin q'urbanbi allya'an cigad ulene nağika gyats'a'an. Məxüd, şu adiyne q'urbanıqa Rəbb sak'ı ilydakkava, manbı şoke ilydyat'ava ha'a. **14** Şosse «Nişil allavane?» qidghin ha'as əxə. Ğu mek'vranang'a hey'iyne zəiyfayneyiy yiğne yi'q'nee Şahad Rəbb vorna. Ğu, manı yiğna nikahikana xhunaşşe yixhayka ilydyakki, məng's xayaanat hı'i. **15** Allahee şu sa tan, sa ri'h xhinne dişde ipxhin? Nya'asdixyan Mang'us şu sa vuxha vukkan? Mang'us Cunemee nəsilniy vukkan. Mançıl-allab şucab şu havaace. Hasre şavaacad mek'vranang'a hey'iyne xhunaşseys xayaanat hima'acen. **16** Izrailyne Allahee, Rəbbe eyhen: - Xhunaşşeyka yugra dexhena, manı qixeelenə Zak'le g'imece vor. Mançıl-allad şucab şu havaace, xayaanat hima'al Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbe eyhe! **17** Vuşde yuşan hav'uyn Rəbb ozar ha'a. «Nəxürne şı Mana ozar ha'ava?» şosse qiyghanasıd əxə. Şu eyhen: - Qelasın ha'anbı Rəbbine ulesqa yugba qöö, Rəbbis manbı vukkananbı. Şucadid meed eyhen: - Qopkuvalın məhkama alğayhena Allah nyaane? Mançılkar şu Mana ozar ha'a.

3 Haane, Zı g'axuvuna i'qqə vor. Mana Zale ögee ark'in yəq qaa'as. Şu t'abal ha'ana Xudaavand sayangara Cune İyerusalimeene xaaqa qales. Şos g'aces iкkanna, mugaavileyn cuvab allesda qales. Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbe eyhe! **2** Vuşune öörxəs Rəbb qarına yiğil? Vuşune öörxəs Mana qarımee? Mana xhiməq q'a'an ts'a xhinneyiy məttə'an sap'in xhinne ixhes. **3** Rəbbe Leviyna nasal məttə'as. Mang'vee man k'İNəəgəiy nuk'ra ts'ayika rişsi q'l, məttə'ane insanee xhinne ha'as. Mançıl qiyğa manbişə Rəbbis qotkuyn q'urbanbi allya'as. **4** Manke Yahudayne ölkəeyiy İyerusalimee avaalyne yiğbişil allya'an, ögiylyne seribişil allya'an q'urbanbi xhinne Rəbbisqa yugda qales. **5** Zı vuşun məhkama alğahasdemee, şosqa ayres. Cadubi ha'anbı, zina ha'anbı, horbişka k'ın g'iysaranbı, işçiyin pil qidelenbı, adamer haptı avxuyn yedariy dek, yed dena avxuyn uşaxar t'yaats'axal haa'anbı, menne cigeençə qabıybı g'e'eebaşenbı, Zale qı'dəəq'ənanbı man şu ha'an karbı Zı sik'inne gahile aq'valqa qığħas! Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbe eyhe! **6** Zı Rəbb vorna, badaldexhena. Yaaq'ubike g'abiynbı, şunab

badal meeħaxhe! **7** Yizde əmrbişilqa şu dekkaaşine gahile gibgil yi'q'bı sak'al ha'a. Zalqana savk'le, Zinar şolqa sak'alsada! Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbe eyhe! Şossemee «Naħi'bna savk'alaſva?» qidghinid ha'as əxə. **8** İnsaneeyid Allahike qoqħayee? Şumee Zake qoqħan. «Vake hucoona qoqħeva?» şosse qiyghanas əxə. Yits'inċina sa pay, sayid Zas ikkekan. **9** Milletincad Zake qoqħençil-alla, vuşde għirġing've bed-düa alyapt'i. **10** Yits'inċina sa pay bikirba able, Yizde xaa oxhanas kar ixhecen. Şu mançika Zı silijs i'xe! Nya'a, Zı mançile qiyga şos xəən g'uleppi aaqas dişde, hexxalika barakat hevles dişde? Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbe eyhe! **11** Zı ts'irtyaışsa vuşun ezuyn kar oxhanas hassaras deş, vuşde tayangbişle t'imlid nyaqacad ixhes deş. Məxüd Xəybışde Xəring'vee Rəbbe eyhe! **12** Vuşda ölka micagine cīgalqa savk'ūva, ġirgħe milletbişecad şok'le baxtivarva eyħes. Məxüd Xəəne G'oşunbişde Rəbbe eyhe! **13** «Şu Zak'le ivdyaak'asın cuvabbı uvhua» Rəbbe eyhe. Şossemee «Nya'a, si Vak'le hucoone uvhua?» qiyghanas əxə. **14** Şu uvhuyu: «Allahis i'bəədat hı'iy, nişiscad karai'dəən kar vodun. Mang'vee eyhenbi hi', Xəəne G'oşunbişde Rəbbine ögil hapq'ir iviykuriye nya'a, şas hucoone ixha? **15** Si haşde cocab-co axtiba vukkekanbişik'le baxtivarvarva eyhe. Qelasın ha'anbışin işbid yugda ayk'an, Allah silijs i'xi yxənbib cazaake g'ittivixhananbi». **16** Mane għażi Rəbbile qəvəyq'ənanbı sana-sang'uka yuşan haa'a voxhe. Manbişə yuşan ha'an Rəbbik'le g'iyxhe ixha, Mang'vee mançıl yugda k'iri ilixxe. Rəbbile qəpqlı'n Mang'une doyus hi'rmat givixhenbişdemee, Mang'une ögil manbışin işbi oyk'anan kitab aaqi eyxhe. **17** Xəəne G'oşunbişde Rəbbe eyhen: - Mane yiğil Zı manbişike Zas giranın insanar haa'as. Dekkis vucee eyhen ha'ana dix nəxüriy qiykkan, Zasib manbı məxüb qivikkanasınbı. **18** Mane għaliż şosse qorkung'uke pista, Allahis g'ullux ha'ang'uke hidya'ana meer curaa'as əxəsda.

4 Xəəne G'oşunbişde Rəbbe eyhen: - Peşt xhinne gyotxhanan yiğ k'ane qexhe vod. ġirġin cocab co axtiba vukkekanbiyyi pisvalla haa'anbı, mane yiğil balybiy xhinne gyrooxhanas. Mane k'ane qexhene yiğin manbı gyrooxhan haa'asınıb. Manbişike kokbidi, bitaqħbid axvas deş. **2** Zale qəvəyq'ənanbişdemee, Qopkuvalina veriġ ilqevç'es. Mançine şü'ülee yug qav'iy ixhes. Aġileenç g'aykkien q'ikar xhinne şu huvaagħas. **3** Pisinxbi şu köoq'əsanbı. Zı man ha'asde yiğil, manbı vuşde g'elybişik avub yi'q xhinne vuxxes.

Məxüd Xəəne G'oşunbışde Rəbbee eyhe! **4** Yizda nukar
Mısa Xorevne suvalynang'a, Zi mang'us izrailyne
milletnemecab huvuna Q'aanun, Yızın g'aydabiyiy
əmrəbi şu yik'el aqqe. **5** İlyake, Rəbbin xədin, dağamin
yiğ qalesse, Zi şosqa İlyas peyğambar g'axiles. **6** Zi
qarı in cigabı kunfa-yakun hima'acenva, Mang'vee
dekkaaşın yik'bı dixbışılqa, dixbışınbıd dekkaaşılqa
sak'al ha'as.

NEW TESTAMENT

The Crucifixion

"Jesus said, 'Father, forgive them, for they don't know what they are doing.'

Dividing his garments among them, they cast lots.

Luke 23:34

Matta

1 İbrihimaaşına, Davudaaşına eyxhena I'sa Masixhna
nasıl: **2** İbrihimike I'saq' g'arı. I'saq'ike Yaaq'ub
g'arı. Yaaq'ubukeb Yahudiy mang'un çocar g'abı. **3**
Yahudukeb Tamaree vuxuyn Peresiż Zarax g'avayle.
Peresiker Xetsron g'arayle. Xetsronuker Ram g'arayle.
4 Ramiker Amminadav g'arayle. Amminadaviker
Naxşon g'arayle. Naxşoniker Salmon g'arayle. **5**
Salmoniker Raxavee uxuna Boaz g'arayle. Boaziker
Rutee uxuna Oved g'arayle. Ovediker Yessey g'arayle.
6 Yesseyker paçcah Davud g'arayle. Davuduker
Uriyeyne xhunaşsee uxuna Sileyman g'arayle. **7**
Sileymanike Rexavam g'arayle. Rexavamike Aviya
g'arayle. Aviyadiker Asaf g'arayle. **8** Asafiker
Yehoşafat g'arayle. Yehoşafatike Yehoram g'arayle.
Yehoramiker Uzziya g'arayle. **9** Uzziyeker Yotam
g'arayle. Yotamiker Axaz g'arayle. Axaziker Xizqiya
g'arayle. **10** Xizqiyeker Menaşse g'arayle. Menaşseyker
Amos g'arayle. Amosuker Yoşıya g'arayle. **11** Izrailin
millet Baabil eyhene ölkeeqa g'e'eszemee, Yoşıyayke
Yekonyayiy mang'un çocar g'avayle. **12** Baabileençe
qabıyle qiyğşa, Yekonyayke Şealtiel g'arayle.
Şealtieliker Zorubbabil g'arayle. **13** Zorubbabiliker
Avihud g'arayle. Avihuduker Elyaqim g'arayle.
Elyaqimiker Azor g'arayle. **14** Azoruker Tsadok
g'arayle. Tsadokuker Axim g'arayle. Aximiker Elihud
g'arayle. **15** Elihuduker Eleazar g'arayle. Eleazariker
Mattan g'arayle. Mattaniker Yaaq'ub g'arayle. **16**
Yaaq'ubuke Mayramna adamiy Yusuf g'arayle.
Mayrameeyir I'sa, insanaşa Masixhva eyhena
uxoxa. **17** Girgida İbrihimile Davudulqameen nasıl
qədəqqəxhee yits'yoq'ab vooxhe, Davudulee Baabilqa
g'e'epsesmeen nasıl qədəqqəxhee yits'yoq'ab
vooxhe, Baabilqa g'leepsiyled Masixhilqameen nasıl
qədəqqəxheeyid yits'yoq'ab vooxhe. **18** I'sa
Masixhin yedike ixhay inəxüd ixha: mang'unan yed
Mayram Yusufne doyulnyiy qey'i. Manbiş davatbi
ha'assecad, məng'lın vuxhne yixhay aq'valqa qığec'e.
Məng'ee uxasın Uşax Muq'addasne Rı'hı'ke eyxhe.
19 Yusuf qorkuna insan eyxhe, Mayram insanaşaşine
k'anə tesser hidee'esva, mang'us mana dyugulenra
galerç'es yikkikan. **20** Mang'vee man kar ək'leeqa
k'eçumee, mang'us nik'ek Rəbbin malaaiik dyagu
eyhen: - Davudaaşda dix Yusuf! Mayram hee'es
qıməyq'ən, məng'ine vuxhnedin Uşax Muq'addasne
Rı'hı'ken vodun. **21** Mayramee Dix uxas, gü Mang'un do

I'sa (Rəbbee g'attixhan ha'a) gixhxhe, Mang'vee Cun
millet manbişde bınahbışike g'attixhan ha'as. **22** İn
gırın kar, Rəbbine mizele yuşan ha'anə peygəmbaree
otk'unin xhinne eyxhe: **23** «Haane, içiy vuxhne ayxu
sa Dix uxas, Doyud İmmanuel gixhxhes». (İmmanuel
«Allah şaka vornava» eyhen vodun.) **24** Yusuf muğur
qıxhamee, mang'vee Rəbbine malaaikee uvhuyn
xhinne ha'a: Mayramike cus xhunaşse hee'e. **25**
Mayramee Dix uxasnee, Yusuf məng'i'ka g'ilexha des.
Məng'ee uxuyne Uşaxın doyud, Yusufee I'sa giyxhe.

2 I'sa Hirodee paçcahiyvalla haa'anə gahıl,
Yahudeyayne Bet-Lexem eyhene şaharee yedike
ixha. I'sa yedike ixhamee, şargilee İyerusalimqa
geed ats'alynan insanar abi, **2** maane insanaşaşike
qiyghanan: - Nyaaxha Yahudeeşda həşde yedike
ixhana paçcah? Şak'le şargile Mang'una xəne
g'avcu, Mang'us k'yoozaras abi. **3** Man g'ayxhimee,
paçcah Hirodiy İyerusalimeedin millet nyaqame
ixhesin axva. **4** Hirodee cusqa gırın kaahinaaşın
ç'ak'ınbiyyi Q'aanunun mə'əllimər sav'u qiyghanan:
- Nyaane Masixh yedike ixhes? **5** Manbiş
eyhen: - Yahudeyayne Bet-Lexemne şaharee, Məxüd
peyğambaree otk'un: **6** «Yahudeyayne cigabışeena
Bet-Lexem, Gü Yahudeyayne ç'ak'ine şaharbişda nekke
k'inna deş vob. Yiğne arğançə Yizde milletis İzrailis
Çoban, Xərna qığec'əs». **7** Manke Hirodee geed ats'an
insanar cusqa dyugulenba qopt'ul, manbişike xəne
qıgevç'una qopkuna gah qiviyghan. **8** Mang'vee manbi
Bet-Lexemqa g'uxoolemee, eyhen: - Hapk'in mane
Uşaxne hək'ee yugda ats'axhxhe. Aveykimeeyir, zas
xabar g'axuvle, zınar arı Mang'us k'yoozaras. **9** Manbiş
paçcahee uvhuynçil k'ırı gyaqqı yəqqı'lqa gyabak'a.
Mane gahıl şargile g'avcuyne xəneyinib manbişik'le
yəq haagva vuxha. Mana xəne apk'in, Uşaxnane
cigayne oo ulyoozar. **10** Geed ats'an insanaşaşik'le xəne
g'avcu, geeb şadebaxhenbi. **11** Manbi xaaqa ik'eeqç'i,
Uşaxiy mang'unan yed Mayram g'avcu, Uşaxne ögiyl
gugayıbil gyuv'ur ç'iyelqamee k'yoozaranbi. Qiyğad
co adiyin xazinanın balagbi aaqı, Mang'us k'inəəğə,
yugun evanan giranın gətrənəyi giranın atırbi hele. **12**
Manbişik'le nik'ek Hirodusqa nyaggah sivmiyik'alva
g'acuva, manbi menne yəqqı'ncab cone Ölkeeqa
siviyl'al. **13** Geed ats'an insanar apk'inmee, Yusuf
nik'enang'a mang'usqa Rabbin malaaiik adı eyhen: -
Oza qixhe, Uşaxiy cuna yedir alyart'u zaara Misirqa
hixvee. Hirodis Uşax t'abal hı'gi kik'asid iukkan, mançıl-
allar zi vak'le eyhesmee maa'ar axve. **14** Mane

xəmdecar Yusufee Uşaxiy cuna yed alyapt'ı Misirqa ayk'an. **15** Goone Hirod qık'asmee, manbı ma'ab aaxva. Məxüd Rəbbine mizele yuşan ha'ane peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Zı Yizda Dix Misirğançə qort'ul». **16** Hiroduk'le geed ats'anə insanaşa cus horbi hı'iva ats'axhxamee, mang'us k'yabaylena. Mang'vee Bet-Lexemneyiy mançine hiqiy-allane cigabışeebin q'öne senilqameen gırğıñ gadebı gyapt'eva eyhe. Uşax yedike ixhana gah mang'uk'le geed ats'alynane insanaşa cuvabike, ögilycab vats'a vooxhe. **17** Məxüd Yeremiya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: **18** «Raamee ses qadayle, Mana Raahileyna uşaxaaşıqa geeşena, Uts'urna ts'ir vooxhe. Manbı devxhal-alla, Ces yik'bı huvuyid iкkiykan deş». **19** Hirod qik'ule qiyğa, Yusuf Misirmang'acar mang'usqa nik'ek Rəbbin malaik adı **20** eyhen: - Oza qixhe, Uşaxiy cuna yed alyapt'ı Izrailyqa sak'le. Şen Uşax gik'as İkkananbi hapt'ynabı. **21** Yusuf oza qixha Uşaxiy cuna yedir alyapt'ı, Izrailyqa siyķ'al. **22** Yusufuk'le, Hirodne cigee mang'une duxee Arxelayee Yahudeya eyhene cigee paçcahiyvalla haa'a g'avxhumee, mana qayq'ənna maqa sak'elas. Mang'uk'le sa medin nyak' g'acuyle qiyğa, mana Galileya eyhene cigeeqa ayk'an. **23** Maqa qarı, mana Nazaret eyhene şaharee axva. Məxüd peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Mang'uk'le Nazaretğançenava eyhes».

3 Mane yiğbişil Yahudeyayne sahree, xhineeqa k'yooq'anə Yəhyə giygalna Allahın cuvab insanaşılqa hixhar ha'a. **2** Mang'vee eyhe ixha: - İnsanar, binahbiske xil ts'its'ee'e, Allahne yəqqı'lqa savk'le! Xəybışda Paçcahiyvalla k'ane quvxha! **3** İnva Yeşaya peyğambareecadni Yəhyeyne hək'ee otk'un: «Sahreençə ses g'iyxhe: Rəbbis yəqbi he'eva, Mana İlgeç'esin cigabi qotku q'e'eval» **4** Yəhyee devayne xhayiken tanalınbı alya'a ixha, yı'q'eeqab g'evkayna ts'ira iviyt'al vuxha. Mang'un otxhuniyid ts'irtyariy çolane t'ot'aşe hı'iyn itv ixha. **5** Mang'usqa geeb insanar İyerusalimğançə, Yahudeyne cigabışeençə, İordanne damayne hiqiy-allançə vüqqə vuxha. **6** Manbişə binahbı gardanaqa alyat'umee, mang'veeyib manbı İordanne dameeqa k'yooq'u gicərxı'yı alyaat'a'a ixha. **7** Geeb fariseyarı saddukeyar mang'usqa, co dameeqa k'yooq'u gicərxı'yı aleet'e'eceva vüqqə vuxha. Yəhyeyid manbışık'le eyhe ixha: - Xoçebişda nasıl! Şavaane vuşde ək'leeqa k'eçü, Allahike qöönçile şosse heepxas vəxəsİNbıva? **8** Qotkuyn işbi he'e, şu

bınahike xil ts'its'av'uy hagve. **9** Vuşde ək'leeqa qımaylecen «Nya'a, İbrihim yişda dek dişdeva?» eyhes! Zı şok'le eyhen, Allahısse ine g'ayebişikeb İbrihimis uşaxar haa'as vəxəsİNbı. **10** Haane, yak'vud yivaşık avudcad vod. Yugna meyva hudyoolena yiv, gyapxı ts'ayeeqa g'uvoxharas. **11** Zı, şu bınahike xil ts'its'av'uvə, xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'yı alyaat'a'a. Zale qiyğa Qarınnamee zale geer gucuka ixhes. Zı Mang'un g'elilinbi haqqasır kara idyayle. Mang'vee şu, ts'ayeeqa, Muq'addasne Ri'heeqa k'yooq'u, gicəpxı'yı alyaat'a'as. **12** Attayl sukuke həpir-çüpür cura'asva mang'un kurak xile vod. Cuna suk ambareeqa sa'as, çike qıgeç'uyn həpir-çüpür idəbəqqəne ts'ayiqqa heles. **13** Mane gahil Galileyençə İordanne damasqa Yəhyeysqə, Cus gicərxı'y ale't'e'ecenva l'sa arayle. **14** Yəhyey man hassaras diykin eyhen: - Ğu zasqa gicərxı'y alyaat'a'asde cigee, zine Vasqa gicərxı'y alyaat'as? **15** I'see mang'us inəxdun alidghınıy qele: - Hasre həddisi məxüd ixhecen. Şı Allahis İkkanan ha'as İkkan. Mançis Yəhyee «Ho'ova» eyhe. **16** I'sa gicərxı'y alyaat'u xhinençə qıgeç'umee, xəybı q'öna qeedaxhe. Mang'uk'le Allahın Ri'h qı'nerke xhinne qadı Culqa gəxa g'ece. **17** Sayid xəybışeençə ses qadayle: - İna Zas geer İkkanna Dix vorna, Mang'vee Yizde yik'es şadvalla hoole!

4 Qiyğa I'sa iblisin siliys i'xecenva Allahne Ri'hi'n mana sahreeqa ikekka. **2** I'sa sahreenang'a, Mang'vee yoq'ts'al yiğnayıy yoq'ts'al xəmna kar udyotxhan ixhayke, Mana it'umra mis qexhe. **3** Manke siliys i'xi'yxəna Mang'usqa qarı eyhen: - Ğu Allahna Dıxxhee, mane g'ayebişik'le eyhe ginelqa sak'lecen. **4** I'see mang'us inəxdun alidghınıy qele: - «İnsanee saccu gineykacab deş, Allahne għalencə qıqənne cuvabikab cikana i'mi'r haa'ava» otk'un. **5** Qiyğa iblisin Mana muq'addasne İyerusalimne şahareeqa arı, Allahne Xaane nekke axtine cigeeqa giyxhxhi, **6** eyhen: - Ğu Allahna Dıxxhee, Ğucar-Ğu inçe avqa ehe. Nya'a, otk'un dişde: Allahee «Yiğnemee malaikaşılqa əmr haa'as, Ğu xılıbışıl qikkecen, Yiğin g'elbı g'ayebişile k'ena qimixharcenva». **7** I'see mang'uk'le eyhen: - «Yiğna Rəbb Allah siliys i'xmiyxəvad» otk'un vod. **8** Manke iblisin I'sa sa geed axtine suvalqa alqavhu, Mang'uk'le dyunyeyn gırğıñ paçcaħarnan cigabi hits'ayghar hagu eyhen: **9** - Ğu kyorzul zas i'bədat he'eene, in gırġin Vak'le g'ecen zi Vas heles. **10** Manke I'see mang'uk'le eyhen: - Şeyt'an, Zake əq'əna qixhe! Nya'a otk'un

dişde: «Rəbbis Allahıs k'yozre, saccu Mang'us i'bəədat he'e». **11** Mançile qiyğa iblisin Mana Culer-alqa g'alýaraççe. Mang'usqa malaaikar g'ullux haa'as adayle. **12** I'sayk'le Yəhyə aqqı aqa arçuva g'ayxhimee, Mana Galileyeeqa siyk'al. **13** Mana Nazaretğanç qıgeç'u, Zevluniy Naftaliyne nasılışde cıgabışeeqa, golyune miglekne Kefernahum eyhene şahareeqa qarı, maa axva. **14** İnəxüd Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: **15** «Zevlunneyiy Naftaliyne cıgabışee, Deryahısqane yəqqı'l, iordanne damayne şene aq'val, Allah dyats'ane milletbi eyxhene Galileyee, **16** Miç'axiyvalee eyxhene milletik'le, Xədin işığ g'ece. Hapt'asde aqı'n avquynbilşilqa Nur gyoğası». **17** Mane gahile I'sa giyğalna Allahanın cuvab hixhar ha'a. Mang'vee eyhe ixha: – Bınahbışike xil ts'its'ee'e, Allahne yəqqı'lqa savk'le! Xəybışda Paççahiyvalla k'ane quvxha. **18** Yiğibşde sa yiğıl I'sa Galileyayne golyusse i'lğəəmee, Mang'uk'le q'öyre çoc g'ooce: Pyoturva eyhena Şimoniy mang'una çoc Andrey. Manbi baluğ ar aqqaqqanı vuxha. Manbişə xhineeqa tor ayhe ixha. **19** I'see manbışık'le eyhen: – Zaqab qihna qudoora, Zi şoke Xəybışeene Paççahiyvaleeqa insanar avqaaqqanı haa'as. **20** Çocaaşe mankecad tor g'aleçü, I'sayqab qihna qavayle. **21** I'sa sik'irra ögiylqa ark'ınmee, Mang'usqa sa mebin çocar, Zavdayna dix Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhyə qizaaxa. Manbişə cone dekkika, Zavdayika, sacigee lotk'ee tor qa'a eyxhe. I'see manbi Cusqa qoot'al. **22** Mang'vee qopt'uluykum, manbişə dekkir, lotk'ad g'aletçü, Mang'uqab qihna qavayle. **23** I'sa Galileyavolle iykir maane, manbişde sinagogabışee xət qa'a ixha. Mang'vee Xəybışda Paççahiyvalina yugna xabar insanaaşılqa hivxhar haa'a vuxha, insanar gırğıne ik'arbişike, ç'irvalybişike yug qaa'a vuxha. **24** Mang'une hək'ee Suuriyeevolled ats'axhxhen. Mançile qiyğa Mang'usqa gırğıń it'umun ik'arbinanı, cinaaşe avquynı, cole əəmbi, paralic i'xhi'yıń abayle vuxha. Mang'veeyib manbi yug qaa'a vuxha. **25** Galileyeençe, Dekapolis eyhene cigeençe, İyerusalimeençe, Yahudeyayeençe, iordanne damayne şene aq'vayle Mang'uqab qihna insanaaşın t'arat'cad qöö ixha.

5 İnsanaaşın t'arat' g'acu, I'sa suvalqa ılgęç'u giy'arna. Mang'usqa Cun telebabı qavayle, **2** Mana manbişis ine cuvabika xət qa'a giyğal: **3** – Nimee baxtivarariy, «Allahdena co nişiscab karai'dəənbiva» eyhenbi! Xəybışda Paççahiyvalla manbişda vuxhes. **4** Nimee baxtivarariy, gyaaşenbi! Allahee manbişis

yik'bı helesinbi. **5** Nimee baxtivarariy, cocab co ögeeqa hudyoolenbi! Allahee manbişis cuvab huviyin ciga heles. **6** Nimee baxtivarariy, Allahna qopkuna yəq otxhuniyleyi ulyodğuyle geeb vukkananbi! Allahee manbişis cos ikkanan helesin. **7** Nimee baxtivarariy, rəhı'm haa'anbi! Allaheeyib manbişis rəhı'm haa'as. **8** Nimee baxtivarariy, yik' məttinbi! Manbışık'le Allah g'aces. **9** Nimee baxtivarariy, uğooduyiy duşmaniyvalla c'əv haa'anbi! Allahee manbışık'le Cun usaxarva eyhes. **10** Nimee baxtivarariy, qotkuda ha'ava vuk'ləlqa yiğbi i'k'əənbı! Xəybışda Paççahiyvalla manbişda vuxhes. **11** Şu nimee baxtivarariy Zal-allı cuvab alyaat'anbi, Zal-allı dağamiyvaleeqa gyapk'ınbı, Zal-allı horbişika gardanaqa kar giyxhenbi. **12** Şadepxhe, şoqa xəybışee xəbna hək' vuxhes. Həməxüd id şole ögee vuxhayne peyğambaraaşına vuk'ləlqa yiğbi allı'i. **13** Şu ç'iyena q'ev vobna. Q'evan çina q'izmallı avaak'an hav'eene, nişisə mançina q'izmallı savaak'al ha'as vəxaye? Mana mançile qiyğa saccu insanaaşine g'elyibışeeqa g'aqa dağaa'asin xhinne qooxhe, menne nişiscab kara avayle deş. **14** Şu ine dyunyeyin nur vod. Suvane q'oma alyav'una şahar dyugul ha'as vooxhen kar deş vodun. **15** Neng'vecab qavhuna lyampa g'abık avqa giviyxhe deş, mana axtine cigeeqa giring'ulqa xaa'ad işix gixhecenva giviyxhe. **16** Hasre həməxüdud vuşun nur insanaaşılqa gixhecen, manbışık'led vuşun yugun işbi g'acu, Xəybışeena vuşda Dek axtı q'ecen. **17** Vuşde ək'lleeqa qimaylecen, Zi peyğambaraaşə uvhuniy Q'aanunee ot'kunin ak'an ha'asniyxan qariva. Zi manbi ak'an ha'as deş, cigeeqa qalya'as, nişisə manbi ikkanva hagvas qarı. **18** Zi şok'le hək'en eyhe, xəybışiy ç'iyə hiğəkkarası Q'aanunee otk'unin gırğın kar ixhesin, Mançee otk'unin gırğın kar dexha, Mançençə sa k'ınna hərfib, sa k'ınin xat'ıd hakkalas deş. **19** Şavaayiy Q'aanunee opk'unna sa k'ınna əmr xheeyib hidyaw'u, vucee hı'ymid mebirbişis xət qı'l, mana Xəybışda Paççahiyvallee nekke avqana ixhes. Q'aanunee otk'unin ha'ana, man mebirbişis xət qa'a Xəybışda Paççahiyvallee axtına ciga avqas. **20** Zi şok'le eyhen, vuşda qopkuvalla fariseyaşaşineyi Q'aanunne mə'ellimaaşına qopkuvalile hexxaba devxheene şu Xəybışda Paççahiyvaleeqa eepç'es deş. **21** Yişde dekkasıl'le şenkecad uvhu «İnsan gimek'a», şavaayiy gik'u mang'uqad məhkama ilyakkas. **22** Zimee şok'le eyhen, şavaayiy çoculqa qəl hav'u, hasre mang'uqad məhkama ilekkecen. Şavaayiy çocuk'le «Bəç'ərva» uvhu, hasre mang'uqad nekke xədin

məhkama ilekkecen. Çocuk'le «Nişiscar karai'dəən karva» uvhunar cehinyamne ts'ayee gyoxhxhanas. (Geenna g1067) **23** Mançıl-allad, q'urbanbı allya'anə cigeeqa Allahıs pay abiyye gahil vas yik'el qadeene, çoc vale ts'imisra vor, **24** pay ma'ab g'alepçi, hark'in ts'erra çoc mizel aqqe. Mançile qiyğā sark'ıl yiğna pay hevle. **25** Vake borc qeqqang'uka yəqqəcab miz t'abal hee'e, deşxhee, mang'vee ġu haakimisqa hixhara'as, haakimeyir g'aravulyciysqa qeles, g'aravulycceyir zindaneeqa arçes. **26** Zı vak'le hək'en eyhe, ġu mançe borc bıkırda qideqqi g'aykkas deş. **27** Şok'le «Zina hima'ava» uvhuyu g'ayxhiyn. **28** Zımee şok'le eyhen, vuşuyiy menne zəiyfayqa ghalençe xhyan k'əə ilyakki, yik'ee zina hi'inacar xhinne eyxhe. **29** Yiğne sağne ulen ġu karai'dəəne yəqqi'lqa ts'its'a axhee, mana ul alqavhu dağepče. Yiğnemee tanan sa sura atk'iniy, tan bıkırdacad cehinyameeqa dağeççüyle yugda ixhes. (Geenna g1067) **30** Yiğne sağne xilen ġu karai'dəəne yəqqi'lqa ts'its'a axhee, man xil gyatxi dağeççe. Yiğnemee tanan sa sura atk'iniy, tan bıkırdacad cehinyameeqa atk'miyle yugda ixhes. (Geenna g1067) **31** «Şavaayiy xhunaşşe qixeele, məng'si's qaxiyvunava xılıyaqa kağız heleva» uvhу. **32** Zımee şok'le eyhen, şavaayiy zinal deş, menne k'aral-alla xhunaşşe qixeele, məhring'vee xhunaşşe zina ha'as haly'eehena xhinne eyxhe. Mering'uke qığeyç'unā xhunaşşe hey'inar zina hi'ma xhinne eyxhe. **33** Şok'le, yişde dekkaaşık'le şenkecad uvhuyu g'ayxhiyn: «Horbışka k'in g'imiysar, nişinemeeiy Rəbbilqa k'in g'assır, manud he'e». **34** Zımee şok'le eyhen, nişilqacad k'in g'imiysar. Xəəlqan k'in g'imiysar, mana Allahna taxt vobna, **35** ç'iyelqan k'in g'imiysar man Allahın g'elik avudun ciga vodun, İyerusalimlqanid k'in g'imiysar mana xənnə Paççahna şahar vobna. **36** Yiğne vuk'lelinid k'in g'imiysar, vasse mançilyna ç'ərib cagvarayıy k'aari qaa'as vəəxə deş. **37** Vuşun «ho'o» ho'o ixhecen, «de'eşid» de'eş ixhecen. Mançile hexxan şeyt'aniken vodun. **38** Şok'le «Ulene cige ul, siliyene cige sili qeqqeva» uvhuyu g'ayxhiyn. **39** Zımee şok'le eyhen, şos pisin ha'axhee hasre he'ecen. Şavaayiy yiğne aq'vayn sağın sura g'oxhxhu'u, mang'ulqa aq'vayn mansa surad sak'al he'e. **40** ġu məhkameeqa huvu yiğin tanaalin gurt g'ayşes ikkaxhee, məhring'us mançıl ooğançə ali'iynid hele. **41** Vasqa, şavamecad cun kar sa kilometrına haqqas ilekkaxhee, məhring'un kar q'ölle kilometr haqqə. **42** Vake kar heqqang'us hele, vake borc hekkang'uked aq'va sak'al hima'a. **43** Şok'le «Vas

k'anena ikkiykne, duşmanır g'imece ixheva» uvhuyu g'ayxhiyn. **44** Zımee şok'le eyhen, vuşun duşmanar vukkiyikne, şoqa qihna gyapk'ynbışdemeeiyib düə hee'e. **45** Manke şu, vuşde Xəybışeene dekkin hək'en uşaxar vuxhes. Mang'una veriğ yugunbışılqab, pisinbışılqab akaraba gyooxha, Mang'un gyoğiyid qopk'ynbışılqab g'ahapk'ynbışılqad akaradacad gyoğa. **46** Şu vukkananbicab şos vukkanva, mançike şos nəxdun mukaafatne ixhes? Nya'a, məxüd şene karai'dəəne nalok'bı sa'anbişed ha'a dişde? **47** Şu saccu vuşde çocaaşiscab salam hoolexhee, nya'a man curayn karee? Nya'a, Allah qıvdyaa's'anbişə həməxüd ha'a dişee? **48** Hasre vuşdab yugvalla Xəybışeene Dekkına yugvalla xhinne ç'əvcəb dyooxhena vuxhecen.

6 İlyake, şu yugvalla haa'ang'a, mana insanaaşine ulene ögiyl manbışık'le haagvasva himaa'a. Deşxheene, şu vuşde Xəybışeene Dekkike nəxbinacab mukaafat alyapt'as deş. **2** Kasibis sadaq'a helemee, man dyak'v haa'a himele. Məxüd aq'vasın ha'anbişə, cone hək'ee yugda yuşan he'ecenva, sinagogbışeeiy şəhrabışee ha'a. **Zı** şok'le hək'en eyhe, manbişə con mukaafat alyaat'uyu. **3** Çumee sadaq'a helemee, solne xilek'le sağıncın hucoome ha'acad mats'axhxhecen. **4** Hasre ġu huvuyn sadaq'a dyugulenda axvacen. Dyugulenid g'ecene yiğne Dekkee vas mukaafat helesin. **5** Dübə haa'ameeyib, aq'vasın ha'anbişə haa'na xhinne himaa'a. Məxbinbış sinagogbışee, şəhrayne vutbışik insanaaşık'le g'ecene cigabişee ulyobzur düəbə ha'asxhe ikkiyikananbi. **Zı** şok'le hək'en eyhe, manbişə con mukaafat alyaat'uyu. **6** Çumee düə haa'ang'a, yiğne gozeeqa ikkeç'u, aqqad qı'i dyugulenba yiğne Dekkis düə hee'e. Manke dyugulenid g'ecene yiğne Dekkee vas mukaafat helesin. **7** Dübə haa'amee, menne dininə milletbişə xhinne sa kar hakkee himeqqa. Manbişisqa həməxüd qöö, co sa kar geed eyheng'anixan, Allahık'le g'ayxhes. **8** Şu manbışık akaraba mooxhe! Vuşde Dekkik'le şos hucooyiy iukkan, şu Cuke heqqassecad ats'a. **9** Mançıl-allada şu inəxüb düə hee'e: «Xəybışeena Dek yişda! Hasre gırging've mizel Yiğin do axtıda aqqecen! **10** Havaasre Yiğna Paççahiyvalla quvooracen, Xəybışee nəxübiy Hasre ç'iyelid Vas ikkənəxi'd ixhecen! **11** Hucoone ixhes, g'iyniysin şas oxhanasın gney hele. **12** Si qotkuda hidi'iynçile, ġu ilyheç'e, Nəxüdiy si şak qotkuda hidi'iyn yik'el hixan ha'a. **13** Həməxüd he'e, si bimahin himoot'alcen, Şeyt'anike si g'attivxhan hee'e». **14** Şu insanaaşə şok hi'iynbı yik'el hixan

he'eene, vuşda Xəybışeena Dekkir vuşde binahbışile ilyheç'es. **15** Şu insanaaşə şok hi'iynbı yik'el hixan hide'eene, vuşda Dekkir vuşde binahbışile ilyheç'es deş. **16** Siv aqqimee aq'vasin ha'anbiše xhinne, aq'va havaxan hi'i ivmiykar. Manbiše siv aqqiy hagvasdemee məxdine aq'vabişika iviykar. Zi şok'le hək'en eyhe, manbiše con mukaafat alyaat'uyñ. **17** Ğumee siv aqqimee, ç'ərılqa əğəə hadğve, aq'va hoğle. **18** İnsanaaşık'le ġu siv aqqivacad mats'axhxhecen. Məxür ġu insanaaşık'le deş, dyugulen g'ecene Dekkik'le g'aces, mançil-allá Mang'veeyid vas mukaafat heles. **19** İne dyunyel kar sima'a. Maa'ad kar guvayn otxhan, pasın aqqaqqa, sixnareeşe xaybi q'əra qa'a. **20** Mançine cigeē şu şosun kar xəybışee se'e. Maa'ad man guvaynid otxhan deş, pasınıd aqqaqqa deş, sixnareeşeb ikkeç'ı qoqə deş. **21** Yiğin kar nyaadiy, yiğin yik'id maa'ad ixhes. **22** Ulen tanis iışık hele. Yiğna ul yugba vuxheene, yiğin tanid nurun gyatssts'i ixhes. **23** Yiğne missine ulek'le yugda g'idecexheene, yiğin tancad miç'axiyvalee ixhes. Yiğin «nur» miç'axvallaxhee, mana miç'axiyalla nimeenaniyxan vob! **24** Şavussecab q'öne xərinq'us g'ullux haa'as vəəxəs deş. Mang'us manbişa sa ikkikanasda, manasame g'imece ixhes. Manbişde sang'un, mang'vee sura aqqasın, mansang'uqa sark'ilir ilyakkas deş. Şosse sayangaba Allahisib var-devletisib g'ullux haa'as dəəxə. **25** Mançil-allá Zi şok'le eyhen, hucoone oxhanas, hucoone ulyoğas, hucooniyxan alya'asva mançina himaa'a. Nya'a, i'mi'r otxhuniyle, tanid tanalinqile giranda dişde vod? **26** Xəəne shit'yaasiqa ilyaake: mançin ezad deş, gyoxad deş, anbarbişeeqa sa'ad deş. Vuşde Xəybışeene Dekkemee manbi missida g'alya'a deş. Nya'a şu shit'yaasile nimeexheyib ooqa dişde vob? **27** Vuşde şavussene nişinamecab haa'a, sa sə'at i'mrena hexxa'as vəəxə? **28** Nişisne şu tanalqançına haa'a? Çolune t'et'yibişiqqa ilyaake nəxüdiy əlaə: mançin işib ha'a deş, uxarad ha'a deş. **29** Şenmeen karnane Sileymaneyid mançine sançilin xhinne uftanın tanalinbı ali'i deş. **30** İnyam k'ildanınbı, çoleene g'iyna vobne, g'iyyaqab peşteeqa apçesde ok'alqa Allahee məxdin tanalinbı alya'axheene, nya'a şolqa alya'as dişde? **31** Mançil-allad «Hucooniyxan oxhanasva?», «Hucooniyxan ulyoğasva?», «Hucooniyxan alya'asva?» mançina himaa'a. **32** Mane karbişde gırçıncına Allah qıdvyasats'anbiše haa'a. Şoqamee Xəybışee Dek vorna, şos man karbi iukkananbıva Mang'uk'le ats'an. **33** Şumee ts'eppe Allahna Paççahiyvallayiy Mang'unan

qopkuvalla t'abal hee'e. Mançile qiyğa man gırçın kar şoqa ixhesin. **34** Mançil-allab g'iyyiqyna himaa'a, mançin cincab-çına haa'asda. Yiğisiysta-yiğisiysta eəq'üba vuxhesdacab.

7 Mering'ulena himaa'a, şolenab hima'acenva. **2**

Şu nəxübiy mering'ulena haa'a, şolenab həməxüb haa'as. Şu nəxüdiy ulyoodakke, şosud həməxüd ulyootkes. **3** Nya'a, vak'le çocune uledin çöp g'ece, yiğne ulena ç'il g'udyoce? **4** Yiğne ulee ç'ilyang'a, nəxüdnə ġu yiğne çocuk'le eyhes: «Hasre zi yiğne uledin çöp qıgħahasva!» **5** Aq'vasin ha'ana, ts'eppa yiğne ulena ç'il qıgħeeħel. Mançile qiyğa vak'lecad g'acesin, nəxüdiy çocune uledin çöp qıgħahas eyxheva. **6** Muq'addasın xvaabis himele, deşxhee mançin satk'ılıd şu qoodas. Vuşun mirvarib vokbişde ögiylqa k'ima'a, deşxhee mançin manbi k'öq'asınbi. **7** Heqqee - şos helesin, t'abal he'e - aveykesin, akka k'etvee - şos aaqasın. **8** Hekkang'us helenxhe, t'abal ha'ang'uk'le iivekenxhe, akka k'etvang'usud aaqanixhe. **9** Vuşde yi'q'nee məxrına vornane, duxee ġiney heqqamee, g'aye hevlecen? **10** Şavaane, dixee baluğ heqqamee, xoçe hevles? **11** Vuşun yik'bı nimee pisinbi ixheeyid, şosse vuşde uşaxxaşis yugun paybı heles əxənbı, nya'a, vuşde Xəybışeene Dekkee şu Cuke heqqene yugun karbi hidevune g'alyaa'as? **12** Girgine karee şos insanar şoka nəxübiy vuxha vukkan, şunab insanaaşika həməxüb vuxhe. Q'aanununud, peyğambaraaşed uvhiyn man yic vodun. **13** Muğne akkayle ikeepç'e. İnsanar gyabat'ana yəqi'b, mançin akkabid eəq'l nbi vod. Gellesinbi mane yəqqi'n avayk'an. **14** I'mrena yəqqi'b, çin akkabid muğunbı vod. Manbi iveskenbı geeb k'ilybabı vob. **15** Horalay peyğambaraaşike şucab şu havaace. Manbi şosqa gevane g'ekvee abayle, abğançemee missina umul xhinne vooxhe. **16** Manbi şok'le cone işbişike vaats'a vuxhes. Nya'a, şok'le g'ara tikanil t'imil, zazaaleb inciliy saa'a g'avcunane? **17** Yugne yiven yugnab meyvaxhe hoolena, qööçene yivenib qööçena meyvaxhe hoolena. **18** Yugne yivel qööçena meyva aleylena deşxhe, qööçene yivelib yugna meyvaxhe ilydyalena. **19** Yugna meyva hudyoolena yivib gyapxi ts'ayeeqaxhe huvooxharna. **20** İşbişike şok'le horalay peyğambalarar vaats'a vuxhes. **21** Zak'le «Yışda Xərna, yışda Xərnava» eyhen gırçınbı Xəybışeene Paççahiyvaleeqa ikeepç'es deş. Saccu Xəybışeene Yizde Dekkis iukkanan hi'ina maqa ikkeç'es. **22** Q'iyaamatne yiğil gellenbişə Zak'le eyhesi: «Yışda Xərna, yışda Xərna, şı Yiğne doyuka dişdiy

peyğambariyvalla haa'a? Yiğne doyuka dişdiy cinar qığ'a? Nya'a, Yiğne doyuka dişdiy gellesin əlaamatbi hagva?» **23** Manke Zi manbışık'le eyhesin: «Pisvalla ha'anbı, Zak'le şu vaats'a deş, Zake əq'əna qeepxhe!» **24** İn Zi eyhenbi g'ayxhi, mançıl k'ırı alixhxhına, it'umne cigeex xav ali'yne ək'elikane insanık akar. **25** Nimeen gyroğubı gyroğeyiid, nimee damabı qakkyat'ineeyid, nimee mitsbi e'eeqid man xav cigeex ulyozzuriyn. Man suval alyı'il-allı hı'götkir deş. **26** İn Zi eyhenbi g'ayxhi mançıl k'ırı ilydiyxhına insan, g'umul xav ali'yne beynyavayk akar. **27** Gyoğiybi gyroğas, damabı qakkyak'anas, mitsbi a'as mane gırğınçın xaakin ha'asin. Xavid qukkoyk' alasın, mançike vuççud axvas deş. **28** I'sa yușan hı'lı ç'əvxamee, millet Mang'vee yușan hı'iynçile matxha axva. **29** Mang'vee Q'aanunne ma'əllimaaşa xhinne deş xət qı'l. Mang'vee gırğın kar Cune xile vod xhinne xət qı'l.

8 I'sa suvayle giç'umee, Mang'uqab qihna geeb insanar qavayle. **2** Maa'ar Mang'usqa maşnanı ı'xnabişə gyatsts'ıma sa insan qixha: «Yızda Xərna, Vas zi məttı qa'as ikkiykineə, əxəsdava» uvhu Mang'us k'yoyzarna. **3** I'see xıl hotku mang'uk set'u eyhen: - Ho'o, Zas ikkanan, məttı qixhe! Mana insan mankeçar məttı qexhena. **4** I'see mang'uk'le eyhen: - Nyaggah neng'uk'lecad vuççud immeyhe. Ğunar kaahinisqa hak'ne mang'uk'le gü hagve. Qiyğab Misee uvhuyn xhinne q'urban ablee'e. Məxüd yiğin yug qixhay insanaaşık'le g'acesin. **5** I'sa Kefernahumqa arı mee, Mang'usqa vəşinq'unı k'omandır qixha, miz k'yaa'a; **6** - Yızda Xərna, yizde nukarış paralıc i'xi' xaa g'alirxhu vor, mang'vee xəppa əq'uba opxhan. **7** I'see mang'uk'le eyhen: - Zi ari mana yug qa'asda. **8** Vəşinq'une k'omandiree Mang'une cuvabis eyhen: - Yızda Xərna, zi Vak avaak'ma deş vor, Ğu yizde akkalqa ayres. Ğu sa cuvabcad uvhee, yizda nukar qixhesda. **9** Zaqa ç'ak'ınbıb vobunbı, yizdeb xilek avub eskerar vob. Zi manbışık sang'uk'le «Hooraval» uvhee, mana əlyhəəsda, mansang'uk'led «Qoraval» uvhee, manar qalesda, nukarık'le «In he'eval» uvhee mang'veeyid ha'asin. **10** Mang'une cuvabile I'sa mattexhena. Mang'vee Cuqad qihna q'ööne milletik'le eyhen: - Zi şok'le hak'eda eyhe, Zak'le izrailee məxdin xədin inyam neng'uqacad g'acu deş. **11** Zi şok'le eyhen, Xəybışeene Paçahiyvalleeqa şargileyiy garibile menne milletbışınbı geebbi ables. Manbı ibrühimika, I'saq'ika, Yaaq'ubuka sa sufranlı savaales. **12** Co ine Paçahiyvalınbıva eyhenbimee ine Paçahiyvaleençe

miç'axne cigeeqa dağaa'as. Mançe geşşuybiiy ik'arıke silibi sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes. **13** Qiyğa I'see vəşinq'une k'omandırık'le eyhen: - Hoora! Yiğne inyamış sik'ı vas heles. Mang'una nukar mankeçar yug qexhena. **14** I'sa Pyoturne xaaqa arı mee, mang'una abay g'ızdırmayn gyorxhan tyulee g'eece. **15** I'sa məng'ıne xilek set'umee, g'ızdırmaya vayk'anna. Mana siğeetsu, Mang'us sufra qa'a. **16** Exha qixhameeyid I'saysqa cinaaşe avquyn geeb insanar abayle. Mang'vee cuvabika cinaarıl qığ'a'anbı, vuk'aranbib yug qaa'anbı. **17** Məxüd Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Mang'vee yişin ik'arbı ts'its'ı'lı, Yişin ç'irvallabı Culqa alyaat'u». **18** I'sayk'le Cune hiqiy-allı geed millet sadı g'acumee, Mang'vee Cune telebabışık'le golyune şene suralqa İlgeepç'eva eyhe. **19** Maa'ar Mang'usqa Q'aanunne ma'əllimaaşa sa qixha eyhen: - Mə'əllim, Ğu nyaqa ark'ınee, zi Vaqar qihna qales. **20** I'see mang'uk'le eyhen: - Sübəbişiqad, xəə'əd ileedaxvane sit'yaşıqad akvaa vodun. İnsanne Duxayqamee vuk'ul apçesimid ciga deşin. **21** I'sayne sa menne telebee I'sayk'le eyhen: - Yızda Xərna, hasre zi ts'erra hark'in dek k'eyxhas. **22** I'see mang'uk'le eyhen: - Zaqa qihna qora. Havaasre hapt'ıynbişecab con hapt'ıynbi k'evxhecen. **23** I'sa lotk'eeqa gyu'urmee, Mang'un telebabı Cuqab qihna qavayle. **24** Sayangaba golee xəbna t'ufan g'ooxa, mançın hı'iyme mirtbişin lotk'a gayats'en. Mane gahil I'sa g'alirxhu eyxhe. **25** Telebabı Mang'usqa qeepxha Mana muğur qı'l eyhen: - Yişda Xərna, şakin eyxhe vod, şı g'attivxhan hee'el **26** I'see manbışık'le eyhen: - İnyam k'ıldanınbı, nya'a şu qəvəyq'ən? Mana oza qixha t'ufanık'leyiy mirtbişik'le «İleezrevə!» eyhe. Manbid ileezarənbi. **27** Mançile telebabı mattepxha eyhen: - Mana nəxrına insanne? T'ufanınındı, mirtbişinid Mang'vee uvhuyn ha'a? **28** I'sa golyune şene aq'valqa İlgeç'u, Gadarbişde cıgabişeeqa qarimee, maane mağarabışeeene nyaq'vbisəenç, q'öyre cinaaşe aqqına insan Mang'une ögiylqa qarayle. Manbışıqa məhbina qəl vuxha, insanar qəpq'l'niyvalın mane yaqqı'le i'lğəə vuxha deş. **29** Manbışe ts'ir üvxü eyhen: - Allahna Dix, Vas şake hucoone ikkən? Ğu şas əq'uba hevlesne, gah hidipxhircar qarı? **30** Manbışike sik'ılda şaqana vokbışın turuğ uxhiyhan eyxhe. **31** Cinaaşe I'says miz k'yaa'a vuxha: - Ğu şı qığ'a'asxhee, vokbışında turuğeeqa g'e'eepse. **32** I'see mançık'le «Hideraval» eyhe. Manbid insanaaşına adğançə qıgeeç'u, vokbışında turuğeeqa ayk'an. Vokbışın turuğcad ganzile goleeqa ayhe,

mançına sacab üç'übba aaxva deş. 33 Vokbı uxhiyxhan ha'anbı hepxı şahareeqa qabı, cinaaşe avq'uyne insanaaşine vuk'lelqa qadiyn gırın yuşan ha'an. 34 Mançile qiyğa şaharın cəmə'ətcad I'sayne ögiylqa qığec'u, Mang'uk'le eyhen: - Hucoone ixhes, yişde cigabişeençe qığec'e.

9 I'sa lotk'eeqa gyu'ur, golyune şene aq'valyne Cune şahareeqa qarayle. 2 Mang'usqa paralic i'xi'na tyuleena sa insan ikkekkə. I'sayk'le manbişin inyam g'acumee, paralic i'xi'yng'uk'le eyhen: - Dix, qı'məyq'ən, yiğne binahbışile ilyheepç'lynbi. 3 Manke maa'ane sabara Q'aanunme mə'əllimaaş coled-alqa uvhuyn: - Mang'vee kufurud ha'a! 4 Manbişde fikireençe i'lğəən g'acu I'see eyhen: - Nya'a vuşde yik'eençe pisim karbı i'lğəə? 5 İnçin neniy eyhes dağamda: «Binahbışile ilyheepç'lynbıvane», deşxhee, «Oza qıxha iykrevane»? 6 Şok'le inid ats'axhxhe, ç'iye yne aq'val insanne Dixisse binahbışile ilyheç'es əxəna. Qiyğa Mana paralic i'xi'yng'ulqa sak'ı eyhen: - Oza qıxhe, tyulyud alyaat'u yiğne xaaqa hoora. 7 Manar oza qıxha cune xaaqa ayk'an. 8 Milletik'le man g'acu qatç'ı'n, insanaaşış məxbina guc hoolena Allah axtı qa'a. 9 I'sa mançe i'lğəəmee, nalok'bı sa'ane cigeey gyu'urna Matta donana sa insan g'acu, mang'uk'le eyhen: - Zaqar qihna qora. Manar suğotsu I'sayqar qihna qarayle. 10 I'sa sufranılıq qarimee, nalok'bı sa'anbiyyiy binahnanbı abi, Mang'ukayiy Mang'une telebabışka sacigee kar otxhan ixha. 11 Fariseyaşık'le man g'acumee, Mang'une telebabışık'le eyhen: - Nya'a vuşde Mə'əllimee nalok'bı sa'anbişikayiy binahnanbışika sacigee kar oyxhan? 12 I'sayk'le man g'ayxhi eyhen: - Vuk'dyak'arne insanaaşış doxtur ikkiykkanna deşxhe, mana vuk'aranbisixhe ikkiykkanna. 13 Şu ts'eppa hudoora havak'ne «Zas q'urban deş, rəhı'm vukkan» eyhene cuvabına mə'na vaats'a vuxhe. Zı qopkuynbı deş, binahnanbı qoot' alasva ari. 14 Mane gahil Yəhyeyin telebabı I'saysqa abi qiyghanan: - Nya'a şiyiy fariseyaşaşeed sivar aqqaqqa, Yiğne telebabışe iqdyaqqa? 15 I'see manbişik'le eyhen: - Tsuma k'anenang'a, davatbişeeqa abiyne mihmanaşaş nya'a aq'vabı qa'as eyxheyee? Tsuma manbişisse alyart'asin yiğbi qadimee, manke manbişed sivar aqqasınbı. 16 Neng'veecab yisseyne tanalinçilqa ts'enne parçeykena yamax üvxiyxə deş. Ts'ebna parce yisseynek avqas deş, curuvxhesda. Q'əç'ür sıkl'lbab xəp quvxhes. 17 Ts'edin çaxırıd yisseyne tuluğbişeeqa haç'a'an deşxhe. Deşxheene

tuluğbi qodu çaxırıd ehekkasın, tuluğbişikinnid ixhesin. Ts'edin çaxırıd, ts'enne tuluğbişeeqaxhe haç'a'an. Məxüd he'eene tuluğbid, çaxırıd axvasın. 18 I'sa yuşan ha'amee, Mang'usqa sinagogna xərna qarayle. Mana I'says k'yorzul eyhen: - Yizda yiş həşde xhinne qiyk'u, Ğu həşde ari məng'ı'lqa xil gixhxheene, mana eexvasda. 19 I'sa suğots'u, telebabışka sacigee mang'uqar qihna ayk'an. 20 Mane gahil yits'iq'vəlle senna eb k'əən ik'arnana sa xhunaşše, I'saysqa yi'q'ele qiyxha Mang'une tanalinçine baagık seet'a. 21 Məng'ee celed-alqa eyheva: - Mang'une tanalinçikcar seet'unaxhiy, yug qeexheyiy. 22 I'sa sak'imee mana g'aycu eyhen: - Yiş, qimeeq'ən, yiğne inyamin ġu yug qey'i. Zəiyya hamankecar yug qeexhena. 23 I'sa sinagogne xəring'une xaaqa arimee, maadin alikkigikkiiy ak'ina mə'niy dyutvak'ee hook'anbi g'avcu, 24 eyhen: - G'eeqç'e ögiyle, içiy qiyk'u-karey'i deşur, mana g'alirxu vor. Manbişe I'sayne cuvabısı aqənabi ha'a. 25 Cəmə'ət g'aqa qıgavhu, I'sa aqa ikkeç'u, içiyne xileke aqqimée içiy siğeets'ana. 26 Mana xabar, mane cigabişde gırğine suraşılıq hiviyxharna. 27 I'sa mançe qığec'umee, Mang'uqab qihna q'öyre bı'rq'ı'na «Davudna Dix, şalqa rəhı'm hee'eval» ts'ir haa'a qöö vuxha. 28 Mana xaaqa ikkeç'umee, bı'rq'ı'nbı Mang'usqa qavayle. I'see manbişik'le eyhen: - Zasse man ha'as əxəva şu inyam ha'anme? Bı'rq'ı'nbıshe Mang'uk'le eyhen: - Ho'o, yişda Xərnə! 29 I'sa manbişde uleppişik qet'u eyhen: - Vuşde inyamis sik'i helen. 30 Manbişin uleppi mankecad qeedaxhenbi. I'see manbişik'le «Nyaggah şavuk'lecad immeyheva» eyhe. 31 Manbişemee mana xabar, mançe qığeepç'i mane cıgayne gırğine suraşılıq hivxhar haa'ana. 32 Manbı mançe qı'ğəəne gahil, I'saysqa cinaaşe aqqına, yuşan ha'as dəxəna insan arayle. 33 I'see cin qıgavhumee, mana insan yuşan ha'a giygal. Cəmə'ət mane işile mattixha eyhen: - Izrailil inəxdun kar misacad ixhayn deşdiy! 34 Fariseyaşemee eyhe ixha: - Mang'vee cinar, cinaaşine xəring'une kumagika qığ'a'a. 35 I'sa gırğine xivaşaşeyi şahbarışee alycaxva maane sinagogbişee xət qa'a ixha. Mang'vee Xəybiseene Paççahiyvalına yugna xabar yuşan haa'a, gırğine ik'arbişikəb yug qaa'a vuxha. 36 Cuqa qihna qöön cəmə'ət g'acu, I'sayna manbişılıq rəhı'm qavayle: manbı çoban dena axuyu vəq'əbi xhinne obzur-opt'ul, hucoome ha'asınbı avxu vuxha. 37 Mang'vee Cune telebabışık'le eyhen: - Şagav geedid, işçermee k'iliybə.

38 Mançıl-allab şagavne iyəsilqa miz k'ee'e, Cun şagav sa'sın işçer g'axuvlecvəna.

10 I'see yişiq'vəyre teleba Cusqa sav'u, manbışis cinaaşis əmr haa'as vəəxəsda guc hoole. Manbı qığ'a's, ik'arbişike, vuk'arbişike yug qaa'asda xhinnena guc. 2 Mane yiş'iq'vəne g'axuvuyngun dobı inbı vod: ts'erriyna Pyoturva eyhena Şimoniy mang'una çoc Andrey, Zavdayna dix Yaaq'ubiy mang'una çoc Yəhyə, 3 Filippiy Bartalamay, Tomasiy nalok'bı sa'ana Matta, Alfayna dix Yaaq'ubiy Tadday, 4 Kanançıy Şimoniy I'sa mering'une xilyaqqa quvuna Kariotğançena Yahuda. 5 I'see, mana yişiq'vəyre teleba in xət qı'i g'uxoole: - Menne milletbişisqa imaal'an, Samariyebişde nene cab şahareeqa ikkimeebac'ə. 6 Ts'eppa aguyne vəq'əbətisqa xhinne İzrailyne milletisqa havak'nə. 7 Hapk'inne cigabişee «Xəybışda Paçcəhiyyalla k'ane quvxhava» eyhe. 8 Vuk'aranbı yug qee'e, hapt'ynbı üç'üb qee'e, ı'xnabişe gyavts'uynbı məttee'e, cinarid qığ'e'e. Sos man q'ərad huvu, şunad q'ərad hele. 9 Şu şoka yı'l q'eeqa qı'i k'ınəəgəyin, nuk'rəyn, medin nencad pil ilyamaat'a. 10 Yaq'ısva torbanıy, badal ha'asin gurtñiy, çarixbiniy, əsaaniy ilyamaat'a. İşçiyis otxhanan kar gexha. 11 Nene xiveeqa, şahareeqa ikkepc'ee, maa'ar şos sik'ıma insan t'abal he'e, mançə əlyhəəsmeyib manbışəəng'ə aaxve. 12 Xaaqa ikkepc'imeeyib gırging'us salam hevle. 13 Xav şos sik'inxhee, vuşda xayir-düə mançıl vuxhes, şos sik'in deşxhee, vuşda xayir-düəyib mançıl aaxvas deş. 14 Şavusmecab şu abi devkanxhee, şol k'ırı ilydiyxhexhe məxdine xaançə, şahareençə əlyhəmee, vuşde g'elybişilin tooz gikke. 15 Zı şok'le hək'en eyhe, Q'iyaamatne yiğil mane şaharis Sodomiliy Homorayle dağamda ixhes. 16 Haane, Zı şu vəq'əbi xhinne umulybişisqa g'ıxoole. Mançıl-allab xoçebi xhinne ək'elika, qı'nerkebi xhineyib ziyan hudyoolenbi vuxhe. 17 İnsanaaşike şucab şu havaace, manbışe şu məhkamabışeeqa ts'its'aa'as, cone sinagogbişee cümqəbişika gyootas. 18 Şu Zal-allá ç'ak'ınbışısqayıy paçcəhaaşisqa vukkees. Şunad manbışisiy menne milletbişis Yizde hək'ee yuşan haa'as. 19 Şu mebənbişde xilyaqqa qoolemee, nəxüdne eyhes, hucoone eyhesva, mançına himaa'a. Hucooyiy eyhes ikanvana mane gahil şok'le hagvasın. 20 Mankeb şu deş yuşan haa'as, vuşde adın Xəybışeene Dekkin Rı'h yuşan ha'as. 21 Çocee çoc, dekkəe dix mering'une xilyaqqa gyapt'ecenva qevles. Uşaxaarib dekkilqayıy yedilqə g'elil qeepxa, manbı mering'une xilyaqqa gyapt'ecenva

qevles. 22 Şu gırgınbişik'le Zal-allá g'imooce qeepxhes. Vuşuyiy k'anyaqqamee örəxü g'attixhanasda. 23 Şu sa şaharee dağamiyvaleeqa gyapk'imee, manisa şahareeqa heepxe. Zi şok'le hək'en eyhe, şu izrailyne şaharbişee alycaaxu ç'əveepxhesse, insanna Dix qalesda. 24 Teleba mə'əllimile, nukarır cune xəring'ule xərra eyxhena deşxhe. 25 Teleba cuna mə'əllim xhinne, nukarır cuna xərna xhinne ixhee ç'əv. Xaane xəring'uk'le Ba'al-Zevulva eyhexheene, mang'une xaabimbışik'le man cuvab nimeexheeyid geed eyhes! 26 Mançıl-allab manbışile qı'məəq'ən. Məxdin ooqa kar aletçuyn, kar eyxhen deş, man mats'axhxhecen. Məxdinid dyugulenin deşin, aq'valqa qığmeç'ecen. 27 Zi şok'le miç'axiyvalee uvhuyn, şu yiğniyığın eyhe, vuşde k'reeqa uvhuynud şu daxabışile eyhe. 28 Can gik'as əxənbışile, rı'h gik'as dəxənbışile qı'məəq'ən. Caniknid, rı'h'kimid cehinyamee ha'as əxəsing'ule qəvəəq'ne. (Geenna g1067) 29 Q'öble maççariy, nya'a sa yezane pilis massa hoole dişde? Mançına sacab vuşde Xəybışeene Dekkee ittevhü ç'iyelqa g'a'avxhas deş. 30 Mang'uk'le vuşde vuk'lel xhuleble ç'ər vuxhayıd ats'a vod. 31 Mançıl-allab qı'məəq'ən, şu qətqəs-ələtqəs dexhesde maççareesile nimeexheyib giranba vob! 32 Şavaayiy insanaaşine ulene ögiyl Yızın sura aqqı, Zınad Yızde Xəybışeene Dekkine ögiyl, mang'un sura aqqas. 33 Şavaayiy insanaaşine ulene ögiyl Yızın sura iqdyaqqı, Zınad Yızde Xəybışeene Dekkine ögiyl, məxrıng'un sura aqqas deş. 34 Vuşde fikreeqa qımaylecen, Zi ç'iyene aq'valqa sülyh allesvaniyhan arı. Zi sülyh deş, g'ilinc allesva arı. 35 Zı dix dekkike, Yiş yedike, Sosur abayke curaa'asva arı. 36 İnsanın xaabimbı, mang'un duşmanar vuxhes. 37 Dekkiy yed Zale geer ikkanna, Zas sik'ıma deş vor. Dixiy yiş Zale geer ikkannar, Zas sik'ıma deş vor. 38 Cun çarmix alyaat'u Zaqr qihna qidyarınar, Zas sik'ıma deş vor. 39 Şavusiy cuna i'mi'r havaaces vukkan, mang'vee cuna i'mi'r avaak'an haa'asda. Şavaayiy cuna i'mi'r Zal-allá huvu, mang'vee cuna i'mi'r meeb alyapt'asda. 40 Şos akka aaqang'vee, Zasid aaqasın. Zas akka aaqang'vee, Zi G'axuvuyng'usud aaqasın. 41 Peyğambaris, peyğambarva akka aaqang'vee peyğambaris sik'ınab mukaafat alyapt'as. Qorkune insanis, qorkunava akka aaqang'vee, qorkuyng'us sik'ınab mukaafat alyapt'as. 42 Zı şok'le hək'eda eyhe, şavaayiy Yızde qivdyats'iyne telebays sa k'oleedin mik'an xhyan huvu, mana mukaafat dena axvas deş.

11 I'see, Cune yiitsiq'vane telebayk'le hucooyiy ha'aş ıkkанva uvhu, mançe izrailyışde şaharbışee xət qa'asvayıy maabınbişilqa Allahın cuvab hixhara'as ayk'an. **2** Yəhye zindaneenang'a Masixhee ha'ane işbişde hak'ee g'ayxhi, mang'vee cun telebabı Mang'usqa qiyghanas g'uxoole: - Qalesda Čuniy vor, deşxhee, mernane gozət ha'as? **4** I'see manbışıs inəxdun alidghiniy qele: - Hudoora, g'acu-g'ayxhiyn Yəhyeyə yuşan he'e: **5** bı'rq'l'nbişik'le g'ecen, k'aanbı iviykaranbı, maşikan ıxnabınanbı matteebaxhenbı, g'idiyxhenbişik'le g'iyxhen, hapt'ynbı üç'üb qeebaxhe, kar deşinbişilqa yugna xabar hivxhar haa'a. **6** Zalqa şak hidı'ına nimee baxtivariy! **7** Yəhyeyən telebabı apk'ınmee, I'sa cəmə'ətis Yəhyeyne hək'ee yuşan ha'a giyğal: - Sahreeqa nişqa ilyaakasniy hapk'in? Q'amışiqane, mitsin 'giykar ha'ane? **8** Nişiqanlı şu ilyaakas hapk'in? insaniqane, micagın tanalınbı ali'iyne? Micagın tanalınbı ali'ynbı paçħahaasde sarayıbışee vooxhe. **9** Manke nişqa ilyaakasniy hapk'in? Peygħambariżqane? Ho'o, Zi şok'le eyhen, mana peyġambariler ooqana vor. **10** Mana şena insan vor, cune hak'ee otk'unna: «Haane, Vale ögiyl xabar ana Yizda insan g'ixe, Mang'vee Vas yəq haa'as». **11** Zi şok'le hək'eda eyhe, yadaaşe vuxuynbışe yl'q'nee məxrına xhineeqa k'yoq'ana Yəhye xhinne xərna ixha deş. Xəybiseene Paçħahiyvaleenamee nekke qivdyats'ina, mang'ule xərna ixhes. **12** Yəhyeyne yiğbişile g'iyniye yiğlqamee, Xəybiseene Paçħahiyvaleeqa gucuka gyabak'a, şavaayiy maqa gixhasva aq'luba opxhan manar gexhana. **13** Q'aanununud, għirnej peyġambaraaqed Yəhyelqasse uvhu. **14** Şu q'abil ha'axhee, Yəhye sak'alasda. Mana İlyas peyġambar vorna. **15** K'iribinang'vee k'iri alixhxecen! **16** Şavukne Zi ine gahlin insanar akar haa'as? Manbi maydama gyuv'urne menne uşaxxaşilqa cuvab ayhene uşaxxaşik akar: **17** «Şi şos dyutiyak' hook'u, sumee mik'ar hi' deş! Şi şos ak'ima mə'niy qəpq'i!, sumee gyaşaş deş!» **18** Yəhye qariyng'a, mang'vee kar ud�otxhanva, çaxirid ulydyoġava, «Mana cinin aqqiva» eyhe ixha. **19** İnsanna Dixmee qariyng'a Mang'vee otxhan-ulyoġava, «İne vuxnat'ay, ulyoġane insaniqa ilyaakende, nalok'bı sa'anbişikayi binahnanbišika hambaz ixħal!» K'orana ak'elymee ha'ane işbişike vaats'a vooxhe. **20** Qiyğħa I'see Vucee əlaamatbı haguyne şaharbışee, binahbişike xil ts'its'di'ynbışis, Allahne yəqqi'lqa

sidiqk'liyinbışis güx haa'a: **21** - Şolqa ver ooxas, Xoraziniy Bet-Tsaya! Şok'le haguyen əlaamatbı, Allah qivdyats'anbişik'le Suriy Sidonul haguynbixhi, maabınbişe noots'acabniy binahbişike xil ts'its'aa'as, Allahne yəqqi'lqa savk' alas, p'erk'iybid ali'i yı'qqi'l gyuv'aras. **22** Zi şok'le hək'eda eyhe, Q'iyaamatne yiğil şos Suruleyi Sidonile dağamda ixhes. **23** Kefernáhum, vak'le yiğna ciga xəybisee vuxhesvane ats'a? De'ęs, yiğna ciga cehinnyamee vuxxes. Vak'le haguynmeen əlaamatbı Sodomil haguynbixhi, mana şahar g'iyniye yiğlqamee aaxvasdanı. (*Hadəs g86*) **24** Zi şok'le sayid eyhen, Q'iyaamatne yiğil vas Sodomile dağamda ixhes. **25** Manke I'see eyhen: - Dek, Ĝu in karbı, k'orana ak'elynanbişikeyyi aalimaaşike dyugul hi' uşaxxaşik'le hagħuva, Zi Ĝu, xəybışdayiy-ç'iyebiṣda Rəbb, axti qa'a! **26** Ho'o, Dek, Ĝu man Vas məxüt ikkiykin hi'. **27** Yizde Dekkee ġirgincad Yizde xılıyaqa quvu. Dekkile ġayri, Dix şavuk'lecar ats'a deş. Dekkirk Duxayle ġayri şavuk'lecar ats'a deş. Dicesir Dek şavusiy hagħas ikkon, manbişik'ler haagħvana. **28** Obzuriybiyyi xev yi'q'danab, Zasqa able, Zi şu sibik qaa'as. **29** Zicar Zi axtira ikdekkana vor, Yizin yik'id güvənada vod. Zi hoolena xamut alept'e, Zaked şos xət qixhe. Manke şok'leb rəħətiyvalla aveekesda. **30** Zi hoolena xamut yi'q'ba deş vob, xevid sibikin vod.

12 Mane għil, I'sa ſabbatne yiğil suk qevhuyne colbışile k'ena i'lġəøey eyxhe. Mang'un telebabı missiba vuxhal-allā, manbişe git'y (sunbul) qoodu abna suk opxhan giy়egal. **2** Fariseyaşik'le man g'acu, Mang'uk'le eyhen: - İlekkende, Yiğne telebabie Šabbatne yiğil hidya'asın işbi vod ha'a! **3** I'see manbişik'le inəxüt eyhe: - Nya'a şu qətqi' dişde, Davudiy cukanbı mis qeepħayng'a, mang'vee hucooyiy hi'iva? **4** Mana Allahne xaaqa ikkeç'u, muq'addasın għiney alyaat'u, cukanbiška sacigħe oyħħan. Man għiney kaahinaaşile ġayri şavuscad oxħanas iż-żikkie. **5** Şu Q'aanune qətqi' dişde, kaahinaaşle Šabbatne yiğil Allahne Xaa iħ-hav'eeħib, manbişil taxsir axva deş? **6** Zi şok'le eyhen, Allahne Xaaler Doyukana inyaa vor. **7** Şok'le «Zas q'urban deş, rəħi'm vukkan» cuvab huco eyhen ixhay atsts'axħanxi, şu taxsir deşinbişilqa binah qaa'as deşdi. **8** İnsanna Dix, Zi Šabbatne yiğħin Xərna vorna. **9** I'sa manče sinagogeeqa qarayle. **10** Maa'arir xil qeqquna sa insan eyxhe. Fariseyaşae I'salqa taxsir qaa'asın kar t'abal ha'a ixhayke, manbişe Mang'uke qiyghanan: - Nya'a, Q'aanunun Šabbatne

yiğil yug qaa'as havaysaranbine? 11 I'see manbışis inəxdun alidghiniy qele: – Vuşde neng'ukamecab sa vəq'a vuxheene, vucub Şabbatne yiğil g'uyeeqa g'a'aybxheene, nya'a, şu mana mançe alqaahas dişde? 12 İnsan vəq'əyle nimeexheyir giranra vor! Mançıl-allab Şabbatne yiğil yugvalla haa'as havaysarna. 13 Mançile qiyğa Mang'vee ik'arang'uk'le eyhen: – Xıl hotke! Mang'veeyid xıl hotkumee, xıl yug qexhe, mansa xıl xhinne qexhe. 14 Fariseyar sinagogeençe qığEEPç'1, I'saykin nəxüdne ha'asva gaf haa'a. 15 I'sayk'le man ats'axhxha mançe ayk'anna. Mang'uqab qihna geeb insanar avayk'an, Mang'vee manbışin gırımbı yug qaa'anbi. 16 I'see Cune hək'ee neng'uk'lecad eyhes ixhes deşva uvhu. 17 Məxüd Rəbbine mizele yuşan ha'ane Yeşaya peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: 18 «Haane Zı g'ayxi'nə G'ul! Zas Mana geer iкkan, Yızde yik'es iкkanəxrına Mana vor. Zı Yızın Ri'h Mang'us heles. Mang'vee milletbışis qotkuyne mahkamayne hək'ee yuşan haa'as. 19 Mang'vee ts'irib haa'as deş, hı'ccatid ha'as deş, Mang'un sesid şahrabışee g'ayxhes deş. 20 Mang'un qotkuyn məhkama ġamdexha, Mang'vee hoçunin q'amışid haq'var ha'as deş, K'ətqəs qexhen pelyted k'ətqə's deş. 21 Milletbışda umud Mang'une doyulqa vuxhes». 22 Mançile qiyğa I'sayne k'anyaqa cinaaşe aqqına bi'rq'i'na, miz avquna sa insan arayle. I'see mana yug qa'ana. Mang'uk'le g'ecenid, yuşanır ha'ana. 23 Gırıgin insanar mançile mattepxha sana-sang'uke qiyghanan: – Deşxhee, inane vor Davudna Dix, Masikh? 24 Fariseyaasık'le man g'ayxhi eyhen: – Mang'vee cinar, cinaaşine xəring'üne Ba'al-Zevulne gucuka qığ'a. 25 Fariseyaasına ək'leenə i'lğəən I'sayk'le ats'axhxha, Mang'vee manbışık'le eyhen: – Sa ölka q'öne cigeeqa quvxhaxhee mana q'era quvxhes, q'öne cigeeqa quvxhana şaharib, xavid geed aaxvas deş. 26 Şeyt'anın şeyt'an qığayhexheene, man adğançə q'öna qixhava eyhen vodun. Məxüdxheene, nəxübne mançina paççahiyvalla aaxvas? 27 Zı cinar Ba'al-Zevulne gucuka qığ'a'xheene, manke vuşde telebabışe şavne gucukane qığ'a? Mançıl-allab manbı şos haakimara vuxhes. 28 De'ş, Zı cinar Allahne Ri'h'i ka qığ'a'xheene, Allahna Paççahiyvalla şolqa qabınava eyhen vodun. 29 Şavusse gucnane insanne xaaqa ikkeç'u, mang'un g'el-xıl idiyt'il sixbi ha'as əxəyee? Məxring'un ts'etta g'el-xıl ayt' alas iкkan, qiyğad sixbi ha'as. 30 Yızın sura 1qdyaqqına, Zaka parxaçra vor, Zaka sidya'ang'veeyid dağ'a'anxhe. 31 Mançıl-allad

Zı şok'le eyhen, insanaaşine gırıgına binahbışileyiy kufurile ilyheep'esiñbi, saccu Allahne Ri'h'i's hi'iyne kufurile ilyhıdeepç'es. 32 Şavaayiy İnsanne Duxayk'le cuvab uvhu mang'üne binahile ilyheep'esiñbi, Muq'addas Ri'h'i'k'le cuvab uvhu yng'unemee binahile iné dyunyeylib şene dyunyeylib ilyheepç'es deş. (aïön g165) 33 Yivek'le yugnava eyhexhee, mançine şagavik'led yugnava eyhe. De'ş, yivek'le qüvçünava eyhexhee, mançine şagavik'led qüvçünava eyhe. Yiv çine şagavikexhe vaats'a vooxhena. 34 Xoçebişa da nasıl, şu pisinbinang'a, vuşde ghalyaqa yugun qayleyee? İnsanne yik'eedin mizelyxhe eyxhen. 35 Yugne insanee yugvaline xazineençe yugun karbixhe qığ'a'anbi, pising'veeyid pisde xazineençe pisimbixhe qığ'a'anbi. 36 Zı şok'le eyhen, Q'iyaamatne yiğil nişalla qadiy uvhu yne cuvabil-allla, insanaaşe cuvab qeles. 37 Ghaleençe qığç'uyne sa cuvabil-allla vak'le qorkunavad eyhesin, menne cuvabil-allla valqa taxsırıd gixhxhesin! 38 Manke Q'aanunne mə'əllimaaşeyiy fariseyaşa I'sayk'le eyhen: – Mə'əllim, şas Ğu əlaamat hagu iкkan. 39 I'see manbışis inəxdun alidghiniy qele: – Allahne yəqqi'le qikk'epç'iyne, ine gahine pisde insanaaşe əlaamat t'abal ha'a. Manbışis Yunus peyğambarne əlaamatilé şayıri nencad əlaamat heles deş. 40 Nəxüriy Yunus peyğambar xhebille yiğnayiy xheyible xəmna xəmne baluğne vuxhne axu, həməxürur İnsanna Dix, Zı xhebille yiğnayiy xheyible xəmna ç'iyene k'oralybışee axvas. 41 Ninevayne milletin Yunus peyğambarne cuvabil k'iri alixhxhiva, binahbışike xıl ts'its'av'uva, Allahne yəqqi'lqa satk'ilva, Q'iyaamatne yiğil manbı oza qeepxha mane insanaaşılqa taxsır gixhxhes. Həşdemee inyaa Yunusuler Xərna vor. 42 Canubne kraliceeyid dyunyeyne şene q'omança arı Sileymanne k'orane ək'elil k'iri alixhxhiva, məng'eeyid Q'iyaamatne yiğil oza qiyxha mane insanaaşılqa taxsır gixhxhes. Həşdemee inyaa Sileymanlılar Xərna vor. 43 Cin insanne adğançə qığç'üyle qiyğa xhyanıbı deşde cigabışee iliyk'ar axva, cısim manzıl haa'asin ciga t'abal ha'a, yicid iveke deş. 44 Mane gahil mançin eyhen: «Zı dorala, qığç'uyneçar xaaqa sak' alas». Mane xaaqa sak'imee, mançik'le xav qatxhu, vuşucar dena, məttida g'aces. 45 Manke man atk'in çikasana yighthille çiled pisin cinar qott'ul qales. Manbid maqa adı, maayid axvasınbi. Məxrune insanis qiyğa ixhayn, ts'etta ixhayncile pisde qales. İne gahine pisde insanaaşine vuk'ləlqed man qales. 46 I'sa cəmə'ətika yuşan

ha'amee, Mang'unan yedyi Mang'un çocar Mang'uka yusan haa'asva abi, g'ab ulyoozar. **47** Şavaamee Mang'uk'le eyhen: – Yiğna yedyi Yiğin çocar g'abib ulyobzur, Vakavub yusan haa'as vukkan. **48** I'see mane insanis inəxdun alidghiniy qele: – Yizda yedyi Yizin çocar vuşbine? **49** Mang'vee xileka Cun telebabı haagu eyhen: – Yizda yedir, Yizin çocar inbi vob. **50** Şavaayiy Yizde Xəybışeene Dekkis ikkanan ha'a, manar Yizda çoc, Yizda yiçü, Yizda yed yeechhe.

13 I'sa manecar yiğil xaançe qığeq'c'u, golyune k'ane giy'ar. **2** Mang'une hiqiy-allá manimeen millet sadiva Mana ark'ın lotk'ee giy'ar, milletmee deryahne mglekcad axva. **3** I'see manbişis misaalabı ts'its'a-ts'its'a'a geed kar yusan ha'a: – Sa insan toxum oozasva qığeq'e. **4** Mang'vee toxum oozamee, toxumen sabarabi yəqqi'nə mgleqqa g'a'adak'va. Maqad şit'yar aletxu qadı, manbi oyxhananbi. **5** Mane toxumin sabarabid g'a'adak'vanbi nyaq'v k'ilybanane g'ayenane cigeeqa. Nyaq'v maa'ab k'ilybava, manbi zaradacad aleylenbi. **6** Veriğ üvxümeeyib kokbı deşva manbi qeqvanbi. **7** Mançike sassabid ġi'c'iybışeeqa g'a'adak'va. ġi'c'iyid axti qixha, manbi cik avud g'alya'a, aleyles haysar deş. **8** Yugne cigeeqa g'a'atk'uyne toxumbışemee yugun şagav hele. Mançine sassançin vəş nəqqees, sassançin yixhts'al, sassançinid xhebts'al nəqqees ezuyncile geed şagav hele. **9** K'ırıbinang'vee k'iri alixhxhecen! **10** Telebabı I'saysqa qeepxha qiyghanan: – Nişil-allane cos misaalabı ts'its'a'a? **11** Mang'vee manbişis inəxdun alidghiniy qele: – Şos Xəybışeene Paççahiyvaleene dyugulene karbişin ats'axhxhay huvu, şenbişismee huvu deş. **12** Şavuqayıy vod, məxrinq'us sik'ıdad geed heles, məxrinq'uqa gırqın hexxaalika ixhes. Şavuqayıy deş, məxrinq'une xilençe vodunid g'ayşesin. **13** Zi misaalabı ts'its'a'a-ts'its'a'a mançıl-allá manbişika yusan ha'a, manbişik'le ilyaakamee g'ece deş, k'iri iliyxhemeyid g'iyxhe deş, manbişilqa hiyxharid deş. **14** Məxüd Allahne mizele yusan ha'anə Yeşaya peygambaree otk'unin xhinne eyxhe: «G'ayxhylette g'ayxhesin, şolqamee yic hixharas deş, İlyaakylette ilyaakasınıbı, şok'lemeeyiç g'aces deş. **15** İne milletin yik'bı g'ayelqa sak', K'ırıbışık'led dağamda g'iyxhe, Manbişə uleppli gyatxiynbi, Ulepplişik'led g'imceccenva, K'ırıbışık'led g'imiyxhecenva, Yik'bışık'led haymexhecenva, Zalqab siviyk'al deş, Zi co yug qeecenva». **16** Şu nimee baxtivarariy, vuşde ulepplişik'led, k'ırıbışık'led g'ece-g'iyxheva! **17** Zi şok'le hək'en eyhe, peygambaraaşine

g'ellesinbışık'led, qopk'une insanaaşik'led, şok'le g'ecenbi g'acu ikkaniy, g'acesme manbişik'le əxi'deş, şok'le g'iyxhenid manbişik'le g'ayxhes ikkaniy, g'ayxhesid əxi'deş. **18** Həşde şu k'iri alixhxhe mane ezang'une misaalayka hucooyiy eyhes ikiykinva. **19** Şavuk'leyiy Xəybışeene Paççahiyvaline hək'ee eyhen g'ayxhi, mang'ulqa man hidiyxhar, mang'une yik'eeqa ezuyn şeyt'anın qöqən. Yəqqi'nə mgleqqa g'a'aypxhina toxum mana vob. **20** G'ayenane cigeeqa g'a'aypxhinate, eyhen g'ayxhi, şadvalin zarada «Ho'ova» eyhene insanik akar. **21** Məxri'ng'uqa kok deşva mana sik'inna gahna axva. Dağamin yiğbi qadimee, Allahne cuvabil-allá mang'uqa qihna gyapk'imee, mana yəqqile qığeq'esda. **22** ġi'c'eeqa g'a'aypxhinate, eyhen g'iyxhene, yiğisiysin işbi ha'ava, var-devletin hoyt'alva, man g'ayxhiy cuvab cune adcad gek'ane insanik akar. Mançıl-allad toxumen şagav hele deş. (aiōn g165) **23** Yugne cigeeqa g'a'aypxhinate, eyhen g'iyxhene, vuk'leeqa k'yadaçene insanik akar. Məxrinq'vee sassa yəqqees vəş, sassa yəqqees yixhts'al, sassa yəqqeesid xhebts'al nəqqees ezuyncile geed şagavxhe helen. **24** I'see manbişis sa mebna misala ts'its'a'a: – Xəybışda Paççahiyvalla nişikne akar? Haane, insanee cune çoleeqa yugna toxum üvxü. **25** İnsanar g'alyapk'lyng'a mane insanna duşman ari, sukeeqa xarvak' oozu ayk'anna. **26** Suk ələə gibgilme xarvak' g'ooce giviyyal. **27** Nukarar xaane iyesiysqa qabı eyhen: «Yişda xərna, nya'a gü çoleeqa yugna toxum dişde üvxü? İna xarvak' nençeniyxan vuxha?» **28** Mang'vee nukaraaşik'le eyhen: «Man duşmanee hi'ı». Nukaraaş mang'uke qiyghanan: «Vas ikkankhee, şı hapk'in mana ulyoodas?» **29** İyesee eyhen: «De'əs, şu xarvak' ulqodamee, sayib g'idevcu sukcab ulyooda. **30** Hasre qiyşalasmee manbi sacigecad aleylecen. Qiyşalne gahil, zi qiyşalanbışık'le ts'etta xarvak' sav'u, gyoqxhan haa'asin xhinnen bafabı he'eva eyhes. Qiyğab suk yizde anbareeqa üvxeva eyhes». **31** I'see manbişis sa mebnab misala ts'its'a'a: – Xəybışda Paççahiyvalla insanee cune çoleeqa üvxüyne xardalne toxumek akar. **32** Xardalna toxum gırqine toxumbışda nekke k'inna vuxheeyib, mana alyabimee dirigee ələne alabışde nekke axtinçılqa siviyk'al. Mançike xəə ileedadxvane şit'yaşa akvaabi ha'asda xhinnena sa yiv vooxhe. **33** I'see manbişis sa mebnab misala ts'its'a'a: – Xəybışda Paççahiyvalla xamırılıq ilekkane acıxamırık akar. Zəiyfee man

alyaat'u xhebne vexhxheene urveeqa alikkı'ı bikırda aleylesmee g'alyadaçen. 34 I'see man gırGIN misaalabi ts'its'a-a-ts'its'a-a eyhe ixha, Mang'vee milletis misaalı ts'its'dyav'u vuçud eyhe ixha deş. 35 MəxÜd peygambaree otk'unin xhinne eyxhe: «Zı ghal misaalabi ts'its'a-asva aaqas, Dyunye itxhiniyle inyaqa Dyugulenda axuyn karbı Zı şosyuşan ha'as». 36 I'sa milletike curxha, xaaqa ikkeç'e. Mang'un telebabı Mang'usqa qabı eyhen: - Çolee alyabiyne xarvak'na misaalı hucoo eyheniyva şasyuşan hee'e. 37 I'see manbişis inəxdun alidghiniy qele: - Yugna toxum oozana İnsanna Dix vorna. 38 Çolud dyunye vod. Yugun toxumbıd Paçcahiyvalın usaxar. Xarvak'ib şeyt'anın usaxar vob. 39 Xarvak' oozuna duşmanır, iblis vorna. Qiviyşalna gahib dyunyeyn axır vodun, qiviyşalanbib malaaikar vobını. (aiōn g165) 40 Xarvak' ulyoodu gyooxhan haa'an xhinne, məxÜd dyunyeyn axır qadiyng'a ixhes. (aiōn g165) 41 İnsanne Duxee Cun malaaikar g'axuvles, mançinid pisde yaqqı'lqa ts'its'aa'an karbiyyi pisvalla ha'an gırGıbı Mang'unne Paçcahiyvaleençe saa'as. 42 Manbi geşşuybiyyi ik'arike sili bi sana-sançıl qadaxan ses qööne gyopxhanne peşteeqa dağaa'as. 43 Qopkuynbimee mane gahil cone Dekkine Paçcahiyvalee veriğ xhinne hits'aaghlar vuxhes. K'ırıbinang'vee k'ırı alixhxhecen! 44 Xəybışda Paçcahiywalla çolee dyugulyav'uye xaziy Nayk akar. İnsanık'le mana aveykimee dyugul haa'a. Qiyga man çol alişes əxecenva, şadra ayk'anna cuqa vodun gırGincad kar massa heles. 45 Xəybışda Paçcahiywalla nişikne akar? Haane, sa taaciree micagın mirvaribi t'abal ha'a. 46 Mang'uk'le geeb giranna mirvari aveykimee, mana sa mirvari alivşes vəəxecenva, ayk'anna cuqa vodunmeen gırGin kar massa heles. 47 Sayib Xəybışda Paçcahiywalla deryaheeqa avhuyne, curayn-curayn baluğar gyatk'uye toruk akar. 48 Tor gyatsts'imee, man hadğu deryaheençe qıgayhen. Qiyğab gyuv'ur yugun baluğar g'əyxı' c'em'ebişeeqa sa'a, pisinbid dağa'anbi. 49 Dyunyeyn axır hitxhiring'ad həməxÜd ixhes. Malaaikar adı pisinbi qopkuynbişde əreençe g'əvxü, (aiōn g165) 50 manbi geşşuybiyyi ik'arike sili bi sana-sançıl qadaxan ses qööne gyopxhanne peşteeqa dağaa'as. 51 I'see manbişike «In eyhen gırGin şolqa hitxhirinneva?» qiyghan. Manbişike «Ho'ova» eyhe. 52 I'see manbişik'le eyhen: - Xəybışeene Paçcahiyvaline hək'ee uvhuyn hitxhirna Q'aanunna mə'allim, mançillər xaazineençe ts'ediniy yisseyin qıgayhene xaane

iyeseesik akar. 53 I'see man misaalabıd ts'its'ı mançayk'anna. 54 Mana Cune şahareeqa sark'il, maane sinagogee cəmə'at xət qa'a giygal. Cəmə'at mançile mattixha eyhen: - Nençeniyxan Mane insaniqa manimeena k'orana ək'el vuxha? Nəxüdniyxan Mang'usse man əlaamatbi hagvas əxə? 55 Ina ustادna Dix dişee? Mang'une yedinid do Mayram dişde vod? Nya'a Yaaq'ub, Yusuf, Şimon, Yahuda Mang'un çocar dişde vob? 56 Nya'a Mang'un gırGin yiçubi incegana dişde vooxhe? Nençeniyxan Mane insanis man gırGin ixha? 57 Manbişike I'salqa inyam ha'a deş. I'seemee manbişik'le eyhen: - Peyğambaris Cune vatanileyiy Cune xaale grayri gırGinəeng'ə hi'rmat giviixhena. 58 Manbişike inyam hidya'ava, Mang'veed maa geed əlaamatbi hagva deş.

14 Mane gahil I'sayne hək'eedin xabarbi Galileyayne xəring'uk'le Hiroduk'le g'iyxhe. 2 Mang'vee cune nukaraaşik'le eyhen: - Mana xhineeqa k'yooq'ana Yəhyə vorna. Mana hapt'lynbişde əreençe üç'ür qı'lı qariva, Mang'usse məxdin əlaamatbi hagvas əxə. 3 Hirodee vucee ögeecar dişdiy, çocune Filippne xhunaşşeyne Hirodiadaynemee, Yəhyə aqqı'l g'elybi-xileppi ayt'il, zindaneeqanı dağerçu. 4 Nya'askanniy Yəhyee Hiroduk'le uvhuva: «Vas Hirodiada hee'es yixhes deşva». 5 Hiroodus Yəhyə gik'as ikkiyikineeyir, mana cəmə'atlı qəyq'ənnaniy. Cəmə'atlıd Yəhyeyqa peyğambariqa xhinneniy ilyakkan. 6 Hirodin yedike ixbayn yiğnang'a, Hirodiadyna yiş yi'q'neeqa qıgəyç'u mang'usva mik' haa'a. Man Hirodne yik'eençe eyxhe. 7 Mang'vee k'in g'iysar, içee cuke heqqiyn helesinva. 8 İceeyid yedee xət qı'iyn eyhe: - Zas xhineeqa k'yooq'ane Yəhyeyna vuk'ul sineeqa qavaale. 9 Man g'ayxhi paçcəhin yik' sacurayıd qe'ene, mang'vee mihmənaasınıe ögee k'in g'assırva içee heqqiyn «Alleva» eyhe. 10 Mang'vee zindaneeqa insan g'axuvu Yəhyeyna vuk'ul gyapxas ulyooka. 11 Mang'una vuk'ul gyapxı sineeb içiys abayle. İceeyib mana yedis vukkekka. 12 Yəhyeyne telebabıshe abi mang'un candak alyaat'u, k'eyxhan. Qiyğab mançına xabar ana I'saysqa abayle. 13 Man g'ayxhi, I'sa lotk'eeqa gyu'ur vuşucar deşde sa cigeeqa ayk'an. Şaharbişene insanaaşik'le Mana nyaqa ark'iniy ats'axhxha, Mang'uqab qihna iviykar avayk'an. 14 I'sa lotk'eençe giç'uyng'a, Mang'uk'le maqa sadıynmeen millet g'acu, manbişis rəhı'm qavayle. Mang'vee maabin vuk'aranbi yug qaa'anbi. 15 Exha qexhemee, I'sayn telebabı Mang'usqa qeepxha eyhen: - İnyaa

hiqiy-allà vuççud deşin. Gecdad vod. Millet g'aykke hapk'in hiqiy-allane xivaaşeençe cosun oxhanasın kar alışecen. **16** I'seemee manbışık'le eyhen: – Imaak'ancen manbi. Manbışisin otxhuniy şu hele. **17** Telebabışe I'sayk'le eyhen: – İnyaa şaqqa xhone gineleyiy q'öne baluğule gayrı vuççud deşin. **18** I'see «Şoqa vodun Zasqa qaleva» eyhe. **19** Milletik'led «Şunab ok'ul gyuvreva» eyhe. I'see Vuce xhoble gineyi q'ölle baluğ aqqı, xəəqə ilyakki, Allahis şukur haa'a. Qiyğad man giney hatq'ur telebabışqa qele, telebabışed man milletis bit'al ha'a. **20** Gırğınbı otxhun avts'yle qiyğa, yıts'ıq'vəbleb xəbna gyavts'una ç'emç'e hexxada axuyne gineyna saa'a. **21** Uşaxarıy yedar qı'dəbəqəxhee, man otxhuniy xhone aazırılqa ılıqəane insanee otxhun. **22** I'see mankecab Cun telebabı ulyookanbı lotk'eeqa gyuv'ur şene aq'valqa ılıqeeç'es. Vucur, insanar mançe alyħəasmee maa axva. **23** I'sa cəma'at atk'iniyle qiyğa, Vuccar axumee, exheeqana düə haa'asva suvalqa ılıqec'e. **24** Mane gahılqasse lotk'a mane cigayke aq'əna qixha eyxhe. Manbışde suralqa mits aa'ava, lotk'ayle k'enad mirtar qiyxhar ixha. **25** Miç'eed qixhesse, I'sa goleene xhinel iykar, manbışisqa qarayle. **26** Telebabışık'le Mana xhinel oo iykar g'acu, qəvəyq'ənanbı. Manbi qəpqı'n ts'irbi ha'a: – Man ri'hi'd! **27** Mankecar I'sa manbışika yuşan ha'a giyğal. Mang'vee manbışık'le: «Qı'məəq'ən, Zı vorva» eyhe. **28** Pyoturee Mang'us inəxdun cuvab qele: – Yızda Xərna, Mana Ğuxheene, zak'le xhinel oo iykar Vasqa «Qorava» eyhe. **29** I'see «Qorava» eyhe. Pyoturur lotk'eençe qığec'u xhinel oo iykar I'saysqana ayk'an. **30** Mits it'umba aa'a g'avcu, mana qərqı'niyvalin xhinek avqa əə giyğal. Manke «Yızda Xərna, zı g'attixhan he'eval» mang'vee ts'ir haa'a. **31** I'see mankecad xıl hotku mana aqqaqqana. I'see mang'uk'le eyhen: – K'ılda inyammana, nya'a ġu ek'leeqa axəsee-daxəseeva qalı!?

32 Manbı lotk'eeqa ilqeeç'imée mits k'il qooxhe. **33** Lotk'eebinbişə «Ğu hək'erar Allahna Dixırva» uvhu Mang'us k'yoozaranbı. **34** I'sayıy Cun telebabı golyune şene aq'valqa, Genisaretne suralqa ilğeebaç'e. **35** Maa vooxhene insanaaşık'le I'sa qivaatsı, hiqiy-allà Mana arıva ses adaçe. İnsanaaşeb gırğın vuk'aranbı Mang'usqa abayle. **36** Vuk'aranbişə I'salqa miz k'yaa'a: – Hucoone ixhes, Yiğne tanalinçine baagliq xheeyib şı soot'as havaasre. Mang'une tanalinçine baagliq soot'uyn gırğınbı yug qeebaxhe vuxha.

15 Mane gahıl I'saysqa İyerusalimğançe fariseyariy Q'aanunun mə'əllimər abi eyhen: **2** – Nya'a Yiğne telebabışe yişde baba-dideeşə uvhiyn hidya'a? Nya'a manbışe giney otxhanang'a xileppi hudyoyğal? **3** I'see manbışık'le eyhen: – Nya'a şu manke baba-dideeşin ədatbı ha'ava, Allahee uvhiyn hidya'a? **4** Nya'a Allahee dişde uvhu: «Dekkisiy yedis hi'rmat gyuvxhe», «Şavaayıy dekkıqayıy yediqa hoku, məxrıma gik'eva?» **5** Şumee eyhen: sa insanee «Dekkisiy yed, zi şos helesin Allahis huvuva» uvhee, **6** məxring'vee dekkisiy yedis hi'rmat givdiyxheeyib vooxhe. Şu məxüd hi'iyka Allahne Cuvabile heepxi, baba-dideeşin ədatbı ha'a. **7** Ay q'öbvalla haa'anbı! Nimee yugda dişee Rəbbine mizele yuşan ha'anе Yeşaya peyğambaree şuna xhinnenbişde hək'ee otk'un: **8** «Mane milletin Zas ghalekacab hi'rmat giviyxhe, Manbışın yik'bı Zaka deş vod. **9** Manbışın Yızde ögiyl k'yobzuri nişiscad karai'dəan kar vod, Co xət qa'anid, insanaşa cokecad qıgavhuyn karbı vod». **10** I'see millet Cusqa sı'i eyhen: – Yugda k'ırı alixhxhe, vuk'leeqa k'eçce. **11** İnsan ghalyaqa ikkekançın deş aq'əə'ə, mang'une ghaleençe qığənəce aq'əə'ə. **12** Mane gahıl Mang'usqa telebabı qeepxha eyhen: – Vak'le ats'anne, Ğu eyhenbi fariseyaaşik set'uynbı. **13** I'see manbışık'le eyhen: – Yızde Xəybışeene Dekkee idezuyn kar kokeençe g'l'ttitgəsin. **14** Manbı coleb-alqa g'alee'e, manbışe cok akaran bi'rqi'nbicab hoot'al. Bi'rqi'l'ng'vee bi'rqi'l'na hoytalxhee, manke q'öyursana xandak'eeqa g'aapk'as. **15** Pyoturee Mang'uk'le «Mana misaala şas yugba yuşan he'eva» eyhe. **16** I'see eyhen: – Vuşded vuk'leeqa k'iç'u dişde? **17** Nya'a vuşde vuk'leeqa k'idəə, ghalyaqa ikkiyn gırğın vuxhneqa ayk'anva, mançile qiyğa qığec'e ixhay? **18** Ghaleençe qı'ğəən cuvab, yik'eençexhe qaylen, mançinib insanar əvq'əə'ənbı. **19** Pisin fikribi, gyapt'iy, zina, sixbi, horbişika aq'val aqqı, qəlasın uvhiy gırğın man kar insanne yik'ee eyxhe. **20** İnsan aq'əə'ənbı karbı manbı vod. Hidyodgilne xileppişiqa insanee kar otxhunva mana aq'ən kar deş vod. **21** I'sa mançer Suriy Sidon eyhene cigabişeeqa ayk'an. **22** Maa'ar Mang'usqa mane cigabişee yeexhena, kana'anbişda sa xhunaşə ts'ir haa'a qeexhe. Məng'ee Mang'uk'le eyhe ixha: – Yızda Xərna, Davudna Dix, zalqa rəhi'm hee'e! Yızda yiş cinaaşe aqçı, məng'ee geeb aq'ibə ts'its'aa'l **23** I'see məng'is cuvabcaq qele deş. Manke Man'gusqa telebabı qeepxha «Hucoone ixhes, g'aykke mana, deşxhee mana şaqar qihna ts'ir haa'a qööva» eyhe. **24** I'see zəiyfayk'le eyhen: – Zi

saccu Izrailyne aguyn vəq'əbi xhinnene insanaaşisqa g'axuvu. **25** Zəiyfa Mang'usqana qiyxha, kyorzul eyhen: - Yızda Xərna, zas kumag he'e! **26** I'see məng'i'k'le eyhen: - Uşaxaaşine xilençe giney g'ayşu, xvaabişis k'eçvee yugda dexhe. **27** Zəiyfee eyhen: - Ho'o, yızda Xərna, Ğu qotkuda eyhe! Xvaabişemee, iyeseeşine sufranile g'a'atk'uyн xüvəbixhe oyxhan. **28** Məng'i'ne mane cuvabıs I'see eyhen: - Ay zəiyfa! Vaqa xədin inyamıd, hasre vas ikkanəxiūd ixhecen. Məng'i'na yişir mankecar yug qeexhena. **29** I'sa mançe qığec'u, Galileyayne golyune míglekğançə İlgeç'u, maane suvabışde sançılqa İlqeç'u giy'arna. **30** Mang'usqa maqa geeb insanar sabayle. Maqa sabınbışıqa k'aambil, bı'rql'ınbı, quç'opkuriynbı, yuşan haa'as dəəxənbı, geed ik'arnanbı vooxhe. Manbı I'sayne g'elybisqsa qaa'a, I'seyib manbı yug qaa'a vuxha. **31** Yuşan haa'as dəəxənbı - yuşan haa'a, quç'opkuriynbı - yug qeepxha, k'aambil - iviykar, bı'rql'ınbışik'le - g'ece, g'acumee, millet mattıxha Izrailyna Allah axtı qa'a. **32** I'see Cun telebabı qopt'ul eyhen: - Zalqa mane cəmə'ətnavub alipxhi, xhebille yiğna manbı Zaka vuxha, manbışıqa oxhanasın karid axu deş. Zas manbı kar udyotxhun yəqqıl' taq'atile g'a'apk'ı vukkan deş. **33** Telebabışə Mang'uk'le eyhen: - Şı inimeene hiqiy-allıa insanar deşde cigeer, inimeen cəmə'ət ats'ya'asın giney nəncene ha'as? **34** I'see manbışıke qiyghanan: - Şoqa xhuleble gineyne vob? Manbışı eyhen: - Yighible gineyi sik'ininbıd baluğar vod. **35** I'see cəmə'ətik'le ç'iyel gyuv'reva eyhe. **36** Qiyğşa Mang'vee yighible gineyi baluğar alyaat'u, mançıl-allıa Allahis şukurub hav'u, manbı hatq'ur telebabışisqa qele. Telebabışəd milletis bit'al ha'a. **37** Gırınbı otvhun aats'enbi. Mançile hexxana yighible gyavts'una ç'emç'eb aaxvana. **38** Uşaxaaşileyiy yadaaşile şayrı, giney yoq'ne aazır insanee oyxhan. **39** I'sa insanar mançe əlyhaəsmee maa axva. Qiyğale xhinne, Vucur lotk'eeqa gyu'ur Magdan eyhene cigeeqa ayk'an.

16 Maa'ab Mang'usqa fariseyariy saddukeyar sabayle. I'sa siliys i'xəsva manbışı Mang'uk'le xəənəçen cok'le sa əlaamat hagveva eyhe. **2** I'semee manbışık'le eyhen: - Exha qexhemee, xəv ç'əraxəda g'acu şu eyhen: «Hava yugba vuxhes». **3** Miç'eedmee xəybı sadı g'acveene «G'iyna t'ufan vuxhesva» şu eyhe. Şok'le xəə eyxhen karbı nen eyheniyva, eyhes əxeeyid, ine gaħbişin iħaaratbimée vuşde vuk'leeqa k'əə deş. **4** Allahne yəqqıl' le qikk'epç'iyne, ine gaħine piske insanaaše əlaamatbı t'abal he'eeyid, manbışı Yunus

peygambarne əlaamatile şayrı medin əlaamat hagvas deş. I'see manbı g'alyav'u ayk'anna. **5** Telebabışə golyune şene aq'valqa i'lğəəmee, oxhanasın giney alyaat'as yik'el hixan hi'i. **6** I'see manbışık'le eyhen: - Fariseyaaşineyyi saddukeyaaşine acıxamırıke aq'əna qeepxhe. **7** Telebabışə sana-sang'uk'le eyhe ixha: - Mang'vee manva, şı giney ilydaat'uvva eyhe. **8** I'sayk'le manbışı yuşan ha'an ats'axhxha eyhen: - Ay inyam k'ıldanarıbı, nya'a şu şoscad, şoqa giney deşva yuşan haa'a? **9** Man vuşde vuk'leeqa k'iç'u dişde? Xhod aazarıng'us xhoble giney g'aypxħirna gah, nya'a şosse yik'elyne hipxin? Şu manke xhuleble ç'emç'eniy hexxaba avxuyn gineyna sav'u? **10** Yoq'ud aazır, yighthne gineyka ats'h'yle qiyğşa, xhuleble ç'emç'e gineyna hexxaba avxuy şos yik'el dişee? **11** Nya'a vuşde vuk'leeqa k'idəə, fariseyaaşineyyi saddukeyaaşine acıxamırıke aq'əna qeepxheva eyheng'a, Zi giney deş eyhe. **12** Manke telebabışde vuk'leeqa k'əə, aq'əna qeepxheva, I'see giney ha'ane acıxamırıke deş, fariseyaaşeyiy saddukeyaaşə xət qa'ane karbişike ooxhud eyhe ixhay. **13** I'sa Filippne Keysariyayne cigabişeeqa qarımee, Mang'vee Cune telebabışike qiyghanan: - İnsanaaşine uvhıyn, İnsanna Dix vuşiyiy? **14** Telebabışə eyhen: - Sanbişə xhineeqa k'yoq'ana Yəhyeva, mansanbişə İlyas peygambarva, şensanbişə Yeremiya peygambarva, sa mebinbişə peygambaraşaına nenameeva eyhe. **15** I'see manbışıke qiyghanan: - Şosqa nəxüdiy qöö Zi vuşune vor? **16** Şimon-Pyoturee eyhen: - Ğu Vorne Allahna Dix, Masixh vorna. **17** I'see mang'uk'le eyhen: - Yuhanna dix Şimon, ġu nimee baxtivariy, man vak'le insanaaše deş, Yızde Xəybiseene Dekkee haguva! **18** Zi vak'le eyhen, ġu Pyotur (ganz) vorva, Zinab Yızda ummat mane ganzil oab alyaa'as. Mane ganzil alyav'uyne Yızde ummatile, cehinnyamin guċbid şameedxhes deş. **(Hadəs g86)** **19** Xəybiseene Paççahiyvalin mlk'eybi Zi vasqa qeles. Ğu ç'iyel ha'as eyxheva uvhuyun kar, Xəybiseene Dekkeeyid ha'as hassarasın. Ğu ç'iyel ha'as dexhesva uvhuyun karid, Xəybiseene Dekkee ha'as hassaras deş. **20** Qiyğşa I'see əmr haa'a, Vuc Masixh ixhay neng'uk'lecad immeyheva. **21** Mançile qiyğşa I'sa giygalna telebabış yuşan ha'a, Vuc iyerusalimqa əlyħəəs ikkanva, maane ağħaqqalaasine, kaahinaaşine ç'ak'inbişde, Q'aanunne ma'əllimaaşine xilençe Vucee geeb aq'tiba ooxhanasva, Vuc gik'asdava, xhebid'esde yiğilir Vuc üç'ür qa'asdava. **22** Pyoturee I'sa sik'irra şaqana qikki eyhen: - Yızda Xərna, Vascar Ğu qiykne!

Hasre man Yiğne vuk'lelqa qimaylecen! 23 I'semee Pyoturuk'le eyhen: - Ögiyle g'eç'e, şeyt'an! Ğu Yizda yeq avqaaqqal! Ğu Allahne işbişda deş, insanne işbişda haa'a! 24 Qiyğa I'sa Cune telebabışılqa sak'i eyhen: - Şavusiy Yizda teleba ixhes ikkan, vucee cuna himaa'acen. Məxring'vee culqa gexhan çarmixid alyaat'u Zaqar qihna qoracen. 25 Şavaayiy cuna i'mi'r havaace, mang'vee mana avaak'an haa'as. Yizdemee i'mi'r avaak'an hav'uyng'veeme, cuna i'mi'r havaacesda. 26 İnsanee gırğın dyunye xilel qı'l, i'mi'r havaaq'ar hav'eene, mançıke hucoo xayirne? I'mi'r yl'q'elqa savaak'al haa'asdeme, insanisse hucoo heles əxayee? 27 İnsanna Dix, Zi, Dekkine nuree malaaikaşika qarimee, Mang'vee gırging'us co hi'inçil-alláa gexhan qeles. 28 Zi şok'le hək'en eyhe, inyaa ulyobzurne sabaranbişik'le, İnsanna Dix Paçcahiyvalika qariy g'idecu hapt'as deş.

17 Ooğançe yixhille yiğ ilğeç'ule qiyğa, I'see

Pyoturuy Yaq'ubiy mang'unça poc Yəhyer qort'ul sa axtine insanar deşde suvalqa ilqeebaç'e. 2 Manbişde ulene ögiyl Mana sayangara badalexhena. Mang'un aq'va veriğ xhinne hits'ayghar giyğal, tanalqa ali'iyñ karbíd işiğ xhinne capmee-cagvara qeedaxhe. 3 Mane gahil manbişik'le Misayiy İlyas I'sayka gaf haa'a g'ooce. 4 Pyoturee eyhen: - Yizda Xərna, yişin inyaa vuxhay nimecad yugda ixhayn! Vas ikkanxhee, zi inyaa xhebille paga alya'as, sa Vas, sa Misays, sayid İlyasis. 5 Pyoturyuşan ha'ane gahil, manbişılqa sa hits'aagharna bulud qabi, aq haa'a. Qiyğa mançençe ses qadayle: - İna Zas geer ikkanna Dix vorna, Mang'vee Yizde yik'es şadvalla hoole! Mang'ul k'iri alixhxhe! 6 Telebabışık'le man g'ayxhi it'umba qəpq'l'n, aq'vakkena ç'iyelqa dizyabatçe. 7 I'sa manbişisqana qarı, manbişik xil set'u «Oza qeepxhe, qı'məq'ənva» eyhe. 8 Manbiş vuk'ulybi ooqa qı'imee, I'sayle grayri vuşucar g'ece deş. 9 Suvayle g'əəmee I'see telebabışık'le eyhen: - İnsanna Dix qik'u üç'ür qa'asmee, şok'le həşde g'acuyn şavuscadyuşan hima'a. 10 Telebabışe Mang'uke qiyghanan: - Nya'a manke Q'aanunne mə'əllimaaše, ts'erra İlyas peygamber qales ikkanta eyhe? 11 I'see manbişis inəxdin alidghiniy qele: - Hək'erar İlyas peygamber qarı gırğın kar qa'as ikkana. 12 Zimee şok'le eyhen, İlyas qarına, saccu manbişik'le mana qivats'i deş, manbiş mang'une vuk'lelqa yiğbi exi. İnsanne Duxeyib manbişde xilençe geeb aq'üba ts'its'aa'as. 13 Manke telebabışde vuk'leeqa k'eç'e, Mang'vee xhineeqa

k'yooq'ane Yəhyeyne hək'ee ooxhud eyheva. 14 Manbi insanar sabiyne cigeeqa qabimée, I'saysqa sa adamiy qarı Mang'une ögiyl q'aratsabisil gyu'ur 15 eyhen: - Yizda Xərna, yizde duxalqa rəhi'm hee'e, mang'vee sudurgayke geeb aq'üba opxhan. Mang'vee vuceecarvuc ts'ayeeqa, xhineeqa huvoyxhar. 16 Zi mana Yiğne telebabışisqanı arı, manbişisse mana yug qa'as əxi' deş. 17 I'see eyhen: - Yeqqi'le qikkeepç'iny, inyam desin ine gahilyin insanar, Zi misilqameene şokanacar ixhes? Zi misilqameene şos öörxəs? Uşax inyaqa, Yizde k'anyaqa qale. 18 I'see cinik'le gadeyne adğançe qığęc'eva əmr haa'a. Manid qığęc'en. Gader mankecar yug qexhena. 19 Telebabı I'sayka cocab avxumee, manbişe qiyghanan: - Nya'a şasse man qığahas dəxi? 20 I'see manbişik'le eyhen: - Şoqa inyam k'ilda ixhal-alláa. Zi şok'le hək'edacad eyhe, şoqa sa k'ınna xardalna toxumeen inyam ixha, şu mane suvayk'le «ciga badal hee'eva» uvheene, mançin ciga badal haa'asda. Şosset ha'as daxən kar axvas deş. 22 Manbi Galileeenang'a I'see telebabışık'le eyhen: - İnsanna Dix insanaaşine xilyaqa qelesda gah k'anə qooxhe. 23 Manbişer Mana gik'asda. Xhebid'esde yiğismee Mana üç'ür qa'as. Man g'ayxhi telebabışe aq'vabi qa'a. 24 Manbi sapk'il Kefernahumqa qabimée, Allahne xaan nalok'bı sa'anbi Pyoturusqa qeepxha qiyghanan: - Vuşde Ma'əllimee nalok'bı qelenbi dişde? 25 Pyoturee «Qelenva» eyhe. Pyotur xaaqa ikkeç'uykum, I'see mang'uke qiyghanan: - Şimon, vasqa nəxüdüy qöö, ine dyunyeyne paçcahaaşə nalok'bı şavukene sa'a? Cune dixbişikene, deşxhee, menne cigaynbışikene? 26 Pyoturee «Menne cigaynbışikeva» uvhumee, I'see mang'uk'le eyhen: - Yiğne uvhuyn məxdud qığəə, manbişde dixbişə nalok'bı qele deşud. 27 İnyaabın insanar tsimis qimebaxhecenga, golyusqa hark'in tilov eehe, ts'etta gitxhuyn baluğ aleet'e. Ğu mançin għal aqimée, nuk'ravn pil g'aces. Man alyaat'u, Zalid, valid-alláa qele.

18 Mane gahil telebabı I'saysqa qeepxha qiyghanan:

- Xəybiseene Paçcahiyvalee nekke xərna vuşune vor? 2 I'see Cusqa sa k'inin uşax qott'ul, telebabışde yl'q'nee ulyozar ha'a. 3 I'see manbişik'le eyhen: - Zi şok'le hək'edacad eyhe, şu badaleepxha in k'inin uşaxar xhinne qideepxheene, şosse Xəybiseene Paçcahiyvaleeqa misacab ikkepç'es vəəxəs deş. 4 Şavaayiy vuc ine uşaxin xhinne xərra ikdekka, Xəybiseene Paçcahiyvalee nekke xərna mana ixhes. 5 Şavaayiy Yizdemee məxrîne uşaxis akka aaqa,

məxrinq'ee akka Zasid aaqasın. 6 Zalqa inyam ha'anə k'ininbişda saxheeyir şavaamecar yəqqi'le qıgvhee, məxrinq'une gardanaqa xəbna yöxxəyna g'aye qav'u, deryaheeqa dağerçev yugda eyxhe. 7 İne dyunyel pisde yəqqi'lqa hoot'alne karbişl-allə, insanaaşlıq ver ooxas! Məxdine karbişn öğü i'xəs eyxhen deş, man karbi ha'as kumag hi'iyng'ulqame ver ooxas. 8 Yiğne xilen, g'elin ġu pisde yəqqi'lqa hoyt'alxhee, man gyatxi dağetçə. Qik'ule qiyğa, Allahne k'anə, xil, g'el dena ixhay, q'öne xilekayiy q'öne g'elika gırasmine gaħbiśis ts'ayeeqa huvorxhuliyle nimeexheeyid yugda eyxhe. (aiōnios g166) 9 Ĝu, yiğne ulen pisde yəqqi'lqa hoyt'alxhee, mana alqavhu dağepçə. Qik'ule qiyğa, Allahne k'anə, sa uleka ixhay, q'öne uleka cehinyamne ts'ayeeqa gırasmine gaħbiśis huvorxhuliyle nimeexheeyid yugda eyxhe. (Geenna g1067) 10 İne k'ininbişqa nenacar ooğançə avqa ilymakka. Zi şok'le eyhen, manbişde malaaikaasık'le xaybişee Yizde Dekkin aq'va gırasmine gaħbişl g'ecen. 12 Şosqa nəxüdiy qöö? Şavuqame vəş vəq'a vobxhee, mançina sa nyaqamecab apk'inee, nya'a mang'vee mana yüç'ale yüç'üb suval g'alepi mana apk'ınna t'abal haa'as i'qqas dişde? 13 Zi şok'le hək'eda eyhe, mana mang'uk'le aveykeene, aveykincil-allə, mana şene idyapk'iniye yüç'ale yüç'ünçile geer şadxes. 14 Məxdid vuşde Xəybışene Dekkis, mane k'ininbişda sacar agu ikkan deş. 15 Yiğne çoceee vas qəlasın he'ee, hark'in mang'uk'le, mang'vee hav'unə binah eyhe. Hasre man gırasmine karid, vuşde q'öng'ünecad əree axvecen. Mang'vee val k'ırı alixhxheene, ġu çoc agval ha'a deş. 16 De'əş, mang'vee val k'ırı ilydiyxheene, vakasana sayee, q'öyreyee insan ikkee. Qiyğa ġu uvhiyn gırasmine kar, q'öng'vee, xhebing'vee tastiq' he'ecen. 17 Mang'vee mane insanaaşılıd k'ırı ilydiyxheene, Yizde ummatik'le eyhe. De'əş, mang'vee ummatılıd k'ırı ilydiyxheene, hasre mana yiğnemee nalok'bı sa'anayıy Allah qıvdyaa'sanbişda sa xhinne ixhecen. 18 Zi şok'le hək'eda eyhe, şu c'iyel ha'as eyxheva uvhuyun kar, Xəybışene Dekkeeyid ha'as hassarasın. De'əş, şu c'iyel ha'as dexheva eyhen karid Xəybışene Dekke ha'as hassaras deş. 19 Meed Zi şok'le eyhen, ine dyunyel hucoomecad sa kar heqqasva, vuşda q'öyre sa fikrelqa qabee, Yizde Xəybışene Dekke manbişis ikkanan kar hidevu g'alepçes deş. 20 Q'öyre xhebiyre insan Yizde doyule nyaabiy sabı, Zinar maa manbişde yl'q'nee ixhesda. 21 Mane gahil Pyotur I'saysqa qixha eyhen: - Yizda Xərna, çoceee zas qəlasın hi'ixhee,

zi xhulene nəqqeesne mang'une binahile İlgeç'es ikkan? Yighne nəqqeesmeene? 22 I'see mang'uk'le eyhen: - Zi vak'le eyhen, yighne yəqee deş, yighne nəqqees yights'alya (7x70). 23 Mançıl-allab, Xəybışda Paçcahiyyalla nişikiy akar? Haane, paçcahee cune nukaraaşike hi'sab qeqqa. 24 Paçcahee hi'sab qeqqa girgiliy mee, mang'usqa ts'erra, cus yits'id aazir talant borcnana arayle. 25 Mang'uqa qelesin kar dexhal-allə, paçcahee əmr haa'a vucur, xhunaşşer, uşaxarıb, cuqa vodun gırasmine karid massa huvu borc qelecen. 26 Man g'ayxhi nukar c'iyelqa gizerçu eyhen: «Zas sik'inna gah hevle, zi gırasmine sak'al ha'asin». 27 Paçcahnna nukarlıqə rəhi'm qabı, vucur g'ekkana, borcud qimeleva eyhe. 28 Mana nukar g'aqa qıgeç'umee, mang'usqa cus nuk'rayn vəş pil borcnana sa merna nukar qızaxxa. Mang'vee mana gardanike aqqi «Zaara ixhe, həşde xhinne borc qeleva» eyhe. 29 Borcnana mang'une g'elybişeeqa qukkyork'ul miz k'ya'a: «Zas sik'inna gah hevle, gırasmine sak'al ha'asin». 30 Mang'us məxüd ha'as iłkkiykan deş. Mançıl-allar mang'vee «Borc qelesmee, mana insan zindaneeqa arçeva» eyhe. 31 Menne nukaraaşik'le mang'vee ha'anbi g'acu aq'vabı qa'a. Qiyğab apk'in cok'le g'acuynı paçcahisi yuşan ha'a. 32 Paçcahee mana nukar cusqa qort'ul eyhen: «Karai'dəəna nukar, nya'a ġu zas miz k'yav'u, zi yiğin borc hakkal hi'ı dişde? 33 Nya'a vasse, zi vərəhi'm hav'una xhinne, günab yiğne hambazis rəhi'm haa'as vəəxəs dişdiy?» 34 Mançike paçcahisi qəl vuxha, gırasmine borc quvu c'əvxhesmee, mana nukar aq'üba hoolenbişde xilyaqa qele. 35 Vuşde girging've vuşde çocaaşə hi'iynbı yik'eençe yik'el hixan hide'eene, Yizde Xəybışene Dekkeyid şok man ha'as.

19 I'sa yuşan hi'ı c'əvxhamee, Galileeençe qıgeç'u İordan damayne şargılıyne Yahudeyeeqa ayz'ən. 2 Mang'uqab qihna geeb insanar qavayle. I'see manbi maa'b yug qaa'anbi. 3 I'saysqa fariseyar qeepxha Mana siliys i'xəsva qiyghanan: - Nişil-allə qariy adamiys cuna xhunaşşə qaxiyles yeexhəye? 4 I'see manbişis inəxdun alidghiniy qele: - Nya'a, şu qətqi' dişde, İpxhining'vee ts'eppiyekecab «adamiyy zaiyfa ipxhin». 5 «Mançıl-allla insanee dekkiy yed g'alyabacçə, xhunaşşeyka eyxhe. Adamiyy xhunaşşə sa vuxhesva». 6 Həşde manbi q'öyre deş, sa vooxhe. Mançıl-allad hasre Allahee at'iq'an hi'iyn insanaaş curma'acen. 7 Fariseyaşa I'sayk'le eyhen: - Nya'a manke Misee insanaaşik'le uvhu: «Xhunaşşeyne xilyaqa qaxiyvunava kağız huvu, qaxiyles yeexhe»?

8 I'see manbışık'le eyhen: – Vuşun yik'bı g'ayebi xhinneva Misee şosqa xhunaşşer qaxuvles hapsir. Ts'etta məxüd deşdiy vod. **9** Zımee şok'le eyhen, şavaayıy zinayle şayrı menne karal-allı cuna xhunaşşə qaxiyvu, merna xhunaşşə hey'i, mana zina hi'ına xhinneçar eyxhe. **10** Telebabışe I'sayk'le eyhen: – Adamıñemee xhunaşşə hiveeciy manimee dağamın karxhee, xhunaşşə hidey'iycad mançile yugda eyxhe. **11** I'see manbışık'le eyhen: – Zi man uvhuyn gırging'usse ha'as əxəs deş. Şavusiy man Allahee huvu, mang'usse ha'as əxəs. **12** Məxbinbı vobinbı, yedike vuxhayng'acab xadimba vuxha, məxbinbıb vobinbı, insanaşa məxüb qav'u, sassanbışed Xəybışeene Paççahiyvalinmee xhunaşşə hee'ecar deş. Hasre şavusseyiy əxa, mang'veeyid he'ecen. **13** Mane gahil insanaşa I'saysqa uşaxar abayle, Mang'vee manbışılqə xil gixhxhi düa hee'ecenva. Telebabışe manbışık'le cuvabbi eyhe ixha. **14** I'seemee manbışık'le eyhen: – Uşaxar Zasqa qeepxhes havaasre! Manbışda yaq uvqımaaqqa! Xəybışeena Paççahiyvalla məxbinbışda vob. **15** I'see manbışılqə xil gixhxhi, düə hav'u, mançe ayk'anna. **16** Sa insan I'saysqa arı qiyghanan: – Mə'əllim, zi nəxbına yugvalane haa'as vukkan, zaqa exir ixhecenva? (aiōnios g166) **17** I'see mang'uk'le eyhen: – Nya'a ġu Zake yugvaline hək'ee qidghin ha'a? Yugna Sa Allah vorna. Vas məxbinə i'mi'r vukkanxhee, Mang'une əmirbişil k'ırı alixhxhi, Mang'vee eyhen he'e. **18** Mane insanee I'sayke «Nene əmirbişilyneva?» qidghin ha'a. I'see mang'uk'le eyhen: – Gimek'a, zina hima'a, sixbi hima'a, hidi'lyn karar'dəən kar insanne gardanaqa gimiyxhe, **19** dekkisiy yedis hi'rmat gyuvxhe, yiğne k'anena ikkiyke, nəxüriy vas ġu iukkan. **20** «Zi man gırgin ha'anva, medin zas hucooyi g'idixxarva?» mane mek'vne insanee I'sayke qiyghan. **21** I'see eyhen: – Vas yiğin gırgin işbi yugunbı ixha iukkanxhee, hark'in yiğin gırgin kar massa hele. Qiyğad çike ixhayn pil kar deşinbışis bit'al he'e. Manke vaqa xəybışee xaziyna vuxhes. Mançile qiyğa Zasqa sak'le, Zaqqar qihna qora. **22** Mane mek'vne insaniqa geed kar ixhal-allı, I'see uvhuyn g'ayxhımee, mang'vee aq'va qı'ı mançe ayk'anna. **23** Mançile qiyğa I'see telebabışık'le eyhen: – Zi şok'le hək'edacad eyhe, karnane insanın Xəybışeene Paççahiyvaleeqa ikk'ec'uy dağamda vod. **24** Zi meed şok'le eyhen, devayn veebayne q'aç'eençə ilgevc'uy, karnane insanın Allahıne Paççahiyvaleeqa ikk'ec'uylü rəhətdə ixhes. **25** Man I'see eyhen g'ayxhi, telebabı-

mançile mattebaxhenbicab. Manbışe qiyghanan: – Şavussene manke g'attixhanas əxəs? **26** I'sa manbışığa ilyakkı eyhen: – Man insanisse ha'as əxəs deş, Allahissemee ha'as dəxən kar deşin. **27** Pyoturee I'sayk'le eyhen: – Haane, si gırGIN g'aletpu Vaqab qihna q'öö, mançıl-allı şas hucoone ixhes? **28** I'see manbışış inəxdun alidghiniy qele: – Zi şok'le hək'edacad eyhe, dyunye ts'ed qıxhamee, İnsanna Dix Cune nurune taxtil gyu'urmee, şu, Zaqqab qihna qabiynbı Izrailyna yits'iq'oble nasıl vuk'lek vukkeesva yits'iq'öne taxtil gyuv'aras. **29** Şavaayıy Yizdemee xaybı, çocar, yiçubı, dek, yed, uşaxar, con cigabı g'ali'ı məxrıng'us vəs nəəqees mançile geed heles, gırGİNE gahbişisda i'mi'rib mang'una vuxhes. (aiōnios g166) **30** Tseppiynbışın gellesinbı, nekke qiygiynbı vuxhes, nekke qiygiynbıb tseppiynbı vuxhes.

20 Xəybışda Paççahiyvalla nişikiy akar? Haane, iyesiy miç'eeqana cune t'imilliğeeqa işçer t'abal ha'as I'qqəna. **2** Mana işçeeşika yiğisiysa nuk'rayn pil hevlesva yuşanxha, manbı cune t'imilliğeeqa g'uxoole. **3** Sə'ət yüt'üllə eexheng'a mana meer maydamaqa qığeç'e. Mang'uk'le maa'ab iş dena avxuyn insanar g'ooce. **4** Mang'vee manbışık'le eyhen: «Şunab yizde t'imilyne bağeeqa işləmişəepxhes havak'ne. Şolqa gyooxhana hək'ib zi qopkuba qevlesda». **5** Manbıb avayk'ananbı. Sə'ət yits'iq'vəble vooxheng'ayiy sə'ət xheyible vooxheng'a, mana meer qığeç'u man kar ha'an. **6** Sə'ət xhoble vooxheng'a mana meer qığeç'ena. Mang'uk'le maa'ab meeb ulyobzuriy insanar g'ooce. Mang'vee manbışike qiyghanan: «Nya'a şu yiğ iş dena ulyobzur exha qa'a?» **7** Manbışe «Şavacab şas iş hidevunava» eyhe. Mang'vee manbışık'led «Şunab yizde t'imilyne bağeeqa işləmişəepxhes havak'neva» eyhe. **8** Exha qexhemee, bağını iyesee cun işçer vuk'lek vukkekang'uk'le eyhen: «GırGIN işçer qopt'ul, manbışda hək' qevle. Ts'erra nekke qiyğa abiynbışile giğle. Nekke qiyğab miç'eeb abiynbışda qevle». **9** Sə'ət xhonçul abiyye işçeesis sa nuk'rayn pil hele. **10** Ts'eppa abiynbışısqa həməxüd qadayle cos geedme heles. Manbışısıd sa nuk'rayke pil qele. **11** Manbışe colqa gyooxhana hək' alyapt'imee, iyesiylena haa'a giviyğal. Manbışe eyhe ixha: **12** «Nekke qiyğa abiynbışe sa sə'ətna iş hav'u, ġu veriğik avub nekke dağamne gahil işləmişəepxhayn şinayıy manbı sa avqu». **13** Iyesee manbışde sang'us inəxdun alidghiniy qele: «Hambaz, zi vas horbü hi'ı deş. ġu zaka sa nuk'rayne pilike dişdiy yuşanxha? **14** Vas quvuna hək'ib alyapt'ı hoora.

Zasmee nekke qiyǵa arıyng'usub vas xhinnenacab hæk' qevles vukan. 15 Nya'a zasse yizde plike, yik'es ikkanan ha'as dəxəyee? Deşxhee, yiğne missine ules, yizda yugvallane qiviykkən?» 16 Həməxübib nekke qiygynbı tseppiynbı vuxhes, tseppiynbı nekke qiygynbı vuxhes. 17 I'see İyerusalimqa əlyhəmee, yits'iq'vayre teleba sa suralqa qopt'ul eyhen: 18 - Haşde si İyerusalimqa ilqəə, maa'ar İnsanna Dix, Zi, kaahinaşine ç'ak'ınbışdeyi Q'aanunne mə'əllimaaşine xilyaqa qeles. Manbiş Mang'us məhkama hi', Mana gik'as ikkanva yuşaneepxhes. 19 Manbiş Mana menne milletbişde xilyaqa demalqa gixhxesiy cümqəbı i'xi' çarmixılqa ts'its'e'ecenva qeles. Xhebid'edsemee yiğisi Mana üç'ür qa'as. 20 Mane gahil Zavdayne dixbişda yed, cene dixbişika sacigee I'saysqa qeexhe. Mana Mang'us k'yorzul, Mang'uke hucoomecad heqqan. 21 I'see zəiyfayke «Vas hucoone ikkanva» qiyghan? Zəiyfee Mang'uk'le eyhen: - Hasre ina yizda q'öyre dix Yiğne Paççahiyvalee sa Yiğne sağne sural, manasar solne gyuv'recen. 22 I'see eyhen: - Şos hucoome ikkan, şok'le ats'a deş. Zi ulyoğasde k'oleençe, şosse əxəyee? Manbiş «Şasse əxəsinvə» eyhe. 23 I'see manbişk'le eyhen: - Zi ulyoğasde k'oleençe, şunad ulyoğasıń. Saccu vuşume sağlam, vuşume solul gyu'arasva Zi deş eyhe. Yizde Dekkee man cigabı şavunbivayıy uvhu, manbib gyuv'arasınbi. 24 Man g'ayxhiyne yits'nə telebayna, mane q'öne çoculqa qəl avqaaqqa. 25 I'see telebabı Cusqa qopt'ul eyhen: - Şok'le ats'an, milletbişde ç'ak'ınbışe con milletbı vuk'lek ikkekka, xəbvallab milletbişis conecab qivaats'ınbışe haa'a. 26 Şu məxüd hidya'as ikkan. Vuşde yı'q'nee xərna ixhes ikkanang'vee, hasre şos k'ilyvalla he'ecen. 27 Vuşde yı'q'nee ts'erriyna ixhes ikkannar vuşdəcar nukar ixhecen. 28 İnsanna Dixir Cus k'ilyvalla he'eçenva deş, Vucee mebimbis k'ilyvalla haa'asva, Vuc qık'u, geeeńibı gattivxhan ha'asva qarı. 29 I'sayıy telebabı Yerixon eyhene şahareençe əlyhəmee, manbişiqab qihna geeb insanar qavayle. 30 Yəqqı'ne miglek q'öyre bı'rq'ına insan gyu'ur eyxhe. Manbişk'le mancə I'sa i'lğəəva g'ayxhimee «Yışda Xərna, Davudna Dix! Şalqa rəhi'm hee'eva!» ts'irbi ha'a. 31 Cəmə'ətin manbişk'le nimee niq'bı aqqeşa uvheeyid, manbiş «Yışda Xərna, Davudna Dix! Şalqa rəhi'm hee'eva!» sılk'ildad ç'ak'ın ts'irbi ha'a. 32 I'sa ulyorzul, manbib Cusqa qopt'ul qiyghanan: - Hucoone Zi vuşdemee he'e, hucoone şos ikkan? 33 Manbiş eyhen: - Yızda Xərna, şas ikkanan

yışde ulepmişik'le g'acecen. 34 I'sayna manbişilqa rəhi'm qabı, manbişde ulepmişik xil set'a. Mankecad bı'rq'ı'nbişde ulepmişeqa işix qayle. Manbib I'sayqa qihna avayk'an.

21 Manbiş İyerusalimisqa hiviyxharne cigeet. Zeytunne suvalyne Bet-Fage eyhene xiveeqa qavayle. Mancə I'see q'öyre teleba g'axuvu, 2 eyhen: - Ögilyne xiveeqa havak'ne. Şok'le maqa ikkeç'imeecab avt'ulna əməleyiy çına q'udux g'avces. Manbiş Zasqa alle. 3 Şoke şavaamecad «Hucoone ha'ava» qiyghineene, «Manbiş Xəring'usqa ikkanva» eyhe. Mane insanee mankecad şosqa ikkees hassarasınbi. 4 Man karbı peyğambaree otk'unin xhinne eyxhe: 5 «İyerusalimeene milletlik'le eyhe: Şosqa vuşda Paççah qöö vor. Mang'vee Vucecar Vuc axtırı ikkeka deş, Mana xev ixi'yxəne əməlel, əməleyne q'uduxul gyu'ur qarayle». 6 Telebabı hapk'in gırğıń I'see uvhuyn xhinne ha'a. 7 Əməleyiy çına q'udux qabı, çılqa con tanalıńbi adaççe. Mançıl ooğançer I'sa giy'ar. 8 Maqa sabıyne gellesinbişə tanalın karbı g'ayşu yəqqı'lqa gyadaççe, avxuynbışed yivaaşın bıtağbı hatq'ur yəqqı'lqa gyoka. 9 I'sayle ögiyl, yı'q'əl əlyhənbişə ts'irbi ha'a inəxüd eyhe ixha: - Hosanna Davudne Dices! Rəbbine doyuka Qarıyng'us şukur vuxhenava! Nekke axtine xəybışee hosanna! 10 I'sa İyerusalimqa ikkeç'umee «İna Vuşuneva?» gırğıńa şaharcab g'elil qooxhe. 11 Cəmə'ətinid eyhe ixha: - İna Galileyayne Nazaret şahareençəna I'sa Peyğambar vor. 12 I'sa Allahne Xaane məhleeqa ikkeç'u, maa kar alişşu-massa helen gırğıńbi g'e'eebaşenbi. Mang'vee pilbi badal ha'anbışın istolbi, qı'nerker massa helenbışın riyadbi alyt'ik'al hi', 13 eyhen: - «Yizde xaan do düəyn xav ixhesva» otk'un, şumee man g'ulduraaşine akvaalqa sak'al hi'. 14 Mang'vee Allahne Xaane məhlee Cusqa qeepxhayn k'aanbiyyi bı'rq'ı'nbi yug qaa'anbi. 15 Uşaxaaşə Allahne Xaane məhlee «Davudne Dices hosannaval!» ts'irbi ha'a. Kaahinaşine ç'ak'ınbışk'leyiy Q'aanunne mə'əllimaaşik'le Mang'vee hr'iyn əlaamatbiyyi usaxaaşə ha'an man ts'irbi g'ayxhimee, manbişda I'salqa qəl avqaaqqa. 16 Manbiş I'sayk'le eyhen: - Manbiş eyhen Vak'le g'iyxheyə? I'seyid manbişk'le eyhen: - Ho'o. Nya'a şu qətqi' dişde: «Uşaxaaşeyiy yedik gyooqanbişə Ğu axtı qa'as?» 17 Mang'vee manbiş g'alyav'u, şahareençe qığęc'u Bet-Anya eyhene cigeeqa ayk'an. Xəmder maa axva. 18 Qinne yiğil miç'eer, I'sa şahareeqa siyk'almee, misniy qıxha

vor. **19** Yəqqı!ne míglek Mang'uk'le inciliyna yiv g'avcu, çísqa qexhe. Mang'uk'le yivel t'eleyle gäyri vuççud ivdeeke g'acumee, I'see yivek'le eyhen: - Hasre val sayib meýva ilymaalecen! Inciliyna yiv mankecab qooqqana. (**aiōn g165**) **20** Telebabışık'le man ixhayn g'acu, mattepxha eyhen: - Nimee zaarabane inciliyna yiv qooqqu? **21** I'see manbişis inəxdun alidghiniy qle: - Zi şok'le hæk'edacad eyhe, şu şakkee idyavxu yik'eñe inyam he'eene, şene inciliyne yivene vuk'lelqa qadiynçiled hexxanbı şosse ha'as əxəs. Şu ine suvayk'lecad «Oza quvxha deryaheeqa g'oök'leval» uvhee, həməxüd id ixhesin. **22** Vuşde yik'ee inyam vodxhee, düə haa'amee hucooyiy heqqi man girgin ixhesin. **23** I'sa Allahne Xaane məhleeqa ari maa insanaaşıs xət qa'amee, Mang'usqa kaahinaaşın ç'ak'ınbıyyı ağsaqqalar qeepxha eyhen: - Şavaane Vasqa man işbi ha'as hassır? Şavaane Ğu Xərna hı'i? **24** I'see manbişis inəxdun alidghiniy qle: - Zinad şoke sa kar qiyghanas, şu Zas alidghiniy quveene, Zinad Şavaayiy Zasqa man işbi ha'as hassırva şok'le eyhes. **25** Yəhyeysqə insanaaşıs gicəpxı'yı alyaat'a as Şavaaniy hassır, Allaheenyi insanaaşeniy? Manbişə sana-sang'uk'le eyhe ixha: - Şı «Allaheeva» uvhee, «Nya'a şu mang'ulqa inyam hidi'ıva?» eyhes. **26** «İnsanaaşeva» uvheeyid, cəmə'etile qəvəyq'ən. Manbişde giring'vee mang'uk'le peygamberba eyhe. **27** Manbişə I'sayk'le «Şak'le ats'a deşva» eyhe. I'seyid manbişik'le eyhen: - Zinad Şavaayiy Zasqa man işbi ha'as hassırva şok'le eyhes deş. **28** I'see meed eyhen: - Şu inçik'le hucoova eyheyiy: Sa adamiyqa q'öyre dixniy vor. Mana dixbişde sang'usqa qıxha, «Dix, g'iyna hark'in t'imilene bağee iş he'eva» eyhe. **29** Ts'etta dixee «Zas ikkan deşva» eyhe. Qiygalemee fikir badal hav'u, hayk'annacar. **30** Mana insan q'ör'esde dixesqa qıxha, manva eyhe. Q'ör'esde dixemee «Xərna, l'qqənava» uvhu hayk'an deş. **31** Mane q'löng'tine neng'veene dekkis ikkanan ha'a? Manbişə «Ts'erriyng'veeva» eyhe. I'see manbişik'le eyhen: - Zi şok'le hæk'edacad eyhe, nalok'bı sa'anbiyyiy gocebi şole ögiyl Allahne Paçcahiyyaleeqa əlyhəə vob. **32** Yəhye şosqa qopkuna yəq haagvasniy qarı. Şumee mang'ulqa inyam hı'i deş, nalok'bı sa'anbişeyiy gocebişemee mang'ulqa inyam hı'i yin. Şok'le man gırğın g'acuyled qiyğa, fikir badal hav'u mang'ulqa inyam hı'i deş. **33** Sa menne misaalal k'ırı alixhxhe: Sa xaane iyesee t'imilene bağ ezu, çine hiqiy-allad cabir aly'a. Qiygad mane cabirike ad t'ımlı hoyç'an anan ciga hı'i, k'aneb hiqiy-allan ciga g'acecenva talvar

aly'a. Qiygad man t'imilene bağ arendays menne işçeeşisqa quvu, vucur menne ölkəeqa ayk'an. **34** Şagav sa'ana gah hipxirmee, mang'vee cun nukarar culqa gyooxhana pay alyapt'asva mane işçeeşisqa g'ixoole. **35** Mane işçeeşemee maqa abyne mang'une nukaraaşına vuk'lelqa yiğbi exa. Manbişin sassabı gyootanbı, sassabı gyabat'anbı, sassabib g'aye eqqa hoole. **36** Manesa nəqqee xaane iyesee sik'ilbab geeb nukarar g'ixoole. İşçeeşemee manbişikid, cole ögiyl abyne nukaraaşık hı'iyn ha'a. **37** Nekke qiyğa mang'vee manbişisqa dix g'ixe: «Duxaylexheeyid manbişis naş qexheva» uvhu. **38** İşçeeşik'le dix g'acumee, manbişə sana-sang'uk'le eyhen: «Dekkin in girgin kar ing'us axvas. Qudoora manar gik'as, şascad axvecen». **39** Manbişə mana aqqı t'imilene bağeençe qıgavhu gek'ana. **40** Bağına iyesiy ariyng'a, mang'vee mane işçeeşik hucooniyyan ha'as? **41** Manbişə I'sayk'le eyhen: - Mang'vee manbi əql'uba hoole-hoole gyapt'as. Qiygad cun t'imilene bağ mebinbişisqa arendays qeles, şagavbı hiyxharne gahil culqa gyooxhana pay manbişə qevlecenva. **42** I'see manbişik'le eyhen: - Nya'a şu Muq'addasda Otk'ununçee in qətq'ı' dişde: «Ustadaaşə dağepçina g'aye Nekke kara ənəne vutteeqa gyuvxhune g'ayelqa sapk'il. Mana Rəbbina iş vuxha, Şı mançile mattepxhaynbi.» **43** Zi mançıl-allı şok'le eyhe, Allahne Paçcahiyyalla şosse g'avşu, Cun şagav hixhara'asde menne milletisqa qevles. **44** Mane g'ayelqa qutayork'ulyung'uke xüvəbi ixhes, şavulqayıy mana g'a'aypxhib hoc'anasda. **45** Kaahinaaşına ç'ak'ınbışik'leyiy fariseyaasık'le Mang'vee ts'its'an misaalabı g'ayxhimee, manbişilqa hiyxharan, Mang'vee cone hək'ee vod eyheva. **46** Mançıl-allı manbişis Mana aqqas ikkiyikineeyir, milletile qəvəyq'ən aaxvanbı. Milletik'ler I'sa peyğambär xhinneniy ats'a.

22 I'see manbişik'le meed misaalabı ts'its'a-a-ts'its'a-a eyhe ixha: **2 -** Xəybışda Paçcahiyyalla nişikne akar? Haane, paçcahee dices davatbı ha'a. **3** Mang'vee davatbışeeqa insanar qoot' alasva cun nukarar g'ixoole. Qopt'uluynbışismee ables vukkiykan deş. **4** Manke paçcahee cun mebin nukarar g'axuvu eyhen: «Qopt'uluynbışik'le eyhe, sufranlıqla otxhun-ulyodğuy gixhxhi vod, congariy medin koki'iyin həyvanarid gyatt'uynbı, gırğın hı'iyn, davatbışeeqa able». **5** Qopt'uluynbı mançıl bacit deepxha avayk'ananbı cone işbişqab qıhna. Manbişin sassabı avayk'ananbı cone çolbişeeqa, mansanbı

avayk'ananbı kar alışsu massa heles. **6** Avxuynbişemee qələs xhinne mang'un nukarar k'ap'ik'ile avqa qav'u, gyabat'anbı. **7** Paçcahis mançıke qəl vuxha cuna g'oşun g'axuvu, cun nukarar gyapt'lynbi gyapt'as, manbişda şaharib gyooxhan ha'as ulyookka. **8** Mançile qiyğa paççahee cune nukaraaşık'le eyhen: «Sufranılqa otxuhn-ulyodğuy gixhxı vod, zi maqa qopt'uluynbimee mançis avak'lynbi devxhaynbı. **9** Həşde şu yəq'bı ilekkane cigabışeqa havak'nə, maa şosqa vuşuyiy qızaxxi davatbişeeqa qoot'le». **10** Nukararib havayk'ananbı. Manbişisqa yəq'l-q'i't'il vuşuyiy qızaxxi, yugna-pısda gırGINA qoyt'alna. Məxüd davatbı İlgeec'esen ciga mihmañaşaे gyayts'en. **11** Paçcahe mang'uk'le eyhen: «Hambaz, že nəxürne inyaqa davatbışın karbı ilydy'i iç'u?» Mana insan hucoome eyhesva axvana. **13** Paççahee cune nukaraaşık'le eyhen: «Mang'un g'elybiyyi xileppi ayt'il, yizde xaançe miç'axne cigeeqa dağerçə. Mançe geşşuybiyyi ik'arke silibi sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes». **14** Mançıl-allab qopt'uluynbı geebbi vuxhes, g'əvxiynbime k'ilbabı. **15** Mançile qiyğa fariseyar avayk'ananbı mı'sləhətbi ha'as, nəxürne I'sa cuvabil aqqasva. **16** Manbişə irodianaşaika sacigee I'saysqa con telebabı g'axuvu eyhen: - Mə'əllim, şak'le ats'an Ğu qorkuna, Allahna yəq qopkuba haagvana, şavuncad sura ıqdyaqqana, Ğu gırGİNG' uqacar akarara eyxhe. **17** Həşde Ğu şak'le eyhelan, Vasqa nəxüdiy qöö, şı imperatorus nalok' qeles ikkane, deşxhee dişee? **18** I'sayk'le manbişiqə karai'dəən fikirbi ixhay ats'axhxha eyhen: - Q'öbvalla haa'anbı, nya'a şu Zi siliys i'xiyxə? **19** Zak'le hagvelan, şu nene k'apik'ikayiy nalok' qele. Manbişed Mang'usqa sa nuk'rayn pil adayle. **20** I'see manbişike qiyghanan: - Vuşuyiy cil ts'its'i, şavuniy mançıl do otk'un? **21** Manbişə «İmperatorunva» eyhe. Manke I'see manbişik'le eyhen: - İmperatorun imperatorusqa, Allahınıd Allahısqı qele. **22** I'see uvhiyńcile manbi mattebaxha, Vucur g'alerçu avayk'ananbı. **23** Manecab yiğil I'saysqa saddukeyar abayle. Manbişə insan qık'umee üç'ür qeexhe deşvaniy eyhe. Saddukeyaaše I'sayke qiyghanan: **24** - Mə'əllim, Mısee inəxüdniy uvhu: «Vuşumecar uşax dexha qık'veene, qık'uynq'une çoceee mang'una xhunaşşe hey'i, çocusu nasıl haa'as vukkan». **25** Yighiyerocniy vob. Ts'erriyng'vee xhunaşşe hey'i uşax ixhessecar qık'una. Mang'una

xhunaşşe çoceee hey'i. **26** Man kar mang'une q'öd'esded, xhebid'esded gırGINecad çocaaşine vuk'lelqa qaylen. **27** GırGİNG'ule qiyğa mana zayıfar qeek'ana. **28** Hapt'iynbı üç'üb qeebabxhemee mana yighthne çocuna neng'unane xhunaşşe yixhes? Man gırGIN çocar məng'in adamer vuxha. **29** I'see manbişis inəxdun alidghınıy qele: - Şok'le Muq'addasın Otk'uniybiyyi Allahna guc dyaats'ançıl-alla şu qopkuba yuşan haa'a deş. **30** İnsanar üç'üb qeepxhayng'a xhunaşşer haa'asib, adamiyisib vüqqəs vuxhes deş. GırGINbı Xəybiseen malaaikar xhinne vuxhes. **31** Allahee hapt'iynbı üç'üb qeepxhesva uvhiyńcine hək'ee şu qətqi' dişede: **32** «Zi İbrihimna, I'saq'na, Yaaq'ubna Allah vorna?» Mana hapt'iynbıda deş, üç'übünbıda Allah vorna. **33** Mang'vee xət qa'ançile cəmə'ət mattexhen. **34** Fariseyaşaik'le I'see saddukeyar ghalybi sa'as alivkuva g'ayxhimee, Mang'une hiqiy-allla savayle. **35** Mane Q'aanunne mə'əllimaşaşine sang'vee I'sa siliys I'xesva Mang'uke inəxdun kar qiyghan: **36** - Mə'əllim, Q'aanuneena nekke xəbna əmr nenane? **37** I'see mang'uk'le eyhen: - «Yığna Rəbb Allah yik'eenə, rıhi'kar, gırGIN eık'elika iKKIYKNE.» **38** Mana nekke xəbna ts'eppiyna əmr vob. **39** Mançık akarna q'öb'esda ina vob: «Vas k'anena, vas že nəxüriy iKKIYKNE.» **40** GırGINa Q'aanuny peyğambaraşın uvhiyıbı mane q'öne əmireke giygal. **41** Fariseyar sacigeeqa sabiyng'a I'see manbişike qiyghanan: **42** - Şosqa nəxüdiy qöö Masixh vuşune vor? Mana Şavna Dixne? Manbişə «Mana Davudna Dixva» eyhe. **43** I'see manbişik'le eyhen: - Nya'a, manke Allahna Rı'hi'n hoyt'alne Davudee Masixhik'le «Yızda Xərnava» eyhe: **44** «Rəbbəe yizde Xəring'uk'le eyhen: Yizde sağlam yu're, Zi duşmanar Yığne g'elik avqa qaa'asmee?»? **45** Davudee Mang'uk'le «Yızda Xərnava» eyhexhee, Mana nəxürna Davudna Dix eyxhe? **46** Mançın alidghınıy I'says şavussecad qeles əxa deş. Mane yiğiled neng'veecad yik' hi', Mang'uke sa kar qiyghan deş.

23 I'see cəmə'ətik'leyiy Cune telebabışik'le eyhen: **2** - Q'aanunne mə'əllimaşaşiy fariseyaaşə Misayne doyule xət qa'a ixha. **3** Şu mançıl-allad manbişə eyhençil k'ırı alixhxı, şok'le uvhuyn gırGIN he'e. Saccu manbişə ha'an şu hima'a, manbişə uvhiyın ha'a deş. **4** Manbişə yi'q'in, haqqas dağamda eyxhen karbı insanaşaşine yi'q'əlqa iliyxhe. Come man xev cigeençə i'giykar ha'asvaxheyib, t'ub i'gviykar haa'a deş. **5** GırGINcad manbişə insanaşaik'le g'acecenva

ha'a. Mançinemeeqid manbişe colyna q'ut əq', tanalinçilin bağar xiliy qa'a. 6 Manbişis otxhan-ulyogane cigabişeeiy sinagogbişee nekke qoma gyuv'aras, 7 maydambışee salam alyapt'as, insanaaşe cok'le «Mə'əllimva» uvhiy geedxhe ikkiykan. 8 Vuşun gır ginbib çocar vob. Şoqar sa Mə'əllim vor. Mançillallad hasre şolqa şavaacad «Mə'əllimva» on hima'acen. 9 Şoqa sa Dek vor, Vucur Xəybışee vor. Mançillallad ç'iyene aq'val şavuk'lecdad «Dekva» immeyhe. 10 Şoqa sa Rəhbər vor, Manar Masixh vor. Şok'le hasre şavaacad «rəhbərva» immeyhecen. 11 Vuşde yı'l'q'neene nekke xəring'vee hasre şos k'ilyvalla he'ecen. 12 Vucecar vuc axti qa'ana Allahee avqa qa'as, vucecar vuc avqa qa'anar Allahee axti qaa'as. 13 Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu Xəybışeene Paççahiyvalin akkabı insanaaşine aq'vabiseeqa qa'a. Maqa şunab ikkəd deş, ikkeepçes vukkananbib havaysar deş. 15 Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu çiyebi-deryahbi gits'idaxhva dinilqa sa xheyir insan sak'al'asva. Dinilqa sak'al hi'imeyir, şu məxrına insan şole q'önəqqees geer cehinyamis avak'ı ha'a. (Geenna g1067) 16 Şolqa ver ooxas, bı'rq'l'n rəhbərar! Şu eyhen: «Şavaayiy Allahne xal k'in g'iysar, man k'in eyxhe deş. De'eş, Allahne xaane k'ınəəgəl g'assireene, man eyxhen». 17 Ay ək'el deşin bı'rq'l'nbi! Allahne xaadin k'ınəəgəne yugda, deşxhee Allahan xavne, man k'ınəəgə muq'addasin ha'an? 18 Şucad meed eyhe: «Şavaamecad q'urbanbi allya'ane cigaylen k'in g'assireene, man k'in eyxhe deş. De'eş, ably'aane q'urbanlıqan k'in g'assireene, man eyxhen». 19 Ay bı'rq'l'nbi, q'urbanne yugba, deşxhee, q'urbanbi allya'an cigane, mana q'urban muq'addasna ha'an? 20 Q'urban ablyaa'ane cigayle k'in g'iysarang'vee, mançılqayıy mançılıyne gıragine karalqacad k'in g'iysar xhinne eyxhe. 21 Allahne xaalqa k'in g'iysarang'veeyid, mançılqad, mançine Arıng'ulqad çıkanca k'in g'iysaran xhinne eyxhe. 22 Xəybışilen k'in g'iysarang'veeyid Allahne taxtilqanıy mançıl Gyu'uring'ulqad k'in g'iysaran xhinne eyxhe. 23 Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu naaneyna, şuyutna, zirayna yits'inçina sa pay Allahis quveeyib, Q'aanumee otk'unin nekke ç'ak'in işbi ha'a deş: şu qopkuvalla, rahi'm, inyam yik'elycad hixan ha'a. Şu şençika sacigee inid ha'askanniy. 24 Ay bı'rq'l'n rəhbərar! Şu ulyogasın kar miçak curaa'asva vexhxheenęe alğayhe, devamee

bikirbacab k'ögə. 25 Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu k'olayıy g'ab g'adğançe hoyğal, adğançemee manbi vuşde q'l'rq'l'tiyvalika, missine uleka si'iyne karaka gyatsts'i vod. 26 Bi'rq'l'na farisey, gü ts'etta k'olayıy g'ab adğançe hoğle, manke manbi g'adğançed məttı qeetxhesimbi. 27 Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu g'abğançe cagvara qav'uyne micagba g'oocene mağareene nyuq'nek akar. Mana micagba g'abğançe vuxheeyib, abğançe hapt'iynbisde bark'vbisikayiy nəxdinə ixheeyid mı'l'q'l'ne karbışika gyavts'u vooxhe. 28 Şunab həməxüb insanaaşık'le g'abğançe qopkuba g'avceeyib, yik'ee şu q'öbvalla haa'a, pisin işbi g'ece. 29 Şolqa ver ooxas, q'öbvalla haa'an Q'aanunun mə'əllimariy fariseyar! Şu peyğambaraşaına nyaq'vbisil mavzoleybi alya'a, qopkuynbisinbid gutsybi uftan qa'a. 30 Qiyğad şu eyhen: «Şi baba-dideesine gahil vuxhaynbixhiy, manbışika sacigee peyğambaraşaına eb k'yaa'as deşdiy». 31 Məxüd şü peyğambarar gyapt'iynbisin uşaxar vuxhay gardanaqa alyaat'a. 32 Məxüdxheene, baba-dideesə gibgilna iş şü g'attivxhan hee'e! 33 Şu xoçebişike g'adılyn xoçebi vod! Nəxübne şü cehinyamikə g'attivxhanas? (Geenna g1067) 34 Mançillallab Zı şos peyğambarar, k'orana ək'elynan insanar, mə'əllimar g'uxoole. Şunab, manbişin sabarabı gyapt'asınbi, çarmixilqa ts'its'aa'as. Mansanib vuşde sinagogbişee cümqüqqə huvu, şaharene şahareeqa g'e'eepşes. 35 Mançıl-allab ç'iyeyne aq'val gyapt'iyne gıragine qopkuyne insanaaşine ebal-allı şu cuvab qeles. Şu Habilile gibgil Berekiyeyna dix Zakariyelqameen qopkuyn insanar gyabat'a vuxha. Mana Zakariyır şü Allahne xaaneyiy q'urbanbi allya'ane cigayne yı'l'q'nee gik'u. 36 Zı şok'le hək'edacad eyhe, mane gıragine karbışıl-allana caza mane gahine insanaaşılqa gyuvxhas. 37 Ay İyerusalim, İyerusalim, peyğambarar gyabat'ana, vasqa g'axuvuynıbı g'ayeqqa hoolena şahar! Xulene yəqqeesne şit'en cin şit'yaler, xilibistik avqa saa'anbi xhinne Zas yiğin insanar sa'as vukkiykin! Şosmee man ikkiykin deş! 38 Həşde ilyaake, vuşun xav g'ulyottul axvas. 39 Zimee şok'l'e eyhen: «Rəbbine doyuka Qarıyng'us şukur vuxhenava!» şü eyhesmee, şok'le Zı g'aces deş.

24 I'sa Allahne Xaane məhleençe qıqeç'umee, Mang'usqa telebabı qeebaxhe. Manbişis Allahne Xaana binaa Mang'us bikirba haagvas vukkiykan. 2

I'see manbışık'le eyhen: – Şok'le in gırGIN g'ecenne? Zı şok'le hək'edacad eyhe, mançina g'aye-g'ayel aaxvas deş, man gırGIN ot'al-oxal ha'asın. **3** I'sa Zeytunne suval gyu'uring'a, Mang'usqa telebabı qabı qiyghanan: – Gu şak'le eyhelan, man Gu eyhen karbı mísane ixhes? Sayır Gu qalesnang'a hucoone ixhes, dyunyeyn exir hijxharang'a? (**aīōn g165**) **4** I'see manbışıs inəxdun alidghinii qele: – Yugba ilyaake, şu neng'veecad yəqqı'l le qıgmaa'acen. **5** «Zı Masixhva» geed insanaaşe qabı eyhes. Manbiše məxüb geebbi yəqqı'l le qıgaa'as. **6** Şok'le muhariba əeva, muhariba vuxhesva g'ayxhes. Şu mançile qımaəq'ən. Man gırGIN ixhes ikkan. Man gırGIN eyxhenbi – dyunyeyn exir k'anə qıxhava eyhen vodun. **7** Millet milletləqə, devlet devletləqə g'elil qixhes. Sassa cigabişee misvalybı ixhes, ç'iyebi i'ğiykaras. **8** Man gırGIN «k'oybı gıyğalanıbıva» eyhen vodun. **9** Mane gahil şos aq'tibabı heles, gyapt'asınıbı. Zal-allı şu gırGİNE milletbışık'le g'umooce vuxhes. **10** Manke gellesin insanar Allahne yəqqı'l le səvk'alarınbı, manbışık'le sana-sanbı g'umooce qeepxhes, manbiše sana-sanbı duşmanaaşına xılyaqə qevles. **11** Horalay geeb peyğambarar qavaales, manbiše geebbi yəqqı'l le qıgaa'as. **12** Pisvalla geeb quvxhaylette gellesinbışın sana-sanbı vukkiykinii k'il qixhes. **13** Vuşuyiy k'anyaqqamee örxiür g'attixhanasdA. **14** Mana Xəybışde Paçcahiyaline hək'eenə yugna xabar dyunyevollete yuşan haa'asda. Gırgıne milletbışılqa mana xabar hipxhirmee, dyunyeyn exir ixhes. **15** Şok'le Daniyal peyğambaree uvhuna xhinnena, «Muq'addasne cigeena həlyvəəq'ənasda xhinnena q'ralla» g'avcumee (hasre qədəqqəng'ulqa hixhercen), **16** yahudeebinbı manke suvabılıqla heepxecen. **17** Hasre mane gahil, daxalyna xaadin karbı aalyat'asva avqa gimeç'ecen, **18** çoleenar tanalinçılqava xaaqa simiyk'alcen. **19** Vuxhne avxuynbışeyiy usax gyoqa anbiše mane yiğbişil aq'üba ts'its'a'as. **20** Düə hee'e, vuşun heepxiy q'i'dmilqayıy Şabbatne yiğilqa gimexhacen. **21** Mane yiğbişil məxdin divan qixhas, dyunye itxhiniyle həşdilqameeyid həşdiyle şaqad mísacad ixhes deş. **22** Man yiğbi cit'a qidi'iynbixhiy, sang'ussecar g'attixhanas əxəs deşdiy. Allahee g'əvxüynbışıl-allı man yiğbi cit'a qa'as. **23** Mane gahil şok'le şavaamecad, «İlyaaakende, Masixh inyaa vor, şaa vor» uvheene, mançıl haymeebach. **24** Horalay peyğambarariy horalay masixhar qavaales. Manbiše ç'ak'in əlaamatbiyyi gorsatmabı hagvas. Manbışıs g'əvxüynbıb yəqqı'l le qıgaa'as vukkiykanas.

25 İlyaake, Zı şok'le vuşde vuk'ləlqa qalesimbı uvhu. **26** Mançıl-allad şavaamecad şok'le uvhee «Mana şaa'ar sahree vor», «Mana anne gozee vor» mançılqa haymeebach, maqa himaak'an. **27** Nəxtüdiy ts'ayılpan şargıl i'xı'mee garbil g'ece, həməxüdud İnsanna Dix, Zı, siy'k'alme ixes. **28** Leşnane cigeeqa mayit otxhanan şityarxhe sadaylenbi. **29** Mane yiğbişil qitxhuyne divanile qıyğa, «Veriğ avqas, Vaz k'yooçes, Xənebi k'yoharas, Xəybışeedin gucbi i'ğiykaras». **30** Manke insanne Duxayn əlaamat xəybışee g'aces. Ç'iyeine aq'valin gırGIN milletbı ts'ırkı ha'a geşses. Manbışık'le İnsanna Dix xəybışeene buludbışıl xənne gucukayiy nuruka qöö g'aces. **31** Mang'vee Cun malaaikar g'axuvles, malaikaşaş gaçeenə qıgəane it'umne syuttyuka Mang'un g'əvxüynbı dyunyeyne yoq'ne surale, q'omançə k'anyaqqamee sa'asınbı. **32** İnciliyin yiveyne hək'eene misaalal k'ırı alixhxhe: mançın t'ur g'avhu t'ele alely'a'ang'a, g'i'l k'anə qexheva şok'le ats'axhxhen. **33** Şok'led man gırGIN kar g'acumee ats'axhxhe, İnsanna Dix k'anə vor, Mana akkayne ghalee vor. **34** Zı şok'le hək'edacad eyhe, ine gahilyim insanar əlyhəəssəcad man gırGIN kar ixhes. **35** Xəybışiy ç'iye əlyhəəsınbı, Zı uvhuyn cuvab əlyhəəs deş. **36** Man yiğ misayıy ixhesva, sə'ət xhulençiliy ixhesva xəybışeene malaikaşaş'leyiy Allahne Duxayk'le ats'a deş. Man saccu Dekkik'le ats'a. **37** Nüh peyğambarine gahil nəxtüdiy ixha, həməxüdud İnsanna Dix siy'k'almeeyid ixhes. **38** Q'ifrimle ögiyl, Nüh gameeqa ikkeç'esde yiğilqamee, insanaaşe otxhan-ulyoğa, adameeş xhunaşer haa'a, yedarib adameeş əlyhəə vuxha. **39** Q'ifrim qabı manbişin gırGINbü vukkeesmee, manbışık'le vuççud ats'a deşdiy. Həməxüdud İnsanna Dix sak'alsnang'a ixhes. **40** Mane gahil çolee iş haa'anbişda sa alyart'u, sa g'alerçesda. **41** Yöxxee suk g'iviyxarne q'öne zaiyfayna sa alyart'u, sa g'alerçesda. **42** Mançıl-allab müşurbə vuxhe, şok'le vuşda Xərna misa ayres ixhay ats'a deş. **43** Şok'le innid ats'axhxhe, xaane iyesiyk'le sixnariy misa ayresva ats'axhxhanxhiy, mana g'ilydirxhu, sixnariy xaaqa ikkeç'escar hassaras deşdiy. **44** Mançıl-allab yugba ilyaake, sok'le İnsanna Dix misa ayres ixhay ats'a deş. **45** Nukaraaşis cine gahil otxhuniy helecenva, manbışıl ooqa iyesee gixhxhına qorkuna, ek'elynnana nukar vuşune? **46** İyesiy xaaqa sak'ımee, vucee uvhuna iş haa'a g'oocena nukar nimee baxtivariy! **47** Zı şok'le hək'edacad eyhe, iyesee mang'uke cune gırGİNEcar karana xərnaniy ha'as. **48**

Hucooniyxan ixhes manacar nukar pisda ixhanaxhiy? Mang'vee «Yizda xärna həşdebişee qales deşva» uvhu, **49** giğalasdaniy vuc xhinnen nukarar gyoota, p'yanınbışka otxun-ulyoğa. **50** Mang'unə xärna, mang'une ək'eleeqacar qidyalesde yiğil, sə'ətil qarı, **51** mang'us yi'q'na caza huvu q'övvalla haa'anbışka sacigeeniy havaces. Mançe gesşuybiyyiy ik'arike silibi sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes.

25 Mane gahil Xəybışda Paççahiyvalla nişkiy akaraba vuxhes? Haane, yits'yre içiy bazırbi alyaat'u tsumayne ögiylqa qığleepç'i. **2** Mane içeeşina xhoyre ək'elikana, xhoyerer bəç'ər kar yeexhe. **3** Bəç'ərne içeeşə bazırbi alyaat'anbı, yicbı gyoxhxhan ha'asin q'ışmee alyaat'a deş. **4** Ək'elikanbisemee bazırbişka sacigee, q'ışid alyaat'an. **5** Tsuma qarı hidiyxharva, manbişin gırğınbı nik'en avqu g'alyabak'anbı. **6** Xəmne yi'q'née «Tsumay qövvur, mang'une ögiylqa qığleepç'eva» ts'ir qavayle. **7** Mane gahil, mane içərin gırğınbı oza qeepxha con bazırbi qa'a giviyğal. **8** Bəç'ərne içeeşə ək'elynanbışık'le eyhen: «Vuşde q'ışike şasid hele, yişin bazırbi k'ədəqqə vod». **9** Ək'elynanе içeeşə eyhen: «Deş hele, şı yişde q'ışike şosud huvve, şasid şosud g'ayxharas deş. Mançın nekke yugun, şu şosun hapk'in massa helenbişike alişse». **10** Manbı q'ış alişses hapk'inne gahil tsumay qaraylena. Manasa xhoyre içiy mee, mang'uka sacigee davatbı ixhesde cigeeqa ikkeepç'i, akkabı qa'anbı. **11** Qiyğşa bəç'ər içər qabı «Yışda xärna! Yışda xärna! Şasid akka eeqeval» eyhe. **12** Tsumee manbışık'le eyhen: «Zı şok'le hək'en eyhe, zak'le şu vaats'a deş». **13** Mançıl-allab muğurba vuxhe. Şok'le Mana qalesin yiğid, sə'ətid ats'a deş. **14** Mane gahil eyxhenbı yəqqı'lqa qığənəe insanık akarda ixhes. Mang'vee yəqqı'lqa qığec'esse cusqa cun nukarar sav'u, cuqa vodunmeen gırğın kar mançılqqaamaanatna g'alyadaçce. **15** Mang'vee manbışis sik'i, sang'us xholle, sang'us q'ölle, mansag'usud sa talant pilin huvu ayk'an. **16** Xholle talant pilin ixhayng'vee, zara ark'in man pil sa menne işeeqa gixhxhi, mançılqqa xhobled hexxa'an. **17** Q'ölle talant pilin ixhayng'veeyiid həməxüd hi'i, mançılqqa q'ölled hexxa'an. **18** Sa talant pilin ixhayng'veeme xandak' alitk'ur, xorng'vee cusqaamaanat xhinne huvuyn pil maqa dyugul ha'a. **19** Xilece gah ilgevç'ule qiyğşa, mane nukaraşına iyesiy sak'i, vucee manbışısqa amaanat xhinne huvuynepilinə hək'ee qiyghan. **20** Xholle talant pilin amaanatna

alyaat'ıyng'vee, xholled hexxada adı eyhen: «Yizda xärna, ġu zalqa xholle talant pilinni g'aletçu. Haane, zi mançılqqa xholled hexxi'iyn». **21** İyesee eyhen: «A ġu geer qa'ana! ġu yugna, qorkuna nukar! ġu k'ınna iş haa'ang'ab zaqa qorkura ixhava, zi ġu xənnə işbişilqqa gixhxhes. Mançıl-allar ikkeç'e zaka, yiğne xəring'uka sacigee, şadxhel!» **22** Q'ölle talant pilinə alyaat'unar arı eyhen: «Yizda xärna, ġu zalqa q'ölle talant pilinni amaanatna g'aletçu. Haane, zi mançılqqa q'ölle talantid hexxi'iyn». **23** Xəring'vee mang'uk'le eyhen: «A ġu geer qa'ana! ġu yugna, qorkuna nukar! Mançıl-allar ikkeç'e zaka, yiğne xəring'uka sacigee, şadxhel!» **24** Sa talant pilinə alyaat'unar arı eyhen: «Yizda xärna, zak'le ġu it'umna insan ixhay ats'anniy, ġu üvxüdivxi'yne cigeençeqiviyşalna, udyoozuyne cigeençeb saa'anaxhe. **25** Zi mançile qərq'i'n, mançıl-allar hark'in ġu huvuyn sa talant pilin ç'iyek avqa dyugul hi'i. ġu huvuyn haane, həşde yi'q'əlqa aleet'e». **26** Xəring'vee mang'uk'le eyhen: «Ğu iş haa'as devkanna, pisda nukar! Ho'ne vak'le ats'anniy, zi üvxüdivxi'yne cigeençeqiviyşalna, udyoozuyne cigeençeb saa'anava? **27** Manke ġu, zi huvuyn pil faizxisheeyid huvu, zi qalessə yizdemee hexxa'askanniy! **28** Həşde mang'usse mana talant alyapt'i yits'ible talantnang'usqa qevle! **29** Şavuqayıy vod, məxring'us sik'ıldad geed heles, məxring'uqa gırğın hexxalika ixhes. Şavuqayıy deş, məxring'une xilənçe vodonuñ g'ayşesin. **30** Mana nişiscar karal'dəena nukar, xaançə qıgvahu, sa miç'axne cigeeqa dağerçə. Mançe gesşuybiyyiy ik'arike silibi sana-sançıl qadaxan ses qöö ixhes». **31** İnsanna Dix Cune gırğine malaikaşika, Cune nuree qarimee, Mana Cune nurune taxtil gyuvaras. **32** Gırğın milletbi Mang'unə ögiylqa sales. Mang'veeyib vəq'əbı ts'e'bışike cura'anə çobanee xhinne, manbı sana-sang'uke curaa'asınıbı. **33** Mang'vee Cune sağılqqa vəq'əbı, solulqad ts'e'bı sa'as. **34** Mane gahil Paççahiee Cune sağne suralınbışık'le eyhesin: «Yizde Dekkee xayir-düa huvuynıb! Zasqa qudoora, dyunye itxhiniyng'acad şosva hav'una Paççahiyvalla gırğine gahbışiscab şos alept'e. **35** Zi missiranang'a, şu Zas oxhanasın kar huvu, Yızın ghal-mız xhyanika gyotxhanang'a şu Zas xhyan huvu, Zi menne cigeençenaniy vor, Şu Zake vuşda hi'i. **36** Zi ts'elerniy vor, şu Yizde tanalqan kar huvu, Zi ik'armee, şu Zaqa ilyaakınybı, Zi zindaneenang'a, şu Zal alycaaxvas abı». **37** Manke qopkuynbışe Mang'uke qiyghanasın:

«Yișda Xärna, Ğu misane missira axu, și misane Vasın oxhanasın kar huvu? Misane Yiğin ghal-miz xhyanika gyotxhanang'a, și Vas xhyan huvu? **38** Misane şak'le Ğu menne cigeençena xhinne g'acu yişda hi'i? Misane şak'le Ğu ts'eler g'acu tanalqan kar huvu? **39** Misane şak'le Ğu ik'ar, zindanee g'acu Vasqa abi?» **40** Paççaheemee manbişik'le eyhesin: «Zı şok'le hæk'edacad eyhe, şu Yizde nekke k'inne çocaaşine sang'us hi'yn, Zas hi'yn xhinne eyxhe». **41** Manke Mang'vee Cune solne suralinbişik'led eyhesin: «Bed-düa alyapt'lynbi, Yizde ögiyle ts'its'eepxhe! İblisişy çine malaikaşaş q'l'iyin ts'a vod, şunab maqa hudoora. (*aiōnios g166*) **42** Manid Zı missırang'a, şu Zas oxhanasın kar hidevuva, Yızın ghal-miz xhyanika gyotxhanang'a, ulyoğasın xhyan hidevuva, **43** Zı menne cigeençena xhinne g'acu, vuşda hidyi'iva, Zı ts'elernang'a tanalqan kar hidevuva, Zı ik'arang'a, zindaneenang'a Zasqa ityabıva». **44** Manbişed qidghın ha'asin: «Yișda Xärna, misane şak'le Ğu missira, ghal-miz xhyanika gyotxhan, menne cigeençena xhinne, ts'eler, ik'ar, zindanee g'acu, Vas ikkanan hidi'i?» **45** Mane gahil Mang'vee manbişis inəxdun alidghınıy qeles: «Zı şok'le hæk'edacad eyhe, şu Yizde nekke k'inne çocaaşine sang'us man hidyi'iva, Zak hi'yn xhinneecad eyxhe». **46** Manbişis gırğine gahbişisda cazaa hevles, qopkuynbişismee gırğine gahbişisda i'mi'r hevles. (*aiōnios g166*)

26 I'sa yuşan hi'i ç'əvxhamee, telebabışık'le eyhen: **2** - Şok'le q'öne yiğile Peesax ixhesva ats'an. İnsanna Dixir çarmıxlqa ts'its'e'ecenva mebinbişde xilyaqa qeles. **3** Mane gahil kaahinaaşın ç'ak'imbıiy milletin ağsaqqalar Kayafa donane xärne kaahinne məhleeqa savayle. **4** Manbişe fi'i'l hav'u I'sa aqqı, gik'asva yuşaneepxha. **5** Manbişe eyhe ixha: - Man saccu bayramnang'a hidya'as, sayid millet g'elil qexhe. **6** I'sa Bet-Anyee maşnanı i'xnabınane Şimonne xaanang'a, **7** Mang'usqa sa zəiyfa ayreele. Mane zəiyfayne xilya'ad geed giranın ətirnan marmarin g'ab eyxhe. I'see kar otxhanang'a, zəiyfee man ətir I'sayne vuk'lelqa qadağva. **8** Telebabışis mançike qəl vuxha eyhen: - Hexxan kar nişne ha'a? **9** Nya'a, man ətir giranda massa huvu, çike ixhayn pilid kar deşinbişis heles ixhesinni. **10** I'sayk'le manbişeyhen ats'a-ats'a, manbişik'le eyhen: - Nya'a şu zəiyfa t'yats'exal hee'e? Məng'ee Yizdemee yugna iş hav'u. **11** Kar deşinbi gırğine gahbişil şoka vuxhes, Zimee gırğine gahbişil şoka ixhes deş. **12** Məng'ee Zalqa

man ətir qadğu, k'eyxhas ixhesin xhinne qı'i. **13** Zı şok'le hæk'edacad eyhe, dyunyeyne iukkanne cigeençena yugna xabar müsa yuşan hav'ee, ina zəiyfar yik'el qiyele'esda, yicee hi'iynid. **14** Mane gahil yits'iq'vane telebayke, Kariotğançene Yahuda donane sang'vee, kaahinaaşınaşın ç'ak'imbışisqa arı eyhen: **15** - Zı Mana vuşde xilyaqa quvee, şu zas hucoona heles? Manbişed mang'us xhebt'sal nuk'rayn pil hele. **16** Mane yiğile Yahudee I'sa manbişde xilyaqa qelesda gah t'abal ha'a giygal. **17** İlydyadiyne gineybişde bayramne ts'ettiynie yiğil, telebabışe I'sayke qiyghanan: - Vasin exhaliysin Peesaxın otxhanuni nyaane he'e? **18** I'see manbişik'le eyhen: - Şahareeqa hapk'in inəxring'usqa ikkeepç'i, mang'uk'le eyhe: «Mə'əllimeevud eyhe, Cuna gah hipxhirna, Vucee Cune telebabışka sacigee Peesax yiğne xaa alğahas». **19** Telebabışe I'see uvhuyn gırğın hi'yle qiyğga, Peesaxisin oxhanasın kar ha'a. **20** Exha qexhemee I'sa Cune yits'iq'vane telebayka sufranlıq savayle. **21** Manbişe kar otxhanmee, I'see eyhen: - Zı şok'le hæk'edacad eyhe, vuşde sang'vee Zı mering'une xilyaqa qeles. **22** Telebabışe aq'vabi qı'i, Mang'uke sana-sang'uqad qihna qiyghanan: - Yizda Xärna, zı deş ho'oçee? **23** I'see eyhen: - Zaka sacigee g'abeeqa xıl k'yoq'uyng'vee, Zı mering'une xilyaqa qeles. **24** İnsanna Dix Cune hæk'ee Muq'addasne Otk'uninçee otk'unin xhinne əlyhəə. İnsanna Dix mering'une xilyaqa quvuyng'ulqa ver ooxas! Mang'unemee yedike dexhaycadniy yugda ixhes. **25** Manke I'sa mering'une xilyaqa qeles iukkanne Yahudeeyid qiyghanan: - Mə'əllim, zı deş ho'oçee? I'see mang'uk'le eyhen: - Manva ǵucad uvhu! **26** Manbişe karbı otxhanang'a, I'seyid giney alyaat'u, Allahis şukur hav'u giney hatq'ur telebabışis huvu eyhen: - Alyaat'u oxhne, in Yızın can vod. **27** Qiyğga Mang'vee k'ola alyaat'a, mançıl-allab Allahis şukur hav'u, telebabışisqa quvu eyhen: - Mancençençe gırğing'vee ulyoğe! **28** İna Yizda eb vob, insanaaşına giebne binahbişle iłyhepc'esdemee k'yaa'ana. Mana eb mugaavile yugba vuxhecenva k'yapk'in. **29** Zı şok'le eyhen, Dekkine Paççahiyvalee şoka sacigee ts'edin ulyoğasde yiğilqamee, Zı sayid t'imilene ine meyvayke hi'iynçike ulyoğas deş. **30** Manbişe Zabureençen mə'niybı qətqi', Zeytunne suvalqa avayk'an. **31** Qiyğga I'see manbişik'le eyhen: - G'iyina xəmde vuşde gırğing'vee Zı g'alərçesdava otk'un: «Zı Çobanis I'xəs, Syurunedin vəq'əbid heetxvasınbı». **32** Zı üç'ür qı'imeeme, Galileyeeqa əlyhəə, şu maa'ab gozet

haa'as. 33 Pyoturee Mang'us inəxdin alidghiniy qele: – Gırging'veecar Ğu g'alerçveene, zi Ğu misacar g'alerçes deş! 34 I'see mang'uk'le eyhen: – Zi vak'le hæk'edacad eyhe, g'iyna xəmde dadal hook'asse, vak'le Zi dyats'ava ġu xhebne yəqqees eyhes. 35 Pyoturee Mang'uk'le eyhen: – Zi Vaka qik'as gyurxheeyir, zi man ha'as deş! Telebabışde gırging'veecad manva eyhe. 36 I'sa manbışika Getsemaniye eyhene cigeeqa qarı, telebabışk'le eyhen: – Zi hark'ın düə haa'as, şu inyaa gyuv're. 37 Mang'vee Cukasana Pyoturiy Zavdayna q'öyre dix ikkekka. Mang'un yik' sacuraycad qa'a giyğal. 38 Manke I'see manbışık'le eyhen: – Yizin ri'h qik'asde xhineene uts'urun gyatsts'. İnyaa aaxve, Zakasana muğurba gyuv're. 39 Mana sik'irra şaqana ark'in aq'vakkena ç'iyelqa g'alirxhu, düə haa'a: – Dek Yızda! Hasre eyxhexhee, Zi mane aq'übayne k'oleençe ulydyoğas! Zas ikkan xhinne deş, hasre, saccu Vas ikkanan xhinne ixhecen! 40 I'sa telebabışsa sak'imee, g'ecen manbı g'alyapk'ı vob. Mang'vee Pyoturulqa onu'ı eyhen: – Nya'a şosse Zakasana sa sə'etna xheeyib muğurba gyuv'aras dəəxə? 41 Qopkune yəqqi'le sivmiyk'alcenva muğurba avxu düəbi he'e. Ri'h it'umda, canmee guc deşin vodun. 42 I'sa q'ör'es ark'ın meeb düə haa'a: – Dek Yızdal Zas mane aq'übayne k'oleençe ulydyoğas dexhexheene, hasre Vas ikkanan xhinne ixhecen. 43 I'sa sark'iling'a manbı meeble g'alyapk'ı g'ooce. Manbı geeb obzur vuxhayke uleppi aaqas əxə ixha deş. 44 Mang'vee manbı g'alyav'u xhebir'es manacab düə ha'as ayk'an. 45 Qiyğa I'sa telebabışsa sak'ı eyhen: – Vuşun gırınbı g'alyapk'ı manzilybine ha'a? Haane, gah k'ane quvxha, İnsanna Dix binahnanbışde xilyaqa qele. 46 Oza qeepxhe əlyhəs. Haane, Zi mering'une xilyaqa qelesda qöö vor. 47 Yitsiq'vəne telebayna sa eyhena Yahuda qööng'a, I'sa yuşan ha'acarniy vor. Mang'uka sacigee geeb g'ilincnanayıy dalnan insanar vooxhe. Manbı kaahinaşine ç'ak'imbışeyiy milletne ağsaqqalaaş g'axuvuynbı vuxha. 48 I'sa manbışde xilyaqa qelesde Yahudee işaara huvu uvhunniy: – Zi Şavus ubba hee'ene, I'sa Mana vor, Mana aqqe. 49 Mane gahil mana I'saysqa qıxha «Salam, yizda Mə'əllimva!» uvhu Mang'us ubba ha'a. 50 I'see mang'uk'le eyhen: – Hambaz, ġu nişisiy ari, man he'e. Mankecab I'saysqa insanar qeepxha, Mana aqqaqqana. 51 Manke I'saykane sang'vee g'ilinc hi'tidxi', xərne kaahinne nukarne k'iriyile k'ena i'xi', mang'un k'ırı g'a'adaçen. 52 I'see mang'uk'le eyhen:

– G'ilinc cigeeqa gixhxhe. G'ilinc xilyaqa alyaat'uyn gırınbı g'ilincikecab hapt'as. 53 Deşxhee, vasqa həməxüdee qöö Zasse Dekkikee kumag heqqas əxəs dişdiyxan? Zi uvhuynxhiy, Mang'vee Zas mankecad yits'iq'vəne legionile geed malaaiarniy g'axiles. 54 İn karbi ixheskaniy deşxhee, nəxtüniy Muq'addasne Otk'uniybışee otk'uniynbı ixhes! 55 Mane gahil I'see cəmə'ətik'le eyhen: – Nya'a g'uldurulqa vüqqənbı xhinne g'ilincbışikayıy dalbışika Zi aqqas abi? Zi yiğis Allahne Xaane məhlee gyu'ur xət qa'amee, şu Zi aqqı deş. 56 İn gırın karbi peyğambaraşaşine otk'uniybışee, otk'uniynbı ixhecenva eyxhe. Manke gırıngı telebabışe I'sa g'alerçu, heepxi avayk'ananbı. 57 I'sa aqqıynbışe Mana xərne kaahinne Kayafayne k'anyaqa qarayle. Q'aanun mə'əllimariy ağsaqqalarıb maqa savayle. 58 Pyotur aq'ınançecar xərne kaahinne məhlaysqamee I'sayqa qihna qarayle. Hucooyiy eyxheva g'acesva, Pyotur məhleeqa ikkeç'u xərne kaahinne g'aravulyçeesika giy'ar. 59 Kaahinaşın ç'ak'imbıyy Aali Şuureene gırging'vee I'sa gik'asdemeer horbışika Mang'une aq'val ulyoozarasınıbı t'abal haa'a vuxha. 60 Horbışika aq'val ulyoozarasınıbı geebbi abeeyib, manbışik ikkanəxrına iveek deş. Nekke qiyğa q'öyre insan qıgeç'ı 61 eyhen: – Mang'vee «Zasse Allahın xav qukkıyok'al hi'i, xhebne yiğee alya'as əxəva» uvhu. 62 Xərnea kaahin suğotsu, I'sayk'le eyhen: – Manbışe Yiğne hək'ee eyhençis nya'a Ğu cuvabcad qidele? 63 I'see mang'une cuvabısıd vuççud eyhe deş. Xərne kaahinee meed Mang'uke qiyghanan: – Zi Vake, Vorne Allahne doyule qiyghan: Allahna Dix, Masikh Ğune? 64 I'see mang'uk'le eyhen: – Ğu qotkuda uvhu. Zımee şok'le mançiled hexxada eyhes, inçile qiyğa şok'le İnsanna Dix, Gırın Əxəng'une sağne sural gyu'uriy buludbışıl qööcar g'aces. 65 Manke xərne kaahinee culyun tanalinbı qitaxı'lı eyhen: – Mang'vee kufur hi'l! Inçile qiyğa şas aq'val ulyoozarasınıbı nişisənbine? Mang'vee hi'yn kufur şok'led g'ayxhiy! 66 Şu mançık'le hucoovane eyhe? Manbışed «Mana taxsirkarır, gik'as eyxheva» eyhe. 67 Mankecabıb giviyğalanbı I'sayne aq'vays xudaariy tyubı i'xiyxə. Sassanbışe Mang'une aq'veeqa çapalaxbı i'xiyxə 68 eyhe ixha: – Ay Masikh, şas peyğambar xhinne yuşan hi'i eyhelan, şavaayiy Vas i'xiyxə? 69 Mane gahil məhlee gyu'urne Pyoturusqa gulluxçıy zayıfa qiyxha eyhen: – Ğunar Galileyeençene I'sayka sacigeeniy vor. 70 Gırging'une ögiyl man Pyoturee gardanaqa ilydyaat'u eyhen: – Ğu hucoome eyhe,

zak'le ats'a deş! 71 Qiyğa mana akkabışısqa qarımee, sa menne gulluxçiy zayıfayk'le g'acu eyhen: - İna insanır Nazaretğançene I'sayka sacigeeniy vor. 72 Pyoturee meed gardanaqa ilydaat'u, k'in g'assır eyhen: - Zak'le mana İnsan ats'acar deş! 73 Sahavule, şaqana ulyobzuriyn insanar mang'usqa qabı eyhen: - Hæk'erar ğu şenbişda vor. Mana yiğne yuşan h'iyncadid eyhe. 74 Pyoturee cuqacad g'arğışbid hı'i, k'ınıyid g'assır, eyhen: - Zak'le mana İnsan ats'a deş! Mana gahılıyb dadal hook'a. 75 Pyoturuk'le I'see «Dadal hook'asse vak'le Zı dyats'ava ġu xhebne yəqqees eyhesva» uvhiy yik'el qayle. Mana mançe qığec'u, hülörərxə gesşe giyğal.

27 Miç'eed qixhamee, girgine kaahinaaşine ç'ak'ınbişeyiy milletne ağsaqqalaşa I'sa gik'u ak'an ha'as ikkanva eyhe. 2 Manbişə I'sayn g'el-xil ayt'il, Romeençe xərna xhinne g'axuvuyne Pilatne xilyaqa qele. 3 I'sa mering'une xilyaqa quvuyne Yahudayk'le Mana gik'as ikkan g'acumee, mang'us vucee hı'lynçile naş qexhe. Vucee alyaat'uyн xhebts'al nuk'ra kaahinaaşine ç'ak'ınbişisqayiy ağsaqqalaşısqa qadi, 4 «Zı binah hav'u, taxsir deşda İnsan gik'asva vuşde xilyaqa quvuya» eyhe. Manbişemee mang'uk'le «Mançıke şas hucoone? Vak'le ats'ava» eyhe. 5 Yahudee vucee mane işil-allà alyaat'uyн pil Allahne xaa dağı'i, mançe ark'in vuceecar-vuc givayxanna. 6 Kaahinaaşine ç'ak'ınbişə mang'vee dağı'iyn pil si'i eyhen: - İna ebake quvuna q'iymat vuxhayke, Allahne xaane q'utyeeqa gyuvxhes vuxhes deş. 7 Manbişə coneocab əree gaf hav'u, mane pilike menne cigeençə qabiyンbi k'eepxhesin, nyuq'vneke k'olabi ha'ang'un çol ileşse. 8 Mançıl-allad, mane cigayk'le g'iyniyne yiğılqamee «eban çolva» eyhe. 9 İnəxüd Yeremiya peygambaree otk'unin xhinne eyxhe: «İzrailybişə Mang'us gyuvxhuna q'iymat, xhebts'al nuk'ra, manbişə alyapt'ı 10 mançıke k'olabi ha'ang'un çol ileşse. Mana zak'le Rəbbeeniy uvhu». 11 I'sa Pilatisqa, mane cigayne xəring'usqa arımee, mang'vee I'sayke qiyghanan: - Yahudeesına Paçcah Ğune? I'seyid mang'uk'le «Gücad məxtüd eyheva» eyhe. 12 Kaahinaaşine ç'ak'ınbişeyiy ağsaqqalaşa Mang'une gardanaqa taxsir giyxhemee, I'see niq'cad qığayhe deş. 13 Manke Pilatee Mang'uke qiyghanan: - Yiğne gardanaqa giyxhenmeen karbı Vak'le g'iyxhe dişee? 14 I'see mang'une nenecad cuvabis alidghiniy qele deş. Mançile Pilat geer mattexhena. 15 Girgine Peesaxne bayrambişil, mane cigayne xəring'vee, Pilatee sa

aqqına insan g'ekkan ədatniy vod. Məxrına insan cəmə'etniy g'əxəna. 16 Mane yiğbişil sa qivaats'ına, I'sa Barabba eyhena insan aqqı eyxhe. 17 Mançıl-allad millet sacigeeqa sadimee Pilatee qiyghanan: - Şos zi vuşu g'aykkine iкkan? I'sa Barabbane deşxhee, Masixhva eyhena I'sane? 18 Mang'uk'le ats'anniy, manbişə I'sa paxiliyalın cune xilyaqa quvuya. 19 Pilat cune taxtil gyu'urmee, mang'une xhunashsee mang'usqa ina xabar ana insan g'ixe: - Mane qorkune İnsanıkana vaqa iş mooxhecen, g'iyna zi nik'ek, Mang'unemee geeb aq'üba opxhun. 20 Kaahinaaşine ç'ak'ınbişeyiy ağsaqqalaşa millet mizel aqqı, manbişə Barabba g'aykeva, I'sar gik'eva eyhecenna. 21 Pilatee manbişike qiyghanan: - Zi vuşdemee q'öng'una nenane g'aykke? Manbişed «Barabbava!» eyhe. 22 Pilatee manbişike «Masixhva eyhene I'sayk huco he'evane?» qiyghan. Manbişde gişing'vee «Çarmixilqa ts'its'e'eval» eyhe. 23 Pilatee «Nişıl-allane? Hucoone Mang'vee qəlasın hı'ıva?» qiyghan. Milletinmee «Çarmixilqa ts'its'e'eval» sik'ılbab xəbna ts'ir haa'a. 24 Pilatik'le cune xilençe vuççud qüdöö, millet sik'ılldad g'elil qexhe g'acumee, mang'vee xhyan alyaat'u milletne ögiyl xileppi hodgul eyhen: - Şok'lecad g'ecen, Mang'uke k'yapk'iyne ebal-allà zalqa taxsir deşin. 25 Milletincad mang'us inəxdin alidghiniy qele: - Mang'uke k'yapk'inne ebal-allà şinayıy yişde uşaxaaşee cuvab qeles! 26 Manke Pilatee manbişdemee Barabba g'aykka'ana. I'sar cümqibı i'xi', çarmixilqa ts'its'a'as qeleva eyhe. 27 Eskeraaşer I'sa Pilatne sareeqa qikkekka. Maa'ad Mang'une vuk'lelqa legioncad sadayle. 28 Manbişə Mang'une tanalınbi qakky'ı, Mang'ulqa ç'oran p'laş alya'a. 29 Zazalxumbişike tac hootxur vuk'lelqa gyavhu, sağne xilyaqad q'amış hele. Qiyğab q'aratsabşılıl gyuv'ur «Yahudeesine paççahis salam vuxhenava!» uvhu Mana demalqa giyxhe. 30 Mang'us tyubi i'xiyxə, q'amış alyapt'ı vuk'lele k'ena üvíxiyxə. 31 Mana demalqa gixhxhiyle qiyğə, Mang'ulyun p'laş g'avşu tanalqa Cuncad karbid alyı'i çarmixilqa ts'its'a'asva g'aqa qığayhe. 32 Manbi g'aqa qığəəng'ə, manbişisqa Şimon donana Kireneençena sa insan qızaxxa. Eskeraaşə mang'usqa I'sa givaxanasın çarmix haqqas ilekka. 33 Golgota donane cigeeqa qavayle. Golgota «vuk'lena bark'v» eyhen vodun. 34 Mang'us ödüka alikkı iyn çaxır hele. I'see man ghalek set'umee, ulyoğas ikkiyan deş. 35 Eskeraaşə Mana çarmixilqa ts'its'iyle qiyğə, çöp k'eçü Mang'un tanalınbi cone əree qa'a. 36

Qiyğab maa gyuv'ur Mang'uqa ilyaaka. **37** Vuk'lel ooqad «Yahudeesına Paçkah I'sa haanева», mana nişl-allayiy çarmixilqa ts'its'i 'iva otk'un gixhxhi ixha. **38** Mane gahil I'sayka sacigee, Mang'une sağılıy solul q'öyre g'uldur çarmixilqa ts'its'aa'a. **39** K'anençe i'lğəəmbiše vuk'ulybı g'uvoyxhar, Mang'ük'le cuvabbi eyhe ixha. **40** «Allahın xav qottul, xhebne yiğee alya'ana! Ğu Allahna Dixxhee, Ğucar Ğu çarmixile gyaqqę, Ğucar Ğu g'attixhan he'eval» eyhe ixha. **41** Kaahinaaşine ç'ak'imbışer, Q'aanunne mə'əllimaaşer, ağsaqqalaaşer I'sa demalqa gixhxhi eyhe ixha: **42** – Mebinbi g'attivxhan haa'anbiniy, Cusse Vucme g'attixhan ha'as əxə deş! izrailyna Paçkah vorna, hasre çarmixile giç'ecen şinad Cus inyam ha'as. **43** Mang'vee yi'q' Allahılıqaniy qizzır, Allahısır Mana iкkanxhee, hasre g'attixhan he'ecen. Nya'a Mang'vee «Vuc Allahna Dixvaniy» eyhen! **44** I'sayka sacigee çarmixilqa ts'its'av'yne g'ulduraaşed I'sayk'le haməxdun cuvabbi uvhu. **45** Yi'q'hı'le sa'at xhebinçilqamee ç'iyeyn aq'va miç'ax qexhe. **46** Sə'at xheyible vooxhemee, I'see ts'sirika eyhen: – Eli, Eli, lema savaxtani? (in «Yizda Allah, Yizda Allah, nya'a Ğu Zi g'alerçuva?» eyhen vodun.) **47** Maa k'anе ulyobzurune sabaranbışık'le man g'ayxhi eyhen: – İng'vee İlyas peyğambarır qoyt'al. **48** Manbışda sa mankecar g'adarxhun, gupk'a alyaat'u ç'ürç'ümäne çaxireeqa k'yooq'u, q'amışilqa qav'u Mang'une ghalesqa qaa'a, ulyögencenga. **49** Mansanbışemee eyhe ixha: – Mana Culer-alqa g'alerçe, ilyakas ilyasee arı Mana g'attixhan ha'asee? **50** I'see meeб xəbna ts'ir hav'umee, nafas qığęç'een. **51** Mane gahil Allahne xaab gyuvapxinna örtug q'omanç k'anyaqqamee qıt'aaxı, q'öne cigeeqa qooxhe. Ç'iyebi ı'giykar, ganzbı q'öne cigeeqa qeedaxhe. **52** Nyaq'vbı çiled-alqa aaqı, maabin gellesin qopkuyн insanar suğoots'anbı. **53** Manbı I'sa üç'ür qixhayle qiyğa, nyaq'vbısehençе qığęepç'ı muq'addasne şahareeqa, İyerusalimeeqa ikkeebaç'e. Maa'ab manbı xilece insanaaşık'le g'ooce. **54** I'sayne vuk'lel oğa ulyorzułyne k'omandırılk'leyiy eskeraaşık'le ç'iyebi ı'giykar, maa eyxhen karbı g'acumee, manbı mançile it'umba qəpq'ı'n, «Hək'erar, Mana Allahna Dix ooxhurval!» eyhe. **55** Maa'ab əq'ənançe ilyakan xilece yedarıb vuxhaynbi. Manbı Galileyeençeb ı'sayqab qihna, Mang'us g'ullux haa'as qöönbı vuxha. **56** Maa'ar manbışde yiğ'nəe Magdaleençena Mayram, Yaaq'ubnayıy Yusufna yed Mayram, Zavdayne dixbışda yedir vuxhaynbi. **57**

Exha qexhemee, sa karnana insan arayle. Mana I'sayne telebabışda sa, Arimateeğançena Yusuf eyxhe. **58** Mana Pilatne k'anyaqa hark'in, I'sayn mayit qeqqa. Pilateeyib I'sayn mayit mang'usqa qeleva əmr haa'a. **59** Yusufee I'sayn mayit alyaat'u, məttine kafaneeqa hiyk'ar. **60** Qiyğar Mana ganzine ab hipk'irne cune ts'ebne nyuq'vneeqa gixhxhi, mançeqa ikkəane cigeeqab xəbna g'aye qavaak'an haa'a. **61** Magdaleençena Mayramiy manasa Mayram nyuq'vnene ögee gyuv'ur vooxhe. **62** Qinne yiğil, man Şabbatın yiğ eyxhe, kaahinaaşın ç'ak'imbiiyi fariseyar Pilatne k'anyaqa sabı **63** eyhen: – Xärna, şene horalee üç'ürnang'a uvhuynni «Vuc xhebne yiğile üç'ür qixhes». **64** Mançıl-allab əmr hee'e xhebid'esde yiğilqamee nyuq'vneqa ilyaakecen. Deşxhee telebabı abi Mana qoqü milletik'le «Mana hapt'ynbışde yi'q'neençe üç'ür qixhava» eyhes. Man qiyğıyın hor, ts'ettiynçile pisin ixhes. **65** Pilatee manbışık'le eyhen: – G'aravulycerib alyaptı havak'ne, şos naxüdiy ikkan, he'e. **66** Manbıb hapt'ın nyuq'vneeqa ikkəane cigeene g'ayelqa peçat gyl'xi', maa g'aravulyçer ulyoozar haa'a.

28 **Şabbatın yiğ ilğec'yle qiyğa, ülycümne ts'ettiyné yiğil çakba miç'eeb Magdaleençena Mayramiy manasa Mayram abaylenbi nyaq'v g'avces. **2** Sayid sayangada, it'umda ç'iyebi ı'giykir, manıd Rəbbin malaaik xəənçə giç'u nyuq'vneeqa ikkəane cigeena g'aye qavaak'an hav'u, cil gyu'urva ixha. **3** Malaaik yic ts'ayilpanik, çin tanalin karbıd cagvarada yiz xhinne ixha. **4** Maa ulyobzuruyne g'aravulyçeeşik qəpq'ı'niyalın zeze ooxha, manbı hı'gəpkir hapt'ynbı xhinne aaxva. **5** Malaaikee zaiyefesik'le eyhen: – Qi'məəq'ən, zak'le ats'an şu çarmixilqa ts'its'i'na I'sa t'abal ha'a ixhay. **6** Mana inyaa deşda, Vuce eyhəxür Mana üç'ür qa'a. Qudoora şok'led Mana g'alirxhuyн ciga g'ace. **7** Zaraba apk'in Mang'une telebabışık'le eyhe: «I'sa hapt'ynbışde yi'q'neençe üç'ür qı'ı, şole ögee Galileyeeqa ark'in. Şok'le Mana maa g'acesda». Haane, zi şok'le eyhen. **8** Yadər qəvəyq'ənanbı. Manbı I'sayne telebabış xabar hevles, nyuq'vnesse şadeepxha g'adaaxvananbı. **9** Sayır manbışde ögeeqa I'sa Vuccar qığęç'u, «Şos salamva» eyhe. Yadərib Mang'usqa qeepxha Mang'un g'elybı xhilibışeeqa sı'lı, Mang'us k'yoozaranbı. **10** I'see manbışık'le eyhen: – Qi'məəq'ən! Hapk'in Yizde çocaaşık'le eyhe, Galileyeeqa qudooracen. Manbışık'le ma'ar Zi g'acesda. **11** Yadər telebabışısqa**

vüqqəmee, g'aravulyçeesin sabarabı şahareeqa abi
cok'le g'acuyn karbı kaahinaasine ç'ak'imbis yuşan
ha'a. **12** Kaahinaasine ç'ak'imbise ağsaqqalaasika gaf
hav'yle qiyğa, g'aravulyçeesis geed pilbi huvu **13**
eyhen: – Eyhe «şı xəmde g'alyapk'imee Mang'une
telebabise abi Mana qoquna». **14** Mana gaf Pilatne
k'iriysqa hipxhireene, şı mang'uqa gaf hav'u,
gyapk'yne dağamiyvalike şu g'attyuvxhan haa'asınbi.
15 G'aravulyçeesed pilbi alyaat'u, gırğın cok'le uvhuyn
xhinne ha'a. G'iyniyne yiğılqameeyib yahudeeşe mana
gaf məxüb haa'a. **16** Yits'issar teleba Galileyeeqa,
I'see manbışık'le uvhuynə suvalqa avayk'an. **17**
Manbışık'le maa'ar I'sa g'acu Mang'us k'yoozaranbi.
Sabarabib şakkalycab aaxva. **18** Manke I'sa manbışısqa
qıxha eyhen: – Xəybışeenayıy çiyeyne aq'valyna
gırğına xəbvalla Yızde xılıyaqa quvu. **19** Mançıl-allab
hapk'in gırğına milletbişike Yızın telebabı hee'e,
manbı Dekkime, Duxayne, sayib Muq'addasne Ri'hi'ne
doyuka xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'ybi aleet'e'e. **20**
Manbışıs Zı şos əmr hav'uyn xhinne, gırğın ha'as xət
qe'e. Zinar dyunyeyn axır qaleşmee, gırğına gahbışıl
şoka ixhes. (aiōn g165)

Yəhyə

1 Ts'etta Cuvab ixha. Cuvab Allahıka sacigee ixha. Cuvabcad Allah ixha. **2** Man Cuvab ts'ettacad Allahıka ixha. **3** Gırğın kar Mançile ğana itxhin, itxhinne karbişin nencad Man dena itxhin deş. **4** I'mi'r Mançeeniy vob, mane i'mi'r nim insanaası Nurniy hele. **5** Nurun miç'axiyvalee işixniy gyayhe, man miç'axiyvalisse höğəs əxa deş. **6** Allahee Yəhyə donana insan g'ixe. **7** Mana şahad xhinne qarı, Nurune hək'ee yuşan ha'asva, gırging'veeyib mang'ule ğana inyam he'ecenva. **8** Mana vuc Nur deş ixha, Nurune hək'ee yuşan ha'as qarı. **9** Hək'en Nur dyunyelqa qadı. Mane Nuren gırğına insanaaşılqa işixniy gyayhe. **10** Nurun in dyunye itxhin. Man Nur ine dyunyelqa qadeeyid, ine dyunyeyk'le Man qivaats'a deş. **11** Mana Cunbışısqar qareene, manbişə Mana k'anə qı'i deş. **12** Mana k'anə qı'lyne gırğınbışis, Mang'un doylulqa inyam hı'lynbışis, Manbişə Mang'vee Allahın uşaxar vuxhes vəvvüy huvu. **13** Manbı insanıke, insanne xuruşuke vuxhaynbi deş vob. Manbı Allahıke vuxhaynbi vob. **14** Cuvabike İnsan qıxha, Mang'un xav yişde yı'l'q'nee ixha. Şak'le Mang'un Nur g'acuyn, Mane vorne-deşde Dices Dekkee man Nur huvu. Mana Dix hək'ene yugvalin gyatsts'i ixha. **15** Yəhyee Mang'un hək'ee axtıda yuşan ha'a ixha: - Zi Mang'une hək'ee eyhe ixha: «Zale qiyğa Qalesda, zaler ögee ixha. Mançillallar Mana zaler xərna vor». **16** Yişde gırging'vee, Mang'une g'idyabat'ane yugvalil-allı çiçiqad qihna xayır-düəbi alyaat'u. **17** Q'aanun Mısayle ğana huvu, hək'ena yugvallab I'sa Masixhile ğana qabı. **18** Allah neng'uk'lecar, misacar g'acu deş. Mana saccu şak'le vorne-deşde Cune Dixee hagu. Mana Dix Dekkine yik'eesnee vor. **19** İna Yəhyeyna I'sayne hək'eenə şahaadat vobna. Yahudeşine ç'ak'imbisə Yəhyeyke «Gu vuşunəva?» qıdghın ha'asdemeey iyerusalimğançə kaahinariy Leviyke g'abiynbı mang'un k'anyaqa g'uxoole. **20** Mane gahil Yəhyee manbişike dyugul hidi'i, qotkun uvhuyn: - Zi Masixh deş vorna. **21** Manbişə Yəhyeyke qiyghanın: - Manke şu vuşune vor? Deşxhee İlyas peyğambarne? Yəhyee, «De'eş, zi mana deş vornava» eyhe. - Manke şu Misee eyhenə peyğambarne? Yəhyee «De'eşva» eyhe. **22** - Manke şu vuşune? Şı g'axuvuynbışik'le şı hucoovana eyhe? Gu yiğne hək'ee şas hucoona yuşan ha'as? **23** Yəhyee manbişis alidghınıy qele: - Yeşaya peyğambaree in yizde hək'ee uvhu: «„Rəbbis yəq qopku qee'eva“ Zi

sahree ts'ir haa'ang'un ses vod.» **24** G'axuvuynbı fariseyaasınbı vuxha. **25** Manbişə Yəhyeyke qiyghan: - Gu Masixhir deşxhee, İlyasır deşxhee, qalesda peyğambarır deşxhee, nya'a şu xhineeqa k'yooq'u, gicərxı'yı alyaat'a'a? **26** Yəhyee manbişis inəxdin alidghınıy qele: - Zi xhinekad gicərxı'yı alyaat'a'a. Vuşdeme yı'l'q'nee Sa vor, şok'le dyats'ana, **27** Mana zale qiyğa qalesda vor. Zi Mang'une çarixbışın baağarid aaqas kara idyayle. **28** İn yuşan ha'an gırğın kar, İordanne damayne şene aq'val, Bet-Anyee ixha. Maab Yəhyee xhineeqa k'yooq'u, gicəpxı'yı alyaat'a'a ixha. **29** Qinne yiğil Yəhyeyk'le I'sa cune suralqlana qöö g'acu, eyhen: - Dyunyeyna binah Culqa alyapt'asda Allahna Urg haane! **30** Zi Mang'une hək'eeniy eyhe: «Zale qiyğa qööna zaler xərna vor, Mana zaler ögee ixhal-allı». **31** Zak'ler Mana ixhay ats'a deşdiy. Mana İzrailyne milletik'le qivaats'ecenva, zi insanar xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'yıniy alyaat'a'as qarı. **32** Yəhyee I'sayne hək'ee şahaadatiyvalla hav'u, eyhen: - Zak'le, Allahın Ri'h xəənce qı'nerke xhinne qadi, Mang'ulqa gixu, axva g'acuyn. **33** Zak'ler Mana ixhay ats'a deşdiy. Zi xhineeqa k'yooq'u gicəpxı'yı alyaat'a'ana Mana vor». **34** Zak'led man g'acu «Allahna Dix Mana vorva» şahaadat hav'u. **35** Qinne yiğil Yəhyee meer cune q'öne telebayka ulyorzuliy. **36** I'sa yəqqı'lə I'lğəəmee, Yəhyee Mang'uqa ilyakki, eyhen: - Allahna Urg haane! **37** Mane q'öne telebayk'le, man eyhen g'ayxhi, I'sayqa qihna avayk'an. **38** I'sayk'le manbı Cuqab qihna qöö g'avcu, qiyghanan: - Şos hucoona ikkən? Manbişə I'sayke qiyghanan: - Ravvi, Gu nyaane axva? (Ravvi mə'əllim eyhen vodun.) **39** I'see manbişik'le eyhen: - Zaqab qihna qudoora, şok'lecad g'acesin. Manbib hapk'in Mana nyaayıy axvava ilyakanbi. Manke sə'at yoq'uble vuxha. Mane yiğil manbı exhalqamee Mang'usne giviy'ar. **40** Yəhyee eyhenbi g'ayxhi, I'sayne qihna apk'inne q'öng'una sa Andrey ixha. Mana Şimon-Pyoturna çoc eyxhe ixha. **41** Qiyğa mang'vee cuna çoc Şimon t'abal hı'i, «Şak'le Masixh avaykinava» eyhe. (Masixh g'ayxi'nava, q'ış qadğunava eyhen vodun.) **42** Andreyee Şimon I'sayne k'anyaqa ikkekkə. I'sa Şimonuqa ilyakki, eyhen: - Gu Yuhanna dix Şimonur, yic vak'le g'iyiniyke şaqı Kefa eyhes. (Kefa ganz eyhen vodun. Ganzid yunanne mizel Pyotur eyhen vodun.) **43** Qinne yiğil I'says Galileyeeqa i'qqəs ikiyyan.

Mang'vee Filipp t'abal hi'i, «Zaqar qihna qorava» eyhe. **44** Filippir Andreyiy Pyotur xhinne Bet-Tsaya eyhene şahareençe eyxhe. **45** Filippeseyir Natanael t'abal hi'i, mang'uk'le uvhuyn: – Şak'le Mısayne Q'aanune ork'unna, peyğambaraaşer uvhuna İnsan, Yusufna dix Nazaretğançena I'sa aveyki. **46** Natanaeleeyen: – Nazaretğançe yugun kar qigeç'e? Filippesem mang'uk'le eyhen: – Arı ġucar ilekke. **47** I'sayk'le Natanael Cune suralqana qöö g'acu, eyhen: – İna hək'erar yik'ee bicvalla deşda Izrailyğançenavur. **48** Natanaeleey Mang'uk'le eyhen: – Vak'le zi nençena ats'a? I'see mang'us inəxdin alidghiniy qele: – Filippes ġu qot'alassecar, Zak'le ġu inciliyne yivek avurniy g'acu. **49** Natanaeleey Mang'uk'le eyhen: – Mə'əllim, Ğu hək'erar Allahna Dixir, Izrailynar Paçcahir! **50** I'see eyhen: – Zak'le ġu inciliyne yivek avur g'acuva, uvhuvane ġu Zas inyam hi'? Vak'le mançiled ç'ak'ın karbi g'aces. **51** Zi şok'le hək'edacad eyhe, xəybı q'ona qeedaxhe, Allahın malaaikar İnsanne Dicesqa gəə-i'lqəə şok'le g'aces.

2 Mançine xhebid'esde yiğil Galileyyayne Kana eyhene şaharee davatbı eyxhe. I'sayna yedir maa yeexhe. **2** I'sayka sacigee Cun telebabıb davatbışeqa qopt'ul vooxhe. **3** Məxüd eyxhe otxhan-ulyögane gahıl çaxır g'aat'an. I'sayne yedee Mang'uk'le eyhen: – Manbişiqä çaxır axu deş. **4** I'see eyhen: – Yed, mançike şas hucoone? Yizda gah qabı deş. **5** I'sayne yedee nukaraaşık'le eyhen: – Mang'vee şok'le hucooyiy uvhı, şu man he'e. **6** K'anya'ad Yahudeeşə gicəpxi'ybrı alyaat'an g'ayeyke hi'iyn yixhille xədin g'ab eyxhe. Mane g'abbişde sançeeqa molyts'al-vəşse g'alle litra xhyannıñ æeyxhe. **7** I'see nukaraaşık'le eyhen: – Man g'abbi xhinen gyatsts'e'e. Manbişə g'abbi ghalelqamee gyats'a'anbi. **8** Mang'vee nukaraaşık'le meed eyhen: – Həşdiyle sik'inin alyaat'u, tamadaysqa ikkee. Manbişəd ikkekkan. **9** Tamadar çaxirelqa sak'al hi'iynə xhinene dadiqa iłyakkana. Mang'uk'le man nençə adıvacad ats'a deşdiy. Man saccu xhyan alyaat'uyne nukaraaşık'leniy ats'a. Tamadee tsuma qort'ul eyhen: **10** – Girging'vee ts'etta yugun çaxırxhe helen. Qiyğa mihmanar yugba qeepxhamee, pisinxhe çaxır qadayle. Ğumee yugun çaxır həşdilqamee havaciyn. **11** I'see Galileyyayne Kana şaharee man ts'ettiyn əlaamat hagu, Cuna aktivalla haagva. Telebabışed Mang'ulqa inyam ha'a. **12** Mançile qiyğa Mana yedikayiy çocaaşika, telebabışika sacigee Kefernahumqa ark'in, sa-q'ölle yiğna maa axva. **13** Yahudeeşin Peesax bayram k'anə

qexhemee, I'sa İyerusalimqa ayk'an. **14** Mang'uk'le Allahne Xaane hiqiy-allá boğabı, vəq'əbı, qı'nerker massa helenbiyyi pilbi badal haa'anbi g'ooce. **15** Mang'vee bağaaşike çümky hav'u, maabin girginbi cone vəq'əbışikayıy boğabışka sacigee Allahne Xaane hiqiy-allançe g'ee'ebaşenbi. Pilbi badal ha'anbişinid iskambı alytik'al hi'i, pilbi c'iyelqa ot'al ha'a. **16** Qı'nerker massa helenbişik'led eyhen: – Manbi inençe aleet'e, Yizde Dekkin Xav bazarlıq sak'al hima'a. **17** Mang'une telebabışde yik'el Muq'addasne kitabee otk'unin qadayle: «Zas Yiğin Xav geed ikan. Mane ikiykiñiñ Zi gyoxhxhan ha'a». **18** Manke Yahudeeşine ç'ak'ınbişə Mang'uke qiyghanan: – Vasse in karbi ha'as əxəva, Vasse nene əlaamatika hagvas əxəyee? **19** I'see manbişis inəxdin alidghiniy qele: – Şu in Allahın Xav hi'şəkkar he'e, Zimee man xhebne yiğee q'omançə alya'asın. **20** Yahudeeşine ç'ak'ınbişə Mang'une cuvabis eyhen: – İn Allahın Xav yoq'ts'ale yixhne senee ali'i, Ğu man xhebne yiğee alya'asvane eyhe? **21** I'see, Allahın Xav eyheng'a, Cun tanva eyhe ixha. **22** Qiyğa, I'sa hapt'ıynbişde yi'q'neneç üç'ür qıxhane gahıl, telebabış Mang'un man cuvab yik'el qayle. Manbişə manke Muq'addasne Otk'uniyisiy I'see uvhuynie cuvabis inyam ha'a. **23** I'sa Peesaxın bayramnang'a, İyerusalim haguyın əlaamatbı g'acuyné gellesde insanaaşə Mang'ulqa inyam ha'a. **24** I'sayk'le gırıncab insanar yugba vaats'ava, Mang'vee manbişilqa yi'q' qiyzarən deşdiy. **25** Mang'us, nenemecad insanne hək'ee ats'a ixhes ikanmee, Mang'vee şavuk'lemecad mane insanne hək'ee yuşan he'eva eyhen deşdiy. Mang'uk'le Cuk'lecad insanaaşine yik'eençə i'lğəəmbi ats'a ixha.

3 Fariseyaşaşine yi'q'nee sa Nikodim donana insan eyxhe. Mana Yahudeeşine ç'ak'ınbişda sa eyxhe. **2** Mana xəmdə I'saysqa arı, eyhen: – Mə'əllim, şak'le ats'an Ğu Allahne k'anençə qarına sa mə'əllim vor. Şavussecad Vasse hagvas əxən əlaamatbı hagvas əxə deş. Allah Vaka dexhanaxhiy, Vasse məxdin əlaamatbı hagvas əxə deşdiy. **3** I'see mang'us inəxdin alidghiniy qele: – Zi vak'le hək'en eyhe, sa insan dyunyeelqa meer qidyareene, Allahna Paçcahiyvalla g'avces vəəxəs deş. **4** Nikodimee Mang'uke qiyghanan: – Q'əs qıxhane insanisse nəxi'r meer yedike ixhes əxəyi? Mang'usse yedine vuxhneeqa k'ic'u, meer yedike ixhes əxəyee? **5** I'see inəxdin alidghiniy qele: – Zi vak'le hək'en eyhe, xhinekeyiy Allahne Ri'hi'ke dexhayng'usse Allahne Paçcahiyvaleeqa ikkeç'es əxəs

deş. 6 Tanike ixhana tan eyxhe, Rı'hı'ke ixhanarrı'hı. 7 Ğu mançile matmexhe: şu meeb dyunyeelqa qavales vukan. 8 Mıts çis vukkanne cigee aa'a. Vak'le mançin ses g'ayxheeyid, nencə qabı nyaqa apk'iniyats'a deş. Həməxürür Rı'hı'ke ixhane insanıqa eyxhe. 9 Nikodimee qiyghan: – Man karbı nəxüdne ixhes? 10 I'see mang'us inəxdin cuvab qele: – Ğu İzralyna mə'əllim vor. Man karbı vak'le ats'a dişde? 11 Zı vak'le hək'en eyhe, si şak'le ats'an eyhe, g'acuynçusub şahaadat haa'a, şume yişda şahaadat şos k'ane qaa'a deş. 12 Zı şos ç'iyleyne karbişikeyuşan ha'amee, şumancılqayınam ha'a deş, xəybışeene karbişikeyuşan ha'axhee, şuminyam ha'ayee? 13 İnsanne Duxayle gayrı vuşucar xəybışeqa ilqec'u deş. Xəənçer giç'una Mana vor. 14 Misee sahree yezake hav'una xoçe ooqa qav'uyñ xhinne, İnsanna Dixir məxür ooqa qaa'as ikkan. 15 Man ixhesin, Mang'ulqa inyam ha'ane gırğınbisigırğine gahbişisda l'mi'r vuxhecenga. (aiōnios g166) 16 Allahis dyunye manimee ikkikan, Mang'vee vornadeşa Cuna sa Dix huvu. Manid mançil-allha ha'a, Mang'ulqa inyam ha'an nenbicab himabat'acenga, manbişiqagırğine gahbişisda l'mi'r vuxhecenga. (aiōnios g166) 17 Allahee dyunye muhaakima ha'asva deş Dix g'axvu, Mang'vee Dix dyunye g'attixhan ha'asva g'axuvu. 18 Mang'ulqa inyam hi'ina muhaakima ha'as deş. İnyam hidyi'inar muhaakima hi'inacar, Allahne vorne-deşde Duxalqa inyam hidyi'inçil-allla. 19 Dyunyelqa Nur qadı ixheeyid, insanaaşepisinhava, manbişis miç'axiyvalla Nurule geeb vukkiyan. Mançil-allab manbı muhaakima haa'as. 20 Pisin ha'ane gırğing'uk'le Nur g'imece eyxhe. Vuce hi'inbi aq'valqa qığmeç'ecenga, Nurnane suralqa qarayle deş. 21 Qotkuyn ha'aname Nurnane suralqa qarayle, vuce hi'inbi aq'valqa qığeeç'ecenga Allahnemee hi'iva. 22 Mançile qiyga I'sayiy Cun telebabı Yahudayne cıgabişeqaqabayle. I'sa manbişika maa'ar sabara gahna axu, maabinbişis xhineeqa k'yooq'u gicəpxi'ybi alyaat'a'a ixha. 23 Yəhyeyib Salim eyhene şaharne k'anene Aynon eyhene cigee geed xhyanva, gicəpxi'ybi maa'ad alyaat'a'a ixha. 24 Yəhye manke zindaneeqarcu deşdiy. 25 Mane gahil Yəhyeyne telebabışdeyisa Yahudiyye əree, gicəpxi'yne hək'eenagaf gyooxha. 26 Telebabı Yəhyeyeqa qabı, eyhen: – Mə'əllim, iordan damayne şene aq'vayl vaka sacigeene, ġu Cune hək'ee şahaadat hav'une İnsanee, həşde Vucee gicəpxi'ybi alyaat'a'a. Gırğınbib Mang'usqavub abayle! 27 Yəhyee manbişde cuvabis eyhen: – İnsanıqa Xəənçehu

cooyiy ha'as hassır, mang'usse saccu man ha'asəxə. 28 Şu zi uvhuyne cuvabin şahadar vobinbi: «Zı Masixh deş vorna. Zı Mang'ule ögiyl g'axuvu». 29 İstağ tsumayna vor. Tsumayna hambazme mang'une k'ane ulyorzu, mang'un şadexhen ses g'ayxhi vucur şadexhena. Məxürür zi şadexhe. 30 Həşdiyle Mana axtı qixhes ikkan, zime k'il. 31 Ooğançe Qarına gırğing'ule xərna vor. Ç'iyene aq'valyna ç'iyenavorna, mana ç'iyene karbişde hək'eeyuşan ha'a. Xəənçe Qarınname gırğing'ule xərna vor. 32 Mang'vee Cuk'le hucooyiy g'acu-g'ayxhi, mançis şahaadat haa'a, şavaacabib Mang'una şahaadat k'anyaqacab qaa'a deş. 33 Mang'una şahaadat k'anyaqaa qaa'ane insanee, Allah qorkunavad peçat giyxən. 34 Allahee G'axuvung'vee, Allahin cuvabxhe hixhar ha'an. Allahee Məxring'us Cun Rı'h qidiykkin hele. 35 Dekkis Dix ikkanva, gırğin kar Mang'une xilyaqa quvu. 36 Duxalqa inyam hi'ina gırğine gahbişisde l'mrena ixhes. Duxal k'ırılydiykhing'uk'leme l'mi'r g'avces deş. Allahna qəlib mang'ul ooğacab vuxhes. (aiōnios g166)

4 Fariseyasaşik'le I'see, Cus Yəhyeyle geeb telebabı sav'u, gicərxi'iybi alyat'a'ava g'ayxhiyn. 2 Yicgicərxi'iybi I'see deş, Cune telebabışe alyat'a'a ixha. 3 I'sayk'le, Cune hək'eeyuşan haa'ava g'ayxhimee, Yahudeyayeençeqiğeq' Galileyeeqa meer ayk'an. 4 Mang'una yəq Samariyene l'lgəə vuxha. 5 Mana, Yaqq'ubee cune dixes Yusufus huvuynecigabişis k'anene Samariyeyne Sixar eyhene şahareeqa qarayle. 6 Yaqq'ubna kahrizib mane cigabişevob. Yaqqi'n I'sa ozar hi'iva, Mana mane kahrizisne giy'ar. Mana yi'q'l'hiyna gah vuxha. 7 Kahrizisqa xhyan alqahasva sa Samariyeençena xhunaşşayreele. I'see məng'i'k'le, «Hucoona ixhes, Zas ulyoğasın xhyan heleva» eyhe. 8 Mane gahil, Mang'un telebabı oxhanasın kar alişəsve şahareeqa apk'in vooxhe. 9 Samariyeeğançena xhunaşşee Mang'uke qiyghanan: – Ğu Yahudiy vor, zimee Samariyeençena zaiyfa. Nəxüd Ğu zake xhyan heqqayıy? (Yahudeeşeyi Samariyebişe sana-sang'uka işbi g'ece ixha deş.) 10 I'see məng'i's inəxdin alidghınıy qele: – Vak'le Allahna payiy «Zas ulyoğas xhyan heleva» Uvhuna vuşu ixhay ats'a deş. Vak'le Zı vuşu ixhay ats'axhaynxhiy, ġucadniy Zake xhyan heqqas. Zinad vas l'mi'r hoolen xhanniy heles. 11 Zaiyfee Mang'uk'le eyhen: – Xərna, Vaqa xhyan alqahasın g'abid deşin, kahrizib k'oraba vob. Vas nənçene l'mi'r hoolen xhyan ixhes? 12 Nya'a Ğu, ina kahriz şas g'alepçiyne yişde dekkaşına

eyxhene Yaaq'ubuler ooqanane vor? Mang'veeyid cune dixbişed, cune çavra-vəq'əynid inençe xhyan ulyodğuş. **13** I'see məng'i's inəxdin alidghını qele: - īne xhineke ulyodğuyng'us meed xhyan ikkiyakanan. **14** Zime helesde xhineke şavaa ulyodğveene, mang'us sayid xhyan misacad ikkiykanas deş. Zi huvuyn xhyan mang'une ad gırgıne gahbışıs 'm'l'r hoolene xhyan i'lqəne cigalqa sak'as. (**aīōn g165, aīōnios g166**) **15** Zəiyfee Mang'uk'le eyhen: - Xərna, zas məxdin xhyan hele, zas sayid xhyan ikmiykancen, zinar xhyan alqahasva inyaqa ayres gimeexhacen. **16** I'see zəiyfayk'le eyhen: - Yeera, adamıyr qort'ul, inyaqa qeera. **17** Zəiyfee Mang'uk'le eyhen: - Zaqa adamiy deşda. I'see məng'i'k'le eyhen: - «Adamiy deşdava» ğu qotkuda eyhe. **18** Vaqa xhoyre adamiy ixha, həşder vaka sa xaa eyxhenar, yiğna adamiy eyxhe deş, ğu man qotkuda eyhe. **19** Zəiyfee Mang'uk'le eyhen: - Xərna, zak'le g'ecen Ğu peyğambarır. **20** Yişde dekkaaşə ine suval i'bəədatniy ha'an. Şumee, Yahudeebiše, eyhen, i'bəədat ha'asın cığa İyerusalim vodun. **21** I'see məng'i'k'le eyhen: - Zəiyfa, Zal k'ırı alixhxhe, məxbına gah qavaales, Yizde Dekkis i'bəədat ine suvaylid İyerusalimid ha'as deş. **22** Şu, Samariyeebiše nişismecad i'bəədat ha'ava şok'le ats'a deş. Şak'leme şı nişisiy i'bəədat ha'ava, ats'an. Yic, g'attipxhınıyid şaken, Yahudeesiken vod. **23** Gah qavaalesda, mana qabınab, yik'eençe i'bəədat ha'anbiše, Dekkis hək'eda Mang'une Ri'hi's sik'i i'bəədat ha'as. Dekkeeyib Cus məxiid i'bəədat ha'anbi t'abal haa'a. **24** Allah Ri'h vorna. Mang'us i'bəədat ha'anbiše hək'eda Ri'hi's sik'i i'bəədat ha'as ikkan. **25** Zəiyfee Mang'uk'le eyhen: - Zak'le ats'an, Masixhva eyhena qales. («Masixh» q'ış Qadğuna eyhen vod.) Mana qarimee, Mang'vee şas giргınyuşan ha'asın. **26** I'see məng'i'k'le eyhen: - Zi Mana vor, vakayuşan ha'ana. **27** Mane gahil I'sayn telebabı siviyk'al. Manbişik'le Mana zəiyfaykayuşan ha'a g'acu, mançile mateepxheeyib, Mang'uke neng'vecad «Hucoona Vas məng'i'ke ikkan?» «Nya'a mane zəiyfaykayuşan ha'ava?» qiyghan deş. **28** Manke zəiyfee xiledin parç ç'iyelqa gixhxhi, şahareeqa qarı, insanaaşık'le eyhen: **29** - Qudoora, zi hı'iyn giргınzasyuşan hı'ina, īnsan g'ace. Deşxhee, Masixh Mananiyxan vor? **30** īnsanar şahareençə qıgeepç'i I'saysqa qavayle. **31** Mane gahil Mang'une telebabıše «Hucoona ixhes, Mə'əllim, sik'in kar oxhneva» eyhe. **32** I'seeme manbişik'le eyhen: - Zaqa məxdin otxhuniy vod, şok'le man ats'a deş. **33**

Manke telebabıše sana-sang'uke «Şavamecad Mang'us otxhanan adiyniyxanva?» qiyghan. **34** I'see manbişik'le eyhen: - Yızın otxhuniy, Zi G'axuvuyng'vee uvhuyun hı'iyy Mang'una iş bə'əttam hav'uy vodun. **35** Şu «Yoq'ne vezale qiyşalasınbıva» eyhe. Zime şok'le eyhen, vuk'ulübı ooqa qı'i, çolbışıqa ilyaake, manbi hitxhırid, qiyşalasınbı xhinnevud qeetxha! **36** Qivişalang'vee cuna hək' alyabat'a, mang'vee şagav sa'a. Man şagav gırgıne gahbışısda i'ml'r alyapt'ıyn īnsanar vob. Oozunar, qivişalnar sacigee şadepxhesinbı. (**aīōnios g166**) **37** Manke mane işis sik'i uvhuyun cuvab «Sang'vee oozanaxhe, mansang'veeyib qivişalnaxheva» qotkun vodun. **38** Zi şu, şu aq'üba idyopxhuniy, şagav qiyşalas g'axuvu. Mebinbiše aq'üba opxhun, şume manbişə aq'tibayka ezuynçin şagav alyaat'u. **39** Mane zəiyfee «Mang'vee, zi hı'iyn giргın işbi zak'le uvhuyunbıva» Samariyebişik'le uvhуu. Manke mane şaharee vooxhene geebne insanaaşə I'salqa inyam ha'a. **40** Qiyğa Samariyebi I'sayne k'anyaqa abi, Mang'us miz k'ya'a, sik'irra cone k'ane axeceva. Manar maa'ar q'ölle yiğna axvana. **41** I'see eyhenbı g'ayxhi, Mang'ulqa inyam ha'anbi sik'ilibab geeb qeepxha. **42** Samariyebi zəiyfayk'le eyhe ixha: - Si saccu ġu uvhuyne cuvabil-allacad deş Mang'ulqa inyam ha'a. Həşde şak'led g'ayxhiyn, ats'axhxhaynid hək'erar īna dyunye g'attixhan ha'asda vor. **43** Q'öne yiğile, I'sa mançe Galileyayne suralqa ayk'an. **44** Mang'vee Vucecadniy uvhуu, peyğambarıqa vuc yedike ixhayne cigabişee hı'rmat voxhena deşva. **45** I'sa Galileyeeqa qarimee, Galileyğançenbiše Mana q'abil ha'ana. Manbişik'le İyerusalim bayramnang'a Mang'vee hı'iyn giргın kar g'acuyn. **46** I'sa xhyan caxirelqa sak'al hı'iyn Galileyayne Kana eyhene xiveeqa sayır araylena. Kefernahumeene paççahne insanıqa sa dix eyxhe, vucur ik'ar eyxhe. **47** Mang'uk'le, I'sa Yahudeyayeençə Galileyeeqa arıva g'ayxhimee, mana I'saysqa arı, Mang'us miz k'ya'a, cong'əə arı, cuna qek'ana dix yug qe'eva. **48** I'see mang'uk'le eyhen: - Şok'le alaamatbiyyi gorsatmabı g'acesmee, şu inyam ha'as deş. **49** Paççahne insanee Mang'uk'le eyhen: - Xərna, yizda dix qik'asse ayre! **50** I'see mang'uk'le eyhen: - Hoora, yiğna dix axvasda. Mane insaneeyid I'sayne cuvabilqa inyam hı'ayk'anna. **51** G'ulluxçer mang'une ögilqa abi, yiğna dix üç'ür vorva eyheng'a, Mana yəqqəniy vor. **52** Mang'vee manbişike «Yizda dix misane yug qexhe girgılıva» qiyghan. Manbişeyhen: - Sanixha sə'ət sançıl mang'un gyorxhuniy k'il

qıxha. 53 Dekkilqa hiyxharan, I'see mane gahilyniy «Hoora, yiğna dix axvasdava» uvhu. Manke vuceeyid, cune xaane gırğınbışeb I'salqa inyam ha'a. 54 Man I'see Yahudeyeençe Galileyeeqa ariyle qiyğa haguyn q'öd'esin əlaamatniy vod.

5 Sabara gah ilgevc'ule qiyğa, I'sa Yahudeeşine bayramısva İyerusalimqa hayk'an. 2 İyerusalimeene Vəq'əbişin akkava eyhene cigee, cühüt'yaşine mizel Bet-Zata donana hovuzniy vobna. Mançine hiqiy-allá xholle oad daxanan dirakbışılıciganiy vod. 3 Mane cigabışee vuk'aranbi, bı'rq'l'nbi, k'aanbiyyiy paralic i'xl'yin geeb insanar g'alyapk'ı vuxha. Manbiş xhinne i'şıykiriy gozet ha'a ixha. 4 [Rəbbin malaaik gahile-gahılqa avqa giç'u, xhyan i'şıykar ha'a ixha. Mane gahil xhineeqa ts'erra ikkeç'uyng'un gırğın ik'arbı yug qeedaxhe ixha.] 5 Maa'ar manbişde k'ane xhebt'sale molyulle senna ik'arna insan ixha. 6 I'sayk'le mana g'alirxhu g'acu ats'axhxhen, mana ik'arna geeb gahibva. I'see mang'uke qiyghanan: – Yug qixhes ıkkannane? 7 Ik'arang'vee Mang'us inəxdin alidghınıy qele: – Xərna, yizde k'ane, xhyan i'gı'yırmee, zı xhineeqa k'erçesda insan deşda. Zı xhinesqa hixharasse, merna zale ögee qixha k'eç'e. 8 I'see mang'uk'le eyhen: – Oza qixhe, že galirxhuyn karid alyaat'u, hoora! 9 Mana insan mankecar yug qexhena. Vuc galirxhuyn karid alyaat'u, ayk'anna. Man Şabbatın yiğ eyxhe. 10 Mançıl-allad Yahudeeşine ç'ak'ınbışe yug qixhayne insanık'le eyhen: – G'inya Şabbatın yiğ vod, že galirxhuyn kar g'inya haqqas ıkkan deş. 11 Mane insanee eyhen: – Zı yug qı'iyne insanee, zak'le «Ğu galirxhuyn karid alyaat'u hoorava» uvhu. 12 Manbiş qiyghanan: – Vak'le «Alyapt'I hoorava» eyhena insan vuşuyiy? 13 Mang'uk'le Mana vuşu ixhaycad ats'a deşdiy. I'see mana yug qı'ılyle qiyğa, maane insanaaşil alikki ayk'anna. 14 Sahavule I'see mana insan Allahne Xaasne t'abal hi'i, eyhen: – Həşde že yug qıxhana. Ğu sayib binah himaa'a, vuk'l'ləlqa mançiled pisin kar qımaylecenva. 15 Manke mana insan ark'in, Yahudeeşine ç'ak'ınbışık'le, vuc yug qı'ina insan I'sava eyhe. 16 I'see man Şabbatne yiğil hi'iva, Yahudeeşine ç'ak'ınbışe Mang'une vuk'l'ləlqa yiğbi aly'a. 17 I'seeme manbişik'le eyhen: – Yizde Dekkee həşde iş g'oocəva, Zinab haa'ana. 18 Mançile qiyğa Yahudeeşine ç'ak'ınbış Mana sık'ırar geer gik'as ikkikan. Mang'vee Şabbatne yiğil iş hav'uy k'ıldandan xhinnee, Allahık'le Cuna Dekva uvhu, Mang'uka Vuc sa

aqqı. 19 I'seeme manbişik'le eyhen: – Zı şok'le hək'en eyhe, Dixek'le Dekkee hucooyiy ha'ava g'idecveene, Cuked ġana vuççud ha'as deş. Dekkee hucooyiy ha'a, Dixeyid man ha'a. 20 Dekkis Dix ikkanva, Vucee ha'an gırğın kar Mang'uk'le hagvan. Şu għalib aaqi aaxvecenva Dekkee Mang'uk'le mançiled ç'ak'in işbi hagvas. 21 Dekkee hapt'ıynbi üç'üb qav'u, manbiş i'mi'r hoolen xhinne, Dixeyib Cus vukkananbiş i'mi'r hoole. 22 Dekkee vuşucar muhaakima ha'a deş. Mang'vee məhkama Dixelqa g'aleċċu, 23 Dekkis hi'rmat giviyxhena xhinne, Dicesib hi'rmat gyuvxhecenva. Dices hi'rmat givdiyxheng'vee, Mana g'axuvuyne Dekkisib hi'rmat giviyxhe deş. 24 Zı şok'le hak'en eyhe, Yizde cuvabil k'iri alixhxhi, Zı G'axuvuyng'ulqa inyam hi'iyne insanqa gırğine gaħbijsida i'mi'r vob. Məħring'uqa məhkamad ilyakkas deş. Mana qik'uyke g'attirxhi, üç'ür qixha. (aiōnios g166) 25 Zı şok'le hək'en eyhe, Allahne Dixen ses hapt'ıynbişik'le g'iyxhena gah qavaalesda, qabibab vob. Man g'ayxhinyi üç'üb qeepxhes. 26 Dekkine ab i'mi'r vobnan xhinnee, Dicesib Cune ab i'mi'r Mang'vee hoole. 27 Mana İnsanna Dixva, məhkama hi'iyid Mang'unecad xilyaqa quvu. 28 Mançile għalib aaqi imaaxva, mahbina gah qöö vob, nyuq'vnee g'alyapk'ıynbişde għirġing'uk'le Mang'un ses g'ayxhes. 29 Nyuq'vneençe qīgeep'esińbi, yugvalla hav'uyńbi i'mrenbi vuxxesva üç'üb qeepxhes. Pisvalla hav'uyńbimée Allahee məhkamee eyhenbi g'ayxhes üç'üb qeepxhes. 30 Zasse Zaled-alqa vuççud ha'as əxə deş. Zı Zak'le Dekkee uvhuyn xhinnee muhaakima haa'a, Zı alğavhuyn məhkamad qotkuyn vod. Zı Zas ıkkanan deş ha'a, Zı G'axuvuyng'vee uvhuyn ha'a. 31 – Zı Yizdecab hək'ee şahaadat haa'anaxhiy, Yizde şahaadat qopkuna vuxxes deşdiy. 32 Yizde hək'ee şahaadat haa'ana Merna vor. Yizde hək'ee haa'ana mana şahaadat qopkuna vuxhay Zak'le ats'an. 33 Şu Yəħyeyne k'anyaqa insanar g'axuvu, mang'veeiyib qopkuna şahaadat hav'u. 34 Zas insanna şahaadat vukkanib deş, şu g'attivxhneccenva Zı man şok'le eyhe. 35 Yəħye gyopxhannayiż işix helena cirax vuxha. Şos sabara għalna mançine işiġee şadepxhes vukkiykin. 36 Yizde hək'ee sayib şahaadat vob. Mana şahaadat Yəħyeyne şahaadatleb ooqana vob. Zı Dekkee Zak'le uvhuyn işbi ha'a. Mane işbişed Yizde hək'ee şahaadat haa'a Dekkee Zı g'axuvuva. 37 Zı g'axuvuyne Dekkeyib Yizde hək'ee şahaadat haa'a. Şok'le misacad Mang'un sesid g'ayxhi deş, Mang'un aq'vad g'acu deş. 38 Mang'un cuvabid vuşde

yik'bışee axva deş, Mang'vee G'axuvuyng'ulqa şu inyam hidya'ava. **39** Şos Muq'addasin Otk'uniybi xət qeedaxhe. Şosqa həməxüd qöö, mançile ġħana şu ġirgine gahbişisde i'mrenbime vuxxes. Yic, Mançinib Yizde hək'ee şahaadat haa'a. (*aiōnios g166*) **40** Şosmee ġirgine gahbişisde i'mrenbi vuxheshdemee Zasqa qavaales vukkan deş. **41** İnsanaaşine axti q'ilqa, Zi axucar deş. **42** Zak'le şu vaats'anbi, vuşde yik'ee Allah ikkiykiniy deişin. **43** Zi Yizde Dekkne doyule qareeyir, şu Zi k'ane qa'a deş. Sa merna cune doyule qareene, şos mana ikkiykanasd. **44** Şos sana-sang'vee şu axti qav'u vukkan. Vorne sa Allahee şu axti qav'iy şu t'abalcab ha'a deş. Məxüd, şosse nəxüd inyam ha'as əxəyee? **45** Şosqa həməxüd qımaylecen, Zi Dekkne ögil şolqa taxsirniyxan gixhxhes. Şolqa taxsir gixhxhesda, şu umud haa'ana Misa vorna. **46** Şu Misal inyam hi'inxhiy, Zalid ha'asinni. Mang'veeyid Yizde hək'ee otk'uninni. **47** Şu Misee otk'uninçilqad inyam hidya'axhee, Zi eyhençilqa nəxüd inyam ha'aye?

6 Mançile qiyğa I'sa Galileyne (Tiberiyayne) eyhene golyune şene aq'valqa İlgeç'e. **2** Mang'vee vuk'aranbışık'le haguyン əlaamatbi g'acu, Mang'uqab qihna geeb insanar qöö vuxha. **3** I'sa suvalqa İlqeç'u, Cune telebabışika giy'ar. **4** Yahudeeşin Peesax bayram k'ane qexhe ixha. **5** I'see vuk'ul ooqa qav'umee, Cusqa geeb insanar qöö g'avcu, Filippik'le eyhen: - İne insanaaşে oxhanasın giney, nençene şı alişses? **6** I'see manva Filipp siliys i'xəsdemeevacad uvhu, deşxheene Mang'uk'le Vucee ha'asin ögilycad ats'a ixha. **7** Filippée alidghiniy qele: - Manbışde ġirging'vee sa ghaledin giney oxhnecenva, q'öd vaş dinarisin gineydi alışvee, g'idiyxhar! **8** Telebabışde sang'vee Şimon-Pyoturne çoceee Andreyee I'sayk'le eyhen: **9** - İnyaa'ar xhoble xħit'ayna gineynanayi q'ölle baluğħana sa gade vor. Nya'a, inimeene insanis man giyxharee? **10** I'see eyhen: - Millet gyu'ar he'e. Maa'ab geeb ok' vuxhayke, insanar cılıcاب giviy'ar. Maa'ar xhod aazirilqa ələəna adamiyicar eyxhe. **11** I'see maadin gineybı alyaat'u, Allahis şukur haa'a. Sahavuled maane insanaaşis man giney bit'al ha'a. ġirging'vee cus nimeeniy ikkon manimeenid alyaat'a ixha. I'see baluğħaşıķid mancad ha'a. **12** Ġirginbi otxhun avts'yle qiyğa, I'see Cune telebabışık'le eyhen: - Hexxada axuyn ġirgin se'e, vuçjud xarab mexhecen. **13** Manbışe, insanaaşine ögiyle xhone xħit'ayne gineyke otxhun hexxada axuyn si'imee, yits'iq'væble għalilqamee qavts'una c'emç'e vooxhe.

14 Mane għażi l'I'see haguy əlaamat g'acuynie insanaaşa eyhen: - Hək'erar dyunuqħaq qalesda peygambar īna vor. **15** I'sayk'le insanar abi, Cuke gucuncar paċčaq ha'asva ats'axħxa. Mançil-allar Mana Vuccar suvalqa ayk'an. **16** Exha qixħamee, I'sayn telebabı golyusqa geepç'i, **17** lotk'eeqa giviy'ar. Manbi golene şene aq'valyne Kefernahumqa vüqqaq vuxha. Miç'axid qixha eyxhe, I'sa qarri eyxhe deş. **18** İt'umna mits aa vuxhayke, goleddin xħyan i'ġiġkar eyxhe. **19** Manbi lotk'ee yoq'ulle-xholle kilometirmee apk'iniyle qiyga, g'ecen I'sa xhinel iykar-iykar cone lotk'aysqana vor qöö. Mançile telebabı qəvəyq'ənanbi. **20** I'see manbışik'le eyhen: - Qi'məaq'ən, Zi vorna. **21** Manbışis Mana lotk'eeqa alyart'as ikkiykan. Ul aaqi qaypxasse, manbi xhinene migleqqa, cos iż-żekka cigeeqa qabi hipxhiriynbi. **22** Qinne yiġi golyune şene surak axuyne milletis, maa saccu sa lotk'a ixhay yik'el qayle. Manbışik'le I'sa mane lotk'eeqa Cune telebabışika gyudu'urvar, telebabı cocab apk'invab ats'anniy. **23** Yişde Xərinq'vee I'see şukur hav'yle qiyga giney otxhunne cigayne k'anyaqa Tiberiya şahareençe medin lotk'abi qadotle. **24** İnsanaaşik'le I'sayiy Cun telebabib maa'ab g'idevcumee, lotk'abişeeqa gyuv'ur I'sa t'abal haa'asva Kefernahumqa avayk'an. **25** Golyune şene aq'val manbışik'le I'sa aveykimee, qiyghanan: - Mə'əllim, Ĝu inyaqa misane qarri? **26** I'see manbışis inəxdin alidghiniy qele: - Zi şok'le hək'en eyhe, şu Zi əlaamatbi haguva deş, avts'esinmeen giney otxhunva t'abal ha'a. **27** Sık'inne għażi q'iċi' əlyħaħeşde otxhuniyya himaa'a. ġirgħe gahbiş i'mi'r hevlesde otxhuniyya hee'e. Man şos İnsanne Dixee heles. Mang'ul Dekkin Allahin peċat vod. (*aiōnios g166*) **28** Manbışe I'sayke qiyghanan: - Allahis iż-żekka ina qiegħi - Allahis iż-żekka ina qiegħi - Allahis vukkanna iş-ħaqraha. **29** I'see eyhen: - Allahis vukkanna iş-ħaqraha. **30** Manbışe I'sayk'le eyhen: - Vasse nəxdin əlaamat hagyas əxəyee, şı mançiqä ilyaaki Valqa inyam ha'as? Vasse hucoo ha'as əxəyee? **31** Yişde dekkaaše saħree manna opxhun, mançine hək'ee Muq'addasne Otk'unee inəxüd otk'un vod: «Manbışis oxhanas xəybiseençe giney huvu». **32** I'see manbışik'le eyhen: - Zi şok'le hək'en eyhe, şos xəənçe giney huvuna Misa deşdiy vor. Xəənçe şos hək'en giney həsde helena Yizda Dek vor. **33** Xəənçe qadijn Allahin giney dyunyeys i'mi'r hoolen vod. **34** Manbışe Mang'uk'le eyhen: - Xərma, Ĝu şas hammaše man giney hele. **35** I'see manbışik'le eyhen:

- I'mren giney Zi vorna. Zasqa arına misacar mis qixhes deş, Zalqa inyam hi'iyng'unud misacad ghal qeqvas deş. **36** Zi şok'le ögee uvhiyn xhinnee, şok'le Zi həşde g'acveeyir, şu inyam ha'a deş. **37** Dekkee Zas huvuyun gırğın insanar Zasqa ables. Zasqa abiynbib, Zi misacab g'ee'epşes deş. **38** Zi, Zas ikkanan ha'as deş, Zi G'axuvuyng'us ikkanan ha'as xəənəcə qarı. **39** Zi G'axuvuyng'us ikkanan, Zasqa quvuyne insanaşına, Zi nenacar agval huma'acen, nekke qiyğiyne yiğil yigil üç'üb qee'ecen. (**aiōnios g166**) **41** Maane Yahudeeşine ç'ak'imbise I'sayne cuvabike «Zi xəənəcə qadiyn giney vodva» əaq'ənbı. **42** Manbişə eyhen: - Nya'a, Mana Yusufna dix I'sa dişee? Şak'le Mang'una dekkir yedir vaats'anbi! Nəxüd mançile qiyğa Mang'usse eyhes əxəyee «Zi xəənəcə qarına vorva?» **43** I'see manbişis inəxdin alidghiniy qele: - I'məaq'a. **44** Zi g'axuvuyne Dekkee, insan Zasqa ts'its'de'eene, mane insanisse Zasqa ayres əxəs deş. Zasqa arınamee, Zi nekke qiyğiyne yiğil üç'ür qa'as. **45** Peyğambaraşınne kitabbişee otk'un vod: «Manbişde gırğing'us Allahee xət qa'as». Dekkike g'ayxhi, xət qepxhaynbi gırğinbi Zasqa abayle. **46** Allahısse Qariyng'ule əyayı, menne şavuk'lecar Dek g'acu deş. Dek saccu Mang'uk'le g'acu. **47** Zi şok'le hək'en eyhe, inyam hi'iyne insaniqə gırğine gahbişisda i'mi'r vuxhes. (**aiōnios g166**) **48** I'mren giney Zi vorna. **49** Vuşde dekkaaşa sahree manna opxhuneeyib, hapt'iynbı. **50** İnmee xəənəcə qadiyn məxdin giney vod, mançike otxhunna insan misacar qik'as deş. **51** Xəənəcə qadiyn i'mi'r hoolen giney Zi vorna. Şavaamecad ine gineyke otxhunee, gırğime gahbişisde i'mrena ixhes. Dyunyeyne i'mrenemee helesin giney Yizintan vodun. (**aiōn g165**) **52** Manke Yahudeeşin ç'ak'imbri cuvabilqə abayle: - Şı oxhnecenva, Mang'usse nəxüd Cun tan şas heles əxəyee? **53** I'see manbişik'le eyhen: - Zi şok'le hək'en eyhe, şu İnsanne Duxayne tanike idyotxun, ebike ulyodğuya, vuşde ab i'mi'r vuxhes deş. **54** Yizde çurunuuke otxhun, ebake ulyodğuya, uqa gırğime gahbişisda i'mi'r vuxhes. Zi məxrına nekke qiyğiyne yiğil üç'ür qa'as, (**aiōnios g166**) **55** Yizintan hək'en otxhuniyya, Yizda ebib hək'en ulyodğuya. **56** Yizde tanike otxhun, ebake ulyodğuna Yizde ar axva, Zinar mang'une ar axva. **57** Üç'ürne Dekkee Zi g'axuvu. Dekkeeyib Zas i'mi'r huvu. Məxbib Zi, Zi orxhuniyyng'us i'mi'r hevles. **58** In giney xəənəcə qadiyn

vod. Man otxhuning'uqame gırğine gahbişisda i'mi'r vuxhes. In giney vuşde dekkaaşa otxhuniyn xhinnen deş vod. Manbişə man otxhuneyid, hapt'iynbı. (**aiōn g165**) **59** Manva I'see, Kefernahumne sinagogee xət qa'aməe uvhu. **60** Man eyhen g'ayxhimee telebabışde sabaranbişə eyhen: - In nimee dağamin cuvabiy. Şavusse mançıl k'ırı alixhxhes əxəyee? **61** I'sayk'le telebabı əəqə g'avcu, eyhen: - Mane cuvabilyne şu qaçapxir? **62** Şok'le İnsanna Dix şenke Vuc eyxhene cigeeqa i'lqəə g'acveene, manke hucoone eyhes? **63** I'mi'r hoolena Allahın Rı'h vod, insanisse man ha'as əxə deş. Zi şok'le eyhen cuvab Rı'hiy i'mi'r vob. **64** Şoqa inyam hidya'anbib vobunbi. I'sayk'le inyam hidya'asınbib, Vuc mering'une xilyaqa qelesdar ögeecarniy ats'a. **65** Mang'vee eyhen: - Zi mançıl-allaniy şok'le eyhe, Dekkee vuşumecar hidaysarxhee, mang'usse Zasqa qixhes əxəs deş. **66** Mançile qiyğa geeb telebabı I'sayke cureepxha, Mang'uka iviykar deş. **67** Manke I'see yits'iq'vəne telebayk'le eyhen: - Deşxhee şosubne Zake cureepxhes vukkan? **68** Şimon-Pyoturee Mang'us cuvab qele: - Xərna, şı şavne k'anyaqane əlyhəs? Yiğne cuvabın gırğine gahbişisda i'mi'r hoole. (**aiōnios g166**) **69** Şı inyamid hi'iyin, şak'le ats'anid, Allahna Muq'addas Ğu vorna. **70** I'see manbişik'le eyhen: - Zi şu, yits'iq'vəre teleba, g'əvvü. Vuşda same iblis vorna. **71** Mang'vee manva Kariotğançene Şimonne dixine, Yahudayne hək'ee uvhu. Mana yits'iq'vəne telebayna sa ixheeyir, mang'us I'sa mering'une xilyaqa qeles ikkiyan.

7 Mançile qiyğa I'sa Galileyee i'gyikar. Yahudeeşine ç'ak'imbisə I'sa gik'as ikkanva, Mana Yahudeyayeeqa hayk'an deş. **2** Yahudeeşin K'odiybişin bayram k'anə qıxha ixha. **3** Çocaaşe I'sayk'le eyhen: - İnyaa imaxva, Yahudeyayeeqa hoora. Ğu ha'an karbi Yiğne telebabışik'led g'acecen. **4** Vuc qivaats'as ikkanne insanee karbi dyugulenda ha'anbi deşxhe. Ğu in karbi ha'axhee, Ğucar Ğu dyunyeys qivaats'e'e. **5** Mang'une çocaaşəd Mang'ulqa inyam ha'a ixha deş. **6** Manke I'see manbişik'le eyhen: - Yizda gah qabı deş, şosme mışa qadiy ha'as eyxhen. **7** Dyunyeys şu g'umooce qeepxhes deş. Zime g'imece qıxha, Zi mançın işbi pisimbi ixhay aq'val aqqaqqava. **8** Şu bayrameeqa havak'ne, Zime, Yizda gah qidyabiñçılalla, maqa i'qqəs deş. **9** I'see manid uvhu, Galileyee axva. **10** Mang'un çocar bayrameeqa hapk'iniley qiyğa, Manar şavuk'lecar g'idecesin xhinne, dyugulenra bayrameeqa hayk'an. **11** Yahudeeşine ç'ak'imbise

I'sa t'abal ha'a-ha'a, «Mana nyaane vorva?» qidghin ha'a ixha. 12 I'sa milletne ghalecar ixha. Sassanbişee «Yugna insan vorva», mansanbişed «De'eş, milletis horbi ha'ava» eyhe ixha. 13 Yahudeeşine ç'ak'ınbişile qəvəyq'ənva, Mang'une hək'eenə gaf, gırğing'uk'le g'avxhesin xhinne, neng'ussecab haa'as vəəxə vuxha deş. 14 Bayramın sura ixhayle qiyğa, I'sa Allahne Xaasqa arı, xət qa'a giygal. 15 Yahudeeşin ç'ak'ınbişile mançile ghalybı aaqı avxu, eyhen: – Mang'vee nyaacad qətqi' deş! Nençene Mang'uk'le manimeen kar ats'a? 16 I'see manbişis alidghiniy qele: – Zi helen ats'al Zaken deş vod, Zi G'axuvuyng'uken vod. 17 Şavusiy Allahee eyhen ha'as ikkan, Zi helen ats'al Mang'uken, Zaken deş ixhay ats'axhxhesin. 18 Cukedğana eyheng'us, vuc axtı qa'as ikkan. Vuc G'axuvuname axtı qa'as ikkanna qorkuna vor, Mang'uqa horud eyxhen deş. 19 Misee şos Q'aanun huvu. Vuşde neng'veecad Q'aanunun eyhen ha'a deş. Nya'a şos Zi gik'as ikkan? 20 Milletin alidghiniy qele: – Yiğne ad cinid. Şavusiy Ğu gik'as ikkan? 21 I'see manbişik'le eyhen: – Zi sa iş hav'u, vuşun gırğınbı ghalybı aaqı avxu. 22 Misee şok'le sunnat ha'as vukkanva uvhu. Yic man ha'a, Mısayle ögilyne dideeşecad gibğıl. Şu Şabbatne yiğlib sunnat haa'a. 23 Mısayne Q'aanunun eyhen ixhecenva, şu insan Şabbatlı sunnat ha'a. Nişil-allane Zi Şabbatlı insan bıkırra yug qı'iva, şu Zalqa qəl haa'a? 24 Şu aq'vale g'ecen xhinnee muhaakima haa'a. Qopkuvalika ilyaaki, muhaakima hee'e. 25 Manke İyerusalimne milletin eyhen: – Gik'as ikkanna mana dişde vor? 26 Haane, Mang'vee gırğing'uk'le g'iyxhe-g'iyxhe gırğınyuşan he'eeyid, Mang'uk'le vuççud eyhe deş. Mits'an, ç'ak'ınbişik'le Mana hək'erar Masixh ixhay ats'axhxha ixhes. 27 Yic mana insan nençe ixhay şak'le ats'an. Masixh qöömeeme, Mana nençe ixhay şavulk'lecad ats'a ixhes deş. 28 Allahne Xaasne xət qa'amee, I'see axtıda eyhen: – Şok'le hək'erar Zi ats'anane, nençe qariyid ats'anee? Zi Zakecar deş arı, Zi G'axuvuna qorkuna vor. Şok'le Mana ats'a deş, 29 Zi Mang'usse qariyl-allı, Zak'le Mana ats'a. Mang'vee Zi g'axuvu. 30 Manbişis I'sa aqqas ikkiykan. Mang'unan gah qidyabıva, şavaacədil Mang'ulqa xil g'oyst'al deş. 31 Milletikene gəebinbişə Mang'ulqa inyam hi'i, eyhen: – Masixh qarimee, əlaamatbı İng'uled geed deş hagvas. 32 Fariseyyaşık'le milletin I'sayne hək'ee eyhen g'iyxhen. Kaahinaaşın ç'ak'ınbişeyi fariseyyaşə Mana aqqasva g'aravulyçer g'uxoole.

33 I'see eyhen: – Zi şoka geer ixhes deş. Mançile qiyğa Zi G'axuvuyng'une k'anyaqa əlyhəəs. 34 Şu Zi t'abala'asda, aveekes deş. Zi ark'inne cigeeqar şosse ables vəəxəs deş. 35 Maane Yahudeeşine ç'ak'ınbişə sana-sang'uke qidghin ha'a: – Şak'le ivdeekesde cigeeqa nyaqaniyxan Mana i'qqəs? Yunanaaşine yi'q'nee vooxhene cühüt'yaşaşine k'anyaqa hark'ın, Yunanaaşisniyxan xət qa'as? 36 «Şu Zi t'abala'asda, aveekes deş. Zi ark'inne cigeeqar şosse ables vəəxəs deş» mane cuvabika hucooniyxan eyhes ikkan? 37 Bayramne nekke qiygiyne yiğil I'sa oza qıxha, axtıda eyhen: – Şavuniy ghal qeqqu, Zasqa qarı ulyoğecen. 38 Muq'addasne Otk'uniybışee otk'unin xhinnee, Zalqa inyam hi'iyng'une yik'eenə, i'mi'r hoolene xhinne damabı gyotstsəs. 39 Mang'vee manva, Cul inyam ha'anbişə alyaat'asde Allahne Ri'hı'ne hək'ee eyhe ixha. Allahee I'sayna xəbvalla mankilqame hidyag'uynçıl-allı, inyam ha'anbişis man Ri'h huvu ixha deş. 40 Milletikene sabaranbişik'le man eyhenbi g'ayxhimee, «İna hək'erar qalesda peyğambar ooxhurva» eyhe. 41 Sabaranbişemee «İna Masixh» eyhe, samebinbişemee eyhen: – Masixh Galileyeenç'e qales deş. 42 Nya'a Muq'addasne Otk'uniybışee otk'un dişde, Masixh Davudne nasiplençəna, Davud eyxhene Bet-Lexemne xiveençə qales? 43 İnsanar I'sayl-allı cuvabilqə abayle. 44 Sabaranbişis Mana aqqas ikkiykineeyir, nenacar Mang'uk set'a deş. 45 G'aravulyçer kaahinaaşine ç'ak'ınbişisqayıf fariseyyaşaşine k'anyaqa sapk'ilmee, manbişə g'aravulyçeeşike qiyghanan: – Nya'a şu Mana qidyarı? 46 G'aravulyçeeşeye eyhen: – Həşdiliyqamee sacar insan məxüryuşan hi'i deş. 47 Fariseyyaşə manbişik'le eyhen: – Deşxhee Mang'vee şunabne yəqqı'le qığavhu? 48 Sa xəring'veexheyid sa fariseyexheyid Mang'ulqa inyam hi'ye? 49 İne milletik'le Q'aanunne hək'ee hucoona ats'a? Manbi gulyoptulynbi! 50 Ögilycar I'sayne k'anyaqa ariyne Nikodim donane fariseyye manbişik'le eyhen: 51 – Yişde Q'aanunus sik'i, insanlı k'ırı ilydiyxi, mang'vee hucooyiy ha'ava dyats'axhxha, mana muhaakima hi'iy qotkuda deş. 52 Manbişə Nikodimik'le eyhen: – Deşxhee, günar G'alileyeeşene vor? Otk'uneeqa ilekke, vak'lecad g'acesin, sacar peyğambar Galileyeençə qöö deş. 53 Mançile qiyğa gırğınbı cone xaaqa avayk'an.

8 I'same Zeytunne suvalqa ayk'an. 2 Mi'eer Mana çakra meer Allahne Xaasqa arayle. Gırğın millet Mang'une k'anyaqa sadayle, Manar gyu'ur milletis xət

qa'a giygal. 3 Q'aanunne mə'allimaaşeyiy fariseyaaşə zina ha'ang'a aqyına zəiyfa maqa ayreele. Mana yı'q'neeqa qıgęyhi, 4 I'sayk'le eyhen: - Mə'allim, ina zəiyfa zina ha'anə cigeə ayqi. 5 Q'aanunee Misee şalqa əmr hav'u, məxbinbı g'aye qqa hevleva. Ğu mançık'le hucoona eyhe? 6 Man I'sa siliys i'xəsdemee eyhe ixha, Mang'une gardanaqa taxsir gixhesdemee ha'a ixha. I'same k'yorzul t'ubeka ç'iyel oyk'an giygal. 7 Mang'uke meed qidghın ha'aməe, I'sa qorku qixha, manbışık'le eyhen: - Vuşde neng'ukayiy bınah deş, hasre mang'vee ts'eppa zəiyfalqa g'aye eehecen. 8 Qiyğa meer k'yorzuł, ç'iyel oyk'an. 9 Man eyhen g'ayxhimee, ç'ak'ınbışile otçu k'ıninbişilqamee sassabna manče qıgeepç'i avayk'anənbi. Nekke qiyğa I'sayıy zəiyfacab aaxva. 10 I'sa qorku qixha, eyhen: - Zəiyfa, şenbi nyaqane apk'in? Nya'a şavaacab yiğne gardanaqa bınah givxhu dişde? 11 Zəiyfee eyhen: - Şavaacab, Xərəna. Manke I'see eyhen: - Zınab yiğne gardanaqa bınah giviyxhe deş. Yeera, sayib bınah hımaa'a.] 12 Qiyğa I'see milletik'le eyhen: - Dyunyey Nur Zı vorna. Zaqar qıhna qööna mısacar miç'axiyvalee iykaras deş, mang'uqa i'mi'r hoolen Nur ixhes. 13 Fariseyaaşə Mang'uk'le eyhen: - Yiğne hək'ee Ğucab şahaadat haa'a, mançıl-allab Yiğna şahaadat qopkuba deş vob. 14 I'see manbışis alidghiniy qele: - Zi Yizde hək'ee şahaadat hav'eeyb, Yızda şahaadat qopkuba vob, Zak'le Zi nençe qarı nyaqayıy əlyhəəsə ats'ançıl-allə. Şok'leme Zi nençe qarı, nyaqame əlyhəəs ats'a deş. 15 Şu aq'vale g'ecen xhinnee muhaakima haa'a. Zime vuşcar muhaakima ha'a deş. 16 Zi muhaakima haa'axhee, Zi Zaler-alqa deş vor, Zi g'axuvuna Dek Zaka vor. Mançıl-allab Yızın məhkama qotkuyn vod. 17 Vuşde Q'aanuneyid otk'un vod, q'öng'una şahaadat qopkuba vob. 18 Zi Yizde hək'ee şahaadat haa'a, Zi g'axuvuyne Dekkeeyib Yizde hək'ee şahaadat haa'a. 19 Manke I'sayke qiyghanan: - Yiğna Dek nyaane vor? I'see alidghiniy qele: - Şok'le Zınar, Yızda Dekkir ats'a deş. Şok'le Zi ats'a ixhanaxhiy, Yızda Dekkir ats'axhxesdaniy. 20 I'see manva nezirna q'utyenane cigeə Allahne Xaasne xət qa'aməe eyhe. Mang'una gah qabı hidipxhırva, şavaacarın Mana aqaqqə deş. 21 Qiyğa meed I'see manbışık'le eyhen: - Zi əlyhəəna, şu Zi t'abal ha'asdə. Şu vuşdecab bınahee hapt'as. Şosse Zi əlyhəəsde cigeeqa qavaales vəəxəs deş. 22 Manke Yahudeşine ç'ak'ınbışe eyhen: - Nya'a Vuc əlyhəəsde cigeeqa şasse qavaales vəəxəs deşva eyhe? Mang'us Vucecar

Vucne gik'as ikkan? 23 I'see manbışık'le eyhen: - Şu avğançə vob, Zi ooğançə, şu ine dyunyeneçə vob, Zi ine dyunyeneçə deş vor. 24 Zi mançıl-allad şok'le «Şu vuşde binahbişee hapt'asimbıva» uvhu. Şu, Zi Yizde hək'ee eyhençilqa inyam hide'eene, şu vuşde binahbişee hapt'as. 25 Manbışe I'sayke «Ğu vuşunəva?» qiyghan. I'see manbışık'le eyhen: - Zi şok'le q'omançecad uvhuyn Zi Vuşuyiyva. 26 Vuşde hək'ee eyhesinid, şu muhaakima haa'asnid geed kar ixheeyid, Zi man ha'as deş. Zi G'axuvuna qorkuna vor. Zınad Mang'uke g'ayxhin dyunyeyk'le eyhe. 27 I'see manbışık'le Mang'une Dekkine hək'ee eyhen manbışılqa hiyxhar deş. 28 Manke I'see manbışık'le eyhen: - İnsanna Dix şu ooqa qa'aməe, şok'le Zi vuşuy ixhay ats'axhxes. Zi Zaled-alqad vuççud ha'a deş. Dekke Zas nəxüdiy xət qı'l, Zi man eyhe. 29 Zi G'axuvuna Zaka vor. Zi girdine gahbişil Mang'us ikkanan ha'ava, Mang'vee Zi Zaler-alqa g'alerçu deş. 30 I'see man cuvab uvhuyle qiyğa, giebbişə Mang'ulqa inyam ha'a. 31 Mane gahil I'see Culqa inyam hı'iyye Yahudeşik'le eyhen: - Şu Yizde cuvabika gyuv'ur oza qeepxheene, şu hək'ebab Yızın telebabı vob. 32 Manke şok'le hək'enbi ats'a ixhes, mane hək'ençinib şu g'attivxhanaa'as. 33 Yahudeşə I'says alidghiniy qele: - Si İbrihimne nəsileençə vob, mısacabıl neng'uscab nukariyvalla hav'u deş. Ğu nya'a «Şu g'attivxhanaa'asva» eyhe? 34 I'see manbışık'le eyhen: - Zi şok'le hək'en eyhe, neng'veeyiy bınah hav'u, bınahnar nukar vorna. 35 Nukar xizanee girdine gahbişil deş axva, dixme girdine gahbişil axva. (aিন 165) 36 Mançıl-allab Dixee şu g'attivxhan hav'ee, şu hək'ebab g'attivxhanasınıb. 37 Zak'le şu İbrihimne nəsileençəva ats'a. Şu Yızın cuvab k'ane qidya'ava, şos Zi gik'as ikkan. 38 Zi Dekkine k'ane g'acuyn şok'le eyhe, şumee vuşde dekkike g'ayxhiy ha'a. 39 Manbışe I'sayne cuvabis «Yışda dek İbrihimva» eyhe. I'see manbışık'le eyhen: - İbrihimin usaxar vuxhaynbixhiy, İbrihimə ha'anniy ha'as. 40 Şosme həşde Zi, Allahike g'ayxhiy hək'enbi yuşan ha'ana İnsan, gik'as ikkan. İbrihimə məxüd hı'deşdiy. 41 Şumee, vuşde dekkike ha'an ha'a. Manbışee Mang'uk'le eyhen: - Si zinayke vuxhaynbı deş vob, şaqı sa dek vor. Manar Allah vor. 42 I'see manbışık'le eyhen: - Allah vuşda dek ixhaynxıy, şos Zi ikkiykanasdanı, Zi Allahisə qarına vorva. Zi Zaler-alqa deş qarı, Mang'vee g'axuvu, Zi qarı. 43 Şos Zi eyhençil k'ırı alixhxhes dəxəvə, Zi eyhen şolqa hidiyxhar. 44 Şu vuşde dekkikenbı - iblisikenbı vob, şos vuşde dekkike eyhen ha'as ikkan.

Mang'uqa hək'en kar deşva, mana q'omançecar insan
gek'ana ixha, hək'ençilir mana ulyorzul deş. Mang'vee
horbi ha'amee, cuk avaak'an ha'a. Mana horalay
vor, gırğın horbid mang'ukənbi vod. **45** Zı şok'le
hək'enbi eyhençil-alla, şu Zal inyam ha'a deş. **46** Vuşde
neng'usse aq'val aqqas əxəyee, Zı binah hav'uva? Zı
hək'enbi eyhexhee, nya'a şu Zal inyam hidya'a? **47**
Allahne insanee, Allahee eyhençil k'ırrixhe iliixhen.
Allahin insanar devxhal-alla, şume Zal k'ırı iliixhe
deş. **48** Yahudeeş I'says inəxdin alidghiniy qele: –
Ğu Samariyeğançena vor, Yiğne adid cinid. Nya'a şı
qotkuyn dişee eyhe? **49** I'see alidghiniy qele: – Yizde
ad cin deşin, Zı Yizde Dekkis hı'rmat haa'a, şume Zı
k'apik'ile avqa qa'a. **50** Zıcar Zı axtı qa'a deş, Zı axtı
qa'ana Sa vor. Mang'veeyib muhaakima haa'a. **51** Zı
şok'le hək'en eyhe, şavaayiy Zı uvhuyn hı'i, misacar
qık'as deş. (aiōn g165) **52** Yahudeeş Mang'uk'le eyhen: –
Şak'le həşde ats'axhxayn, Yiğne ad cinid. İbrühimir
qık'una, mansa peygəmbararib. Ğumee «Şavaayiy
Zı uvhuyn ha'a, misacar qık'as deşva» eyhe. (aiōn
g165) **53** Deşxhee, Ğu yişda dek eyxhena İbrühimiler
xərnane vor? Manar qık'una, mansa peygəmbararib.
Ğucar Vasqa vuşu xhinneyi qöö? **54** I'see alidghiniy
qele: – Zıcar Zı axtı qa'anxhiy, Yizda axtivalla vuçjud
deşin karniy ixhes. Zı axtı qa'ana Dek vor. Şu
Mang'une hak'ee «yişda Allahvad» uvheene, **55** şok'le
Mana ats'a deş. Zak'leleme Mana ats'ana. Zak'le Mana
dyats'ava uvhuynxhiy, şunaxhineena Zınar horalayniy
ixhes. Zak'le Mana ats'anar, Zı Mang'vee eyhenid
ha'an. **56** Vuşda dek eyxhene İbrühimik'le Yızın yiğ
g'acesva uvhumee, mana şadxhana. Mang'uk'le man
yiğid g'acuyn, şadxhanar. **57** Mançıl-allad Yahudeeş
Mang'uk'le eyhen: – Vaqa xhots'al sen deşin, nəxürne
vak'le İbrühim g'acu? **58** I'see manbışık'le eyhen: – Zı
şok'le hək'en eyhe, İbrühim yedike ixhessecar ögil, «Zı
Vorna». **59** Mane gahil I'sa g'ayeqla helesva manbışık
ç'iyele g'ayebi alyaat'a. I'samee dyugulenra Allahne
Xaasse ayk'anna.

9 I'sa yəqqi'lə k'ena əlyhəmee, bı'rqı'lra yedike
ixhana insan qızaxxa. **2** Telebabışe Mang'uke
qiyghanan: – Mə'əllim, şavaane binah hav'u, insan
bı'rqı'lra yedike ixha, vuceene, deşxhee dekkeeyiy
yedeene? **3** I'see alidghiniy qele: – Man, mang'uneyiy
mang'une dekkineyyi yedine binahil-allə deş məxüd
ixha. Allahın işbi mang'une ı'mree g'acecenva məxüd
ixha. **4** Yiğne yiğin şı, Zı G'axuvuyng'un işbi ha'as
ikkən. Xəm qooxhe, manke şavussecad vuçjud ha'as

əxə deş. **5** Zı dyunyel ixhaylette, Zı dyunyeyin Nur
vodun. **6** Manva uvhuyle qiyğa, I'see ç'iyelqa tyu
g'a'adaççe, tyuyuke bəttağ hı'i, bı'rqı'l'nə insanne
ulelqa qadağva. **7** Qiyğa mang'uk'le eyhen: – Hark'in,
Şiloah eyhene hovuzee əyxre. (Şiloah «g'axuvuna»
eyhen vodun.) Bı'rqı'l'nar hark'in əyxərna. Ules işix
qadı, mana yı'q'əlqa siyk'al. **8** Delesinbişeyiy, mana
kar sa'ana xhinne ats'anbişə eyhen: – Mana şenke
gyu'ur kar sa'ana dişee? **9** Sabaranbişə «Mana vor»,
mansanbişə «De'əş, mang'uk akarırvə» eyhe. Vuceeme
«Zı vornava» eyhe. **10** Manbişee qiyghan: – Nəxüdne
yiğne ules işix qadı? **11** Mang'vee eyhen: – I'sava
eyhene sang'vee bəttağ hı'i, yizde ulelqa qadğu, qiygar
zak'le «Şiloah eyhene hovuzeeqa hak'ne, əyxreva»
uvhu. Zınar hark'in əxsi'rna, ulesid işiğ qadı. **12** Manke
manbışe «I'sa nyaane vorva?» qiyghan. Mang'veeme
«Ats'a deşva» eyhe. **13** İnsanaşa uleppli yug qıxhana
fariseyyasına k'anyaqa arayle. **14** I'see bəttağ hı'i ulelqa
qadğuyn yiğ Şabbatın yiğ ixha. **15** Fariseyyasə mane
insanike nəxüdij ules işiğ qadıva meed qiyghan. Mane
insaneeyid manbışık'le eyhen: – Mang'vee yizde ulelqa
bəttağ qadğu, qiyğa zi əxsi'r ules işix qadı. **16** Manke
fariseyyasına sabarabışə eyhen: – ina Allahike deşur
qarı, Şabbatne yiğil hidya'asını vod ha'a. Mebinbişə
eyhen: – Bınahng'usse məxdin əlaamatı nəxüd
hagvas əxəyee? Manbi məxüb cuvabilqa abayle. **17**
Manke manbışe meed yug qıxhayng'uke qiyghanan: –
Vasse Mang'une hək'ee hucoo eyhes əxəyee? Mang'vee
dişde yiğin uleppli qı'i. Mang'vee alidghiniy qele: –
Mana peygəmbar vor. **18** Yahudeeşin ç'ak'ımbı mana
bı'rqı'l'ra ixha qiyğa uleppli qeetxhalqa hayeebaxhe
deş. Mançıl-allə manbışe mang'un dekkiy-yed qoot'al.
19 Mang'une dekkiekeyiy-yedike qiyghanan: – Şos
bı'rqı'l'ra ixhana dix inane vor? Nəxüdne mang'uk'le
həşde g'ece? **20** Dekkeeyiy-yedee eyhen: – Şak'le ats'an
mana yişda dix vor, vucur bı'rqı'l'ra yedike ixha. **21**
Həşde nəxüdme mang'uk'le g'ece, şavaame mang'un
uleppli qı'i, şak'le ats'a deş, cuke qiyghne. Mana həşde
xər qıxha, cul-allan cuvab cusse qeles əxəsin. **22**
Mang'une dekkieeyiy yedee Yahudeeşiné ç'ak'ımbışile
qəvəyqənva məxüd uvhu. Yahudeeşiné ç'ak'ımbışe I'sa
Masixhva gardanaqa alyaat'uyn gırğınbi sinagogeençə
g'e'epşesimbiva q'arar huvu vuxha. **23** Mançıl-allad
mane insanee dekkieeyiy yedee «Mana xər qıxha, cuke
qiyghnevə» eyhe. **24** Fariseyyasə uleppli qıxhana insan
q'ör'es qort'ul, eyhen: – Qotkuyn eyhesva Allahılıq
k'ın g'aysre. Şak'le Mang'uqa binah vuxhay ats'an. **25**

Mang'vee alidghiniy qele: – Zak'le Mang'uqa binah vuxhay-devxhay ats'a deş. Zak'le sa kar ats'a: zi şenke bi'rqi'raniy vor, həsdeme zak'le g'ecen. **26** Fariseyaş meed mang'uke qiyghanan: – Mang'vee vak hucoona hi'? Uleppi nəxüdne qı'i? **27** Mang'vee alidghiniy qele: – Həşde xhinne dişde şok'le uvhu, şume k'ırı alixhxhi deş. Nya'a şos mançıl q'öd'es k'ırı alixhxhes ikkan? Şosubne deşxhene Mang'un telebabı vuxhes vukkan? **28** Mang'uqa hokiybi hi', eyhen: – Mang'un telebağı vorna, şı Mısayn telebabı vobinbi. **29** Şak'le Allah Mısayka yuşan hi' ixbay ats'an, İname nençe qarayı ats'a deş. **30** Mane insanee manbişik'le eyhen: – Ghalybi aaqı ilyakasın karıd, şok'le Mana nençe ixbay ats'a deş, Mang'veeme yızın uleppi qı'lyンbi. **31** Şak'le ats'an Allahee binahnambişil k'ırı iliixhe deş. Mang'vee Cus i'bəədat ha'ang'uliy Cus ikkanan ha'ang'ul k'ırı iliixhe. **32** Yedike bi'rqi'ra ixbayng'un şavaame uleppi qı'iva, şak'le misacad g'ayxhiy deş. (**aioн g165**) **33** Mana Allahike qarı dəxhaynxhiy, Mang'usse vuçjud ha'as əxəs deşdiy. **34** Manbişe mane insanis alidghiniy qele: – Q'omançə-k'anyaqqamee binahbişin gyatstsıň gü yedike ixha. Həşde şune şas xət qa'a? Manid uvhu, mana mançe g'e'eszəna. **35** Mana insan g'aqa g'e'eszənçina ats'axhxha, I'see mana t'abal hi' eyhen: – Ğu İnsanne Duxalqa inyam ha'anne? **36** Mang'vee qiyghanan: – Xərma, Mana vuşune vor, Mang'ulqa inyam ha'as? **37** I'see mang'uk'le eyhen: – Həşde vak'le g'ecena, vaka yuşan ha'ana Mana vor. **38** Mang'veeyid «Yızda Xərma, inyam ha'anva» uvhu, I'sayne ögil k'yoyzarna. **39** I'see eyhen: – Muhaakima ha'asva Zi ine dyunyelqa qarı, hasre g'idecenbişik'le g'acecen, g'ecenbib bi'rqi' qeepxhecen. **40** Mang'une k'anə ulyobzurne fariseyaasık'le Mang'vee eyhenbi g'ayxhi, Mang'uke qiyghanan: – Deşxheene, şinabne bi'rqi'ba? **41** I'see manbişik'le eyhen: – Bi'rqi'ba vuxhaynxhiy, şoqa binahib vuxhes deşdiy. Şu «G'eceva» eyheva, vuşda binah şolyocab aaxva.

10 I'see meed eyhen: – Zi şok'le hak'en eyhe, vəq'əbişde aqileeqa akkayle deş, menne cigeençe ikkeç'una sixnariyy g'uldur vorna. **2** Akkayle ikkeç'uname vəq'əbişda çoban vor. **3** G'aravulyçee mang'us akka aaqa, vəq'əbişik'le mang'un ses g'iyxhe. Mang'vee cun vəq'əbi dobışka qott'ul g'aqa qığ'a. **4** Mang'vee cun vəq'əbi gırğınbi g'aqa qığ'iyle qiyğa, mançine ögil ayk'an. Vəq'əbid mang'un ses ats'ava mang'uqad qihna qayle. **5** Manbi misacad qidyvats'ane insanın ses dyats'ançıl-allı, mang'uqa

qihna əlyhəəs deş, mang'uke heedxvasınbi. **6** I'see manbişis mana misala qavalýaa'a, Mang'vee hucoovayı eyhe manbişilqa hiyxhar deş. **7** I'see need manbişik'le eyhen: – Zi şok'le hak'en eyhe, vəq'əbişin akka Zi vorna. **8** Zale ögil qabıybışın gırğınbi sixnareriy g'uldurar vuxha, vəq'əbişə manbişil k'ırı alixhxhi deş. **9** Akka Zi vorna, Zale k'ena ikkeç'una g'attixhanasda. Mang'usse ikkeç'esir, qığec'esir əxəsda, cusun uxhiyxhanasın cıgad aveykesin. **10** Sixnariy saccu qoqəsiy gyapt'asva, haq'var-hiyyxvər ha'as arayle. Zime qarına i'mi'r hevles, gyavts'u güvvhuna i'mi'r. **11** Yugna çoban Zi vorna. Yugne çobanee vəq'əbişil-allı cun can q'urbanna hele. **12** Pilike aqqyne çobanınbi deş eyxhe vəq'əbi. Mang'uk'le vəq'əbişilqa umul abi g'avcumee, mana vəq'əbi g'ali'i hexvana. Manke umulyun manbi aqqı ot'al-oxal ha'a. **13** Pilike aqqina çoban hexvana, pilike aqqı ixbayke, mang'vee vəq'əbişda haa'a deş. **14** Yugna çoban Zi vorna. Nəxüriy Dekkik'le Zi ats'a, Zak'ler Dek ats'a, Zak'le həməxübə yızınbı vaats'a, yızınbişik'ler Zi ats'a. Zi vəq'əbişil-allı Yızın can q'urbanna hele. **15** Zaqa menne aqileençenid vəq'əbi vodimbi. Zas manbid qales ikkan. Mançik'led Yızın ses g'ayxhes. Manke sa syuriyyi sa Çoban ixhes. **17** Zi Yızın can q'urbanna hele, qiyğa yi'q'əlqa alyaat'asva. Mançıl-allar Dekkis Zi ikkanna. **18** Şavaacad Yızın can ileşə deş, man Zicad hele. Man helesid, yi'q'əlqa alyat'asıd Zasse əxən. Zak'le məxüd he'eva Yızde Dekkee uvhu. **19** Yahuder mane gafil-allı cuvabilqa abayle. **20** Manbişde gellesing'vee eyhen: – Mang'une ad cinid, Mana baç'ərir. Nya'a Mang'ul k'ırı iliixhe? **21** Mebimbişeme eyhen: – Cinaşa aqqyne insanee məxüd eyhes deşdiy. Nya'a cinisə bi'rqi'ne insanın uleppi qa'as əxəyee? **22** Q'ıdim ixha. Mane gahil İyerusalimee Allahin Xav Ts'ed Qi'l bayram alğayhe ixha. **23** I'sa Allahne Xaane məhlee, paçcah Sileymanne doyulyne dirakbişil oab daxanane cigee ikyar ixha. **24** Yahudeeşin ç'ak'ınbı I'sayne hiqiy-allı sabı, Mang'uk'le eyhen: – Misilqameene Ğu yişin sabır siliyi i'xəs? Ğu Masixhee, şak'le dyugul hidi'i, eyhe. **25** I'see manbişis alidghiniy qele: – Zi şok'le uvhuyn, şume mançılqa hayeebaxhe deş. Zi, Dekkine doyule ha'ancad işbişə Zi vuşu ixbay eyhen. **26** Şume mançılqa hayeebaxhe deş, Yızde vəq'əbişinbi devxhal-allı. **27** Yızde vəq'əbişik'le Yızın ses g'iyxhen, Zak'led manbi ats'anbi, manbid Zaqad qihna qőö. **28** Zi mançıs gırğine gaħbişisda i'mi'r hoole. Manbi misacad hat'as deş, şavaacadid manbi Yızde

xilençe g'ayşes deş. (aiōn g165, aiōnios g166) 29 Manbı Zas huvuna Dek gırging'ule xərna vor. Manbı şavussecad Dekkine xilençe g'ayşes əxəs deş. 30 Zinayıy Dek sa vobimbi. 31 Yahudeşine ç'ak'imbışe meed I'sa g'ayeqqə helesva ç'iyele g'ayebi alyaat'a. 32 I'see manbışık'le eyhen: - Dekkike qadiyn geed yugun işbi Zi şok'le hagu. Şos mançine nəncıl-allane Zi g'ayeqqə heles ikkən? 33 Yahudeşine ç'ak'imbışe Mang'us alidghiniy qele: - Ğu yugne işil-allə deş şas g'ayeqqə heles ikkən. Ğu insan ixheeyir, Ğucar Vake Allah ha'a, məxiid Ğu kufur ha'a. Mançıl-allar şas Ğu g'ayeqqə heles ikkən. 34 I'see manbışık'le eyhen: - Nya'a vuşde Q'aanune otk'un dişde, «Zi uvhuyun: „Şu allaharıb“? 35 Allahee Cun cuvab g'axuvuyne insanaaşık'le «allaharıbva» eyhe. Muq'addasne Otk'unee otk'unin hakkalas deş. 36 Şu nişil-allane «Zi Allahna Dixva» uvhuya Zak'le «kufur ha'ava» eyhe? Yizde Dekkee Zi g'ayxi', dyunyelqa G'axuvu. 37 Zi, Yizde Dekkee ha'an hidya'axheene, Zalqa haymeebaxhe. 38 Zi, Yizde Dekkee ha'an ha'axheene, Zi eyhençil haydebaxheene, Zi ha'ançıl hayeepxhe. Manke şok'lecad yugda ats'axhxesinniy Dek Yizde, Zınar Dekkine ar ixhay. 39 Manbışis meer I'sa aqqas ikkiyan, I'same manbışde xilençe iygvalyna. 40 Qiyğa I'sa İordanne şene suralqa, Yəhyee ögil gicəpxi'yəbı alyaat'a'ane cigeeqa ark'in, maa'ar axva. 41 Mang'une k'anyaqa geeb insanar abi eyhen: - Yəhyee sacad əlaamat hidyagveened, mang'vee īng'une hək'ee uvhuyun gırğın qotkuda qığec'ü. 42 Geeb insanaaşe maa'ad I'salqa inyam ha'a.

11 Lazar donana sa insan ik'iyk'arna. Mana, Mayramiy cena yiçü Marta yeexhene Bet-Anya eyhene xiveençe ixha. 2 Yişde Xəring'ulqa yugun evanan q'ış qadğu, Mang'un g'elybi ç'arbışika qeqqu'una, mana Mayram yic yixha. Məng'l'na çoc Lazar ik'ar ixha. 3 Mançıl-allı q'öne yiçvee «Xərna, Vas ikkanna insan ik'ar vorva» I'salqa xabar g'uxoole. 4 I'sayk'le man g'ayxhi, eyhen: - Mane ik'arin hapt'iy deş heles. Allahna axtivallayiy Allahna Dixena axtivalla mane ik'aarile ġana geeb qaa'as. 5 I'says Martar, cena yiçur Mayramır, Lazarır geeb vukkan vuxha. 6 Lazar ik'arva g'ayxhimee, Mana maqa hayk'an deş. I'sa Vuc ariyne cige q'ölle yiğnar axvana. 7 Qiyğa Mang'vee Cune telebabışık'le eyhen: - Meeb yi'q'əlqa Yahudeyayeeqa əlyhəs. 8 Telebabışe Mang'uk'le eyhen: - Mə'əllim, şaane Yahudeşin ç'akt'ınbışis Ğu sik'irra ögil g'ayeqqə helesiy ikkən. Vas maqa sak' alasne ikkən? 9 I'see alidghiniy qele: - Yiğ-

yits'iq'vəble sə'ətna dişde eyxhe? Yiğniyiğin iykarna qaçayxar deş, mang'uk'le ine dyunyeyn işix g'ece. 10 Xəmde iykarname, miç'axdava qaçayxarna. 11 Man uvhu ç'əvxhayle qiyğa, I'see manbışık'le eyhen: - Yişda hambaz Lazar nik'ee vor ark'in. Zi mana oza qa'as i'qqə. 12 Manke telebabışe Mang'uk'le eyhen: - Xərna, mana nik'eexheene, yug qixhesda. 13 I'see mana qik'u ixhay uvheeyid, manbışisa həməxiid qayle, mana nik'eeqa ark'invaniyxan uvhu. 14 I'see manbışike vuççud dyugul hidi'li eyhen: - Lazar qik'una. 15 Vuşdemeyiy, şu inyam hi'iynemee, Zi şadra vor, maa dexhava. Qudora, mang'usqa vüqqəs. 16 Q'ömkale donane Tomasee mansa telebabışık'le eyhen: - Vüqqəs, şinab yişde Mə'əlimika hapt'as. 17 Maqa arimee, I'sayk'le Lazar nyuq'vneerin yoq'ülle yiğva ats'axhxhe. 18 (Bet-Anya İyerusalimis k'anə vuxha. Mane şaharbiyə yi'q'nee xhebne kilometrilqə ələəna yaq vuxha.) 19 Geeb Yahuder Martaysiy Mayramis çoc qik'uva baş-sağlıgiyallala hevles abayle. 20 Martayk'le I'sa ariva g'ayxhimee, Mang'une ögilqa qığeeç'e. Mayramme xaa eexva. 21 Martee I'sayk'le eyhen: - Xərna, Ğu inyaa ixhanaxhiy, yizda çoc qik'as deşdiy. 22 Zak'le həşded ats'an, Ğu Allahrike hucoo heqqiy, Mang'vee Vas helesin. 23 I'see məng'i'k'le eyhen: - Yiğna çoc üç'ür qixhesda. 24 Martee Mang'uk'le eyhen: - Zak'le ats'an, üç'üb qeebaxhene gahil, nekke qiyğiyne yiğil manar üç'ür qixhesda. 25 I'see məng'i'k'le eyhen: - Üç'üb qeepxhayiy I'mi'r Zi vorna. Zalqa inyam hi'na qik'veeyir, üç'ür qixhesda. 26 Girğın üç'übimbi, Zalqa inyam ha'anbı misacab hapt'as deş. Ğu mançılqa inyam ha'anne? (aiōn g165) 27 Martee Mang'us alidghiniy qele: - Ho'o, Xərna, zi inyam ha'an, dyunyelqa qalesda Allahna Dix, Masikh Ğu vorna. 28 Martee manva uvhuyle qiyğa, ark'in dyugulenra yiçü Mayram qort'ul, eyhen: - Mə'əllim inyaa vor, ġu vor qeet'al. 29 Mayramık'le man g'ayxhimee, zaara oza qiyxha, I'sayne k'anyaqa qiyeele. 30 I'sa xiveeqa ikkideç'u, Marta Cune ögilqa ariyne cige axva. 31 Mayramika sacigeene xaane məng'i's baş-sağlıgiyallala hoolene Yahudeşik'le mana zaara g'aqa qı'ğəə g'aycumee, manbışık'le məxiid ats'axhxhe mana geesəsəva nyuq'vnesqa yi'qqə yixhes. Mançıl-allab manbı məng'i'qab qılħna avayk'an. 32 Mayram I'sanane cigeeqa qarı, Mana g'acu, g'elybişeeqa qik'yor'ul, eyhen: - Xərna, Ğu inyaa ixhanaxhiy, yizda çoc qik'as deşdiy. 33 I'sayk'le manayiy mang'ı'ka abiyin Yahuder gyaşa g'avcumee, Mang'vee it'umda aq'va qa'a.

34 I'see manbışike qiyghanan: – Qik'una nyaqane gixhx? Manbışe eyhen: – Xärna, qora ilekke. **35** I'sa geşsena. **36** Manke Yahudeeşe eyhen: – İlyakende, Mang'us mana nimeeyiy ıkkan ixha! **37** Manbışde sassang'vee eyhen: – Mang'vee bi'rq'ı'ng'un uleppi qı'l. Nya'a, Mang'usse mana insan qidek'asin kar ha'as dəxəyee? **38** Mane gahil I'see meed aq'va qı'l, nyuq'vnene k'anyaqa ayk'an. Lazarna nyaq'v mağaree vuxha. Mançine ghaleeqab g'aye gyuvxhu vuxha. **39** I'see eyhen: – G'aye g'avşə. Qik'uyng'une yiçvee Martee Mang'uk'le eyhen: – Xärna, eva ixha ixhes, mana qik'uyn yoq'ulle yiğ vod. **40** I'see eyhen: – Nya'a Zi vak'le uvhu dişde, inyam he'ee, Allahna axtıvalla g'avcesda? **41** Məxüb g'aye g'oosəna. I'sa xəəqə ilyaaku, eyhen: – Dek, Zi uvhuyn Vak'le g'ayxhiva, Zi Vas şukur haa'a. **42** Zak'le ats'an, Vak'le gırasmine gahbişılıcad Zi uvhuyn g'iyxhen. Zi man uvhuyn, Yızde hiqiy-allane milletin Ğu Zi g'axuvuva inyam he'ecvəna. **43** Manid uvhu, I'see axtida eyhen: – Lazar, g'aqa qığec'e! **44** Qik'unar g'aqa qığec'ena. Mang'une g'elybişil xileppişil kafan alipk'ır, aq'vad desmalee hitk'ır eyxhe. I'see manbışık'le eyhen: – Mang'un g'elybi-xileppi eeqe, hooracen. **45** Mayramne k'anyaqa abiyne, I'see ha'an g'acuyné Yahudeeşine gəebinbişə Mang'ulqa inyam ha'a. **46** Manbışın sabarabı fariseyaşaşqa hapk'in, I'see hi'lyn manbışışyuşan ha'a. **47** Manke kaahinaaşın ç'ak'imbışeyiy fariseyaşa Aali Şuura sav'u, eyhen: – Hucoona ha'as? İng'vee geed əlaamat hagva. **48** Şı Mang'usqa man ha'as hassiree, gırging'vee Mang'ulqa inyam ha'as. Romeençen g'oşunbı adı, Allahne Xaakınıy işide milletkin ha'asın. **49** Maane sang'vee, mane seniyye xərne kaahinee Kayafee manbışık'le eyhen: – Şok'le vuççud ats'a deş. **50** Şolqa hiyxhar dişde? Gırasmine inemilletkin ixhesse, sa insanların inemilletnemee qik'uyl, vuşdemee niimeexheeyid yugda eyxhe. **51** Mang'vee man cuvab culed-alqa deş uvhu. Mane seniyye xərna kaahin ixhayke peyğambariyvalla hav'u eyhen, I'sa inemilletnemee qik'as. **52** Mana saccu inemilletnemee car deş, Allahın gırginəəng'ə ehevkuyn uşaxar sacigeeqa saa'asdemeek qik'as. **53** Mane yiğile manbışe fikir ooxhan giviygal I'sa nəxüriy gik'asva. **54** Mançıl-allar I'sa Yahudeeşine yl'q'nee şenbışık'le g'acesin xhinne iykar ixha deş. Mançer sahrays k'anene cigeeqa, Efrayim eyhene şahareeqa ark'in, telebabışka maa'ar axva. **55** Yahudeeşin Peesax bayram k'ane qixha eyxhe. Gellesin insanar mättepxhesva Peesaxile ögil

xivaşaşençe iyerusalimeeqa avayk'an. **56** Manbışe I'sat'abal ha'a, Allahne Xaasne ulyobzur sana-sang'uk'le eyhen: – Şosqa nəxüdiy qöö? Mana bayrameeqa ayrescar dişdiyxan? **57** Kaahinaaşın ç'ak'imbışeyiy fariseyaşa Mana aqqasva «Nya ixhay şavuk'leyiy ats'a, hagvecenva» əmr huvu vuxha.

12 Peesaxile yixhille yiğna ögil I'sa Bet-Anyeeqa, Vuce hapt'lynbişde yl'q'neençe üç'ür qı'ına Lazar eyxhene cigeeqa qarayle. **2** Maa'ad I'saynemee otxhuniy hele ixha. Marteevid sufranlıqla otxhanan haqqıa ixha. Lazarır I'sayka sacigee sufrayne hiqiy-allanbişde yl'q'nee eyxhe. **3** Mayramee mane gahil sura litralqa ələən, geed giranın, yugun evanan qı'ış alyaat'u, I'sayne g'elybişilqə k'ya'a. Qiyğa məng'ee cene ç'ərbışika Mang'un g'elybi məttə'a. Xavcad qı'ışına evayn alyaat'a. **41** I'sayne telebabışde sang'vee, Mana mering'une xilyaqa qelesde Kariotğançena Yahudee eyhen: **5** – Nya'a man qı'ış xhebid vəş dinaris massa huvu, kar deşinbiş bit'al hidi'i? **6** Mang'vee man cuvab kar deşinbişda haa'ava deş eyhe, sixnariy ixhayke eyhe. Mang'usqa pilnana q'utye quvu vooxhe, mang'veyid cus ıkkanne karas mançe pil alyaat'a ixha. **7** I'see eyhen: – Mana l'gıykar himee'e! Məng'ee man qı'ış g'iyiniyne yiğis havacı ixha. Məxür məng'ee Zi k'eyxhas ixhesin xhinnee qı'l. **8** Kar deşinbi gırasmine gahbişılıcab şoka vuxhes, Zımee gırasmine gahbişil şoka ixhes deş. **9** Gellesde Yahudeeşik'le I'sa maa'ar ixhay ats'axhxhe. Manbı maqa I'sa g'acesvacar deş, Vucee hapt'lynbişde yl'q'neençe üç'ür qı'ına Lazar g'aces abi. **10** Lazarır-alla gellesde Yahudeeşe hapk'in, I'says inyam hi'i. Mançıl-alla kaahinaaşın ç'ak'imbış Lazar gik'as ıkkiykan. **12** Qırne yiğil bayrameeqa abiyne gellesde insanaaşık'le I'sa iyerusalimeeqa ayresva g'ayxhi. **13** Manbışe xurmayn bıtağı alyaat'u ts'ırkı ha'a, Mang'une ögilqa qığeebaç'e. Manbışe eyhen: – Hosanna! Rəbbine doyuka Qarıyng'us şukur vuxhena! Izrailyne Paçcahis şukur vuxhena! **14** I'see q'udux t'abal hav'u, cil ilexa. Mane karbişde hək'ee Muq'addasne Otk'unee inəxüd otk'un: **15** «Sionna yiş, qimeeqən! İleke, yiğna Paçcah sa q'uduxul alixi vor qööl!» **16** Ts'etta telebabışılqa vuççud hiyxhar deş. Allahee I'sa axtı qı'yle qiyğa, Mang'une vuk'lelqa qadiynbi, telebabışe yik'el qalya'a. Mançine hək'ee ögiliycadniy Muq'addasne Otk'unibışee otk'un. **17** I'see Lazar nyuq'vneençe qort'ul hapt'lynbişde yl'q'neençe üç'ür qı'yne gahil, Mang'une hiqiy-allasadiyne milletin mançına gaf haa'a. **18** Milletik'le

I'see man əlaamat haguva g'ayxhi ixha, mançıl-allad millet Mang'une ögilqa adayle. **19** Mançıl-allá Fariseyyaaše sana-sang'uk'le eyhen: – Vuççud yişde xilençe qöö deş. Gırgınbı Mang'uqab qihna əlyhə! **20** Bayramış İyerusalimqa 'bəədatışva abiynbışde yi'q'nee Yunanarib vuxhaynbi. **21** Manbı Galileyayne Bet-Tsayda şahareençe eyxhene Filippine k'anyaqa hapk'in, miz k'yaa'a: – Xərna, şak'le I'sa g'aces iкkan. **22** Philipp ari, Andreyk'le eyhen. Andreyir Filippir hapk'in, mana gaf I'says haa'a. **23** I'see alidghiniy qele: – İnsanne Duxayna axtı qexhena gah qabı. **24** Zı şok'le hək'en eyhe, sa suk ç'iyelqa g'aayxhi qidevk'eene, vuccab aaxva. Mana qivk'veeme, geed şagav hele. **25** Cuna i'mi'r vukkanang'vee, mana avaak'an haa'as. İne dyunyel cune i'mrena hidya'a ang'veeme, mana gırgıne gahbışis havaces. (aiōnios g166) **26** Şavusiy Zas g'ullux haa'as vukkan, Zaqar qihna qoracen. Zı nyaa ixhee, Yızda nukarır maa'ar ixhes. Şavaayiy Zas g'ullux hav'u, Yızde Dekkeeyib mang'us hi'rmat haa'as. **27** Həşde Yızın yik' ulyoyk'al vod. Hucoo Zasse eyhes əxəyee? Deşxheene, «Dek, Zı ine gahike g'attixhan he'evanel» eyhes? Zı ine gahinememecar qarı. **28** Dek, Yığın do axtı qe'e! Manke xəənəcə ses qayle: – Yızın do axtı qı'lın, meedid axtı qa'asın! **29** Maa'ab ulyobzurne sabaranbışe eyhen: – Xəybı g'əhatqı!. Mansanbışed eyhen: – Mang'uka malaaiık yuşan hı'i. **30** I'see manbışıs alidghiniy qele: – Man ses Yızdemee deş, vuşdemee qadi. **31** İne dyunyeys məhkama alğahasda gah hipxhirna, in dyunye vuk'lek ikkekkan iblis g'eheşesda. **32** Zı ooqa qa'amee, Zı gırgınbı Zalqa ts'its'a'as. **33** I'see mane cuvabika Vuc nəxüriy qik'asva eyhe. **34** Milletin Mang'us alidghiniy qele: – Şak'le Q'aanune g'ayxhiyn, Masikh gırgıne gahbışis axvas. Nya'a Ğu manke «İnsanna Dix ooqa qa'asva» eyhe? İna İnsanna Dix vuşune? (aiōn g165) **35** Manke I'see manbışık'le eyhen: – Sık'ınna gahnad Nur şol oğa ixhes. Nur vodnang'a iviykre, miç'axiyvalın şu uvqumaaqacen. Miç'axiyvalee iykarang'uk'le vuc nyaqa ark'iniy ats'a eyxhen deş. **36** Nur vodnang'a Nurus inyam he'e, şu Nurun dixbı vuxhecenva. I'see manva uvhuyle qiyğɑ, mançe ark'in dyugulexhena. **37** I'see manbışde ögil manimeen əlaamatbı hagveeyid, manbışe Mang'ulqa inyam ha'a deş. **38** Man karbı, Yeşaya peygambaree uvhiynbı xhinne, eyxhe: «Rəbb, şı uvhuynçılqa şavaane inyam hı'i? Şavusne Rəbbina guc gyaagu?» **39** Manbışsse inyam ha'as əxə deşdiy, Yeşaya peygambaree menne cigee inəxüd uvhuva:

40 «Allahee manbışın uleppi bı'rq' qı'i, yik'bıd g'ayelqa sak'al hı'i, uleppişiqa g'imceccenva, yik'bısisid haymeexheccenva, Mang'ulqab sivmiykl'alcen manbı yug qee'eva». **41** Yeşayayk'le I'sayna axtivalla g'avcuynçıl-allá, man cuvab uvhu Mang'une hək'ee yuşan hı'i. **42** Ç'ak'imbışde geebinbişə I'salqa inyam he'eyid, man manbışe ats'axhya'a deş. Fariseyyaaše co sinagoge g'e'eebaşeva, manbı qavəqyən vooxhe. **43** Manbışıs Allahee deş, insanaşə cos q'iyimat huvu vukkiykan. **44** I'see axtıda eyhen: – Zalqa inyam ha'ang'vee Zalqa deş, Zı G'axuvuyng'ulqa inyam ha'a. **45** Zı g'eceng'uk'le Zı G'axuvuna g'ece. **46** Zalqa inyam ha'ana vuşucar miç'axiyvalee imaxvacenva, Zı dyunyelqı Nur xhinnee qarı. **47** Şavuk'leyiy Zı uvhuyn g'ayxhi man hidi'i, Zı mana muhaakima ha'as deş. Zı dyunye muhaakima ha'asva deş, man g'attixhana'asva qarı. **48** Zı əq'əna qı'ma, Yızın cuvab k'anə qidya'ana sa karan muhaakima ha'as. Manid Zı uvhuyn cuvab vod. Nekke qiygiyne yiğl mana mançın muhaakima ha'as. **49** Zı Zaled-alqa deş uvhu, Zı g'axuvuyne Dekkee hucooyiy eyhesva, nəxüdiy eyhesva Zalqa əmr hav'u. **50** Zak'le ats'an, Mang'una əmr gırgıne gahbışida i'mi'r vobna. Mançıl-allad Dekkee Zak'le nəxüdiy uvhu, Zı həməxüdidi eyhen. (aiōnios g166)

13 Peesaxın bayram k'anə qıxha ixha. I'sayk'le ats'a ixha, Cuna ine dyunyeyle Dekkısqa əlyhəəsda gah hipxhir vuxhay. Mang'us ine dyunyemlin Cun telebabı vukkiykininbı. Mang'us manbı qik'asmee vukkiykananbı. **2** Exhalin otxhuniy oxhanasde gahıl, iblisin, I'sa mebınbışde xilyaqa qeleva Kariotğançene Şimonne dixene Yahudayne vuk'leeqa k'eçü ixha. **3** I'sayk'le, Dekkee gırgın Cune xilyaqa quvu ixhay ats'anniy, Allahisse qarı Allahne k'anyaqa əlyhəəs ixhayid ats'anniy. **4** Mana sufranile oza qıxha, tanalin kar g'eşə. Qiyğab desmalı alyaptı, yi'q'eeqa iviy'tal. **5** Qiyğɑ Mang'vee lyagameeqa xhyan kyi'i, Cune telebabışın g'elybı hodğul, yi'q'eeqa avt'ulne desmaliqa manbışın g'elybı mətta'a. **6** I'sa, Şimon-Pyoturusqana qıxhamee, mang'vee I'sayk'le eyhen: – Xərna, Ğu yızın g'elybı hoşgalas deş! I'see mang'us alidghiniy qele: – Zı ġu hudyorgüleene, vasse Yızde k'anə ixhes əxəs deş. (aiōn g165) **9** Şimon-Pyoturee Mang'us alidghiniy qele: – Xərna, saccu yızın g'elybicad deş, xileppid, vuk'ulyub hooğle. **10** I'see

mang'us alidghiniy qele: – Əyxi'rne insanın g'elybi hodgulee ç'əv, mana ooğançə-avqamee məttirə vor. Şunab məttibə vob, saccu gırğınbı deş. 11 I'sayk'le Vuc şavaa mering'une xılıqaqa qelesva ats'ava, mançıl-allad «Vuşun gırğınbı məttibə deş vobunbıva» eyhe. 12 Manbişin g'elybi hodguliyle qiyğşa, I'see tanalqan kar ali'i, Cune cigeer sufranne k'anə g'alirxhu, eyhen: – Zi şok hi'iyn, şok'le ats'anne? 13 Şu Zalqa Mə'əllim, Xərnava ona'a. Şu man qotkuda ha'a, Zi Mana Vuc vorna. 14 Zi Mə'əllimiyy Xərnananang'a vuşun g'elybi hoyğalxhee, manke şunad sana-sang'un g'elybi hoğalas iкkan. 15 Zi şok'le şu ha'as iкkanan haguyn. Zi şok ha'an, şunad he'e. 16 Zi şok'le hək'en eyhe, nukar cune iyesiyle, arınar vuc g'axuvuyng'ule xərna deş vor. 17 Həşde şok'le man karbı ats'anbi. Şu manbi ha'axhee, şu baxtivaralar. 18 Zi man vuşde giring'une hək'ee deş eyhe. Zak'le Zi g'əvxüynbı vaats'anbi. Hasre həşde Muq'addasne Otk'unee otk'ununiy ixhecen: «Yızın giney otxhuning'vee Zalqa g'el g'ott'ul». 19 Man karbı gırğınbı ögilycad ixhesse, Zi man şok'le eyhe. Qiyğşa man ıxhamlee, şok'le Zi Mana vorva ats'axhxes. 20 Zi şok'le hək'en eyhe, Zi g'axuvuyn insanar k'anə qa'ang'vee Zinar k'anə qa'asda, Zi k'anə qa'ang'eyir Zi G'axuvunar k'anə qa'asda. 21 Manid uvhuyle qiyğşa, I'see aq'va qı'i meed eyhen: – Zi şok'le hək'en eyhe, vuşde sang'vee Zi mering'une xılıqaqa qeles. 22 Telebabışık'le I'see şavne hək'eeiy eyheva dyats'axhxha, sana-sang'uqa ilyaka. 23 I'says telebabışike sa geer iкkanna teleba Mang'une k'anə g'ilexha. 24 Şimon-Pyoturee mane telebayk'le avğançə-alla hagvan, qiyghnecenga şavne hək'eeiy I'see eyhe. 25 Mana teleba I'says inekke k'anə g'alirxhu ixha. Mang'vee I'sayke qiyghanan: – Yızda Xərna, mana vuşune? 26 I'see alidghiniy qele: – İn gineyn tika k'yooq'u şavusqa quviy, mana vor. Manke I'see giney qotxu k'yooq'u, Şimon Kariotğançene dixesqa Yahudaysqa qele. 27 Yahudee gineyn tika alyaat'umee, iblis mang'une aqa ikkeç'e. I'see mang'uk'le eyhen: – Hucooyiy ha'a, zarada he'e! 28 I'see man nya'asiy uvhuva sufranilne şavulqacad hiyxhar deş. 29 Pilnana q'utye Yahudaysne vuxhal-alla, sassang'usqa məxüd qayle: I'see mang'uk'le «Bayramısın şasin karbı alışeva» eyhe ixhes. Sayib manbişiqə inəxübna fikir vuxha: Mang'vee «Kar deşinbiş pil bit'al he'e'va» eyhe. 30 Gineyna xüvä alyapt'i, Yahuda zarara g'aqa qıgeç'e. Manke xəmniy vob. 31 Mana qıgeç'ule qiyğşa, I'see eyhen: – Həşde İnsanna Dix axtı qixha, Mang'une

arna Allahır axtı qixha. 32 Mang'une arna Allah axtı qixheene, Allaheeyir Cune arna Mana axtı qa'as. Xılıy qidi'i axtı qa'as. 33 Yızın kulyfatbı, Zi sik'ırra gahnar şoka ixhes. Şu Zi t'abal ha'as. Yahudeeşin ç'ak'imbışık'le «Zi ark'inne cigeeqa, şosse qavaales vəəxəs deş» uvhuyn xhinne, həşded şok'le manva eyhe. 34 Zi şolqa ts'ebna əmr haa'a: sana-sang'us vukkiyknə, Zas şu vukkanan xhinne, şunab sana-sang'us vukkiyknə. 35 Şu sana-sang'us vukkiyknə, giring'uk'le şu Yızın telebabı vuxhay ats'axhxhesin. 36 Şimon-Pyoturee I'sayke qiyghanan: – Xərna, nyaqane i'qqə? I'see alidghiniy qele: – Zi həşde əlyhəəsde cigeeqa vasse Zaqar qihna qales əxəs deş, qiyğame ġu maqa qales. 37 Pyoturee Mang'uk'le eyhen: – Xərna, nya'a zasse həşde Vaqar qihna qales dəxə? Yiğnemee, zi yizde canile ilyheç'e. 38 I'see mang'uk'le eyhen: – Yizdemee, ġu canile ilyheç'eye? Zi vak'le hək'en eyhe, g'iyna dadal hook'asse, ġu xhebne yəqqees Zi ats'a deşva eyhes.

14 – Hasre vuşun yik'bı g'i'madak'vacen. Allahılqad, Zalqad inyam he'e. 2 Yizde Dekkine xaa geeb ciga vob. Ciga devxhanaxhiy, Zi şok'le eyhesinniy, Zi vuşdemee ciga qaa'as i'qqə. 3 Hark'in şos ciga qav'ule qiyğşa, meer arı, şu Yizde k'anyaqa vukkee'es. Manke şu Yizde k'anə vuxhes. 4 Zi əlyhəəsde cigeeqana yəq şok'le vaats'ana. 5 Tomasee I'sayk'le eyhen: – Xərna, ġu nyaqa ark'miycar şak'le dyats'a, nençe maqana yəq vaats'a vooxheyiy? 6 I'see mang'uk'le eyhen: – Hək'ena yəq, i'mi'r Zi vorna. Şavussecar Dekkisqa, Zale ġayre menne yəqqi'n əlyhəəs əxəs deş. 7 Şok'le Zi ats'ava, Dekkir ats'a ixhesda. Həşdiyle şok'le Mana ats'ana, Mana g'acuna. 8 Filippee Mang'uk'le eyhen: – Xərna, ġu Dek şak'le hagve, man yişdemee ç'əv. 9 I'see mang'uk'le eyhen: – Filipp, hək'erar vak'le Zi ats'a dişde? Nya'a, nimeena gahne vob Zi şoka eyxhena! Zi g'acuung'uk'le Dekkir g'acuna. Vasse nəxüd eyhes əxəyee: «Şak'le Dek hagveva? 10 Zi Dekkine ar, Dekkir Yizde ar vorva ġu inyam ha'a dişde? Zi şok'le eyhenbi Zi Zaled-alqa deş eyhe, Yizde arne Dekkee Cun işbi g'ece. 11 Zi Dekkine, Dekkir Yizde arva eyhençilqa şu inyam he'e. Yizde işbişil-allaxheeyid inyam he'e. 12 Zi şok'le hək'en eyhe, Zalqa inyam hi'iyng'vee, Zi ha'an işbi vuceeyid ha'asınıbı. Zi Dekkine k'anyaqa əlyhəəva, mang'usse mançıl-allad sik'ıldad geed işbi g'aces əxəs. 13 Dek Duxayle ġana axtı qe'ecenga, şu Yizde doyule hucoo heqqee, Zi man gırğın ha'asın. 14 Şu Yizde doyule Zake hucoomecad heqqee, Zi man ha'asın. 15 –

Şos Zı ikkaxhee, Yızın əmırkı he'e. **16** Zinad Dekkike heqqasın, vuşun sura Aqqasda Mang'vee şos merna g'axilece. Mana gırğıne gahbişil şoka ixhes. (aiōn g165) **17** Mana hək'en karbı xət qa'an Rı'h vodun. Dyunyeyk'le Man g'acu deş, ats'a deş. Mançıl-allad Man q'abil ha'as əxə deş. Man şoka eyxheva, vuşde ad eyxheva şok'le Man ats'an. **18** Zı şu dek-yed dena g'alyaa'as deş, şosqa qalesda. **19** Sa sik'inne gahile dyunyeyk'le Zı g'aces deş, şok'leme Zı g'acesda. Zaqa i'mi'r vodva, şoqab vuxhesda. **20** Mane yiğil şok'le ats'axhxhesin Zı Dekkine, şu Yızde, Zinar vuşde ar vor. **21** Şavaayiy Yızın əmırkı yik'el aqqı, manbı ha'a, Zı ikkanna mana vor. Zı ikkanna, Dekkisir ikkiyanasda. Zasır mana ikkiyanasda, Zinar mang'uk'le Zı hagvasda. **22** Kariotğançene deş, manisa Yahudee I'sayk'le eyhen: - Xərna, nya'a Vas Ğucar Ğu dyunyeys deş, şak'lecar hagvas ikkən? **23** I'see mang'us alidghını qele: - Şavusiy Zı ikkən, mang'vee Zı eyhen ha'asin. Dekkisir mana ikkiyanasda. Şı mang'usqa abi, mang'usnee aaxvas. **24** Zı dekkanang'veeme Zı eyhen ha'a deş. Şok'le g'iyxhenbı Zı eyhenbı deş vod, Zı g'axuvuyne Dekkee eyhenbı vod. **25** Zı vuşde k'anenang'acadnıy manva uvhu. **26** Dekkee Yızde doyule g'axilesing'vee vuşun sura Aqqasing'vee, Muq'addasne Rı'hi'n şos gırğıñ xət qa'asın. Man Zı uvhuyn gırğıñ kar şos yik'el qalya'asin. **27** Zı vuşde yik'bışeençe şu abğançe opxhanan fikırkı alyata. Mançine cigeeyid Zı şos Yızın qəpq'l'niy deşin fikırkı hele, dyunyeyn helenbı xhinnee deş hele. Hasre vuşun yik'bı g'l'madak'vacen. Qi'məəq'ən! **28** Zı şok'le «Həşde əlyhəəna, qiyğa meer vuşde k'anyaqa sak'alasdava» eyhen g'ayxhiyn. Şos Zı ikkən ixhaynxhiy, Zı Dekkine k'anyaqa əlyhəəva şu şadeepxhesinbiniy, Dek Zaler xərnava. **29** Zı şok'le man gırğıñ həşdecad eyhe, qiyğa man gırğıñ ixhamee, şu inyam he'ecenva. **30** Zasse şoka geer yuşan ha'as əxəs deş, ine dyunyeyna xərna, iblis, qöö. Mang'vee Zas xəbvalla haa'as deş. **31** Dyunyeyk'le in ats'axhxhes ikkən: Zas Dek ikkanna, Mang'vee Zak'le uvhuyn gırğıñ Zı ha'an. Həşde ince əlyhəəs, oza qeepxhe.

15 – Zı hək'ena tayang vor, Yızda Dekkir bağban. **2** Zal alyadiyn şagav hidelen gırğıñ bitağbı Dekkee gyadaxanbı. Şagav helen bitağbıme sik'ildad geed şagav helecenva Mang'vee məttə'anbı. **3** Zı uvhuynе cuvabincab şu məttav'uynbı. **4** Yızde ab aaxve, Zinar vuşde ar aaxvas. Bitağ tayanglı idyaxveene, mançisse ciled-alqa şagav heles əxə deş. Şunab Yızde ab idyavxvee, şosseş şagav heles əxəs deş. **5** Tayang

Zı vorna, şumee bitağbı vobunbı. Vuşuyiy Yızde ar, Zinar mang'une ar axu, məxring'vee geed şagav heles. Şosse Zı dena vuççud ha'as əxəs deş. **6** Vuşuyiy Yızde ar idyaxu, qotxu dağeqçuyın bitağ xhinne qeqqvasda. Məxdin bitağbı si'lı, ts'ayeeqa dağa'a, manbid yi'qqı'lqa siykl'al. **7** Şu Yızde ab axveene, Zı eyhenbı vuşde ad axveene, şos ikkənan heqqə, man şos helesin. **8** Şu geed şagav huveene, Yızın telebabı vuxheene, məxür Yızda Dekkir axtı qa'as. **9** Dekkus Zı nəxüriy ikkən, Zasib şu həməxüb vukkan. Yızde mühübee aaxve. **10** Nəxüdiy Zı Dekkin əmırkı ha'a, Mang'une mühübee axva, şunad Yızın əmırkı he'eene, Yızde mühübee aaxvas. **11** Yızda şadvalla şoqab vuxhecenva in Zı şok'le uvhu. Məxüb şunab şadvalin gyavts'ecen. **12** Yızda əmr ina vob: Zas şu vukkanan xhinne, şosib sana-sanbı vukkiyikne. **13** Cuna i'mi'r hambazaasınemee huvuyng'ule geeb, şavussecab vukkiyanas vəəxəs deş. **14** Şu Yızın əmırkı he'eene, manke şu Yızın hambazar vob. **15** Zı şok'le həmbalarva eyhe deş. Həmbalıq'le cune iyesee hucoo ha'a ixhaycad ats'a deş. Zı şok'le hambazarva eyhe, Dekkike g'ayxhiyn gırğıñ Zı şok'le uvhuyn. **16** Şu Zı g'əyxı' deş, Zı şu g'əvxü gyuvxhu, şu yugun şagav helecenva, vuşun şagav geed axvecenva. Manke şu Yızde doyule Dekkike hucoo heqqee, Mang'vee şos helesin. **17** Zı şos ina əmr hoole: sana-sang'us vukkiyikne. **18** – Dyunyeys şu g'imeebace qeepxhee, şu manke yik'el qale'e, mançile ögiyilr Ziniy g'imece qixhava. **19** Şu ine dyunyeynbı vuxhaynbıxiy, dyunyeys şu çinbıva vukkiyanasınbınıy. Şume ine dyunyeynbı deş vob. Zı şu dyunyeyke g'əvxü. Mançıl-allab dyunyeys şu g'imeebace qeepxha. **20** Zı şok'le uvhuyn cuvab həşde yik'el qale'e: «Həmbal iyesiyle xərna deş vor». Zalqa yiğbi alli'ixhee, şolqad allya'asınıbı. Zı uvhuyn hi'iynxhiy, şu uvhuynıd ha'asinniy. **21** Manbışık'le Zı G'axuvuna dyats'ava, man gırğıñ şok Zal-allı ha'as. **22** Zı arı manbışık'le ittevhuxnyhiy, manbışıl binah vuxhes deşdiy. Həşdeme manbışıqə binahbışike heepxasın ghal deşin. **23** Şavuk'leyiy Zı g'imece, mang'uk'le Yızda Dekkir g'imece vor. **24** Zı, mankılqamee manbışde yi'q'nee hi'iyn əlaamatbı hidi'iynxhiy, manbışıqə binah vuxhes deşdiy. Həşdemee manbışık'le Zı hi'iyn g'acu, Zinar, Yızda Dekkir manbışık'le g'imeebace qeepxha. **25** Məxüd cone Q'aanune otk'un: «Manbış Zı nişılıycaralla g'imece qixha». Məxüdud ixhayn. **26** Şosqa vuşun sura Aqqasda qales. Zı Mana Dekkisse g'axiles. Man Dekkike qöön, hək'en xət qa'an Rı'h vod. Mançin

Yizde hək'ee şahaadat haa'as. 27 Şu q'omançecab Zaka vuxhal-allı, şunab şahaadat ha'as.

16 – Yəqqi'le qiğmeebaç'ecenva in Zi şok'le eyhe. 2

Şu sinagogbişençe g'leepşesinbi. Man k'ıldandan xhinnee, məxbina gah qöö, şu gyapt'ıynbisinqa məxüd qales, co Allahis g'ulluxniy haa'a. 3 Zinar, Dekkir manbişik'le qıvdaats'iva, manbişe man ha'asın. 4 Zi man şok'le ögiykecad eyhe, qiyğa mana gah qabimée, şosse yik'el himiyacenva. Zi şoka ixbaynçılalla, man Zi şok'le ögil eyhe deşdiy. 5 – Həşdemə Zi, Zi G'axuvuyng'une k'anyaqa əlyhəəng'a, vuşde neng'veecad Zake «Nyaqane əlyhaəva?» qiyghan deş. 6 Zi şok'le manva uvhuva, şu aq'vabı qı'i. 7 Zi şok'le hək'en eyhe, Zi vuşde yugvalinemecar əlyhəə. Zi idyark'inee, vuşun sura Aqqaqqana şosqa ayres deş. Zi ark'inee, Man, hək'en xət qa'an Rı'h, Zi şosqa g'axilesin. 8 Man qadimee, insanaaşına bınah aq'valqa qıgaahas. Mançin sayid qopkuvallayıı məhkama hagvas. 9 Manbişda bınah Zalqa inyam hidi'iy vob. 10 Mançin Yızda qopkuvalla haagvas – Zi Dekkisqa əlyhəə, şok'le Zi sayir g'aces deş. 11 Mançin məhkamayne hək'ee yuşan ha'as – in dyunye vuk'lek ikkekkanne iblisin məhkama ixbay. 12 Zaqa şok'le eyhesin geed kar vod, həşde man şolqa hixharas deş. 13 Hək'en xət qa'an Rı'h qadimee, Mançis şos bikırna hək'ena yəq haagvas. Mançin Çiled-alqan kar eyhes deş. Hucooyiy g'iyxhe, man eyhes, şok'le vuk'ləlqa qalesinbi eyhes. 14 Mançin Zi axtı q'a's, Yızincike alyaat'u, şos yuşan ha'asva. 15 Dekkiqa vodun, gırGIN Yızın vod. Mançıl-allad ine Rı'hın Yızincike alyaat'u, şos yuşan ha'asva Zi uvhu. 16 – Sık'inne gahile şok'le Zi g'aces deş, sık'inne gahileme şok'le meer Zi g'acesda. 17 Mane gahil I'sayne sabara telebabışe sana-sang'uk'le eyhen: – «Sık'inne gahile şok'le Zi g'aces deş, sık'inne gahileme şok'le meer Zi g'acesda», «Zi Dekkine k'anyaqa əlyhəə» man hucoova eyhenniyxan? 18 Manbişe sana-sang'uke qiyghanan: – Mang'vee eyhen «sık'ınna gah» hucoo eyhenne? Mang'vee eyhen şolqa hiyxhar deş. 19 I'sayk'le manbişe qiyghanas ikkanan ats'axhxha, manbişik'le eyhen: – «Sık'inne gahile Zi g'aces deş, sık'inne gahileme meer g'acesda» manniy sana-sang'uke qiyghan? 20 Zi şok'le hək'en eyhe, şu gyaasəsinbi, nağıbı k'ya'a's, dyunyeme şadxhesin. Şu aq'vabı q'a's, man vuşun aq'vabı qı'iyme şadvalilqa sak'elas. 21 Zayıfee uşax ixhesda gah qabimée, aq'va q'a'a. Uşax ixbameeme ts'itsı'iyn ik'ar məng'isə se yik'eliyhanan. Dyunyelqa

insan qariva, mana şadeexhena. 22 Həməxüdidiş şu həşde aq'vabı q'a'a. Zak'le şu meeb g'avcesınbıcab, manke vuşun yik'bı şadxhesinbi. Şavaacabib vuşda şadvalla g'avşes deş. 23 Mane yiğil şu Zake vuççud qiyghanas deş. Zi şok'le hək'en eyhe, Yizde doyule şu Dekkike hucoo heqqee, Mang'vee şos helesin. 24 Həşdilqamee şu Yizde doyule vuççud heqqı deş. Şu heqqee, Dekkee helesin, vuşun yik'bid şadvalin gyats'esinbi. 25 – Öglycad Zi misaalabi ts'its'a-at's'its'a'a şos karbı xət qı'i. Həşde məxbina gah qöö, Zi şoka misaalabi ts'its'a-a-ts'its'a'a yuşan ha'as deş. Zi Dekkine hək'ee şoka vuççud dyugul hidi'i yuşan ha'as. 26 Mane gahil şu Yizde doyule heqqas. Zi şok'le Dekkike vuşdemee hucoomecad heqqasva deş eyhe. 27 Dekkis Cus şu vukkan, şos Zi ikiykinva, Zi Allahisse qariva şu inyam hi'iva. 28 Zi Dekkine k'anençe ine dyunyelqa qarı, ine dyunyeyler meer Dekkine k'anyaqa əlyhəə. 29 Telebabışe eyhen: – Haane, həşde Ğu vuççud dyugul hidi'i yuşan hi', misaalabi ts'its'i deş. 30 Həşde şalqa hitxhir, Vak'le gırGincad ats'avud. Vake qiyghanassecad, Vaqa qelesin alidghimiy eyxhevud. Si mançıl-allad inyam ha'an Ğu Allahisse qarina vorva. 31 I'see manbişike qiyghanan: – Həşde inyam ha'anne? 32 Vuşun gırGINI vuşde xaybişeeqa ehevkasda, Zi Zaler-alqa g'alercəda gah qööna, hipxhırna. Zi Zicar deş vor, Yızda Dekir Zaka vor. 33 İn gırGIN Zi şok'le eyhen, şu Yizde abnang'a, şoqa şu abğançe opxhanan fikırkı mexhecenva. İne dyunyee dağamiyvallabı ixhes. Yik'eka vuxhe! Zi dyunyeyle şamxhana.

17 I'see man uvhuyle qiyğa, xəəqə ilyakki, eyhen: –

Dek, gah qabına. Yiğna Dix axtı qe'e, Dixeyir Ğu axtı qe'ecen. 2 Ğu gırging'ul oona Mang'us xəbvalla huvu, Mang'veeyib Ğu Cus huvuynbis iş gırGIN gahbişisda i'mi'r hevlecenva. (aiōnios g166) 3 GırGIN gahbişisda i'mi'r mana vob: hasre ats'axhxhecen saccu Ğu hək'ena Allah ixbay, sayir Ğu g'axuvuna I'sa Masihx qıvaats'ecen. (aiōnios g166) 4 Zi Ğu Zas huvuna iş hav'u, Zi Ğu c'iyene aq'val axtı qı'i. 5 Dek, dyunyem ixbanassecad, Zi Yiğne k'ane eyxheng'ana axtıvalla Zas həşde Yiğne k'ane hevle. 6 Dyunyel Ğu Zas huvuyne insanaaşis Zi Ğu vuşu ixbay xət qı'i. Manbi Yiğinbi vuxha, Ğu manbi Zas huvu, manbişed Ğu eyhenbi hi'i. 7 Manbişik'le həşde ats'an, Zas huvuyn gırGIN kar Vaken vodun. 8 Ğu Zas xət qı'iym Zi manbişisid xət qı'i, manbişed yik'eeqa ikiyin. Zi hək'erar Yiğne k'anençe qarı ixbay,

manbışık'le ats'an, Ğu Zı g'axuvuvad manbişə inyam ha'an. 9 Zı dyunyeynemee deş, manbışıl-allá dütə haa'a. Manbı Yiğinbı vob, Ğume Zas manbı huvu. 10 Yızın gırğın kar Yiğin vod, Yiğimid Yızın vod. Zı manbişile ġana axtı qixha. 11 Zı həşde dyunyel deş vor, manbime dyunyel vob. Zınar Vasqa qőö. Muq'addasna Dek, manbı Ğu Yiğne doyuşa havaace. Man do Ğu Zas huvu. Hasre manbib, Zınayiň Ğu xhinnee, sa vuxhecen. 12 Zı manbişikanang'a, Zas huvuynbı Yiğne doyukaniy Zı havaace. Zı manbişda nenacar agval hı'i deş. Manbişda saccu sa Zı havacı deş, manar aguna. Muq'addasne Otk'unee məxüdid otk'un. 13 Həşdeme Zı Vasqa qőö. Dyunyelynang'a Zı in eyhe, Yızda şadvalla bikırba manbişika vuxhecenga. 14 Ğu Zak'le uvhiyn, Zı manbişis xət qı'i. Zı ine dyunyeyna deşda xhinnee, manbib ine dyunyeynbi deş vobunbı, dyunyeys manbı g'umooce qeepxha. 15 Zı Vas düə manbı ine dyunyeyle alept'ecenga deş haa'a, Ğu manbı pisinçike havaacecenga haa'a. 16 Zı ine dyunyeyna deşda xhinnee, manbib ine dyunyeynbi deş vobinbı. 17 Yiğin cuvab hak'en vodun. Manbı mane hək'ene cuvabika Yiğneme curee'e. 18 Ğu Zı dyunyelqa g'axuvuyn xhinne, Zınab manbı dyunyelqa g'axuvu. 19 Manbı Yiğne hək'ene cuvabika Yiğneme curepxhecenga, manbişdemee, Zıcar Zı Yiğne xılıyaqa qele. 20 Saccu manbişdemee deş, manbişde cuvabika Zalqa inyam ha'anbişdemeeib düə haa'a. 21 Nəxüriý Ğu, Dek, Yizde, Zınar Yiğne ar, hasre manbib, məxüüb Yişde ab vuxhecen. Manke dyunyeyn inyam ha'asın, Ğu Zı g'axuvuva. 22 Ğu Zas huvuna axtivalla, Zınab manbişis huvu, Şi sanab xhinnee, manbib sa vuxhecenga. 23 Zı manbişde ar, Ğunar Yizde ar vor. Havaasre manbı bikırba sa vuxhecen. Dyunyeyk'led ats'axhxhecen, Ğu Zı g'axuvu, manbib Vas Zı xhinnee vukkan. 24 Dek, Zas ikkanan, Zas huvuynbı Zınane cigeec Zaka sacigee vuxha, Ğu Zı axtı qı'y g'acecen. Vas dyunye ixhessedac Zı ikkanya, mana axtivalla Ğu Zas huvu. 25 Qorkuna Dek, dyunyeyk'le Ğu qıvaatsı deş, Zak'leme Ğu ats'ana. Manbışık'led Ğu Zı g'axuvu ixhay ats'axhxhay. 26 Ğu vuşu ixhay Zı manbışık'le haguyın, meedid hagvasın. Hasre Yiğin Zı ikkiyikını manbışiqad ixhecen, Zınar manbişde ar axvacen.

18 I'see manva uvhuyle qiyğa telebabışika sacigee
Qidronne q'adaaline manisa suralqa ilğec'e.
Maa sa bağ eyxhe. I'sayiy telebabı maqa ikkeebaç'e.
2 I'sa himva eyhesse telebabışika maqa arayle
ixha. I'sa mering'une xılıyaqa qelesde Yahudayk'led

mançıl-allá man ciga ats'anniy. 3 Məxür Yahuda maqa sa deste eskeraaşika, sayib kaahinaaşine ç'ak'imbışeyiy fariseyaşaş g'axuvuyne g'aravulyćeësişa arayle. Manbişde xile bazirbi, ts'abı, silahbı eyxhe. 4 I'sayk'le vuk'lelqa qalesin ats'ava, Mana ögilqa qıgeç'u, manbişike qiyghan: - Vuşune t'abala'a? 5 Mang'us alidghiniy qele: - Nazaretğançena I'sa. I'see manbışık'le eyhen: - Zı vorna. Mana mering'une xılıyaqa qelenä Yahudar manbişika ixha. 6 I'see manbışık'le «Zı vornava» uvhumee, manbı yı'lqalqa qeepxha, ç'iyelqa gizyabaççe. 7 I'see meed manbişike qiyghanan: - Vuşune t'abal ha'a? Manbişeye eyhen: - Nazaretğançena I'sa. 8 I'see alidghiniy qele: - Zı şok'le uvhuyn, Zı vornava. Zı t'abal ha'axhee, Zakanbı g'avkke, hudooracen. 9 I'see ögil uvhuyn cuvab ixhecenga, man eyxhe. Mang'vee ögilycadniy uvhu: «Zas huvuynbıda nenacar agvales harsıl deş». 10 Şimon-Pyoturuqa g'ilinc ixha. Man qıgayışu xənnə kaahinne nukarile k'ena i'xi!, mang'un sağın k'ırı g'a'adaçen. Mane nukarın do Malx ixha. 11 Manke I'see Pyoturik'le eyhen: - G'ilinc cigeeqa gixhxhe! Dekkee Zas huvuyn əq'übəyn k'ola ulyomoğane? 12 Məxür eskeraaşeyiy desteyne xəring'vee Yahudeesine g'aravulyćeësişa sacigee I'sa aqqı, g'el-xil iyt'alan. 13 Mana ts'erre Hannanne k'anyaqa qikkekka. Hannan Kayafayna abattey ixha. Mane sen Kayafa xərna kaahiniy vor. 14 «Milletnemee sa İnsanın qık'uy yugdava» Yahudeesine ç'ak'imbışık'le uvhuna Kayafa ina vuc vor. 15 Şimon-Pyoturiy sa merna teleba I'sayne qıhna əlyhəə vuxha. Xərne kaahinik'le mana teleba ats'ava, mana I'sayka sacigee xərne kaahinne məhleeqa ikkeç'e. 16 Pyoturmee g'ar akkayne k'ane ulyorzuł ixha. Mane gahil xərne kaahinik'le ats'ana mana teleba g'aqa qıgeç'u akkee ileezarne içiyka yuşan hı'i, Pyotur aqa akkyayhe. 17 Akkee ileezarne içee Pyoturuke qiyghanan: - Deşxhee, günar mane İnsanne telebabışkenane vor? Pyoturee «De'eşva» eyhe. 18 Mıkk'adava nukaraaşeyiy g'aravulyćeëse maa'ab ts'a halyaqqi, hiqiy-allá ulyobzur g'ümə abak'a vuxha. Pyoturur manbişde k'ane ulyorzuł g'ümə arak'va ixha. 19 Mane gahil Hannanee, kaahinaaşine ç'ak'imbışide sang'vee, I'sayke telebabışdeyi Vucee xət qa'ançine hək'ee qiyghan. 20 I'see mang'us alidghiniy qele: - Zı dyunyeyk'le dyugul hidi'ı uvhu, Yahudeesin gırğınbı sabiyne sinagogbışeyiy Allahne Xaasne xət qı'i. Vuççud Zı dyugulenda uvhu deş. 21 Nya'a Zake qiyghan? Zı uvhuyn g'ayxhiyne insanaaşike

qiyghne. Manbişik'le Zi uvhuyun karbi ats'anbi. 22 I'sa cuvab uvhu ç'əvxhayle qiyğa, maa ulyobzurne g'aravulyçeeşine sang'vee Mang'une aq'vays i'xiyxə. G'aravulyçee qiyghanan: - Xərne kaahinis məxüdne cuvab qelen? 23 I'see mang'us alidghiniy qele: - Zi qorkura yuşan hidi'ixhee, eyhe, neniy qotkuda ittevhü? Qotkuda uvhuxheeyid, nya'a Zas 1'xiyxə? 24 Qiyğa Hannanee I'sa g'el-xil ayt'ilcar, xanne kaahinne Kayafayne k'anyaqa g'ixe. 25 Şimon-Pyotur g'ari ts'ayisnee ulyorzul g'tüma arak'va ixha. Mang'uke qiyghanan: - Deşxheene, günar Mang'une telebabışdane vor? Mang'vee «De'eşva» alidghiniy qele. 26 Xərne kaahinne nukaraaşına sa, Pyoturee i'xi' k'iri g'a'açcuyne insanna xını, maa'r ixha. Mane nukaree Pyoturuke qiyghan: - Mang'uka sacigee zak'le že dişdiy bağee g'acu? 27 Pyotureeeed gardanaqa alyaat'a deş. Mane gahil dadal hook'a. 28 Qiyğa Yahudeesine ç'ak'ınbişə I'sa Kayafayne k'anençə Pilatne sarayeeqa qıkkekka. Miç'eed qexhe. Allahne ögil mi'q'ı qimeebaxhecenga, Peesaxine otxhuniyked oxhanas əxecenga, manbi co sarayeeqa ikkeebaç'e deş. 29 Mənçil-allar Pilat g'aqa manbişde k'anyaqa qığec'u, eyhen: - Nena binahne ıng'ulqa g'iviyxə? 30 Manbişə Pilatis alidghiniy qele: - Mang'ul binah devxhaynxhiy, Mana vasqa qeles deşdiy. 31 Pilatee manbişik'le eyhen: - Mana şosqa alyart'u, vuşde q'aanunbişis sik'i Mang'us cazaaz g'ats'aak'vne. Yahudeesine ç'ak'ınbişə Pilatik'le eyhen: - Şaqa vuşumecar gik'asdə icaza deşda. 32 Məxüd I'see Vuc nəxüriy q'ik'asva uvhuyun ixhecenga eyxhe. 33 Pilat meer cune sarayeeqa ikkeç'u, I'sa qort'ul eyhen: - Yahudeesina Paççah Ğune? 34 I'see alidghiniy qele: - Ğu man valed-alqananey eyhe, deşxhee mebünbişene vak'le Yizde hək'ee uvhü? 35 Pilatee eyhen: - Zi Yahudeençə deş vor. Ğu yizde xilyaqaya yiğne milletiniy kaahinaaşına ç'ak'ınbişə quvu. Eyhe, Ğu hucooyi hı'? 36 I'see mang'us alidghiniy qele: - Yizda Paççahiyvalla ine dyunyeykena deş vob. Yizda Paççahiyvalla ine dyunyeykena vuxhanaxhiy, Yizde yəqqi'linbi Yahudeesine ç'ak'ınbişde xilyaqaya qimelecenga saç'ivkasınbınıy. Yizda Paççahiyvallame inçena deş vob. 37 Pilatee Mang'uk'le eyhen: - Ğu manke Paççahne? I'see alidghiniy qele: - Ğu qotkuda eyhe. Zi hək'ene karbişda şahaadat haa'asva uxu, ine dyunyelqa qarı. Vuşuyi hək'ene sural Zal k'iri alixhxhesin. 38 Pilatee Mang'uke qiyghan: - Hək'en sura vodunne? Mana qiyghiniyle qiyğa, mana meer Yahudeesisqa qığec'u, manbişik'le eyhen: - Zak'le

Mang'ul nəxbinacab bınah g'ooce deş. 39 Şoqa ədat vod, Peesaxnang'a zi vuşdemee sa insan g'ekkan. Həşder şos ikkanxhee, vuşdemee «Yahudeesina Paççah» g'aykkas? 40 Manbişə alidghiniy qeleng'a, ts'irbi hi'i eyhen: - Mana deş, Barabba g'aykke! Barabbamee g'uldur ixha.

19 Manke Pilatee I'sa qıkkı, çümqüqqa heles ilekka.

2 Eskeraaşed zazaake tac hi'i, Mang'une vuk'ləlqa giyxhe, paççahılqa xhineeyid, tanalqa ç'əran tanalinbi alya'a. 3 Manbi I'saysqana qabı «Yahudeesina Paççah, geer qa'anal!» uvhü Mang'une aq'vays i'xiyxə ixha. 4 Pilat meer g'aqa qığec'u, Yahudeeşik'le eyhen: - Haane, zak'le Mang'ul taxsir idveykiva sayid şok'le g'acecenga, Mana zi şosqa g'aqa qığayhe. 5 Mane gahil I'sa vuk'ləl zazaakene tacika, tanalyne ç'ərane tanalinçika g'aqa qığec'e. Pilatee manbişik'le eyhen: - Mana insan haane! 6 Kaahinaaşına ç'ak'ınbişik'le, g'aravulyçeeşik'le Mana g'acumee, «Çarmixiqqa ts'its'e'e, çarmixiqqa ts'its'e'eval» ts'irbi ha'a. Pilatee manbişik'le eyhen: - Mana şucar çarmixiqqa ts'its'e'e, zak'le Mang'ul taxsir g'ece deş. 7 Yahudeesine ç'ak'ınbişə mang'us alidghiniy qele: - Şaqa sa q'aanun vob, mane q'aanunus sik'i Mana qık'as ikkən, Mang'vee Cuk'le Allahna Dix eyheva. 8 Pilatik'le man g'ayxhimee, mana sik'irar qayq'ən giygal. 9 Meer mana cune sarayeeqa ikkeç'u, I'sayke qiyghanan: - Ğu nençene vor? I'see mançis alidghiniy qele deş. 10 Pilatee Mang'uk'le eyhen: - Zasne alidghiniy qidele? Vak'le ats'a dişde, Ğu g'aykkasir, çarmixılqa ts'its'a'asır zasse əxəs? 11 I'see mang'us alidghiniy qele: - Vas xəənçə huvu dexhaynxhiy, Zak vuççud vasse ha'as əxəs deşdiy. Mənçil-allad Zi yiğne xilyaqaya quvuyng'ulqa valeb geeb binah gyrooxha. 12 Mənçile qiygar Pilatis Mana g'aykkas ikkiykan, Yahudeeseme ts'irika eyhen: - Ğu Mana g'aykkee, Ğu imperatorna hambaz deşurne. Şavaayiy cuk'le paççahva eyhe, imperatorılqa g'elil qixhay eyxhe. 13 Pilatik'le manva g'ayxhimee, I'sa g'aqa qıkkı, g'ayeyke hav'uyne yəqqə haakimne cigeə giy'ar. (Mane yəqqi'k'le cühüt'yaşına mizel Gabbatava eyhe ixha.) 14 Peesaxayle ögiylin man yiğ ülücmən yiğ ixha. Yi'q'ıhiyna gah vuxha. Pilatee Yahudeeşik'le «Vuşda Paççah haaneva!» eyhe. 15 Manbişə ts'irbi ha'a, eyhen: - De'eş, ak'an he'e, ak'an he'e! Mana çarmixılqa ts'its'e'el Pilatee manbişike qiyghanan: - Vuşda Paççahne çarmixılqa ts'its'e'e? Kaahinaaşına ç'ak'ınbişə alidghiniy qele: - Imperatorule əyayı şaqı paççah deşda! 16 Manke

Pilatee I'sa çarmixilqa ts'its'e'eva manbişisqa qele. Eskeraaşe I'sa aqqı, qikkekkan. 17 I'see çarmix Vuceecad alyaat'u, Vuk'lena Bark'va eyhene cigeeqa ilqeç'e. (Cühüt'yaşaşine mizel mane cigayk'le Golgotava eyhe.) 18 Maa'ar I'sayle şayrı q'öyre insanır çarmixilqa ts'its'a'ana. Manbişda sa I'sayne sağıl, manasar solul ixha. I'sa Vuc manbişde yi'q'née ixha. 19 Pilatee q'aval ooad «Yahudeeşina Paççah Nazaretğançena I'sava» ok'an hi'i, çarmixil ooqa givaxana'a. 20 I'sa çarmixilqa ts'its'iyn ciga şaharis k'ane ixhayke, Yahudeeşine giebinbişə man otk'uniy়nbı qətq'ı'yınbı. Q'aval ooyud cühüt'yaşaşine, latinne, yunanne mizyaşaş otk'un ixha. 21 Man g'acu, kaaħinaaşine ç'ak'ımbişə Pilatik'le eyhen: - «Yahudeeşina Paççah» deş, «Cuk'lecad Vuće耶 Yahudeeşina paççahva, eyhenava» ok'ne. 22 Pilatee alidghiniy qele: - Zi ok'anasın otk'uniy. 23 I'sa çarmixilqa ts'its'iyné gahil, Mang'un tanalınbı alyaat'u, yoq'ne eskeris cone yi'q'née qa'a. Sayid q'omançe k'anyaqqame iyxhuy ciga deşin, sa bikirne parçeykecad hi'yn gurt ixha. 24 Manbişə sana-sang'uk'le eyhen: - İn qit'dyaxxas, çöp k'eçes, şavus gitxhuy gexha. Məxüd Muq'addasne Otk'unesı otk'uniy eyxhe: «Yızın tanalınbı cos bit'al ha'as, yizde tanalıncıinemee çöp k'eçes». 25 I'sayne çarmixne k'ane yed, yedina yiçi, Klopasna xhunaşə Mayram, sayır Magdaleençena Mayram ulyobzur vuxha. 26 I'sayk'le Cune yedine k'ane, Cus geer ikkanna teleba g'acu, Mang'vee yedik'le eyhen: - Yed, ina yiğna dix vor! 27 Qiyğa telebayk'led eyhen: - İna yiğna yed vor! Mançile qiyğa telebee mana cune xaaqa qiykekka. 28 Qiyğa I'sayk'le, gırğın bikirxha g'acu, eyhen: - Xhyan ikkan! Məxüd Muq'addasne Otk'unesı otk'uniy eyxhe. 29 Maa'ad ç'ürç'ümən çaxırnınan g'ab ixha. Eskeraaşine sang'vee ç'ürç'ümənə çaxıreeqa gupk'a k'yoog'a. Qiyğa züfa eyhene alayne q'l'silqa gupk'a q'l'xi, I'sayne ghalesqa qa'a. 30 I'see ç'ürç'ümən çaxır għalyaqqa ikkekkan. Qiyğa «Bikirxhaynva» uvhu, vuk'ul g'a'abaççena, ri'hi'd qiegħen. 31 Ülcümən yiğ ixha. Ögiyle Şabbat qööva Yahudeeşine ç'ak'ımbişə Pilatike «Çarmixilqa ts'its'av'uynbışın g'elin barkv'bi haq'var hi'i, qüvxüyńbı çarmixile gyaaqqeva» eyhe. Manbiş qüvxüyńbı Şabbatne yiğil çarmixil avxu vukkan deşdiy. Mane ögiyle qööne Şabbatne yiğil xədin bayram ixha. 32 Manke eskerar abi, I'sayka çarmixilqa ts'its'av'uyne insanaaşın ts'etta sang'un, qiygħad mansang'un g'elybi haq'var ha'a. 33 I'sayne k'anyaqa qeepxhayng'a, Mana qik'u g'acu. Mang'un g'elybi

haq'var ha'a deş. 34 Eskeraaşine sang'vee Mang'une ak'vaayk nizeyka q'əç' haa'a, mançe xhyaniy eb gyobatstse. 35 Man g'acu yng'vee vuće şahaadat haa'a, şunad mançılqa inyam he'ecvna. Mang'un şahaadat hak'ena vob, mang'uk'le cuk'led vuće hak'en eyheva ats'an. 36 Man gırğın Muq'addasne Otk'unesı otk'uniy xhinne, eyxhe: «Mang'un şahaadat bark'v havaaq'aras deş». 37 Sa menne Otk'unesı otk'un vod: «Manbiş mang'une tanak ciga ha'as, mang'uqa ilyaakas». 38 Mançile qiyğa Arimateeğançena Yusuf Pilatisqa ari, I'sayn mayit qeqqa. Yusuf I'sayna teleba ixha. Mana Yahudeeşine ç'ak'ımbişə qayq'ənva, man şavuk'lecad eyhe ixha deş. Pilatee I'sayn mayit alyaat'as Yusufusqa haysaran. Mang'veeyid I'sayn mayit ari, alyaat'an. 39 Yusufukasana Nikodimir ixhana, manar misamecar I'saysqa xəmde arınanı. Nikodimee xhebts'al kilolqa ələən alikkıyn yugun evanan għartraniy aloye adayle. 40 I'sayn mayit çarmixile għaqqa, Yahudeeşine ədatbişis sik'i, atirbiška katanike hi'yne kafaneeqa hiyik'ar. 41 I'sa çarmixilqa ts'its'iyné cigeet baġ ixha. Mane baġgeeyib mankiłqamee vuşucar k'ideyxhina sa mağara vuxha. 42 Ögiyle cühüt'yaşaşin Şabbatın yiğ qööva, I'sayn mayit mane k'anene mağareeqa giyxhe.

20 Ülcümne ts'ettiyne yiğil, vacarıl, çakra miç'eer, Magdaleençena Mayram mağareene nyuq'vnesqa ayrelee. Məng'ik'le g'ayē mağarayne għalenċe g'avşu g'ooce. 2 Mana zaara g'adarxhun, Simon-Pyoturneyi I'says geer ikkanne şene telebayne k'anyaqa qari, manbişik'le eyhen: - Yiżda Xərna mağareençe qikkivur, nyaqa qikkijid şak'le ats'a deş. 3 Pyoturiy manasa teleba g'aqa qīgeepç'i, mağaraysqana avayk'an. 4 Mana q'öyürsana sacigeet g'adaaxvan vooxhe. Şena teleba Pyoturele sik'irra zaara l'giykir, mağaraysqa ögil hiyxhar. 5 Mana k'yorzul aqa ilyakkimee katanike hav'una kafan ab g'ooce, vucme aqa ikkeç'e deş. 6 Mang'ucar qihna Simon-Pyotur qari, mağareeqa ikkeç'e. Mang'uk'le avxuna kafanı 7 I'sayne vuk'lelqa gyuvxhuna desmal g'ooce. Desmal sav'u kafanike curayba gyuvxhu vuxha. 8 Manke mağaraysqa ögil qarına şena telebar aqa ikkeç'e. Mang'uk'le man g'acu, inyam ha'a. 9 Manbiş I'sa hapt'iyńbıde yi'q'neençe oza qixhesva, Muq'addasne Otk'unesı otk'unin ciga yugda vuk'leeqa k'eċċu ixha deş. 10 Qiyğa telebabı xaybišeeqa siviyl'k'al. 11 Mayram mağareene nyuq'vnesne geeşe ulyorzu yixha. Mana geeše-geeše kyorzul mağarayne aqa ileeka. 12 Maa'ar cagvaran karbi ali'ina q'öyre malaaik g'ece. Manbişda sa I'sayn

mayıt gixhxhiyne cigayne vuk'ulynane cigee, manasar g'elybinane cigee gyu'ur ixha. **13** Manbiše qiyghan: - Zəiyfa, nya'a geeşə? Mayrameeyid manbişik'le eyhen: - Yizda Xərna nyuq'vneençe qıkkıvur, nyaqa gixhxhiyid ats'a deş. **14** Man uvhu yi'q'əlqa ileekiyle qiyğa, I'sa maa ulyorzul g'ece. Yic mana I'sa ixhay cek'le ats'axhxhe deş. **15** I'see məng'ike qiyghanan: - Zəiyfa, nya'a geeşə? Vuşune t'abal ha'a? Mayramık'le Mana bağban ixhay ats'axhxha, eyhen: - Xərna, ġu Mana qıkkıxheene, nyaqayıy gixhxhi zak'le eyhe, zınar hark'ın Mana alyart'as. **16** I'see məng'ik'le eyhen: - Mayram! Manar sayk', I'sayk'le cühüt'yaşaşine mizel eyhen: - Ravvuni! (Mə'əllimva eyhen vodun.) **17** I'see məng'ik'le eyhen: - Zi iqmäqqa, Zas Dekkisqa ılıqç'es iukkan. Yizde çocaaşısqa hark'in, manbişik'le eyhe: «Yizde Dekkine - vuşde Dekkine, Yizde Allahne - vuşde Allahne k'anyaqa ilqəə». **18** Magdaleençena Mayram telebabışde k'anyaqa qari, manbişik'le eyhen: - Zak'le yişda Xərna g'acu! Mang'vee cek'le hucoovayiy uvhu, manyuşan ha'an. **19** Ülycumne ts'ettiyne yiğme, vacarne exhal, Yahudeesine ç'ak'ınbışile qəvəyq'ənva, telebabınane cigayn akka qı'l eyxhe. Sayır sayangara maqa I'sa arayle. Mana yi'q'nee ulyorzul eyhen: - Şos salam vuxhena! **20** Manid uvhu, telebabışik'le Cun xileppiyiy ak'vaa hagva. Telebabışik'ler yişda Xərna g'acu, şadeebaxhenbi. **21** I'see manbişik'le meed eyhen: - Şos salam vuxhena! Dekkee Zi g'axuvuyn xhinne, Zinab şu g'luxoole. **22** Manid uvhuyle qiyğa, I'see manbişilqa uf av'u, eyhen: - Muq'addasin Ri'h aleet'e! **23** Şavneyiy şu binahile İlgeepç'i, manbişda binah havaakalasda, şavneyiy binahile şu ilyhideepç'i, manbişda binah havaakalas deş. **24** Yits'iq'vəne telebayna sa eyxhena Q'ömkale donana Tomas, I'sa arımee, manbişde k'anə ixha deş. **25** Manesa telebabışe Tomasič'le «Yışda Xərna g'acuva» uvhumee, mang'vee eyhen: - G'adaxbiše Mang'une xilepbışık hr'byn cigabi g'idecu, mançik zi t'ub sidyoot'eene, ak'vaaykid xil qidet'veene, şu eyhençilqa zi hayexhe deş. **26** Molyne yiğile I'sayn telebabı meeble xaa sacigeeqa sabimee, Tomasič manbişika eyxhe. Akkabı qı'l ixheeyid, I'sa aqa ikkeç'ena. Mana yi'q'nee ulyorzul eyhen: - Şos salam vuxhena! **27** Mançile qiyğa Tomasič'le eyhen: - T'ub inyaqa hopke, Yizde xileppisiqa ilekke. Xilid hotku, Yizde ak'vaalqa gixhxhe. İnyam deşda mexhe, inyamnana ixhe! **28** Tomasee Mang'us alidghini qele: - Ğu yizada Rəbb, yizada Allah vor! **29** I'see mang'uk'le eyhen: - Vak'le Zi g'acuynçıl-allane inyam hi'i? G'idecu

inyam ha'anbi nimee baxtivarari! **30** I'see telebabışde ulene ögil medin geed əlaamatbi hagu, manbi ine kitabee otk'un deş. **31** İnyaa otk'uninbi, mançıl-allá otk'un, I'sa Masixh ixhalqa, Allahna Dix ixhalqa şu inyam he'ecen. Mang'une doyulqa inyam he'ee, şoqa gırşine gahbişisda i'mi'r vuxhes.

21 Sabara gahile I'sa Tiberiyayne (Galileyne) golyune k'aneqa meer telebabışisqa arayle. Man inəxüd ixha: **2** Simon-Pyotur, Q'ömkale donana Tomas, Galileyayne Kana xiveençena Natanael, Zavdayn dixbiiy I'sayna q'öyre merna teleba sacigeeqa savayle. **3** Simon-Pyoturee manbişik'le eyhen: - Zi baluğ aqqas i'qqə. Mansanbişed mang'uk'le eyhen: - Şinab vaka vüqqə. Manbib apk'in, sanab lotk'eeqa giviy'ar. Mane xəmdə manbişisse vuççud aqqas əxə deş. **4** Çakra miç'eer I'sa golyune miglek ulyorzul eyxhe, telebabışik'leme Mana I'sa ixhay ats'axhxhe deş. **5** I'see manbişik'le eyhen: - Uşaxar, oxhanasın hucoomecad aqqiyne? Mang'us alidghini qele: - De'əs. **6** I'see meed eyhen: - Tor lotk'ayne sağne surale k'ęçvee, aqqasın. Manbişed tor k'yadaçen. Toreeqa manimeen baluğ qadayle, manbişisse yi'q'valike tor qığaççes dəxə aaxva. **7** Manke I'says geer ikanne telebee Pyoturuk'le eyhen: - İna yişda Xərna vor. Simon-Pyoturuk'le mana yişda Xərna ixhay g'ayxhimee, mang'vee nootsacad tanale g'ayşuyın tanalinbi culqa alitk'ir, xhineeqa ayhe. **8** Mansa telebabimée, mang'uqab qihna lotk'eecab baluğnan torud hadağva qabayle. Manbi geeb aq'əna apk'in vuxha deş, q'öd vəş xilekkumnacab xhineeqa ikkeepç'i vuxha. **9** Manbi lotk'eençə qığeepç'imee, maa'ad gyotxhanan ts'a, cilqa gixhxhiyin baluğiy çinə k'anedin giney g'ece. **10** I'see manbişik'le eyhen: - Həşde şu aqqiyne baluğaaşike qale. **11** Simon-Pyotur lotk'eeqa ılıqç'u, vəşsə xhots'ale xhebille xədin baluğnan tor ts'its'i'l, golyune migleqqa qadayle. Baluğar geed ixheeyid, tor qit'axxa deş. **12** I'see manbişik'le eyhen: - Qudoora, miç'eediyin otxhuniy oxhne. Telebabışde neng'veecad «Ğu vuşunəva?» qiyghanas yik' ha'a deşdiy. Manbişik'le Mana yişda Xərna ixhay ats'anniy. **13** I'sa k'anyaqa qari, manbişis gineyi baluğ hele. **14** I'sa üç'ür qixhayle qiyğa, xhebir'es telebabışisqa arayle. **15** Miç'eediyne otxhuniyle qiyğa, I'see Simon-Pyoturuk'le eyhen: - Yuhanna dix Simon, vas Zi, manbişis Zi iukkanançile, geerne iukkan? Pyoturee Mang'uk'le eyhen: - Ho'o, yizada Xərna, Vak'lecad zas Ğu ikkikiniy ats'an. I'see mang'uk'le eyhen: -

Hark'ın, Yızın urgbı uxhiyxhne. **16** Q'öd'es meed Pyoturuk'le eyhen: – Yuhanna dix Şimon, vas Zı ikkannane? Mang'veeyid I'sayk'le eyhen: – Ho'o, yizda Xərna, Vak'le zas Ğu ikkiykiniy ats'an. I'see mang'uk'le eyhen: – Yizde vəq'əbişda hee'e. **17** Xhebid'es Pyoturuk'le eyhen: – Yuhanna dix Şimon, vas Zı ikkannane? Pyoturee xhebid'es I'see cuke «Zı ikkannaneva?» qiyghiniyi aq'va qı'i, Mang'uk'le eyhen: – Yizda Xərna, Vak'le gırğın ats'an, zas Ğu ikkiykiniyid ats'an. I'see mang'uk'le eyhen: – Hark'ın, Yızın vəq'əbi uxhiyxhne. **18** Zı vak'le hək'en eyhe, ġu mek'vranang'a ġucad valqa tanalinbı ali'i, vas ikkanne cigeeqa hayk'annaniy. Q'as qixhameeme, ġu xileppi hotk'es, mering'veeyid valqa tanalinbı alyas, vas dekkanecar cigeeqa ikkees. **19** Məxüd Mang'vee Pyotur nəxüriy qik'asva, cune qik'uykar mang'vee nəxüriy Allah axtı qə'asva eyhe ixha. Manid uvhuyle qiyğa, Mang'vee Pyoturuk'le eyhen: – Zaqr qihna qora. **20** Pyotur yi'q'alqa ilyakkimee, I'says geer ikkanna teleba coqar qihna qöö g'ece. Exhaliyn kar otxhanang'a I'says inekke k'ane g'alirxhu «Yizda Xərna, Ğu mering'une xılıyaqa qelesda insan vuşuneva?» qiyghınna teleba mana ixha. **21** Pyoturuk'le mana teleba g'acu, I'sayk'le eyhen: – Yizda Xərna, mang'uk hucoona ixhes? **22** I'see mang'uk'le eyhen: – Zı qalesmee mang'un üç'ürra axuy Zas ikkiykininxhiy, mançike vas hucoona? Ğu Zaqr qihna qora. **23** Mana gaf vuxhayle qiyğa, telebabışde yi'q'nee mana teleba qik'as deşva gaf gyooxha. I'see mana qik'as deşva uvhu deşdiy. Mang'vee saccu «Zı qalesmee mang'un üç'ürra axuy Zas ikkiykininxhiy, mançike vas hucoonevaniy?» uvhu. **24** Manbı otk'unna mana teleba vor. İn karbı ixhavad şahaadat mang'vee hav'u. Şak'led ats'an mang'una şahaadat hək'ena vob. **25** I'see hi'byn geed medin karbı vodunbı. Yizde uvhuyn, Mang'vee hi'bynmeen gırğın karbı sassadna otk'uniyinxhiy, otk'uniyinmeen kitabıbbı ine dyunyeeqa oharas deşdiy.

Yaaq'ub

1 Zi Yaaq'ub Allahnayiy yişda Xərna eyxhene I'sa
Masixhna nukar vor. Zi şos, milletbişde yi'q'nee
opt'ul-opxulne yiits'iq'vene İzrailyne nasılış salam
hoole! **2** Yızın çocar, şu geedne dağamne karbişika siliys
üvxiyxəmee, mançis geeb şaddeepxhe. **3** Şok'le ats'an
vuşun iman siliys i'xi'yxəmee, şos sabir xət qexhe. **4**
Sabir vuşde ad manimee xat qixhes ikkan, şu gırgıne
karee kaamilyba, mu'munba vuxhecenva. Məxüb şu
vuşde yik'eene gırgıne yugne karbişilqa hivxharasınbi.
5 Vuşde şavukamecab k'orana ək'el hivdiyxharxhee,
mana Allahike hevqe. Mang'vee mana qıvdiykkın,
hexxan ittevhü gırging'us hoole. **6** Şavaayıy hooqqa,
vooxheye-dyooxheyeva immeyhecen, hasre mançılqa
inyam he'ecen. Vooxheye-dyoxheyeva eyhenar, mitsin
i'ğviykar hav'u dağabaççene deryahne mirtik akar. **7**
Hasre məxrine insanne ak'leeqa qımaylecen, mang'us
hucoomecad Rəbbəe helesimniyxhanva. **8** Məxrina
sa karal it'umra ulyoyzar deş, nenacab yəq avqaqqa
deş. **9** İmannane kar deşde insanık'le cuna axtına
ciga vaats'a vuxhes vukkan. **10** Karnang'uk'lemee
cuna avqana ciga vaats'a vuxhes vukkan. Mana çolun
t'et' xhinne hi'ç'i'ğənasda. **11** Veriğ qığevç'umee,
mançine yissyaxaalin ok' quoqqaa'a, ok'alın t'et'
k'yatk'ımmee, mançına micagiyvalla avayk'anna.
Həməxrır karnana insan cune işbişee k'eče. **12** Siliys
i'xi'yxəmee, sabir hi'na insan nimee baxtivariy!
K'anyaqqamee öörxi'yng'us Allahee yugna pay,
gırgıne gahbişisda i'mi'r hevles. Allahee mana pay
Vuc İkkananbişde gırging'us hevlesva cuvabniy
huvu. **13** Siliys i'xi'yxəmee, hasre neng'veecad
«Allahee zi siliysir i'xi'yəva» immeyhecen. Allah
Vuc pisde karbişika siliys i'xəs eyxhe deş, Vuceeyir
vuşucar pisde karaka siliys i'xi'yxənə deş. **14** Girgin
insanar cos ikkanne karbişincab siliys üvxi'yxə,
mane karbişin manbı hoot'alanbı, cilqa saa'a. **15**
Qiyğa man ikkanan kar yik'ek at'itq'inxhee, siyķ'alan
binahılqa, hav'una binahıb geeb quvxha insan gek'ana.
16 Zas vukkanan çocar, horan humoot'alcen! **17**
Yugna barakat, nekke yugun gırğıñ karbi xəənçenbi
vodunbü. Man gırğıñ Dekke huvuyn vodun. Mang'vee
veriğ, vaz, xənebi itxın. Mana badal dyooxhene
yugvalile sayır uvhuynçile sidiyk'alna vor. **18**
Mang'vee şı qopkune cuvabika ipxhin. Mang'us
Cus vukkiykin, şı g'əvxü, Vuce itximne karbişin
ts'eppiynbı hav'u. **19** Zas vukkanan yızın çocar,

hasre gırgıne insanaaş k'ırı alixhxhesnang'a k'ırıbı
ç'ak'ida aaqecen, cuvab eyhesnang'amee, ghal k'ılda
eeqecen, qelasın eyhesnang'ab sabırıka vuxhecen.
20 İnsan qolikanang'a, mang'vee Allahis İkkanan
qotkun karbı ha'a deş. **21** Mançıl-allab pisvaalab,
qəlib g'alepçe. Allahee şok'le eyhençil yugda k'ırı
alixhxhe, Mang'une cuvabıqa ooğançə avqa ilymaaka.
Mang'un cuvab vuşde ad xət qixhecen. Mançisse şu
g'attivxhan ha'as vəəxə. **22** Allahee eyhençil saccu
k'ırıcad deş alixhxhes ikkan, mançın eyhenid ha'as
ikkan. Deşxheene, şucad şos horbı ha'anbı xhinne
eyxhe. **23** Uvhuyن g'ayxhı man hidya'ana, naxvareeqa
ilyakkane insanık akar: **24** Mana cuqacar ilyakki, şaqana
ark'ınmeeyir, mankecar vuc nəxrına ixhay yik'el
hiyxan. **25** Şavaayıy Allahna qopkuna, g'attivxhan
haa'ana Q'aanun vuk'leeqa k'yabaççe, Q'aanunun
hucooyiy eyhe ha'a, g'ayxhiyn yik'el hixan hidya'a,
məxrına insan cune işee baxtivar ixhes. **26** Vuşde
neng'unemecad ək'leeqa vucee Allahna yəq' avquva
qöökhee, məxring'usse mizib saa'as dəəxəxhee,
mang'vee cuscad horbı ha'a. Mang'vee avquna Allahna
yəq'ı'b nişiscab kara abayle deş. **27** Allahne, yişde
Dekkine ögil məttinə, bınah deşda, Allahna yəq'
avquna ina eyxhe: dekkiy yed dena avxuynbis, adamer
dena avxuynbis dağamiyvaleeqa gyapk'ımee,
manbışda haa'ana, dyunyeyne mi'q'l'ne işbişilqa
ilydekkana.

2 Yızın çocar, nureene I'sa Masixhilqa, yişde
Xəring'ulqa şu iman ha'axhee, şu, sa insan
mansang'ule ooqa aqqas ikkan deş. **2** Şu sabiyne
cigeeqa, hiib-qiib q'öyre insan ikeep'eeene, manbışde
sang'ul gırانın tanalınbiyyi t'ubelib k'ınəğəyna
t'ucva vuxheene, q'ör'es ikkeç'unar kar deşda, yisseyne
tanalınçee ixheene. **3** Şu gırانın tanalınbı alı'ıyng'uqa
ilyaaki: «Qora, ina yugna ciga vob, inyaa gyu'reva»,
kardeşing'uk'led «Ğu maa'acar ulyozreva», «De'eş,
ğu qarı, yizde g'elybişecar gyu'reva» uvheene, **4**
şu məxür sa mansag'ule ooqa aqqaqqa, karai'dəən
fikirnan haakimar xhinne qeebabxhe. **5** Zas vukkanan
çocar, həşde şu zal yugda k'ırı alixhxhe. Allahee
ine dyunyel kar deşinbı g'əvxü, manbışis geed iman
huvu. Mang'vee cuvabniy huvu, Cuna Paçahiyvalla
Vuc İkkanne gırging'us hevlesva. Məxüd Mang'vee
kar deşinbis ha'as. **6** Şumee kar deşda uleke
alışu. Nya'a, şu karnanbişə dişde hooç'an-g'ooç'an,
məhkamabışeeqa ts'its'aa'a? **7** Nya'a, manbışe dişde,
vuşde Xəring'un I'sa Masixhın do g'eliqqa hele? **8**

Allahne Paççahivaline Q'aanunee otk'un vod: «Vas k'anena, vas ġu nəxüriy iukkan həməxür ikiyiknə». Şu man eyhen ha'axhee, yugda vod ha'a. **9** Şu sa insan mansang'ule ooqa aqqaqqaxhee, şu Q'aanunun eyhen ha'a deş, binah haa'a. **10** Şavaayiy Q'aanunee eyhe-eyhen ha'a, mançeedin sa karxheeyid hidya'a, gırGINA mansançına binah mang'us vob. **11** «Zina hima'ava» Uvhuyng'ee «Gimek'avad» uvhuynni. Ĝu zina hidyi', insan gik'veene, meer Q'aanunun eyhen hidya'ana xhinneCAR eyxhe. **12** Allahee insanar g'attivxhan haa'ane Q'aanunus sik'i şu məhkameeqa ts'its'a.as. Mançıl-allad ghalençe qı'gəənçilqab, şu ha'ançılqab yugba fikir hevle. **13** Rəh'i'm hidya'a'ang'uka rəhmika vuxhes deş. Ĝu rəhmikaxhee, Rəbbeeyid vas rəhmikan məhkama alğahas. **14** Yizin çocar, şavaameecad «Zaq iman vodva» eyhemee, çis sik'imid işbi hidya'amee, nya'a, mançike hucoone ixhes? Məxdime imanisse mana g'attixhan ha'as əxayee? **15** İlyaake, vuşde çocuqayee, yiçuyqayee tanalqa alya'anıy otxhanan kar deşxhee, **16** şunad manbışıs ikkanne karbışın nencad hidevu, manbışık'le «Nişinacab himaa'a, g'ümə apk've, kar oxhneva» uvhuya, nya'a, mançike manbışıs hucoona hiyxhar? **17** İmanıd həməxüdüd vod, şoqa mançis sik'lyn işbi deşxhee, man qık'uyn xhinne eyxhe. **18** Vuşde şavussemecad eyhes əxə: «Vaqa iman vod, zaqad mançis sik'lyn işbi». Vasse yiğin iman mançis sik'lyn işbi dena hagvas əxəsinne? Yizin imanıd yizde işbıcad hagvas. **19** Ĝu Allah sa vornava inyam ha'axhee, manid yugda vod. Vak'le ats'an, mançılqa cinaaşed inyam ha'an, Mang'ule qətq'ı'n, mançısıb zeze ooxhana. **20** Ək'el deşda insan, vak'le mançis sik'lyn işbi denan iman nişiscad kara'dəəva ats'anne? **21** Yıṣda dek eyxheene ibrihimée, cuna dix I'saq' q'urbanbi allya'ane cıgalqa gıhxhímee dişdiy, Allahee mana qorkunava uvhü? **22** Vak'le g'ecen, mang'un işbiyyi iman sana-sançike cureedaxhxhe deş. Mang'une işbişə, mang'un iman hək'en ixhay hagu. **23** Məxüd Muq'addasne Otk'unee otk'unin eyxhe: «ibrihimée Allahee uvhuyñılqa inyam ha'a, mançıl-alla Rəbbeyir mana qorkuna insan xhinne hı'sab ha'a». ibrihimik'led Allahna hambazva eyhe. **24** Şok'lecad g'ecen, insan saccu imanikar deş, hı'lyne işbişikar çıkanı qorkuna eyxhe. **25** Yəqqı'le qıgeyç'unı Raxav yık'el qiyele'e. Məng'ee izrailybişə g'axuvuynıbışı aaxvasda cıga huvu, manbı mennecab yaqqı'n yı'q'älqa savaak'al hav'u. Nya'a mana, mane yice hav'uye işil-allı dişdiy qorkuna hı'sab hey'i? **26**

Nəxdiy can nafas dena qek'a, həməxüdüd iman çis sik'lyn işbi dena qek'a.

3 Yizin çocar, şoqa geeb mə'əllimər mooxhecen. Şok'le ats'an, şı, mə'əlliməşa geed yi'q'in hı'sab qeles. **2** Yişde gırging'vee gellesde işbişee binah haa'a. Şavaayiy cuvab eyheng'a binah hidya'a, mana mu'mun, cussecar vuc xile aqqas əxəna insan vor. **3** Balkanaaşe şı eyhen he'ecenva, şı mançine ghalyaqə g'antarağa qa'a. Mançile qiyğab şı mana şas vukkanne suralqa alivk'ar haa'a. **4** İlyaake, nimee xədin gamı ixheeyid, nimee ç'ak'ın mitsbi e'eyeid, man ar ulyorzulyung'vee k'ınne ruluka, cus ikkanne suralqa he'ekka. **5** Mizenid həməxüd ha'a, tanan sa k'ının sura ixheeyid, cincab vuc geeb xəbna xhinne haagva. İlyaakende, sa k'ınne ts'ünqün bikırın ç'alagcad gyoxhxhan ha'a. **6** Mizib ts'acab vobna. Miz canane əzaabişde əree nekke qopkuvalla deşin əzaa vod. Mançın insan bikiṛra əqə'əna. Mana cehinnyamike g'ooxha, qiyğab mançın i'mi'rəcab gyooxhan ha'a. (Geenna g1067) **7** Gırgıncad həyvanar, şit'yar, hadağvan həyvanar, deryaheedin həyvanar, manbı insanaaşisse saq'vana as əxənbı. **8** Miz saq'vana'asmee insanaaşine neng'ussecab vəəxə deş. Miz avqas dyooxhena balyaa vob, mana gyabat'ane zəhərika gyavts'u vob. **9** Şı mane mizeka yıṣda Rəbb, Dekkirk axtı qa'anı, insanaaşısib bed-düə haa'a. Nya'a, gırGINA insanar Allahee Cuk akaraba dişde ipxhın? **10** Sa ghalençecab şukurub, bed-düəayıb qıgəəna. Yizin çocar, məxüd ixhes iukkan deş. **11** Sa xhyan ı'lqəne cigeençə, sayangada yuguniy q'ap'in xhyan ilqəç'ennexhe? **12** Yizin çocar, inciliyne yivesse zeytun, tayangısseb inciliy aleylyaa'as vəəxəyee? Həməxüdüd, sa xhyan ı'lqəne cigeençə sayangada, yuguniy q'ap'in xhyan ı'lqəən deşxhe. **13** Vuşde yı'q'nee, k'orana ək'elynanayıy k'oran ats'alyñana vornane? Vuceecar vuc axtı qidy'i, hasre mang'vee, vucee haa'ane yugne ı'mreeka, vucee hı'iyн yugun işbi k'orane ək'elika hı'iva hagvecen. **14** De'əş, şu vuşdacab haa'axhe, vuşde yık'eeeyib paxılıyvalla vobxhe, şucab şı axtıba vukmekka, şu məxüd hor ha'a. **15** Məxbına k'orana ək'el xəənçe qabına deş vob, mana ine dyunyeyne, insanna, şeyt'anikena vob. **16** Nyaabiy insanaaşe conacab haa'a, paxılıyvallab vob, maa'ad alikkı-gikkıy, geed pisvalybı eyxhe. **17** Xəənçəna k'orana ək'el alyapt'ına insan yık' məttinə, siç'dekvana, g'üvənana, mizelqa qaraylena, yık' gyotxhanna, yugun işbi ha'anı, neng'uncad sura iqdyaqqana, aq'vasın hidya'ana vorna. **18** İnsanaaşın

uğoodiybiyyi duşmaniyvallabı ç'əv haa'anbı yugna toxum ooziynbışık akar. Məxbimbişə qiyğad qopkuvalın şagav sa'a.

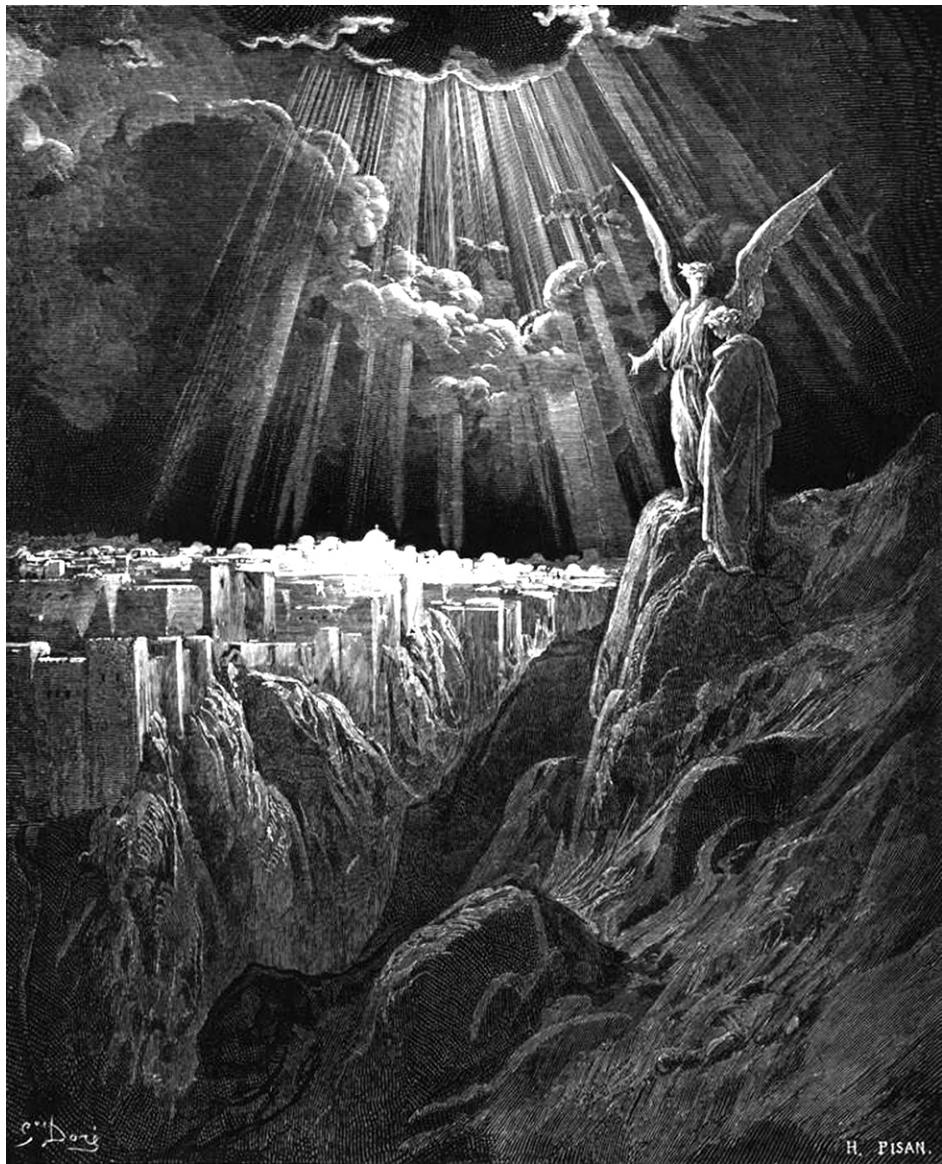
4 Nençene şos cuvabilqa abıy eyxhe, nya'a şoqa aldapxhın-g'adapxhiniybı eyxhe? Nya'a, man şu abğançe oodane xuruşbışike dişde vod? **2** Şos hucoomecad ikkanang'a, şosse man xilel qa'as dəxəmee, şu insan gek'a. Şu paxılıyvalla haa'a şos hucoomecad ikkanmee, man kar xilel qa'as dəxəmeyid, uğoodanbı. Şu Allahike hideqqava, şoqa man kar deş. **3** Şu man heqqanid, şos heled deş. Şu man vuşde kefike, pisde işbişis heqqava hidele. **4** Allaheh yəqqı'l le qikkepç'ınybı! Şok'le ats'a dişde, ine dyunyeykana hambaziyvalla, Allahikana duşmaniyvalla vobna? İne dyunyeyka hambaziyvalla haa'as vukkanang'vee, cuke Allahis duşman ha'a. **5** Sayid şosqa həməxüdmede qöö, Muq'addasne Otk'unee həməxüdcadme otk'un: «Nya'a Allahee dişde, şas ri'h huvu? Mang'us şı vukkan vuxhal-allı, Mana öörəxə deş şı Cule ğayıri mering'us i'bəədat ha'amee». **6** Mang'vee şas mançile hexxanab yugvalla haa'ana. Mançıl-allad Muq'addasne Otk'unee inəxüd eyhe: «Allahee cocab co axtıba vukkekkanbışında yəq q'ats'aak'van, Cocab co axtıba vukdekkanbışismee Cuna yugvalla haagva». **7** Mançıl-allad Allahee eyhençiqa gyuv'ur-oza qeepxhe, iblisis ikkanan hima'a, manke iblisid şoke hixvasın. **8** Allahis k'ane qeepxhe, manke Manar şos k'ane qixhes. Bınahnanbı, xileppi högle, Allaheh yəqqı'l it'umba ulydobzuriynbı vuşun yik'bı mätte'e. **9** Aq'vabı qe'e, ak' avqe, gyaasə! Hasre vuşun əqəna gyaasylqa, şadvallab derdilqa savk'lecen. **10** Rəbbine ögil haaq'vre, Mang'veeyib şu axtı qaa'as. **11** Çocar, sana-sang'une hək'ee pisin immeyhe. Şavaayiy çocune hək'ee pisin eyhe, şavaayiy çoculena haa'a, məxrıng'vee Q'aanunub pis haa'a. İnsanee Q'aanunulena haa'axhe, mana Q'aanunun eyhen ha'ana deş, mançına haakim eyxhe. **12** Q'aanun Huvunar, Haakimir sa Allah vorna, gyapt'asib g'attivxhan haa'asib vəəxəna saccu Mana vor. Ğu vuşuna eyxhe, yiğne k'anerig'us əgucar vake haakim haa'a? **13** Həşde məxüd eyhenbişə k'ırı alixhxhecen: «G'iynayee, g'iyyaqayee şı sa neneme şahareeqa hapk'in, maa sa senna avxu, kar alışu massa huvu, pil ha'a». **14** Mançılqa axvee, şok'le g'iyyaq vuk'lelqa hucoome qales ats'ad deş. Yişda i'mi'r hucoo eyxhen karne? Sık'ınna gahna g'ecene, qiyğad ayl'anne booğak akar. **15** Mançilesa şu eyhe: «Rəbbis ikkikinee, hidyaptı

avxvee, manayee, mebnayee iş haa'a». **16** Həşdemee şu, gırğın vuşde xiledin xhinne, gırğın şosse əxən xhinne yuşan haa'a. Məxüb yuşan hav'uy qotkuda deş vod. **17** Şavuk'leyiy vucee yugun ha'as ikkanca ats'a, yicid hidya'a, məxrıng'vee binah haa'a.

5 Həşde, kar geednanbı şu zal k'ırı alixhxhe. Vuşde vuk'lelqa qalesde yiğbişil-allı hülööbəxə gyaasə. **2** Vuşun kar qı'cbyn, tanalqa alya'anbid guvayn otxhun. **3** Vuşun k'ınəəgəiy nuk'ra pasın aqqı. Mançılın pas vuşde aq'veeqa ulyozaras, mançın şu ts'ayın xhinne gyooxhan haa'as. Q'iyamətin yiğ qadı hiyxhar vod, şumee kar sı'iye aats'e deş. **4** Şu vuşun cigabı qiyşalanbış hək' quvu deş. Həşde mançın vuşde aq'veeqa ts'ir haa'a. Xəybışde Xəring'uk'le Rəbbik'le qivişalanbı hülööbəxə gyaasuy g'ayxhiy. **5** Şu c'iyeyne aq'val gyavts'u-gyuvxhu, şos ikkananbı ha'a iviykir. Şu gyatt'asde həvvanaaşe xhinne otxhuniy otxhun. **6** Şu şok sidet'uyne qorkung'une, hidi'yncad kar gardanaqa gixhxhi, mana gik'u. **7** Yızın çocar, yişda Xudaavanda qalesmee sabırkı he'e. İlyakende, sa kar ezuna, mang'unemee manimee giranın şagav aleysmee nimee sabırıkiyeyhe. Mana tsuvuliynid yuxhxhaniynid gyoğiybi ixhesmee, sabırıle g'e'exhxha deş. **8** Şunab sabırıka, yik'eka vuxhe, yişde Xudaavandayn qariy k'ane qixha vod. **9** Yızın çocar, şolqa cuvab qidyadıynemee, sana-sang'ulena himaa'a. Yişda Haakim qalesin yiğid k'ane qixha vod. **10** Yızın çocar, Rəbbine doyule yuşan haa'ane peyğambaraaşike misaal aleet'e, aq'übəbis ööpxü, sabır hı'iy xət qixhe. **11** Şı baxtivararva ööpxüriynbışık'le eyhe. Şok'le Əy'l peyğambarne sabirene hək'ee g'ayxhiy. Şok'le ats'an Rəbbi nekke qiyğa mang'us xayir-düə hoole. Xudaavanda geer rəhi'mikana, yik' gyotxhanna ixhayl-allı məxüd ha'a. **12** Yızın çocar, misacad xəqləqan, c'iyelqan nişilycadalla k'in g'imiysar. Hasre vuşun «ho'o» ho'o ixhecen, «de'eşid» de'eş ixhecen. Deşxheene, şu mançıl-allı Allahike cuvab alyaat'as. **13** Vuşde neng'veemecab aq'üba opxhanxhee, düə hee'e. Şadnar vorxhee, ilaaşı qəpqe. **14** Şoqa ik'arna vorxhee, iman ha'anbışde ummatın ağsaqqalar qoot'le. Hasre manbışed Rəbbine doyule düə qəbəqqə-qəbəqqə, mang'ulqa zeytunun q'ış qadğvecen. **15** İmanika hav'uyne düəyin mana yug qa'asda, Rəbbi mana g'elil qa'asda. Ik'arang'vee binah hav'uxhee, Xudaavanda mang'une binahiler ilyheç'esda. **16** Sana-sang'uk'le şu hı'inyin binahbı eyhe, sana-sang'ul-allad düəbı he'e yug qeepxhecenva.

Qorkung'une düəysse geed kar ha'as əxə. **17** İlyas
peyğambarır şına xhineena insan ixha. Mang'vee
yik'eençe gyoğiy mexhecenva düə haa'a. Mançile qiyğa
xhebillə sennayiy yixhible vazna gyoğiy eyxhe deş.
18 Qiyğa meeb mang'veecab düə hav'umee, xəybışe
gyoğiy gyoğ'a, ç'iyeynid kar aleylya'a. **19** Yızın çocar,
vuşda nenamecar Allahne yəqqı'lə sark'ilee, şunar
mana qorkune yəqqı'lqa sak'al he'ee, **20** manke şok'le
ats'axhxhe, şu mana qik'uyke g'attixhan hı'ı, geedne
bınahbışike havacı.

The New Jerusalem

"I saw the holy city, New Jerusalem, coming down out of heaven from God, prepared like a bride adorned for her husband. I heard a loud voice out of heaven saying, 'Behold, God's dwelling is with people, and he will dwell with them, and they will be his people, and God himself will be with them as their God.'"

Revelation 21:2-3

Reader's Guide

Ts'əxna miz at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, “*As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him.*” Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, “*And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned.*” So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, “*Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth.*” 2 Timothy 2:15. “*God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,*” 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Ts'əxna miz at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aïdios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonomous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Tsakhur---Tsakhur-Bible/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luke 8:31
Romans 10:7
Revelation 9:1
Revelation 9:2
Revelation 9:11
Revelation 11:7
Revelation 17:8
Revelation 20:1
Revelation 20:3

Acts 3:21
Acts 15:18
Romans 1:25
Romans 9:5
Romans 11:36
Romans 12:2
Romans 16:27
1 Corinthians 1:20
1 Corinthians 2:6
1 Corinthians 2:7
1 Corinthians 2:8
1 Corinthians 3:18
1 Corinthians 8:13
1 Corinthians 10:11
2 Corinthians 4:4
2 Corinthians 9:9
2 Corinthians 11:31
Galatians 1:4
Galatians 1:5
Ephesians 1:21
Ephesians 2:2
Ephesians 2:7
Ephesians 3:9
Ephesians 3:11
Ephesians 3:21
Ephesians 6:12
Philippians 4:20
Colossians 1:26
1 Timothy 1:17
1 Timothy 6:17
2 Timothy 4:10
2 Timothy 4:18
Titus 2:12
Hebrews 1:2
Hebrews 1:8
Hebrews 5:6
Hebrews 6:5
Hebrews 6:20
Hebrews 7:17
Hebrews 7:21
Hebrews 7:24
Hebrews 7:28
Hebrews 9:26
Hebrews 11:3
Hebrews 13:8
Hebrews 13:21
1 Peter 1:23

1 Peter 1:25
1 Peter 4:11
1 Peter 5:11
2 Peter 3:18
1 John 2:17
2 John 1:2
Jude 1:13
Jude 1:25
Revelation 1:6
Revelation 1:18
Revelation 4:9
Revelation 4:10
Revelation 5:13
Revelation 7:12
Revelation 10:6
Revelation 11:15
Revelation 14:11
Revelation 15:7
Revelation 19:3
Revelation 20:10
Revelation 22:5

aīdios

Romans 1:20
Jude 1:6

aiōn

Matta 12:32
Matta 13:22
Matta 13:39
Matta 13:40
Matta 13:49
Matta 21:19
Matta 24:3
Matta 28:20
Mark 3:29
Mark 4:19
Mark 10:30
Mark 11:14
Luke 1:33
Luke 1:55
Luke 1:70
Luke 16:8
Luke 18:30
Luke 20:34
Luke 20:35
Yəhye 4:14
Yəhye 6:51
Yəhye 6:58
Yəhye 8:35
Yəhye 8:51
Yəhye 8:52
Yəhye 9:32
Yəhye 10:28
Yəhye 11:26
Yəhye 12:34
Yəhye 13:8
Yəhye 14:16

aiōnios

Matta 18:8
Matta 19:16
Matta 19:29
Matta 25:41
Matta 25:46
Mark 3:29
Mark 10:17
Mark 10:30
Luke 10:25
Luke 16:9
Luke 18:18
Luke 18:30
Yəhye 3:15
Yəhye 3:16
Yəhye 3:36
Yəhye 4:14
Yəhye 4:36
Yəhye 5:24
Yəhye 5:39
Yəhye 6:27
Yəhye 6:40
Yəhye 6:47
Yəhye 6:54
Yəhye 6:68

Yahye 10:28
Yahye 12:25
Yahye 12:50
Yahye 17:2
Yahye 17:3
Acts 13:46
Acts 13:48
Romans 2:7
Romans 5:21
Romans 6:22
Romans 6:23
Romans 16:25
Romans 16:26
2 Corinthians 4:17
2 Corinthians 4:18
2 Corinthians 5:1
Galatians 6:8
2 Thessalonians 1:9
2 Thessalonians 2:16

1 Timothy 1:16
1 Timothy 6:12
1 Timothy 6:16
2 Timothy 1:9
2 Timothy 2:10

Titus 1:2
Titus 3:7
Philemon 1:15
Hebrews 5:9
Hebrews 6:2
Hebrews 9:12
Hebrews 9:14
Hebrews 9:15
Hebrews 13:20
1 Peter 5:10
2 Peter 1:11
1 John 1:2
1 John 2:25
1 John 3:15
1 John 5:11
1 John 5:13
1 John 5:20
Jude 1:7
Jude 1:21
Revelation 14:6

eleēsē

Romans 11:32

Geenna

Matta 5:22
Matta 5:29
Matta 5:30
Matta 10:28
Matta 18:9
Matta 23:15
Matta 23:33
Mark 9:43

Mark 9:45
Mark 9:47
Luke 12:5
Yaaq'ub 3:6

Hadēs

Matta 11:23
Matta 16:18
Luke 10:15
Luke 16:23
Acts 2:27
Acts 2:31
1 Corinthians 15:55
Revelation 1:18
Revelation 6:8
Revelation 20:13
Revelation 20:14

Limnē Pyr

Revelation 19:20
Revelation 20:10
Revelation 20:14
Revelation 20:15
Revelation 21:8

Sheol

Ts'etta ixhaynb1 37:35
Ts'etta ixhaynb1 42:38
Ts'etta ixhaynb1 44:29
Ts'etta ixhaynb1 44:31
Numbers 16:30
Numbers 16:33
Deuteronomy 32:22
1 Samuelin 2:6
2-Samuelin 22:6
1 Kings 2:6
1 Kings 2:9
Job 7:9
Job 11:8
Job 14:13
Job 17:13
Job 17:16
Job 21:13
Job 24:19
Job 26:6

Psalms 6:5
Psalms 9:17
Psalms 16:10
Psalms 18:5
Psalms 30:3
Psalms 31:17
Psalms 49:14
Psalms 49:15
Psalms 55:15
Psalms 86:13
Psalms 88:3
Psalms 89:48

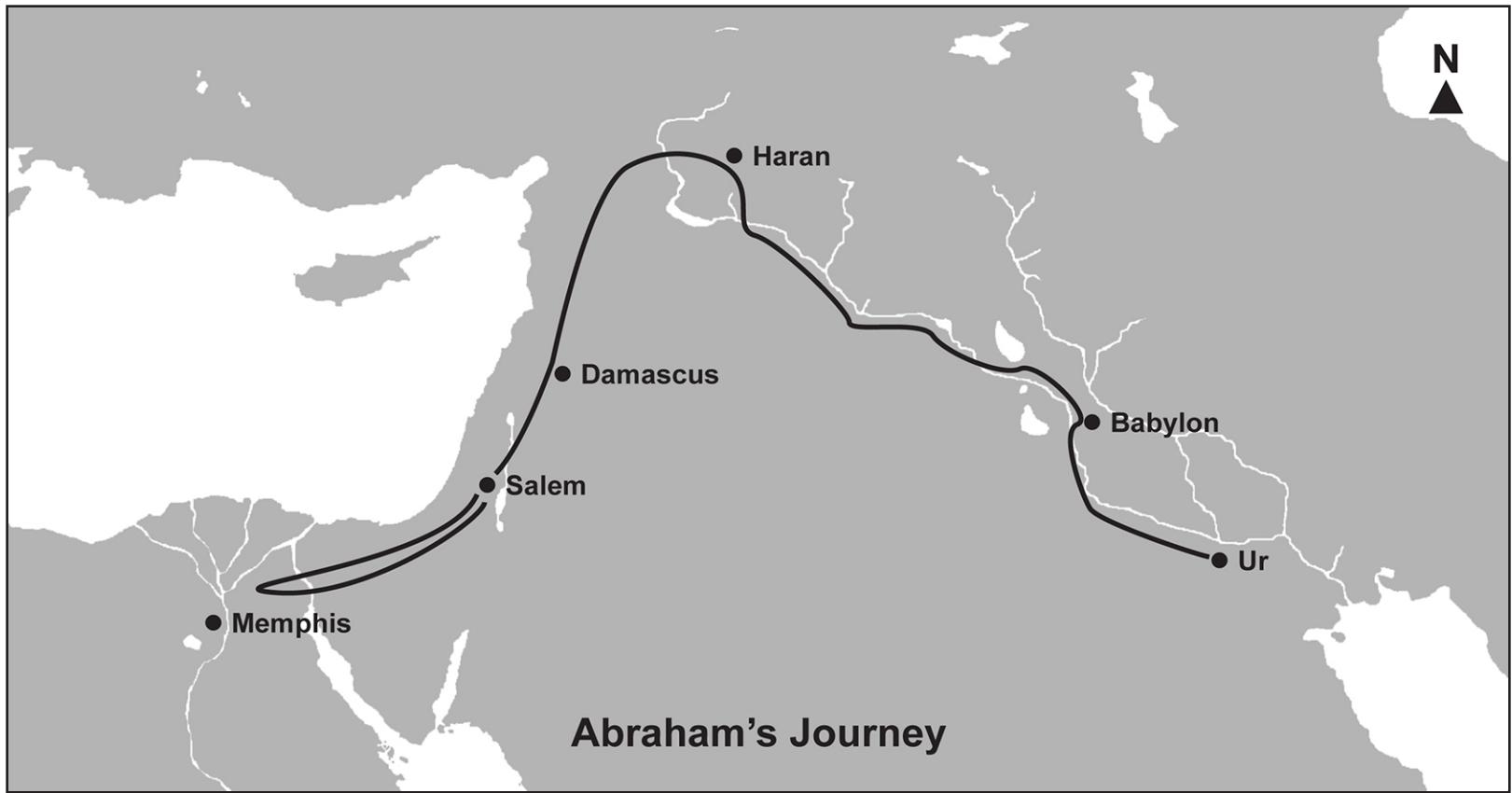
Psalms 116:3
Psalms 139:8
Psalms 141:7
Proverbs 1:12
Proverbs 5:5
Proverbs 7:27
Proverbs 9:18
Proverbs 15:11
Proverbs 15:24
Proverbs 23:14
Proverbs 27:20
Proverbs 30:16
Ecclesiastes 9:10
Song of Solomon 8:6
Isaiah 5:14
Isaiah 7:11
Isaiah 14:9
Isaiah 14:11
Isaiah 14:15
Isaiah 28:15
Isaiah 28:18
Isaiah 38:10
Isaiah 38:18
Isaiah 57:9
Ezekiel 31:15
Ezekiel 31:16
Ezekiel 31:17
Ezekiel 32:21
Ezekiel 32:27
Hosea 13:14
Amos 9:2
Yunus 2:2
Habakkuk 2:5

Tartaroō

2 Peter 2:4

Questioned

None yet noted

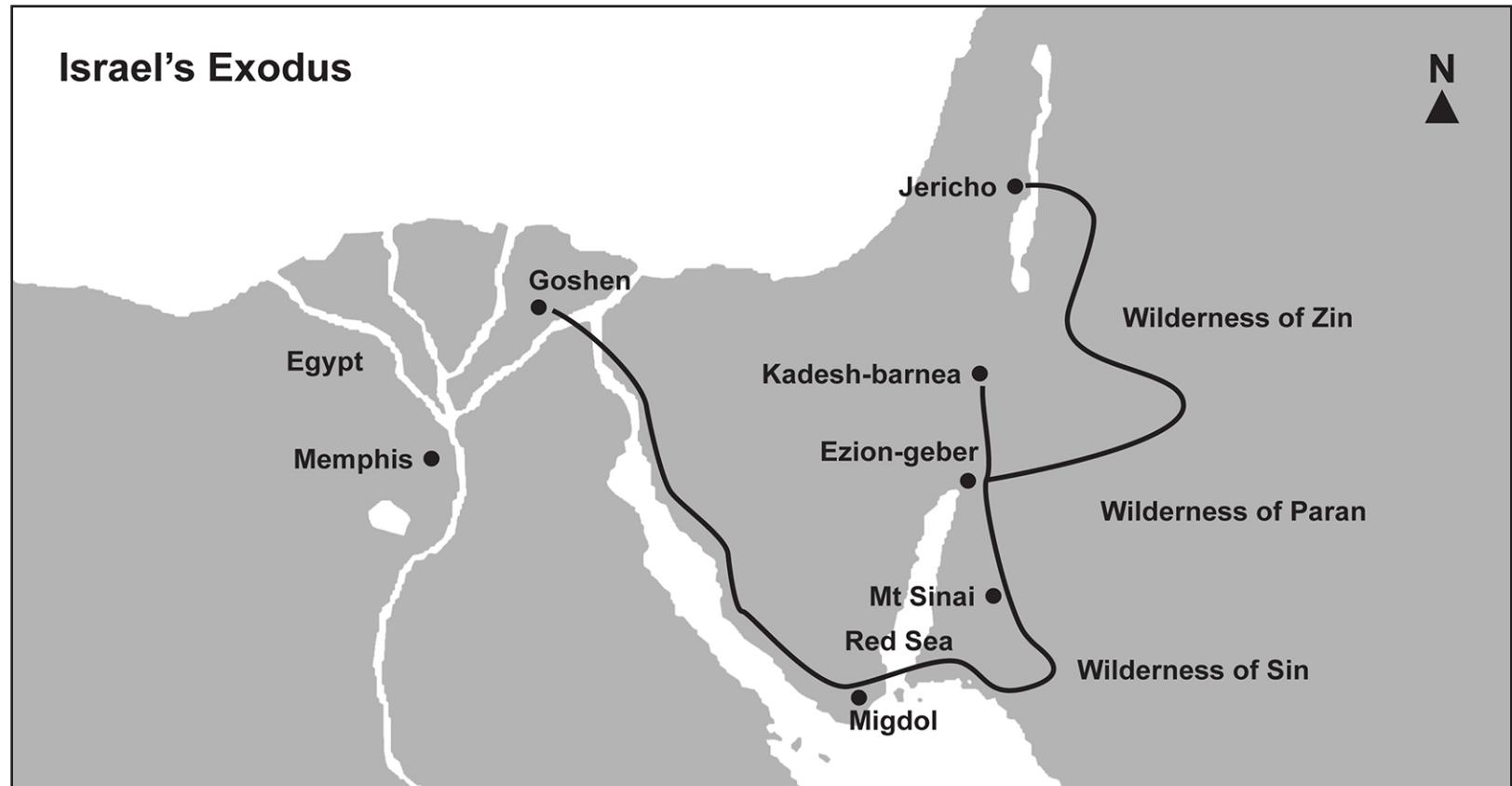

Allahee qort'uling'a, cun xav g'aleççu, İbrahim inyam vodva, mirasna alyapt'asde cigeeqa k'ırı alixhxhi, ayk'an. Mang'uk'le nyaqa i'qqəvacar dya'ts'a yəqqı'lqa qığeç'e.

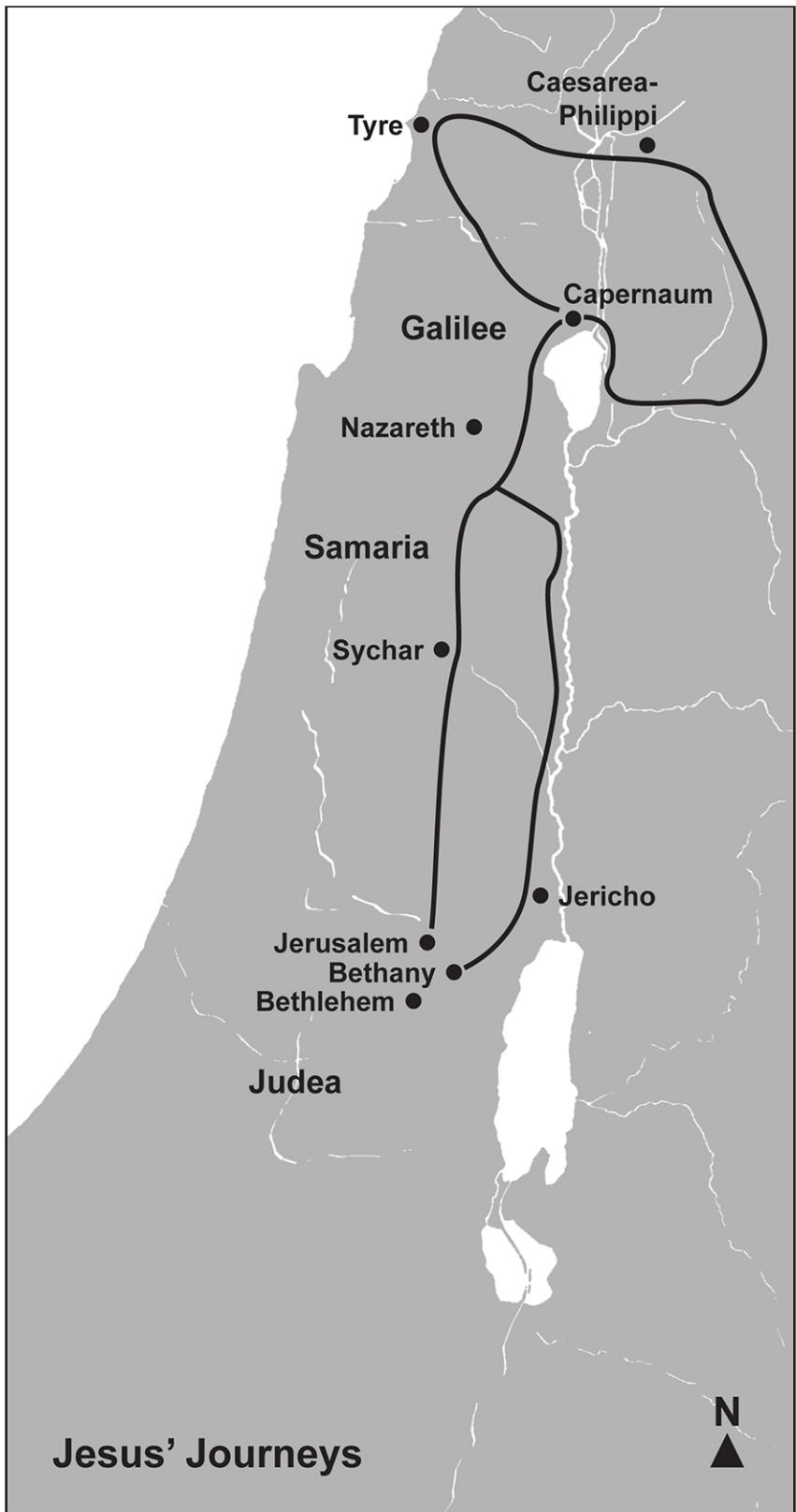
- Cühüt'yaasıs 11:8

Israel's Exodus

N

Fironee millet g'ayqyng'a, Allahee manbi Filistinaaşine cigabişile k'ena yəq cit'aba vuxheyib quvqekka deş. Allahee eyhen:
Maa'ab manbişika muhariba hav'eene, manbişə sayid fikirbi badal hı'l Misirqacab sıviyık'al. - Qiğeepç'iy 13:17

"For the Son of Man also came not to be served, but to serve, and to give his life as a ransom for many"

Mark 10:45

"Paul, a servant of Jesus Christ, called to be an apostle, set apart for the Good News of God"

Romans 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophesies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Usher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth

1956	Christ returns for his people
1830	Jim Elliot martyred in Ecuador
1731	John Williams reaches Polynesia
1614	Zinzendorf leads Moravian mission
1572	Japanese kill 40,000 Christians
1517	Jesuits reach Mexico
1455	Martin Luther leads Reformation
1323	Gutenberg prints first Bible
1276	Franciscans reach Sumatra
1100	Ramon Llull trains missionaries
1054	Crusades tarnish the church
997	The Great Schism
864	Adalbert martyred in Prussia
716	Bulgarian Prince Boris converts
635	Boniface reaches Germany
569	Alopen reaches China
432	Longinus reaches Alodia / Sudan
397	Saint Patrick reaches Ireland
341	Carthage ratifies Bible Canon
325	Ulfilas reaches Goth / Romania
250	Niceae proclaims God is Trinity
197	Denis reaches Paris, France
70	Tertullian writes Christian literature
61	Titus destroys the Jewish Temple
52	Paul imprisoned in Rome, Italy
39	Thomas reaches Malabar, India
33	Peter reaches Gentile Cornelius
	Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we? ►			Genesis 1:26 - 2:3 Mankind is created in God's image, male and female He created us					
How are we sinful? ►			Romans 5:12-19 Sin entered the world through Adam and then death through sin					
When are we? ▼								
Where are we?			Innocence		Fallen			Glory
			Eternity Past	Creation 4004 B.C.	Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age
								New Heavens and Earth
► Who are we?	God	Father	John 10:30 God's perfect fellowship	Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden	1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light			Acts 3:21 Philippians 2:11 Revelation 20:3 God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City
		Son			John 8:58 Pre-incarnate	John 1:14 Incarnate	Luke 23:43 Paradise	
		Holy Spirit			Psalm 139:7 Everywhere	John 14:17 Living in believers		
	Mankind	Living	Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth Luke 16:22 Blessed in Paradise Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command	Genesis 1:1 No Creation No people	Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth			Matthew 25:41 Revelation 20:10 Lake of Fire prepared for the Devil and his Angels
		Deceased believing			Luke 16:22 Blessed in Paradise			
		Deceased unbelieving			Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment			
	Angels	Holy			Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command			
		Imprisoned	2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels	Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels	2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus	Revelation 20:13 Thalaasa Revelation 19:20 Lake of Fire Revelation 20:2 Abyss		
		Fugitive			1 Peter 5:8, Revelation 12:10 Rebelling against Christ Accusing mankind			
		First Beast						
		False Prophet						
		Satan						
Why are we? ►			Romans 11:25-36, Ephesian 2:7 For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all					

Destiny

Ts'əxna miz at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament Sheol and New Testament Hadēs, 2) Geenna, 3) Tartaroō, 4) Abyssos, 5) Limnē Pyr, 6) Paradise, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, "*the gates of Hades will not prevail,*" Matthew 16:18. Paul asks, "*Hades where is your victory?*" 1 Corinthians 15:55. John wrote, "*Hades gives up,*" Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, "*Do not be afraid,*" because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to "*be afraid*" because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, "*out of the frying pan, into the fire?*" Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, "*Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'*" Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. Jesus said, "*You did not choose me, but I chose you,*" John 15:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.

World Nations

Mançıl-allab hapk'in gurgine milletbişike Yızın telebabı hee'e, manbı Dekkine, Duxayne, sayıb Muq'addasne Ri'hi'ne doyuka xhineeqa k'yooq'u gicəpxi'ybi aleet'e'e.

- Matta 28:19